Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ṿe-natata el Ḥoshen ha-mishpaṭ et ha-Urim ṿe-et ha-Tumim

saviv le-Shulḥan ʿarukh ... Yeshuʿa Ṿalḳ z.ts.l. baʿal sefer Meʾirat ʿenayim ... Shabetai Kohen z.ts.l. baʿal Śifte Kohen ... ṿe-nilṿeh la-hem ... Daṿid ha-Leṿi z.ts.l. ... Ṭure zahav ... ito meḥubar ... Tsevi ha-niḳra be-fi kol Ḥakham Tsevi ... be-hagahotaṿ ... aśinu zar ... la-shulḥan ... ...

Ḳaro, Yosef
קארו, יוסף

Homburg vor der Höhe, [5]502 [1741/1742]

תודע תוכלה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11244

Visual Library

הלכות עדות

כח כיצד מאיימין העדים ואין מקבלין עדות שלא בפני בית דין. ובו כ"ו סעיפים:

א א (א) אכל מי שיודע ב עדות לחבירו ג וראוי להעידו ד ויש לחבירו תועלת בעדותו ה חייב להעיד ו אם יתבענו שיעיד לו ז (בבב"ד תוס' וכו') ח בין שיש עד אחר עמו ט בין שהוא לבדו י ואם כבש עדותו יא בפטור מדיני אדם (ב) וחייב בדיני שמים:

הגה ועד אחד לא יעיד אלא בדבר ממון שמביא אחד לידי שבועה או בדבר אסור ואפרושי מאיסורא אבל אם כבר נעשה האסור לא יעיד דאינו יב אלא כמוציא שם רע על חבירו (הגהות מיימוני פרק ה' מהלכות עדות) ואסור לאדם להעיד בדבר שאינו יודע יג אף על פי שאמרו לו אדם שיודע בו שאינו משקר ואפילו אמר לו בא ועמוד עם עד אחד שיש לי יד ולא תעיד רק שיפחד בעל חובי ויסבור שיש לי שני עדים ויודה לי לא ישמע לו (טור):

ב דאדם רשאי להחרים בבית הכנסת על כל מי שיודע לו עדות שיבא ויעיד:

הגה (ג) טו אבל לא יוכל להשביען אלא אם לא יגיד וכשא עונו (תשובת רשב"א סימן תרכ"ח) מיהו אם

(א) כל מי שיודע עדות כו'. כתב מהרי"ו סי' מ"ב דאם שום עד יאמר שאין רשאי להעיד מחמת שקבל עליו בסוד שלא לגלות הדבר או בע"ד יתיר לו (אותו בע"ד שאמר לו בסוד שלא לגלות הוא עצמו יתיר לו וכן הוא שם במהרי"ו) לגלות הדבר עכ"ל והביאו ד"מ סי' זה סעי' א' עכ"ל סמ"ע ועיין לקמן סי' רס"ו בסמ"ע ס"ק ד' כיוצא בזה: (ב) וחייב בדיני שמים כתב מהרש"ל ביש"ש פ' הכונס סי' ו' וז"ל ונראה כל היכא דאמרינן חייב בדיני שמי' אי תפס מפקינ' מיניה אפי' לפי' רש"י שפי' בפר' הגוזל את האומנין גבי חונס פרה ורש בה שפטור נקיט ליה בדרבה מיניה ואפילו הכי חייב לצאת ידי שמים והיכא שתפס הניזק לא מפקינן מיניה מאחר שמחוייב לצאת ידי שמים וכן פסק הרא"ו מ"מ כה"ג נ"ל כ"ע מפקינן מיניה כשלא נקיט ליה בדרבה מיניה דחייב הוא רק דלא קטלינן בתרי קטלא ועבדינן המותרא הלכך היכא דלא עבדינן המותרא כגון בשוגג או שלא בהתראה או בזמן הזה א"כ נוכל לומר שהספרא כותבת שאי תפס לא מפקינן מיני' דהא כ"ש חייב הוא אבל היכא שגרמא בניזקין הוא ואין בו חיוב מן הדין אלא לצאת ידי שמים א"כ פשיטא דאי תפס מפקינן מיניה (הג"ה וכ"כ ריב"ש סי' שנ"ב ועיין לקמן סי' קפ"ב ס"ק א') עכ"ל עוד כתב שם שאפי' בדברים בלי כפייה אין לדוחקו ועיין שם (עיין כ"מ לעיל סי' י"א סעי' ד'): (ג) אבל לא יוכל להשביען פירוש להשביען בב"ד בפני עצמן להוקיקן שיאמרו הרי אנו מקבלין עלינו באלה ובשבועה שאין אנו יודעין לו עדות או שיאמרו אין על השבועה שמטיל עליהן ונראה לי דה"ה חרם בכה"ג נ"כ אין לקבל עליהן בענין זה דשבועה וחרם ענין א' הוא ודוקא בכה"ג יכול להטיל חרם או שבועה על הכלל דהיינו לומר כל מי מכם שיודע או על יחידים בפרט וכמ"ש בהג"ה ד"מ ע"ש ס"ג עכ"ל סמ"ע וכ"כ בתשו' מבי"ט ח"ב ב' סי' רפ"ג בשם החכם שאין משביעין ואין מחרימין את העדים מן הדין (הגה' ודלא כמבי"ט שחולק עליו ופוסק שיכול להשביעם ויכול להטיל עליהם חרם בצ"כ וכ"כ בשיטתו התשו' ומה שהביא ראיה מדברי התוספות ורש"י ור"ן והמב"ס ז"ל דמשמע מדבריהם דאם השביען ואמרו אין אנחנו יודעין לך עדות שחייבין היינו כיון שאמרו אין אנו יודעים לך עדות משמע שקבלו השבועה עליהם שאינם יודעי' וגם מ"ש בשם מורו הרב ריב"ר ז"ל שכתב בשם הרמב"ן שאפילו שתקו חייבים היינו דס"ל משום דשתיק' כי הא הודאה הוי אבל כ"ע מודו

כח א כל מי שיודע עדות כו' כתב מהרי"ו סי' מ"ב דאם שום עד יאמר שאין רשאי להעיד מחמת שקבל עליו בסוד שלא לגלות הדבר או בע"ד יתיר לו (אותו בע"ד שאמר לו בסוד שלא לגלות הוא עצמו יתיר לו וכן הוא שם במהרי"ו) לגלות הדבר עכ"ל והביאו ד"מ סי' זה ס"א: ב עדות לחבירו לאפוקי לעצמו וכמ"ש בסמוך בס"ג: ג וראוי להעידו לאפוקי קרוב או פסול ואפי' למ"ד החרם חל על הקרובים מ"מ כל זמן שלא כתבו חרם אינו בכלל נשיאות עון כיון דאף אם יעיד אינו מחייבו ממון כ"ז: ד ויש לחבירו תועלת בו לאפוקי אם לא ראו שהלוהו אלא שהלוה הודה בפניהן שחייב לזה ולא אמר אתם עדי דאין תועלת בעדותן דיכול הלה לומר שלא להשביע את עצמי כוונתי כמ"ש בסמוך ס"ח ולקמן סי' ל"ב ופ"א ואפי' אם שמעו שהודה לו ע"פ תביעתו כתבתי בדרישה דנראה דאין צריכין להעיד כדי דע"י עדותן יצטרך לישבע שלהשטו' כתבוין דגם בלא עדותן אם יאמר זה הלא הודית לפני פלוני ופלוני צריך לישבע שלהשטות כתכוין אם לא טוענין להד"מ וכוה אף אם יעידו העדי' ויטענו להד"מ יהיה פטור מהשבועה וכמ"ש הטור בר"ס ל"ב ע"ש: ה חייב להעיד כמ"ש בפרשת ויקרא והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו ואע"ג דלפני זה כתיב ושמע קול אלה מ"מ הוכיחו רז"ל דונשא עונו לא עליה קאי דא"כ ונשא עונו מבעי ליה אלא ה"פ דקרא וחייב קול אלה להעיד בדבר עדות שבלא"ה כמו היה בכלל אם לא יגיד ונשא עונו או אחרי שומעו קול אלה ולא הגיד חייב כמו קרבן המפורש שם בפרשה ועפ"ר: ו אם יתבענו דכמו דבלא תביעה אינו חייב קרבן על שומעו קול אלה ה"נ לענין נשיאות עון אינו בלא תביעה ועפ"ר: ז בב"ד דמדכתיב אם לא יגיד ונשא עונו ודרשי' כיון שהגיד (שאינו יודע לו עדות) שוב אינו חוזר ומגיד והיינו דוקא בב"ד וע"ל סי' כ"ט ס"ק א': ח בין שיש עד א' עמו פי' אפי' אותו עד אינו כשר ורוצ' להחתין עד שיב' ויעידו יחד וחייבו ממון בעדותם קמ"ל דלא מהני להעיד מיד כ"כ מור"ם ועפ"ר: ט בין שהוא לבדו דעד א' מביא לידי שבועה דאורייתא ואולי יפסול ולא ישבע ונמצא הרויח זה בעדותו ל' הטור: י ואם כבש עדותו כו' ואפי' ב' עדים הן שכבשו פטורי' בדיני אדם: יא פטור מדיני אדם פירוש אף אם אחר שכבשו עדותן וזה כבר פרע (כגון שתבעו התובע בשטר והן ידעו שהוא פרוע וכ"ש אם יודעי' עדות שחייב הנתבע וכבשו עדותן מתחלה) וחוזרי' ומודים שידעו לו עדות שאינו חייב לו ושוב אוכם כאומ' דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וה"א שיהיו כאומ' לחייב עליהן מדינא דגרמי דגרמו היזק לחבירו וכמ"ש לקמן בסי' כ"ט ובס"ם מ"ו באמרם כתב ידינו הוא וה אבל שטר אמנ' הוא כו' דכאומ' אלו עליהן וחייבי' לשלם להכתב' קמ"ל בכאן דאינ' חייבי': יב אלא כמוציא ש"ר כו' ועל כזה אמרו טובי' חטא וזיגוד מנגיד: יג אע"פ שא"ל אדם שיודע בו שאינו משקר למה שנאמר בתורה או ראה או ידע ידיעה זו היינו דוקא ע"פ עצמו של ליה שהודה לו בפניו כהודאה גמורה או אמר אתם עידי לכל מה כדאית ליה וכדלקמן סי' ל"ב ופ"א: יד ולא תעיד רק שיפחד כו' וזה אסור משום מדבר שקר תרחק נאמר' ור"ל שאף ע"י פחד זה יפשוה עמו הנתבע שלא כדין שלא הי' חייב לו ולא כמ"ש בע"ש ע"פ מ"ש הב"י דשקר שבוה הוא שגרם שיודו חמון ע"פ ע"א דו"א דהרי כאן מיירי שאינו מבקש ממנו אלא שיעמוד כדי שיסבור כ"א שיש לו ב' עדי' ויודה לו ובפירוש זה שלא יודה לו יפרוש משם ולא יעיד ולא לא יוכילו הב"ד להוציא ממון ע"פ עד א': טו אבל לא יוכל להשביען פי' להשביען בב"ד בפני עצמן להוקיקן שיאמרו הרי אנו מקבלין עלינו באלה ובשבועה שאין אנו יודעין לו עדות או שיאמרו אין על השבוע' שמטיל עליהן וכ"ל דה"ה חרם בכה"ג נ"כ א"כ לקבל עליהן בענין זה דשבועה וחרם ענין א' הוא ודוקא בכה"ג יכול להטיל חרם או שבועה על הכלל דהיינו לומר כל מי מכם שיודע או על יחידי' בפרט וכמ"ש בהגד"מ ע"ש ס"ג: (הג"ה וכתב הריב"ש סי' ק"ב דכשבאו להעיד על דבר

כח א בריית' כ"ק דף נ"ו ע"א וכדמוקי לה שם בגמרא ב שם משום דשוב אינם יכולין להעיד דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אבל אין לב"ד יכול לחזור ולהעיד ג שם בברייתא וכתב הר"ן בשם מהרי"ו סי' מב שאם יאמר העד שאינו רשאי להגיד שקבל עליו שלא לגלות הדבר או יתיר לו אותו בע"ד שא"ל שלא לגלות סמ"ע ה מברייתא שבועות דף ל"א ע"א ד הרשב"א בתשובה והרא"ש כלל ו' סי' כ"ו והמרדכי פ' שבועת העדות מס"ד

טורי זהב

ס"י כח בש"ע ס"י אלא א"כ הלך לא"ה נ"ל אם בא לפניהו שטר מעשה ב"ד שכתבו בו והשני העיד כמותו דכשר דאמרינן זה לצון ב"ד שרלו לקבל אבל העדים עצמן העידו בפני' ותו נראה דהך פסקא דר"מ דמתני אף אני כמותו בנעת הדחק לכ"ע ואף שהב"י כתב דהר"א בן חולין אלו ראה ספר הר"א בן שבדפס מפדא לא היה כותב כן דכתב בהדיא אין דנין אי אפשר מאפשר ס"ב חותבין דין ממונות וכו' הב"י הקשה על הרמב"ם שכתב דמן התורה אין נוגין בשטר ממה דאי' בכמה דוכתי דקיום שטרות דרבנן ומדאורייתא אין צריכין קיום ועדות שבשטר כמי שנחקרה בב"ד ולא בעי קיום ופ"ע ותמהני דאמאי לא הוקשה לו ממה דאי' להדיא פ"ק דגיטין דף ג' א"ל עדים החתומים על השטר וכו' ורבנן הוא דאצטריך קיום וכו' משמע מיני' דמן התורה נוגין בשטר אפי' בלא קיום וכל"עד לדעת רמ"בם לכאורה קרא מפורש בירמי' נגד דברי רמ"בם דכתב וכתוב בספר ואחתום ודרשינן לי' פ"ק דקדושין על שטר מכירה אלא ע"כ כיון דהכתובים סותרים זה את זה דהא כתיב ע"פ שני וכו' דדרשינן ולא מפי כתבם כ"ל היכן דגלי קרא דמהני שטר גלי ולא במקום אחר וכן כגע אשה גלי קרא ועל אלו דברים אמרינן דמן התורה אין צריך קיום ממילא ק"ו בספר דברים

דבר עבירה שים לפום שמיתתן לך יניחו יכול להזמינן עכ"ל ד"מ
ו') : טז לפיכך אינה וכתב אם כנגן שרוצין שהעם מקילין
בעדות שקר ולוקים מקילין בעדות שקר : יז לפי הקרובים
לפריכה להעיד עיין בהג"ה ר"ס שכועות העדות לכתב

אם נגלה לב"ד טז פירוש שעם להזמינן אינהו החמת
הדמות כיון (כ"כ בסמ"ע) ועי"ל סימן ו' סעיף נ'
ולקמן סימן ע"ח סעיף ז' ח' י"ל כשכותבים תרס בעדות
יז לפי הקרובים לפריכה להעיד (תלמידי רים פרק
שכועות העדות) ולפיכך בעל דבר בעצמו פריך להעיד (טור
סימן י"ו) יח וים מולקין (תוספת הרמ"ק פי' תרכ"ו
ותוספת הרא"ש כ' ו' סימן כ') יט וכן הוא עיקר ועיין
בי"ד סי' רל"ב מלך אחד לתת תרס בעדות :

ג יאם עכו"ם תובע לישראל כ ויש ישראל
יודע עדות לעכו"ם נגד ישראל ואין עד אלא הוא
והעכו"ם תובעו שיעיד לו במקום שרוצי העכו"ם לחייב
ממון ע"פ עד אחד • אסור להעיד לו ואם העיד (ד)
משמתין אותו :

הגה (ה) כא אבל אינו חייב לצאת לדיבול ליומר
לחת הצדקה לכל כב אם יש לבדר שפקר העיד
חייב לצאת ולא יאמר הרי אני עושה שליחות (ו) וין
משמתין אותו (הגהות מרדכי פ"ק) :

(ז) יואם מהתלה יחדו העכו"ם לישראל להיות עד
אינה חילול ה' אם לא יעיד לו (ח) (ויעיד לו) :
ד ישראל התובע לעכו"ם וכופר וישראל לעכו"ם עד
אחר כג מותר להעיד לו (ט) אם יתבעהו :
הגה כד וכל שכן שעדים • יכולין להעיד שהרי נם
בדין ישראל יתחייב על פיהם וכן במקום (י)

כה שתין מולקין ממון על פי עד אחד ויכולים להעיד
(שם בגמ') כ' קרובים הרי הם כעד אחד כן שהרי
כשיבואו לין לכו מולקין ממון על פי עד אחד (הגהות
מרדכי פ"ק) :

ה טת"ח שיורע עדות לישראל והבעו שיעיד לפני
ב"ד קטן ממנו אם הוא עדות ממון אינו חייב לילך
להעיד כז (לפי שאין לקטן • ומעיד (רבינו
ירוחם ס' נ' ח' כ') יאבל אם יש בו כח צר אפרושי מאיסורא חייב לילך ולהעיד
וכל כ מי שיש לו ראיה בערים מטפל בהם להביאם לב"ד ואם ידעו ב"ד שבעל דינו אלם
ושען

מודו שתין יכול להזמינן ונם לחטול עליהן תרס כע"כ ויפה
כתב לותר מכם זה דבר פשוט ולפי סיכתב לעיל פסיעתו
וק"ל) ועיין כי' תתו' ד' נשם הרשב"ץ דלים לחייב על הכלל
לחזור ולהזמינם פעם לחחת על הפרט : (ד) משמתין
לותו ל' יום ועיין במהרש"ל
סי' ס"ג ו' דב"ק מי' כ"ג דלים
כיש ס"ל ו' וה"ס לפי שתין
רוצה לצאת מתירין לו וה"ס לפי
משתתין ליה (ועיי' בתשוב'
רמ"ח סי' פ"ח דף קפ"ח ע"ג) :
(ה) אבל אינו חייב לצאת
וכ"ם כותם ס"ם ומ"ש בסקמ"ע
בשם ע"ת ס"ק הטור כי"ל סי'
ל"ד נם מהרש"ל הרגיש בזה
ע"ש : (ו) ין משמתין שתין
לותו ומהרש"ל כתב שם דוקא
היכא לחזור לצאת מתירין לו
ולכך החמור לו
וכתי' ואם תלך
לצאת לא יוכל
לחזור ולכך
אינו משמתין ליה אבל בהפקעת
הצלוחה שלא יודע לעכו"ם לליה
חלול השם משמתין ליה : (ז)
הוכח וכו' כ"ק
דף קי"ג ע"ב
ו"טור בשם
מהרא"ל יודע בדבר ואינה
למיחה בביטול קיומים של יהודי
חשב בסמקמ"ח
(ח) ויעיד
לו עיין בתשוב' רמ"ח סי' רס"ט :
(ט) אם יתבעהו עיין בתשו'
רמ"ח סי' כ"ב דף קי"ו ע"ג :
(י) שתין מולקין ממון על
פי ע"ח יכול להעיד והרא"ם
פסק דאפי' לדם תשוב דמולקין
ממון על פיו לבד כיון דלדם
תשוב הוא ופשוט לו להזמתם
מותר

כשיבואו לדיבול ולהעיד
לב"ד ועי"ם
שבועות דף ל
ע"ב • פי'
שולחין נ'
לבשים דהוי
מוסר לב"ד
ועיין בסמ"ע
כג' שם בגמ'
כ"ל הרשב"ם
ס"ב ג' מהל'
עדות פשוט
בגמ' כ"ק דף
מ"ו ע"ח
ומעשה בדל
דמרי בר לישק
וכו' כ"מ דף
לט ע"ב
כתובות דף
כו ע"ב

דבריהם שהם דרכון שלא לצאת מיום רק מדרבנן ותו לא מידי ולפיהך פי' לקמן על הקושית כ"י מסמלא כ"ל כלל . בם ט"ו וחוורין ומגירין וכו'
בתשובת רש"ל סי' י"ח כתוב שאחר שהניחו שלא בפניו תו לא מהני בפניו וכן
כתב בתשובת כן לב וחין לחם יסוד מגמ' ולא מפומקי' ולדלהם מדברי
רי"ף ועשור שהעתיק רמ"ח שם כ"ח ו"ל שלא מוכחן על העדים עלמם משמע
דמהני אפי' כשהם בחוץ לארץ וכן פסק כ"י כשם רי"ו וכ"ם מהרי"ט בלשקמ"ה
בתשובה וכן עיקר כמ"ש רמ"ח כאן על פי' ר' מכחם הלכוך כב"י . בם ט"ז שיפלו נכסים קמי יתמי מ"ש הסמ"ע ס"ק כ"ב בשם תו"ה כתוב כוה תחוה
לי דבאחר י' כב"ק מבואר לפפי' לין התנחנה מבואר עכיין מעכלין הב"ד התעות ע"ש ולע"ד נר' לפקפק עוד מ"ש הטור כוה ותין מקבלין עדות שלא
בפניו לפחות ותומים שלא כדין לפיהו עוסקין בפלוגתא בין ר"ת לרא"ש ולפי זה אחר ר' ר"ת כתב בפי' ע"ג ולפי תקנת חכמים הוא כשגר הדין יפוסק הפסד ממוטו של
זה כמ"ש הרמ"ך בפ"ק דב"ק בתקנ תקנה עשו כן ולפ"ז אחר נמוד הוא מ"מ כתן הרי"ו כתב ס"ל כרשיעה קמייתי' מה"ת אחר כתן לפף דין
הדלוי לקבל עדות מפוס תקנה מ"מ כתן לוכו כיון שדינו עם היתומים לא עבדינן תקנה לחוב ליתומי' שלא כדין ועי"ו הרמ"ך כל בדברי הטור שלא
אמר איקפו הב"ד התעות לגידם שלי' שומעין להם והוא ג"כ מטעם זה •

טורי זהב

ל וכ"כ התו' שם בכתובות מ בריתות שבועות דף ל' ע"א ומימר' דעולא שם ע"ב ג טור בשם אביו הרא"ש וכ"כ הר"ן שם מדמוסיבין את הת"ח לכתחלה וכ"כ הרש"בא מהירושלמי שם וכ"כ הנה"מיי בפכ"א מה"ם מס"ו ס מעובדא דרב יימר לקמי' דאמימ' שם ע"ב ע ממימרא דרב הונא שם פ ר' ירוחם כ"ב ח"ב מפ"ב דשבועו' דלעיל מס"ח צ משנה מכות ד' ו' ע"ב ק מעובדא דהנהו לעוזאי לקמיה דרבא וכו' שם ר משנה סנהדרין ד' כט ע"א ש כדמפרש רב אשי וכו' שם ת שם במשנה א שם במשנה ב שם במשנה ג טור בשם ירושלמי ד טור בשם רש"י אברייתא דאם לא יגיד וכו' גיטין דף ע"א ע"א ושכן איתא בספרי וביבמות דף ל"א ע"ב ה שם בתוס' ששמע ר"י מר"ת וכתב הסמ"ע * שראה כוהנים ממורי הוראה שלא רצו לטרוח הת"ח ושלחו

מותר לו להעיד עכ"ל סמ"ע ובישש כתב דש"ם הוא בהרא"ש וכ"ל לא יעיד אלא ישלם מכיסו ומ"מ אם העיד לא משמתינן ליה ועיין שם: (יא) להיות יושבים בשעת קבלת העדות כתב בתשובות מבי"ט חלק א' סי' קי"ו דשלא במקום ישיבת הדיינים כגון בשוק או בדרך וכה"ג אפי' בדיעבד לא מהני כשהדיינים עומדין ע"ש ואין דבריו מוכרחי' ובתשוב' ן' לב ריש ספר ד' מביא בשם הריב"ש דבדיעבד כשר והסכים עמו וכתב ולא מצינו מי שחולק על זה עיין שם וע"ל סימן ל"ט סעיף ז': (יב) ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שהוא חייב לו עיי' באגודת אזוב דף ע"ו ע"ג ובאגודה פ' אד"מ סי' מ"ב: (יג) ודלא כיש מכשירין עיי' בתשו' רמ"א סי' י"ב דף כ"ט ל' ועיי' בתשו' מהרי"ט סי' י"ז: (יד) חותכין דיני ממונות בעדות שבשטר · ל' הסמ"ע ודוקא שהוא שטר נמור התירו משום תיקון העולם כדי שלא תנעול דלת שלא ילוו משו' יראה שימותו העדים או ילכו למ"ה כו' ואף שדברי המחבר אלו והסמ"ע הם מדברי הרמב"ם שכתב כן להדי' בפ"ג מהל' עדות וז"ל דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני ממונו' ולא בדיני נפשות אלא מפי העדים שנאמר על פי שנים עדים מפיהן ולא מפי כתב ידן אבל מדברי סופרים שחותכין דיני ממונו' בעדות שבשטר אע"פ שאין העדים קיימין כדי שלא תנעול דלת בפני לווין ואין דנין בעדות שבשטר בדיני קנסות ואלא במכות ובגלות אלא מפיהן ולא מכת' ידן עכ"ל ומביאו הטו' בקצרה מ"מ לא נהירא דבכתה דוכתי בש"ם מוכח דעדו' שבשטר דאוריית' הוא ומחייבי' דיני נפשות וקנסו' וגיטין ע"פ עדות שבשטר · גם בכסף משנה הביא שהרשב"ן הקש' על הרמב"ם שהרי מקרא מלא דבר הכתו' שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום למען יעמדו ימים רבים גו' ומה שתירן הכ"מ שם דהאי קרא דברי קבלה הוא ולא דברי תורה לפי ע"ד לאו פירוקא מעליא הוא דהא אמרינן בהשולח דף ל"ו ע"א העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב וכתוב בספר וחתום אמר רבא לא צריכ' אלא לר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה דזימנין דמתו סהדי או אזלי לא"ה ולדעתי

וטען התובע שהעדים מפחדים מבעל דינו לבא להעיד כט (ויש הוכחה לדבריו) (לטור) ל הרי ב"ד כופין את בעל דינו שיביא הוא העדים וכן כל כיוצ' בדברים אלו דנין בהם לאלם מ צריכים העדים ל לכתחלה לא להעיד מעומד לב ואם העד ת"ח ס מושיבין אותו: (וע"ל סוף סי' זה)

ו לג ע צריכים הדיינים פ לכתחלה (יא) להיות יושבים בשעת קבלת העדות ל צריך שיבינו הדיינים לשון העדות לד שלא ישמעו מפי התורגמן ק ואם מבינים מה שהם אומרים אפילו אם אינם יודעים להשי' מותר להעמיד תורגמן ביניהם (וע"ל סימן י"ז סעיף ו'):

ז ר * מאיימין (פי' מטילין אימה) על העדים בפני הכל ומודיעין אותם לה כח עדות שקר לו ש ובושת המעיד בה בע"הז ובע"הב ושהוא בזוי בעיני שוכריו:

ח לז ת אחר כך מוציאים את כל אדם לחוץ ומשיירים את הגדול שבעדים (יב) ואומרים לו אמור היאך אתה יודע לח שזה חייב לזה אם אמר לט הוא אמר לי חייב אני לו או איש פלוני שהוא כשר ונאמן אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום עד שיאמר שהוא בעצמו ראה שהלוה לו מ א או שיאמר בפני חורה לו שהוא חייב:

ט ב אחר כך מכניסין העד השני ובודקין אותו אם העיד כמו חבירו נושאים ונותנים בדבר וגומרים הדין:

י ג אם העדים אומרים עדותן מכוונת בלשון א' ממש יש לחוש שמשקרים ובעצה אחת כיונו לשונם וצריך לחקרו ולדרוש אותם:

הגה ואם העד האחד אמר עדותו והשני אמר אף אני כמוהו ידעתי לא מהני (מא) אלא אם כן הלך למדינות הים וא"א לו להעיד בפירוש (רבי ירוחם כ"ב ח"ב ובמרדכי פ' בנמר הדין):

יא ד העדים ששלחו עדותן בכתב לבית דין אינו עדות דכתי' ע"פ שני עדי' מפיה ולא מפי כתבם:

הגה מב וכן נוהגין (יג) ודלא כיש מכשירין אם העדים ראויין להעיד ואינם אלמים: (טור בשם ר"ת ה):

יב (יד) י חותכין דיני ממונות בעדות

בדריסה ומ"ה לקדק הטור וכתב כד אפרושי מאיסורא ולא כבי' שכתב ע"פ פירש"י דכה"ג א"צ להעיד ע"ש: כט ויש הוכחה לדבריו המחבר הזמיט זה ואזיל לטעמיה שכתב בב"י שכ"ל שלהרמב"ם וסייעתו א"צ להוכחה דכיון שהבית דין יודעין שבעל דין אלם דיינינן הכי לכל האלמים ואני כתבתי בדריסה דכ"ל דלית בזה פלוגתא כלל שלכ"ע בעינן הוכחה או רגלים לדבר שיראים העדי' להעיד מפני אלמותן ע"ש: ל הרי ב"ד כופין את בעל דינו שיביא כו' בגמרא אמרו בזה דכשיבואו מסתמא יעידו דתרתי לא עבדי שיפתקו ולא יבואו להעיד וכשיבואו יכפרו לומר שלא ידענו עדות מפני יראתו דהאלם: לא להעיד מעומד דכתיב ועמדו שני האנשי' וכמ"ש בסי' י"ז דאעדים קאי ושם בס"ג כתב הטור דכבר נהגו להושיב העדי' והבע"ד כדי להסיר המחלוקת וכתבו המחבר ג"כ בס"ס זה וע"ש: לב ואם העד ת"ח כו' דאת י"י אלהיך תירא כתיב לרבות ת"ח וה"ל האי ועמדו עשה והאי את י"י אלקיך תירא עשה ועשה דכבו' תורה עדיף נמר': לג צריכין הדיינים להיות יושבין כו' מדכתיב ויש משה לשפוט את העם ועוד מדכתיב ועמדו שני אנשים לפני אלקים מכלל דהאלקים דהיינו הדיינים והיו יושבים בשעת עמידת העדי' לפניהן להעיד: לד שלא ישמעו מפי המתורגמן דכתיב על פי שנים עדים דוקא על פיהם ומשו' דיש לחוש שישנה המתורגמן את דבריהן וגם יכול הדיין לחקור יותר ע"פ שמיעתו מפי העדים עצמן וע"ל סי' י"ז מ"ש לענין בע"ד וה"ה כאן לענין העדים: לה כח עדות שקר דע"י עדות שקר בא רעב ודבר בעולם כדאיתא בפ' ז"ב ויליף לה מדכתיב נשיאי' ורוח ונשם אין · (בשביל) איש מתהלל במתת שקר · וכתיב מפין וחרב וחן שנון (בשביל) איש עונה ברעהו עד שקר ועד"ר: לו ובושת המעיד בה בעה"ז ובעה"ב ושהוא בזוי בעיני השוכרו הל' זה אינו לא ברמב"ם ולא בטו' דהרמב"ם כתב דמודיעין לו בוש"המעי' שקר בעה"ז ובעה"ב ולא סיים לכתוב ושהוא בזוי כו' והטו' כתב שהוא בזוי ולא כתב שמודיעין לו בוש' עה"ז והעה"ב ודין עמהם שהבושת שבעה"ז הוא שהוא בזוי בעיני השוכרו וכן משמע שם בגמרא ר"פ ז"ב ויליף לה מדכתיב והושיבו שני אנשים בליעל נגדו והעידוהו לאמר ברך נבות אלקים ומלך שהשוכרים עצמן קראן בני בליעל · לז אח"כ מוציאין את כל אדם לחוץ כן הוא לשון הרמב"ם והוא מהמשנה דפ' ז"ב (דף כ"ט) אבל הטור לא כתבו ועכ"פ כ"ל דהאי כל אדם ל"ד הוא דהא מסתמא הבע"ד נשאר שם בשעה שהעידו לפני הבית דין ולכאורה היה נראה דגם אבע"ד קאמר דמוציאין לחוץ ומיירי דכבר העידו שניהן בפני הבע"ד ובפני כל העומדים שם מיד שהכניסו העדים או אמרו שיודעים שפלוני חייב לפלוני ואח' שהעידו כן קאמר דמוציאין את הכל לחוץ ובודקין את כל אחד לבדו וכן משמע הל' במשנ' והפוסקים דכתבו דשואלין את כל א' היאך אתה יודע שהו' חייב לו ולא קאמר דמעיד כל אחד שחייב לו משמע מזה דכבר העידו שהוא חייב לו · אבל ז"א מדפריך שם בגמר' (דף ל') וז"ל ואח"כ מכניסין אותן למאן אי לבע"ד התם קאי ופירש"י דהא לא קתני שהוציאן כו' משמע דס"ל להגמר' פשוט דמאי דקתני המשנה ואחר כך מוציאין לא קאי אבע"ד ודו"ק: לח ה"ג שזה חייב לזה ואם אמר הוא אמ"לי חייב כו' כדאיתא שם: לט הוא אמר לי חייב אני לו כו' משו' דטענינן ליה שלא להשביע נפשו אמר כן כמ"ש לעיל ולקמן ר"ס ל"ב: מ או שיאמר בפני הודה לו ובטור כתב עד שיאמר אתם עדי והמחבר אזיל לטעמי' שפסק בסי' פ"א כהרמ"בם והרמ"ה דס"ל דבמוד' לו לפני עדי' בהודאה נמורה ה"ל כאומר אתם עדי ע"ש: מא אא"כ הלך למדינת הים משום דמן התורה כה"ג הוי עדות אלא שחכמים הצריכו לומר עדותו בפי' ובכה"ג העמידו על דברי תורה: מב וכן נוהגין אבל התו' והרא"ש והמרדכי והטור כתבו בשם

לו לכתוב בכתב ידו ולשלחו לב"ד ושכן כ"ל מאחר דל"ת וסעייתו אפילו בלא ת"ח מותר לעשות כן ו הרמ"בם בפ"ג מהלכות עדות וכתב הכ"מ ומדברי

טורי זהב

בטור ואם הבע"ד אלם וכו' ממ"כ אי איירי שהב"עד הוא מוחזק לב"ד שהוא אלם קשה ל"ל ללמדינו דין זה במוחזק לאלם תיפוק לי' אפי' בסתם אדם כיון שיש הוכחה לזה ע"י עדים וכו' למה תלה הקושיא באלם תיפוק לי' אפי' בסתם אדם וכמ"ש ב"י בשם התו' וז"ל דאל"כ יאמר כל אדם על חבירו שהוא אלם וי"ל דודאי איירי במוחזק כבר לאלם וקמ"ל כאן דל"ת א"צ כלל הוכחה קמ"ל דאפי' באלם צריך הוכחה אבל פשיטא שע"י הוכחה זו נעשה אלם אפי'

מג בערות שבשטר אף ע״פ שאין העדים קיימין כדי שלא תנעול דלת בפני לוין (ועיין לקמן סימן ס״א סעי׳ כ׳ איזה דבר מקרי שטר גם לקמן סימן מ״ו וסעיף י׳):

יג מד ז כל זמן שזוכר האדם יכול להעיד לעולם ואינו חושש שמא מתוך שנתיישן הדבר הרבה אינו זוכרו על בוריו ח אפילו אינו נזכר לערות אלא מתוך הכתב שכשמסרוהו לו כתבו בפנקסו לזכרון דברים ט ושכח הדבר ואינו נזכר אלא מתוך הכתב יכול להעיד י והוא שאחר שראה הכתב נזכר לדבר (ועיין לקמן סימן מ״ו סעיף י׳):

יד כ וכן אם נזכר לדבר על ידי אחר שהזכירו לו יכול להעיד מה אפילו היה המזכיר העד השני

בגם ר״ת דמותר לשלח עדותו בכתב כל שזוכר העדות ויכול להעיד בפיו (לאפוקי אלם דאין ראוי לקיים כו׳ ע״פ שניס עדים כו׳) אם רצה ומשום כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת ומשמע דהכי ס״ל ☞ ודאיתי כוהגין ממורי הוראה שלא רצו לטרוח הת״מ ושלחו לו לכתוב עדותו בכתב ידו ולשלחו לב״ד וכן כ״ל מאחר דלר״ת וסייעתו אפי׳ בלא ת״מ מותר לעשות כן: מג בעדות שבשטר ודוקא שהוא שטר גמור התירו משום תיקון העולם כדי שלא תנעול דלת שלא ילוו מאו׳ יראה שימותו העדי׳ או ילכו למדינ׳ הים לאפוקי אם כתבו את דבריה׳ בפנקסיהן דלא מהני אפי׳ לר״ת וסייעתו כשאין העדי׳ לפנינו דה״ל כאלמי׳ דאינן ראוין להגי׳ בפניהן ועיין מהגל״מ מ״ס וע״ל בסי׳ מ״ו ס״י ובסי׳ קמ״ו ס״א ובסמ׳ ס״ק ז״ח: (הג״ה) וכתוב בהגהת מרדכי לקדושין לדבריי ממוכו׳ הלכ׳ מפי הגבורה להכשיר עדות בכתב כמו בשאר עדות ד״מ ט״ו: מד כל זמן שזוכר האדם כו׳ ל״מ אם כעס׳ מתחל׳ עד בדבר דאז מתחל׳ רמי׳ אנפשי׳ ואיכו שוכחו אלא אפי׳ לא כעס׳ מתחל׳ עד בדכ״מ כשעתה רמי׳ אנפשי׳ לזוכר׳ מעול לו וע״לר: מה אפי׳ אם היה המזכיר עד השני כן הוא בגמרא ויש רבותא

ולדעתי שזה כתכוין הרמב״ן אלא שקיצר בלשונו והכי מוכח נמי בריש פ״ק דגיטין (דף ג׳ ע״א) דקאמ׳ התם לבעי תרי ומשני בדין הוא דבקיום שטרות כמי לא ליבעי תרי כדריש לקיש דאמר ריש לקיש עדים החתומין על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד ורבנן הוא דאצריך קיום והכא משום ענוג׳ הקלו ע״כ וכן משמע בש״ס סוף פ״ב דכתובות וכן הוא להדיא ברש״י ותוספות ספ״ב דכתובות וכן משמ׳ בשאר פוסקי׳ בכמה דוכתינס בכ״מ הקשה על רמב״ם מספ״ב דכתובו׳ וטפי ה״ל להקשות מהך דפ״ק דגיטין שהבאתי ע״ש וכבר האריך בזה הרמב״ן בספר ההשגו׳ שלו שהשיג על הרמב״ם במנין המצות בסוף עיקר השני דף י׳ סוף ע״ד וכתב שכבר השיגו על הרמב״ם כל חכמי הדורות בזה תשובות גמורות וראיות ברורות ע״ש באריכו׳ וראיתי בס׳ מגילת אסת׳ שחבר מה״ר יצחק ליאון שהאריך ליישב דברי הרמב״ם בזה להצי׳ אותו מהשגותיו של הרמב״ן ולפע״ד אין ממש בכל דבריו מה שכת׳ וז״ל ומה שאמרו בפ׳ השולח דאורייתא הוא כו׳ לאו דוקא שהרי דאורייתא אלא כלפי שאמר במתני׳ שהו׳ תקנ׳ ר״ג אמר והא מימי יחזקאל הוא ואל יקשה בעיניך כי לו זה דאורייתא לא יהיה פירושו תולה ממש שהלכה יש כדומה אליו בש״ס וכמו שהביא הרמב״ן ממש בהשגתו הראשונה בשורש הראשון ומה שאמר עוד הרמב״ן כי אמו לדין בגיטין בעדי חתימה בלבד פשוט׳ כי גם זהו לדעת הרמב״ם שהרי מפור׳ אמרו שם במתני׳ שמפני תיקון העול׳ תקנוהו וכמו שמפור׳ בש״ס דזימנין דמייתי סהדי או אזלי למ״ה כי אמרם שם במתני׳ העדים חותמי׳ על הגט לשון גט פירושו כל שטרות שבעול׳ וכן פירשו התוספ׳ ריש פ״ק דגיטין ומכאן יצא לו להרמב״ם ז״ל מה שדנין כד״א בעדים שבשטר הוא כדי שלא תנעול דלת בפני לוין פי׳ שאם יצטרך המלו׳ בבלו לגבו׳ מעותיו להביא העדים שיעידו בפיהם כי ראו אותו שהלוה מעות לפלוני וכזולת זה לא יוכל לגבות ימנעו ולא ילוו מעותיהם לשום אדם משום דזימנין דמייתי או אזלי למ״ה ואין בידו להביאם ויפסיד מעותיו לכן תקנו להם בעדות שבשטר עכ״ל וזה איכו מכחה עצמי׳ קלח לל׳ דאורייתא הוא משמע שהוא ממש דאורייתא ומ״ש הרמב״ן בהשגתו הראשונה לא אמר אלא מה שאמרו בש״ס פ״ק דר״ה אמרה תורה אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות כו׳ שרגיל הש״ס לקרות למצוה דרבנן תורה מפני שגם הוא תורה ולגנב דיקט׳ אין הש״ס מדקדק בכך אבל שיקשה הש״ס בפשיטות בלשון קושיא דאורייתא הוא דמשמע דמתמה טובא והא דאורייתא הוא ואם איתא דאיכו אלא מדברי סופרים מיחוקאל לא ה״ל לאקשוי׳ דאורייתא הוא אלא הכי הל״ל והא ר״ג תיקן הא יחזקאל תיקן וכדאית׳ בפ״ק דשבת גבי י״ח דבר דפריך התם אטבול יום דאורייתא הוא ואידים פריך הא שלמה גזור ועוד דהא לפי מ״ש הרמב״ם דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני ממונות ולא בדיני נפשות אלא מפי העדי׳ שנאמר כו׳ אבל מדא״ס שחותכים ד״מ בעדות שבשטר כו׳ תנעול דלת בפני לוין כו׳ משמע להדיא דדוקא ד״מ משום שלא תנעול דלת בפני לוין אבל בגטין דלא שייך בהו האי טעמא אף מדא״ס אין דכין בעדו׳ שבשטר אא״כ העדים קיימי׳ והא לית׳ מסוגי׳ דהשולח הנ״ל ואפי׳ תימ׳ דבגטין שייך נמי לומר דתקנו מדברי סופרי׳ שיועיל עדו׳ בשט׳ בגטין מ״מ קשה מאי פריך ש״ס הא שפי׳ אוכח לשנוי דיחזקאל לא תיקן אלא בד״מ דשייך בהו ה״ט שלא תנעול דלת בפני לוין אבל בגטין דלא שייך האי טעמא ואתא ר״ג ותיקן אף בגטין ואף שלשון גט משמע נמי כל שאר שטרו׳ מ״מ משמ׳ נמי גט אשה וא״כ תקנת ר״ג היתה בגט אשה י ועוד דע״כ צריך לומר כן למאי דמשני לא נריכ׳ אלא לר״א כו׳ דהא ליכ׳ למימר דפריך אשאר שטרות וכלפי׳ ועוד דאי תימ׳ דפריך אשאר שטרו׳ מאי משני לא נריכ׳ אלא לר״א כו׳ ש״ס קאי הא יחזקאל תיקן וליכא למימר דמשני דר״ג תיקן אלא ילוה אדם לחברו לכתחל׳ בעדי מסירה דהא ודאי ליתא דהא אשכחן בכמה דוכתי בש״ס שמותר להלות אפי׳ בלא שטר כלל ואמרינן נמי בסוף פ׳ הרבית אמר רב יודא אמר רב כל מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא בעדי׳ עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול הרי להדיא דבעדי׳ מותר וכ״כ הרמב״ם גופיה ספ״ב מה׳ מלוה ואפי׳ בלא עדים כמי משמע דליכ׳ איסור׳ אלא דלפני עור לא תתן מכשול אבל משום תקנת דר״ג לא שמענו דא״כ קשה מאי אשמועינן ר׳ יודא הא בלא״ה מתני׳ היא תקנת ר״ג א״ו בהשולח פריך מגיטין דוקא ומשני לא נריכ׳ אלא לר״א דאמר עדי מסירה כרתי וא״כ לדברי מהר״י ליאון מאי משני אכתי קשה הא יחזקאל תיקן ואי תימא יחזקאל לא תיקן בגטין א״כ קשה ל״ל לשנוי לא נריכ׳ אלא לר״א הא לרבנן נמי כיון א״ו תצריך לומר דה״פ לא נריכ׳ אלא לר״א כו׳ דתיקן דר״ג דלא יגרש לכתחל׳ בעדי מסירה דזימנין דמייתי עדים או אזלי למ״ה כו׳ א״כ בעל כרחך דתקנ׳ ר״ג היתה בגטין לחוד וא״כ הדר׳ קושיא לדוכת׳ דלשני דיחזקאל לא תיקן בגטין כלל אלא בד״מ משום נעילת דלת ור״ג תיקן בגטין א״ו ליתנהו לדברי הרמב״ם והאי קרא דכתוב בספר וחתום למען יעמדו ימים רבים ל״ל בד״מ הוא ומשום תקנת שלא תנעול דלת אלא דין תורה הוא שעדות שבשטר מועיל בכל דבר אף שאין העדים קיימין וא״כ פריך שפיר דאורייתא הוא ומשני לא נריכה אלא לר״א כו׳ ותיקן ר״ג שלא יגרש לכתחלה בעדי מסירה רק בעדי חתימה דזימנין דמייתי עדי׳ או אזלי למ״ה:

עוד כתב מהר״י ליאון שם וז״ל ומה שהקשה הרמב״ן מאמר׳ בכתובות פ״ב ומפ״ק דגטין כדריש לקיש כו׳ אין תשובה ממנו על הרמב״ם כלל כי זה המאמר לא נאמר רק לענין שיש לנו להאמין בכל הכתוב בשטר אבל פשיטא שצריך שהעדים יעידו בפיהם כל הכתוב בו מן התורה כו׳ ע״ש שהאריך בזה וגם דבריו אלה אין להם שחר דהא קאמר בש״ס בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי תרי כדריש לקיש כו׳ אלמא דמדרבנן אין צריך לקיי׳ השטר כלל ובשטר שיצא לפנינו אפילו בלא קיום כלל נובים בו דלאו מיירי שהעדי׳ מעידים בפה הרי אין לך קיום גדול מזה והיאך קאמר בדין הוא דבקיום שטרות נמי לא ליבעי תרי ועוד דהא בגטין באמת הקילו אפי׳ אין העדים כאן ואוקמא אדאורייתא דסגי בלא קיום כלל אע״פ שאין העדים לפנינו ויותר ה״ל לתרץ לפי שיטתו דהך דספ״ב דכתובו׳ ופ״ק דגטין מיירי מדינא ע״פ דברי קבלה דיחזקאל דמועיל אפי׳ בלא קיום ורבנן אפוי המשנה הצריכו קיום אבל כל זה איכו משמע וכמ״ש • עוד האריך מהר״י ליאון שם ליישב מה שכתב הרמב״ן ואני מולא דדיני נפשות ודיני קנסות בעדות שבשטר כו׳ בדברי׳ שאין להם עיקר כלל ואין צורך להאריך ולהשיב על דבריו כי המעיין בצדק בדברי הרמב״ן ובדברי מה״ר ליאון שם ישפט שדברי הרמב״ן ברורים ונכונים (גם מדברי הב״ח ס״ס מ״ו נראה שמסכי׳ לדברי הרמב״ן) ולפי שבטור הוכאו דברי הרמב״ם

טורי זהב

אפי׳ לא היה מוחזק בכך: שם ומודיעין לו ענשו של מעיד עדות שקר ק׳ ל״ל כתב רבינו שהו׳ בזוי בעיני השוכרו וכמ״ש בגמ׳ הביאה ב״י וכ״ל … עוד לשון התלמוד אסבה אומכא לא תליף וכו׳ דוקא באומן קמיירי אלא ע״כ דלפי המסקנא שפיר מאומנין עליו בכשיאי׳ ורות וגשם וכו׳ אלא … הקשה דיאמר יש לי אומנות טובה שאותו שאני מעיד לו יתן לי מזונות וע״ז מתרץ דאאונרייהו זילי ממילא לא יתן לו וא״כ מזונות וח״ש רבינו וש… בעיני השוכרו כלו׳ שע״ז יתחוק עליו עונש המעיד עדות שקר לכשיאים ורוח וגשם וכו׳ וכמ״ש (בשם מהרש״ק בב״י ד״ה וכתב עוד שם … בתרא דקמא וכו׳ על אם יש עד א׳ המסייע וכו׳ ול״ע בהל״ש פ״ק דב״מ דפסק דאי׳ ע״א מסייעו פטור למי שמחויב לישבע ואיכו יכול ועיין … בהל״ש פ׳ המפקיד על משנה האוכל את הפרה כו׳ • בב״י ד״ה אע״ג דעדא׳ היכא שאי׳ מכחישו וכו׳ עד בין דמי׳ עלי׳ בין לא דמי׳ כו׳ …

דבינו בלמד תירוץ יפה למה שהקשו התוס׳ שם ביבמו׳ מהא דאמרינן ולכתוב ליה שטרא אמרינן ב״ק דף כ״א ע״כ וכתב שנ״ע מהא דאמרינן קיום שטרות דרבנן וכו׳ כתובות דף כ״א ע״א דמשמע דמדאורייתא כמו שנחקרה עדותן בב״ד דמי ז טור וכ״כ הרא״ש בפ״ב דכתובות אבא דא״ר חסדא ש״מ האי סהדותא עד ס׳ שנין וכו׳ שם דף כ׳ ע״א ח ברייתא שם ט כר׳ יוחנן שם ׳כפי׳ רש״י שם וכ״כ התוס׳ שם כ מימרא דרבה שם ע״א מדרבי יוחנן וכו׳

השני לאבל אם הבעל דין בעצמו מזכירו ונזכר לא יעיר (טו) **מו** ואם העד תלמיד חכם אף אם הבעל דין בעצמו מזכירו שפיר דמי שוראי אי לא היה נזכר לא היה מעיד:

טו (טז) **מז** אין מקבלים עדות שלא בפני בעל דין (יז) ואם קבלו אין דנין על פיו:

הגה (יח) ומוזרין ומגידין בפניו ואם שנו בעדותן בפעם שני ממה שהגידו בראשונה הולכין אחר העדו' השני שהגידו בפניו **מח** אף על פי שהגידו בראשונה על פי החרם דכל שלא בפניו כחוץ לבית דין דמי ומוזרין ומגידין (בית יוסף בשם ר' מנחם) (יט) וי"א ואומרי' דאם נתקבל העדות שלא בפניו (כ) כשר בדיעבד (ר"י כ"כ ק"ב ומרדכי פ' הגוזל בתרא) **מט** ולכן אם הבעל דין הוא אלם והעדים (כא) יראים להגיד לפניו מקבלין העדות שלא בפניו ודנין על פיו (פסקי מהרא"י סימן קצ"ה וקצ"ו) מיהו אם אפשר לכוף האלם כדרך שנתבאר לעיל סימן ח' סעיף ה' עדיף טפי יש אומרים דלא אמרו אין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין היינו בדיני ממונות אבל בקטטות ומריבות שיש לחוש שאם יעידו בפניהם יתקוטטו עם עדים נם יתקוטטו זה עם זה תקנו הגאונים שמקבלים העדו' שלא בפניה' גם לא יגלו מי הם העדים (הגה' מרדכי) ולי נראה ° דדוקא כשאין הב"ד רוצים לדון אחד מהם ע"פ הדין ולענוש (כב) רק להפקיע הקטט ולהורות כפי צורך השעה אבל כשרוצים לענוש ולדון אחד מהם אין לקבל העדות שלא בפניו וכמו שנתבאר בלבן הטור סימן י"ח סעיף ד':

יז (כג) **נ** היה הבעל דין חולה או שהיו (כד) העדים חולים מקבלים שלא בפניו ואם היו העדים מבקשים לילך למדינת הים ושלחו לבעל דין ולא בא או שאינו מצוי בעיר הרי אלו מקבלים עדות (כה) שלא בפניו:

הגה אבל אם לא הודיעו אותו לא (טור) ודוקא שאין לחוש שהעדים ילכו קודם שיודיעו אותו (מרדכי בשם ראבן וכ"י) וכמו שיתבאר לקמן בסמוך **נא** ואם היה הנתבע חולה אין מקבלין עדות שלא בפניו אע"פ שיש לחוש (כו) **נב** שאפילו הנכסים קיימים ויתמי ולא יוכל לדון עמהם כמו שיתבאר בסימן ק"י (פ טור) **נג** וי"א דכל שאלמו אקריו ולא בא לבית דין מהני ומקבלין עדות שלא בפניו **נד** (כז) אם פתחו ליה בדינא או אמר' לא פתחו ליה בדינא וצריך לדון לפני אותן דיינים כדרך שנתבא' סימן י"ד (ר"י כתיב כ' ח"ח) וכן אם היה דבר נחוץ ואי אפשר לקבל העדות אחר כך כגון שהיו העדים חולים או ° התובע חולה ויש לחוש שימות (טור) וכן אם העדים הולכים למדינת הים ואין יכולין להמתין עד שיודיעו אותו מקבלין אף על פי שלא שלחו ליו (כ"י ומרדכי פרק הגוזל בתרא הרא"ש ד והרש"בא) וכן נראה ממה שפסק לקמן סימן ק"מ סעי' י': ראובן

נא ואם היה הנתבע חולה כו' דדוקא כתובע שחולה הקילו משום שיאמר אני רוצה לקוביר העדים לכוון את העדות ואם אמות ישתכח העדו' ויפסיד כל החוב משא"כ בחולה הנתבע דלא יוכל לגבות החוב כשיגלו היתומים וגם משום שבכהן לא פסע כמה שלא בא כיון שהוא חולה ולא היה יכול לבא ועפ"ר: **נב** שאפילו הנכסים קיימים יתומים בטור קיים וכתב ז"ל כו' מזל רע דידיה גרם שחלה הנתבע ועוד כתב בשם הרא"ב"ד דאפילו יאמר התובע לדיינים לכל הפחות אם אוכבם רוצים לקבל עדותו קחו ממון בידכם שלא יאכלוהו הקטנים אין שומעין עכ"ל: ובפרישה כתבתי הטעם בשם מור"ם דדוקא כשאדם ודאי חייב לחבירו ויש לחוש שיכלה ממונו קודם שיגיע זמן הפרעון אמרו לזוקקין הב"ד ממונו מידו וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' ע"ג ולא בכה"ג דעדיין לא נתברר דחייבין לו: **נג** וי"א דכל שאלמו כו' אדלעיל קאי אמ"ש המחבר בר"ם ע"ו קאי והא דכתבו מור"ם בשם י"א אף על גב דמימרא בגמרא מפורש דשמואל הוא בר"ם הגוזל והטור כתבו בלי מחלוקת משום דהרי"ף והרמב"ם השמיטו הא' מימרא דשמואל ומ"ל דאתו מימרא איכא מופכרת היא אליבא דאיכך אמוראי ודאין מקבלין כ"א בחולה או בהולך למד"ה ומה"ט כמו השמיטו המחבר: **נד** אם פתחו ליה בדינא פי' התחילו לטעון לפניהן דאז אין יכולין לומר לא אדון לפניכם שלא בפני ג' אחרים שבעיר הוא וכמ"ש לעיל סי' י"ג אבל אי לא פתחו יכולין לומר אין רצוני

הכתבע וכתב בשם הרא"בד ° דאפילו יאמר התובע להב"ד קחו הממון בידכ' שלא יכלוהו קטנים אין שומעין לו וכמ"ש מוהר"ל כיון דעדיין לא נתברר דחייבין לו משא"כ לקמן סימן ע"ב סעיף י' ° פי' שמבקש שיקבלו העדות בחייו כדי שיוכיח לעדים

טורי זהב

בב"י בשם העיטור כאות ק' ובשם הרי"טבא בפ"ב דכתובות כתב דגם לרב חסדא היכא דלא רמיא עלי' כגון במה שלא ומחלוהו לי' כגון להעיד על חזקה וכיוצא קי"ל כר' אחיי דהיכא דלא רמי' עלי' עדותו עדות עד ס' שנים וא"כ רב חסדא אף שכדתו לבריו בהיכא דרמיא עלי' היכא דלא רמי' קי"ל בר"מ מדפרש לה חסדא דבריו ע"ש · בב"י ר"ה והרמב"ם כתב אם הבע"ד ת"ח כו' עד ואומר רמאי לנפשאי כו' כ"ל ולפ"ז קשה מכ"ל להש"ס בורב' מלבבן ערי מהא דרבא אבי דינאה שאבי התם דא' קמן אבא רמאי כו' ועכ"מ וכם' בכ"ס · בב"י ר"ה אין מקבלין את העדות כו' עד ומפי' היה ר' ירמי' וכו' וכתו' פ' שם היתומים לא כ"כ והביאה כסמ"ע סי' ק"ס ק"י"ג ואמנם נראה להמדקדק בדבריהם פ' הגוזל ופרש כמ"ש בפ' שום היתומים ודוק ודלא כהי"ל בי"ש וכה"ג כ"ל · בב"י ר"ה ואם קבלו העדות שלא בפני הב"ע כו' עד בשם גדולים האחרונים וכו' ולא נקיר'

יז [כ] ראובן שתובע את שמעון נה ועידיו במקום אחר יאמרו בית דין לשמעון אם חפץ לילך במקום העדים ויעידו בפניו ואם לאו יקבלו ב"ד שבמקום העדי' עדות שלא בפניו ויודיעו לב"ד שבמקום הבעלי דינין וידונו על פי אותה קבלה: ק

הגה וכן אם מגא עדיו בעיר אחרת ואין שהות לשלוח אחריו או שלא ימצא העדות אחר כך נוהגין בפני ב"ד שלא בפני בעל דין ודנין על פי העדות ההוא (א"ז) וכן המנהג פשוט במדינות אלו (כח) אף על פי שיש חולקים וס"ל דאפילו במקום שיש לחוש שיפסד העדות אם לא יקבלו שלא בפניו אין מקבלין אלא אם כן שלא לו תקנה אין נוהגין כן אלא כאשר נתבאר:

יח [ד] לא אמרו אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין אלא בתובע שמביא עדים על תביעתו נו (כט) אבל המביא עדים לפטור את עצמו מקבלים:

יט נז (ל) [ה] אין מקבלין עדות על קטן אפי' בפניו דכיון דקטן הוא בפניו כשלא בפניו דמי ויתבארו פרטי דין זה בסי' ק"י:

כ נח [ו] אין שנים ראויין לקבלת עדות ואם קבלו לא עשו כלום:

כא [ז] קבלת עדות צריך ג' מומחי' יודעים הלכות עדות כשר ופסול זהירין בקבלתן לכוין עדות כל אחד כדתנן הוי זהיר בדבריך שמא מתוכן ילמדו לשקר וכל המקבל עדות ואינו ראוי לדון כאילו קבל עדות שקר ואינו ראוי לדון על פי אותו שטר: (אלא סומכין על העדים עצמן) (טור):

כב נט [ח] נכון למקבלי עדות לפרסם בשטר קבלת העדות מי הם העדים (מיהו אם לא כתבו מי הם העדים לא הפסידו) (שם בתשובות רמב"ן סימן ק"ד):

כג [ט] אם רצו הצבור לתקן שהשני סופרים מקבלים עדות ומגבין על פיהם ס [י] וכן אם רצו שאם יפטר העד שהוזמן להעיד עם הסופר שתעלה חתימת הסופר כשני עדים תקנתם קיימת:

הגה כי בכל דברי' כאלה רשות לצבור לתקן בעירם הטוב בעיניהם ה:

כד [י] מי שטוען שיש לו שני כתי עדים ואמר הכת האחת שאינם יודעים כלום סא לא הפסיד זכותו ומביא כת שנייה סב [י] אין מקבלין עדות אלא ביום [יא] ואם קבלוהו בלילה אפילו היו עדיו רדופים לילך למדינת הים סג (לא) אין דנין על פי אותה קבלה ט:

הגה מיהו אם קבלו עליהם בעלי הדינין לקבל העדות בלילה מקבלים אפילו לכתחלה (ב"י בשם יהרשב"א):

כה [כ] אין מקבלים עדות קודם שישיב הנתבע לתביעת התובע לפי שאולי יודה הנתבע ולא יהא צריך עדים ואטרוחי ב"ד לא מטרחינן:

כו [ל] אם קבלו עדים מעומד מה שעשו עשוי סד (לב) ואם היו נסמכים על העמוד אפילו לכתחלה מותר [מ] דסמיכה [*] כישיבה ובסימן י"ז נתבאר שעכשיו נהגו להושיב העדים: שלא

מאירת עינים

דלוני שתקבלו אתם עדותי אלא מי שידון אותו יקבלם ולא לדון לפניכם: נה ועדיו במקו' אחר ☞ וכתב העיטור וה"ה לעדים שזה במקו' רחוק וזה במקום רחוק וצריך לצרף עדותן ד"מ כ"א): נו אבל המביא עדים לפטור כו' דדוקא במקום שבאין להוציא ממון ע"י עדי' בעינן לפניו: נז אין מקבלין עדות על הקטן עיין בטור ופריש' שמבואר שם שאפי' אם הוא יודע שהקטן הוצי' לפלוני בעבדיו בחזק' מהשדה או מהבית מ"מ כיון שיש לו בו חזקת אבות אין מקבלין עדות של הדר בה שטוען שקנהו מאביו ושיש לו עדים שהחזיק בה ג' שנים אלא ימתין עד שיגדיל והיינו דוקא אם הקטן כבר הוציאו מזה שהוציא' מידו בא לתובעו אבל אם הקטן בא להוציא בדין אין שומעין לו להקטן או מעמידין לו אפטרופו' ומקבלין עדותו של זה הדר בו בפניו ודנין ביניהן או ממתין עד שיגדל ואז תובע לזה שדר בו ועי"ל סימן קמ"ט ס"ך מזה ועוד בסי' ק"י ס"ט דבקטן בדבר ברור מקבלין וכן בגוסס: נח אין שנים ראוין לקבל עדו' דה"ל כעד מפי עד וכמ"ש ל': נט נכון למקבלי עדות לפרסם בשטר כו' פי' כשאינם יכי' ע"פ העדות שהעידו לפניהן אלא מקבלין עדותן ושולחין העדו' לב"ד אחר לדון עליו וכמ"ש לפני זה בסי"ד ולקמ' בסמ"ו יתבא' הדין כן בדין עידי הקיו' ע"ש ופיי' שם בטעמ' כיון דב"ד בתר ב"ד לא דייקי ועי"ל סי"ט מ"ש מזה: ס וכן אם רצו כו' ☞ ומפור' שם בתשו' שהסופר צריך לכתוב בשטר שיודע שכתבו העדו' בתחל' לו עם עוד א' שמו כב"פ ושאותו פלו' נפטר לעולמו ושהו' כת' ותת' לבדו אחר פטירת העד חבירו כתקנ' הקהל ע"ש: סא לא הפסיד זכותו כו' וה"ה בכת אחר כת והוכחשו ועי"ל סי' ל"א בסופו: סב אין מקבלין העדות אלא ביום כו' משום דה"ל כדין וגם בדין אם קבלו הבע"ד עליהם לדון בלילה מותר לדונם בלילה וכמ"ש לעיל בסי' ה' ע"ש: סג אין דנין ע"פ אותה קבלה וצ"ל דמ"ש מור"ם בהג"ה לעיל בסי' ה' ס"ב

שפתי כהן

ב"ל בסס"ו ועיי' מהרש"ל סי' י': (כח) לע"פ שיש חולקין כו' וכ"פ בג"ש: (כט) אבל המביא עדים לפטור עצמו מקבלין. ע"ל סי' ק"מ סעי' ט"ז כתב המחבר יורש קטן שהיה שטר חוב לאביו ויצא עליו שובר אחר מית' אביו אין קורעין את השטר ואין מגבין בו עד שיגדלו היתומי' וכו' ואפי' יש עדים שזוכרי' הפרעון אין עדותן עדו' לפי שאין מקבלין עדו' שלא בפני בעל דין ולע"ג שהכי' עדי' לפטו' שאני התם דקשב להוצי' שהרי רוצה להוציא השטר ולקרעו דלא כפ' נידולי' תרומה דף קמ"א ע"ב שהביא בקושיא (הגה ורב יוסף טראני בתשובה ח"ג סימן ל"ב כתב וז"ל ודברי הר"ן ז"ל אינם אלא היכא שבאי' להוצי' מהלוה שלא בפני המלוה דלפטור עצמו מהתביעה יכול להביא עדים שלא בפני התובע וכו' אבל כשאין המלוה תבעו ודאי שלא יקבלו העדות שלא בפניו עכ"ל ועיי' שם שמביא ראי' מהא דלקמן סי' ק"מ שהוא מדברי הרמב"ן ז"ל ומביא עו' ראיו' לדבריו עיי' שם ועוד ראיה לזה ממ"ש המחבר לקמן סעי' כ"ה ע"ש ודוק): (ל) אין מקבלין עדו' על הקטן כו' הסמ"ע עיי' בטור ובפרישה שמבואר שם שאפילו אם הוא ידוע שהקטן הוציא לפלוני בעבדיו בחזקה מהשדה או מהבית מ"מ כיון שיש לו בו חזק' אבות וכו' ועיי' לקמן סי' ק"י ס"ק י"ג ומ"ש שם: (לא) אין דנין ע"פ אותו קבלה ויכולין העדי' לחזור בהן כ"כ בשלטי גבורים פ"ק דסנהדרין דף ר"ט וכן עיקר ודלא כהב"ח ע"ש: (לב) ואם היו נסמכי' על העמוד עיי' סמ"ע דאינו מות' לכתחלה דמ"מ לא מחשב ישיבה לגבי דייני' לא מחשב עמידה לגבי עדים עכ"ל והב"ח חולק שם ע"ז ועיין שם: אחר

באר הגולה

צ רבי' ירוחם נתיב ב' ח"א ק וכתב הרשב"א בשם הגאונים ושכן הסכים ר"ת וכ' העיטור שה"ה לעדים שזה * במקום רחוק וזה במקום רחוק וצריך לצרף עדותן והביאו הב"י בשמו' כ"כ הר"ן פ' אלמנה ניזונית גבי מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה ומש"ע ש מעובדא דבר קמיה דר' ירמיה וכו' ב"ק דף קיב ע"א ת תשוב' הרשב"א סי' ס"ו ושאר פוס' מסי"ג א כ"י כפ' הגוזל בתרא בשם בעל העיטור תשובה להרי"ף שם ב בתשובה להרמב"ן סי' קי"ד ומס"טו ג ר"י כ"כ ח"א וסיים שם דתקנה לצבור כמו יחידים שקבלו עליהם בקנין קרוב או פסול ומס"טו ד הרשב"א בתשוב' מסי"ד ה ר' ירוחם שם ו שם כ"כ ח"ב מהא דפ' זה בורר (דף כג ע"ב) מס"ו ז משום דהוה כתחלת הדין ח הרשב"א בתשוב' מס"כד ט וכתב הסמ"ע דלא דמי למ"ש הרמ"א לעיל סימן ה' ס"א ק"א דאם דנו

דין דאם דנו בלילה דדיניה דין דהת' ה"ל דיעבד ממש משא"כ הכא דרוצי' לדון על העדו' לכתחלה לא מיקרי דיעבד ממש ולא כמ"ש בע"ש * הטעם משום דהכא כתי' להלוא והיה ביום הנחילו ובדין כתי' ושפטו בכל עת דהאי האי קרא דושפטו לג"ד אתא ותחלת דין נ"כ נפסק לן מהאי קרא דוהיה ביום הנחילו וכמש"ל בסי' ה': סד ואם היו נסמכי' על העמוד כו' וכסי' י"ז ס"א כת' מור"ם בהג"ה דעמיד' ע"י סמיכ' כוה ה"ל עמיד' לענין עדי' ובע"ד שצריכים לעמוד וכתבתי שם סי' ק"ו דה"ט כיון דקרא אסמכתא בעלמא הוא אזלינן בתרויהו לקולא ☞ גם כתבתי שם דנראה אם תרוייהו כאלו דהיינו שהעדים או הבע"ד נסמכי' וגם הדיינים הפוסקין אותו הדין נסמכין דליכא מותר לכתחלה דמ"מ לא מחשב' ישיב' גבי דיינים לא מחשב' עמידה לגבי עדים: אחר

בלילה דיעבד ממש דיעבד ממש מה שאין כן הכא דרוצים לדון על העדות לכתחל' והב"ח כתב שמביהם דיבם סוף דלוף בעדות אם קבלו בלילה דנין על פי אותה עדות כרשב"ם עכ"ל וכדבריו מלאתי בדברי הרמ"בן הביאו הר"אם בב"ב דף ר"ח ס"ע"ד דלדעת הירוס' דמכשיר בדין ה"ה בעדות ואף שאין אני כדאי להכריע בלע"ד שאם כבר הלכו להם העדים לא"ה דנין ע"פ וכן נראה מלשון התוספות שם ריש דף קי"ד ור"ה דף ל' ע"ב בד"ה שאם רצו (** ולי נראה דהתם מיירי תחלת דין והי"א שהביא הרמ"א דאם עברו ודנו בלילה צריך לפרש אם התחילו בלילה אבל גמרו ביום וכאן איירי שקבלו כל העדות בלילה ודוק) י דלא נרע מכאן עלי אכיך וכמ"ש לעיל סי' ו' מס"כד כ תשובת הריב"ש בסימן ל"ה מס"כו ל שם בסי' רפ"ז כת"ק דר' יוסי בר יהודה דעמידה מן הכל (פי' שאין לה בלא סמיכה) לא שמה עמידה זבחים דף טו ע"א ומהא דרמי אהדדי כתיב ואשב בהר וכו' מגילה ד' כא ע"א (** ובא"ה בהל' תפלה נראה דסמיכה כעמידה דכתב יעמידו היכא אלא כותל או עמוד ליסען עליו וכתב עוד דבכל דוכי תפלה יהיו הדיוטים ופניהם והיכה עומדים דבעין דין דמי וכ"ל דהתם לאו סמיכה ממש קאמר ודוק דכתב ליסען וטעמא דכותל או עמוד כי היכי דמי למדקטיה לכרעיה אבל לא ישען כ"כ שאם נוטלים העמוד יהיה נופל וכ"כ הרמ"א שם בסדר תפלה ס' מ"ה):

טורי זהב

בהיר' דמבואר שם להדיא דגדולים אחרונים כתבו דאם מתו העדים או הלכו למ"ה דנים ע"פ עדותם שקבלו שלא בפני בע"ד כו' ע"ש דאם שם כתן אין מקבלין אות' אפי' בדיעבד משום דקים שקבלו שלא בפני בע"ד אבן עיי' כ"כדך ביתד"ו חלק ב' דמשופק בזה דשמא יכול לחזור ולהעיד ועיי' מהרי"בל סוף ח"ג. בב"י ד"ה וכן אם פתחו לו כדינה וכו' עד אפי' פתחו כדינה כו' ס"ק כמתק ואפי' פתחו לדינה וכ"כ כם' בב"ש דה"ל דכריו פותרין וכ"ו ובפ"ג ס"ל דלריו למאי דמסני כהכו כגון דנקט דנקטי אין חולק בין פתחו ולא פתחו ולא כריכי' לתי' כגון דפתחו כו' ע"ב. מהר"רשק):

כט א לעין הרח"כם כפ"נ מה' עדות מחזכה לר"ש מה טעם וכו' שבועות דף ל"ו ע"ב ובכתה דוכתי בגמ' לך בחקוס שכתב הרמ"כם לחתר שבחקר, וכולי כתב לחתר שהעיד וכמ"ש שם בכ"מ ב מהל' דלחמי' דלה הרמי מהדי וכולי פנהדרין דף ל"ד ע"ב גמהל דלחמי' הנך למעקר מהדתייהו דף לחתו כתובות דף י"ט ע"ב ולא מהימני לגלא במקום שלין שם כתב ודם יוכל מקום לחתר לכל כלי עדיין לגלא הצלימו עדותן וכמ"ש שם וכתב הר"ן שכן פירש"י ובשם כת מן המקרוים ושכן הכריע הרמ"כן וכן כתב הרמ"כ בשובה שלין לותן עדים בלחתים * לכל שם העידו עדים לחתים כתב בתשובה שלחתים לף על פי שכתב עידי השער יוכל מקום לחתר שם"ב ד וכן כתב הר"ן שם דבינו הלי וכת ל' מן הרלשונים ה משובלל דלקטה הרב פנל"ו ב"מ דף כ"ח ע"ב הר"ן בשם ר"ו בפ"ק דר"ה מ"ו ז תשובת הר"ן סימן מ' סוף"נ ח מחזכה זה לומר בב' בחלק הרח"ם ושכתב הל"מ בשם תשו' הרמ"ה כלל כ"ע סי' ל' לשם לחתר תחלה לומי שוכר עתה יכול לגבור ולומר ולגלי בתתי תחלה בתם שומי שוכר דלמ לומי מוכר ומגיד

כט שלא יכולו הערים לחזור · ובו ג' סעיפים

א א (א) ל אחר שהעיד הער בבית דין ב (והוא לחתר כדי דבור) (ב') אינו יכול לחזור בו כיצד אמר מוטעה הייתי ונזכרתי שאין הדבר כן ג לחחרו עשיתי ד אין שומעין לו ה אפי' נתן טעם לדבריו ו וכן ז אינו יכול להוסיף בעדותו חנאי (ב) וי"ח דיכול להוסיף בתנאי (שור בשם ר' הרמ"ם) ח אאבל ברבר שמוכיחו שטעה כגון שחזקיקוהו בית דין להביא ערים שאינו רמאי והלך והביאם ואמר להם הבית דין יודעים אתם בו שהוא רמאי ואמרו העדים כן ואמר להן הבעל דין וכי אני רמאי ואמרו לא אמרנו אלא שאינך רמאי שומעין לדבריהם האחרונים משום רמסתמא אין אדם מביא ער להעיד חובתו ובידוי טעה· (ג) ט וכן בכל טעות שהערים מעיידים לטעות בו נאמנים הם בעצמם ואין בזה משום חזור ומגיד (ד) י וכן אם אינו סותר עיקר דבריו הראשונים כגון שדברים סתומים וסובלים ביאור אחר משני ענייני משמעות אחד קרוב ואחד רחוק כל שאנו יכולים לבוין דברי הער כדי שלא תהא ערות מוכחשת ן יש לנו לכוין דבריו כשם שיש לנו לתרץ ז דברי ק שני עדים דגמראים מכחישים זה את זה (ה) כדי שתהא עדות מבוטלת: הגה כשמתנים קדם גבית הכסבת לחר עדות שיעידו כך ושוכו והעידו כמילוף קף מלקין לותן ועדות הרלשונה קיימת): ה לינו יכול להוסיף בעדותו תנאי דגם בזה פותר דבריו הרלשונים שהעיד ברלשונה שהם דחמת דבר ולינו יכול לחזור ולומרים לף אחמי לבוין לו להעיד ועתה נזכרין יכולין לחזור ולהעיד ח כיולל ושתקו תחלה (ו) ט ולף לומרו לין לחו יודעים (מרדכי פ' שבועת העדות) ושפי' לומרו לין לחו יודעים ובתנו לומלף לבריה: למה לומרו כך קונדין ומגידין י כולל ולף לומרו בהפך ממה שלומרים בלחובה (ב"י בשם הרמב"ם פ"ו משור):

כט א לחר שהעיד בב"ד בשור ורמ"כם פ"ג דעדו' כתב לחר שנתקרה עדותן בב"ד והחזכר דקקן ושוכה לבוסם מחום דבדיני ממונות ובכל מה שדנין בב"ד בוין הום מ"ם דרים ושקיל: ובכ"מ בשם ר"ת ושבו לה בהשקלי' והבדיקו' שבתבלרו בפי' שלפני זה בם"ת שנוקלין לותו ושטור והרמב"ם ל"ל קלמרי ובכ"מ בפרישה ע"ב וע"ל בם"ם מ"ו דעד לחד בשור יכול לחזור: **ב** והוח לחתר כדי דבור ☞ לבל בתוך כדי דבור יכולין לחזור ולקולו על הרלשון בתוך כדי דבור לל הנזי כגון שבתו שנים לב"ד להעיד והעיד הל' ולח"כ הנזי יכול הרלשון לחזור בו תוך כדי דבור לל עדות הנזי דחד עדות הוח כ"ב ר"ן וטל"ר ☞ דבתב עוד לף לם הבסוקוהו בע"ד וחזר ולמר ברוקם לבזלי לל הנזי שבסוקוהו יכול לבזלים דבריו ובלין ובלבד שלל יפסוד עדותו לגמרי עכ"ל: **ג** לפחדו עבזתי פי' לו שחוקם שלל היה מוטע, ושוב לל לומר בשוקר מכח בשל להעיד בקר בחוץ:

ד לין שומעין לו דכתיב בם לל יעיד ובשל עוכו דחמינן דכל שלל הגיד לחזור בשל עון ולל מהבי מה שיבל לחזור בו (הג"ה ובתב בהג"מ דעדים שהעידו בב"ד ומזרו והעידו במילוף לף מלקין לותן ועדות הרלשונה קיימת): **ה** לינו יכול להוסיף בעדותו תנאי דגם בזה פותר דבריו הרלשונים שהעיד ברלשונה שהם דחמת דבר ולינו יכול לחזור ולומרים לף אחמי לבוין לו להעיד ועתה נזכרין יכולין כחמינן בפ"ק דב"ב (דף י"ט) ע"ב וכן הוח בסוף דף י"ט ע"ב ובן פירש"י להדי פ"ב דכתובות יכן יוכל מקום לחתר לחן בלחמנן לגלא תוך כדי דבורא"ב ועיי' מ"ש לקמן סי' מ"ו סל"ו ובסי' כ"ב סי"ב:

שוב נדשם ספר בקרח גדולי תרומה ורליתי שם בשער כ"ו ס"ב בשם מהר"י טייעלן בתשו' מהרי"ך מ"ו סי' י"ב שהקל על השור מהכון לחד מן לדע' יכול הרמ"ן ז"ל ותירן שם ותין תירוצו מסורי' בתשו' גם הגדולי תרומה בשמו שם תר שם תירוצו ע"ש והנ"ת שם תירן מדהוכיח הרמ"ם גבי לחמה דחייבי בתין כת' יוכל מקום לחתר מתלי שעמל לגלא מיתן ליוכתב ולגלא הוכיח דקל"ב מתי קחבני' ליה לגלים לי תבקי דחי לחמה הם בלחמה נופלים לי כת' לינו יוכל מקבי' לחתר בשבועי ע"ש ובפ"ד בין זו הוכחה דלגלא בעי' לחוכוחי הכי דקל"ל, לה"ב בתבלי חייבי לפני בשבת' יוכל מקום לחתר לבתר לגלא מיתן ליוכתב ולגלא לה"ב בשבת שהוכיח הרמ"ם דגבי לחמה חייבי בשבת יוכל מקום לחתר ה"ב גם בתבלי חייבי הכי ושוב דעדים, מיהא מוכי הרמ"ם גבי לחמה גופא חייבי הוא סוף דבר לבתב"ד לין בדברי הרמ"ם הכרח דקלינן על הרמב' וכן פרלה להדיח מדברי דבינו יהוסף שהבלתי לבעל שבתב בתם והבסוקוהו הגדולים כו' ולל הזכיר דעת הרמ"ם דבו כלל משמע כמו שבתבתי: (ג) וכן בכל טעות כו' עיין בתשובו' רמ"ך סי' מ"ח ועיי' לקמן סי' מ"ג סעיי' ז' מ"ם שם: (ד) וכן לם לינו סותר עיקר דבריו עיין בתשו' מהרי"ט סי' קמ"ח: (ה) כדי שתהא עדות מבוטל עיי' בתשו' רמ"ך סי' מ"ד: (ו) ולל לומרו לין לחו יודעים כו' עיי'

הסי'

כ"מ דף כ"ח ע"ב ד הר"ן בשם ר"ו בפ"ק דר"ה מ"ו ז תשובת הר"ן סימן מ' סוף"נ ח מחזכה זה לומר בב' בחלק הרח"ם ושכתב הל"מ בשם תשו' הרמ"ה כלל כ"ע סי' ל' לשם לחתר תחלה לומי שוכר עתה יכול לגבור ולומר ולגלי בתתי תחלה בתם שומי שוכר דלמ לומי מוכר ומגיד

טורי זהב

סי' דצ בש"ע בם' א' אינו יכול להוסיף כו' מע"ג דבבי מ"ו בסי' ל"ו בסק בעדות בשער יכול לומר תנלי היה דבריו שתי התם בשער דלגלא בל לחודיע הכל מפורש בשער מחזי"כ בעדות ע"פ שהלילוהו כ"ד הי' לו לפרש גם ההוסף' שם הוחיל ושתקו כו' לפי מ"ש בסמ"ע בשם תשובת הרמ"ם שם לחתר התם לינו יוכר דלחינו תוכר ומגיד לל"ל מהניח דם"כ דבתובו' בת"ם כיון שחתר לגלא מחתר יבע לי חל סהדותא ל"ל לל ידענא לסוף לסכור רב חגי לסכוד לי' ולפ"ז לגלא היה רב חגי לסכוד כיון שחתר לגלא מחתר ידענא עתה לגלא מחתר התם לגלא ידענא וח"ל דהך רב חגי היה שלגלא בב"ד ולחתר תחלה לגלא ידענא דחמאי היו כל הדברים ובר מן"ל דין לגלא ידענא שותא דהרב בעל

הסמ"ע

ב י עדים שאמרו שקר העדנו **יא** נאמנים לגבי עצמם וחייבים לשלם כל מה שגרמו לו להפסיד בעדותן:

ג כ אע"ג דלא ראינו אינה ראיה היכא דתרוייהו כי הדדי (ל ניניהו) **יב** ואמר האחד לא ראיתי הוה ליה כאומר לחבירו לא ° ראית והוה ליה הכחשה:

הגה **יג** אבל אם אומר העד שפלוני היה עמו ואותו הפלוני אומר שלא היה עמו אין זה הכחשה דאין עד מדקדק מי עמו בשעת עדות (תשובת הרא"ש כלל נ"ט סימן א'):

ל אין עידי ממונות צריכין דרישה וחקירה וצריך להיות עדות שלם. ובו י"ג סעיפים:

א א עידי דיני ממונות חוץ ב מעידי חבלות (א) **א** אינם צריכים דרישה וחקירה כיצד אמרו העדים בפנינו הלוה זה את זה מנה בשנה פלונית **ב** אף על פי שלא כוונו החדש ולא המקום שהלוה בו ולא המנה אם היה ממטבע פלונית או ממטבע פלונית עדותן קיימת ג ואם נראה לדיין שהדין מרומה צריך דרישה וחקירה להוציא הדין לאמתו:

הגה **ג** ע"ל סימן ט"ו (ב) ועדים המעידים על דבר איסור עיין באבן העזר סימן י"ו סעיף כ"א וסימן מ"ב סעיף ד' אם בעינן דרישה וחקירה (ג) **ד** וסימן י"א סעיף ד':

ב (ד) ד אף על פי שאין עידי דיני ממונות צריכין דרישה וחקירה (ה) אם הכחישו זה את זה בדרישות או בחקירות (ו) עדותן בטלה (ז) **ה** ואם הכחישו זה את זה בבדיקות עדותן קיימת **ו** כיצד אחד אומר בניסן לוה ממנו והשני אומר לא כי אלא באייר או שאמר האחד בירושלם והשני אמר לא כי אלא בלוד עדותן בטלה **ז** ה וכן אם

טורי זהב

הסמ"ע כוה דהמעיין בתשובת הרא"ש עצמה יראה דלאו כתיבת עתה תליא מלתא אלא עיקר החילוק בין אומר לא כתתי מעולם לב לזה שאז אינו נאמן אח"כ להגיד עדות ובין אומר אינו זוכר עתה ר"ל שגילה דעתו שצריך להזכיר בדבר וגם אם אומר סתם אינו זוכר הוא נ"כ דינא הכי דהוא לשון מסופק · ומשמע דידע כבר אלא שאינו זוכריהו ומפני האריכות לא רציתי להעתיק הלשון כבלע"ד עיקר · ס"ב נאמנים לגבי עצמן וכו'

בסי' ל' וקשה ממ"ש הטור בסי' ל"ח בשם ר"ת בעדים שאמרו עדות שקר העדנו דאין מאמינין ממון ע"פ עצמן ונראה דשם לא מיירי בהפסד דאפשר דלא הי' שם הפסד רק מיירי התם מלד כאשר זמם דיש חיוב על עדים זוממי' מזה הם פטורים דאין שייך במודה מפי עצמו וכן מבואר מתו' דפ"ק דמכות דף ג' אבל הכא מיירי מלד גרמי' בנזיקין שגרם לו הפסד וזה כו' כריך לשלם · בשם מהור"שק בב"י ד"ה ורב מתתי' וכו' עד שפטור אף משבוע' היסת כו' היינו כשאין ע"א מכחיש לעד המסייע וה"ל לב"י לפרש ולא לקצר ודוק ע"כ):

סי' **ל** בס"ב בבדיקות עדותן קיימת כ"ל אפי' אמר לא כי מכחישו בבירור אין זה הכחשה ובטל העדות כמו שיתבאר בסמוך מטעם דעבידי לאטעויי · שם של שמן היתה לשון היתה מורה על אותה זמן נופיה שאתה אומר שהלוה לו של יין אני אומר שהיתה הלוה של שמן ומשילא הוה כאומר כפי' לא כי ואף שבטור לא כתיב תיבת היתה מ"מ איירי במכחישו בבירור וסמך על מ"ש קודם לזה בסמוך לו

אם אמר האחר חבית של יין הלוהו ח והשני אומר של שמן היתה ט עדותן בטלה שהרי הכחישו ברדישה אבל אם אמר האחר מנה שחור שהמעות הושחרו מחמת ישנן י והשני אומר מנה לבן היה

יא (ח) (וזה תובעו שניהם) (ישור) י או זה אומר יב ° בריוטא העליונה היו כשהלוהו והשני אומר בריוטא התחתונה היו עדותן קיימת (אם המקומות קרובים שאפשר לראות מזה לזה) (מטור)

ט אפי' אמר האחר מנה הלוהו והשני אומר ק"ק חייב לשלם מנה שיש בכלל ק"ק מנה י וכן אם אמר האחר דמי חבית של יין יש לו בידו וזה אומר דמי חבית של שמן (והוא תבעו שניהם) (כ טור) משלם בפחות שבדמים וכן כל כיוצא בזה (כל מקום שנוכל ליישב דברי העדים שאין מכחישין זה את זה (ט) מיישבין דבריהם וכמו שנתבאר סי' כ"ט סעיף א'):

ג ל ראובן תבע משמעון אלף ות"ק זהובים יג ומביא ה' עדים אחד אומר ראיתי שהלוהו ק' ואחד מעיד על ק"ק ואחד מעיד על ש' ואחד על ת' ואחר על ת"ק יד אם העידו כל אחד מהם בעדות מיוחדת כגון שאמר הראשון באחד בניסן בשנה הראשונה והשני אומר בזמן אחר וכן כולם טו משלם ת"ש (י) ° וישבע שבועת התורה על מאה ויגלגל עליו הת"ש שנשארו אבל אם העידו כולם טז ביום א' בהכחשה יז אינו משלם אלא ק"ק

(ח) וזה תובעו שניהם : משנה פ"ב מהל' עדות דאלו לא תבע לשניהם או העד אחד מוכחש מפיו עכ"ל סמ"ע ועיין ב"ח מ"ש בזה וצ"ע : (ט) מיישבין דבריהם עיי' בתשו' מבי"ט ח"ב סי' ס"ג : (י) וישבע ש"ד על מאה כו' והא דלא משתבע על הכל אכת דר' חייא כדלקמן סי' ע"ה סעי' ד' נ"ל דהכא כיון דאין כאן עדים אלא ע"י צירוף לא אמרי' הכי וכן משמע מדברי הסמ"ע לקמן ס"ק י"ט ודוק והב"ח תירץ דהאי הכא כיון דיש צירוף כתות הרבה ובתשו' הרא"ש לא היה שם אלא צירוף כת א' שני עדים ודבריו תמוהין דלא מהכא צירוף כתות הנים מ"מ יתחייב מצירוף כת הא' וכי בשביל שיש עוד עדים יגרע · ולענין עיקר הדין באמת המעיין בבע"ת יראה שלא הוזכר שם בתשו' הרמב"ן שבוע' על ק' ואפשר לענין שבועה ס"ל להרמב"ן דבאמת נשבע על הכל מדר' חייא רק כלשון השאלה הוזכר שבועה לצד אחד אגב שיטפ' וא"כ צ"ע לדינ' בזה דלא אשכחן בשום דוכתא לחלק בין עדות פתם לעדות ע"י צירוף גם מה שנראה מדברי הטור דהיכ' דכבר נטרף ע"א לממון לא מחייבי'

יא וזה תובעו שניהם דאלו לא תבע לשניהם ... (ראה הדף)

טורי זהב

ממון על פיו אע"פ שאין כאן פסול לדינ' מ"מ אין בהנהגתו כדי לסמוך עליו ...

ק"ק וכן אם העידו סתם דנין דהדבר כמכחישין להקל שהמוציא מחבירו עליו הראיה:

ד [מ] עד שמעיד ראיתי דבר זה ופלוני היה עמי ואנתו פלוני אומר לא ראיתי ולא הייתי עמך אין זו הכחשה (עיי"ל סוף סי' כ"ט):

ה [נ] מי שתבע את חבירו שיש לו בידו ק"ק זהובים בפקדון להשביחם לו והלה כופר בכל ועד אחד מעיד ששמע מפיו שהיו חמשים ועד אחר מעיד ששמע שהיו ק"נ יח (יא) [ס] הוחזק כפרן לאותו ממון יט ומשלם ק"ק:

ו כ [ע] בדיני ממונות אף על פי שלא ראו שני העדים המעשה כאחד עדותן מצטרפת כיצד אמר האחד בפני הלוהו ביום פלוני או בפני הודה לו [פ] ואמר העד האחר בפני הלוהו ביום אחר או הודה לו הרי אלו מצטרפין וכן אם אמר האחד בפני הלוהו והשני אמר בפני הודה לו או שאומר הראשון בפני הודה לו והשני אומר אחר זמן הלוהו בפני [°] הרי אלו מצטרפין: וכן דיני עדות דבר אסור (מרדכי פ"ב דיבמות) (יב) (ועיין כאן בטור סימן י"א וסימן קמ"ג סעיף י'):

ז כא [צ] הא דהלואה אחר הלואה מצטרפין כשתבע ממנו ב' מנין כב (יג) אחד שהלוה לו בא' בשבת והמנה השני בשני בשבת אבל אם המלוה מודה שלא הלוה לו אלא מנה אחד חזינן אי

מאירת עינים

העד המעיד ק' ועד הב' שלדברי שניהן עכ"פ יותר מק' לא הוה ותרי כמאה ומ"ה אף שלדברי שניהן הנשארים הוא לפחות נ' אלות אין מוציאין יותר ממה שאמרו השנים וכן מפורש בטור ע"ש: יח הוחזק כפרן לאותו ממון כו' ז"ל הרא"ש שם דלדברי שניהן יש בידו כ' זהו' ומקויים שבועה על השאר דלא יהא גדולה הודאת פיו מהעדאת עדים והוא אינו יכול לישבע שהרי הוא הוחזק כפרן במה שכפר הכל הלכך משלם לו כל תביעתו והא דאמר ר' חייא (בכופר הכל ועדים מעידים על מקצת) דישבע על השאר היינו דוקא במלוה דלהוציאה כתנה וקי"מ דמשתמיט לכפור עד שיהיה לו זוזי ומ"ה לא הוחזק כפרן ואע"פ להכופר בפקדון כמי אינו כעשה קשור אם לא דהעדים מעידים שהיה בידו הפקדון בשעה שכפרו דאל"כ יכול להשתמיט ולומר משום דלא ידע היכן הניחו כפרו עד שימצאנו (וכמ"ש הטור לקמן בסימן ע"ב) שאני הכא דלא הופקד בידו דבר מבורר שיאמר לא ידעתי היכן הוא אלא מעות הפקידו עכ"ל ואע"ג דלהשביחה נתנו לו ונתנו נ"כ להוציאה מ"מ הל"ל הוצאתי' להשבית' דהא נתנה להוציאה לטובת המפקיד לא ה"ל לכפור משא"כ במלוה שאלו הודה היו כופין אותו לשלם מיד ואין לו במה לשלם שהוציאם לטובתו וק"ל ועי"ל סי' ע"ה: יט ומשלם ק"ק בכאן אין צריך לומר איך העדים שע"י צירוף יקויבו ממון ושבועה כמ"ש לפני זה בס"ק ט"ו דשאני התם דכל אחד העיד על הלואה מיוחדת לאחד לוה בניסן ולאחד לוה באייר משא"כ בפקדון זה דכל אחד העיד ששמע מהנפקד שהופקד בידו זה שמע כ' וזה שמע ק"ן אף ששמעו ממנו בזמנים מתחלפים מכל מקום יוכל להיות דפקדון אחד הודה לפניהן בזמנים מתחלפים מ"ה לא מקרי זה עדות על ידי צירוף וק"ל: כ בדיני ממונות אע"פ שלא ראו שני העדים המעשה כאחד פי' אלא כל א' ראה המעשה או שמע הודאה מפי הכתבע מה שלא ראה או שמע השני מכל מקום כיון דלעדות דכל א' חייב לו מנה מצטרפי' ואם מעידין על מעשה א' ולא היו יחד כשראייהן אותו אלא זה ראה מבית זה וזה מבית אלו נ"כ איתא בגמרא דמצטרפין וקראה כל' הגמרא עדות מיוחדת והטור והמחבר לא כתבוהו דכ"ש הוא מדין זה דהעידו כל אחד על מעשה בפני עצמו: כא הא דהלואה אחר הלואה מצטרפין כשתבע ממנו כו' דוקא כשמעידין שניהן על הלואה בעינן שיתבע שניהן ומשו"ע דמפיק אבל אם שניהן מעידין על הודאה או אפי' אם א' מעיד שראה שהלוה לו מנה והשני מעיד שהודה לו בפניו מנה ובזמנים מתחלפים מצטרפין דק"ל דאמרי דכבר הלוה לו הודה לו אח"כ בפני עד השני [*] ואפי' אם העיד הראשון בפני הודה לו בניסן והשני מעיד בפני הלוה לו באייר נ"כ א"צ לתבוע שניהן ואין זה מיקרי הכחשה דאיכא למימר דאמרי דרצה להלות לו הודה לו קודם הלואה ולא נודמן שילוה לו באותו יום עד זמן שאמר עד השני וכן משמע מהרא"ש פ' ז"ב ובב"י שם ב"י: כב אחד שהלוה לו בא' בשבת כו' [*] נראה דה"ה אם תבעו סתם כשני מנין ואומר שבאת איזה הלוהו אם הלוהו יחד או בזה אחר זה נ"כ אין הכחשה שהרי סיימו הטור והמחבר בזה וכתבו ז"ל אבל אם המלוה מודה שלא הלוהו אלא חד מנה כו' משמע דוקא בכה"ג הא אם תבעו ב' מנים אף שלא תבעו בפירוש לאותן הזמנים שאמרו העדים נ"כ מצטרפין לשלם לו מנה ועפ"ר מ"ש שם עוד מזה: (הג"ה וכתב ב"י מתשו' הר"ן ז"ל ואע"ג דע"א היכא דאמר מכחישו לאו כלום הוא מכל מקום זה הוא דבר שיכול להתברר כאמן כ"כ מהרי"ק שורש א' עכ"ל ור"ל עד השני אומר

שפתי כהן

מקיימי' שבועה על פיו בהכשאר לא הוזכר שם בגמ' התרו' לדבר מזה וג"כ כ"ע לריכא וכפירת מנה אפי' תימא דחייב בלא ע"א מדר' חייא מ"מ כ"מ או התובע אינו טוען ברי כמה הלוה לו רק שטוען ברי ע"פ העדים כגון שאומר שכחתי כמה הלויתי לו רק אני תבעו מה שיעידו העדים וכדלקמן סי' ע"ה סעי' כ"ג בטוענו ספק על פי העד דאז לא מצי משבעינן ליה מדר' חייא ומכח ע"א משבעינן ליה אפי' כלטרף ככך לממון כגון א' מעיד שהלוהו ר' וא' מעיד שהלוהו ס' והתובע שכח כמה הלוהו משלם כ' ונשבע על ק' הנשארים מכח שבועה דע"א ואלו להטור לא היה לריך לישבע בכה"ג ודוק היטב בכל זה (יא) הוחזק כפרן לאותו ממון כו' כאן לא מיירי אלא מדין צירוף והלכך הוחזק כפרן כו' אבל מדין שבוע' לא איירי כאן וסמך עצמו אמ"ש לקמן סעי' ע"ה להתובע לריך לישבע וכ"כ לקמן סי' ע"ה ע"ש וק"ל: (יב) ועיין בא"ע כו' ולענין עדי קידושין עיי' בא"ע סי' מ"ב ס"ב ועיי' בתשו' משאת בנימין סי' כ"א ועיי' בתשו' מהר"ן ששון סי' י"ז: (יג) אחד שהלוה לו באחד בשבת עיי' בסמ"ע שכתב וז"ל הג"ה וכתב ב"י מתשו' ס"א וז"ל ואע"ג דע"א היכא דאחר מכחישו לאו כלום הוא מ"מ אם הוא דבר שיכול להתברר כאמן כ"כ מהרי"ק שורש א' עכ"ל ור"ל עד השני אומר אני אברר דברי כל זמן שאינו מברר עד הראשון נאמן עכ"ל ולא

באר הגולה

[מ] תשובת הרא"ש כ' כ"ט סימן א' מס"ג כ"ם בסוף כ' כ"ד מס"ד [ס] ופי' שם כיון שלא היה חכם מבורר אלא מעות או שוה כסף הוי כאלו העידו העדים שהוא בביתו וכמימרא דרב ששת ב"ק דף ק"ה ע"ב וכדמוקי לה שם בגמרא [ע] ברייתא סנהדרין דף ל' ע"א וכרבי יהושע בן קרחה דאפסיקא הלכתא כוותיה שם ע"ב [פ] כדאמרי נהרדעים שם ע"ב [°] פירוש ואין זה מקרי הכחשה דאפשר שהודה לו חמה שהבטיחו להלוות לו ולוכח הכחשה ומכל שכן דעדות מיוחד' דהיינו שזה ראה מבית שלו וזה ראה מבית שלו דמצטרפין והוא פשוט בגמ' דמכות דף ו' ע"ב וכ"כ הסמ"ע [צ] טור בשם

טורי זהב

דמהני חזקה דלא יהיו מוכחשים ותו ק"ל דהר"מ בן הביא ראי' לפסק שלו ממאי דאי' בפ' ז"ב דף ל"א ע"ב דבעי תלמודא למימר אליבא דרב דהודאה אחר הודאה אינן מצטרפין דשמא לאו אחד מנה מסהדי ה"כ כאן תולין להקל מספיקא וקשה מאי ראיי' משם התם לא נגעו העדים מוכחשים או לא מסהדי אחד מנה משא"כ כאן דיהיו מוכחשין ע"כ נלע"ד ברור דלא אמר הרמב"ן כאן דמספק הוין מוכחשי' אלא מגום דהם מכחישין עצמם בשיעור הלואה כמה היתה וזו הוא בדיקות דעבידי אינשי דטעו בהכי כמ"ש בסמוך קודם לזה בסעי' א' בשם התו' פ"ח וא"כ אין הכחשה פוסלת העדים והוא כההיא דפ' ז"ב שזכרנו בשם הרמב"ן משא"כ בכל הנהו שזכרנו דע"י הכחשה יהיו פסולים ודאי מהני החזקה דכשרות שלהם ולפ"ז בההוא דקביות יין ושמן דלעיל בסעי' ב' דמיירי בהכחשה דחקירות ופוסלת העדים אם יהי' מכחישים וא"ז ע"כ אם לא אמר העד השני לא כי מוקמינן העדים בחזקת כשרות כי היכא דלא להוי מוכחשין ולא כמ"ש בסמ"ע דאם תמצא הוין גם מוכחשין דלא עיין כל הצורך בזה והכלל בזה או הוה מילי דבדיקות בין העדים אז משוינן להו מוכחשין ואי מילי דחקירות הוא לא שוינן להו מוכחשין משתא ובענין זה הרליתי לפני גדולים וקלסוהו רבנן בסעי' ה' הוחזק כפרן וכו' מ"ש הסמ"ע בס"ק י"ט במה שמצטרפין כאן העדות לממון ולשבוע' אף דהכא מיירי בזמן אחר ולפ"ה מביא לידי שבועה כיון שאפשר דלפקדון א' מרמזין ק"ל א"כ א' אומר ק' וא' אומר כ' כמי לימא דעל הלואה א' מעידי' להתחייב גם שבוע' אחר שישלם הפחו' והא ודאי ליתא דא"כ הוו להו להפוסקי' להזכיר שבועה בס"ב אלא ירא' לענ"ד פשוט דבכל מקום שצריך אתה להתחשב אני העדות לשבועה ודאי לא מצטרפין משא"כ כאן דהעדו' מועלת לתשלומין קמישים זהו' ואותן תשלומין עצמן מביאין לידי שבועה דאורייתא מטעם שלא תהא הודאת פיו גדולה מעדים אלא דקשה במ"ש הטור בשם הרמב"ן בדרך הראשון אל צירוף תשלומי ת"ש ואין גם שבועה דאורייתא והא יש עכ"פ שבועה דאורייתא' מכח העדים שמזיקין לשלם ת"ש ונראה לתרץ דהא דהעדאת עדים מביא לידי שבועה דאורייתא ילפינן לה במסקנא בפ"ק דב"מ מפיו ועד א' כמ"ש התו' שם ד"ה אבל הודאת כו' והיקו הוא מפיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבוע' ק"ו לעדי' שמחייבין קנס דמחייבין אותו שבועה וכאן הוי העדו' מיוחד' דהא איכא מעידי' על יו' א' ולא מהני לענין קנס כמו דלא מהני כא' אומר בכתובה ספרית וא' אומר ערבי' דלא מהני לענין איסור איסות כמ"ש ב"י בס' זה מחולק ב' וה"כ דלא מחייבין קנס בעדות מיוחדת בשום אופן דאין חיוב קנס אלא על מעשה א' שראו שניהם כא' אבל בכך דהכא בתבוע' הרא"ש אין כאן עדות מיוחדת דמיירי שבפני' אומרים ששמעו מפיו הודאה אחת בשעה אחת רק שזה שמע ק' וזה שמע כ' וא"כ אלו הוה כאן עדות מיוחדת שזה מעיד על יום א' וזה מעיד ק"ן ביום אחר שוב הכי אם להרמב"ן דאין כאן שבועה דאורייתא רק שמשלם מחצי' והכא דא' אומר ק' וא' אומר כ' אמרינן שבכל א' מעיד על זמן מיוחד דמספיקא אזלינן לקולא כדי שלא להוציא ממון או שבועה דהא אין כאן פסול לעדים אם נאמר כן והוה כההי' דרמב"ן שזכרנו אבל יום אמרו בפני'

אי איכא למימר דטעי חד מניהו בזימנא דהלואה ק כגון שאמר האחד בב' בחדש והאחר אומר בג' בחדש ראיכא למימר דתרווייהו אחד יומא מסהדי **כג** (יד) ל וטעו בעיבורא דירחא מצטרפי דאימור אחר מנה מסהדי (טו) **כד** ואי הוברר הדבר דבתרי מנה מסהדי הא ודאי חד מניהו שקרן ג הלכך **כה** משתבע ליה שבועה דאורייתא ומפטר:

הגה עד אחד מעיד שראובן נתן לשמעון קרקע בקנין ועד א' מעיד ששמעון **כו** החזיק בקרקע בלאו מצטרפין להוציאה מיד הלוה (תשובת הרא"ש כלל כ"ט סי' א'):

ח תבעו ק"ק בשטר ואמר לו פרעתיך ומביא שני עדים אחד אומר בניסן פרעו מנה **כז** והשני אומר

ולא כהירא דלמה יהא הראשון נאמן יותר מהשני אלא מיירי שהראשון אומר אני אברר את דברי והשני אינו רוצה לברר וכן הוא להדיא בקידושין דף ס"ו גבי שלא ותאוו והמהרי"ק שם מייתי ראיה דכיון דיכול להתברר והשני אינו מברר הראשון נאמן ולא השני ע"ש ודוק ומ"מ אני תמה בעיקר הדין שהעתיק הב"י בשם כ"מ כן בשם מהרי"ק ותו' בקידושין פ' האומר וכ"כ הד"מ והסמ"ע כאן בשם' זה בשם מהרי"ק שהרי לא כתב' דין זה בקידושין שם רק גבי איסורין משום דע"א נאמן באיסורין אלא היכא דאחד מכחישו אינו נאמן והלכך בדבר שיכול להתברר אומרין דנאמן להחמיר בדבר איסור' אבל בממון לא שמענו דין זה מעולם ולא מצאתיו מן הפוסקים דכתו' כן וגם מהרי"ק שם לא כתב כן לענין ממון רק מייתי שם דוגמא דאלינו בדבר שיכול להתברר לא סמכינן על הדמוי ע"ש ותרא' כדברי וכן נ"ל עיקר לדינא לענין ממון אין חילוק בין דבר שיכול להתברר או לא ודברי הב"י והד"מ והסמ"ע בזה צ"ע: (יד) וטעו בעיבורא דירחא עיין בגמ' ר"פ סורר ומורה וכתוס' הרא"ש כלל נ"ח סי' כ"ח נבי וכד"כ לא אזלינן בתר רוב ודוק היטב: (טו) ואי הוברר הדבר כו' כתב סמ"ע כגון שזה מעיד שבשבת ב' בחדש והשני מעיד שבשבת ד' ימים בחודש וכו' עד א"כ אינן מחולקין אלא ביום א' והוא אחר אני שזה אומר שבשב' ט"ו ימים לחדש כו' עכ"ל כן הוא בב"י וד"מ וכן הוא בעיר שושן ולא כהגהות אשר דף ע"ו ע"ד וכן הוא להדיא ברמב"ם פכ"ב מהל' עדות דלא' אני החדש לא אמרינן דטעו ע"ש וכן הוא בהגהות אשרי ס"ם גם פשוט פר"ו מהרי"ק וכן הוא בתשובות

מסק' מ"מ א' מהן אומ' אמת גם לפי דברי התוב' וצריך לישב' שבוע' דאורייתא' כנגד אותו העד אשר"י: **כו** החזיק בקרקע בלאו מצטרפין כו' אבל אם עד א' אומ' בפני ובפני עד שמת נתן לפלוני בניסן וא' אומר בפני ובפני עד שמת נתן לפלוני בתשרי דהוה כשני שטרי מתנות על ענין א' (כמ"ש לקמן בסי' ר"מ) דהו בטול שני לראשון ואף אשני ליכא אלא חד סהדא והפסיד מקבל מתנה רי"ו נכ"ו ח"ב ל"ח ז' הביאו וכתב דכך הוא אמת לדינא כיון דגם אותו העד הוא מוכחש מעד הראשון ולאפוקי ב"י ע"ש:

כז והשני אומר בתשרי מצטרפי פי' ופטור ממנו ממנה כדמפי' דלא"צ דאמנה דמפסיד האי סהדי שפרעו אינו מפסיד האי סהדי על שני זמנים מתחלפים מעידין ת"מ שבכהן מעידין שרלו שפרעו מנה והוא טוען שפרעו ק"ק כדברי שני העדים וכמ"ש בסעיף ו' בעידי הלואה המעידין על שני זמנים ומנה דלאם הלוה בעצמו אינו אומ' שפרעו שני מנים אלא מנה א' דאין מצטרפין ויכול המלוה לישבע

אומר אני אברר דברי כו' ושן שאינו מברר עד הראשון נאמן וע"ע פי' ע"ר ולי"ם ע"ה בדין אי צריך התובע לברר דבריו): **כג** וטעו בעיבורא דירחא פי' כגון שר"ח זה היה שני ימים ביום א' וביום ב' והלואה נעשה ביום ג' ולעולם אנו מונים מספר ימי החדש מיום ר"א חודש השני דיום ר"א חודש הראשון עולה למספר ימי החודש שעבר ונתעבר ממנו אותו החדש שעבר ותלינן לומר שזה שאומר בג' בחודש היה המעשה לא ידע שהחדש שעבר נתעבר ונתחיל למנות ימי החד' הזה מיום ר"א חודש הראשון וכאלו דהלואה נעשה אשה ימים בחדש ובעד האומר שבעה ב' ימים בחדש ידע שנתעבר החדש העבר ומתחילין למנות מיום השני בראש חדש בשני לחדש והוא אלא הכחישו נפשם בהוכר' ימי השבועה וכ"כ בל"מ: **כד** ואי הוברר הדבר כו' כגון שזה מעיד שבשבת ב' בחדש והשני מעיד שבשבת ד' ימים בחדש דכל שמחולקים בב' ימים וכ"ש יותר ליכא למיתלי בטעות זה א"כ אינן מחולקים אלא ביום א' והוא אחר אני החדש שזה אומר שבשב' ע"ז ימים לחדש והשני אומר י"ו לחדש בכל שאחד אני חודש בכל ידעו הפריו' שנתעבר החודש ולא טעו בכבי גמר' וכן אם עד א' אומ' קודם הבן החמה וא' אומ' כהכן החמה ע"פ שהיה כמעשה א' הדבר ניכר לכל וכן אם כמלקו בקביעת' ב"י ול"מ ב' ועי' מ"ש בדרישה עוד יותר: **כה** משתבע ליה ש"ל ולא אמרינן שאלו עדים יחשבו כמוכחשין והוי' עדותן בטילה וכמ"ש הטור והמחב' בסי' שאחר זה דלא משבינן למוכחשין אלא כשזה אומר לזה וזה אומ' לא ליה אבל כאן דכל א' מעיד שלוה ממנו בזמנו' מתחלפים אלא העדים יכול להיות דשניהן אומרים אמת (ועמ"ש לעיל ס"ב דמכחישין ואו"ב לא כו' ולא כן) אלא שאלו התוב' שאינו תובע אלא מנה א' בתכלל שאר מניהו

הרמ"ה ק משנה סנהדרין דף מ ע"א ר וכיונו עד תבות החדש דכל שאחר אלו החדש ככר ידעו הבריות שנתעבר החד' כדמפרש רב אחא בר חניג' שם ד' מא ע"ב ש וכמ"ש הרא"ש כיון שהם כ' דברים ואין א' מכחי' את חבירו ולדברי האלו' א' מהם אומר אמת ומחייב שבועה ת שם בשם כ"ת בשער ס"ו ואם הלוה בעצמו אומר שלא פרעו אלא מנה א' אין מצטרפין וישבע המלוה ש"כ כנגד העד וכ"כ הסמ"ע פי' לאפוקי היכא שהעיד שפרעו קודם עשיית השטר

טורי זהב

על אחד זה מנה וזה מאתים צריך לשלם מאה וגם שבועה וכהסית דהר"א בפקדון כנלע"ד ברור ומוכרח · **סעי' ו' הלכך משתבע וכו'** עיין מ"ש סי' ל"ו סעי' א' יזה · סעי' ח' **והשני אומר בתשרי** כתב הסמ"ע ס"ק ד"ו דאם לא טען שפרע שניהם נשבע המלוה שבועה דאורייתא' הוא אלא בקדוק דהא כעד א' מעיד בשטר שהוא פרוע אינו חייב רק שבועה דרבנן כדאי' פ' הכותב ולקמן סי' פ"ו סעי' ה' כתב כן הסמ"ע עצמו אלא ע"כ לא דק כאן · **שם לפני הורה שפרעו** מ"ש הסמ"ע ס"ק כ"ט דבהודאה תחלה ואח"כ פרעון אין מצטרפין תמהתי אם יגלה דבר זה מפה קדוש דהא מצינו כמה פעמים שהמלוה מאמין ללוה כמ"ש סי' ע"ה ה"נ ביותר דהמלוה ירא שמא יודין לו לפרעו ע"כ האמין לו תחלה בפני עדים והודה לו שפרע · ותו מ"ש מאת' לומר בניסן פרעו מנה וא' אומר בתשרי דודאי לאו אחד מנה מסהדי מ"מ מועיל צירוף עדותן ה"נ כיון דהודאה קאי על מנה אחרת דמצטרף לפטורו ממנה כיון דהלוה טוען שפרע הכל ויהא שלא הביא הטור כאן חילוק דהודאה קודם הפרעון הא בס"ת לא חשיב אפי' הודאה אחר הפרעון וא"כ סייך אדלעיל בזה ה"נ כבדברי הטור בזה · **בסעי' י"א ב"ד אצל ב"ד** דוקא כל שב"ד כמ"ש הסמ"ע כיון שלא שמעו רק מן א' מהעדי' וא"ה בסעי' י"ג כתב כל שהעידו שני עדים בב"ד יכולים שנים או אפי' א' מהם לצרף והטעם שיש כאן עדות שלימה כמלא דחדא מתרתי בעינן לענין צירוף או ב' דשלם מאחד שהעיד בפניהם או עדות שלם בפני ב"ד וא"כ בא אחר לצרף · וכלע"ד דבחלוקה השני' הויין כ' מן השוק לכל הפחות כמו א' מן ב"ד דכל שהעידו שנים בפני ב"ד ושנים אחרים שמעו שקבלו הב"ד עדותן שוב אין תורת עדות על אות' המעידה אלא מעשה ב"ד ויכולים להעיד בפני ב"ד אחר על אותה שמיצה לדון עליה והכי דייק לשון המרדכי יען שהבי' ב"י דעדים ששמעו חקירות ב' עדים בפני ב"ד הוה כעד מפי עד דמ"מ דכל ששמעו חקירות שני עדים בב"ד אחר ודאי מהני וכמ"ש גם לשון רמ"א מודה כן שהרי כתב אחר סעי' י"א אבל אחרי' ששמעו כו' · מ"ש המחבר שהעידו כל א' בב"ד אחר בזה דוקא לא מהני צירוף אבל לא כהעידו שנים לפני ב"ד אחד אלא שכסמ"ע ס"ק כ"ו כתב דלא מהני בשנים ששמעו שנחקרה עדות שנים בב"ד ואין מקום לדברי' אלו לנע"ד ועיינתי בד"מ ולא ראיתי שם אלא דברי המרדכי שהבית ב"י ומ"ש ב"י בשם כ' בשנים ששמעו מפי עדים לאו כלום הוא וזה קאי אשנים שקבלו עדות ועי' בב"י פרק ת"ה בפשט המחלה בפני שנים ותבין דעתי וזה כלע"ד ברור · (**בשם מהר"י וצלה"ה בטור ועד של הק' אין** לו צירוף מוקק לנ"ד קשה אפי' בלאו האי סהדא ליחייב כיון שיש עדים על ת"ש וכדכתב הרא"ש בתשו' מי שתבע לחבירו ק"ק בפקדון כו' וי"ל בין פקדון דלא שייך לאישתמוטי להלואה דלימר אישתמוטי קמישתמיט ולכן אינו מחויב שבועה עד דליכא עד א' ע"כ) (א"ה לאו מילתא היא דהפיא דהרא"ש מדל"ת קמייתא הוא דנפקא לן ועיקר דינו' דל"ת בהלואה הוא כדמוכח בגמ' דיליף לה מפיו וע"א כמה הלך ולדרכא הרא"ש ז"ל בפ"ק דב"מ הוכרך להביא עלות מרפוק לאגמורין דגם בפקדון איתא לדינו' דל"ת קמייתא ע"כ (גם מהר"ר · **בטור וכן אם העידו** פתם דכן הדבר כמכחישין להקל קשה דלעי' סי' ד"ש מביא הב"י שיש לנו לתרן דברי שני עדים הכולין כמכחישין ע"כ) · **בשם מהרר"שק בטור עד א' אמר ק' והשני ר' וכו'** · ומה שיש לדקדק בזה אהרמ"בם בפ"ג דכוור דין ט' שפסק כן בב' כיתי עדים כתבתי בגו' הכ"מ ח"ג מהלכות עדות ע"ש · **תו בב"י ד"ה וכן א' אומר** קנות של יין וכו' עד לפי שאין על כל חבית אלא עד א' כו' ולא כהירא שהרי על חבי' א' יש ב' עדים אלא דמכחשי' דחבית שלתה אומר על שמן אני אומר שהוא יין וא"כ יש בכלל מנה מאתים ולכן ס"ל כב"ה וא"כ בע"כ הוא דעדות' בטילה משום דהוי כהכחשה' בבדיקות דהוא כגוף וכמ"ש הרמב"ם וכמ"ש בבאורי הרא"ש בסמ"ג וכ"מ ע"ש · **תו שם ובספק דמכות** אמרינן וכו' עד בפלוגתא דר"ינן קרחה ורבנן · לא דק דהתם פליגי בפלוגת' דר"כ ורבנן אעפ"כ יש רלוי' מלות' בוני' דמדמי איסור' דרס"בג למחוכח דר' נתן ואפי' אין מעידין כא' ה"ס לכל מילי אבן לפי מ"ש הא"מ ור"ן שם בשם הרס"בא ורמ"בן דהתם איירי בתרומה דרבנן דליכא מיתה כלל אין משם רלוי' כלל היכא דליכא איסור מיתה ק"ל · **תו שם אין צריך בריבי** מאונות כו' עד אמכם בפ' השולח משמע וכו' · מצאתי לגדול א' דמיישב סוגיא זו אליבי' דהלכתא והוא דס"ל להא"ם כשיטת הר"ן שבמוך בגיטין ואסורה שדוטי' כל"כ ולאו' מצטרפי' וא"כ מקשה שם והא מר הוא דאמר אין מצטרפין ר"ל בגיטין לכ"ע כמו בר"כ ואפי' ר"נכן מודה ומשני דלאחת ס"ל לזה כר"ינן אף בדיני נפשות וגיטין אבן לא קי"ל בזה כותי' כ"מ בל"ח וכך פי' הרא"ש פ"ק דסנהדרין דלאו' רבנן כו' כשמואל ס"ל ע"ש דף ל' ודוק · **תו שם וכתב הר"מה דוקא** וכו' עד אבל בהודאה אח' הודאה וכו' וקשה דא"כ מאי פריך בגמ' לרב מ"ש בלואה כו' הודאה אחר הודאה נמי אמנה דמפסיד בהי כו' מאי קושיא הא בהודאה אחר הודאה אמרינן דאחד מנה קמסהיד ולמאי רב איירי בהכי דקבעו

לישבע ע"ד כנגד העד א' ונוכה בשטרו כל הק"ק וק"ל : כח ואם נעשה השטר קודם ניסן כו' כ"כ ג"כ בטור ובפרישה כתבתי דנראה דל"ד קאמר קודם דה"ה אם נכתב בשטר שהלוה לו בניסן סתם והוא הביא עדים שפרעו ביום שני דניסן דאמרי' דהשטר נעשה בר"ח ניסן והפרעון היה ביום שאחריו דיד בעל השטר על התחתונה אלא שמילת' פסיקת' נקט הטור והמחבר ולא בא אלא לאפוקי אם זמן עשיית השטר הוא אחר היום שאמר העד שראה שפרעו הלוה וק"ל : כט או אחד מעיד שפרעו מנה כו' וכ"כ ג"כ הטור וגם בפרישה כתבתי ודקדקתי מדלא כתב דבותא דאפי' אם זמן העד הלוה' שהודה' לפניו הוא לפני זמן העד שאומ' שראו שפרעו דמצטרפין וכמ"ש הטור והמחבר הדין לפני זה בצירוף עידי הודא' והלואה ש"מ דס"ל דבכה"ג אינו מצטרפין לענין פרעון דדוקא בעידי הלואה מצטרפין משום דעבד לוה לאיש מלוה ואמרינן דשמא המלוה בקש שיודה לו בפני עדי' אותו הלואה שלוה לו אחר כן מחשש שלא יודמנו לפניו עדים בזמן ההלואה משא"כ בהודאות פרעון דאין מדרך המלוה להודו' ללוה שנפרע ממנו כל זמן שלא פרעו אלא כשיפרענו יחזיר לו שטרו וק"ל : ל ולא יוכל המלוה לומר סטראי ניהו כ"כ ג"כ הטו' סת' וע"ל סימן נ"ח דכתב הטור דהמוציא על חבירו שטר והלוה טוען פרעתי ומביא עדים שנתן

בתשובות הרא"ש כלל מ"ה סי' כ"ה כן וכריב"ש סי' שפ"ב : (טז) ואם נעשה השטר קודם ניסן כו' ובפרישה כתבתי דנרא' דל"ד קאמר קודם דה"ה אם נכתב בשטר שהלוה לו בניסן סתם והוא הביא עדים שפרעו ביום שני דניסן דאמרי' דהשטר נעשה בר"ח ניסן והפרעון היה ביום שאחריו דיד בעל השטר על התחתונה עכ"ל סמ"ע וכן נראה עיקר ודלא כהכ"מ שהשיג עליו : (יז) ואם אמר זה שלא כתב עדותו כו' לעשות המלוה בשטר כו' היינו שיכול לגבות ממשעבדי וע"ל ר"ס כ"ח שהארכתי בזה עכ"ל סמ"ע ועיין מ"ש לקמן ר"ס כ"ח שהארכתי להשיג עליו בזה :

אומר בתשרי מצטרפין כח (טז) ואם נעשה השטר קודם ° ניסן מחזיקים בפרוע ממנה וכן אם הורה בפני אחד שפרעו מנה בניסן והורה בפני השני שפרעו מנה בתשרי כט או א' מעיד שפרעו מנה והב' מעיד לפני הורה שפרעו מנה מצטרפין ל ולא יוכל המלוה לומר לא ° סטראי נינהו (פי' מלוה אחר הוא חייב אותם) :

ט א בדיני ממונות אין צריכין להעיד שני העדים כאחד אלא יבא אחד בפני בית דין ושומעין דבריו היום וכשיבא העד השני לאחר זמן שומעין דבריו ומצטרפים זה לזה ומוציאים בהם הממון :

י ב וכן אם היה לב עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה מצטרפין לג (יז) ואם אמר זה שלא כתב עדותו אני קניתי מירו על דבר זה ולא בא המלוה ו'ה ולא שאל ממני לכתוב שניהם מצטרפי' לעשות המלוה בשטר ג ואינו יכול לומר פרעתי (ועי' לקמן ר"ס כ"ח) :

יא ד העיד האחד בבית דין זה והעיד השני בבית דין אחר לד יבא בית דין אצל בית דין ויצטרפו עדותן :

הגה לה אבל אחרי' ששמעו הענין אינן יכולין להגטר' דהוי עד מפי עד (כ"י בשם מרדכי ישן) :

יב ה וכן אם העידו שני העדים בבית דין זה וחזרו והעידו בבית דין אחר וחזרו והעידו בבית דין שלישי לו ° יבא אחד מכל בית דין ויצטרפו לעשות בית דין חדש לדון על מה ששמעו לז ו אבל דיין שהעידו שנים לפניו ° אינו מצטרף לח עם עד אחד מהעדים שהעידו לפניו :

יג ז צריך שיעיד כל אחד על דבר שלם אבל אם העידו על חצי דבר אינו כלום כיצד באו להעיד על אחד שהוא גדול והעיד אחד שראה לו שער אחד ח בימינו והשני בשמאלו אינו כלום שכל אחד לא העיד אלא על קצת הסימנים לט ט אפילו העידו שנים בשער אחד ושנים בשני אינו כלום שהרי כל כת לא העידה אלא על חצי דבר י אבל אם העיד עד אחד שראה שתי שערו' בימינו ועד אחד העיד שראה שתי שערות בשמאלו כ מצטרפין וכן כל כיוצא בזה :

יד מ עדות בידיעה שלא בראיה יתבאר בסי' צ' שיש מי שאומר דהוי עדות (אין חלוק בדיני ממונות מא בין מלתא דעבידי לגלויי או לא) (רבינו ירוחם בר דין נתיב סימן קפ"ח)

לו בפניהן מעות שאתרע שטרא וכת' שם פלונת' בזה במאי אתרע דים נאמנים שאמרו . בטל השטר לגמרו (ובוותייהו פסק המחבר) ... דלא מגבין ביה אבל ג"כ לא קרעינן ליה ואי תפס המלוה לא מפקינן מידיה וכ"פ מור"ם שם בהג"ה ... וכראה דגם כאן ס"ל הדין כן במכ"ש דהא לא עדיף מאלו שני העידים מעידין יחד ולא בא הטור כאן ... דלא יוכל לומר סטראי ניהו ולגבות ממנו בשטרו בלא תפיסה ומ"ש לפני זה דהשטר כפרוע ממנו היינו ... כ"ל ד קאמר פרוע אלא לענין זה קאמר שאינו יכול לגבות כאן וקיצר כאן וסמך אמ"ש דין זה במקומו ... אא"כ שאני הכא דמיירי שמעידים שפרעו ע"ז השטר עצמו מנה וקמ"ל דמצטרפין אבל הראשון נראה ... והו פי' כגון שאומר קבלתי אלו המעות על חוב שנתחייב לי ע"פ או קבלתי על חוב אחר שהיה לי עליך ... הטור בהדי' והטעם כיון דיש עדים שפרעו וטענות סטראי אינו אלא על טענו' ע"פ וכ"כ הב"י וכ"ב ... לו חוב אח' בע"פ או בשטר והחזי' לו השטר אף גם בכה"ג אינו נאמן לומר שעל אותו חוב קבלתי ובפרישה ... אינו נאמן ע"ש : לב עד אח' בכת' כו' מצטרפין פי' ואינו יכול לישבע נגד כל עד בפני עצמו ... כנגדו יחד ע"י הצירוף ולענין טענת פרעתי תלוי בפלוגתא כמ"ש בסי' כ"ח ס"ב : לג ואם אמר ... המלוה בשטר היינו שיכול לגבות בו ממשעבדי וע"ל ר"ס כ"ח שהארכתי בזה ודוק : לד יבא ב"ד ... אבל מקצת מב"ד הא' ומקצת מב"ד השני אינן יכולין להצטרף ולהעשו' ב"ד אחר ולדון על עדותן כיון ... כל ב"ד וה"ל ג"כ כעד מפי עד משא"כ בסעיף שאחר זה דמיירי שהעידו שני העדים בכל הב"ד וק"ל : לה אבל אחרים ששמעו כו' פי' אפי' ששמעו שבני העדים העידו בב"ד הא' ונתקבלה עדותן באותו ב"ד מ"מ לא יעידו בפני ב"ד ... אחר דלא נתקבלו עדות על שנים יכולין להעיד לפני ב"ד אחר על עדותם שקבלו ועד"מ : לו יבא אחד ... שנים מכל ב"ד לאחד"ה : לז אבל דיין שהעידו שני' לפניו פי' כשהדיין היה בישוב תלתא וקבלו ... לכן שני הדיינים אין יכול להצטרף דיין הנשאר עם אחד מהעדים להעיד לפני ב"ד אחר ושאותו ב"ד ... דאין זה בכלל עד מפי עד דהרי הדיין כדין קבלו וגם דיין עליו ולא עד מ"מ על מאי דמסהי' האי לא ... קבלה עדות זה כשותב תלתא לפניו והעד מעיד שראה המעשה וע"פ ר"מ עוד מזה והוכחתי דגם הטור ... להעיד לפני ב"ד אחר ולא כמ"ש עיר שושן * דמיירי שיצטרפו לענין לדין הן עצמן דו"א כמו שהוכחתי ... העדים כו' ל"ד קאמר דה"ה דאינו מצטרף עם עד א' שראה המעשה ולא העיד לפניו ב"ד אחר ... דהא דמילתא נקט : לט אפי' העידו שנים בשער א' כו' ול"ד לעידי חזק' שאם שני עדים העידו ... ושנים על שנה שלישית דמצטרפין כמ"ש הטור והמחבר לקמן בס"ס קמ"ה דשם העידו כל ... העיד באותו שנה ועמ"ש עוד ישוב בזה בפרי' : מ עדות בידיעה כו' יתבאר בסימן צ' ע"ש בסוף ... אם נגנב ממנו החפץ וידוע בעדים שהיה לו כלי כבית ולא היה שם איש אחר אלא זה דדנין אותו ... ראו עדים שנכנס אצלו חבירו שלם ויצא מוכה חבול ולא היה שם איש אחר לומר שהוא חבלו אותו תלינן ... חבלוהו : מא בין מלתא דעבידא לגלויי כו' נ"ל דאין עד א' נאמן משום דעבידי לגלויי לדוקא ... באיסורים להתיר לעגונה נאמן עד א' משום דעבידי לגלויי ועיין בא"ה סימן י"ז :

המגיהות

הרמב"ם מהא דאמרינן ורבנן האי דבר ולא חצי דבר וכו' ב"ק דף עו ע"ב ובכמה דוכתי ח כן פי' רבינו מ"ש שם אחד בגבה וכו' וכ"כ הרמב"ם שם ... (שער אחד) ואי עדות הוא (עד א' יש לשער) י שם כ וכתב הב"י ודוקא לענין עדות לדיני ממונות או מקח וממכר אבל לענין גיטין וקידושין בדיני נפשות שאני והנ"ל עדות מיוחדת ופסולה לדיני נפשות כדאית' במכות דף ו' ע"ב :

טורי זהב

...תשו ע"ד ואחר יום או יותר הלוה וכו'. ... קודם שאלו ... באה עד ובמקומו יוסף ... ס"ל לא

לא א נ"ש הרמ"ם פכ"ב מה' עדות מ"מ דפ"ת דרב הוכח ורב תקדל שבועות דף מו ע"ב וכ"מ רש"י והר"ף שם לכעד ד' לק"מ עליו וכו' ב מי' רש"י שם' לומר וק' לומר הרג ונ' לק"מ הרג ג שם וכרב הוכח דהוה דבור דבור תקדל כת"ס התוספות שם וכן משמע קסוקים ד שם ושם בגמרא ה וכיון דכת לשת שהכ' כתות פטולה לק"מ כלך יפסיד הגדול דמסקינן לק"מ מסקינן מתוכ' ז שם לדשתו וכ"כ הטור ח שמו ט טור שם תכו הר"ף הרמ"ם שם בשם יכוי

לא (א) זתני כיתי עדים מהכחישות זו לת זו שבת לחד מכת זו ור' מכת זו כך הוה בכל הפוסקים וכ"ע לית הדין נמצי עדים שהכחישון זו"ז דנ"כ הד מנייהו משקר לי נלמר נ"כ דפסולין לעדות לחד ביחד לו לק"מ בפי' לי כשור וכ"כ פוסקים כתבו שני עדים מהכחישין זה"ז לית הדין לחותו עדות לגבי לעדות לחרת מזה לק"מ הוכירו רק נכ' כיתי עדים כתבו דיכול לעדות לחרת דמשמ' דנמצי עדים מהכחישין זה"ז לק"מ פסולין לעדות לחרת כיון שכל ח' לכיכו מוכחש משני' וכ"ע עכ"ל תכם לחד ולומר שדבר זה בפ"ע נו מתלוקת גדול בק"ח בריטב"א שם כן ובחלקו בתשובה שם כן ובחלקו הלוחים שלח בדבר זה ומיהו בפ"ע ולי נראה שדברי הר"ן ב' הלשה שהבי"ת שבני עדים פסולים לעדות לחרת דלחריכן הכם ע"ל לומר כתנרסה ועכ לחד לומר לק"מ כתנרסה תרוייהו בח"ח קשה לי והלי דקלמר כתנרסה ה"ל לד ולין דכרו על ב' במקום שנים וכתב הר"ן וז"ל מדקלמר הלי לישני ש"מ לק"מ קיימ"ל כחוקת בחת הים לק"מ לסוה' דסני מדלי וח"כ ומיכי מיתוקמת כח"ח תסוייהו והכ"ק כיון שהכחישון זה"ז על כרחך חד מיניייהו פסול הוה לחר ב"מ לחר בפרק כל הכשעין דסני כיתי עדים שהכחישו זה"ז ו' בלה בפני עצמה ושנידה וו בלה בפני עצמה ושנידה לכל לק"מ לחר מכת זו וח"מכת זו לקו קיימ"ל כחוקת כגון שהתרוייהו מודו בגירושין לק"מ דלעני' בקרוב לו וקרוב לה וכה"ג עכ"ז לשנו עכ"ל לק"מ דכי היכת דכ' כיתי עדים פסולי' לעדות לחרת ה"ה שני עדים וכן מוכח מדברי הרים"ב שהבאתי לקמן סי' מ"ו סל"ו ס"ק ו' ע"ב ועיין בתוספות דל"ה קף כ"ד ע"ח: (ב) ויש"ע על הפלר בק"ח כ"ב הרמ"ם והטו' ושעמייהו דה"ל כמולה בחקת שהשלם ע"פ הפער הח' לק"מ ילח יחת גדולה הולחת פיו מהולחת עדים ותע"ג לחין כפירה והולחה בשער מביחה לירי ז"ל וכ"ם הטור והמחבר לקמן סי' פ"ח סכ"ה ס"ב בשם' שהות ולכי כשר משל"כ זה שלישו ולכי כשר ה"ל כתניעה והולחה דע"פ. עכ"ל בפ"ע ר"ל כיון לחין כאן שער כשר בולכי לק הוי שעבוד קרקעות וכך הקשה הרלב"ד וכן תירוץ בכסף משנה ולישנו מבין תירוץ זה לחת בחנה ולכי יש שער כשר ממ"נ ולולי כוונו למ"ש הב"ח לחישנו נוכה הקשן לק מבני קרי ולק מחשעבדי וכמו שכתב בעה"ת שער כ"ש מ"נ ע"פ הר"ן מנח"ם לקמ"ל בפע"ד זה לישנו נוכה מחב' ממ"נ לקבי מחשעבדי וכעה"ת לק מיירי כתם לק במלוה ת' וכ' לוין כלקשן סעיף ג' משום שלם היה כופר לק היה יכול לגבות ת"ק בלכך לישל דכב' בגדול לכל בקשן דחייב עכ"פ משל"כבעה"ת שם דנוכה לקבי מחשעבדי וכן כב' מלוין וכ' לוין כתב שם דנוכה מחשעבדי לכל לי כלשה לתרן דהרמ"ם לק מיירי הכי מק"ו ולק כת לק לומר דדין זה דומה לדב' קיים וכמודה מקלת וכמוד' מקלת נוסיה וכן כדדבי חיים נוסי' קנים לח"ר שעבודק לחוכייתא לקשלה בחלוה ע"פ היכל משבעת לה ש"ד וכלכך לתרן כלנית ליה קרקע וכ"ם התוספות נדים בבק מציע וכר"ן דים פ' שבועות הדייטים וכ"כ הרא"ש והטו' בחמת לקמן ס"ם פ"ח וכן מתבש דברי הרמב"ם בלנית ליה קרקע וכלשה פשוט שגם הר"ן שכתב כאן דכשבע היכת חוכן על הרמב"ם לענין דיכל שבועי לק שכיח דברי הרמב"ם לק מיירי בלנית ליה קרקע

לא א המכחישות זו לת זו השור הוסיף וכתב ז"ל פי' כגון ת' לומרת פלוני לוה ממלוני מנה בניום פלוני וח' לומרת לק לוה דברי שניהן בעלין וחס כן לחד מהן זו כו' ע"כ וחס דהדברי שניהן בעלין מיירי שחומ' כת השנייה לק לוה כי עמהם היום החלוה זו הלוה כל לוחו היו' ולחינו שלק לוה לק לוה הלוה לו לחפוקי חס לומר' כת השנייה עימהו היית' לחס העדים זהו הומה ללחותה כת לחחרונה שומעין ולח להרחשונים כת"ם נפי' ל"ח וחס מכחישות בזה שלזו חומרים לוה פלוני ממנה וכת השנייה חומרת הלוה לו מחצית השקל ולבן ק"ע שמעידים על יום ת' דה"ל כהכחשה וכ"ל ותתובע לחינו תובע לק אלא מכת ת' מ"ת כיון דחין מכחישות זה"ז לק בבדיקות וכבדיקות עבדי דשעו וה"ה אפי כתות ות"ל הת' לטירופו דהשתי' ונוכה מכח כדברי הפסות שכתן דזוקק בכת לחת שת' מהן לומר מנה והשני מחתיו' חילון עדות הת' בלק הנני כלים נרישין שיתבע התובע כדברי שניהן וכמ"ש בהמ"ת פפי' לפני וה ועכ"ר מ"ש עוד מזה: ב חין כחן עדות ולחי"נ דלחת בהו חד דכשר ת"ל לישבע נגדו ס"ד וכמ"ש הרמב"ם בתשובה הביחה ב"י ול"מ סיימן ל"ו וכתבתים כחן בפרישה ע"ש וח"ת מדיק התתבע לישבע לו הוסת על תביעתו כשו תכשו בע"פ ועכ"ר: ג בלה כת זו בפני עצמה והשידה פי' לחקר שכבר הכחישו זה"ז וכת לחקר מהן ולחי הית בכולן וחין לכו יודעים לומה מהן הית ולחי הית בלה לק"ה לק ה"ה לק כל לחת בלה בפני עצמה ושנידה בעדות לחרת מקבלין כל לחת מהן וה"ה ומיהו ספ"ק דמשעמידין כל לחת בחוקת כשרו מיהו בזה יש מילוקי דיני כמ"ש המחבר בסעיף לחקר וק: ד לק ישלם חלק מנה לכיון שכב"ד לומן יודעין לומה בסול יד בעל השער על התתחומה ולחריכן הגדול בל ק"ח הוא הסבול לכך מוטילין לומו מידו ושוברין לומו כשהוברו הבני לחקר שנגה הרחשון מוחר ונוגה הבני לפי כלומו כ"ד כיון דלישנו לפטרנו בשע"ת ע"ג הם כל לחת בלה בפני עצמה ושנידה כן נראה לעת המחבר ועכ"פ הרמב"ם ועכ"פ עור מזה כסיוע: ה ויש"ע על הפלר בקק"ח כ"ב הרמב"ם והטו' ושעמייהו משום דה"ל כאוד' מקלת להנני המהב שחלק ע"פ השער הת' לק ילח גדולה הולחת פיו מהולחת עדים ותע"ג לחין כפיר' והולח כשער מביחה לירי ז"ל וכ"ם הטור והמחבר לקמן סי' פ"ח סכ"ה ס"ב בשם' שהות ולכי כשר משל"כ זה שלישו כשר ולכי ה"ל כתניעה והולחה דע"פ הרמב"ם והר"ן הולקין ומ"ל לישנו שלק הים ועכ"ל: ו ו"ל לשוב לו שיעוף הקשן כו' ל"ש לומה כתב מול"ם ו"ל כל' פלוגתת לדבר שהוא עבה עובה לחתובע ולמבר לומר לכל מודים בעבה עובה כזו ובלה ת"ח ו"ל כו' כלו כתב ו"ל לוכל הלוה להשביעו חם יש לו ב' שטרות והשתח ת"ם דקלי לק' המחבר לכתב ולח לח"כ כולין השטר הבני נוגה לחותו ג"כ ומהמת דברי' משמע דמ"מ לכי לשיעו כשהולין בב"ד ת' ולח"פ שכב"ד יודעין שכבר נגבה בהת' תלה ה"ל בכלל כל לחת בלה בפני עצמה ושנידה וכ"ם להמב"ם להמתב' יכול להשביע מתלה ת"ל לך ינבהו הב"ד לפילו בלה שעת הכתבע מלחר שהן יודעין שכבר נגבה בהת' והלוה עכ"פ טוען שלישו ת"ל כלום ולחן שכבר נגבה הרחשון ולישנו מ"מ כל שהו בב"ד ת' והלוה ת' והלוה ת' ה"ל כלמו הולין יקד וע"ו כתב מול"ם דים מולין ולומרים דיכול הלוה להשביעו כו' ומ"ם שוב לו פישוף תלה הקשן ועכ"פ מ"ם עוד מזה בלק כמ"ש * בע"פ דעכובו הדברים כלמו לית פלוגתת ביניייהו וכתב דגם בב"ד ת' מנגן שניהן חלוה ת' למלוה ת' כשלישלין זה"ז מדיכול בלק שעשה שוכה הוח למלוה שיכלישו כוח"ו ע"פ שהלריך ולין דברי נרורין בעיטו וכמ"ש בפרישה ולריכה ע"פ וגם בע"פ בעלמו נרלה שקור מזה שהרי כתב בסוף פרלה זה ז"ל ולו בב"ד זה ולישן זוכרין ומתה כו' הרי דהולכך דוקל בלק יהיו זוכרין ומתה גם

טורי זהב

סי' לא כש"ע ס"ב וישבע על השאר בנק"ת וכו' כיון שעכ"פ משלם השער הת' ולק תהת הוקלת פיו גדולה מהעלקת עדים והקשם הרלב"ד בה לין כשבעין שבועה לחוריית' על שעבוד קרקעות ושער הוה שעבוד קרקעות

זתי' ככסף משנה דכיון דהשער לישו כשר למשרש בו לקוחות לק מקרי שעבוד קרקעות · ועוד הקשה הרלב"ד לפי' לי מודה כלן בפי' לק הוה מודה במקלת כיון שח"ל לו לכפור ולין מודה מקלת כשבע לק ח"כ לחסבר לו לכפור וזה הטיח בב"מ בל"ע ולפי מ"ש הב"י פוף סי' פ"ח בשם התגיד משמש ל"הרמ"ם לק לחשיבן כן לק כשער שכל שכפרו משועבדי, לק"מ דהכח לין הכפרים משועבדי כשער זה · שם שישרוף את הקמן ק"ל למה בתבו תבמים עלה בזה מ"ש מקי' רמ"ח שהמשיך עלה למכור בנכסים דהוה כשע משום שהמקניע ממון _ מהשתי ו"ל בשם יש לישיב לפי' לדעת המוכר

עלמו

לח"כ כם"נ נרחק כלל"ו חזר בו מהרי כתב סב ז"ל י"ח אחין אייך קרקע ולא כב"י ומ"ע שכתבו לחול' עוד הקשה הכ"מ שם דהח מ"מ לוכו יכול לכפול כך' והרמ"ם כתב כם דמשונן לכל שלוכו יכול לכפול כך' במורה מקנת וכנים כג"ע וכ"ל דלקמ"ת דלוקח כמורה פטור מעשה דהי"ל הולך ושלח כשלוכו פקפקו וכו' מודה על מה שכשר וכמו דשניהם אחלקתי כסי' ע"ה סעיף ו' כשניהם בהנהות ע"ש: (ג) שלח ושולח ושניהו כו' לכל כשכרכו לון י' כיני שם אייך לומר שניהו וכו' על ולא כשכשלח לחקוקי כ' עכ"ל כמ"ש וכן וק"ל הטע עליו הכ"ת: (ד) דכשסיקי לא ק"ל כלו עדי הכשר ממון הוה והעידו. נכ"י לקמן סיימן קולא לפתבע ס"ג פ' דהיינו שכת"י יולא כשור ופשוע ממקום אחר לא"כ כיון שלון הוה דהא עיכרין ההלוח' לון עדות עדות שכשרות כמ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' עדות פסולים הם ושתפוקה לקמן סי' מ"ו כעיף י' שלם זה משלי' עכ"ל ולא כיכרלי דמה כבר לינו נוכף שכת"י יוכל ממקום אחר כיון כלוים ל כ"כ דלקן לא מקיימי שכר זה משום הר"ף שם וכל שכר אחר עוד כתב הכ"י בכבף הפוסקי' משכה כי אחר דמיירי שזוכרין נז עובדא ההלוה אלא דאתעוינן דלי לקמיה דר' יוחנן מכות לגמ' העדים טועים בעצמם דף ה' ע"ב וכשכרי' שהוא תחיתתן ולא ליהוי וכהמפרש שם אלא מלוה ע"פ לבד כל שזוכרין שלם הוא ההלוה רגלים לדבר דקושטא הוקוק לחזור הוא והוי מלוה כשטר וכה"ג כי' אחר עידי כב"י לקמן סי' ס"ג דברי הר"מה שקר כל ונם זה לא כהילוק דשם אותה שם ישראל מי קצת שהם טועים מלי מהניק הוקוקו כשזוכרין ההלוה לעשותו מלוה ג"כ רמב"ם פ"ב כשטר אלא כהלוה דהרמב"ם ס"ל הכ"ל ממילא כשהעדים עצמם מכוונים אתי' דרב כפל לא קיימין שהם טועים ומכוונים הלי' ישראל כר"ן פ' טו נכרו' לדעת הרמב"ם ריצה וכו' מיהו בעיני שזוכרין ההלוה כתובות דף לו דלא"ל לא עדיף אלא זה מכל ע"ב וכמ"ש שטר דעלמא ובשתם לחרי' הכ"מ שם כשם הר"ן בשירית כמ"ש מכוונים אתי' דרב כפל לא קיימין שהם טועים ומשמע הלי' ישראל כר"ן פ' טו נכרו' לדעת הרמב"ם ריצה וכו' מיהו בעיני שזוכרין ההלוה כתובות דף לו דלא"ל לא עדיף אלא זה מכל ע"ב וכמ"ש שטר דעלמא ובשתם לחרי' הכ"מ שם כשם הר"ן בשירית כמ"ש מכוונים אתי' דרב כפל לא קיימין שהם טועים ומשמע הלי' ישראל כר"ן פ' טו נכרו' לדעת הרמב"ם ריצה וכו' מיהו בעיני שזוכרין ההלוה כתובות דף לו דלא"ל לא עדיף אלא זה מכל ע"ב וכמ"ש שטר דעלמא ובשתם לחרי' הכ"מ שם כשם הר"ן בשירית

הקטן (ג) שלח ח ושכיעתו הלוה שיש לו שכי שטרות שלו העדים שתו מים עליו) ט שני מלוים שהוציאו כל אחר שטר על לוה ש אלו הכהות התומים בו כל כת בשטר אחר והלוה כופר בשניהם ט זה נשבע ונוטל וזה נשבע ונוטל י ואפילו כתוב נאמנות בשטרות צריכין לישבע:

ג מלוה אחר שהוציאם על שני לווים אם הוציאם כאחר יא ישבע כל אחר היסת ויפטר כ ואי מזה חר מניהו יב יגבה ממנו מבני חרי ל ואם הוציא שטר א גובה בו יג ואחר כך מוציא השטר השני וגובה בו:

ד מי שהביא עדים יד והוכחשו מתוך עדותן ואחר כך הביא עדים אחרים על אותה תביעה והוכחשו וכן עד מאה כת ואחר כך הביא עדים אחרים ונמצאת עדותן מכוונת טו דנים על פיהם כ אבל שטר שבאו שנים ואמרו ממנו שאל לזייף שטר זה אע"פ שנתקיים השטר בחותמיו אין גובים בו לעולם (ד) ם אלא אם כן באו עדי השטר טז והעידו הם בעצמם על כתב ידם:

לב המודה בפני עדים שאמרו דברים כהוייתן ואם אמר משטה אני בך · ובו ב' סעיפים:

א ל אם אמר ראובן בפני עדים שהו' חייב לשמעון מנה א לא יעידו בב"ד שתם שהוד' בפניהם שהוא חייב לשמעון מנה אלא יאמרו דברי כהוייתן לפי שאיפש' לו להפטר בטענה משט' היית בו או בטענה שלא להשביע את עצמי נתכוונתי ב (א) על הדרך שיתבאר בסימן פ"א וב"ד יבחינו הדברים אם הן בענין שיועילו טענות אלו או לאו:

ב ג השוכר עידי שקר להוציא מנה מראובן לשמעון ג פטור מדיני אדם (ב) וחייב ברקיני שמים:

הגה

זוכרין ההלוה והרמ"ם חולק עם"ל כהרי"ן וייתבאר לעיל מי"ם סי' ס"ג ודוק ועיין מ"ש עוד בזה לקמן סי' ס"ג שהבאתי על תשוב' מהרי"ן שבן סי' רע"ט:

לב (א) על הדרך שיתבאר לקמן סי' ס"ג שהבאתי שם בעזה"י: (ב) ויחויב כלוכו שיחיה ולכו יולא ידי שמים עד שישלם לו הזיקו עיין כתשוב' ר"מ לקמן סימן ע"ג

לב

א לון השוכר יעידו בב"ד שתם שהודה בפניהם שהוא מ"ל כו' המחבר שיהה שהטור כתב לא יעידו אחיו לו מהה ולא ליהיה מותר לשם להעיד שתם לוך שהודה בפניהם שהוא מ"ל והטעם דלהרמ"ם והטור לון מועיל הודאה נאומה שהודה בפניהן שם"ל לכל המחבר שיהה שהטור כתב לא יעידו אחיו לו מהה ולא ליהיה עדיו ח"ל כתב דלא יעידו שתם שהודה בפניהם שהוא מ"ל כו' המחבר שיהה שהטור כתב לא יעידו אחיו לו מהה ולא ליהיה לוך אחיו שהודה בפניהן דשמעותו שהודה לפניהן בהודאה נאומה דלא יחמרו לבריס כהוייתן לחיובו רבי יוחנן שיתפלר בכי' ס"ק כטור כת' דיכי הללו נ"כ בכי' זה נלמד לעלי' בהלכות עדות לוך יתבארו בעזרתו' ויזור וכתתם בלוכה בכי' פ"ק ב בכרייתא ב"ק שתם לחייבי כה"ל שונן וכשען נלמד לחייבי לוך יפסלו על עדות כזו הכת לפניהן וכמ"ש בפרישה והמחבר שיך לקמן בכי' פ"ק כהל' שונן וכשען: ג פטור מדיני לדם מחייבי שזכרן לחבירו וכמ"ש מוה"ש בהל"ח ומ"ה לוך תם הזוכר הזה פטור הזוכר וכדמוקי לה

מדיני

טורי זהב

עלמו דלקטור לחכור לבתחלה משל"כ כלן לפי דעת המלוה שיודע החמת שהייב לו לון לימור (בשם מה"רשק בב' י"ד ה כתב כחזרי כ"כ ק"ד וכו' עם"ה הקנת סי' להיו"מ רב בחלון ס"ק להיתבחזי כלכילה בלבתה' לא מתכחזי וקי"ל כוותי' וכמ"ש בי סי' קמ"ו · תו שם מלור' שיש לו על לוה וכו' עד ולפי' לעזון שכי לל"כ וכו' כ"ל לפי' לעזון הב' בעי' דוקא דרך דמוכח בשטרות היכא דתיכעו תחילה הוא ממון ואח"כ תתובע תחילה להרחות השטר ולא ממון מודה נם כ"ל הב' נ"כ לעלי בעיכן דרך דמוכח בשטרות היכא דתיכעו תחילה הוא מה הוא פירוחו · תו שם שני מלוין שהוציאו וכו' עד ולפי' שכתב בעל התרומת וכו' מן ולפי' עד לא שכקיכן כן נ"ע לפי כוונתו בהר"ם דכרים אלו כדפסקו בשטרות בכלן ומקומם הרלוה כ"ל לא"ח בסיום דברי ב' במלוה ח' עלב' לעיון וכו' וכ"כ הרמ"נם פם כ"נ מהלכות עדות ולפ"ם

סי' לב (בשם מהר"שק בב' ר"ה מ"מ וכול"ל לומר שלא להשביע וכו' עד ורביכו חולק עליו וכו' המ"ע והכ"ת הביכו כזה על ב' והכרן עתה"ם ע"ה וק"ל · תו שם הרמ"בם כתב המודה בפני עדים וכו' עד דלא כמוסר דברי וכו' ועל

לג פסולי עדות מחמת קורבה ואשה ועבדי' ובו י"ח סעיפים:

א א כל הפסולים לדון פסולים להעיד חוץ ב מאוהב * ושונא שכשרים להעיד אף על פי שפסולין לדון:

ב ג אלו הם הפסולים **ב** האחים זה עם זה בין מן האם בין מן האב ד הרי הם ראשון בראשון ובניהם זה עם זה שני בשני ובני בניהם זה עם זה שלישי בשלישי ה ולעולם שלישי בראשון כשר **ג** ואצ"ל שלישי בשני ו אבל שני בשני ואצ"ל שני בראשון שניה פסולי' **ד** ז לפיכך האב עם בן בנו פסול מפני שאב ובנו ראשון בראשון כמו אח ואחיו ח ועם בן בן בנו שהוא רביעי ממנו כשר מפני שהוא שלישי בראשון וכן הדרך בנקבות כיצד שתי אחיות או ט אח ואחותו בין מן האב בין מן האם הרי הם ראשון בראשון בניהם בין זכרים בין נקבות שני בשני בניהם או בנותיהם שלישי בשלישי **ה** וישאומרים דשלישי בראשון פסול:

טורי זהב

(פי' רנ"ה סי"ב דלכאורה לא פי' כפי' הרא"ש וים ליישב ע"כ)

ס"ק לג בש"ע ס"ו אבי החתן כו' פי' אחר כגון שלהם כן מבואר ברש"י פ' ז"ב · ס"ח האיש עם אשתו ראשון כו' כ"כ להי"ק לא תימא כיון דפסול קרובי' אתיא מכח לא יומתו אבות בעדות בנים והיינו דווקא בקורבות דתולדה אבל

ג ח (ב) כל אשה שאתה פסול לה אתה פסול לבעלה שהבעל כאשתו וכל בעל שאתה פסול לו כך אתה פסול לאשתו שהאשה כבעלה ט ולדעת הפוסלים שלישי בראשון ל מכשירים באשתו מפני שהוא מופלג (י ומ"מ אם דכין על ממון שיש לבעלה הגלה ממנו פסול להעיד לה דמה שקנתה אשה קנה בעלה) (מרדכי פ' זה בורר):

ד מ כל שתי נשים שהם זו עם זו שני בשני בעליהם מעידים

מאירת עינים

דוכים לא יומתו כו' אלא שהפוסקי' מחולקי' אליביה דאותו מ"ד אם פסולו מדאורייתא או מדרבנן ויתורא דו' דרש לאשמועי' משא"כ בשאר כל הפסולי' דנלמדו מיתורי' דתיבו' שלימות וה"ש מורים כהג"ה דיש אומרים דאינו פסו' רק מדרבנן פי' אפי' למאן דפסלי אבל הרי"ף והרמב"ם דפסקי במ"ד בגמ' דג' בראשון הוא כשר כשר לגמרי קאמר אפי' מדרבנן ועיין בדרישה שם כתבתי כל הדברים וטעמים והוכחתי מדבריה' שגם בא' בני אשתו או אבי אמ' פליגי דלהי"א הנ"ל והו' לעת ר"ת וסייעתו פסולין המה זה לזה ולדעת' קמייתא והוא דעת הרי"ף והרמב"ם הם כשרי' ועמ"ש מזה עוד בסמוך ס"ק י"ו : ו וכ"מ לענין עדי קדושין פי' אם קידש בפניהן אשה ואחר כך קבלה קדושין מאחר דצריכא גט מראשון ומהשני : ז וי"א דקרובי האם כמי אינם פסולי' רק מדרבנן כנ"ל ואפשר דה"ט כיון דבקרא כתיב בהדי' אבות ש"מ דדקדק הקרא דוקא אקורב' דהאב ואע"ג דבגמ' קאמר בהדי' דמדכתיב אבות תרי זימני אם אינו ענין לקרובי האב תנהו לקרובי האם ס"ל דזהו אסמכתא ח כל אשה שאתה פסול לה כו' כללות הללו קאי אמ"ש לפני זה דלא כתב שם אלא קורבה דאשה בראשון או ראשון בשני או שני בשני וכן פסולי' לכ"ע ולא איירי עד הכא בפיסול חיתון הבא מחמת אשתו ומ"ה כתב כל אשה שאתה פסול לה מחמת א' מהקורבה הנ"ל אתה פסול גם לבעלה דה"ל חד בעל כאשתו ופליגן לה אפילו בשני בשני וכן איפכא ואם אתה פסו' לבעל בכל הני קורבה הנ"ל אתה פסו' נ"כ לאשתו דלא הוה נ"כ בזה אלא חד אשה כבעלה בקורבה הנ"ל והוא פסו' לכ"ע משא"כ בפסול חיתון דאתה פסול לבן אחי אבי אשתך ובשר לאשתו דה"ל שני בשני ותרי בעל כאשתו וק"ל : ט ולדעת הפוסלים שלישי בראשון כו' כלומר דוקא בקורבה הנ"ל דאין בקורבא אתפלגא דלא בהו דוקא אמרינן חד בעל כאשתו אבל בזה דאיתפלגי דלא אפילו חד בעל כאשתו לא אמרינן וק"ל וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל נ"ו סי' נ' ועד"ר : י ומ"מ אם דכין כו' ור"ל דמ"ש המחבר מכשירי' באשתו היינו בזה לה נכסים שאין לבעלה

שפתי כהן

לג (א) וי"א דקרובי האם כמי אינן פסולים אלא מדרבנן . משמע מדברי הר"ב דהי"א אלו מקילין וס"ל דאינן פסולי' אלא מדרבנן וכ"מ נ"כ לענין עדי קידושין ולפע"ד זה אינו דהא ע"כ טעמו של הרמב"ם כמ"ש בכסף משנה פי"ג מה"ל עדות דס"ל שכל מה שאנו דורשי' מהי"ג מדות שהתור' נדרשת בהן הוא מדבריהם כו' ע"ש ככ"מ שהאריך קצת בזה וכ"כ הריב"ש סי' י"ד והביא שם נ"כ תשובות הרשב"א שזהו טעמו של הרמב"ם שהולך לשטתו שאמר בעיקר השני של ספר מנין המצות שאמר שכל הדברים הבאים בא' מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן אינן דאורייתא אלא דרבנן כו' וכ"כ בעיר שושן שזהו טעם דהי"א וכן מוכח בודאי דעת הרמב"ם דאל"כ אין טע' לדבריו למה יהא קרובי האם רק מדבריהם וכ"כ הרמב"ם נ"כ בריש הל' אישות שקדושי כסף הם מדבריהם וכמו שביאר הרמב"ם עצמו דבריו כן בתשובת שהביא הרמב"ן בהשגותיו על הרמב"ם במנין המצות וא"כ פשיטא דאין כוונת הרמב"ם כאן בקרובי האם לומ' דכיון שהוציאו בא' מהי"ג מדות לא יהא בהם דין תורה שהרי גם בקידושי כסף כתב ה' המגיד בריש ה' אישות שדעת הרמב"ם שדינו דין תורה לכל דבר וגם בס' זוהר הרקיע שחבר הרשב"ץ על מנין המצות האריך בזה והוכיח שדע' הרמב"ם שקדושי כסף וכן כל דבר שנלמד בא' מי"ג מדות דינו דין תורה לכל דבר רק שאין להכניסו בכלל מנין התרי"ג מצות כיון שאינו מפורש בתורה וכן בס' מגלת אסתר שחבר מה"ר יפתח ליאון על מנין המצות האריך בזה וכתב בכל דברי הרמב"ן ודבריהם נכונים ומוכרחים וכ"כ בכסף משנה ריש הלכות אישות וז"ל ולדרך הרמב"ם לק"מ דהא דבר הנלמד בי"ג מדות דבר תורה ממש הוא וסוקלין עליו ומניחין קרבן על שגגתו ככל דברי' המפורשי' בתורה ולא קרי להו דרבנן אלא לומר שאילמלא שהם קבלוהו משינו לא הייתי מפרשים אותו כך כו' עכ"ל וכן ראיתי שכתב הרמב"ם גופיה בפ"ג מהלכות אישות וז"ל המקדש בביאה הרי אלו קדושי תורה וכן מתקדשת בשטר מן התורה אבל הכסף מדברי סופרים וכן דין הכסף דין תורה ופרושו מדברי סופרים שנאמר כי יקח איש אשה ואמרו חכמים לקוחי' אלו יהיו בכסף שנאמר נתתי כסף השדה קח ממני עכ"ל וכ"מ שם כתב דנוסחא זו אינה נכונה למאי שחולק משטר וביאה שאלו ל"ת והם ד"ס וכוסח' אחרת מצאתי שכתוב בה אבל הכסף מדבריה' שנאמר כי יקח איש אשה ואמרו חכמי' כו' עכ"ל ולפע"ד נוסח' זו נכונה (והיא כדפס' בספרי המיימוני הגדולים שנדפסו בשנת ש"י ובספרי מיימוני שנדפסו בשנת של"ד וכן בשאר דפוסים) והיינו וכן דין הכסף דין תורה כלומר שדינו הוא שוה לביאה ושטר לכל דבר מדין תורה רק שפירושו מד"ס אם כן לפ"ז פשיטא דאף להרמב"ם נם בקרובי האם דינן כקרובי האב וכ"כ הב"י וד"מ גופיה בא"ע ס"ס מ"ב בשם תשובות רשב"ץ דמ"ש הרמב"ם דקרובי האם הם מדברי סופרים אינו אלא לענין שאינם בכללים כדברי רבי שמלאי לענין מנין המצות אבל מ"מ דין תורה הם וא"כ המקדש בפניהם אינם מקודשת עכ"ל ותמיהני על ה' המגיד שכתב בפ' ד' מה' אישות וז"ל י"א שכל אותן הנלמדים מן המדרש כקרובי האם הם מדברי סופרים וכ"כ הרמב"ם פי"ג מה' עדות והוא גם כן מהטורח השני שהניח בס' המצות וכבר חלק עליה' ז"ל ואמרו שכל הבאים מן המדרש הם מן התורה בין קרובי האם ובין קרוב האב וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל עכ"ל והרי הוא עצמו כתב בריש הל' אישות לדעת הרמב"ם גבי קידושי כסף שהם דין תורה לכל דבר א"כ גם גבי קרובי האם הל"ל כן האמנם הם הנלמדי' בא' מי"ג מדות וכן כ"ל עיקר שגם הרמב"ם סובר בקרובי האם שדינן דין תורה לכל דבר ולא כ"מ ביניהו לענין דינא ואפילו תימא שדעת הרמב"ם לקדושי כסף הם מדברי סופרים ממש כיון שאינו מפורש בתורה רק נלמד בא' מי"ג מדות מ"מ הרי הרמב"ן בהשגות שם וכל הפוסקים הוכיחו בהרבה ראיות חזקות ובגבורות דקדושי כסף וכן כל דבר הנלמד בא' מי"ג מדות הם מן התורה ממש וכן המחבר כתב בא"ע ס"ס כ"ו והאשה מתקדשת בג' דרכים בכסף או בשטר או בביאה כו' ולא הביא שום סברא אחרת כלל וגם הר"ב בהגה' שתם כותיה וא"כ מלבד מ"ש לעיל ק' על הר"ב היאך הביא כאן הי"א שקרובי האם פסולי' רק מדרבנן ואפשר דס"ל כמ"ש ה' המגי' שהבאתי לעיל אבל כבר כתבתי דדברי ה' המ' תמוהי' בעיני ומ"מ יהי' איך שיהי' העיק' דפסולי' דאורייתא כמו שפסק הריב"ש שם והביא תשו' הרשב"א כמו שפסק הכי וכ"כ הרי"ף בתשובה וכן הוא בקצרה בתשובות רשב"א סי' אלף קפ"ה וכן העתיק בשלטי הגבורים פ' ז"כ תשובה ארוכה ונראה שהיא תשובות הרשב"א ע"ש וכ"כ הרא"ה בס' החנוך פ' כי תצא מצוה תקכ"ו שגדולי חכמים ובנונים פסקו אף בכל קרובי אמו מן האם דפסולים לאורייתא כו' וכן הוא בתשובת רמב"ן סי' קי"א וכ"פ בהדיא בתשובת דברי ריבות סי' רס"ד וכן נראה מדעת שאר כל הפוסקים שכתבו סתם שכשם שקרובי האב פסולים קרובי האם פסולים וגם מהסמ"ג לאוין רט"ו ושאר פוסקים מוכח כן בביאור ויותר ע"ש וכן נראה דעת הב"י . והר"ב והע"ש שהביאו לדעת הי"א לא כיוונו יפה : (ב) כל אשה

באר הגולה

י שם מהנהו תרי לישנא דאמרי בסורא ובנהרדעי שם ריש ע"ב דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכ"כ הב"י וכן משמע בירושלמי כ תוס' שם ע"א בשם ר"ת שפוסק כרב שם וסבר משמע' בירושלמי וכ"פ בה"ג ל שם כתו' ובר' יוחנן שם בירושלמי מ נ"ו שם מהא דתני רבי יוסי ניסו לבדו ואיפסקא הלכתא כוותיה שם ע"ב וכ"כ התוס' שם שהוא כ"ש וכ"פ הרא"ש

טורי זהב

סעי' ב' א' · והא דלא כתב הרמב"ם אפי' אבי אביה דלא בא אלא לגלות דיש פסול קרובי' אפי' בחיתון וכמ"ש בסמוך וממילא ידענו דה"ה אפי' קמיו דהא ה"ל ראשון בשני עם אשתו ועיין בסמוך בביאור דברי הטור סעי' ד' א' עוד מזה · ס"ד ויש מי שמכשיר נראה טעמו דהש"מ חלו למהדר בי' כמלא דאין לו במקומות בעדות זו אלא לבניו אחר מיתה ולגבי דידהו ה"ל מעיקרא רחוק ולפ"ז אם מתנת ש"מ במקצת הוא דבעי קנין כמ"ש סי' ר"ן הוה פסול לכ"ע כיון דהעדות נוגע בו דהא אין יוכל לחזור בו אח"כ כנ"ל · סט"ז ל"ש אם הלוה כו' בב"י הביא ב' פירושים הראשון פרש"י דהלוה והערב כפרו שניהם בעיקר ההלואה וקרובי הערב באו להעיד ופסלום רב הונא בריה דר' יהושע כיון דאי לית ליה ללוה אזיל בתר ערבא והי"ל כאלו כתב השטר על הלוה והערב וכיון שפסולים לערב פסולים גם ללוה והרא"ש כתב שטענותיהם על עסקי פרעון שהלוה והערב היו מודים בהלואה רק שהלוה אמר פרעתיך ובטענה זו נפטר הערב והביא המלוה אלו העדים שהודה בפניהם שלא פרעו כמוהו הערב מתחייב ע"כ מלהביא ב' פירושי' כ"ל דיש מחלוקת בנייהו וכ"ל דנוה פליגי לההרא"ש לאפשר דכשר בכהן לרש"י דבכהן לרש"י לא הי' מעולם שום חיוב לערב ולהלוה ביחד כל זמן שלא יבואו עדים כשרים ויעידו שלוה זה הלוה ולא יתחייב הערב וכיון דכאן העדים קרובים להערב וה"ל כאלו אינן כלל ונמצא לא היה שום שותפות בחוב ללוה עם הערב דהא אין שניהם מודים דהלוה הלוה ממנו משא"כ בכהן דהרא"ש דבר שניהם מודים בהלואה וא"כ איך לומר במה שניהם

מעידים זה לזה דתרי בעל כאשתו דשני בשני לא אמרינן (ג) (ומיהו לכתחלה יא לא יחתמו שניהן על שטר ביחד) (ת"ה סימן רכ"ו) אבל אם היו ראשון בראשון כגון שלקח זה אשה וזה בתה וכן בעלי אחיות פסולים זה לזה דאמרינן בהו תרי בעל כאשתו ואף בראשון בשני אמרינן בהו תרי בעל כאשתו שכשם שהוא פסול להעיד לבן אחות אשתו (ד) כך הוא פסול להעיד לבעל בת אחות אשתו אבל מעיד לבן בעל אחות אשתו שיש לו מאשה אחרת ויש אומרים דבראשון בשני לא אמרינן תרי בעל כאשתו (וכן נ"ל להורות)·

ה כל איש שאין אתה מעיד לו מפני שהוא בעל קרובתך הרי יב אתה מעיד לשאר קרוביו כגון בנו ואחיו וכן כל אשה שאין אתה מעיד לה מפני שהיא אשת קרובך הרי אתה מעיד לשאר קרוביה:

ו אבי חתן ואבי כלה מעידים זה לזה: הגה וי"א אע"ג דלעדות כשרים (ה) אסורין לדון דה"ל כאוהב ושונא ואפילו הוא דיין קבוע יכול לומר אינו מקובל לי (הגה מרדכי בשם עיטור) יג (ו) וכ"ל דבדיעבד דינו דין (מהרי"ק שורש כ"א):

ז יד אחי האח מן האם מעידים זה לזה שהרי אין ביניהם קרבה כלל:

ח האיש עם אשתו ראשון בראשון טו ולפיכך אינו מעיד לא לבנה ולא לאשת בנה ולא לבתה ולא לבעל בתה טז ולא לאביה ולא לאמה ולא לבעל אמה ולא לאשת אביה:

ט הארוס פסול להעיד לארוסתו יז אבל אם העיד לקרוביה אין פוסלין אותה עדות (ודוקא ארוסה אבל שידוכין בעלמא אינן פוסלים ומיהו אם רוצה להעיד שתוכה כמוון אפשר דנוגע בדבר) (הגהות אשירי):

י זה שפסלה תורה עדות הקרובים יח לא מפני שהם בחזקת אוהבים זה את זה שהרי פסולין להעיד לו בין לזכותו בין לחובתו ואפילו משה ואהרן אינם כשרים להעיד זה לזה אלא גזירת הכתוב הוא:

יא הגרים מעכו"ם אין להם קורבה אפילו שני אחים תאומים שנתגיירו מעידים זה לזה יט (ז) הגר שנתגייר כקטן שנולד דמי: כל

טורי זהב

מקדושה לי' ג"כ מיקרי גרוי' פ"ת סוף וליכא כקטן שנולד דמי לו לג"ל ובב"מ הכי"ו וכתב עליו דבעינן ג"כ שיהא ליתן אלא בקדושה שיתגיירו עכ"ם לתוך שנולדו מיהו כ"ת אשנולדו בבניות' וכתגייר מני ויכול להעיד לאחר ז' ישראל לפי' היתה הורתו ולידתו בקדושה דזיל בתר טעמא: כ כפסק הדין כשהיה לקרוב פי' לף שרלף העדות מקודם כשהיה לרוק ושתה שנעשה קרוב ספקו לו על תביעתו כמו שאין לו עדיש לג יוכל לחזור ולקנטו אחר שנתרפק לף שהיה מתחל' ובסופו נכשרו הוליכ שבבר נפסק הדין לגל אם היה קרוב כשרלף העדו' גל"ה פסול כמ"ש בסעיף אחר זה: כא ונעשה אחרו פסול כו ילפינן לה מהכתיב והוא עד אי לאלה לו ידע כו' לא לג יניח ג"מ דכעינן שיהא לאוי להעיד הן כשעת הילויה הן בשעת הנדה לכל שנפסל בשתיים לג מיבעי שקדיק קדק: כב וה מי שהכשיר הוליכ דכתוקם לג היה תועלת לשם מ"ש לכניו וקן רשות עמו לף בשעה אחרת להעיד: כג נפסל ממון ל"כ כו' הטעם דלוקל נפסול קורבה לף לכתרע ממנו מ"מ זה שיעיל לו הוא זה שנפסל להעיד לו ברשעה מ"ה כאלו בפיסול מצ"כ נפסול בתלוי בגניעת ממון כיון שנפסל לף מלותו הלוה הרי הוא כלגל לג היה לו לגלה ממנו מעולם וגם נפסול ממון לג אל עליו אם נפסל אחרת גניעה מיקרל כיון שהיה יכול לפלף נפסו מיד מצ"כ נפסול קורבה ועפ"ל: כד ל"ש לוה לג לפטור כו' פי' ל"מ לוה טוען להל"ד שלוותי פשיטא דפסולין לגלוה כיון דהן קרובים לערב וה הגלה לערב בעדות' לי' לא מטום דהוא העדים שהערב הוא לוה טוען

(ח) לם מתה לחתו נגלה דה"ה בתגרשה: (ט) ל"ג ואם היו לם נפסק הדין כ"כ הכ"י כשם בעל העיטור לכל הין טעם לחלק בין נפסק הדין לג לף לכל כוונת בעל העיטור לומר כשהעיד העיד מתחל' בב"ד כשהיה קרוב ולף ידעו מקודבתו ולחר כך נודע מקודבתו ונפסל ופסקו הדין לג יוכל לחזור ולומר לבעל לחתו כך נתנו עול בעל לג לחזור לחתו שנתרפק אבוהי יאמר ע"ל ח טור כהבניו הלקוטים שלף יפה וכ"כ הרמ"ז בשקדן ובן מאמע בשעל העיטור בשהדין שם קות קו"ף לף ל"ת כו' ע"ל לעדי' ושלף כדבני וז"ל והיכל דלתו כי תתי לדיבל הנלון שהבאי' ולייתי מהדי ולקבלת דקרו הוא ט שם כשם ולייסבל ופסקו וכתר כמה יומי נלון י שם כתרפק ללי הוי מסהיר הלילל וכ"כ הרמ"כש שעתל כשר הוי תשתבר כיון כפ"שו מהל לליפסק ההוא דיבל לליפסק ולל דפריך כתר דיבל דעביד לכם ללחזוקי ולייסלקו דיבוריה עכ"ל והר"ל והלקרוכי כי תתי מיבייתו לל פילגו זה והיה לשם לבלר: ולדייבו כ"ב ד' (י) היה יודע לו בעדות . מ"ג ע"ל כרלף דמי שגירש לת לגלתו לילבו וכתי"ם התום' כשר להעיד לם רק בעדות שרלף שם וכ"כ לה קודם שבשלת לבל בעדות הרל"ז וה"פ שרלף לה לתר מעשה שבשלת לל מעשה כעור מעובר דבעינן תחלתו ומופו בכשרו דלילעל ולפי' לל"ת לבהלל"ד ולייעתו לקיים ושוביה פי' ל"ל סכ"ו ועמ"ש לקיים כי' קרובים ל"ד נבי מה שהנתנו על תנו' לערבה וכו' ריב"ם פי' ל"ש: (יא) מכות דף ז' לין הלוה כלום עיי' תנו' ע"ל ל כפי' לל בעינן תחלתו ומופו בכשרו הר"ם יפה מהרי"ט פי' ל"ח: (יב) לל בעינן תחלתו ומופו בכשרו הרל"ח וכ"כ ותנו' פי' ל"ח לל כתב כן ללל כתב דקרי ופיק' לדיבל וע"ם הרל"ב ועמ"ש לקמן פי' ל"ו ועיין ותנו' מהרי"ט פ"כ ו' ופי' הגיולו הרל"ח ק"ה: (יג) ל"ש לוה כל לפטור עלמו כי' עיין סמ"ע עד ועיי' לריש אם כתבתי עוד פי' לחר לזה ועיי' נב"ח פי' ל' ירוחם כ"ב לחריהם נכונים: (יד) ומה מעירין עליו שהודה שלף פרעו . לו משער ביד מלוה והלוה מניח עדים שפרעו ומה קרוכי' לערב ל' ירוחם כתיב כ' ל"ג והכ"י כתב על זה וכיבו כתב כדברי הרל"ח בתשוב' כולם ולייתח לל"ל נזכר פי' זה בשור לל"ל מדברי הרמב"ן נם' תלמות שמחרים שם כתבך ממה שפי' הרלב"ח ע"ש שיהיו לחמיכים ומלין בין שני לוכורים לזיכור ל' והל לויתח ולהרלב"ח לין לחלק כלל בכך לל"ל מחלק להתם כיון שהוא מעיד על עלמו ל"כ לל שייך לגבי ערב כיה עדות כלל שלין לדם נקרל לעלמו עד שפסל כדי שנלחר עדות שבשלה מקלתה בשלה כולה ומה"ט הכה דה"ל עדות שבשל' מקלתה בשלה כולה ועיי' בהרל"ח פ"ק דמכות ובמקומה זל' יבוחס והכ"י הביאו שגם להרלב"ח קלי תירוחל קמל דהרל"ח לכל הל לית ע"ש מקלתה מחמת קולבה בשלה ודוק כולה והרלב"ח כתב טעם לחר עוב

טורי זהב

בשני כגון לחוכן עם בן שמעון לל"ל מילתח היל וה"ל למילי לל"ל כמר בר לב לחי ופסלינן לפי' לחוכן בשלישי פסלינן לפי' בלתפלגי דרל דהיינו כן בן וה"ם כתב רבינו לכל לרל דפוסל לחוכן בשלישי פוסל נם כזה לל"ל לתפלגי דרל וכזה כתישב מה שהקשה הש"ל עתנו' על רבינו לכתב לכל לר"ת וכו' פוסל בכן בנו דהל מד בר רב לחי מכשי לפי' בלתל לחכ' וכתי לל"ל כוותיה מ"מ בלתל לחכ' מכשיר מל בר רב לחי פירש"כ וכל יוכלי יכולין פסולין עד סוף כל הדורות ומילתח דתמי' היל דלף בלתל לחכ' מכשר מר בר רב לחי פירש"כ וכל פרי"ף שכתב מכר מר בר רב לחי לחכ' לחכ' הוא לחוכן בשלישי וה"ה מכשיר בי' ולית הלכת כוותי' לחכ' וכבי רבינו וכן משמע לחוכן ודבריו ה"נ ור"ת בלחוכן בשלישי כתבתי פ' ז' ע"ש לל הרי לך לחפי' דור רבינו לל כשר לל"ל להרי"ף לכל ל"ר"ת פסולי' וכ"ל ל"ר"ת הוי שעותח למר בר רב לחי כוה לחי מכוח לפלינ דרל כשר וה"ה שכ בלתל לחכ' ולית הילכת כוותי' לל"ל מהני מכוח לחלכ' דרל לל לעניו קורבה אחלר חיתון כגון לחכ' בלחוכן כה"ם הטור לף כ"ם בשם ר"ת לל לכל קורבה מלד עלמו לל כ"ם בחלת התלמוד ל"ל לית הילכת כוותי' ולפלינ דרל כזה לל"ו חילתח מחילל לפי' בדור רבינו שהוי כחר בדור רבינו לפי' ל"ר"ת מ"מ בלרל לחתחיל כהטור ע"ם לפי הר"ל דשלישי בלחוכן פסול לפי' בכן בנו . עור כתב הטור ס"ט אפי' שני בנות לחין מקשה כ"י מכלן לרבינו לומר כן וכ"ל דרבינו ס"ל כיון דלכינו בנת' חתם בעל כחתו לל"ל ולומר דכמקח פסולין לל יהי בעל כחתו כשלישי לרל דהרל"ח דמפרשין לעיל גיטו לבדו לומעט חתנו מלחות לקתו לכתר מחילל לכחוכן בשני לל לחריכן תרי בעל כחתו מה"ל לר"ף דקלי גיטו לבדו להכשיר בנו מלחות לקתו פסולין מכ"ן לחלק ולומר כן לכחקת פסולין לל לחריכן תרי בעל כחתו ולרמ"כם דכשיל לי' כה"ף לעכין גיטו לבדו לל"ת לליהו סמך על הילוזלמי שהביא כ"י ועי"ש הכשיל בתרי בעל כשני בשני לכל ל"ר"ף לל הניל ילוזלמי הוה ממילל הוה נם כזה בעל כחתו ונו שהין עליה תשובה ועל"ל: עור כתב הטור סעי' י"ט ובעל יחו ולמתנו דבר פשוט לחקתנו אל עלמו קלתר דלל כפי' הכ"י דלחקתנו בעל יחו קלי קלה לחק לל תשוב נם בנו כלעקי' כמתנית' קתניהן ובכיהן ובן בחו הטור לחק"כ ולפתנו קלי נם לכתל עלמו ולל לחקת לניו כלכתי' כ"י ווהו פשוט דבבכת פתשב שלשה פסולה לו מעיב הפסולי' מפתתה ומעיב שם חתנו ובבכת לחים מעיב הפסולים מפתתו ומעיב שם כלתו . וכיב פסרים כתוב וכלתה וכלת כלה ולחים עיקר לל"ל כחשעות הנילפל שבכיבו ובחכם יפל הרב כ"י בזה מן הפי' הפשוט נם מה שהקשה כ"י לחילי לל נקט רבינו כלת בן בנו דפסול לר"ת סיל לל"ל בלקדוק לכתב רבינו בזה לל"ל לחריכן בזה בעל כלתו כיון שהוא מפלג לכל לחי חתנו כשר לו ליפה הקשה הב"י דהל ולל"ל פסול לרלחוכן בשני הוא ומל בעל ועוד כ"ל ממ"ש בשור ולכל לחי חתנו כשר לו ליפה הקשה מירוזלמי דבעי משה שיעיד בלשת פנחס ז"ל לחלכן בשעת ז"ל לחלכן לפסול מלל מיבעי' לי' בזה ולל לחריכן להבעיין בעי תרתי בעיות להיינו לחי למשה בלשת פנחס . ותו לחבעין להשיב דשבר היה לו לומר בריחתך לחלי' לחלכן כשר וכתו שהוכיח התלמוד בדרך זה בסוגי דם, לחלי שרפות בנעקרה בלע וקלי בלע . ורב"ל בתשובה כלה להכשיר לחי חתנו משפט לחלבון דרל ול"ל לל"ל לומר כן לפל שהוא בלחוכן מכשיר ר"ת בלשתו והוה לו לפתוב רבותא לחפי' בלחוכן בשני לפל שהוא בלחוכן לחריכן לל' וזה מיוקי ג"כ בסמלגה לפל מייתו מהילוזלמי ושור לחי' גדולה מת"ש העור קורנו פסול לו לכל ל"ל בכו ותתנו לא"ש

ודוק ותשכח כדברי ועי' בריב"ש סי' של"ט ועיין מ"ש לקמן סי' ל"ד סעי' כ"ו: (טז) קרובי כלה יכולים להעיד כו' ואפי' הכלה עצמו כל זמן שהוא חי ואינו טרפה יכול להעיד · כן הוא במרדכי שם וכתב ב"י משמע מהכא דטרפה אינו כשר להעיד וכ"כ בסימני המקולסים בפתם טרפה אינו כשר להעיד משמע מדבריו דטרפה פסול להעיד לכל עדות מגד פסול בגופו שהו' טרפה ואין דבריו נכונים וכמ"ש לקמן · ובד"מ כתב דהמרדכי מיירי בדיני נפשות וס"ל כהגי"י פ' זה בורר דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימה רק בדיני נפשו' ולא בדיני ממונות וכ"כ המרדכי פ' ז"ב בשם ר"י דעדים הקרובים לדיינים כשרי' דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימה בד"מ ולכך טרפה כשר להעיד בד"מ ע"כ ומביאו הסמ"ע בקנרה ס"ק כ"ו וכתב דמור"ם קלר כאן ולא הגיה משום דרבים חולקים עליהם · משמע מדבריהם דאתי דרבים חולקים וס"ל דעדות הקרובים לדיינים פסולים משום דגם בממון בעינן עדות שאתה יכול להזימה וטרפה פסול אף בד"מ וכל דבריה' תמוהין מכמה טעמים חדא נהי דבממון בעינן עדו' שאתה יכול להזימה היינו כגון בעדות הקרובים לדיינים וכה"ג וכמ"ש לקמן לקס מעידים בגוף העדות שאי אתה יכול להזימה לאו עדות הוא דבעדות זה לא יבואו לידי הזמה אבל עד טרפה נהי דהו' טרפה מ"מ מה שהוא מעיד בממון שייך ביה הזמה דבשיזום ישלם ממון וכי מה ענין טרפה לתשלומי ממון וגם מה דס"ל לב"י דטרפה פסול משום פסול בגופו שהוא טרפה וגם מה שמפלפלין הדרכי משה והסמ"ע בזה בל"ע דבכולם שגו ושעו ואשתמיטתו ש"ס ערוכה בסנהדרין פ' הנשרפין (דף ע"ח ע"א) דגרסינן התם אמר רבא טרפה שהרג שלא בפני ב"ד פטור דה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה (פירש"י דאין יכול לחייבו ע"פ עדים שאם הוזמו אין נהרגין דגבר' קטילא בעי לאקטלא) ואמר רבא עדים שהעידו בטרפה והוזמו אין נהרגין עידי טרפה שהוזמו נהרגין רב אשי אמר אפילו עדי טרפה שהוזמו אין נהרגין לפי שאינן בזוממי זוממין וכ"פ הרמב"ם בפ' ך' מה' עדות וכתב הכ"מ שם דלריך לפרש דבשעה שהעידו לא הוי ידעינ' שהם טרפה דאל"כ איך העידו וע"ש וא"כ מוכח להדיא דבין לרבא ובין לרב אשי אפילו בדיני נפשות טרפה כשר להעיד אגב עצמו ואינו פסול אגב פסולות בגופו אלא לרב אשי פסול בד"נ משום שאינו בזוממי זוממין משום דגבר' קטילא בעי לאקטלא וה"ל עדות שא"א יכול להזימ' וכמו שפי' רש"י שם וזה לא שייך כלל בממון דמ"מ כשיזומו יתחייבו לשלם ממון וכי מה ענין תשלומי ממון לטרפ' וא"כ מה שכת' המרדכי כל זמן שהוא חי ואינו טרפה כו' היינו משום דמיירי בד"נ גם מ"ש הד"מ והסמ"ע · שדעת הג"י פ' ז"ב והמרדכי פ' ז"ב בשם ר"י דבממון לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה ליתא דלדרכ' בג"י שם משמע להדיא איפכא דמייתי את הירושלמי דעדים הקרובים לדיינים פסולים משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ומשמע מדבריו דהיינו לענין ממון ע"ש וכן משמע עוד מדברי הג"י פ' החובל ע"ש ומה שכתב הג"י ר"פ אחד ד"מ ד"מ לא בעינן דרישה וחקירה ומיגו דלא בעינן עדות שאתה יכול להזימה דטעמ' דדרישה וחקירה משום דבעינ' עדות שאתה יכול להזימה הוא עכ"ל ר"ל דלכתחל' לא בעינ' לחקור משום עדות שאתה יכול להזימה דלכתחלה אין מדקדקין בזה משום שלא תנעול דלת בפני לוין וכמ"ש לקמן לפרש דברי הרמב"ם דפ' ב' מהל' רולח בן ע"ש ואמרינן אפשר יודעים באיזו יום ובאיזו שעה הוא ולא בעינן שיעידו בפירוש בענין שאתה יכול להזימה אבל אם ידעינן בודאי שאין יודעים באיזו יום ובאיזו שעה וה"ל עדות שאי אתה יכול להזימה לאו עדות הוא וכמו שהוכחתי לקמן מן הש"ס ע"ש וכן לריך לפרש דברי בעל העיטור שכסוף אות ק' קרובי' דף ל"ט ע"ג כתב שלא יהיו העדים קרובים למלוה ולדיינים דהא שייכא הזמה בעידי קיום עכ"ל אלמא דבעינן בממון עדות שאתה יכול להזימה ולעיל באותו דף בע"א כתב ד"ת א' ד"מ וא' ד"נ בדרים' וחקירה כו' עד כדי שלא תנעול דלת בפני לוין הלכך לא בעינן עדות שאתה יכול להזימה אלא בדיני נפשות עכ"ל א"ו כ"ל דבריו כמו שפרשתי דברי הג"י ודוק וכן מ"ש הרמב"ם ס"פ כ"ג מהל' מלוה ולוה (והסמ"ג דף קע"ו ע"ד) וז"ל מכאן אתה למד ששטר שאין בו מקום או זמן כשר אע"פ שעדות זו אי אתה יכול להזימה שאין מדקדקין בד"מ בדרישה וחקירה כמו שיתבאר שלא תנעול דלת בפני לוין ולפיכך סע"ת המאוחרין כשרין אע"פ שא"א יכול להזימן עכ"ל וכה"ג שהוכיח כן מהש"ס דר"פ א' ד"מ ועיין בה' המגיד שם שהיינו כמו דלענין לכתחל' לא בעינן לחקרם ולידע אם הם עדות שראוי' להזמה ואמרי' אפשר העדי' יודעי' המקו' והזמן אבל אם היו העדים לפניכו ולא ידעו אלו שהבאיו וא"נ כשקירו' עדותם בטלה משום דבעינן עדות שראויה להזמה וכמו שהוכחתי לקמן מן הש"ס ורמב"ם וסמ"ג ושאר פוסקים תדע שהרי הר"ן סוף כתובות מביא לדברי הרמב"ם דס"פ כ"ג מה' מלוה והרי הר"ן ספ"ב דכתובות ס"ל דגם בד"מ בעינ' עדו' שראויה להזמה א"ו כמ"ש ומ"ש המרדכי פ' ז"ב דר"י מכשיר עדות הקרובים לדיינים לא כמו שהבינו הד"מ והסמ"ע דהיינו מטעם דבממון לא בעינ' עדות שאתה יכול להזימה אלא אדרבה מדברי ר"י מוכח להפך שהרי כתב המרדכי שם ור"י מכשיר כפ"ב דכתובות גבי עד ודיין מצטרפין ע"כ · וכ"פ דכתובות (דף כ"א ע"ב) שם כתבו התוספות וז"ל אין עד נעשה דיין הטעם כמ"ש רשב"ם ור"ת משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ואם העדים נעשו דיינים עדות שאין אתה יכול להזימה הוא שלא יקבלו הזמה על עצמם ומיהו לפי טעם זה אם העדים קרובים לדיינים אינם יכולים להעיד דלא יקבלו הזמה עליהם אלא כיון דבכי הזמה ליכא כב"ד אחר עדות שאתה יכול להזימ' קריב' בהו מ"כ יהיה הדיין נעשה עד ודוקא בעד המעיד אבל עד שאין לריך להעיד כגון שיש אחרים שיעידו נעשה דיין ודוקא בדיני ממון אבל בדיני נפשו' אפי' עד הרואה אין נעשה דיין לר' עקיבא כו' עכ"ל וכ"כ עוד התוספות סוף פ' החובל דף כ' ע"ב בשם ר"י ע"ש הרי מוכח להדיא דעת ר"י איפכא דאף בממון בעינ' עדות שאתה יכול להזימה אלא דמכשיר בעדים הקרובים לדיינים דהו הוי עדות שיכול להזימה בב"ד אחר ולפי דעתי אין שום פוסק שיחלוק לומר דבממון לא בעינ' עדות שאתה יכול להזימה וכמו שאוכיח לקמן מן הש"ס · וכן נראה מדברי הרי"ף והרא"ש פ' זה בורר שהביאו את הירושלמי בפתם דעדים לא יהיו קרובי' לדייני' משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה ומשמע מדבריהם דלענין ממון הביאוהו שהרי אין דרכם להביא מה דשייך דוקא לענין ד"נ וכן נראה עוד להדי' מדברי הרא"ש בפ"ב דכתובות גבי קיום וכ"כ הר"ן להדיא בספ"ב דכתובו' ע"ש שהאריך וכן משמע פשט' דסוגיא דפ' מרובה סוף (דף ע"ה) דפריך התם והא קי"ל דעדות שאי אתה יכול להזימה לא הוי עדות וכו' ועוד כל"ע ד להוכי' כן מן הש"ס דגם בממון בעינ' עדות שאתה יכול להזימה דאמרינ' בס"פ ריש פ' אד"מ דל"ת אחד ד"מ ואחד ד"נ בדרישה וחקירה ומ"ט אמרו ד"מ לא בעינן דרישה וחקירה שלא תנעול דלת בפני לוין ובדיני קנסות וכן בדין מרומה אוקמה אדאורייתא · ובפ' היו בודקין אמרי' בש"ס דטעמ' דדרישה וחקירה הוא משום דבעינ' עדות שאתה יכול להזימה הוא וא"כ אף בהודאו' והלוואו' נהי דתקנו רבנן דלא בעינ' דרישה וחקירה היינו שאין הב"ד לריכי' לכתחל' לחקור ולדרוש העדים משום שלא תנעול דלת בפני לוין אבל מ"מ מוכח דבעינן עדות שאתה יכול להזימה אף בד"מ ואפי' בהודאות והלואות ובפק' מיני' אלו חקרו הב"ד את העדים בדיעבד ואמרו איני יודע בחקירות ודרישו' עדות' בטלה כדאמרינן להדיא בש"ס

ס"פ

ויורה להתלוה ויהנה טוב ולא יכפור בדבר שנעשה עליו ערב הודאתו לחייב נפשו ולא לחייב הלוה מ"מ כאלו להעיד דבעדותן שמעידין שלוה מכניסין כן הלוה במקום הערב שלריך להתפרע תחלה מהלוה אלא אפילו טוען הלוה אין לוויתי אבל פרעתיו אח"כ לכשעשה זו נפטר גם הערב מהמלוה נמלא כשעדים הללו מעידים שלא פרע אין הכאה לערב יש קמ"ן דלפ"ש פסולין כן גם להלוה מטעם דלאי לית ליה לוה כתר ערבא אזיל מ"מ כל אם דמעידין על הלוה הערב וק"ל ועד"ר שם כתבתי עוד יכולין להעיד על הרולח והטע' מכ"מ לקרובי כלה במיתתו של הרולח והשפיים מור"ם וכתב לקרובי המוכה מעידין בדבר הכאה בעדותן כו' והוא ג"כ דברי המרדכי

טוען שפרע והם מעידים עליו שהודה שלא פרע:

כה הגה (טו) קרובי כלה יכולין להעיד על הרולח (הגהות אשר"י ומרדכי פ' זה בורר) וכן קרובי המוכה יכולין להעיד על המכה לגרשו מב"ח או שאר עונש

כאלו מעידין אותו על פי' אחר לוה:

כה מפורש שם כיון דכבר את שלא יגיע להמוכה

טורי זהב

שהן פסולין לאשתו הרי מבואר דאתן אורנו פסול לאשתו והיינו אם אמיו וא"ל דהך פסולים לאשתו קאי אבנו לחוד דהא לגון רבים קאמר אע"פ שהן וכו' אלא ודאי כמו שהגיה הב"י אחי אבי אמיו כשר כל"ל והוא אמם בעיא דירושלמי משה לאשת פנחס דמותר אבל אבי אמיו פסול לו ככל"עד עיקר וי"ל מ"ש מבעל אם אמו שהוא עמו ראשון בשני וחד בעל כמו אבי אמיו שהוא ראשון בשני עם אשתו ועמו הוא חד בעל ולמה יהיה פסול באבי אמיו לק"מ דתולדה דאשתו מלמעלה למטה מיקרב' דעתי' טפי לגבי' דאשתו כולדה על ידם משא"כ דאיכא קירוב לבן אשתו מאיש אחר וזהו כוונת רבותינו בזולתם קורנו לבנו וזהו סברא פשוט' · עוד כתב הטור סי' ל"א כגון לכנה ובתה כו' ק"ל למה לא נקט אחותה עצמה וצ"ק מ"ש עד שישאנה פסולה שפסול אחר הנשואין וכבר כתב זה כמה פעמים וכל"עד דרבינו נמשך אחר הרא"ש שזוכר ג"כ לבעל אחותה ושם מבואר דלק"מ כי הוא כתב אבל אם האיש מגיע לקרובי ארוסתו כגון בעל אחותה אין פוסלין אותה עד שישאנה משמע דיש פסול לכתחילה וזה ג"כ כתב רבינו כמ"ש עד שישאנה דמתחלה

המרדכי שם וע"ש דכתב עוד דלפלוגו הכרעת עצמו כל זמן שהוא
קי ולכן טריפה יכול להעיד שהרי מלמיכו לומר פלוגו רבעי
כב"ל ומלקה דלדקין לומר הכרעת כל"מלמיכו דמיירי שבשעה שבקשו
לדון הכופא כבר מת המוכה ולפ שמעיקרא בשעה שהעיד הוה מי
ולפ הוי טריפה ולפ"כ מת
ומקבלין עדותו להמיתו אף
לפיכו נגלת ע"פ וכנ"ל דוקא
מותר משום דלפן לו הכלה נפ
להכרעת בהמיתו אף בהנ"ל
אבל אם כשלו מי פשיעת ולפ
מקבלין עדותו לעבוד המכה על
פיו בשבת וריפוי ולפיכך ומוכ"ס
קילר בזה משום דדין מיתה ונפלות
לפן מהנין ביניהו ולפ כתב דין
דקרוכי הכרעת ולפ לענין מיתה

דין קרוכי המוכה וק"ל: **כו** אף קרוכים לפסולים פסולים
וה"מ משום דבעינן עדות שלתה
יכול להזמה והיינו לפ יקבלו
הזמה על קרוכים ועד"מ שכתב
בשם ר"י וכ"י דבריהו מתוכות לפ
בעינן עדות שלתה יכול להזמה
ומה"מ מכשיר בעדים קרוכים להיינו נפ כשהעד הוא טריפ'
ע"פ ויקיר כאן מוכ"ס משום דרבנים תולקין עליהם ועי"ש
בהגה"מ בשם מוכ"ם ול"ל: **כז** אף הקבל מוכו עדיים כו' ע"ל
פ"ם ל"ו בכ"כ מדינים אלו ולעיל סיימן כ"ח סכ"ג לענין קבלת
עדות:

לד א רשע פסול להעיד שלתה עד כאן כו' היטור רשע
פסול להעיד שכתוב לפ תשת ידך עם רשע להיות עד
חמס

עוכד דומה לזה שאין תועלת למוכה בעדותו (הגהות
מרדכי שם):

יז העדים שקרובים זה לזה **כו** או שקרובים
לריינים (יז) פסולים:

יח כז אם הקהל מינו ערים ותקנו שלא ישורר
שום עדות זולתם בשרים להעיד אפילו לקרוביה'
כיון שקבלום עליהם: (יח) (וע"ל סי' ל"ו סכ"ב)
הגה לכל לפ מינו פתם עדיים בעיר אין כותם שיעידו
לפסולים וכן היינים המחוכים בעיר לפ יהיו
לקרוביהם (ריב"ם סיימן ז"ל) וכן כוהגין:

לד ערים הפסולים מהמת עברה ובו ל"ח סעיפים:

א א (א) רשע פסול לעדות (ב) ואפילו עד

נאיו יום כאיו שעה שמזמה תלויה כהן לפ בניו שחוזים
וכליס לכנוס כאין דין הזמה תלויה בהן עכ"ל הרי בהדיא
דעדות המכחשת זל"ז בקרוכות פסולה מעשם דבעינן עדות
שלתה יכול להזמה דלכ"ל כאין שעם כלל לפסול עדות המכחשת
זל"ז בקרוכות דמה שלתה לומר כן' מן הקרוכות שיכו יודע שלתה בעדותן בשלה כל"כ כו' ע"ש ומכואר כ"י בקרוכים לעיל סי' ל"ו מכו' ז'
וכן הנ"מ שם ואין דבריו מוכרחי' וכ"ע ב"מ"ש מהך דס"ז דעדות המכחשת ב"מ בקרוכות פסולה ונם בשני' דל"מ לפ"מ לפ
משמע כדבריו ע"ש נם בשוני' דפ' מרובה (סוף דף ע"ה) נבי הך לומרינן מתם והך קי"ל דעדות שאי שלתה יכול להזמה לפ הוי עדות
ה"מ היכא דלפ ידעי נאיו יום נאיו שעה דליכא עדות כלל כו' לפ משמע כדבריו דלוקך לומר דזוק' כדיוכי קנסות מיירי התם ולפילו
לפי דבריו היינו דוקך לענין דיוקא וקריכה לכל מודה דבעינן עדות שלתה יכול להזמה ב"מ ודוק ולפיכך יוהר הדיין
לכתחלה שלפ יקבול רק כדין מלומה וכה"ג דכיון דליכו לריך לזה לימה יבים לת הבעל"ד לירי הפסל דשמע ימחל ח"מכן ליכו יודע:
ועל ישעך ל' הגר מקובי במרדכי פ' ג' כב"ל מדבריו דלוקך בל"כ בעינן עדות שלתה יכול להזמה לדבר כשלוקדקק היטב תבלה
לפ"ל דגם בל"מ בעינן ומ"ש ל"כ ר"ל בכל"כ חין עד הכרוכה כעצה דיין כמ"ש התוספ' פ"ב דכתובות ופ' מכול שם ע"ש ודוק.
ומ"ש הרמב"ם פ"ם מ' רוצח נבי שפכה שכרו לכל עדות שהוא: ליזהר לזמיה לוכה עדות בל"כ כתב פלח"מ פ"ם ד' מה' עדות
דקשה לשוכו לכם הכסרעון לחרו לחם כל עדות זל"ז יכול להזמיה לוכו עדות ומשמע בין בחיון בין בכפות דכחמון נ"כ שייכ'
הזמה וכן כרלה מדברי הר"ן פ"ם דלחה שכחלת"ה כו' עכ"ל ולפי דבריו ל"ל להקשות מכל המוסקים הנ"ל ומפ"ם פ"ם ו"ל שכחלתי
ומסק הרמב"ם נופלים כן בכרפ"נ מה' עדות דעדות המכחשת זל"ז בחקירות פסולה לף בל"מ ול"ל לף ד"מ נהי דמ"ם נהי רוצח לתי לפסוקי
ל"מ לענין חקירה לכתחלה לף בעינן שתף לחוי להזמיה להם לכתחלה לף לריך לדיוק וחקירה בל"מ משום בעילת דלת וכמו
שהכחתי לעיל דברי הרמב"ם פוף פ' ו' מה' מלוה וכמו שכתבתי לעיל דברי הר"ן נופלה והביטור והנ"י לכל ל"ל בכל ענין בעינן
עדות שתף לחוקק לחזום ולפן פסק לחיטתיטתי לבעל לת"מ דברי הרמב"ם לפוף פ' מה' מלוה ולוה ולכרי הר"ן לפוף כתובו'
הנ"ל שהכחתי: (יז) פסולי ע"ל סי' ז' ס"ט ובענין כ"ת דלענין מעשה כ"ע לף יש לפסול דיעבד ע"ש ובפשיטי נקט"ש סיימן תל"ה
(יח) ועל"ל ע"ל סי' ח' סס"ק נהנה:

לד (א) רשע פסול לעדות עיו' מדיכו' שנאמי' זה כתשו' מעשת נכיימן סי' כ"ח (ב) ולפי' על כשר עיו' כתקונו לענדות
ל"פ

טורי זהב

דמתקלה לחר לחרוסתו עלמה דיש פסול לנמרי לפל לקרוכו' כשר מפסול לנמרי עד שיתלנה ולח יהי' פסול לנמרי לף בקרוכו' ומיהו לף ס"ת דקודם
הכזוהין יש עכ"פ פסול לכתחלה ולפי' לנבעל לקוחתו ולחיתר לקחותו עלמה ידעינו מכנה ולתה כנל"ע (בשם מה"ר ברי בטור לפיכך שנים נשואין
כו' לדעת ס"ק הרמ"ז ול"ל כו' הקשה הב"ח הלא כשר הוא לפילו לבת בנה ולבת בתה נופלה ע"ש מה שתי' ול"ל דלכיוכו לף לתף לחקשוינין הדין דתכי
בעל דלף"ה כתי כשר הלא ס"ק לפיכך משום דלכ וכמו משוינין לחקון כרחקון ולף לחריכין דמשוינין לחקון כשני כם' מר בר רב לפי דלכ"ל לחכף
ס"ה לף לחשכיוכן הכשר לחר הלא בכה"נ דקייכו בת בתה לכל לפי דעת מר בר רב לפי דלכ"ל לחכף לחקון כשני כם' מר בר רב לפי דלכ"ל לחכף
לדעת ס"ק הרמ"ז ול"ל דלחכשר בתרי בעל לפי' לחקון כשני דקייכו דשיר כשר לי' דכל"ל קשה לחריכין בנמ' ע"ש בטור אבל אבי חמיו כשר לי' דהלא קשה לכ"ל דהלא לחקון
כשני הוא ולח בעל כחתו ולכ"ע פסול ולריך להני' וכו' כרלה דשיר הניה הל"ל דכל"ל קשה לחריכין בנמ' ותורנו לבדו משמע דלף חשכיון לחקון כשני
כשר הלא בתורנו ולפי נרסתו זו חשכיון כתי חיתו שהו' לחקון כשני וכשר לו שלף ע"כ פריכין להניה ולפ כהב"ח ע"כ מהר"י) בשם מה"רשק בב"י
ד"ה כל הפסולים לדון וכו' עד ופסק כרמב"ן וכו' לף אתתו) בחכות דף ו' ע"ש ד"ה שלף מעתה הדון ומיל פי' שהוח לף"ל מכבי שהוח שוכל
ושוכל פסול לעדות עכ"ל כוותם לר' ויודל מקשה דס"ל דשוכל הוח פסול לדבריו לף היו יכולין לדון ד"ל מכבי הדון וכרבא ק"ל וכפ' כבי שוכל לדיין
מזה דשוכל גדול כוה כ"ע מודו דפסול ולי"ת נם הוח כתב לתלי דפי' מצוה טריפה לפשר לכל שוכל כשר ע"ש בב"י ד"ה הגרים אין להם
קורבא וכו' עכ"ה ול"ע: ולף ידעינו מלי כפתפין הרב ז"ל כוה שלף נמ' עריפה שכיכו פ' נוסלין דף ל"ו ע"ב והכיולו הרי"ף והר"ם פ"ק דיבמו'
דשני לתיין תלוישים שהרלין שלף בקרוכה ג"ל: בקרוכה שלף מולנין ולף מיישמין ויוישין על לשת לף ובשני שיישין כרת דהוי לשת לתיו מלמו הרי
מבואר דלישב לשיין ד"ה כתב המרדכי וכו' עד מצמע מהכח דשרינה דבקרוכה לפסולין ומיישן כרת מדלוניתא כתתי' גמורי מהשם
ולף להפוסקים דבר"מ בניג"כ עדות שלתה יכול להזמיה מ"מ יכולם להזים לות' ולתיישב מתון שהרי גם לפשות לו' פלוגתת שם הבעל"ד ולתן וף
מוכרת דלפשר דשם תיישר כשהעידו לף הי' ערפה ועיין בב"מ פ"ך מהלכ' עדות דין ו' וכ"ע ת"ה ק"ת):

כו לד ס"ז ואע"פ שהקוזרו רבים מקשים על **תמיהת** השור על הרמב"ם בזה בת"ג ולתיני יוכל לתת לף יוכבדו כו' דהף כתב הוף עלמו בסוף

ער כשר שיודע בחבירו שהוא רשע ואין הדיינים מכירים רשעו אסור לו להעיד עמו (ג) אע"פ שהוא עדות * אמת ב ואצ"ל עד כשר שהוא יודע בערות לחבירו ויודע שהעד השני שעמו עד שקר שאסור לו להעיד:

ב גאיזהו רשע כל שעבר עבירה ג שחייבים עליה מלקות ואצ"ל אם חייבים עליה מיתת ב"ד ל"ש ד אם עבר להתיאבן ל"ש ה אם עבר להכעיס: הגה עבר עבירה אחת בם מלקו' פסול מדרבנן (כזיכו ירו' כ"כ ס"ק י"ב):

ג ו ה"ה ערבה שעבר מרבנן ד פסול מדרבנן ז:

הגה וי"ח כדבר מדבריהם כשיש שעבר ה משום תיעוד מתון (ל"ו כ"ב ס"ד ותוספות פרק לזיכו כזך ועיטור):

ד ח קובעי המת ביום טוב ראשון כשרים ט אפי' נידו אותם ושנו ברבר כשרים י מפני שהם סוברים שמצוה הם עושים ושלא נידו אותם אלא לכפרה.

הגה וה"ה כשלקר רבר לימור שנוכל לומר שעברו מכת עשות (ריב"ם פרק ארבע"ח) וע"ל פרנק כ"ד התנכים ירו על תכיותו לפסול לעדות מדרבנן (כ"ו ז):

ה כ העובר על השבועה ח ל אחר שבועת שוא ואחר שבועת שקר של פמון ט ובימי פסול (ר) מ ואפילו עבר על חרם י שהחרימו הקהל כ"ו א שאינו נפסל אלא יא רוקא בשבועה רלשעבר רבשעה שיצתה שבועה מפיו יצא לשקר (ה)

יב אבל בשבועה רלהבא (ו) כגון שלא אוכל ואכל לא:

הגה מי שבלתו עדים שעבר על שבועתו יג (ז) לימו כלתון לומר שוגג יד (ח) לו לתום הייתי להכשיר עלמו (כ"י בשם רבינו ת"י)

מבח

(* ° כתב ס"ת שבועות הדיומס ושיון כלנולות לוום (דף ע"ו ע"ב):
הס"ב שברין (ג) לע"ם שהוא עדות לאת לע"ג כדין זה שהוא רשוע מפני שיודע שהעני ן לאת ולא יעיד בשביל שהשני פסול. ומי לא הרש"י והתב"ם וט"ו היינו מפרש הגמ' לעניין להשתרף לפתחלה לרשות העדו' ולפשר דרש"י והתב"ם וט"ו מיירי שאין העדו' תוצי' רק כשני שני"ע"ם שהעניו הוא לאת כגון עידי קלוטין שהקדש בפני ע"ל לין תוצדין לקדושין לפי' שניהם עדים שאמלא עודי' כלבר וכנין השוכר שהוא בעדים לחלו ונוכ מחשבתי קדוש לו פסול לפי שאם כל עדים לכ' בפני עד ל"ל לע"פ העדות אף שהעניו הוא לאת וכה"ג שכשלחו לו לפשר לחזיר כשהוא כשרים הכל לפי הסדר לכיון כמי לף על פי דקי"ל דשנים עדי' שהעידו ומת' א' שהעניו לאת ת' מהן קדוש לו פסול בשלה כל גזר הכתו' העדות כולה וכלשיל מיון ל"ו כיון שיש עד שנשתרו שני עדים כשרי' פסול העדות מ"מ נזירת הכתוב הוא כשים עד שלה ולקור ת' פסול בשלה כל העדות ת"כ להעיד) ה' לשנ"ם שהעניו לאת נזירת ג טור הכתוב הוא כיון שיש עד פסול דהרס"כם העדות בשלה ולקור להעיד עמו כש"ו מהל' ולוק: (ד) ולפי' עבר עדות ויקר על האחד שהחרימו הקהל עיו' כתבו' והרי"ם מלוגלין פי כ"ם: התורס קלקס (ה) לכל בשבוע' דלהבא עיו' במ"ע עד והריב"ם סכריע למקוים מלקו' דבשבוע' דלהבא לימו בפסל עיו' לשש אינו אם כן בתבו' מפי' כ"ם שכת' ככו' רשע ודברי הי"ב כ"ל להלכה שבכל וכל"ם מיהו מקום הלכה כדברי המכריע כריתות: (ו) כגון שלא לוכל עיו' ד מפוש לפ"ע בתבו' ס"ם כגון דשוכי לפ' כ' סנהדרין דף פי' כ"ם וכם"ג פי' ל"ד: כ"ו ע"ש (ז) לימו כלתון לומר שוגג ה כלתני שם זה קלי לבבר' הרלשונה ודוק: דקפריק (ח) לו לתום לל ידעתי הלכתא לאת מכח לל יוכל לומר לתום הייתי ולקיתי בד"מ לל הוס' מזה כוותיה לל דבר ות"ם הב' ו בי"ד פי' רס"ם בשם תשוב' הרשב"ל ללקור שבור ביעיתא רשב על שבועתו לימו כלתון לומר לתום הייתי וכתבו הר"ב שם פי' דקשיב חז לל כ"ב פי' לין לקי' לפשם טושן לתום הייתי על השבועה נם כשב"ל שם מבואר שהתרו בו בשעת מעשה ולל לתר לתום לפי על השבועה ולכך כיון לל לתר כן בשעת מעש' לימו כלתון ומשלתי בתשרס"ל פ' הנוזל קמל פי' ח' ות"ל לוקל דשבועה שבא על דבר לשקר לכל כשבשע על התוב לשלם על זמן מלוס שהים יכול לשתור לימו פסול לעדות ולשבועה לף שעבר על שבועתו וכן בשלת פשם הרשב"ל בתשו' וכן הסכמת הרשב"ם ורוין כלון עדים שהשיור החלוס על הזמן לפי שוטן שכתני שכ"ל ונם פשריב"ם פי' תקש"ו ומבואר כ"פ"ה ס' מקוש"ם

מזמע

המועל בקדשות תקנות תקבלות לפי לפסול לעדות דל"ם כ"כ תדושי ס' מלחם כ"ת וכ"ה מי שתברב לבוום עכו"ם לתקנת הקהל מהרי"ק שורש קל"ו ד"מ ו' יא דוקל שבועה לבעבר כגון שבועה שכבר לכל ולל לכל. יב לכל שבועות דלהבא כו' ה"ם דבשעה שבשע היום לקיים שבועתו ולת"כ יכרו ולבו לבטל לעבור על השבועה בזה לימו לימור מכל עלמו לל"ם שהוא לאחרו לבטל בשבועתו ומפני זה לל ישרל שקר שהוא לימור ועון פלילי מכל עלמו משל"כ בשבועה דלעבר דהשבועה עלמה יבל' מפיו לשקר. וכעור ר"ם כ"כ כתב שגם ר"ת ס"ל שבשבל לפי' בשבועה דלהבא והריב"ם סכריע דהשבועה דלהבא לימו בפסל לל"ם שבל לבטל שבועתו לפי שהוא לשקר. כעי' שהריב"ם הסכריע וקיל בשיקום שהים לו לשקרך ודו"ק ע"ש: יג לימו כלתון לומר שוגג הייתי הרשב"ם מביים בשעתו ובתב ז"ל שלם כן לין לך תשוד לפילו בשבועת העדות לימול לעשון שבתתי כו': יד לו לתום הייתי כו' ודין שבועות לתום ליכול לבשבע עיין ב"ד סי' רכ"ח ס"ב ול"ב (הגה"ה וכן שם מייע לתבירו בשתוקת תלבות

כהגהות פוף דף כ"ו וכבירות בפרים דיון דלכשריכו רב הונל כרי' דרב יהושע וכ"כ הרא"ש בפסקיו ס שם בגמרא י כתב המרדכי פרק לחוכל * דפסול לעדות ולשבועה עד שיקבל עליו ת"ת הדין לפי' לל תבעו זה לל לתר מה"ע ועיין בית"י ס"ד ס"ק ל"ב ל"ב כ"ם מבוריתל שם ל מתבשר שבועי' דף ח"ת ע"ל ° פי' לפי' שבועה דלהבא לל ילף השבועה מפיו לשקר לל לף השבועה שבבלתו יגרו וכ"כ שתי' שם בשם ר"ת וכ"ה בהרא"ש וכ"כ מהברי הרמב"ם בפ"ב מה' שונה וכ"ם דבריהו לקי וכ"כ הריב"ם בפי' תי"ם שברלים דבריהם מ וכ"כ התום' בשם ר"ת שם בשם ר"י ב"ם לקח דלכל שבועות ביעור כו' וכ"כ ברי"ן בשם ר"ם והמרדכי שם בשם רלב"ה והריב"ם

טורי זהב

כפוף פי' זה שבריך שיעשה תשובה וכלקה לי דהני פסולים הוא מן התורה וכן הוא בירו"ם להדיה ולכוונ' זו מדבש דבינו בין פסולי לקוראיתל ע"ש תתה עליו לל יוכשרו עכו"ם מן התורה כמ"ש פי' ס"ם דנזילה הוי לי' לאו הכיתל לעשה שיזויר לנזילה וע"ו תי' לכיון להחזיר ע"י כסף לל שמי' קוכה. ס"ם אם יש עדים שיראו שהחמו פי' המ"ע בלל לאו כתון] השבר הזוק כו' ל"ב ס"ל עדיה הזמה ולכבירו תשוקים כתב דל"ב ל"ל בזוטו כתבנו כו' הל ע"ב לל שייך כאן לפרוטו להל לילוטו לשפר ביום פלוני ובשעה פלונית תמוטו לל בלע"ד דמיירי בשבר

ו טו ס טבח (ט) טז שיצתה נבילה או טריפה מתחת ידו פסול לעדות (ועיין בי"ד סי' קי"ט כתבתי דין זה):

ז (י) ע גנב וכן גזלן פסולים לעדות מעת שגנב או גזל יז ואע"פ שהחזירו ° עד שיעשו תשובה (ועי"ל סעיף כ"ט. החולק עם הגנב איכו כפסול) (ריב"ש סי' רפ"ו) (ועי"ל סי' כ"ב) יח (יא) הכופר בפקדון (או מלוה) קימת כפסול:

ח פ עד זומם יט אע"פ שהוזם בעדות ממון ושילם פסול מן התורה לכל עדות כ ומאימתי הוא נפסל מעת שהעי' בב"ד אע"פ שלא הוזם על אותה עדות אלא לאחר כמה ימים:

ט צ אין עידי השטר נעשים זוממים (יב) עד שיאמרו בב"ד שטר זה בזמנו כתבנוהו ולא איחרנוהו אבל אם (לא) אמרו כן אף על פי שזמנו של שטר באחד בניסן בירושלם ובאו עדים והעידו שעידי השטר היו עמהם בבבל ביום זה השטר כשר והעדי' כשרי' (יג) שאיפש' כא שכתבוהו ואיחרוהו ולשהיו בירושלם באחד באדר כתבו שטר זה שם ואיחרו זמנו וכתבו זמנו בניסן ואם אמרו בזמנו כתבנוהו והוזמו. כב אם יש שם עדים שיודעים ° היום שחתמו על זה השטר או עדים שראו זה השטר וחתימת ידם בו כג ביום פלוני כיון שהוזמו נפסלו למפרע מיום שנודע שחתמו על השטר שהעדים החתומים הרי הם כד כמי שנתקרה עדותן בבית דין בעת החתימה אבל אם אין עדים שראו עדותן ולא ראו השטר מקודם אינם נפסלים אלא מעת שהעידו בבית דין שזה כתב ידם ואמרו בזמנו כתבנוהו כה דאיפשר שביום זה שהעידו בב"ד בו ביום חתמו על השטר כו שיש לו כמה שנים והם שקרו ואמרו בזמנו ק כתבנו (יד) (עדים שחתמו עצמן על שטר מוקד' כמו"ד כז פסולין לעדות) (המ"מ ריש פכ"ג מה' מלוה):

י ר המלוה ברבית פסול אחר המלוה (טו) ואחר ש הלוה אם ברבית קצוצה פסולים מן התורה ת ואם ברבית מדרבנן פסולים מדבריהם:

הגה וי"א דבאבק רבית אינו נפסל אלא המלוה ולא הלוה (ב"י פ' זה בורר) ועיין בי"ד ריש סימן קס"א:

מאירת עינים

מלוכות או פתחו לחבירו אף שלעכין חזקה הוי מקילה מיד כמ"ש לעיל סי' קנ"ד ס"ב והוא נשבע ע"ז שלא מחל לו איכו כפסל בזה לאפסר דהאמת אתו שלא סייעו ע"ד מקילה אלא רצה לשחק נר פיחזור ויפתוס כ"כ ב"י ס"א בשם תשו' הרשב"א): טו טבח שיצאה כו' הטור כתב כאן דין דהבא על הערוה ודין החשוד על העריות ע"ש. והמחבר ומור"ס השמיטו ונראה דבדין בא על ערוה סמכו אמ"ש כבר דחייבי מיתות פסולין ודין חשוד לדבר כתבו מור"ס לקמן בסימן זה בסכ"ה: טז שיצאה נבל' כו' עפ"ר שם הוכחתי דדעת הטור ודעת הרמב"ם הוא דאינו נפסל לעדות אם שחט ובדק בהמות לאחרים והכשיר את הטריפה אלא דאיכא למימר דטעה וסבר שאינה טריפה שהרי אין אדם חוטא ולא לו ועוד אפי' עשאוה במזיד אכתי לא עבר אלא דלפני עור לא תתן מכשול דאפשר זה לא נחשד להעיד שקר ולהוציא בשקרו ממון מיד חבירו וכ"כ הכ"מ בפ' י"ב דעדות ע"ש אלא מיירי בטבח ששחט בהמות עצמו ומכר טריפה ורצה להוכיח לאחרי' ואע"פ שאינו אוכל ממנה מ"מ כיון שמפני איסור והנאת ממון רצה להכשיל אחרי' אמרינן בשביל הנאת ממון יעיד נ"כ שקר: יז ואע"פי שהחזירו כו' הטו' כתב ע"ז דהיינו דוקא כשלא החזירו מעצמו אלא בכפיו' כ"ד ואע"פי שבמלו' ברבית לא מהני התורה לחוד כ"א בהוספ' על כפסו לאסור המותר לו וכמ"ש בסי' זה סכ"ט היינו דוקא במי שהרגיל נפשו בכך אבל מי שעשה גזילה או עבירה כזאת פעם אחת והחזירו מעצמו די בכך כ"כ מור"ס בד"מ וכ"כ בהג"ה בסימן זה בסכ"ט ע"ש: יח הכופר בפקדון או מלוה קימת כו' כפל: יט אע"פ שהוזם בעדות ממון ושילם כו' קמ"ל דאע"פי דמתחלה לא תשלומין גם שילם לבסוף אפ"ה נפסל ק"ו אם עיוות מתחלה להעיד בדבר שאין לו תשלומין כגון לגרום מית' או מלקות לחבירו דנפסל ואע"פ שהוזם קודם שנגמר לרעה בדבר שאין לו תשלומין: כ ומאימתי הוא נפסל כו' הטור עד זומ' נפסל למפר' מגעת שהעיד כגון אם העיד בניסן והוזם בתשרי על אותו עדות כל מה שהעיד מניסן ואילך פסול עכ"ל והטעם דהרי בשעה שהעיד כשעה רשע: כא שכתבוהו ואחרוהו כו' פי' ושטר שזמנו מאוחר כשר כשכתב בו דאקני מ"ש הטור והמחבר בסי' מ"ג ס"ג ודוקא שטר הלואה אבל שטר מכר מאוחר פסול כמ"ש שם בסי' כ' וסי' ל"ט ע"ש: כב אם עדים כו' פי' שראו שחתמו ולא ראו בתוך השטר הזמן והמקום הכתוב בו דא"כ ה"ל הן ג"כ עידי הזמה וק"ל: כג ה"נ ביום פלוני כיון שהוזמו כו': כד כמי שנתקרה כו' פי' ומ"מ נעשו רשעים מאותו העת דה"ל כאלו העידו אבל לא מזמן החתימה הכתוב בשטר כיון דאין עדות אימת חתמו ויכול להיות שביום שראו העדים השטר בחתימתן חתמוהו והקדימו הזמן ברשעתן וכדמסיק המחבר: כה דאיפשר שביום זה כו' כצ"ל: כו שיש לו כמה שנים פי' שיש לו שטר שזייף וכתב בו אף שנכתב לפני כמה שנים א"כ שהיה בידו השטר כתוב בלא חתימת העדים והיה מונח בידו כמה שנים והיום חתמו העדים דה"ל זמן כתיבתו מוקדם לחתימתו: כז פסולין לעדות כו' וכתב הרשב"א בתשוב' סי' תתפ"ו מי ששכר עדי' שיעידו לו אינם נפסלי' עד שעה שיעידו עכ"ל ד"מ וי"ד:

שפתי כהן

משמע נ"כ דיכול לטעון אנוס הייתי וכתב שם עוד הרשב"א בתשובה וכן הוא בתשובת הרשב"א להדיא שהבי' ב"י לקמן ס"ז ל"ב במי שנשבע לפרוע לחברו לזמן פלוני ועבר הזמן ולא פרעו דאינו נפסל די"ל אנו' היה ולא אתרמי ליה זוזי אך מ"ש מהרש"ל וכן אם טוען שכחתי אין כן דעת הרשב"א בתשובה שהביא ב"י סעי' ז' וד"מ ומ"ע ס"ק י"ג ונראה דהרשב"א לטעמיה אזיל כמו שכתב הר"ן בשמו פ' כל הנשבעין גבי ושכנגדו חשוד על השבועה אחד שבועת העדות כו' דאינו יכול לטעון שכחתי גם בעל התרומות שער מ"ב בסופו כתב דאי' לטעון שכחתי ע"ש אבל לפי מ"ש הר"ן שם דמיירי שהיה העדות קרוב כל כך דאי אפשר לתלות בו שכחה כו' אם כן משמע דהיכא דאינו קרוב כ"כ יכול לטעון שכחתי ונראה דבכה"ג מיירי מהרש"ל ולפ"ז אפשר דאף שוגג הייתי מצי למימ' דהא הרשב"א יליף לה משכחתי ואפש' דשוגג הייתי גרע טפי והרשב"א יליף לה מכח כל שכן ודוק ועמש"ל סי' ל"ב ס"ק פ' ועי"ל סעי' כ"ד: (ט) שיצאת כבלה עיי' בי"ד בש"ך ס"ק ל' ול"ב: (י) גנב וכן גזלן עיי' מ"ש לקמן סי' שכ"ט סעי' ו' מדין גזלן: (יא) הכופר בפקדון כו' עיי' בתשובת רמ"א סי' כ"ב: (יב) עד שיאמרו בב"ד. וה"ה אם כתבו כן בשטר שבזמנו כתבוהו וכן הוא בהר"ן ספ"ב דכתובות: (יג) שאפשר שכתבוהו ואחרוהו ועיי' בש"ס ר"פ אד"מ ועיי' בב"י שכתב דדעת הרא"ה הוא דבשטר לא מקיימי' לעדים וזוממים לפסול הגוף או ממון ועיין בר"ן ולבאור' מוכ' כהב"י בהרז"ה וכן מוכח מלשון הרז"ה בס' המאור ואף על פי שבר"ן לא משמע כן בהרז"ה מ"מ נראה כן דלא"כ יהיה הרז"ה נגד הש"ס ר"פ א' ד"מ ועי' בתורת קיום וברא"ש ר"פ אד"מ ולפ"ו נראה דגם הרי"ף יכול לסבור כהרז"ה בזה ודלא כמ"ש הר"ן שם שזהו שלא כדעת הרי"ף ולפ"ז דינו של הרז"ה אמת ואין חולק עליו ודוק: (יד) עדים שחתמו עצמן. עיי' מ"ש לקמן סי' מ"ג: (טו) ואחר הלוה משמע דערב

באר הגולה

ס מעובדא דההוא טבחא וכו' ושמתיה רב נחמן סנהדרין דף כה ע"א וכדעת המחבר שפי' דברי הרמב"ם בפי"ב מה"ע דלא נקט שחי' בודק לעצמו אלא משום דלא מתכשר אלא עד שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב אבל הבודק לאחרים בתשובה לבדה מתכשר ע"ל הרמב"ם בפ"י מה"ע והביאו הטור ולא"נ דלאו בני מלקות ניכהו ° פי' אפי' החזירו מעצמם ב"י פ כאפיים רים דף כו והוא אמת מהל' יעי"ל קנ"ס צ"ג ע שם בפ"יט וכ"כ הרי"ף בפ' מרובה ק כלומר ולא מפסדין להכי שטרי דאיכא דלא כתבו מקמי הכי מספיקא וכ"כ הרי"ף שם ר משנה שם דף כ"ד ע"ב ש מימרא דרבא וכו' שם דף כה ע"א ת משנה ר"ה דף כב ע"א וכמ"ש התוס' שם

טורי זהב

קנין דכשר אפי' לא נכתב השטר ונחתם עד אחר זמן מרובה כמ"ש בסימן מ"ג לכן אותן העדים שראו החתימה ביום פלוני אינם פוסלין אותן כי אפשר ביום הנזכר בשטר נעשה הקנין אלא שנכתב ונחתם אח"כ וא"כ צריך שיאמרו בזמנו כתבנו פי' שהקנין נעשה ביום הנזכר בשטר דא"כ שמא נעשה הקנין מקודם וזמן הנזכר בשטר וכתיבת השטר וחתימתו נעשית ונעשית אח"כ ולא הזכירו בשטר שהקנין נעשה בזמן מוקדם מיום שנכתב השטר. שם והם שקרו ואמרו וכו' עיין בסי' מ"ג בסופו מ"ש ע"ז בדברי הטור. ס"ד המוכסין סתמן פסולין כראה לכל דעת רבינו והרמב"ם דמוכס הוא לעצמו מה שלוקח ע"כ הוא כמחד אפי' מסתמא כי אין עליו כ"כ מורא מלכות אם לוקח יותר מקצבתו אבל גבאי הוא שהמלך מאחיכו להביא לו מה שקצב ויש עליו מורא מלכות אם יטול יותר מקצבו ויחזיק לעצמו כי יקי' נוכב כיס המלך והא ודאי לא חיישינן שיתן גם המותר למלך דאין אדם חוטא ולא לו: ס"ד מפריחי יונים הטור חולק על הרמב"ם וכדי לבאר מחלוקתן אביא הסוגי' בקידו' תנן המשחק בקוביא פסול ופליני בגמרא רמי בר חמא אומר משום דאסמכתא היא ולא קניא ורב ששת אמר דלאו אסמכתא היא אלא לפי שאין עוסקים בישובו של עולם מאי בינייהו איכא בינייהו דאית ליה אומנות אחרת ותו תנן מפריחי יונים פסולים ופליגי אמוראי חד אמר דהיינו א' אומר לחבירו אם תקדים יונך לשלי ליוכם וחד אמר ארא פי' מלמד להביא יונים אחרים ויש בזה משום גזל ופרכינן מ"ד אם תקדימי כו' מ"ט לא אמר ארא ואמר ארא אי"ל ארא מפני דרכי שלום בעלמא ומ"ד ארא מ"ט לא אמר אם תקדימיה א"ל היינו משחק בקוביא. וכתב הרמב"ם מפריחי יונים בישוב וכו' מדהקפיד דוקא בישוב ס"ל כמ"ד ארא ופי' מהלכו' גזילה כתב הרמב"ם דבקוני' עם ישראל יש בו משום גזילה ועם העכו"ם אין בו איסור משום גזל אלא יש בו איסור שעוסק בדברים בטלים

כח משום דסבר כו' וכו"ל מדין קוברי את כו"ש ריצון אלהינו אלהתנו המתכפר בעדנו ועל כל עמך בית ישראל ולומר אותו בכל מקום אשר יהיו : כט לפטורים

לו סנהד' על ע"ז ס"ם ס"ד ועי' ב"ד ס"ם סק"ט : ל לו אסורים שועה וסכור כו' וכ"כ בסמוך ברים סכ"ד וע"ל ס"ו מו"ס סם ס"ה ריקוט

כתוכן לומר אוזב הייתי לכבשך עלמו וכן בשבועת העדות דלקמן לומר שכתבתי כאן"ל בסק"ט דשלחי לחם אל ידוע

לכל אלא אלו שכן להתכנל ולומר אוזב הייתי ועל ואביתי שבשבועתי וע"ז לומר לחם מועד לעולם להיות לחיות לכפרות להזכר בחם אשר אקבל

עליו בשבועה וכן בעדות אחרת מתקלה לחיות לכפרות לאלהינו כדי להניי' מאל"ה בלחמו כבריתי אשר לחיות בדבר דמיקו שבריתי תיקו

לומר לכפרות ליחה וכן הקושר ותיתר בשבת ולומר לח יעשיו שים כו משום מלאכה וכן בלומרו לח ידעתי אחות שבת אלא אחות

מזכר בו משמש מ"מ כיון דמעלמת לחת עלי' לימו עולה על זכרונו כ"כ כדבר שכלדם עלמו לחיות לכפרות וקי"ל : לא שגגת מלאכת קצ"ו וגגילה

זו לימה אלא מדרבנן מפני דמכי שלום כמ"ש בשור והקשבר לאחן מי ע"ידוקוק מלימה אלחן לדעת לחרת עקם לפם וכמ"ש ס"ם והיחבר

שאישו זה ומכרו את"ש בחלי גזילה ומלימה ונם ל"ל שמכרו את"ש לחבר זה שמול דמכרתי יונים לחבית לפם יונים לחבית דג"כ אין כו אלא גזל דדבכי אלים וכמ"ש בסמוך בם ס"ו ע"ש : לב

אלא כרכון שבעלי"ה אותני דמים לחיים עוברים בלאו אלא אלא תחמוד כי לא תחמוד בלא דמי משהע (וכן בלחת כ"כ התוספות) ולחיכם נוהלים בכח אלא משתלשים מהבעלי'

עד דיהבי להו בלי דמים ועש"ה : לג לחד דוחי בהמה דקה כו' לקמן סי' ת"ו כתב השו' והמחבר קולון במנדלי בהמה בנות הבאשה

דקה לאור מפני שדרכם לקפון ולנחת מהבית של הגדות ולילו יכול לשומרם משל"כ בהמה גסה וקל"ל הכל הבאדעין הבהמות בגדות

לין חילוק בין בהמה גסה לדקה והל אלא כתב השור והמחבר דוקא בהמה דקה לאשר לשומר הכל הבאדעין הבהמות בגדות

לאמנול בלי זו נבבל"ם ויש לדון ברחל"ם בגדות והבהמות משל"כ בזמנינו (וכמ"ש לסעיף בסימן ת"ש) והוי כדבר שאינו נוהג וכ"כ ב"י

ועש"ר ו"ל בם"ם תכ"ם שכתב שם השור והמחבר לדיני בהמה דקה לין יוכידין ולין מעלין ולא נקט שם בהמה גסה כדלקם דשם מדבי

ברועה בהמות על לחריס ובלין נקט בהמות של עלמו ומשום שבאדעין הבלחנו יניחם לרעות בגדות על הדרך ובכ"ל השור ולא"ל

היה כדלקם לומר דמ"ש של עלמו ל"ל דקי אלא לבהמה גסה ולא משהע כן מבאדעין הבהמות והפוסקים וכ"ל הלעגין לפסול לחתו

מעדות ומשום לחילו בבהמה דקה הלמיכו לדיוק דוקא של עלמו ל"ל לעגין שיקה לפסול מעדות לל כך אלא ברושי

בהמה דקה : לד המוכסים מחתם פסולים עם"ר שם הוכחתי להרמב"ם והשוב מכירין לחו משום הכי הנוכם חוא הנוכם למלך לפי

הסחורה לו לפי ממון של אדם וכל כיוצא בו בדבר אחיכו ידוע לכל ובדבר אחיכו ידוע יכול לישבע ויתר בלין מדגים כ"ב משום הכי

פחתם פסולין : ופי' דגבלי חוא שנובח מקרקפתא לגבלת לו מבאדעין והבתים בשום וחוק דבר גלוי ולידוע יכול לישבע מהן

יותר מקבלתו משום הכי פחתם כבר עיין שם וחוא אלא אלא כפי' הב"י עם"ר ולדיעה : לה ולם טולא אלקחו

לפילו פעם אחת כן חוא לשון הרמב"ם ז"ל ולשון השור חוא ולם טודע לפילו פעם אחת אלקחו אלא מלשון זה משמע שפעם אחת

טודע הדבר"ם ויכול להיות שעשו כן הרבה פעמים אבל משום אלקחו פעם אחת יותר לפשר אלא משמע לי דבכל לשון שעשו לפעמים

לקחו יותר מהרלוי כו' ולפילו קחוזרו מה אלקחו לן יותר מהרלוי כו' ולפילו קחוזרו מה אלקחו

יותר כתבו הוספות דמכולם כל זה שעבוקים בלחתו עכין שים לחם שיחזרו לכוכן ועוד אחת חיכן יודעין מלי לקחו שיחזרו

לו ועיין בריעה : לן קולם אחנמול מלאכתן אלו ויליו בעבדות עבודתו ויליו בגזלן להיות מקבל עם כן להעיד

לח לומרי' בדבר אחנמר מלאכתם לחו מוכח היתר ולומר אלילו מקיבל הבעל הבית אחרי לתוך לחיכה לפועל לאכול

דרך יהודל מזכר

ל"ל שם לא בגבריתא ° פי' וזכרו קלוב וידוע * מימרא דרב יהודי שם מ"י הרמב"ם שפ"ו מימרא דרב נחמן שם דף כו ע"ב בגירסת

בדבריו וכן היא בגירסת הרי"ף דם"ל לכל זמן אלא בגמרא מלאכתו מוכח היתר לעלמו כיון שהוא עדיין עוסק במלאכה ם בגירסת הספרים אלפטורו

והרמ"ם והשיעור וסמ"ג

טורי זהב

ומקשה שם מתניד ומבה לפלו לפלוק מבנית כמי בר חמץ דם"ל משום גזל ובפוק מלוה בכפף משבח כפ' יוד מהלכו' עדות לגיסב זה והרוצה יעיין

בדבדיו ויש ג"כ קושיא בשור אלא להרמב"ם דכתן כתב בשמו דמבואל דיוק בלין לו לוחמות לפרת ובפי' ע' כתב בשמו דמשום משום גזל ולע"ד נראה

לגיסב דברי הרמב"ם על כמן דוחלי מ"ל אלא קי"ל כדמי בר חמץ אלא כרב אשי דם"ל אלא קוי דין לפוק גזל ומבריחי יוכיס מ"ל כח"ד לרמ"ם דאלא

חלוקות יש כלן דאוריימא ודלבנן ולפוק גזל דהייבו משוק בקוביל ומפרש חלי לחמר ר"ל לפי שלין עוסקין כו' פי' לפוק גזל בעלמא הוא ולא

גזל נאור דהא לילו לפוקמי' הלין כמ"ש פי' ל"ו מ"ש יש עוד ריעותא דלית לי' אלר לוחמות ומוקמי אלוקמי לפוק גזל דהוא לפוק לי' לא לפוקמי' מיכי' לין כח

בלפוק גזל לפומלו וחו עיקר הלי' של רב אשי להרמב"ם דפוק רב אשי שם חמץ דם"ל אלא גזל גמור ורב אשי ס"ל אלא ס"ל רק לפוק גזל

משום הכי לין בפומלו רק בלין לו לוחמות לחרת דלו אוכל מלפוק גזל הוא ובוה ניחל מ"ש המגיד משנה שם ס' שוקל מה גדולה בגגב קטנה יש

ליסור משום קוביל דהייבו לפוק גזל יש עכ"פ לכ"ע לפוק גזל דדבכן לגיין לדרש יש בפומלו לפי' בלא לפומלו וכ"ל לוחמות לחרת מלפני דהכי

משום בעלמא הייבו לא"ל לי' לדרש הוא גזל גמור הו' מדבריים ומש"ה בפשלמת הרמב"ם פ' ה' מהלכות גזילה לוחמות גזל דדבכן לא כתב

שם בלין לו לוחמות לחרת כי בלאו הכי יש ליסור לפוק גזל רק לעגין פפומלו עדות בעלין זה בלא אלטיו חשור לי' מפרש דברי הרמב"ם בלא בפ'

ו' דהלכ' גזילה דמיירי ג"כ לעגין פפומלו עדות וע"ש כתב עליו ס"ל וירלה שפומלו מקוביל משום גזל ומש"ה לפי' כוה לו לוחמות לחרת לפוק כו'

ולפי דפשט לי' לקשות דברי הרמב"ם נופי' לחלדי עם מ"ש בלין דעשיהן לין לו לוחמות לחרת • לכל לם בפרש דברי הרמב"ם כמ"ש לל יקשה כן

בלא דפשט לי' מיירי במ"ש לעגין לוכוך לחור דבוה יש ליסור ביטרלל • לפי' בלא לוחמות לחרת ולפפומלו בעלין דוקל לין לו לוחמות לחרת ועם

עכו"ם יש ליסור ולא משום פפומלו להרמב"ם ונחלק לפ"ז אבי קולות ותומרת לחת דקיימו לפל לו ממון כיוצא אלוכל מחנו כאר משחק בקוביל כיון אלילו

לוכל לפוק גזל ומשו קולא לחת משחק בקוביל שם עכו"ם לפי' לין כלן פפומלו עדות לין ליסור כמ"ש בס' ז' דם' גזילה מחמת אונס בכבדים בעלים •

ובכלה אלילו זה חוא מכבדי דמפני • ולא פיכוך דברי רב אשי אלחר אלילו מחמת אונס כמ"ש בס' ז' דם' לחרמב"ם כלי זה לחרלל ומשעם לוכל לפוק גזל

לפי אלין עכו"ם חוא לחרת לא אלין מפקת לי לכל לכלילתו פפומלו לעכו"ם לוכל לפוק גזל • לכל העור מפרש מ"ש רב אשי

ומתן

לט מפריחי יונים (פי' שמלמדים אותם להביא יונים מתוך הזולת בישוב פסולים מפני שחזקתן שגוזלים יונים של אחרים וכן סוחרי שביעית והם בני אדם שיושבים בטלים וכיון שבא' שביעית פושטים ידיהם ומתחילים לישא וליתן בפירות שחזקת אלו שהם אוספים פירות שביעית ועושים בהן סחורה. וכן משחק בקוביא והוא שלא תהיה לו אומנות אלא הוא הואיל ואינו עוסק בישובו של עולם

מ (טז) הרי זה בחזקת שאוכל מן הקוביא שהוא אבקגזל ולא אקוביא בלבד אמרו אלא אפילו משחקים בקליפי אגוזים וקליפי רמונים.

מא וכן לא יונים בלבד אמרו אלא אפילו במשחקים בבהמה חיה ועוף ואומרים כל הקודם את חבירו או כל הנוצח את חבירו יטול בעליו שניהם וכל כיוצא בשחוק זה והוא שלא תהיה לו אומנות אלא שחוק זה הרי זה פסול וכל אלו הפסולים מדבריה':

מב מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ הרי זה בחזקת רשע ופסול לעדות מדבריהם לפיכך

מג אין מוסרים עדות לעם הארץ ואין מקבלים ממנו עדות אלא אם כן הוחזק שעוסק במצות ובגמילות חסדים ונוהג בדרכי הישרים ויש בו דרך ארץ אף על פי שהוא עם הארץ ואינו לא במקרא ולא במשנה נמצאת אומר כל ת"ח בחזקת כשר עד שיפסל וכל עם הארץ בחזקת שהוא פסול עד שיחזק שהולך בדרכי הישרים וכל מי שמקבל עדות ע"ה קודם שתהיה לו חזקה זו או קודם שיבואו עדים ויעידו שהוא נוהג במצות ובדרך ארץ הרי זה הדיוט ועתיד ליתן את הדין שהרי מאבד ממונן של ישראל (יז) על פי רשעים:

מד האנשים שהולכים ואוכלים בשוק בפני כל העם וכגון אלו שהולכים ערומים בשוק בעת מלאכתן הבזויים פסולים לעדות מדבריהם והם

טורי זהב

בעה שהם עסוקים במלאכה מנוולת וכיוצא בזה אלו
בכלב ואין מקפידים על עדות שקר ומכלל אלו
ם שאין מקפידים על הבושת שכל אלו חשובים

מה שאין מקפידים על הבושת שכל אלו חשובים
כלב ואין מקפידים על עדות שקר ומכלל אלו
ם המקבלים צדקה מהע"כום בפרהסיא אע"פ שאיפשר
להם שיזונו בצנעא מבזים עצמם ואינם חוששים כל
אלו פסולים מדבריהם:

הגה מז כל מי שמועל שכר להעיד עדותו בטל כמו
הטועל שכר לדון כמו שנתבאר לעיל סימן ט' סעיף
ה' ולפיכך כריכים הכרוזה לתת הדין והעדות בטל מעצמו ואם
הפזיר המתון דיכו ועדותיו קיימים אפילו
שבריכין הכרוזה ותשובה לתת קנס קנסוהו
מעזיו כל זמן שמועל שכר (ר"ן פ"ב הלים מקדש) וכל זה
בעדים שכבר רלו המעשה ומתוויכים להעיד כמו שהיה
מחוייב לומן לתת לחבירו (יח) אבל מי שהיו מחוייב
להעיד ומועל שכר לילך ולראות הענין שיהיה על מותר (כ"י
סימן כ"ח נסת רס"ה) מז דיין שכר וכל הטעל
דין ליתן לו מתנה על שהצך בהותו לתת לו לקבלו (כן
משמע מתה"י פ"ה הי כותב) כל מה שהיה מעיד לפניהם
יפורין ויראה לתן נו מתנ (מהרי"ק שורש פ"ח):

יט טח ע עכו"ם ועבד פסולים לעדות °:

כ מט (יט) השונא להבירו וא"ל בפני
רבים אלך ואמסור ממונך פסול לעדות:

כא נ ממזר ופצוע דכא וכרות שפכה נא
ל וערל שמתו אחיו מחמת מילה כשרים
לעדות:

כב נב (כ) המוסרים והאפיקורוסים
והמומרים נג פחותים מהעכו"ם ופסולים
לעדות:

הגה ואפילו פסול מן התורה אין נפסלו מלקבל עליו עדות אם לא שהוזם בדבר
ויחזר בה ולא עדיף עליו שנער עכו"ם שנפסל מן התורה אבל אם אין יודעין אם
עבר קודם שהגיע לו לחזר בך מוקמינן נכרת לחזקתו וכל מה שהעיד כשר על דיודעין דעבר
קודם לכן (כ"כ סוף רס"ו) כל הפסולים מדבנן שנתיכים הכרוזה אם הענינן כרוכים על
עבירתן כגון שהוזמו מב"ד הוי כאלו הכרוזו עליהו (מרדכי פ' זה כותב):

כל

נב והמוסרים והמקבלים מהם עיין בי"ד בסלי מילה: נג פחותים הן שהעכו"ם לא חשוב
מוהירין ולא מעלין ים לפסולים מלא לעבה"כ ולא
ם ממזרת ת"ח כ"ם ודין לומבים ביום הרג עיין בתוכת הרמ"ם שהחזירו ת"ח ובדק"ל
דכת לרב פסק קל"ח מכרם שעמו כיון שהוזמו הוי מעורב בין העכו"ם שום בסם כל התלות וזה בא להכניל מלומן ולקבל תשובה הרמ"ם בת"ח סימן
ושוקזקים שולחי ישמ תשובה שלמה ע"ב וכתבתי לזמנו בסמ"ע בי"ד בהלכות גרים ע"ב: נה והפסול מדבריהם וכו' הכיון
קודם שהכריזו עליו כמו' דלקמיל בלועה ומוכרין אחמרו אם פסולין אלא שהכרזה תועלת שאחרכן ביוב"ם: נו
קלמר וכתבו הטור בלועה ול"ל דה"ה במוכרן הכ"ל וכתב ס"ו סו"ב * ולאותו עדות שנפסל בשנילו לפני בלא הכרזה פסול אפ"ה

כיצד

מורי זהב

בגולה הרי הוא כלוכל בשנילות לתלמון רבינו לפיך ניתן לעשות שנפסל לקרי הוא כו' משום דעבה שנפסל לקרי נפנלה עובר על לבני עור לא תתן מכשול
הוא לאו שאין ניתן עליו ועבור על לאו אל ג"ע ואינו פסול בפסל בפסל לפיך ניתן לעשות שנפסל לקרי הוא כו' משום דעבה שנפסל לקרי נפנלה עובר על לבני עור לא תתן מכשול
בעלמא בלאו שאין עליו אפי' היכא דליכא למיזל משום פסול בפסל לפיך ניתן לעשות שנפסל לקרי הוא כו' משום דעבה שנפסל לקרי נפנלה עובר על לבני עור לא תתן מכשול
הגולן לחזירו וכו' ולקמיל ע"ב כתב הרמב"ם אע"ג שהגנב
שאין בו מלקות מ"מ הן פסולין כלעדות ס"ש ולא קיימל
שנתנב בכי מלקות מ"מ הן פסולין כלעדות ס"ש ולא קיימל
שעיקר דמ"ש הן פסולין כלעדות משום דניחוק להזמון ס"כ ס"ל שלא התיר עדיין נזילתו אלא לבעלים שהגנב לא יבא לכלל מלקות דזיל בתר
הם עד שיעשו תשובה. ע"ש בב"י סחור' כ' נרע כו' עד הרי דמנלי בהתה דקה בין כסלין ותתכני על הרי"ף כו' הכ"ת כתב דלקי"ת שפטורי
מהגילום כו' ע"ב ול"ב שעיקר תמיהת הב"י לתה לפ הניחו הטור כתן כתלי עדות (ל"ה לפ"ז לתן לקרוא על הב"י מתיישב כ"ב לקי"ת ולניהב)
ע"ש בשור פתב הרמב"ם שנם שחעידו בפ' שנפסל כו' הכ"ת כתקפה מ"ם מב' כותב עדיום כתכחיות זה"ו וכ"ל דכשני כתי עדיום כשנלה כ"ת בפני
עצמה ומעידה כשתכה הכפל מחת שני כשנם שהיו מכחישות זה"ו שהרי כשעת הכחישו היו מכחישות זה"ו וכ"ל דכשני כתי עדיום כשנלה כ"ת בפני
כשתנה כשעת העלה מכשנה שהעידו עליו (ל"ה לתן זה מבורר) ולו"ל דכך' כתות מעידות לפ מקבלין מהלוחייהו דתרי לתרי לפ כתזמה דקתני
הוא לאחוקי לב' המעידי' על פ' דוקלי מקבלין לפוסלו לגלות שקר ב' פעים שנים להכזירו מ"מ הוא כשהר שנפסל ע"כ מתהר"י (ל"ה לשהר"ל לפ
כאן ואלו"ג לפ"ז שנפסל בפסל לפיכך דפקתיכה מוכני כ"ע מודו למיקיים ובתתיכה פ' פלוגי בכרק' לע"ד דלפ לתי כתם לוחה על פ חלב
לפ מי"ל לפ חוקק כשרות ומעולם על חלב קיחה ולוקקון לפוד' בודקי מעל"ס בחתיכ' פ' לאחוקי בפ"ו דשתי הכתות הי' להן חוקק כשרות ולפ לפחה

כד עכל מי שהעידו עליו שעבר עבירה פלונית אף על פי שלא התרו בו (כד) שהרי אינו לוקה פסול והוא שעבר על דברים שפשט בישראל שהם עבירה אבל אם ראוהו עובר על דבר שקרוב העושה להיות שוגג צריכים להזהירו ואחר כך יפסול

כז כיצד ראוהו קושר או מתיר בשבת צריכים להודיעו שזה חילול שבת מפני שרוב העם אינם יודעים זה וכן אם ראוהו עושה מלאכה בשבת או ביום טוב צריכים להודיעו שהיום שבת (כה) שמא שוכח הוא וכן המשחק בקוביא תמיד או מי שנעשה מוכס נח או גבאי שמוסיף לעצמו צריכים העדים להודיעו שהעושה דבר זה פסול לעדות שרוב העם אינם יודעים דברים אלו (כו) וכן כל כיוצא בזה:

כה נט פאין אדם נפסל בעבירה על פי עצמו אלא על פי עדים שיעידו עליו ס שאין אדם משים עצמו רשע:

הגה ומכל מקום אין עושין אותו (כז) עד לכתחלה כדלקמן סימן ל"ב ס"ב. סא וכן אין נפסל על קול וחשד בעלמא כגון מי שחשוד על עריות שרגיל עם עריות ומתייחד עמהם וקול יוצא עליו כשר לכל עדות חוץ מלעדות אשה (טור) ועיין בדין החשודים בא"ה סימן קי"ט:

כו קלוה שהעיד על המלוה סב (כח) שהלוה לו ברבית ויש עד אחר עמו מצטרפין לפוסלו אע"פ שעושה עצמו רשע סג פלגינן דבוריה ומאמינים אותו לגבי מלוה ולא לגבי עצמו רוכן אם העיד שפלוני רבעו אפילו לרצונו סד או שבא על אשתו סה או שרבע שורו הוא ואחר מצטרפין לפסלו (וה"ה שהנגזל יכול להעיד על הגוזלן כמו

מאירת עינים

נז כיצד ראוהו קושר או מתי' בשבת כו' כתב ג' מיני הודעות בכאן הא' דאפי' אם אנו יודעי' שהוא יודע שהוא שבת מ"מ אם אין איסור דמלאכה ידוע צריך להודיעו: השני אף אם הוא מלאכה מפורסמת לאיסור בשבת מ"מ כל שאין ידוע שיודע שהוא שבת צריכין להודיע השלישי אף שהוא ידוע שהוא יודע להמעשה שהוא עושה שעושיהו באיסור מ"מ אי איכא למימר שאינו יודע שיפסל ע"ז צריך להודיעו וק"ל ועפ"ר: נח או גבאי שמוסיף לעצמו כו' הא' שמוסיף אנפשי' לאו קאי שצריך להיות ידוע שמוסיף לעצמו וכמ"ש לפני זה בס"ל ע"ש: נט אין אדם נפסל בעביר' ע"פ עצמו הטעם דהאדם הוא קרוב אצל עצמו: ס שאין אדם משים עצמו רשע וכתב המרדכי פ' ז"ב דאפילו אם אמר אעשה תשובה ואוליא הרבית דערותי קמערים כדי שלא יעיד לחבירו וכ"כ המחבר בסי' מ"ו סל"ו באמרו העדים עשינו תשובה: סא וכן אין נפסל על קול וכתב בתשו' כ"ב א"ל והרא"ש פ' ז"ב דאפילו בקלא דלא פסיק כשר לעדות ומהו דלא כרשב"א בי' מס"ו הביאו ועל"ו: סב שהלוה לו ברבית כו' וכן הוא ברמב"ם פי"ב מעדות דכתב וז"ל אמר הלוה לי ברבית כו' אפ"ה נאמן על המלוה לפוסלו ולאפוקי מרדכי פ"ז דכתב דל"ל אוזיף ברבית ולא שקיל מידי עד"מ סל"ז: סג פלגינן דיבורי' כו' דכשאמר פלוני הלוה לי ברבית הוא מעיד על חבירו שהלוה ועל עצמו שלוה פלגינן דבורי' וכאלו אומר פלוני הלוה ברבית ולא אמר לי ומרדכי ביבמות כתב דלא אמרינן פלגינן דיבורי' במקום שצריך להוסיף טעם ובמקום שצריכין לומר מילתא דלא שכיחא (כ"ו שם) ועיין בר"ן פ"ק דגיטין מזה ד"ה ל"ו הביאו: סד או שבא על אשתו ועיין בתשובת רשב"א סי' אלף ר"ל דיש לחלק בין אמר אשתך וכתה עמי דפלגינן דבורי' ובין אם אמר אני זכיתי עם אשתך דלא פלגינן דיבורי' ע"ש ד"מ שם: סה או שרבע שורו אין זה דומה להראשונים דשם פלגינן דבוריה ואינו נאמן על עצמו ועל אשתו ובזה נאמן גם על שורו להתנו דהכי אמרינן בגמרא דאדם קרוב אצל אשתו ולא אצל ממונו וכ"כ בטור ומפני שבזמן הזה שאין דין דיני מיתה אין פוסקין ג"כ הטור וכמ"ש בסי' א' מ"ה לא לדקדק המחבר לכתוב זה ולא כתב הכי דינים אלא משום פסולו דהאיש הרובע

שפתי כהן

כג' והל"מ והסמ"ע דין זה וכ"ע: (כד) שהרי אינו לוקה פסול ע"ל ס"ב בהגה' וכ"ע (הגהר"ל) דכתב אם עבר עבירה שאין בה מלקות פסול מדרבנן וכאן משמע דפסול דאורייתא וי"ל דכאן כיון שחייב מלקות על אותו עבירה רק שלא התרו בו פסול דאורייתא וק"ל: (כה) שמא שוכח הוא עיין מ"ש לעיל ס"ק ה': (כו) וכן כל כיוצא בזה עיין בתשוב' ר"ש כהן ס"כ בסי' קמ"ט: (כז) על לכתחלה כלומר שאין מוסרין לו עדות לכתחלה ועיין ב"ח סעיף ח' ועיין בתשוב' משא' בנימין סי' כ"א: (כח) שהלוה לו ברבית כו' וכן הוא ברמב"ם פי"ב לעדות דכתב וז"ל ואמר הלוה לי ברבית ולא שקיל מידי כו' אפילו הכי נאמן על המלוה לפוסלו ולאפוקי מרדכי פ' ז"ב דכתב דל"ל אוזיף ברבית ולא שקיל מידי עכ"ל סמ"ע ודבריו תמוהין דהרי לשון הרמב"ם ממש כלשון הש"ס וכמו שמפרש המרדכי לשון הש"ס לדידי אוזיף כו' ולא שקיל מידי כך יש לפרש לשון הרמב"ם והמחבר הלוה לי ברבית' כו' ולא שקיל מידי ועוד תימא על הסמ"ע שהרי הר"ב כתב בסמוך וה"ה שהנגזל יכול להעיד על הגזלן כמו הלוה על המלוה ובלבד שלא יהא להם הנאה מעדותן ע"כ והיינו דברי המרדכי פ' ז"ב וראיתי בריב"ש סי' של"ט השיג על המרדכי ולפי שהיה רב מובהק פוסק מפורסם ולא ישרו דבריו בעיני בזה מוכרח אני להאריך קצת הכא וז"ל שם אין דינו של המרדכי מחוור דהא ע"כ כשהיא דבר ביכתום כיון שמשים עצמו רשע פלגי' דבוריה כו' דמה שמעיד על עצמו הוי כאלו לא העיד כלל ואין כאן עדות כו' וכמ"ש הרא"ד ז"ל כו' וא"כ אין לומר בכאן שהוא נוגע בעדות דהוי כאלו לא העיד רק על כר ביכתום שהלוה ברבית ולא הזכיר למי ועוד שאפי' לא היה משים עצמו רשע בעדותו כגון שהיה מעיד לדידי נגבו גזל מצטרף לפוסלו ופלגינ' דבוריה משום דאדם קרוב אצל עצמו ולא שייך ביה עדות כלל והיינו מאי דמקשי' בפ' חזקת גבי תנו מכה לבני עירי אין דנין אותו בעדות העיר ופריך ולסלקו בי תרי וקשיא להו לרבנן ז"ל והיכי מהני סילוק והא בעינן תחלתו וסופו בכשרות וניחא להו כיון דאיכהו גופייהו בעלי דבר לאו עדים פסולים מיקרי דהא אינן בתורת עדות כלל כו' אלמא כל שהוא נוגע בעדות אפילו בהנאת ממון לא שייך למקרייה עדות כלל ואפילו עדות פסולה וא"כ פלגי' דבור' גם הרשב"א ז"ל כן כתב בתשובה דאפילו מי שמעיד שפלו' גזלו מצטרף עם אחר לפוסלו ואפילו היה האחר ג"כ מעיד לדידי גזל אלא שחילק דדוקא קודם שתבעו כדין על הגזלה אבל אם תבעו על הגזלה ונשבע ונפטר אינו נאמן עוד לפוסלו שהרי כבר הוחזקו מכית דין וזכאי כו' והוא הפך ממ"ש כחשן משפט בשם הר' יקר שאם כבר תבעו ונפטר מצטרף לפוסלו שמעת' בעדות כיון שכבר נפטר כו' ונראה מדברי הר' יקר שקודם שנפטר הוי נוגע בעדות אבל אינו כ"ל עיקר אלא ואין דבריו נכונים דהכי דפלגינא דבוריה היינו אם אין אנו חושדים אותו לנוגע דאז אמרינן להוי כאילו לא העיד כלל אבל היכא שיש לחוש שנוגע חיישי' דלמא בשביל עצמו מעיד כן והנגע עצמך אליה דאמרי' פ' חזקת הבתי' דליכא פירי באר"צ כימא כיון שהוא בעל דין עצמו פלגינן דבוריה אלא ודאי חיישי' בשביל הנאתו הוא שמעיד כן ועוד שהביא מהא דכתבו רבותא בפ' חזק' כיון דאינהו גופייהו בעל דין מהני סילוק כו' נ"ב אינו ראיה דהא מיהו בעינן ואי לאו הכי נהי דלא הוי על כלל מ"מ נוגע הוי מיקרי ועוד דהא כבר בלא"ה כתב הרמב"ן בחדושיו פ' חזקת.

טורי זהב

שבולד הספק האחת מהן היא בודאי כשרה מוקמינן לתרווייהו אחזקה קמייתא כיון דאיכא תרתי לטיבותא חדא חזקת כשרות לשתיהן קודם שנולד הספק וזאת שכת דאף לאחר שנולד הספק עדיין יש כאן כת אחת ודאי כשרה לאפוקי בחד נגרע דליכא אלא חזקת כשרות דמעיקרא וכיון דתרי ותרי לכל הפחות ספקא דרבנן הוא ע"כ פסול הוא ודוקא כי זהו כפתור ופרח ע"כ (בשם מהרש"ק בבי' ד"ה היתה העבירה שעבר עליה וכו' עד דלא בעינן רשע דחמס וכו' אין זה קושי' דשאה בעביר' דאורייתא כגון אוכל נבילות לא בעי עד חמס · חו שם קוברי המת וכו' עד דבעי' בקביעה דירקא וכו' ול"ק מידי דס"ל הרי"ף כיון דלא התרו בהן א"כ אין מחויב מלקות לכן לא פסילי אלא מדרבנן אף שהיו חייבי' אם התרו בהם · תו שם העובר על השבועה וכו' עד מ"מ רבינו סתם דבריו כו' הריב"ש סי' רס"ו כתב שלענין עדות גם רש"י מודה דפסול כיון שעבר על ד"ת ולא פי' כן אלא לענין שבוע' וכך מוכח מדעת הטור שכאן כתב בפשיטות וכסי' כ"ב לענין שבועה כתב ב' דעות וכן עיקר וק"ל וכ"כ הרש"ך סי' קע"ב · תו שם על ערוק בפ' זה בורר וכו' עד וכן מוכח בתוך רש"י וכו' והתו' נמי הא דאמר ר"י פ' דבעי' לרצונו כו' כתבו דהא דחשוד על עריות פי' דאיכא סהדי שבא על ערוה אלא שהוא גם ומתייחד עמהם כו' הרי דתוס' לא ס"ל כהרא"ש בדעת רש"י וכן יש לדקדק דפי' הר"ל ס"ל דכשר דרשע דחמס ואם בא ממש הלא לא קי"ל כרבא אלא בחשוד בעלמא דפסול מדרבנן ולכך בעי רשע דחמס וכ"ע ע"ש · בא"ה עד וכ"מ נ"ב אינו מדוקדק לרבא דהבואו שם דספק כהרא"ש ע"ש וכב"ח תמהתי מגהה הספרים לבריתם והוא נכון · בא"ה עד ולענין ערות אשה לפ"ש

באר הגולה

ע לשון הרמב"ם שם ריש פ' י"ב ומטובלא דהנהו קטולאי וכו' שם דבריה משם דלא אתרו בהו מדאמרי' סהדי מלוה קא עבדי ולאו הא טעמא הוא דפסלינן להו אף על גב דלא אתרי בהו ומשמע כמי דכל היכא דאיכא למתלי דלא ידעי שהיה אסור לא מיפסלי פ מימרא דרבא שם דף ט' ע"ב צ ממימרא דרבא ומודה רב כחנן וכו' שם דף כו ע"ב ק שם מטובלא דבר ביכתום וכו' וכדמפרש רבא שם דף כ"ה ע"א ר מימרא דרב יוסף שם דף ט' ע"ב

כמו הלוה על המלוה (כט) ובלבד שלא יהא לו הנאה מעדותן (מרדכי פ' זה בורר):

כז ^ב^ יש אומרים שהנשבע להכחיש העד (ל) העד ואותו שנשבע לו **סו** מצטרפים להעיד עליו לפסלו:

הגה והוא הדין אם נשבע לשניהם הם מעידי' עליו לפוסלו ואין חילוק אם נשבע להם כאחד או בזה אחר זה (מרדכי פ' זה בורר) **סז** (לא) ויש חולקים ואפי' אם היו ב' בעלי דינים ולכל אחד עד אחד (לב) אין מצטרפין **סח** אחר שעמד בדין ונשבע על עדותן אבל קודם לכן יכולין להעיד עליו (רי"ו בשם ב"ש בשם תשובת רמב"ן סימן ק"ט):

כח ^ס^ שנים שהעידו באחד שהוא פסול באחד מאלו העבירות ובאו שנים והעידו שחזר בו ועשה תשובה או שלקה הרי זה כשר אבל אם באו שנים והכחישום ואמרו לא עשה עבירה זו ולא נפסל **סט** הרי זה ספק פסול לפיכך לא יעיד ואין מוציאין ממון בעדותו ולא ידון עד שיודע שעשה תשובה (ב' עדים שהעידו על אחד שהוא פסול כגון שאחד אומר שגנב והשני אומר שהלוה ברבית מצטרפים לפסלו (מהר"ם א' פאדוואה סימן ל"ו):

כט ^נ^ כל מי שנתחייב מלקות **ע** (לג) כיון שלקה בב"ד חוזר לכשרותו **עא** אבל שאר פסולי עדות שהם פסולים משום ממון שחמסו או שגזלו אף על פי ששלמו צריכים תשובה והרי הם פסולים **עב** (לד) עד שיודע שחזרו בהם מדרכם הרעה ^ג^ מאימתי חזרת מלוה ברבית **עג** משיקרעו שטרותיהם מעצמם ויחזרו בהם חזרה גמורה שלא ילוו ברבית **עד** אפילו לעכו"ם **עה** ^ד^ וצריך להחזיר כל מה שלקח ברבית לבעליהם

טורי זהב

לכ"ע וכו' ויש מקום עיון למה השמיטו כל הפוסקים את זה בטא"ח סי' ל"ז וע"ש סי' מ"ב · חו שם שבת שנמצא אחריו נבילה וכו' עד הרי כהדיו' דס"ל וכו' לא ידעתי מאי קאמר דמ"ש הרא"ש ע"י ממון אחר פי' שיטב בתשובה שלימה שיקויל אבידה בלבד חשיב כו' ולעולם אפי' בטנה שפסט לעצמו ולא נתנם כו' וכו' ק"ל · תו שם ובמוקי' יוסף כת' שיטה אחרת וכו' עד מסום לוה אוסטריכי' לי' וכו' וקשה דא"כ מאי פריך דילמא רבא דאמר לוה ברבי' פסול לעדות איירי ברבית' דאורייתא והדתנן במתני' מלוה ולא לוה איירי בדרבי' דרבנן וכדמסיק · ומאי דנקיט לי' לאוקמי מתני' אפי' ברבית' דאורייתא ובלוה וק"ל · תו א' שם ובמוקי' יוסף כתב שיטה אחרת וכו' לאחרנו וכו' עד ומכלל דבריו וכו' ולית' דבפ' א"כ כת' להדיא הכ"י גבי שער שם כו ליכי' דעדים פסולין כיון שחייב מלקות ע"ש וכ"עכ כ"ל דלוה שאני דמפסיד הוא טועה דלא מפסיל לי' מסא"כ עדים · תו שם העובר על גזל של דבריהם וכו' ודע שדעת הרמב"ם וכו' · וע"ל סי' ס"ט ס"ט שמביא לשון הרמב"ם פ"א מה' גזילה לעובר על לא תחמוד אפי' כי יהיב דמי ותומר דולה אכי עיי' ב"י שם וג"ע והעיקר דהרמב"ם ס"ל לעדים הם טועים ולכך פסול מדרבנן ודוק · ותו שם הרועי' אחר רועה וכו' על תבלי' והמוכסי' וכו' והרא"ש הביא הגי' הגבאי' מעיקרא סבור כו' המוכסין מעיקרא ס"ל דינא דמלכות' דינא כיון דקוי לי' לבסוף דשיילי טפי מדליכהו ע"כ · מבואר דמוכסי' גם מעיקרא מסתמ' שקלי טפי אלא דהכשירם מטעם דלמ"ד עד שידעו בבירור שלוקחים בידם יותר ואז פסול אפי' בסת' וא"כ מי שאמר סתם גבאי כשר דוקא בגבאי כו' דמעיקר' סברי מאי לקין שקלי' אבל במוכסי' אפי' בסתם פסול כלמעיקרא דהכי מסתמא שקלי יותר וזה הטעם של הרמב"ם ורבינו ודוק · תו שם אין אדם נפסל בעבירה וכו' עד טענתו טענה וכו' והוי' עובד' דבר ביני' וה"ל דבמסוך קאמר קד להודי' וכן כרבי' אלא דאם קאמר לא טוקא קרבי' שמא שיקוידו אלא כמ"ש נב"י בשם המרדכי לכן כתב בשם בעה"ת דקף לעניין טענה מקבל ולא

מידו מה שהיכו אלו ועד"מ ס"ג נפסי' לדברי השור נפ"ק : עו שלא יעשו לפיכך נתנם לשבת הרמב"ם להפסול תלוי במה שהוכל ה"ז שם בעבירות
מעשות דפתיקת קונית ת"ס כפשטו ולפ"ז לשבת הרא"ש והשור (ע"ל סק"מ) יש לחילוק כמ"ש בפרי' ע"ש : עז שהפילו במלבב ה"ז שם בעבירות
לפ יעשו כ"ב הרמב"ם לשבת מפרישי יונים שגזרו ביונים ומכרוהן ולפיכך זה הוי דוקא בישוב ולפ במלבב ה"ז שם בעבירות
וכמ"ש בפי' ו ע"ש : עח ו"ל דגם כאן כו' נריכין להקשר המעות כו' הב"י ול"מ כתבו כן בשם הרא"ש ואני כתבתי בהריטב ח"ג גמ' קונם
ובהגה"מ דלקרבנה מלבדי הרא"ש ויבלו ומי
מוכח לפיכך לדוק' למ"ד דפסו' הרי"ף והרמב"ם מוסיפים לזה רש"י שלא ישתו
משתק בקונית הוי משום דה"ל למיתב כלל ולו נתנו לה"ל לדינא שם בשם הרשב"ם ע"ש ודו"ק : ויתנו
ברבית לו טעם שכבל הלוה לפיפור נמור בהמעות מלקוחית' (לה) דיכו כטעם עיון יוסף
הנרי"ו להחזיר ע"ש : וכן (דף ע"ו ע"ב) : (לו) נזכותיהן
מוכח מדברי מהרים ס"ב ח"ד ועין כי"ד : עיין בתשוב כן ל"ב לעניים
שכתב ז"ל שנרין להחזיר המעות ס"ג סי' ל"ח : ם נם זה שם
דהרוב ולמי הוי"ל להחזיר לפ"ל כמו שהכלתי וכתבו הם מ"מ בל"ת סימן
ו"ל מ"ג הכיולו : עט
ולפ חזרת דברים כלבד לפ"ל כותב לכי כו' בדייתא בפרק ג' כ (דף כ"ה ע"ב) ופיכ"ל חזרת דברים לומר לפ לוקיף עוד לפ"ל חזרה הכיכת שיחזרו פירות שביעית שנמנותיהן לענייס עכ"ל ושם בגרייתה לפ כתב שכותב כן לפ אחת"כ דהרמב"ם והתוכר שכתבו כותב הוא ליתר
קיום מה שקיבל לכפרו : פ
שלין מכירי' לותו כי' לכל בעירו לין לו תיקון זה שיתחר תשוב לכי שהרי כל"ה מכירין לותו שהוא תשוב מה"ט מי לין לו תיקון בעירו כמה שיתקיי' בשבועה ולפ ירלה לישבע דהפ לפ מוסרין לו שבועה בעירו ומה"ט מי כתב בתשוב בעד זוטס שילך למקום שלין מכירין לו עדי' לפ"ל בשב' כשיכיון לשעת לחר דהפ נם בעירו יש לו תיקון בשעת' לעלמו ומוכיח עריפת עלמו מתחת ידו בדבר תשוב דהפ מלינ"ל לעלמו לפ העבירו כמו שהוכיתי בפרישה ודלישה מדברי ב"י (מיהו יש לישב ולומר דלפין זה הוכיחה כמה שיתחר בעירו כהמ"ז בשקיתי טריפה היא ויתכרר) לעכו"ם ולפ לישרל הכעירו מכירין לותו ובלפ לתמיהנא ג"כ לפ יקבילהו מתנו ולו משום דלינו לפ"ל בעלמו מזה לין לישרל לפ"ל דקיל טפי לעכור עריפה לישרל ועכ"ל לפ"ל לבעי עור לפ תתן
מכשול משיקבל לפיפור בעלמו וכמ"ש בי"ד סי' קי"ט בדין תשוב) ונם בכולן ק' הל נם בעירו לו תיקון כשיפור לכיולם בדבר
תשוב לפ לפ"ל שתחר לשיפת לכיולם בדבר תשוב לפ שכיק כ"כ לתלות תקונו והכשרו כהכי וכ"כ בע"ם * ע"ש ודוק דמ"מ הל"ל
דנם בעירו יש לו הכבר כשמחזירין לכיולם בדבר תשוב ועוד דנם אילו ממון הרבה להעיד שקר לילו שכיק לפפר כל כחנד כל ישרל
מי לן דנוכין לשכור פידי שקר ולפ"ה כתב תיקון זה בעד זוט' ועוד לפכתי ס"ל למכתב עכיכי לקרי' דהיס יכול להתנדר כהן
לפפור עליו החותר להכבר על ידו לפני בעירו וכמ"ש בחשתק בקוני' ומלינה כריכות וכבר הקשה זה הב"י והלריך כישובו ובפרישה
כתבתי הכל"ל דהוא דוקא ל"ל החמירו בדבר לשוב לגיהן הכבר עלמו להייבו טבח שחוט בעכתו' ושוב לגיות טעם וכן עד
זוטס לשוב לגיות כשר לעדות וכן כמובלי שבועות דקשה שיעשה תשובה לעיניהס' בעירו וכיון דיוכרכו להחמיר עליו לעכין להכשירו
לשוב דבר עלמו שחוט כו החמירו עליו ג"כ שלפ לגיות כשר לפני לעכין עדות ושבועה בעירו דלגין הכבר לחתקה משו"כ במלוה בריבי'
משחק בקונית ומפריפי יוכיס לפ"ל יוכשרו לשוב להתעסק בלו (דהס מפכיס בפלוהו) כ"ל לגיו' כשר לעדו' ולשבועה שבפלוני
עכורו מ"ה הקילו להחזיק להן תשובה בעירן ודו"ק עפ"ר מ"ם עוד מזה : פא ויתחר להן תשוב לפי בשקין לפ כתב שיתחר כן לדבר
תשוב לכיון לחר' בפשו בשוחרו שוחט תשוב ל"כ מחילת פטול בפשו לכל דבר ולין לך דבר תשוב נדול מזה : פב ודוק מובלי
שבועו' ועכ"י מש"ו ובכרל' מדברי הרמב"ם ולרבותו דמיירי לפי' בשבועות על כפירת ממון לכל כהני"ל פוב"כ בשם ק"ע
לפ"ל מיירי לפ"ל בשבועו' שוא ובטוי לכל בשבוע' ממון לפבשר לל"ב כ"ב מלחר לעכרך שיהו יב מה שיוסיף בשבועות שקר עכ"ל ל"מ שם :
פג ודוקל לפ"ל העבירו כו' תור"ם כ"ב בשעת ב"י לפי' כן לדברי הט"ו במ"ש דיעשה רשלו לפומבתו לכל לכי כתבתי
בפרישה על הכרל ב"י לשין כן כוונתם לפ"ל בכל שהוכשר לדבר שנפסל כו ואז מיקרי לומבתו ל"ב לשין מילוק בין לס הועבר מלומבתו לפ
לפ עפ"ר ודו"ק : פד שיבנם שתורים כו' עפ"ר מ"ם נוה והחמירו בשטח להלבים שתורים בשביל שהכשיל הבים וכדי שיכנע לבו כי
הפלנו משפיל הנלוה והזדון שבלבו :

לה א קטן

טורי זהב

ולפ"ל כמ"ש שם בכ"ם דיש תיובתא לשם כתב בשם בעה"ת שה שהוא נמ' לפ"ל' • תו שם וכתב הר"י יקר הנשבע להכחיש העד וכו' צריך שידקדק כן
שלא לבר וכו' ונרסא בנמ' לפידול נשב קת' דכותני' וכך נרסא הריב"ם סי' ל"ש והרא"ם פ' תוקת לבל נו' שפרי' לידן קיימי דידי נשב כו' וע"ש בריף • •
בא"ה ער ורוקא בפקרון וכו' עיי' בכתבי מהרי"ו סימן רל"ה השעם ולקמ' סי' כ"ב ס"ק נב"י וכמ"ש סי' ע"ה ס"ק כ"ג ולפ"ל כ"י • תו שם
ועיין בתשובת הריב"ש סי' של"ט וכו' עד שלפ העמידו וכו' ול"ל לבל העד מוכה שלפ שלפ מאכו הריבי' לפ"ל שלפ שלפ מעמידו עבשיו כדין לשם העמידו
בדין בשר בפשר מאכו ולילו יכול לפוסלו וזה לפ"ל כרלכו"ם • לבידול' לם בשר בשל מאכו הרבי' ס"ל נוטע בעדות דלומר כן כרי שיעמדו כדין על
הרבי' וכ"כ הריב"ש להדי' סי' של"ש דהשבש"ס מוקק מהרלכו"ם ולפ"ל כמ"ש הב"י ודוק • תו שם פלוני רבע שורי' וכו' עד וזה דעת הרלכ"ד וכו'
וכ"כ הרא"ש בשם מכות בפ"ק ול"ש על השור לשה שתם דעתו לפ"ל כלכו' ול"ע • תו שם מאימתי חזרת מפריחי יונים כו' עד לפ"ל שמפיים
וכו' לין זה לשון הבריית' לפ"ל מלשו' הם"ם לין חיוב ועוד דנמ' פריך מהתי בריית' למ"ד לחרף • בא"ח עד יוכך לין וכמו' וכו' לפי מ"ש ב"י לעיל ד"ה
דהלכה כמ"ד לחרף לפ לין לו לשבות לכן בשר כתבתי שם לעיל' • תו שם וחזרת טבח וכו' עד בשתק לעלמו מיירי כו' ל"ל הל דקתמ' בנמ'
משלו פי' שתק בשתתו לשכול הוא עלמו ולפ"ל להתכילה לחרים לפי' מלשו' לתקרים הם עכרוכין לפי' ולפ"ו לין מקום למ"ש ב"י ועוד כ"ל
הכרא דהוא בשר דמ"ם הני"ו לפ"ל לחרים לייטו שוטה בהמות לחרים ועיל' דהכי"ו כ"כ לתירוצ' משלו שבש"ם וק"ל • בטור ער אותו הענין אח' המלוה
וק"ל הלוה שם בריבי' קלוסה שטוב מן התורה וכו' והתו' כו"כ בשתו דגם שמלוה בריבי' קלוסה לוכה למיתר דלימו שטוב מלפ"ל מדכתן לפ"ל
משתע לי' כיון שאותן לי מדעתו מ"ם וי"ל דשריך לשכיי לכשי עד שתם מכרוית' לפ"ל תשת בשב שלו הנלבים ושלוה בריבי' הי' מכוחר דשטוב מלוה
מיה' דלקוביות' וק"ל דקלה הוי לשמשת' ושלוי בריבי' נקט דרכין דשתקו כשין דלקוביותם ודוק וכ"א ע"כ מן מהרש"ל) :

לה פסול סומא וחרש שוטה וקטן · ובו יד סעיפים:

א א ^א^ קטן פסול להעיד אפילו היה נבון וחכם עד שיביא **ב** (א) שתי שערות ^ב^ אחר י"ג שנים גמורות **ג** ^ג^ ואם שהו מלבודקו וזמן רב אחר שהיה לו י"ג שנה ובדקוהו ונמצאו לו שתי שערות הוא בחזקת גדול (ב) משעה שהיה לו י"ג שנה **ד** ^ד^ ואם נתמלא זקנו אינו צריך בדיקה:

ב **ה** ^ה^ הגיע לעשרים שנה ולא הביא שתי שערות **ו** ^ו^ ונולד בו סימן מסימני סריס הרי הוא גדול ויעיד ואם לא נולד בו לא יעיד **ז** עד רוב שנותיו:

ג ^ח^ בן י"ג שנה ויום אחד שהביא שתי שערות ואינו יודע בטיב משא ומתן: **ח** (ג) אין עדותו עדות בקרקעות אבל במטלטלים עדותו עדות:

ד ^ט^ מי שהיה יודע בעדות כשהוא קטן והעיד בה כשהוא גדול אינו כלום ויש דברים שסומכי' בהם על עדות שמעיד כשהוא גדול שראה בקטנות ואלו הם **ט** נאמן לומר ^י^ זה כתב ידו של אבי או של רבי או של אחי **י** (ד) ^כ^ ויש מי שאומר דעל כתב של אלו נאמן אבל לא על של אחרים:

ה ^ל^ ונאמן לומר זכורני באשת פלוני **יא** (ה) שנעשה לה מנהג הבתולות כשנשאת ונאמן לומר המקום

טורי זהב

ס' לה במקום שאין אנשים כו' ע"ש מ"ש רבינו סי' ת"ח דבנדרו' כאן אין שם אלא עבדים ס"ל שומעין להם קמ"ל דלעולם בעינן עדים כשרים וכ"פ שם המחבר ומ"ש מהגא"ה וה"ב חולק ג"כ על הוראה זו שמביא רמ"א וכ"ל דכאן מטום גדר כבעו בו (ח"ס)

יב המקום הזה ° בית הפרס (פי׳ שדה שנעבד או שנחרש בה קבר והוא לשון פרוסה שנפרסו ונתגלגלו בה עצמות מתים):

ו מ ונאמן לומר (יג אפילו הוא לבדו) (ב טור) עד כאן היינו באים בשבת יד כיון שתחומים דרבנן (ו) (וה״ה בשאר איסורי דרבנן) ונאמן לומר שהיה פלוני טו יוצא מבית הספר לטבול לאכול תרומתו לערב טז ושהיה חולק עמנו תרומה ס ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני כהן על ידי עצמו יז ° ושאמר לי אבא משפחה זו כשרה משפחה זו פסולה (או שנתן איזה סימן להודיע שאחד מן המשפחה כשר פסולה) (ע טור) כמו שנתבאר באבן העזר סימן ג׳):

ז פ וכל אלו אם יח עכו״ם או עבד ראה אותם והעיד אחר שנתגייר ונשתחרר יט (ז) אינו נאמן ·

ח צ שוטה פסול ולא שוטה שהוא הולך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבד (אלא) כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו כ משובשת תמיד בדבר מהדברים אף על פי שהוא מדבר ושואל בענין בשאר דברים הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב ·

ט ק ° הנכפה (פי׳ המוכה ליפול לארץ מחמת חולי המשגע אותו לעתים) בעת כפייתו פסול ובעת שהוא בריא כשר ואחר הנכפה מזמן לזמן או הנכפה תמיד בלא עת קבוע והוא שלא תהיה דעתו משובשת תמיד שהרי יש נכפים שגם בעת בריאותם דעתם מטורפת וצריך להתיישב בעדות הנכפים הרבה ·

י כא ר הפתאים ביותר שאין מכירין דברים שסותרים זה את זה ולא יבינו ענייני הדבר כדרך שמבינים שאר עם הארץ וכן כב המבוהלים והנחפזים בדעתם והמשתגעים ביותר הרי אלו בכלל השוטים ודבר זה לפי מה שיראה לדיין שאי אפשר לכוין הדעת בכתב:

יא ש חרש פסול אחר מדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר ודעתו נכונה מפני כג שצריך להעיד בבית דין בפיו ושיהי׳ ראוי לשמוע דברי הדיינים והאיום שמאיימים עליו כד וכן אם נשתתק ת אף על פי שנבדק כדרך שבודקים לענין גיטין ונמצאת עדותו מכוונת והעיד בפנינו בכתב ידו אינו

טורי זהב

כה (ח) אינו עדות כלל חוץ מעדות אשה לפי שבעגונה הקילו:

יב ג סומא בשתי עיניו אף על פי כו שמכיר הקול והאנשים ומכוונת כז עדותו פסול:

יג נ היה חרש או שוטה או סומא בשעת שנמסר לו העדות ובריא בשעת הגדת העדות או איפכא פסולים אבל אם היה בריא בשעה שנמסר לו העדות ובשעת הגדת העדות אף על פי שבאמצע נתחרש או נשתטה או נסתמא מאחר שתחלתו וסופו בכשרות כשר:

יד כח ד אשה פסולה וטומטום (ט) ואנדרוגינוס פסולים ה מספק כט וכל מי שהוא ספק כשר ספק פסול הרי הוא פסול:

הגה וכל אלו הפסולים פסולים אפילו במקום שלא שכיחי אנשים כשרים להעיד (הרשב"א בתשובה והרמב"ם בפ"ט מה' כוקי ממון וב"כ הב"י) ל וכל זה מדינא אבל י"א דתקנת קדמונים הוא דבמקום שאין אנשים רגילים להיות (י) כגון בב"ה של נשים או בשאר דבר שאקראי שאשה רגילה ולא אנשי' כגון לומר שבגדים אלו לבשה אשה פלונית והן שלה ואין רגילים אנשים לדקדק בזה נשים נאמנו' (ת"ה סי' שנ"ג ואגודה פ' י' יוחסין) ולכן יש מי שכתב דאפי' אשה יחידה (יא) או קרוב או קטן נאמנים כענין הכאה ובזיון ת"ח או שאר קטטות ומסירות לפי שאין דרך להזמין עדים כשרים לזה ואין פנאי להזמין (מהרי"ק שורש קפ"ט ובלבו סימן קי"ו) לא והוא שהתובע טוען ברי (מהרי"ק שורש כ"ג):

לו רבים שהעידו ונמצא אחד מהם קרוב או פסול ובו ב' סעיפים·

א א (א) א עדים רבים שנמצ' אחד מהם קרו' או פסול עדותן בטלה ב במה דברים אמורי' בזמן שנתכוונו כולן להעיד (ב) אבל אם לא נתכוונו כולם להעיד תתקיים העדות בשאר וכיצד בודקים הדבר ב (ג) ג אומרים להם בית דין כשראיתם

טורי זהב

שיש בו לד כשרות להעיד וכל מי שיש בו לד פסלות להעיד יש בו לד פסלות לדון וקטנות הוא לד פסלות לדון ולהעיד מ"מ אינן שוין בשיעוריהן דלענין עדות מיקרי קטן עד ב' שערות ולענין לדון עד בן י"ג (א"ה טועה בזה כתב הסמ"ע סי' ז') ע"ש בב"י סעי' ו' כתב בשם התו' דהיינו עדות שאמר כן וכך הית' שוה זו הקרקע כו' ישום אותה יותר משוויה כו' י"ל דזהו הפך הסברא וי"ל דאיירי בב' אחים או שותפי' שחלקו וא' נטל מקרקעי וא' דמי ועכשיו אנו רוצין לידע בכמה נישום הקרקע בזה אמרינן כיון דמיקרבא דעתי' ר"ל מאחר דהקטן רוצה שוה לקח הקרקע נגד מעות יסבור בדעתו שהקרקע צריך להיות שוה הרבה יותר מאלו המעות דק"ל למה לקח זה הקרקע נגד המעות שהם מעולים ביותר כיון דמקרבי' דעתיה לגבייהו ע"כ ממהרש"ל:

סי' לו בש"ע ס"א אפי' לא ידעו כו' מה שהקשה סמ"ע ס"ק ד' על רמ"א נ"ל ליישב דהא הרא"ש כתב על הרי"ף שלא נמצא זה בתלמוד דהוי

המרדכי שם וע"ש דכתב עוד דלפלוגו הכרעת עצמו כל זמן שהוא
קי ולכן טריפה יכול להעיד שהרי מלמיכו לומר פלוגו רבעי
כב"ל ומלקה דלדקין לומר הכרעת כל"מלמיכו דמיירי שבשעה שבקשו
לדון הכופא כבר מת המוכה ולפ שמעיקרא בשעה שהעיד הוה מי
ולפ הוי טריפה ולפ"כ מת
ומקבלין עדותו להמיתו אף
לפיכו נגלת ע"פ וכנ"ל דוקא
מותר משום דלפן לו הכלה נפ
להכרעת בהמיתו אף בהנ"ל
אבל אם כשלו מי פשיעת ולפ
מקבלין עדותו לעבוד המכה על
פיו בשבת וריפוי ולפיכך ומוכ"ס
קילר בזה משום דדין מיתה ונפלות
לפן מהנין ביניהו ולפ כתב דין
דקרוכי הכרעת ולפ לענין מיתה

דין קרוכי המוכה וק"ל: **כו** אף קרוכים לפסולים פסולים
וה"מ משום דבעינן עדות שלתה
יכול להזמה והיינו לפ יקבלו
הזמה על קרוכים ועד"מ שכתב
בשם ר"י וכ"י דבריהו מתוכות לפ
בעינן עדות שלתה יכול להזמה
ומה"מ מכשיר בעדים קרוכים להיינו נפ כשהעד הוא טריפ'
ע"פ ויקיר כאן מוכ"ס משום דרבנים תולקין עליהם ועי"ש
בהגה"מ בשם מוכ"ם ול"ל: **כז** אף הקבל מוכו עדיים כו' ע"ל
פ"ם ל"ו בכ"כ מדינים אלו ולעיל סיימן כ"ח סכ"ג לענין קבלת
עדות:

לד א רשע פסול להעיד שלתה עד כאן כו' היטור רשע
פסול להעיד שכתוב לפ תשת ידך עם רשע להיות עד
חמס

עוכד דומה לזה שאין תועלת למוכה בעדותו (הגהות
מרדכי שם):

יז העדים שקרובים זה לזה **כו** או שקרובים
לריינים (יז) פסולים:

יח כז אם הקהל מינו ערים ותקנו שלא ישורר
שום עדות זולתם בשרים להעיד אפילו לקרוביה'
כיון שקבלום עליהם: (יח) (וע"ל סי' ל"ו סכ"ב)
הגה לכל לפ מינו פתם עדיים בעיר אין כותם שיעידו
לפסולים וכן היינים המחוכים בעיר לפ יהיו
לקרוביהם (ריב"ם סיימן ז"ל) וכן כוהגין:

לד ערים הפסולים מהמת עברה ובו ל"ח סעיפים:

א א (א) רשע פסול לעדות (ב) ואפילו עד

נאיו יום כאיו שעה שמזמה תלויה כהן לפ בניו שחוזים
וכליס לכנוס כאין דין הזמה תלויה בהן עכ"ל הרי בהדיא
דעדות המכחשת זל"ז בקרוכות פסולה מעשם דבעינן עדות
שלתה יכול להזמה דלכ"ל כאין שעם כלל לפסול עדות המכחשת
זל"ז בקרוכות דמה שלתה לומר כן' מן הקרוכות שיכו יודע שלתה בעדותן בשלה כל"כ כו' ע"ש ומכואר כ"י בקרוכים לעיל סי' ל"ו מכו' ז'
וכן הנ"מ שם ואין דבריו מוכרחי' וכ"ע ב"מ"ש מהך דס"ז דעדות המכחשת ב"מ בקרוכות פסולה ונם בשני' דל"מ לפ"מ לפ
משמע כדבריו ע"ש נם בשוני' דפ' מרובה (סוף דף ע"ה) נבי הך לומרינן מתם והך קי"ל דעדות שאי שלתה יכול להזמה לפ הוי עדות
ה"מ היכא דלפ ידעי נאיו יום נאיו שעה דליכא עדות כלל כו' לפ משמע כדבריו דלוקך לומר דזוק' כדיוכי קנסות מיירי התם ולפילו
לפי דבריו היינו דוקך לענין דיוקא וקריכה לכל מודה דבעינן עדות שלתה יכול להזמה ב"מ ודוק ולפיכך יוהר הדיין
לכתחלה שלפ יקבול רק כדין מלומה וכה"ג דכיון דליכו לריך לזה לימה יבים לת הבעל"ד לירי הפסל דשמע ימחל ח"מכן ליכו יודע:
ועל ישעך ל' הגר מקובי במרדכי פ' ג' כב"ל מדבריו דלוקך בל"כ בעינן עדות שלתה יכול להזמה לדבר כשלוקדקק היטב תבלה
לפ"ל דגם בל"מ בעינן ומ"ש ל"כ ר"ל בכל"כ חין עד הכרוכה כעצה דיין כמ"ש התוספ' פ"ב דכתובות ופ' מכול שם ע"ש ודוק.
ומ"ש הרמב"ם פ"ם מ' רוצח נבי שפכה שכרו לכל עדות שהוא: ליזהר לזמיה לוכה עדות בל"כ כתב פלח"מ פ"ם ד' מה' עדות
דקשה לשוכו לכם הכסרעון לחרו לחם כל עדות זל"ז יכול להזמיה לוכו עדות ומשמע בין בחיון בין בכפות דכחמון נ"כ שייכ'
הזמה וכן כרלה מדברי הר"ן פ"ם דלחה שכחלת"ה כו' עכ"ל ולפי דבריו ל"ל להקשות מכל המוסקים הנ"ל ומפ"ם פ"ם ו"ל שכחלתי
ומסק הרמב"ם נופלים כן בכרפ"נ מה' עדות דעדות המכחשת זל"ז בחקירות פסולה לף בל"מ ול"ל לף ד"מ נהי דמ"ם נהי רוצח לתי לפסוקי
ל"מ לענין חקירה לכתחלה לף בעינן שתף לחוי להזמיה להם לכתחלה לף לריך לדיוק וחקירה בל"מ משום בעילת דלת וכמו
שהכחתי לעיל דברי הרמב"ם פוף פ' ו' מה' מלוה וכמו שכתבתי לעיל דברי הר"ן נופלה והביטור והנ"י לכל ל"ל בכל ענין בעינן
עדות שתף לחוקק לחזום ולפן פסק לחיטתיטתי לבעל לת"מ דברי הרמב"ם לפוף פ' מה' מלוה ולוה ולכרי הר"ן לפוף כתובו'
הנ"ל שהכחתי: (יז) פסולי ע"ל סי' ז' ס"ט ובענין כ"ת דלענין מעשה כ"ע לף יש לפסול דיעבד ע"ש ובפשיטי נקט"ש סיימן תל"ה
(יח) ועל"ל ע"ל סי' ח' סס"ק נהנה:

לד (א) רשע פסול לעדות עיו' מדיכו' שנאמי' זה כתשו' מעשת נכיימן סי' כ"ח (ב) ולפי' על כשר עיו' כתקונו לענדות
ל"פ

טורי זהב

דמתקלה לחר לחרוסתו עלמה דיש פסול לנמרי לפל לקרוכו' כשר מפסול לנמרי עד שיתלנה ולח יהי' פסול לנמרי לף בקרוכו' ומיהו לף ס"ת דקודם
הכזוהין יש עכ"פ פסול לכתחלה ולפי' לנבעל לקוחתו ולחיתר לקחותו עלמה ידעינו מכנה ולתה כנל"ע (בשם מה"ר ברי בטור לפיכך שנים נשואין
כו' לדעת ס"ק הרמ"ז ול"ל כו' הקשה הב"ח הלא כשר הוא לפילו לבת בנה ולבת בתה נופלה ע"ש מה שתי' ול"ל דלכיוכו לף לתף לחקשוינין הדין דתכי
בעל דלף"ה כתי כשר הלא ס"ק לפיכך משום דלכ וכמו משוינין לחקון כרחקון ולף לחריכין דמשוינין לחקון כשני כם' מר בר רב לפי דלכ"ל לחכף
ס"ה לף לחשכיוכן הכשר לחר הלא בכה"נ דקייכו בת בתה לכל לפי דעת מר בר רב לפי דלכ"ל לחכף לחקון כשני כם' מר בר רב לפי דלכ"ל לחכף
לדעת ס"ק הרמ"ז ול"ל דלחכשר בתרי בעל לפי' לחקון כשני דקייכו דשיר כשר לי' דכל"ל קשה לחריכין בנמ' ע"ש בטור אבל אבי חמיו כשר לי' דהלא קשה לכ"ל דהלא לחקון
כשני הוא ולח בעל כחתו ולכ"ע פסול ולריך להני' וכו' כרלה דשיר הניה הל"ל דכל"ל קשה לחריכין בנמ' ותורנו לבדו משמע דלף חשכיון לחקון כשני
כשר הלא בתורנו ולפי נרסתו זו חשכיון כתי חיתו שהו' לחקון כשני וכשר לו שלף ע"כ פריכין להניה ולפ כהב"ח ע"כ מהר"י) בשם מה"רשק בב"י
ד"ה כל הפסולים לדון וכו' עד ופסק כרמב"ן וכו' לף אתתו) בחכות דף ו' ע"ש ד"ה שלף מעתה הדון ומיל פי' שהוח לף"ל מכבי שהוח שוכל
ושוכל פסול לעדות עכ"ל כוותם לר' ויודל מקשה דס"ל דשוכל הוח פסול לדבריו לף היו יכולין לדון ד"ל מכבי הדון וכרבא ק"ל וכפ' כבי שוכל לדיין
מזה דשוכל גדול כוה כ"ע מודו דפסול ולי"ת נם הוח כתב לתלי דפי' מצוה טריפה לפשר לכל שוכל כשר ע"ש בב"י ד"ה הגרים אין להם
קורבא וכו' עכ"ה ול"ע: ולף ידעינו מלי כפתפין הרב ז"ל כוה שלף נמ' עריפה שכיכו פ' נוסלין דף ל"ו ע"ב והכיולו הרי"ף והר"ם פ"ק דיבמו'
דשני לתיין תלוישים שהרלין שלף בקרוכה ג"ל: בקרוכה שלף מולנין ולף מיישמין ויוישין על לשת לף ובשני שיישין כרת דהוי לשת לתיו מלמו הרי
מבואר דלישב לשיין ד"ה כתב המרדכי וכו' עד מצמע מהכח דשרינה דבקרוכה לפסולין ומיישן כרת מדלוניתא כתתי' גמורי מהשם
ולף להפוסקים דבר"מ בניג"כ עדות שלתה יכול להזמיה מ"מ יכולם להזים לות' ולתיישב מתון שהרי גם לפשות לו' פלוגתת שם הבעל"ד ולתן וף
מוכרת דלפשר דשם תיישר כשהעידו לף הי' ערפה ועיין בב"מ פ"ך מהלכ' עדות דין ו' וכ"ע ת"ה ק"ת):

כו לד ס"ז ואע"פ שהקוזרו רבים מקשים על **תמיהת** השור על הרמב"ם בזה בת"ג ולתיני יוכל לתת לף יוכבדו כו' דהף כתב הוף עלמו בסוף

לג פסולי עדות מחמת קורבה ואשה ועבדי׳ ובו י״ח סעיפים:

א א כל הפסולים לדון פסולים להעיד **א** חוץ ב מאוהב * ושונא שכשרים להעיד אף על פי שפסולין לדון:

ב ג אלו הם הפסולים **ב** האחים זה עם זה בין מן האם בין מן האב ד הרי הם ראשון בראשון ובניהם זה עם זה שני בשני ובני בניהם זה עם זה שלישי בשלישי ה ולעולם שלישי בראשון כשר **ג** ואצ״ל שלישי בשני ו אבל שני בשני ואצ״ל שני בראשון שניה׳ פסולי׳ **ד** ז לפיכך האב עם בן בנו פסול מפני שאב ובנו ראשון בראשון כמו אח ואחיו ח ועם בן בן בנו שהוא רביעי ממנו כשר מפני שהוא שלישי בראשון וכן הדרך בנקבות כיצד שתי אחיות או ט אח ואחותו בין מן האב בין מן האם הרי הם ראשון בראשון בניהם בין זכרים בין נקבות שני בשני בני בניהם או בנות בנותיהם שלישי בשלישי **ה** וי״א שאומרים דשלישי בראשון פסול:

הגה

* פוסל בזה וע״ש ועיין בתשובות מהרי״בל סי׳ פ׳ ט משנה שם בסנהדרין וגם בגמ׳ ילי׳ לה מקרא

טורי זהב

(פי׳ רב״ה סי״ב דלכאורה לא פי׳ כפי׳ הרא״ש ויש ליישב ע״כ)

ס״ק לג בש״ע ס״ו אבי החתן כו׳ פי׳ אחר כו׳ ... ס״ח האיש עם אשתו ראשון כו׳ ...

כה (ח) אינו עדות כלל אלא חוץ מעדות אשה לפי שבעגונה הקילו:

יב ב סומא בשתי עיניו אף על פי כו שמכיר הקול והאנשים ומכוונת כז עדותו פסול:

יג ג היה חרש או שוטה או סומא בשעת שנמסר לו העדות ובריא בשעת הגדת העדות או איפכא פסולים אבל אם היה בריא בשעה שנמסר לו העדות ובשעת הגדת העדות אף על פי שבאמצע נתחרש או נשתטה או נסתמא מאחר שתחלתו וסופו בכשרות כשר:

יד כח ד אשה פסולה וטומטום (ט) ואנדרוגינוס פסולים ה מספק כט וכל מי שהוא ספק כשר ספק פסול הרי הוא פסול:

לו רבים שהעידו ונמצא אחד מהם קרוב או פסול ובו ב' סעיפים:

א א (א) א עדים רבים שנמצ' אחד מהם קרו' או פסול עדותן בטלה ב במה דברים אמורי' בזמן שנתכוונו כולן להעיד (ב) אבל אם לא נתכוונו כולם להעיד תתקיים העדות בשאר וכיצד בודקים הדבר ב (ג) ג אומרים להם בית דין כשראיתם

טורי זהב

א' יחד לפני ב"ד להעיד אפי' קודם שידעו שנמצא ביניהן קרוב או פסול שואלין לכולן הנראו' אתם באתם כו' או להעיד וכן משמ' בגמרא ועושין כן מפני חשש שימצא ביניהן קרוב או פסול ואם יחתינו עד שיודע שיש ביניהן קרובי' או פסולין וישאלו להקרובי' או להפסולים לקוד יש לחוש למחות שיכונו לומר להציל כיונו לבטל העדות כשיהיה לטובת הבעל דין שהוא קרוב שלהן ופעמים איפכא אבל מל' רש"י והטור משמע דאין שואלין אלא להקרובים או הפסולים ומשלא כל זמן שלא נודע שיש ביניהן קרוב או פסול אין כאן שאלה כלל ושכן כל"ע"ד עיקר דלא מלינו שחוששין בעדים שמא קרובי' או פסולין הן עד שימלאו שהן כן ע"ש ודו"ק : ג כל מי שאומר וכתב הרשב"א סי' אלף קפ"ט (דמ"ב) דאם הראו בעלמן בשעת ראיה שכוונו להעיד כגון שהתרו בו כל העדו' כפסל בשבילן עכ"ל : ד אם נמצא באלו כו' עדותן בטלה פי' אפי' אם לא העיד כלל והטור כתב דהרמ"ה הוסיף וכתב דה"ה איפכא כשהעיד עמהן אע"פ שמתחלה לא בא אלא לראות דהא עיקר קרא בשעת הגדה קאי ור"ל דע"פ שנים או שלשה דילפינן לא' פסול פוסל כל העדים בהגדה כתיב והיינו

כשראיתם דבר זה באתם כדי להעיד או כדי לראות בלבד ג (ד) **דכל מי** (ה) **שאמר להעיד באתי מפרישים אותו** ד (ו) **אם נמצא באלו שנתכוונו להעיד קרוב או פסול עדותן בטלה אפי'**

יאמרו למיחזי אתי דלמא גם הכשרים יאמרו למיחזי ולא יועיל עדותן אלא אמרי' להו לכולן למיחזי אתיתו או לאסהודי אתיתו אי אמרי לאסהודי אתו נמצא א' מהן קרוב או פסול באותן דלאסהודי אתו עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אתו ונמצא בהן קרוב או פסול מה יעשו שני אחין שראו כא' שהרג הנפש לא תתקיי' העדות בשאר שהתרו בו לאסהודי וכדקתני במתני':
ודברי הטור מגומגמים בעיני דבתחלת דבריו כל' הרמב"ם כתב בודקי' אותם כו' אותו שאומר שבא להעיד פוסל כל העדות ואותו שבא לראות אינו פוסל כו' משמע דשואלים לקרובים ופסולים לבד כו' והא ודאי ליתא כלעת הרמב"ם וכמו שכתבתי ועוד דהא כתב עלה הרמב"ם ומייתי ליה הטור גופיה בד"א בשיש בהן קרוב או פסול אבל אם כלם כשרים בין אות' שכוונו להעיד בין אות' שלא כוונו להעיד חותכי' הדין על פיהם כו' משמע להדיא דברישא אין חותכי' הדין כלל ע"פ עדות הכשרים שלא כוונו להעיד אף שקרובים לא כוונו להעיד דאל"כ מאי אריא כולם כשרים אפי' מקצתן כשרים נמי והכי הל"ל בד"א כשהקרוב או פסול כיון להעיד אבל לא כיון להעיד חותכי' הדין ע"פ הכשרים בין שכוונו להעיד או לא כוונו להעיד ועוד דמאי קמ"ל דכולם כשרים חותכי' הדין ע"פ הכשרי' שלא כוונו להעיד פשיט' ומאי בעי הכ' ועוד דהא ככר כלמד זה מכח כל שכן או תימא דהכשרי' שלא נתכוונו להעיד חותכי' הדין על פיהם אפי' יש בהן קרובי' שלא נתכוונו להעיד אלא ודאי למעיקר' קאמר דאין חותכי' הדין ע"פ הכשרים שלא כוונו להעיד אף שהקרוב לא כיון להעידו קאמ' השתא דלא תימא דבלא כיון להעי' דלא הוי עד כלל אלא בד"א בשיש בהן קרוב או פסול אז אמרי' דאין חותכי' הדין רק על פי הכשרים שכוונו להעיד אבל אם כלם כשרים כו' חותכי' הדין גם על פי אותן שלא כוונו להעיד . גם בס' לחם משנה פ"ה מה' עדות כתב שהבין בדעת הרמב"ם דאם כולם למיחזי אתו תתקיים העדות בשאר ולא ירד לאכוון אלא כ"ל ברור דעת הרמב"ם והמחבר כדפי' ודו"ק :

מיהו מפירש"י שפי' היכי אמרי' להו לקרוב או פסול למי' בדקינהו כו' לא משמע כן ולא יפה עשה בכסף משנה שכתב על דברי הרמב"ם דברי רש"י ע"ש ואולי י"ל דלהכי פי' רש"י לקרוב או פסול. משום דכשרים מסתמא עשו התראה וא"כ כשיאמרו שעשו התראתו לא צריך למיבדקינהו אבל קרוב או פסול דלא עשו התראה היכי אמרי' להו למיבדקינהו אם לעדות נתכוונו ודוק :

(ד) כל מי שאומר להעיד באתי כו' כתב בד"מ וסמ"ע בשם תשו' רשב"א סי' אלף קפ"ט דאם הראו בעצמם בשעת ראיה שכוונו להעיד כגון שהתרו בו כל העדות נפסל בשבילן עכ"ל ולאנס כתבו כן בשם תשוב' רשב"א שהוא משנה ערוכה ואייתי בזמן שהתרו בהן כו' וכן הוא בפירש"י ושאר מפרשים גם לא הי"ל להביא דין זה דהתראה לא שייכא רק בדיני נפשות וד"מ לא שייכא התראה : (ה) שאומר להעיד באתי כו' כתבו התוס' פ"ק דמכות וז"ל קשה דא"כ לא יהרג שום אדם לעולם דהקרובים יבואו ויאמרו לאסהודי אתינן ופי' רבינו חיים כהן דאמרי' לעדים כשרים לאסהידי אתיתו עם הפסולים או למיחזי אתיתו כלא הפסולים כו' עכ"ל ולא נהירא לי אלא נראה כפרש"י דאמרינן להו לקרוב ופסול וכמ"ש הרמב"ן והרא"ש והרמב"ם והטור והמחבר ושאר כל הפוסקים אלא דהיינו דוקא כשאנו יודעים שקרובים ופסולי' היו שם בשעת ראיית מעשה והלכך כיון דנצטרפו לעדות בשעת ראיה כדאמרי' ג"כ בזה שכוונו להעיד אבל אם אין ידוע שהיו שם ויבואו קרובים ויאמרו היינו ג"כ שם ולאסהודי אתינן לאו כל כמיניהו וא"כ לא קשיא דלא יהרג שום אדם לעולם דאדרבה מן הסתם יהרג עד שיתברר שהיו קרובי' שם . כן נ"ל : (ו) אם נמצא באלו כו' עדותן בטלה פי' אפי' לא העיד כלל עכ"ל סמ"ע ואמת כן משמע דעת הרמב"ם בעל סברא זו ועוד משמע כן יותר למעיין ברמב"ם עצמו ע"ש והיינו כפי' רש"י ורשב"ם ומ"ש הב"ח וז"ל גם לא כפי' ב"י דדעת רמב"ם כפי' רשב"ם ופירש"י כו' לא דק דיפה כיון הב"י בזה דדעת רמב"ם כפירשב"ם ורש"י דעיקן דכוונו להעיד מתחלה לבד עדותן בטלה אף דלא העידו בב"ד א"כ ולאפוקי התוס' ודוק ועיין מ"ש לקמן בס"ק מ' :

וכתב הטור דהרמ"ה הוסיף וכתב דה"ה איפכא כשהעיד עמהן תוך כדי דבור אע"פ שמתחלה לא בא אלא לראות ואפי' לא ראו כאחד עדותן בטלה דהא עיקר קרא בשעת הגדה קאי ומביאו הסמ"ע ס"ק ד' . וקשה לי על דברי הרמ"ה דהא אפי' בעדים זוממין קתני מתני' מיד בתר הכי היו שנים רואים אותו מחלון זה ושנים מחלון זה ואין מקצתן רואים אלו את אלו הרי אלו שתי עדיות והא מתניתין בהעידו תוך כדי דבור איירי וכדפרים רבא והוא שהעידו כולם תוך כ"ד אם כן סיפא מיירי נמי דרישא אלמא דאפי' בהעידו תוך כ"ד בעינן שיראו כא' ואולי ס"ל להרמ"ה דעדים זוממין שאני אבל לא נהירא לחלק אלא נראה עיקר כדמשמע משאר הפוסקים דכאן אין חילוק בין העידו תוך כ"ד או לא ובכל ענין בעינ' שיראו כא' וכוונו להעיד וכמ"ש לקמן . וכן מוכח בתוספות (דף ו' ע"א) ד"ה אמר רבא כסופו וכן בעמוד ב' ד"ה הרי אלו עדות א' כו' ע"ש וכ"כ הטור לקמן סי' ל"ו בשם הר"ר ישעיה וכן פי' הב"ח שם אך מ"ש הב"ח שם כפי' דברי הר"ר ישעי' דבדין הזמה ודאי בנצטרפו בשעת הגדה סגי דהזמה בהגדה תליא לד"ה ולא בעינן שיראו כאחד ע"כ לא נהירא ואישתמיטתי' לפע"ד מתני' דהיו שנים רואין אותו מחלון זה כו' אלא הדבר ברור מ"ש הר"ר ישעיה שם ובלבד שיראו כולם כאחד כו' קאי אכל דבריו שהזכיר בין לענין הזמה בין לענין נמצא קרוב או פסול וכדמשמע פשט דבריו וזה ברור :

ואין להביא ראיה לדעת הרמ"ה מפירש"י שפי' דהא דקאמר רבא והוא שהעידו כולם בתוך כדי דבור וז"ל כתם קאמר מתני' אלא בשני' אבל אם העידו השנים ולאחר זמן העידו האחרים הרי הן כשתי כתות לכל דבר עכ"ל דכבר הקשו התוספו' על פירש"י ועוד נראה לפע"ד דאף שהשיבו התוס' והב"י וכן הב"ח לקמן סי' ל"ח ושאר אחרוני' כן מפירש"י מ"מ לפע"ד אין כוונת רש"י כן דהא רבא אמר דבריו לעיל אמתני' דזוממין והא פי' רש"י לדבריו וכתר הכי מלינו ש"ס ר' עקיבא אומר קרוב או פסול כו' אלא כוונת רש"י במה שכתב לכל דבר דבזוממין הרי הן כשתי כתות לכל דבר בין לענין שנענשין אף שניזומו מקצתן ובין לענין דלא נפסלו השאר דלא תימא כיון דניזומו מקצתן א"כ פסולים להם מקצתן ובטלה כל העדות (וכמו דס"ל להרמב"ם פרק כ' מה' עדות דין ג' באמת שכי וכדלקמן) דהא לענין קרוב או פסול לא בעינ' תוך כ"ד אלא הכא בשנמצאו זוממין הרי הן כשתי כתות לכל דבר בין לענין שנענשין אף כשניזומו מקצתן בין לענין שאר העדות קיים (וכדעת הראב"ד בהשגות שם) והיינו טעמא דדוקא כשנמצא א' מהן קרוב או פסול בלא הזמה לא בעינן תוך כ"ד כיון שאומרי' אמת ונצטרפו באמת בראיה משא"כ בעדי' זוממי' שאינם אומרי' אמת וכמו שמחלקין התוספו' . כן נ"ל ברור דעת רש"י ודוק . וגם דעת ה"ר ברטנורה כ"ל כן ודלא כבעל תוספו' י"ט . גם דברי הסמ"ג סוף לאוין רי"ג נראה לפרש כמ"ש מהרא"ש שטיי"ן דלזוממין קאי ע"ש אבל בלא זוממין ונמצא א' מהן קרוב או פסול אין חילוק בין תוך כ"ד או לאחר כ"ד וכדמוכח בש"ס גבי הא דפריך הרוג יציל כו' וכמ"ש התוספו' והגהות מיימני וכן מוכרח ממה שלא חילקו הרמב"ם והפוסקים והטור והמחבר כאן בכך וכן עיקר :

ומוכח מכל זה דדוקא כשנמצא אחד מהן קרוב או פסול לכל ראיית מעשה שלהם ביחד הוא אמת שראו כאחד הוא דאין חילוק בין

ד ופתב הרשב"א בסי' א'קפט * דאם הראו בעצמן בשעת ראיה שכיונו להעיד כגון שהתרו בו כל העדות כפסל בשבילן סמ"ע בשם ד"מ

טורי זהב

דהי' לו לתלמוד לפרש דשואלינן אם ידעו זה מזה עכ"ל א"כ לרמב"ם דלא זכר כלום מזה ודאי מסבר דס"ל כהרא"ש דאם לא כן הוה לו להזכיר דתלוי בידיעה וכמו שהוכיח הרא"ש מן התלמו' ע"כ נכונים דברי רמ"א דלפי' ל' רמב"ם דא"כ שיעיד הפסול בב"ד אלא פוסל בהעד שנתכוון להעיד מ"מ א"כ שידע קבשר מהפסול .

שם

ה (ז) (אפי' לא ידעו זה מזה) (ה תוספות)

ו ואם היו כל העדים כשרי' אחד שנתכוין להעיד ואחד שלא נתכוין להעיד וראה הדבר וכיון עדותו הותכן הדין על פי עדותו:

הגה אבל אין יכולים לכתוב שטר על כך אע"פ שראו הקנין ופתם קנין לכתיבה עומד הואיל ולא הזמינו' לכך (תשובת רשב"א סימן אלף וע"ג) (וע"ל סימן ל"ט סעיף ס'):

(ח) ז וי"א שאפילו כיון לראות כדי להעיד אינו פוסל

כין העידו אח"כ תוך כ"ד או אחר כ"ד אבל אם החזו אח"כ הפוסלים כיון שאינם אומרי' אמת אינ' מבטלי' העדות אא"כ העידו תוך כ"ד וכ"כ הרי"ב רב כתשו' מהרי"מ אלשקר סי' ט"ו (דף כ"ד ע"ב) וז"ל שלא יצטרף ויחוס עם כשר לבטלו אלא כשמעיד תוך כ"ד של חברו אבל כשהעיד אחר כ"ד לא יצטרף כשר עם הפסול לבטלו ונשאר עדות הכשר קיים וכן נראה דעת רש"י ז"ל והרא"ש מקומו' והרא"ב"ד ז"ל ואע"פ שהרמב"ם ז"ל חולק בזה כבר השיגו הראב"ד (דברי הרמב"ם והראב"ד הם בפ"ך מה' עדות ע"ש) וז"ל עכ"ל (ובעובדא דהרי"בי רב היה הזומם רשע ג"כ בלאו הכי כדאיתא בלשון השאלה שברא"ש התשובה שם וגם כשאר מקומות בתשובה שם ע"ש) ומהרי"מ אלשקר האריך שם להשיג על הרי"בי רב בזה דידוע דמלכים אתריה דמרן הרמב"ם ז"ל הוא כו' מה שהשיג עליו הראב"ד הנה הרב בעל מגדו' עוז סתר השגתו וקיי' לדברי הרמב"ם ז"ל ודברי חכמים אין צריכין חיזוק גם בענין בטול העדו' כתבו התוס' במכות פ"ק דלענין כמלא א' מהן קרוב או פסול אפי' שהעידו לאחר כ"ד עדותן בטלה ודחו הסבר' האחרת וכ"כ הרי"ף ז"ל בתשובה וכן נמי כתוב בהגהות והוכיחו כן מן הש"ס וכן כתבו מן המפרשים עכ"ל וכל דבריו אינם נכונים דהכי דמלכי' אתריה דהרמב"ם היינו במקום שאפשר לקיים דבריו מש"כ בכאן שאין לדבריו קיום ואין ספק דאלו היה הרמב"ם עמנו קיים היה מודה בכאן לדברי הראב"ד ומ"ש שהרב בעל מגדול עוז סתר השגתו כו' אני עיינתי במגדול עוז וראיתי שכות' ומבלבל כדרכו וכל סתירותיו אדרבה ראיות הם לדברי הראב"ד ותמהני על מהרי"מ אלשקר שמביא ראיה מבעל מגדול עוז הלא ידוע דרכו של הבעל מגדול עוז שמהפך תמיד דברי אלהים חיים ואיך לא נתן לב בכאן לראות אם צדקו דבריו טרם שיכתוב שסתר השגת הראב"ד· ואף שגם הטור סי' ל"ח נמשך אחר דברי הרמב"ם האמת יורה דרכו:

גם מ"ש מהרי"מ אלשקר גם בענין ביטול העדות כו' כתבו התוס' כו' וכ"כ הרי"ף בתשובה וכן נמי כתוב בהגהות כו' לא דק בכל זה דכולם לא איירי אלא בנמצא אחד מהם קרוב או פסול ולא כיוצא אח"כ כיון שאמרו אמת ונצטרפו בראיית המעשה תו א"צ בדי דבור אל כשכיוון אדרבה מוכח להדיא בתוס' פ"ק דמכות שם (דף ו' ע"א) בד"ה אמר רבא בסופו דבעינן תוך כ"ד דוקא והכי מוכח נמי להדיא מפירש"י וברטנורה שהבאתי בין לפי מה שהבינו התוס' מפירש"י ובין לפי מה שפירשתי אני לעיל דברי רש"י:

וגם בבית חדש לקמן סי' ל"ח ס"ס י"ד ראיתי שכתב דמסקנת הגהות מיימוני דכש"ם משמע להדיא כדברי הרמב"ם וכדעת התוספו' והטור וכך עיקר עכ"ל ונעלם ממנו דבדיא לא כתבו הגהות מיימוני אלא דבנמצא קרוב או פסול בלא הזמה משמע כש"ם כדברי הרמב"ם פרק ה' מהלכו' עדו' דאין מחלק בין תוך כדי דיבור או לא וכך הם דברי התוס' אבל בזוממים בעינן תוך כדי דבור אף לענין ביטול העדות ודלא כהרמב"ם פרק ך' מהלכות עדות והטור לא כמו שהוכחתי וכמ"ש התוס'· גם שאר דברי מהרי"ם אלשקר בענין זה הם מבולבלים לפענ"ד ומ"ש בלפע"ד ברור: (ז) אפילו לא ידעו זה מזה פי' אם העידו אח"כ בב"ד בטלה עדותן לכ"ע אף שלא ידעו זה מזה דלהרמב"ם פשיטא דפסול אפילו לא העידו אח"כ בכלל כיון שנצטרפו בראיית המעשה ולהתוס' נ"כ פסולים כשהעידו אח"כ אפילו לא ידעו זה מזה וכמ"ש התוס' להדיא פ"ק דמכות (דף ו' סוף עמוד א') ואפילו להרי"ף בעל שברא התשובה דלקמן סעיף כ' דבעינן שידעו הכשרים בפסול הפסולים היינו שידעו שהם פסולים אבל אין צריכים לידע שהפסולים העידו אח"כ בב"ד אלא כיון שנצטרפו מתחלה בשעת ראיה פגי ועוד נראה דאף להרמב"ם דאייד בשעת ראיה כפסלו אף דלא העידו אח"כ מ"מ מסכמת לך אפילו לא ידעו זה מזה דהכי דבעינן שידעו שהם פסולים וגם שיראו כולם כאחד וכמ"ש לקמן ס"ק ז' מ"מ בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הוי ראיה כא' וכדאיתא במתני' א"כ מסכמת לה בעדים רבים שראו כאחד ומקצתן רואים אלו את אלו מצטרפים יחד אף אותן שאין רואים זא"ז וכדמוכח במתניתין וכמ"ש התוס' שם (דף ו' ע"ב) וז"ל בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו מצטרפין יחד אף אות' שאין רואין הרי אלו עדות אחת שאם נמצא א' מהן קרוב או פסול עדות כולם בטלה וכן שאם נמצא א' מהן זוממות כו' וא"כ אם נמצאו שם פסולים אפילו לא ידעו זה מזה כיון שמקצתן רואים זו את זו עדותן בטלה· כן נ"ל: ובסמ"ע פ"ק ה' פי' בענין אחר דהפסול לא ידע מהכשר וקמ"ל דאף דלא כיון לצרף עדותו עם הכשר אפילו הכי פסול אבל מיירי דהכשר יוד' מהפסול שהוא פסול עכ"ד ולא מחוור גם ליסנא דלא ידעו זה מזה לא משמע כפירושו והנלפע"ד כתבתי:

(ח) וי"א אומרים כו' דתרתי בעינן כו' הוא דעת התוס' והרא"ש ואע"פ שכן נראה נ"כ דעת הרשב"א והר"ן ומביאם ב"י לעיל סי' ז' גבי אין עד נעשה דיין מ"מ נ"ל עיקר כהא כהרמב"ם והרמ"ה ורש"י ורשב"ם פי' יש חולקין דבכוון להעיד לחוד פגי אפי' לא העידו אח"כ דהא לא הזכר כלל במתני' או בש"ם דבעינן שיעידו אח"כ ואדרבה פשטא דמתני' משמע דבין לר' ובין לר' יוסי בכוונו להעיד לחוד נצטרפו והכי משמע כמו מדפריך בש"ס הרוג יכול ומ"ש התוס' וסייעתם בזה דלמסקנא דמשנה במקיימי דבר הכתוב מדבר ביאת לא מחוור לפע"ד דמשמע דלא משני אלא במקיימי דבר הכתוב מדבר ולא בעושי הדבר וכדפי' רש"י אבל לא הדר ביה ממאי דסברינן דא"כ להעיד בב"ד והכי משמע נמי ממאי דקתני אבל בזמן שלא התרו בהן מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג הנפש· ומ"ש התוספו' והרא"ש בזה דפעמים שלא ידעו זה מזה ויעיד האחד אע"פ שכבר העיד אחיו כו' נ"כ לא מחוור לפע"ד דמ"מ לא אתי שפיר מה דקאמר מה יעשו שני אחין שראו כו' דהא מכיון למימ' להו שלא יעיד רק א' ומה קאמר מה יעשו כך יעשו שלא יעיד רק אחד ואם יבוא גם הב' ויעיד מה לנו בכך ומה לנו לחוש לזה אלא ודאי כדאמרן ומ"ש הר"ן דליכא' דלאסהודי אתיתו או למיחזי אתיתו מוכח שלא על דעת המעשה אנו שואלין אות' דא"כ מאי אתיתו שאף הוי שם מתחלה כו' דקדוק קל"ם הוא לפע"ד ואדרבה אי לפני ב"ד קאי מה שייך לומר למיחזי אתיתו מה ידעו בב"ד אלא ודאי קאמר למיחזי לראות המעשה הדינא אתיתו או לאסהודי אתיתו והיינו דקאמר אי אמרי למיחזי את': מה יעשו שני אחין שראו בא' שהרג הנפש ולענין מה שהקשו התו' והרא"ש וסייעתם היאך תתקיים גטין וקדושין בקרובים שכנסו כפותני במעמד קרובים י"ל דלדידן האידנא פשיטא דכשר דהא מזמנים עדים כשרים מיוחדים לכך וא"כ פשיטא דהקרובים אינם מכוונים להעיד ואפי' יכוונו להעיד אינו פוסל דכיון דמזמנים עדים לכך הרי אנו מוכיחי' כל האחרים מכלל העדי' ואלו כל כמיניהו דקרובי' ופסולים להיות עדות בעל כרחינו וכ"כ מהר"ר פרץ בהגהות סמ"ק סי' קפ"ג וז"ל צריך לברר עדים בגטין וקדושין דאל"כ רגילות הוא שאם עומדים קרובים ועדותן בטלה וכן פי' רבותינו וכן נהגו העולם עכ"ל ואולי גם בזמנם ז"ל נהגו כן או שהיו נוהגים שלא להיות קרוב או פסול בשעת נטין וקדושין ועי"ל דמסתמא לא חיישי' שכוונו להעיד והא דקאמר בש"ס היכי אמרי' לפו היינו כשבאין אח"כ מעלמ' לב"ד להעי' אבל כל זמן שלא באו לב"ד לא חיישי' להכי וכ"כ הר"ן בקדושיו פ"י"ג במסקנתו וז"ל ומעשים בכל יום בקדושין ובכתובות כו' ואפשר לומר שכל זמן שלא בא לב"ד מסתמא הקרובים לא כוונו להעיד והתם מפני שבאו לב"ד דקאמר בל"ם בזמן שהתרו בהן או כוונו להעיד אבל לא התרו מה יעשו שני אחין שראו' בא' שהרג את הנפש כלו' אלא ודאי ראיה לחוד הם צריכים לישראל אלא שאינו מכהג אלא לזמן שם שנים כשרים להיות עדים ולא השאר עכ"ל והכי משמע מפשטא דמילתא דמתני'

לא

ה (ז) אפילו לא ידעו כו' עיין בתוספ' פ"ק דמכות (דף ו') בד"ה שמואל אמר הלכה כר"י וגם כתבו דבעינן תרתי דאתו לאסהודי וגם מעידין שניהן כב"ד והקשו הוה א"כ מאי קאמר הגמרא דאי למחזי אתו אין פסולין דא"כ מה יעשו שני אחין שראו בא' שהרג הנפש והלא אין שום חשש אם לא יכוונו להעיד בב"ד ומשני דלפעמים לא ידע זה מזה ויעיד הא' אחר שכבר העיד אחיו בב"ד עכ"ל כלמד מזה דפסולין אף שלא ידעו זה מזה אבל ק' מנ"ל למור"ם דהמחבר דהעתיק כאן שיטת הרמב"ם שס"ל הכי דלמ' הרמב"ם כהרי"ף ס"ל דכתב הטור והמחבר בסמו' בשמו דאם לא ידע הכשר בהקרוב דאין עדות הכשר בטל ודוקא לשיטת התוספות והרא"ש דס"ל דבעינן תרתי מוכח מהגמ' דאפילו לא ידע זה מזה פסול וכבר נמצא א"כ להרמב"ם דפסול בנתכוין להעיד לחוד דאינו מוכח מהגמרא כלום דלמא ס"ל כהרי"ף בהא דבעינן שיודע שיכיר הכשר בהפסול לכן היה נלע"ד דהגה"ה זו צ"ל למטה אחר שכתב דעת הרא"ש וכן צ"ל וכא לב"ד והעיד אפילו לא ידעו זה מזה דתרתי כו' ומיהו יש לדחוק לומר דמ"ש מור"ם כאן אפילו לא ידעו כו' ר"ל דהפסול לא ידע בהכשר וקמ"ל דאף דלא כיון לצרף עדותן עם הכשר אפ"ה פסול

ה שם בסוף העמוד
ו שם ברמב"ם וכ"כ הרא"ש בתשובה
ז טור בשם אביו הרא"ש שם בפסקיו וכ"כ התוס' שם

פסול וכ"ש כשידע מתנו לכל שייתי להכשר יודע מהפסול ובכה"ג גם הרי"ף מודי דפוסל ודו"ק: ן דתיתי בעינן כו' וכותבין שעש לכשיהיה דלא"כ לא תתקיים עדות על הרוב דהקרוב יכעס עמו מתלה שיכון להעיד לו כשוף שיכף ויעיד ויבטל העדות לכל למיעבד תתיר לא שכיח והקולקים ברוקח דפ"ל דלזן זה הוכיחה דהא יכול המגיד לו התקדש לו בשלר דנריש להזמין עדים כשנרים וחזי לא יפסול הפסול בכוונתו ועד"ר: ז לפ העדים הכשרי זוכרין העדות ע"י רשיית השטר יכולין לחזור ולהעיד לכך נפסי דין זה כתב השור והמחבר בעמו כפי' מ"ה סי"ג ונם נפסי כ"ה בפ"ה וכה"ג ד"מ כשני המקומות כתבתי דדוקא בתתומין בשטר דיוק הכי לכל לשקר שהעידו הכשרים עם הפסולים בב"ד לזן הכשרים מוריש ומעידים ע"ז נם כתבתי מזה בדרוסה שם בכפי מ"ה ע"ש

פוסל אלא אם כן בא לבית דין והעיד ן (ט) דתיתי בעינן כיון לראות כדי להעי' (י) ובאו לב"ר (יא) והעיד:

הנה שטר שחתם עליו עד פסול ונתבטל כל העדות מכל מקום ז לפ העדים הכשרים זוכרין העדות ע"י רשיית השטר (יב) יכולין לחזור ולהעיד לבד לפני בית דין (יג) ובית דין יכתבו עדותן ויחתום שטר (תשוב הר"ן סי' כ"ג ס' סי' ס') (יד) תקנת הקהל ח לו שטר שחתם עליו עד פסול שחתום עליה עד פסול עמהו כשר כתקנתו להעיד (טו) דלזלו לא כתבוהו להעיד (רי"ב פוף סי' קכ"ה) וע"ל סי' מ"ה ס' י"ב וי"ג • ט (טו) ואם הזמין התובע עדים כשרים ועמדו שם קרובים

כמש"ל מהן קרוב לו פסול עדות כולם בטלה כו' לזלת דבעינן דלו כלתר כולל וכל' שכתבו כן והכי נהוג אלמו לזן מהרי קרוב לו פסול עדות תתקיים העדות בכשרים נם הרב"ן והר"ן ז"ל כתבו כן וכבדון אלמו לזן מהרי שהתולכים לתופה לזין הולכין להעיד כו' ע"כ ולא כמהר"ם לשקר שם שהש"ת הרשה לדברי עליו שלא כדת וכת' שנות הרמב"ן והרשב"א והר"ן הוא לשיטתו ומשם נכנו שנגו כו' וחזקה דהרשב"א והר"ן שכתבו דבשעה שיתולכו שתלה להעיד היינו שתלה להעיד בב"ד קודם שהעידו כו' ע"ש שהלריך ובקפוך הוא שהוא שנג נכתה שנגות לכל מעיין בדוק יראה לעיניה לכוונתם דלא"כ שכבר העידו אילימ' לזה שם שתלה בשעת רשיית המעשה להעיד דלא"כ לא כשעת רשיית כתבוהו להעיד דבעינן שיתכוונו שתלה בשעת רשיית המעשה להעיד דלא"כ שלר שתלה בשעת רשיית כתבוהו להעיד כשיטת הב"י דלא כשעת רשיית המעשה וזה פרור:

עוד הלריך מהר"מ לשקר שם לפקפות על מהרי"ו כי דב במ"ש לזן כהדי שהתולכים לתופה לזיפה הולכי להעיד כו' מהרשב"ל והרי"ו והר"ן והדוזי במ"ן פ' י"ב ופמ"ק שהכתיבו לעיל פ"ק ו' דמשמע דדברים לכיון לשיחר כמי כהתולכים לתופה להולכי להעיד כו' ולפע"ד נה נזה הדין עם מהר"י כי דב ולתרכת משמע משפקת הרמב"ן פ' י"ב דדוקא כשכתו לת"ש מעמש לב"ד להעיד לחרי מפתחת הלכו להעיד לפל כשלא כתו להעיד לחרינן מפתחת לת כוונו להעיד וכן ם לפרש דברי הרשב"ל והר"ן דהיינו שם יפרשו העדים שבוונו להעיד או שכתו לת"ש מעמש להעיד לב"ד וכמ"ש לקמן פ"ק י"ז וש"ב כהך עובדת דהר"י כי דב שלא העדים רק מלר הקברות ת"כ מתלה בשעת מעשה מפתחת לת הלכו להעיד ועוד נרלה דהר"י כי דב כתב כן לפי המונח שכתב הסמ"ק דהלידל מיתדי עדים בשעת קדושין ת"כ שלר העדים לזן שהרי הולכי להעיד וש"כ לדרכה משמ"ק ריפה להר"י כי דב ודוק: (יא) והעיד מיהו לפי לתר שהעידו נתתים הקרובים ופשולים לומר שלא כוונו בשעת רשיה להעיד והכי מוכח בתים והרל"ם פ"ק דתתות נבי מה שפיבשו דתם ועשו שכי לתרן כו' שיכולו ויעידו ולא ידעו זה מזה כו' ע"ש והכי מוכח להדיה מדברי הרמב"ן פ' י' והרב"ם והר"ן לעיל: (יב) יכולי לחזור ולהעיד כו' היינו כשלא כשטרתו יתד בשיית המעשה וכ"ש כשלא כתו לת"ש מעמש כי' מ"ה סעי' י"ג ס"ק כ"ד וכן הוא להדיה כתבו הרל"ם שם • ולפי זה לרן מיושן בין שטר לעדות בב"ד ולא כהב"ש והמ"ע ס"ק ז' שתלרכן בכך ע"ש: (יג) ובית דין כו' דוקא ב"ד לכל שם עמש לת וכמ"ש לקמן סי' מ"ה ס"ק כ"ה ועי' מ"ש עוד שם מדיוקי הסיוטים לכאן: (יד) תקנת הקהל כו' עד פסול כו' לדברי הר"ב לריכי ליזהר להמעיין בריב"ש סי' קכ"ה וס"ס קס"ה ירלה להדיה דתקנת הקהל לפי' כולם פסולים כשר משעם שכבר כתבו כן לפל"ב בל הקהל יבטלכו להניח עדים לחרים על תקנתם לפל שהרי כ"ם שם מבשיר בעובדת דולני' נ"ב משעמת לתרינה דלפילו בשטר שתתם עליו בע"ד עמהו כשר בהחרים ולפ"ז כ"ל דהר"ב לת כתב כן לפל לפני הדין היפה שלא היה התחנה כן וש"ב עד פסול שכת' הר"ב ר"ל פסול מלד שהוא ת' מבני הקהל דומיא דשטר שתתם עליו בעל דבר לכל לענין התנהג כמיך הר"ב על מה שתתם לקמן סי' ל"ו סעי' כ"ב כהמחבר שעכשיו שבתנו לקבל עדים מהקהל על תקנתם והכשתתם כו' וכשרים לפי' לקרוביהם עיי' שם וזוק: (טו) דלזלו לת כתבוהו להעיד • לשון זה מגומגם דלפי' יתכוון להעיד לינו פוסל כיון דהוה הבע"ד עמהו וכן הוא בריב"ם שם דלזן בע"ד פוסל כיון דלינו רלוי להעיד כלל וכדלמרי' הרוא יכיל מקייימי דבר הכתוב מדבר ולת בעושי דבר • וכתב עוד בריב"ם שם דלזם תתום שם נוגע ס"ל כבעל דבר לינו פוסל וע"ש:

(טז) ואם הזמין התובע עדים כשרים כו' בב"י ס"ם זה כתב שכתב מורו הר"י כי דב שלפלו מי שזמן עדים בערכוכיה כתמר שלא כיון לזלת לעדות כשרים ות"ם העור לכיון שהזמין ת עדיו והוליח ת התחרי כו' לזו למימרת דדוקא כשהזמין הכשרים והוליח ת הפסולים דהת כתב לת"כ וכן כשהתלים לריך לעדו מלוה להחרי כו' וכתב ע"ז הר"ם תכיח בתשוב' לין מי' דבדי העור כן שיכו מדבר לזלת בהוחת עדים בשעת המעשה לרלותו להעיד עליו לת"כ וזה פשוט ומדוקדק בדברי הרמ"ם ור' ירוחם ובמוקי יוסף עכ"ל כ' וכפשרו בדק הבית שתב ע"ז וז"ל לת"כ מלפתי כתוב על זה וז"ל מי הכתים לו זה והרי הר"י כי דב הביח ל' העור ולת מי שום

דבר

טורי זהב

שם שטר שחתום כו' נרלה להר"ן דם"ב דהכניר לי' דבעינן תרתי הוה הפך תרתי בדרך זה דמה שחתמו היה כרלונית המעשה ומה שהב"ד דיבן עלי השטר היה בלתי העידו מתפי לפניהם בע"פ וזה יתבלר עוד בסמוך אם הערים הכשרים זוכרים כו' קשה דבעדים בע"פ נמי כימת הכי ויוקל הכשר להעיד לת"כ בפני עלמו ולת כתבלר מה שהוא לותה הנגד זה היה כו' מתי פריך בגמ' מה יעשו בשני לתים שהרת לת הפך כו' הת לפשר להעידו לת"כ בפני עלמו • וכמ"ש מ"ה ס' י"ב ול"ל לפל עדות ת"ל ונם העידו בע"פ יפד ונם היה פשוט שהעידו בע"פ יפד שטר כיון דלא הניחו יפד עדות הכשרים בפלה • שתתי שתם שהעידו בע"פ יפד ונם לפם שוב לין לפם תקנה משל"כ בשטר כיון דלא הניחו יפד בע"פ יש לפם תקנה שיחזור ויעידו עכ"ל • ולת הבכתי לעלמו דת"כ לתתי לתריכן בשטר שבתבלו נם הכשרים לת להר"ם תרתי בעיכן כמו שלתריכך בסמוך • וכ"לעל דבמ"ם כשיכו בסמוך כתיכב נם דלא הוי בשטר ביעול העדות רק בדלוכת תרתי דהיינו שלריך ב"ב שה"כ דכיון על השטר והו הוי דוקא כשו עדות בע"פ מ"ה ניחת הך דהכת שלא דמי על השטר הוה בלל עדיין לא שלכו לבלך השטר ולשמוע עדותן של כשרים בע"פ במלת לא הוה לזוק רק בשעת תתימתן שהיו במקו' רלויית המעשה ולהר"ם תרתי בעיכן • ועיפו בלילה לפרש דברי תשוב' הר"ם בלל ס' בעכיכן שטר מתבת שלו לזוק ע"פ עדי הכשרי' התתומי על השטר עם הפסולי' שיעידו בע"פ וז"ל לת כוונת העדו בשעת רשיי' המעשה תלית תלכך השטר פסול לכל השדי' שלא היו עמהם פסולי' בשעת מעשה לת בפסל עדותם יכולים להעיד בע"פ מה שהלו המעשה הלכך הערדים התתומים על השטר שם לתר שהלו לת

ט שם ושם
י שם כשם
הר"ף וכתבו
הרא"ש בפ"ק
דמכות והכי
כפ' זה בורר
שכ"כ הרי"ף
בתשובה
והרמב"ן
הביאו ריקיה
להכריע הביאו
הרא"ם שם

דבר ועם הפי' הזה לפסוק בדברי הטור הביאו ריקי' שאם ניתן עדי' בערכאות אין כוין לגלות לבעלים מי' אנשי להחזיר כו' שאם העידו כשרים ופסולים לא נתבטלה עדות הכשרים כי גם שהכשרי זו היתה לקחר המעשה שהרי הם נלקים בערכאות ולא בטלו פסולי' את הכשרי' עכ"ל ודברים אלו מתיישבים על הכי' שהכי' דברי הר"י כי הכ' בקונטי' ע"ג ונמלא הכ"י כאן בשפרו כאן הביאו הכי' מזר בו והול' לדברי המכי"ט והבכי' לדברי רבו :

ולפיעד"נ

כדברי הל"ם מכיש ויפה כתב לתן פי' דברי הטור כן כו' דמ"ש הר"י כי רב דמ"ש הטור והוסיף את החתרים כו' הוא לגלו דוקא (ובן הוא יותר מבואר בלשון הר"י כי רב שהוכח בתשובה מהר"מ לבקר כי' ס"ו קף כ"ה ריש ע"ב ו"ל וז"ל דבקבן מצפע טרלה לדוקא בשזמן את הבכרי והוסיף את הפסולי' לפי שם זמן בערכאות לא היה לגלו דוקא הוסיף את החתרים כו') לתן פי' דברי הטור כן לגלו דוקא הוא שלזו מהני מדבר לגלו בהזמנת עדים בשעת מעשה לו דוקא בשזמן שהוסיף את החתרי' דלפ"ז כיון שגם הקרובים עומדים שם לפנישומין בערכאות מסתמא דעתו על כל מי שעומדים לפניו דבן ומשל' מי שחומר בפתם ימי שעומדים לפניו מהני לתפסה לגלו בפני מי שעומדים לפניו דמי שחומר בפתם לגלו בפני מי שעומדים לפניו בשעת מעשה ה"ל לפרש בשם את הכשרים ולומר שמי שמייחד לתפסה פלוני ופלוני לעדים ומדקתמר מסתמא דעתו על כלם ומסיק בחזנה להחרים על כל מי שיודע עדות שהיו יכול לפרש בשם שהרי היו יודע את מי לפרש ומסתמא דעתו על הכשרים לגלו לפי לדעתיה לקרובים בלבד כיון שהיה לפנינו וגם סבור הוא שגלו היו קרובים כלל עם הפסולים בשעת מעשה וכן משמע בהרמ"ה ור' ירוחם ובמוקי יוסף להוסיף את החתרים הוא דוקא ולזה כיון הר"ם מכיש בפ"ב מה' סנהדרין ומדוקדק בדברי הרמ"ה ור' ירוחם ובמוקי יוסף בפ"ח מה' עדות ע"ש בדבור :

וכן דעת הסמ"ע ס"ק' לפי מזמין עדים בערכאות בשעת מעשה לגלו מהני ולגלו כדברי מפה ומ"ש בפ"ב מה' עדות כן לפרש דברי ר' ירוחם לייתו לפמ"ש דבפר' טודא שפפר' ר' ירוחם מוכח בעדות וכן פפק שעות כפ"ל כאן בספרין ומ"ש הזמין בערכאות כ"ל נגי מלזה להחרים שהרי דבריו לקוחי' מהרמ"ה ופ"ב מה' עדות סי' ט"ו לפי קף כ"ו ע"ל וכן עיקר :

ועוד כרפה הזמזון בשעת מעשה לפי במזמן שנם ואומר שנם מכם יעידו לי לא מהני דכיון דלפי פירש לזה שנם מכם לגון שנים מכם סובל קרובים ופסולים גם כן ומפ לזיפת גלגל בתכתני לבשרים הל"ל שנים הכשרי' לו פלוני ופלוני יעידו לי וכמ"ש ס"ק ע' כתב דפכה"נ מהני וכ"כ בי' בתשלת סי' זה שנם הר"ם שכתב והיכו לפי פירושם בדברי ר' ירוחם כל כבר כתבתי לפיל בשם ר' ירוחם כן לבך נרלה כמו שכתבתי : (יז) וכן בפלפם כו' לפי בתבעל עדות הכשרים ומשמע גלגל כתבעל עדות הכשרים בשעת ריקיה כתכוונו ם כלשרפו יחד בשעת ריקיה והעידו לפ"כ ועוד דפ"כ תיקשי על המחבר הן להרמב"ם בעל פנרת הלשונה שהביא לעיל סעי' ק' והעלימי כם"ק ו' כדבריהם לפילו לפי העידו לפ"כ בתבעלה העדות כיון שבטלו בשעת ריקיה ול"ל להמחבר לכתוב דנם דין זה דכיון הוא לגלו דוקא . ונם לפי לפרש דמיירי שתחלה כוונו גלגל להעיד דפ"כ לפי לשעמת גלגל היה כוונתו גלגל כרלוייס להעיד אפי' היה כוונתו על כלם ג"כ לפי כיון שתחלה לפ כוונו להעיד וכמ"ש לעיל ס"ק ו' גלגל כרלוי"מ גלגל בשתם עדות דעלמת ארלו המעשה ומסתמת לפן הקרובים ופסולי' מכוונים להעיד וה"ל לשאול לפ"כ בלו לפ"ל מעשה לפ"ד וכמ"ש לעיל ס"ק ו' (ולפן להקשות ל"כ מה שהקשה הרמ"ם מענין וקרובין ול"ל דמקשה לם יולמרו שכוונו להעיד לשו כיפסלינהו ודוק) ולגלו שבתו לפ"ד לפ מעלמת בלו גלגל מכח ההכרזה גלגל דמל"ת דודקי המכוונ להכריו יודע שכוונו להעיד מתחל' דל"כ לפ ה"ל להכריו בשתם לפך קלמר גלגל היה כוונתו גלגל כרלוייס להעיד גלגל כתבעלה העדות בלבד עד דניפלינהו גלגל ק' לשולם כלבד וכן לם מתו לו הלבו לפ"ה העדות כשר לפבל לם פירשו הפסולים להדי' שכוונו בשעת ריקיה להעיד לף שלמר שלעשו היה עכשיו בשעת הכרזה רק על הכשרים כיון שהפסולים העידו ג"כ בתבעל כל העדות לכולי עלמת כן ל"ל ודוק וכן ל"ל כהרקח מלבי הר"י כי רב שהביא מהר"מ לגלזקר פי"ו קף כ"ה ריש ע"ב שפפי' שכוונו בשעת ריקיה להעיד גלגל מבד ההכרזה לפי שמבטלים העדות ע"ש : (יח) ומחייבו שבועה ולם שמעם ק' כרלה מלבי הר"י כי רב דמסתמת למרי שהכירו גלגל ל"ל לשלו גלגל דעתיה מכ"ל דל"ל נם מתפו הרי"ף בעמה שהביא הבעל הערטול והר"י פ"ו ס"ב והוכיח בכי' ב"ק ם"ה משמע להדיא לפפי שכתבו שם לפיכת לשלמי מבשרים לשברת לפמרי דלמת לגלו הכירו כו' ע"ש והכי מוכח נמי בהרמ"ם פ"ק דמכות שהקשה על תשוב הרי"ף לפי לפיתו שתלוי בהכרת העדים ה"ל לשו"ם לומר דשייכי להו לשכשים שם הכירו גלגל פסולים כו' לגלו פשיט דמ"ם הרי"ף והט"ו ונלמן לומר גלגל הכיר כו' הייכו שנמרינ' הכ"ד לשלו היכת לפיתו וכלמן שכלו גלגל הכיר ולגלו הכיר כו' כתב הר"י כי רב בתשובת מהר"מ לגלזקר סי' ט"ו קף כ"ו ע"ל בעובדת דיני' וז"ל לפקן מהדי' הבשר לגלו הכיר מכיר בפיכול תכרו שהוא זוסם ושבע שפם התכם כה"ג משה קלבשרו שהוא מתושבי ירושלים והוא משכלי עדיות וגם הסופר שהוא מתושבי ירושלים לגלו הכירו בפסולו כל שכן לגלו העם שלינן יודעים כמה יפסל העד וכמה יכשר כו' ומהר"מ גלזקר הילרך שם לפשוט עליו שהני

טורי זהב

פשטר זוכרים לגלו כל המעשה כמ"ש בשטר יבלו עדיום ויעידו בפ"ל עכ"ל וכתב בסמ"ע סי' מ"ה ס"ל דמ"ש הרמ"ם כלבד פ' דין ד' משמע דלפי' כשתוקמין בשטר לגן לכשרים לחזור ולהעיד לגלו ק"ל כשהפסולין לגלו הי' עימהם בריתה הלבולה לגלו שיכו לפ"כ ולפתו יחד ומשה לתריכן להשטר בפסול והעדו בשר ולגלו כשיכו הפסולים עימהם וכוונו להעיד נם בשעת ההלבולה תם מותר מ"ש הרמ"ם בכלבד פי' דעה הקרוב להתום על הלבולה עם עד הכשר בתבעל השטר וייכול עד הכשר להסתרף עם ל' מבחון לגלו כ"ב ולהעיד ובדקתקי ליישב ובפתני דמ"ש בדין ה' לגלו בתב כן רק לפעת קרמ"ם דברלויית העדות לתוך מפבל כל העדות ובפי' נ' כתב לפישתו דתרתי בעיכן עכ"ל הסמ"ע והוא תמוה מלוד ולע"ד הכל ניתח לה"ם על דברי הרמ"ם בתה שהעתקתני להשטר הוא בלויית מעשה מה"ה הבשר פסול בלבו לבון לגלו מלו הוי תרתי וכמ"ש לעיל . ומ"ש לעיל לגלו כל העדות עדיום גלגל היו עימהם פסולים כו' ר"ל כשם שלתה מודה בלם היו עדיום בלותו ענין ולגלו תלתו הפסולים עימהם פזיעת זוכרים לההיד בפני כ"ד כיון דתרתי בעיכן ובפן לגלו הי' פירוש בשעת מעשה כן הדבר הוה בלותו העדות שהיו תלומי' פסולי' לגלו שבשבו לפן דבן על השטר לפ בלגן עימן ומעידין בפ"ם הוי כמי בשר ולבוזה זו הילבך וכו' כנלע"ל . וכבי' כ"ל מבואר דבמקום בפק לומר תלתו הפסולי' בשם מילני לגלו בתבעל העדות ולגן לריך מקדם בע"ם . תו שם ואם הזמין חתובע עדיום כשרים משמע שלריך שיזכיר בשעת לפיית המעשה לפיזיד ולפיני יודע שעם להפרים להחרים כל מי שיודע וכו' משמע לפי' לפיני בשם הר"ם פכוים תי' דלריכ מיירי בשעת לפיית ולפיני יודע שעם להפרים בין זה לשעת הגד' והגרת ע"ש דכשרים שרוי' תכונת לפשים ולומר להם לתם תהיו עדיום הוי כלו לומר לכול' לתה ולתה ולפן שייך כזה לומר לבשרי' מתכרן כיון שלומר בפי' לשון הפותר זה לבל בפיים לתרינן דמה שלומר כל היולע עדות כלגו לומר כל מפ"כ בריש ל' לפ"ם לתם הכשרים להיו תהי לשבת הגד' לתרינן לפהדי דלתם מזמתו לכולם כל ל' וז' ולפן תילוק בהם כין לכוכח לגלו שלא לכוכח תם לומר לתם תו כל מי שיודע כמ"ש הסמ"ע בשם דרכי משה וכן עיקר :

לו א כל עדות שיש לחדש הכלה בה צריכ[ה] לה[ע]יד בעיר * סומן כתב בזה ו"ל ולפ"ז משום דקיי"ל דמשום הכי צריכ[ה] לה[ע]יד בעיר משום דמסתמי לא הכלה ממנו וכ"מ קצוה"ח ס"ק ב' והמחבר בס"ק זה וכלשמעי' בסמוך בס"ט בגרושין אמכר שדה לחתון בלא בתחיית ויפלו עליו ערעו' בלא יעיד לו דקיימין דיעיר שקר כלי להצמיחו בפני ב"ד גם בפני זה קאמר דלריך לקבל עליו בפ"ח כ"ש שיבלקנו במעות מה"ט (וה"ה כתב"י פה"ח דף קע"ב ע"ב דכונע בעדות יכול להעיד בתוך משלי"ב בפסול קודם עכ"ל) ולפ"ז אמרו דלשם קרוב לבל עמו בלא היכח בבעדותו משום עמו רש"ל בלכתו ממקו"ח: **ב** ה"ג וכן לאחד ולנ"ע להחזיר כה"ו ק"ל: **ג** להוציאה מתחת יד חח"ל, זה להוציאה וגם מה"ט לאחר זה משמע דבל להוציא כל הלשה בתביעה זו שתביעה לא' מהן לומר שלותו שדה שקנה עם חבירו נזולה היא ממנו וכן הדין בכל הבר שלוכו מחוסר נוביים כמ"ש הטור בסי' קע"ו ס"ל ועמ"ש בלן בפרישה וכמ"ש בס"ע: **ד** שלותו שהכר להם נזלה ממנו ה"ה לם מביא שבר חתום בעדים שלותו שהכרה לו הוא קיים לו וכל לנבות מידו בשבו הה בא לפסול עדי הצבר

העיטור וממוקי יוסף פ' זה בורר ומבואים ס"י לקמן סי' כ"ח סעיף ה' ועל בן הכשיר אם שבר שתחומים עליו פסולים היכא דליתנהו לפסדי קמן למיתי ליכהו דלחרי' תסתמ' לא ידעי ביה ע"ש ויפה כתב הר"י בר הר בתשובת הבאיו שהוא בחזקת בשר כו' ול"ל דכיון שהוא בחזקת בשר על עתה מהיכי תיתי בימת דידעי ביה הבשרים בל זמן שלא העידו עליו עדים בפסולותו. גם מ"ש מהר"מ שלקר ועוד דהא הרי"ף לא קאמר שלא שניה ענין לדברי הר"י בר הר דהרי"ף מיירי בפסול קורבה דהתם שייך לומר בו כגון לחיו ושלרו הקרוב שלוי שהוא בעל לו לחודי כיון שהוא בעל לו ודאי ידע שהוא הקרוב שלו בשעה שהם מעיר לחת כשם כשם

ורגיל בו בלחי' שידע בשהוא בשעה ושהוא זומם זה לא שמענו ול"ל הדיוק לכללא שכתב הרי"ף דמסתמא לא מסלקי' לפסדותיהו ולחזרין לא ידעי ביה ובדברי הר"י בר הר. כן ל"ל בהוד: (כא) כיון שהעיד הפסול עמו בב"ד כיון שרלו האמנה כיחד והוכיח להעיד בטלה עדותן ולבברית הרלשונה לעיל ה"ה לפיכך לא העיד הפסול עמו בב"ד כיון שרלו האמנה כיחד והוכיח להעיד בטלה עדותן ולבברית זו דלכין חילוק בין הכיר בפיכולו לו לא.

שהרי העידו עליו לכבי' חבורי' שהוא זומם ורבים אין לנו לחזקתו בשר ומה לנו לחזקתו היכא החכם בחתימת דברי שהוא בחזקת בשר ומה לנו לחזקתו היכא דליכא עדים בפיכולתו כו' ועוד דהא הרי"ף לא קאמר אלא בשלין שבהיום הוא משום דקיי"ל בדבר שיגיע לו היזק ממנו וכמ"ש קצור והמחבר בס"ק זה וכלשמעי' בסמוך בס"ט בגרושין אמכר שדה לחתון בלא בתחיית ויפלו עליו ערעו' בלא יעיד לו דקיימין דיעיר שקר כלי להצמיחו בפני ב"ד גם בפני זה קאמר דלריך לקבל עליו בפ"ח כ"ש שיבלקנו במעות מה"ט (וה"ה כתב"י פה"ח דף קע"ב ע"ב דכונע בעדות יכול להעיד בתוך משלי"ב בפסול קודם) ולפ"ז אמרו דלשם קרוב לבל עמו בלא היכח בבעדותו משום עמו רש"ל בלכתו ממקו"ח: **ב** ה"ג וכן לאחד ולנ"ע להחזיר כה"ו ק"ל: **ג** להוציאה מתחת יד חח"ל, זה להוציאה וגם מה"ט לאחר זה משמע דבל להוציא כל הלשה בתביעה זו שתביעה לא' מהן לומר שלותו שדה שקנה עם חבירו נזולה היא ממנו וכן הדין בכל הבר שלוכו מחוסר נוביים כמ"ש הטור בסי' קע"ו ס"ל ועמ"ש בלן בפרישה וכמ"ש בס"ע: **ד** שלותו שהכר להם נזלה ממנו ה"ה לם מביא שבר חתום בעדים שלותו שהכרה לו הוא קיים לו וכל לנבות מידו בשבו הה בא לפסול עדי הצבר

סעיפים

לז הפסולים מחמת הנאה. וכו כ"ב

א א (א) כל עדות שיש לאדם הנאה בדבר **ב** פסול להעיד לפיכך קודם שני שותפים **ג** ובא האחד להוציאה מתחת יד האחר **ד** לומר שאותו שמכרה להם **ה** גזלה ממנו אין שותפו

רגיל אצלו אינו נאמן כיון שחולק על זה ואומר שאפי' לא הכיר בקורבתו נתבטלה עדות הרחוק: (כא) (כיון שהעיד הפסול עמו בבית דין) (עור):

לז הפסולים מחמת הנאה. וכו כ"ב

סעיפים

א א (א) כל עדות שיש לאדם הנאה בדבר פסול להעיד לפיכך קודם שני שותפים **ב** ובא האחד להוציאה מתחת יד האחר **ג** לומר שאותו שמכרה להם **ד** גזלה ממנו אין שותפו

לז

א ל' העזר מהיזקת ב זה"ם "לם בלי הטעה בשטרו לפסול מזכת' מיהו בלם מביא שבר חתום בעדים שלותו שמכרה לו הוא קיים לו וכל לנבות מידו בשבו הה בא לפסול עדי הצבר

כשם בשם לכיו הרמ"ן ותוספתא שהביא הרמב"ן לרלה פיבסף בע"ח וכ"כ לשון ה"נ וכ"כ הטיטור בשם מהרי"ן בעל מתיבות

לז

א ל' העזר מהיזקת לשמואל ב זה"ם "לם בלי הטעה בשטרו לפסול מזכת' מיהו בלם מביא שבר חתום בעדים שלותו שמכרה לו הוא קיים לו וכל לנבות מידו בשבו הה בא לפסול עדי הצבר

סעיף ג'

טורי זהב

סי' לז סעיף א ואפילו על חלק הזותף מדברי הסמ"ע בס"ק מ"ש משמע דאם מלקו והמערער בא להוציא מלקו הזותף לצורך הזותף הסכי לריכו פוסל עדיו המערער ממ"ל לומר כיון שרלו שלוי שלו"ר בשלה בשבר ומבואר בס"ק ו"ל לאחר שבר' בהסכם כונע בעדות הוא בלא מלקו ליפוי לני' הסכי מלקו לא יעיל הזותף לתביעו כשנוין דוקא בשותפי שהם כונעים משעם שהם כיוכנין וכיון השעם שמוש מלוקה בעדות היתה ומ"ה היוין דברי הרמב"ם בפשוטן דכל שאלקו מלקו מעשם שכתב לשב"ם וכ"ל בהדיא דכל המערער טוען על כל הבית כיון על חלק"ך מהן לא"ל לאחריות על חבירו ולא אמרינ"ל אלא בשלא מלקו מעשם שכתב לשב"ם וכ"ל בהדיא דכל מה שיקת המערער הם יפסידו שביקש ולא הוכיר כלל מלקוחה מא' ולא"כ יקנוד הלוקח לגבות מהשני כמלע"ד:

שותפו מעיד לו עליה לפסול עידי המערער **ה** ג ואפילו על חלק השיתוף **ו** לא יועיל עדותו **ז** (ב) אלא אם כן סלק עצמו משנה ד וקנו מידו שנתנו לשותף (ג) ה ואפילו לא סלק עצמו **ח** עד לאחר הערעור מהני ו וצריך שיקבל עליו שאם יבא ב"ח ויטרפנה מיד השותף **ט** (ד) ישלם לו דמיה **י** ז וצריך להתנות שאם יבא לחטפה ממנו בטענות אחרות לומר שהיתה גזולה בידו וכיוצ' בזה שאינו מקבל אחריות ח אבל אם אין המערער טוען אלא על חלק השותף בלבד כגון שטוען שמכרה לו השותף יכול להעיד לו שאז אינו נוגע בעדות כלל:

ב ט תעורר על השדה **יא** אם יש בה פירות אין האריס מעיד לו עליה שהרי רוצה האריס להעמיד' ביד בעלים כדי שיטול חלקו בפירות **יב** ואם אין בו פירות מעיד **יג** (ה) (אם אין לו הנאה אחרת מזה) (טור):

ג י עדים שהורו שיש להם חלק באותו חוב שהעידו כבר עליו **יד** אין באותה הורא' ממש (אבל אם אמרו כן **טו** (ו) קודם שהעידו העדות בטל) (כ"י בשם תשובה שבסוף חזה התנופה):

ד כ ראובן תבע לשני' שהלו' להם (ז) וכפר א' והודה השני שהו' וחבירו (חייבים) אם אותו ממון לקחו בשותפות **טז** אינו נאמן על חבירו ל והוא לבדו יתחייב בכל:

המוציא

שפתי כהן

כל שהוא מעיד כענין דלא מעי ליה שום הנאה ומקבלין עדותו ובשם הרב בה"ר ז"ל עכ"ל ולע"ג שאפשר לקיים דברי הע"ם ולומר דהיכ' דיש לו הנאה ומקרי נוגע חשיב כקרוב אבל היכא דמעיד לטובה לאו נוגע הוא וגם חשיב כקרוב ע"מ אין זה עיקר והעיקר כתירוץ הראשון של מהרש"ל

מלובלין וכ"כ הרמב"ן בחדושיו ז"ל לא מית' ליה לגווה כפסו' לוה רשע ולא ישלם קרי ליה לרב יהוסף הלוי ז"ל והא לאו לעדות שקר קאמר והיכא תשלומ' ליה דעבד שקר כמו רשע מיקרי וניחא ליה דה"ק לא ליקרוייה אינשי לוה רשע ולא ישלם ולהוצי' ידי הבריות מתכוין ע"כ:

(ב) אא"כ סלק כו' וקנו מידו אבל בלא קנין אף שכתב לו כן וסלק נפשו לגמרי לא אמר כלום ועי' בלבוש עוד סי' ל"ב:

(ג) ואפי' לא סילק עצמו עד לאחר הערעור כו' עיין לקמן סעי' י"א ס"ק ל"א כתבתי דלכ"ע פוסקים לא מהני סילוק אא"כ שסילק עצמו קודם שרלה העדות משום דבעינן תחלתו וסופו בכשרו' ע"ש:

(ד) ישלם לו דמיה להשותף המקבל מתנה אבל אין לפרש שישלם ויסלק להב"ח דזה פשיט' דאם יהיה לו במה לשלם דלא יחזו' על המקבל המתנה דמחשב כמשועבדים במקום בני חורין כו' סמ"ע ופשוט הו' דהא דין זה הוא מתחי' דאמרי גם בה"ע דקביל עליה אחריות כו' ולא כהבית חדש שהבין שפירושו שישלם ויסלק להב"ח ונכנס בדוחקים ומתוך כך המציא דאם ידוע שיש לו לשלם לב"ח כגון שידוע שמה ב"ח יש לו א"צ להתנות וזה אינו ועוד דמי ידוע כמה ב"ח יש לו או שמא עשה זה השדה אפותקי לב"ח שלו וכמ"ש הטור לקמן סעי' ח' ועוד דמהיכן יכולי' לידע דלמא זה המעות אינו שלו והרא"ה שהביא מהתוס' והג"ה אשר"י אינם ראיה כלל ע"ש אלא פשיטא דבכל ענין צריך להתנות שישלם להשותף וכדאיתא בש"ם הב"ע דקביל עליה אחריות ודו"ק:

(ה) אם אין לו כו' עיין בטור כמה פירושים בזה:

(ו) קודם שהעידו כו' וכתב במישרים כתיב נ' ח"ה דאין בעל דין יכול להעיד על עדים הבאים לחייבו שהם פסולים אע"פ שאין בעל דינו נוגע בעדות כגון שיש עליו עוד בת אחרת וכן הוא בפ"ב דסנהדרין עכ"ל ד"מ א' עכ"ל סמ"ע ובאמת כן הוא בד"מ אבל אין זה נכון דמשמע אף על פי שהבת האחרת היא לפנינו ומעיד עליו כך דאז אין הבעל דין נוגע בעדות אפ"ה אינו יכול להעיד על בת א' שהם פסולים וזה אינו ולשון המישרים שהביא ב"י כך הוא ואפילו אמר מתחלה שיש לו שני כתי עדים והביא כת ראשונ' אין הכתבע יכול לפסלה ע"כ משמע דוקא משום שאמר אין יכול לפסלה וכן הוא להדיא במשרים שם וז"ל מי שהיה לו דין וכאו עדים לחייבו וכא הוא ואחד מן השוק לפסול אחד מן העדים אפי' בפנם משפחה שהוא ממשפחת עבדי' ונראה שמעידי' על המשפח' ומתילא העד יפסל אפ"ה הוי נוגע בעדות ואין יכול לפוסלו בשום ענין מאחר שמעיד כנגדו סנהדרין ואפי' שאמר מתחלה שיש לו שני כתי עדים לא כאמר מאחר שאמר שיש לו כת אחרת צריך להביאה ולאו נוגע הוא אלא אמרי' שאין צריך לברר ולהבי' כת שנייה א"כ כשהוא בא לפסול כת ראשונה נוגע בעדות דמעלה זה בדעתו שאין לחברו כת אחרת ואע"פ שטוען חברו שתי כתי עדים לאו דוקא עכ"ל וכן משמע בש"ם בפ' ג' דסנהדרין דף כ"ג ע"ב ע"ש: (ז) וכפר א' והודה השני כו' עיי' לקמן סי' ע"ז סעי'

מאירת עינים

ה ואפילו על חלק השותף לא יועיל כו' הטעם דמה שמשאר ביד שותפו יהיה גם לו חלק בו כל זמן שלא חלק עמו לפני זה לגמרי אבל אם חלק עמו לפני זה לגמרי מעיד לו (וכ"כ רשב"ם בפ' ק"ה) דאז אינו יכול לחזור ולומר חלוקתינו בטעות היתה וחזר שיכא חלקי מתחת ידי כתורת גזלה וכדאמרינן בפ' חז"ה בארץ שחלקו וכא להן אח שלישי ממדינת הים ודומה לזה הוא נ"כ לקמן בסימן קע"ו וקע"ז דאמרי הכא כיון דהוא עצמו פוסל עידי המערער אלא שאינו נאמן לגבי חלק שלו אמרי' לי' דמאי דידך נרס לך שבשתפ' שכך: **ו** לא יועיל עדותו גם בזה כתב' בנ"ש טעם הג"ל דכיון דעדותו נוגע גם בחלקו ובטל חלקו ודאי בטל הוא דאינו מעיד לעצמו וה"ל כמו עדות שבטלה מקצתו שהתורה טבלתו ובטלה כולה וה"נ כו' עכ"ל ונמשך בזה אחר שיטתו שהתחיל בו גם בר"ם זה ולא רק ועיי' בפי' רשב"ם וכ"י דפרשו בהדיא הטעם משום דיתוור ויסלק עמו וכמ"ש לפני זה ע"ש וק"ל: **ז** אא"כ סילק עצמו ממנו כו' בגמ' קאמר דסלק עצמו וכתב לשותפו דין ודברי' אין לי בחלקך וקנה מידו ע"ז אבל רוב הפוסקי' ס"ל דהגמ' ל"ד קאמר דלא סגי בהכי דלאכתי איכא למימר ודין ודברי' סילק כפשו ולא מגוף השדה ובעי שיפרשו לו כהקנין שסילק נפשו מגוף חלק שדהו שיש לו בשותפות וכן משמע לשו' הטור שכתב אא"כ סילק וקנו מידו שלא נשאר לו כלום זכות בו וכן מוכח בד"מ ע"ש וכאן קיצר המחבר ומור"ם ז"ל: **ח** עד לאחר הערעור כו' ולא חיישינן לקנוני' היכא דאין רעות' לפנינו כהה' דבצ"מ שנפל דלא יחזרנו אפי' אח' הלוה להחזירו כמ"ש הטור והמחבר לקמן ר"ס ס"ה ע"ש דשם איכא ריעות' דנפילה: **ט** ישלם לו דמיה פי' להמקבל מתנ' ישלם לאחר שיהי' לו במה לשלם (אבל אין לפרש שישלם ויסלק להב"ח דזה פשיטא דאם יהיה לו במה לשלם דלא יחזור ע"ז המקבל המתנה דמחשב כמשועבדין במקום בב"ח) דאל"כ יש לחוש שמעיד לו כדי להעמידה בפני מי שיודע שהוא חייב לו ואין לו במה לפרוע וכדי שלא יהיה בכלל לוה רשע ולא ישלם וניחא ליה להעיד שקר ולפסול עדי המערער שהוא דבר של סתר שאין הבריות יודעים שמעיד שקר ממה שיקרא לוה רשע ולא ישלם שהוא דבר הניכר לבריות אבל אם קבל עליו אחריות נגד זה השותף תו ליכא למיחש להכי דהא אם יפרע בו לב"ח ישאר חייב לזה השותף שקיבל עליו אחריות ויקרא נגדו רשע ומה לי זה ומה לי זה: **י** וצריך להתנות שאם כו' דאם לא כן פשיטא דנחשב לנוגע בעדות זה דהא אם לא יפסול עידי המערער הללו יצטרך לשלם לזה השותף כיון שקיבל עליו אחריות נגדו וצפ"ר אם כתבתי דאין צריך להתנות תנאי זה אלא היכא שקיבל עליו אחריות סתם אבל אם בשעת סילוק לא קיבל עליו אחריות סתם אלא אמר אם יבא ב"ח לטרוף מידך אבל לך איכא למימר דוקא זה קיבל עליו דב"ח בא מגלו ומהיכי תיתי לומר שיתחייב לו באחריות דשאר ערעורים דאינם באים מגלו ועוד כתבתי בפרישה דאפילו אינו מתנה אלא שלא ישלם לו אחריות דמערער זה נ"כ מעיד לו ע"ש: **יא** אם יש בה פירות כו' כן הוא לי' הגמרא ויש בו פרושים הרבה כתבם הטור ע"ש ובפרישה: **יב** ואם אין בו פירות מעיד ואף שהפירות יגדלו אח"כ לזמנם ויתן לו מהם כמו שנותנין לאריס לא מחשב זה לנוגע בעדות (כן כ"ל מוכח מדכתב הטור הפלוגתא בין הר"ם והרא"ש ע"ש) דכמה שדות כמצאו לו שיעסוק בהן ויתנו לו מהן כמו שנותנין לאריס אינו זהו דוקא לפי' הרמ"ה והרא"ש כפי מ"ש הטור בשמם אבל לדעת הרשב"ם דאפילו טרח בה לחוד לא יעיד ולר"י אפילו אית בו פירות יעיד אא"כ הכשים ליתן לו ביותר ולשאר אריסי הציר ועפ"ר: **יג** אם אין לו הנאה אחרת מזה כגון שהבטיחו בעל השדה זה ליתן שליש ממה שיגדל בתוכו ולשאר אריסי' אין נותנין אלא רביעית: **יד** אין באותה הודאה ממש דכיון שהעידו טוב אינם יכולים לחזור ולומר דבר שמקלקל בו עדות הראשון מש"ה אם הוא קוד' שהעידו כדמסיק מור"ם ז"ל: **טו** קודם שהעידו עדותן בטל וכתב במישרים נ"ב ח"ה דאין בעל דין יכול להעיד על עדים הבאים לחייבו שהם פסולים אע"פ שאין בעל דינו נוגע בעדות' כגון שיש עליו עוד כת אחרת וכן הוא בפ"ב דסנהדרין עכ"ל ד"מ א': **טז** אינו נאמן על חבירו

באר הגולה

ג שם בגמרא דכל זמן שלא חלק לגמרי ינוע בהפסד לשניהם וכתב' לעצמו מעיד ד דכל זמן שלא כתנו במתנה בקנין אע"פ שסילק ידו ממנה כע"כ הוא שלו ה נתכלל במ"ש לעיל בפי' לג סעיף טו ו שם בגמ' דאל"כ אמרי' שכותן זה יש לו שום ב"ח שמלוהו כבר מעו' ומעמידה לפני ב"ח שיטרוף ממנו ולא יקרא לוה רשע ולא ישלם ז שם דאל"כ ודאי ניחא לי' שתעמוד בידו דלא מפיק מיניה עליה ח דר טור ופשוט הוא ט ל' הרמב"ם שם ממימרא דשמואל דמעיד ומברייתא דאינו מעיד ובדחוקי לה בגמרא שם י ב"י בשם תשוב' שבסוף חזה התנופה ושם שם כיון שכבר העידו אין כודם להפסיד זכותו של זה מקודש' פ"ב כ מ"כ בתשובו' רבנו לרפת מח"ס ל שהרי כשבו ערבים זה לזה

סעיף ג' קודם שהעידו מ"ש בסמ"ע ס"ק ט"ו בשם המשרי' ע"ש הגה' פ"ב דסנהדרין יש שם ע"ש ול"ל וכן הוא בפ' ז"ב דשם יש פלוגתא בזה ומש"ה אין לשון של דרכי משה מתוקן דאם אינו נוגע למה לא יוכל לפסול ושם בפ' ז"ב קאמרינן לנוגע מטעם דלריך לברר ולהביא כל העדות ע"ש:

סעיף ז'

מבוירו לכונע בעדות הוא דהוכח שקבוירו יפרע הקרוב משלו ס"ס
לא לקחוהו בשותפות וכלמטין לקחל וה סמ"ה: יג עדותו
כשדה על מבוירו ולא קיימין לנומלים שזה ויעיד בפסוד של מבוירו
כלי שנם הם ויעידו במטורו: יד ומ"ם מ' מהשותפין כ"ל
שהם שותפין בדבר לקח משלו
בס"ד מיירי שהן שותפין בדבר
זה ועיין לקמן סי' קע"ו סל"ב:
טו לקמן כעד לקח לחייב
כו' ולפטור כו' סי' לו לפטול
והייבו כשקן שותפין המעיד
שכלה בשם שותפייב מבוירו
לו יפטר וכ"כ המחבר בב"י
בשם מ"ת ע"ש: כ לק'
מהשותפים כו' דוקא לק' לקמן
דלא אמרי' דהשבו לא הי' מעי' שקר
כשביל הנאת הלן שותפין כשאבר
השטר חוב לשבי עידי האשר
וכן כתב העזר והמחבר בהלין
לקמן סימן ס"ו סכ"ק ע"ש:
(הגה וי"ל ל"ש מ"ם לאריכן
פ"ה דיבמות דעלים
בהשומים על שדה מקח זכלין
לזיקו אותו וכריש לקח טרפות
אמרו דע"י נאמר הרחק מן
הכיעור ומן הדומה לו ולעניין
דיון זכן לא יקבל עיין
בהוכחות פ' קנו שריפות עכ"ל
ל"ש מ"ם) • כא שפיר
דמי היכו לאחר שהתנו
שטר שכל לא מקום שהתנו
העידים בהשטר (לקח שהתנו
בשכר זכרונות על המוכר)
הקונה המלוה לק' מעדיו לק
יוכל לאחום לק' לוחו העד מהשת שכונע בעדו לאחום לבהקל'
ריב"ם סי' ל"ד ס"ק ל): כב לא מורכה וקרובין יכולין להעיד
כל"ל וקרובו נו"ו: כג וכ"ם שקרובים כשרים להעיד ו"ל
הרישב"ם (והביאו ב"י ס"ק) לפי נוסר שהעיד על ל'
שהקדים ככתבו לעניים והיה עמו עוד עד לאחד ואחר כך העידו
שלוה הכותן שהנוסר ולקח המעות למי שילכה זכן עשה הנוסר
וכתן לבת העד ממון הלוה ובסק לק' שייך כאן נגיעת עדות
מאחר לק' היה מוכרת הכלה לעד עמהו בשביל העדות ותע"ב
שאחר כך כתן הנוסר מהממון לבת לפיו לין פוסלים העדות
למבואר ס"ס ל"ל דעדות זה בטל משעם דיש לנוסר (לפיו)
שכלה מזה בעדות שיכול לקח המעות למי שילכה ושובת הכלה
מקרי ממון לפי מה שפסקו ר"ם והמחבן ז"ל ומ"ש לוקח לפי
שלין הלקח מפסיד זכותו כזה ותע"ש שלין העד כאן לנגני
לפיו שהוא יקבלו לפי לכאן מ"מ כאן שהוא הקדש דבשניהן
דבור ועוד מאחר שהעידו בתלה שהקדישו פחות ס"כ שהקדש
קיים ולפי העדות שאמרו שהנוסר יש לק שם היה עדותם בטלה היו
מוזרים ומנידים ע"כ העדות הראשון קיים והשני בטל עכ"ל
ומוה"ש שכתב לע"ש שהנוסר מחזק ממון למי שילכה דאמטע
שבעדות עדותן ידוע הוא וכולהי הוא שהכשות להנוסר לקבלו למי
שילכה לפ"ה עדותם עדות על קרובים הייבו דוקא למ"ד שפוכת
הכלה לק הוה ממון (וכמ"ש מוה"ס) לק היה ידוע וכלל לעניני
מתלה שייכתו לקרובו לפ"ל ל"ש דהוה ממון כבר בתכלר לשון
עדותם עדות כלל שם העידו בבת לפחת לו שכוח ידוע ולפי לק
היה ידוע והעידו כן זש"ו מ"ש לייבו עדות לחק לעניין זה שהו
הקדש לפ"ל לק לעניין שיחזק הנוסר למי שילכה וק"ל ומ"ש למ"ד
שוכת הכלה כו' ועל כ"ם ל"ג לכן פחק מוה"ס בהדיא וכ"ם
המחבר שכי ס"ו ס"ל"ה וכ"ם הטור ב"י ס"ל שלח: כד כל
היכא דהשתא כו' בפ"ק ד"מ ל' לאחר דקאמר שם מצאוה לשומל
לשוכר שלה לפחתו לו מין מעי לו עלי' מפני שמעמידו
בפני ב"ד מריך שם הגמרא היכי למי לו לחת לייה לפעל לאחריתי
עליה לידי הדר לו לחת לייה לפעל לאחריתי מלי כפק לייה מיכי
כו' וכתבו שם התו' ז"ל תיוחל דכמשע שם יתעב ושמח כשבי
כן אין לפוסלו לעדו' כיון דהשת לק מלוות מידי עכ"ל וקשו כ"ם
המחבר כאן לק שכ"ע דכנמר משבי שם קושי' דל"ל הכ"ל וקשה
לשע ולק ישלם וכ"כ הטור והמחבר במשך סע"ו וס"ב לפסול מ"ש ו"ל דהמחבר מיירי כאן בנוגע לק שייך בית ה"ש כגון
בנגרש

טורי זהב

סעיף ז' ל"א מהשתומים כתבו התו' כפ' לקו שריפות דף מ"ו ומ"ש שוב לבעל כפס להרקוק מזה וכתב דהכי משמ בשם ריב"ם לק שלח שלוה
ל"ש שהכתב בפקר וכרון של הסופר וקשה ל' מהשעדים שסוכר לו לשתום לאחר כך

סעיף ז' ל"א מהשתומים כתבו התו' כפ' לקו שריפות דף מ"ו ומ"ש שוב לבעל כפס להרקוק מזה וכתב דהכי משמ בשם ריב"ם לק שלח שלוה
ל"ש שהכתב בפקר וכרון של הסופר וקשה ל' מהשעדים שסוכר לו לשתום לאחר כך

סעיף ז' ל"א מהשתומים כתבו התו' כפ' לקו שריפות דף מ"ו ומ"ש שוב לבעל כפס להרקוק מזה וכתב דהכי משמ בשם ריב"ם לק שלח שלוה
ל"ש שהכתב בפקר וכרון של הסופר וקשה ל' מהשעדים שסוכר לו לשתום לאחר כך

סעיף ז' ל"א מהשתומים כתבו התו' כפ' לקו שריפות דף מ"ו ומ"ש שוב לבעל כפס להרקוק מזה וכתב דהכי משמ בשם ריב"ם לק שלח שלוה
ל"ש שהכתב בפקר וכרון של הסופר וקשה ל' מהשעדים שסוכר לו לשתום לאחר כך

ש שור מי כ"ו מכי"נ ה דשמ"ת הגט נות לו מן הרקמן כ"כ הגי"ה אם כשם כה"ת א כלוקיחת' דלמה שם דף כ"ט מוף ע"ת וכלקי"ל דכ ב שור כשם ה"ר יונה ג בריישת שם מוף דף מ"ו ד וכתב הטור * לע"ג * לקרקע לפחרת היל זיכוריות ומו שמערער עליה היל ביכורי לית מחר עוד דלית מיישינן לכ"ת מחר עוד דה"כ מן לדבר מוף ה כלישכת פחרת שם כיש דף מ"ו וכמ"ש התו' שם דכשיהיו לגוה קרקעו הרבה לית ינבה מהלוה מהקבלן הולי ויכול לגבות מן הלוה כהרווחה וכ"כ הטור וכתב הכי' * דלפ היה לגוה עדיות וביכורית וזיכורי לף קבלן מעיד עליה מפ"ע כשם ל"ת ז בריישת שם מוף ל' מו ז שור וכ"כ הרשב"ם שם פי' שם לגוקח שבי קרקע לפחרת שלקח מהמוכר הוה שמכר לגוקח ריפון פחלה ח יכ"כ הרשב"ם שם ט לי הרמב"ם שם כשט"ז ממוסרת לדבלן וכו' משמיה דשמואל וכו' אם דף מ"ד ע"ל * פי שהקונה שלף יהיה לו לפחריות לפלו לית כלום בשטר הוא קי"ל לפחריות בשטר הוא ושוקי לפחריות בשטר הוא ושוקי לפחריות לית כלום בשטר הוא אלא מפי השמועה ומ"ש הרמב"ם שם כשט"ז ממוסרת לדבלן וכו' משמיה דשמואל וכו' אם דף מ"ד ע"ל * פי שהקונה שלף יהיה לו לפחריות לפלו לית כלום בשטר הוא קי"ל לפחריות בשטר הוא ושוקי לפחריות לית כלום בשטר הוא אלא מפי השמועה

(יב) ועי"ל סי' ס"ו סעי' כ"ב ובסעי' כ"ח שם כתבתי"ו לדינה ועי' מ"ש שם: (יג) אשם תלוי הקרקע כו' ועי"ש ביכול השוכר לית ליה לפוקמ בדיעבד ולדינא כ"כ הב"י ולפחרוני שוכר ודוק ועי"ל סי' קכ"ג ס"ק כ"ג מוה: (יב) סי"ס ו סעי' כ"ב ובסעי' כ"ח שם כתבתי"ו לדינה ועי' מ"ש שם: (יג) אשם תלוי הקרקע כו' ועי"ש ביכול השוכר לית ליה לפוקמ בדיעבד ולדינא כ"כ הב"י ולפחרוני שוכר ודוק ועי"ל סי' קכ"ג ס"ק כ"ג מוה: (יד) הרי זה משיר כו' ולקמן סי' ק"מ סעיף ט"ו הכיל המשכר שים מי שמולק והכ"מ לקמן סי' קכ"ל סעי' י"ב ובסי' ק"מ סעיף כהר"י ושוה ונם ר' יהוסף סי"ל מ"ב כת' שים מן הנהולים שהנוי כן ושכן עיקר: (טו) לפכל לה ליה עדיים ונם המערער חיכו יודע כו שם על פיו כ"כ הטור לקמן סי' ק"מ כשם ר"ף וכ"כ המחבר שם בעי' י"ל לפכל לה המערער יודע בלבו שכו שכר נו טונע בעדות הוה לפחיה שאמר לפחרי כו היה לריך לומר עד שיבוא ונכנס נגדו וכל עד שבריך שבוא לפחיו עד ועמ"ש עוד בסי' קכ"ל ס"ק מ"ג ועמ"ש עוד בסי' ק"מ: (טז) קכלן כו' בריב"ם פ"ה דים דף מ"ו קכלן לחרי לה מעיד כו' לפחיו ול"ל ערב קכלן שקכל המעות מידו על חלוה ונתן לנידו על נוה והו לינו דמפי שיכלה החלוה יפרע חחלה כו' ותמה לפי שם כתב ריב"ם זה לפחיו לפו מפלוג ליה מיניה וקבלן זה נוה הוה וכלישכת ב"ם ס"ם נע פשוט דף קע"ד ע"ב ויפיכי דמי קבלן כגון דלמר חן לו ולפי נותן חן לו ולפי פורע וכלישכת ב"ם שם וכלל הפוסקי' ונתבלף לקמן סי' קכ"ם סי"ח וסי"ט: (יז) יש לומרים כו' ומדכתי הרמב"ם והמחבר נרלה דלף קבלן מעיד וכ"כ ל' יהוסף בתיב ב"י ס"ה וכן הב"י וכן נרלה דעת בעל העיטור שכ"ב בסוף דף ל"ט שכתב לחרי לה מעיד ולחרי לה לפיכו מעיד ולקבלן ע"כ משמע דל"ל ולקבלן דלפיכו לדעת הלקוח ומעיד לפיועיל"ט: (יח) לוקח לקבלן כו' עד שהה לחרת ביד אבי והרלב"ד בהגהות ספ"טו מה' עדות כתב ע"ז דוקא בשעשתי לפותיקי וכ"מ מביאור ולף כתב עליו דבר ולבסוף דברי הרלב"ד תמוהין וכלילה דלרלב"ד מפרש למיירי בכעל חוב שבף לשרוף הגדה מלוקח אבי בעד חיבו ורומה הלוקח לקבלן להעיד ללוקח אבי שהשטר חוב פרוע וזה הגדה יפחר ביד הלוקח אבי ולכך ל"ל בשעשתי לפותיקי דלפ"כ בלחו הכי לימו נוהם מלוקח אבי דיכול לומר הכתבתי לך בבי חורין לבל המוכר לבל כשעשתי לפותיקי ע"מ שתחלר לקחן בבי ק"ו ליכו יכול לומר כן וכלילה שהרמב"ם ושאר הפוסקים מפרשי ליה בנגוד שבף לשרוף הגדה ולבך לקן מקבלן בין לפותיקי לו לף לבסוף"ג שייך להוכיר לפותיקי כלל: (יט) ול"ל בשאר כו' עיין בעיר שוטן שכתב שעם לקח לקן לקו חוזרין שבי יכל שחל הגדה בי"ג נוללה וכבריו נכונים ונלף כדת הגיז עליו בסמ"ע ס"ק ל"ד ע"ש ודוק: (כ) וכן יהוד לערער על שחעון כו' ז"ל הטור לם חערער עליו ולומר בילקוחין נוללה חחלר פשוט דלקוחין לימו מעיד לשחעון דבילפ לית דלף לקבויוה נוללה

(יא) ראובן שיש לו ש"ח על שמעון ונרצנו ל"ל בכתיבה ומסירה והיה שמעון א' מעידי המתנה ת פסול: ((יב) ועי"ל סימן ס"ו סעיף כ"ו וכ"כ לם עד לחתום לקוטה הגדה מיקרי טונע בעדות): (יב) ח השוכר אם לקח בירו השכירות ואמר כל מי שיתקל' קרקע זה בירו שול ה"ו מעיר למשכי' ואם כפר נתן השכירות לבעל הקרקע אינו מעיר לו (יג) שאם תצא הקרקע למערער כן חייב לשלם השכירו' פעם א' ואם לקח המשכיר דמי השכירו' והחזירו לשוכר כרי שיתנהו למי שיזכה בדין כז (יד) הרי זה מעיר לו: הגה וכל זה שיש עדיים שדר השוכר כבית (טו) אבל לי ליכל עדיים כאמן בכל עניו כמינו לפי כבי שתיק (מרדכי)

יג ג לוה שבאו לערער עליו להוציא קרקע שלו מידו אם לא ישאר בידו קרקע אחר כנגר החוב שיש למלוה עליו כח אין המלוה והערב יכולים להעיד לו להעמידה בידו כט ואם ישאר בידו קרקע אחר כנגר ההוב ל יכולים להעיד לו: (לא) וערב (שז) קבלן (יז) יש לב לחיכו יכול להעיד בכל ענין (ס סור):

יד לג (יח) י לוקח ראשון מעיד לל"לוקח שני שלקח אחריו להעמידה בידו והוא שחשאר למוכר שדה אחרת בת חורין כנגר דמי שדה זו שלל לוקח ראשון ז או שחשאר שדה אחרת ביד שני: הגה לך וכן לוקח אבי חיכו מעיד לבלוקח רלחון (יט) לחי"כ כשקר כיל מוכר קרקע כדי דמי לוקח רלחון: (ק טור)

טן ט ראובן שמכר שדה לשמעון ° שלא באחריות להוציאה מחחת ידו ' אין ראובן מעיר ל"ו עלידה אע"פ

לה (כ) ובא יהודה לערער על שמעון

נגבית לחן ידעינן כי' לבל קפיד לחה דקדינן עלי' ליה רשע: כה והיה שמעון ח' מעדי החתנה פסול פי' החתכ' בשל"ף אף שיש עוד עד ל' עמו והיינו לם ליכון לגה לעזור מהחתנה ושעון שמעון טונע בעדו' הוא ערוכה להעיד כדי שיפטר מבעל דינו שהשני הוא בן הוא שם בעור בהדיח מ"ה כתב כאן תיבת בסול משל"כ בי"ם ו' בהמוכר ס"ת לל' מן החתומים כתב שפיר דמי ול"ל לענין שיכול לגבות בו מן הלוה ולין הלוה יכול לומ' שקר כדי שנבה בו מחנו וכ"כ בעור מי' ו' בכ"ם ו' בהמוכר ס"ת לל' מן החתומים כתב שפיר דמי ול"ל לענין שיכול לגבות בו מן הלוה ולין הלוה יכול לומ' שקר כדי שנבה בו מחנו וכ"כ

יא ם ראובן שיש לו ש"ח על שמעון ונרצנו ל"ל בכתיבה ומסירה והיה שמעון א' מעידי המתנה ת פסול: ((יב) ועי"ל סימן ס"ו סעיף כ"ו וכ"כ לם עד לחתום לקוטה הגדה מיקרי טונע בעדות): כה

יב ח השוכר אם לקח בירו השכירות ואמר כל מי שיתקל' קרקע זה בירו שול ה"ו מעיר למשכי' ואם כפר נתן השכירות לבעל הקרקע אינו מעיר לו (יג) שאם תצא הקרקע למערער כן חייב לשלם השכירו' פעם א' ואם לקח המשכיר דמי השכירו' והחזירו לשוכר כרי שיתנהו למי שיזכה בדין כז (יד) הרי זה מעיר לו: הגה וכל זה שיש עדיים שדר השוכר כבית (טו) אבל לי ליכל עדיים כאמן בכל עניו כמינו לפי כבי שתיק (מרדכי)

יג ג לוה שבאו לערער עליו להוציא קרקע שלו מידו אם לא ישאר בידו קרקע אחר כנגר החוב שיש למלוה עליו כח אין המלוה והערב יכולים להעיד לו להעמידה בידו כט ואם ישאר בידו קרקע אחר כנגר ההוב ל יכולים להעיד לו: (לא) וערב (שז) קבלן (יז) יש לב לחיכו יכול להעיד בכל ענין (ס סור):

יד לג (יח) י לוקח ראשון מעיד לל"לוקח שני שלקח אחריו להעמידה בידו והוא שחשאר למוכר שדה אחרת בת חורין כנגר דמי שדה זו שלל לוקח ראשון ז או שחשאר שדה אחרת ביד שני: הגה לך וכן לוקח אבי חיכו מעיד לבלוקח רלחון (יט) לחי"כ כשקר כיל מוכר קרקע כדי דמי לוקח רלחון: (ק טור)

טן ט ראובן שמכר שדה לשמעון ° שלא באחריות להוציאה מחחת ידו ' אין ראובן מעיר ל"ו עלידה אע"פ

לה (כ) ובא יהודה לערער על שמעון כ"ז ל' השור לם חערער עליו ולומר בילקוחין נוללה חחלר פשוט דלקוחין לימו מעיד לשמעון דביפ לית דלף לקבויוה נוללה

טורי זהב

סעיף י"ד בהגה אלא א"כ נשאר וכו' וקשה לחחלו לף ביפוש שחל"לוקח הבני שחל"ל ישרפו לחמים לח"כ גם הבשדה הבשחרת כחלף הלוקח דהלוקח מוכר לגוקח שבי בשעת חקונו לף היה מוכש לשום לחריות דהל הבשדה הבשחרת ביד מוכר היה שעבודו על ה"ל ע"כ לף יעיד בקר בשביל זה שחל"כ גלוקח רלחון שיל"ח שחקבל שעבודו שהיה לו חחלה להיינו שדה שלקח הלוקח הבני •

עליו ואחר שרלוכן גובה ממכי כשיטת הרלוכן לוכו מעיד לשמעון דכיום ליה דלא לקרויו גובה דלא לפני שם מערער ואחר שרלוכן קנאה מגולן שם"ס לא יעיד לו כו' : **לן** לעפ"י אלין עליו לאחריות כו' בשור כתב עוד ז"ל ואפ"י בשמעון הלוקח מכיר זוז שדה היתה של רלוכן וגבל לכותיו מעובד כמלך דלף שם אחד רלוכן לוין לו לשמעון עליו לא דמי הקנין שהרי מכרו לא שלא בלאחריו ונם לא תרעומת שהרי מכיר ויודע שהמערער כח בעדו שקר שם"ס לא יעיד לו כו' : **לז** כדי שיוכ"ל על רלוכן כו' לפי כשקר כיל רלוכן שדה לאחרת כדי דמי שדה זו קיימין שרלוכן המוכר יודע בלאחת שלו שמיום שפי מכרי שדה זו הנשקר ועמ"ס לעיל בסמוך וכ"כ בשורה **לח** וישרפנה מילו לי' בשור ולפי' קנה השדה ומכרה מיד ולא לזה בכתוי לפ"ם קייבר' שאת לזה קודם שקנאה וכתב למלוה לשקני כו' : **לט** ולא יהא לזה רשע כו' לשון קטן ולגבי שמעון הלוקח לא הוה לזה רשע כו' שהרי מכרה לו שלא בלאחריות : **מ** לו יכול המוכר להשני לו השעם דכוה יכול כ"ם לרלוכן לשורפו מיד זה המערער כמו שהיה עורף שם היה שקר' ביד רלוכן לו כיל שמעון שור : **מא** שקנאה מגולן בפריש' כתבתי דבו' לפי' שעון המערער שרלוכן בשעמו גובה לא מקבל טוענ כדי דלא לקרויו גובה דכשלא לא מיקרי גובה מכח עלוקו דמערער דהא יכול רלוכן לומר לכו קניתיהו מלקר ומכרתי שהוא שלו משל"כ בקרקע דסס

שעיר שקר משום דסס תרעומות וכן עיקר : (כב) הכי הוא דהכא כו' ולפי' לית ליה למוכר לערעל לאחריתי דיכול להוות שוודע שיש כרכה כ"ם עליו לו שמא עשה זה הסדה לפוסקים לב"ח עור וכן לעת לפוסקים ושאר פוסקים וכן הסכימו לאחרונים : (כג) אלא בלאחריות דוקא דלא"כ היכו מעיד לכשיוכיחו יולא משמעון ילפעל לחזור ולגבל לשמעון : (כד) שקנאה מגולן כו' כתב בסמ"ע ס"ק ת"ח לכזה לפי' שיעון שרלוכן בשעמו גובה לא מקבל טוענ משעם דלא לקרויו' גובה דכמשלא לא מיקרי גובה מתחת כן . ומדברי הב"ח מכואר להדיא לפיהו מלקן בכך דלא ס"ל דלשעור לף במשלא' מיקרי טוענ בגבול כך ולהסמ"ן לף בקרקע לא מיקרי טוענ כגבול כך ע"ש : (כה) יכול רלוכן להעיד כו' והסמ"ס כתב בסמ"ע מה' עדות דהיינו דוקא כשמעון מכיר שהקרה והעלית שם של רלוכן והמקבר לא מילף בכך ואין לומר משום דהרי"ף והרא"ש לא פליגי עליה דלא משום דלפי מה שפיכח בב"י הסמ"ס מיירי בשכר משם דכתב מוקה רב וכיון דכשיגיע שיכל מכיר בה שהיה של שמעון הוא ופשיטא דכל הפוסקים מודו בזה ולכך כאן שכתב המקבר רלוכן שמכר כו' שלא בלאחריות כו' לא מילף במכיר בה שהיה של שמעון :

אבל בסמ"ע לדברי הב"י לא נהירין לומר דהסמ"ס מיירי בשהם להלן שכתב שדה מיירי להדיא במכר שלא בלאחריות ועלה קאי מ"ש פרה ועלית כו' ומקלן כין שדה לפרה ועלית דלמא לדומיא דשדה מיירי בפרה ועלית . ועוד דהלן טעמא דסמכר פרה ועלית מיירי במכר בשהם משום דלאחריות ש"ס הוא וכלשכתב בכסף משנה להלן ומכו קיי"ל דלאחריו"ש הוא לף במשלא"ם וכמ"ש הסמ"ס ר"פ ו"ש מה' מכירה והט"ו לקמן ר"ס כ"ה וק"ל לאחלי כתב הסמ"ס שם בסמ"ע מה' עדות שאם היה לו קרקע לא יעיד דשמא שעבדם משלא"ם לק"ק בב"ח שלו ומעמידם בפני בעל חובו הלא הוא ג"כ לוה דשעבוד לא יפלם לגבי הלוקח כיון דלאחריותן עליו וכך הקשה בכם בשם מהרא :

גם מ"ם פלאם משמם דסמ"ס פי"ש מה' מכירה דין ה' (והשתיקו הט"ו לקמן פי' דכלים פעיף ה') מיירי כשהתנה בפי' שלא יהא לאחריות עליו כלל לפיהו דנהי לא מהני שום לשון שם לא משמע כן ונם קשה לומר שהסמ"ס יסכים כרב פפא ולא כהרי"ף שדלכו תמיד למשוך לתר הרי"ף :

גם מ"ם הב"ח דהסמ"ס ס"ל דלעניין עדות סגול לא כיון למיקם בדיוק ולפיכך להיות תרעומות עליו הוי דוחק ועוד דהעיקר מכר מן הסמ"ס . דהא"ל שסגול משום דאין תרעומות ומיקם בדיוק :

אלא כ"ל דודאי הסמ"ס פסק כרב ובזה ובכ"ה ג"כ הה' המני' פי"ט מה' מכירה לא דמשמע ליה להסמ"ס מדפריך בש"ס מעיקרא בפשיטות מרב פפא ונם מדקאמר בש"ס בתר לוקמתא דמכיר בה שהיה בת שמורו ולפ זהו לאמר כו' ונם מדקאמר רב זהו בלא ו"ו ונם מהבניא הרי"ף לוקמתא דמכיר בה שהיה בת שמורו ופירשה בלחומה לכך לוקמתא לא לאמר דסס"ל להרי"ף דמ"מ כך לוקמתא דהלכתא היא וגם מדשינה הרי"ף לו' ש"ס דבש"ס קאמר ולפ זהו לפיכך לוקמתא בלא ו"ו מוכר עליו והרי"ף כתב לפיכך משמע דל"ל ו"ו מוכר עליו דלאחרי כוכ"ף הרי"ף בדברי רב זהו תיבת שדה ונם מדכתב הרי"ף ולפ זהו פליג אדב פפא כו' לאחרי כוכ"ף מכל זה משמע ליה להסמ"ס דדוקא בשדה פליג רב זהו משום דעביד לוכו לערעל ליומא לו עצמא לאחריני לפל בשעלא"ם מודה רב זהו ולכך כתב הרי"ף ולפ זהו פליג אדב פפא כלומר אפילו בשדה פליג אדב פפא אבל לפל לאלוקמתא לא פליג . ונן מדוקדק בדברי הסמ"ס נופיס בפ"י מה' מכירה שמתחלה כתב כל המוכר קרקע לו עבד לו אחר משלא"ם הרי זה מוכר בלאחריותן כו' אע"פ שלא פירש הלוקח דבר זה לפי שהוא פשוט כו' המוכר קרקע לחברו והתנה המוכר שלא יהיה עליו לאחריות לפילו מודע בדבר כ ומשמיע שם כנגד דלענבי שמעון לא הוי כמי שלא פירש ולפי שהוא מוכר לו בלאחריות ל לשון הטור מוכרית שם לפ"ז לא מצינו לפ"ז לפרש כן בדברי הסמ"ס אלא ודאי דלא כהרי"ף ופסק כרב פפא ולפ"ז ניחא שפיר דלא הוי כמי שלא פירש ולפי שהוא מוכר לו בלאחריות דלא כמי שלא פירש ולפי שהוא מוכר לו בלאחריות ל לשון הטור מוכרית שם לפ"ז לא מצינו לפ"ז לפרש כן בדברי הסמ"ס אלא ודאי דלא כהרי"ף ופסק כרב פפא ולפ"ז ניחא שפיר דלא הוי כמי שלא פירש ולפי שהוא מוכר לו בלאחריות

זון

טורי זהב

סעיף טז בשעה שקנאה מגולן הסמ"ע פ"ק מ"ת פי' דמשלא"ם לא שייך דלא ניחא דלוקרויה גובה והוא תמוה לע"ד דמ"ל לחלק כן ותו דבפ"ק דב"מ דף ע"ו ערת התלמוד למלוה מלי כוייהו דמ"ד דכוקרי גובה ובין מ"ד דכוקרי בהמתני' ולחלי לא תמר לוכוכ בכוייהו משלא"ם דלמ"ד גובה לוכל בלאחריות ומ"ד משום בלאחריות ום בפסק בקרקע דכן הוא פשוט . ותו דבפרק לוזהו כתב דף ס"ו פי' התום' נבי מחלה בטעות שהכל פירות דהוי מחיל משום דכוכל לי' דכוקרי בהמתני' לפ"ז דלמ"ד משום גובה ום בפסק משלא"ם ורבינו תלמ כעיף ט' בטעה שקנאה מגולן פי' רלוכן שקנה מהם מגולן לפקוקי מס שעבד רלוכן גובה מהום ום קריאת גובה והלא דכתב רמ"ח בסמיך במקום שמעערער בריך לימן לשמעון מעותיו וכו' לפ בלאו הכי כמו כוגע בעדות דלפ כיכוך דלא כיכוך ע"ל דמיירי דמכיר בה שהיה של רלוכן המוכר כבלא"ד : יבול ראובן להעיד לן וכו' ול"ל דלפ כיכוך דלא כהוי לפוקמי תרעומות עליה כדלקמן כתוי' ס' חזקת הבתי' דף מ"ו ומשם מוכח דבהו מיירי שלא בלאחריות ושמעון מכיר וכו' כמ"ש הב"י דשם זה מיירי במכיר בה שהיה של רלוכן ואע"פ שכתב הטור דלדעת הרמ"ה ס"ל מכיר בה היינו לענין שיכל בלאחריות אבל לענין בריך לשלם תרעומות לבריך וכ"מ בעלמא לם יכול לחזור על המוכר אלו לא שיל כן לשכנית פתו' שובדקו דהא דהוי דסרק ועלית שכסעיף זה הוא תלמוד ערוך :

סעיף יז

שזו הארץ גזולה ויצאת מיד הלוקח אין המוכר חייב כלום כו' ולמה כו' כתב אח"כ המוכר קרקע כו' הנ"ל קרקע או מטלטלים כמ"ש בתחלה או הנ"ל המוכר סתם וגם פור וכתב אפילו נודע בודאי שזו הארץ גזולה כו' אלא משמע דדוקא בקרקע איכו סחר עליו ולא במטלטלין. כן נ"ל בדעת הרמב"ם (סוף מכלתי בס' נ' תרומה שער מ"ג ח"ב דף ק"ב שפי דעת הרמב"ם כו"ש ועוד כתב שם כמה דברים בעיניהם אלו ועוי' שם:

מיהו הרא"ש קאמיש בדברי רב וכיד תיבת שדה וגם לא כתב ורב וכיד פליג ארב ספא כו' ונראה מדבריו דרב וכיד אפרה ושלית כמו פליג וכמ"ש הטור דאפילו בפרה ושלית יכול להעיד כשמכר לו שלא באחריות וכן פי' רשב"ם להדיא וכ"כ הנ"י וכ"כ בהגה' מיי' פט"ו מה' עדות בשם אבי אסף. ומ"מ מדברי כולם נלמד דמשום קבוע תרעומות לוקח אינו נפסל לעדות ודלא כסמ"ע ס"ק ל"ו וכבר הבנתי עליו לעיל ס"ק י"ט ע"ש: (כו) ובזמן הזה כו' כ"כ המחבר עיין מ"ש בבדק הבית בשם הרא"ש ועו' לקמן ריש סי' ס"ה אבל כבר תמהתי שם בסי' ס' ס"ק ד' על המחבר בזה וכתבתי שתקנה זו של הרא"ש וטור לא הזכירוה שאר הפוסקים ואדרבה כתבו שאר הפוסקים להדיא בכמה דוכתי הלכה למעשה שטורפין מטלטלים וגם הרא"ש וטור לא כתבו כן אלא לפי מנהג מקומות ההם הידוע להם שהיו נוהגין כן. וגם כאן כתבו התוספות והגה' אשרי דבזמן הזה שכיח שמודה שיש לו קרקע ואינו מעיד אלא' דאפי' בזמנם היו טורפי' ממטלטלים ואינו מעיד וכן משמע בחדושי הרמב"ן ע"ש. ומ"מ דין של המחבר אמת במקום שנהגו שאין טורפי' ממטלטלים שמכר:

הנאה שתשאר בידו שאפילו יבא בעל חובו אינו יכול לטרפה שאין בעל חוב טורף ממטלטלים מב כ אפילו עשאם לו ' אפותיקי (פי' אפה תהא קאי כלומ' לא יהא לך פרעון אלא מזה) מג (כו) ס ובזמן הזה אפילו שעבר לו מטלטלים אגב קרקע אינו טורף ממטלטלים שמכר:

הגה אבל אם יהוד' טוען שראובן גזלה בעצמו לא יוכל ראובן להעיד עליה מד ע במקו' שהמערער צריך ליתן לשמעון מעותיו (כו) משום תקנת השוק ויכול יהודה לחזור ולהוציאה מראובן: (פ טור)

יז מה (כח) צ ראובן שגזל טליה או שדה משמעון ובא יהודה וערער על ראובן ואמר שדה זו או טלית זו שלי היא אין שמעון יכול להעיד שאין זו השדה והטלית של יהודה שהרי שמעון רוצה להעמיד שדה זו או טלית זו ביד ראובן ק מפני שאפשר מו שנות לו להוציאה מיד ראובן יותר מלהוציאה מיד יהודה מז ר וכן אם מכר ראובן השדה הגזול או הורישה ללוי ובא יהודה לערער על לוי אין שמעון מעיד שאינה של יהודה מח (כט) ואם מכר הטלית הגזולה ללוי (ל) ש ונתיאש שמעון ממנה ובא יהודה לערער על לוי אם מת ראובן שמעון מעיד עליה שאינ' של יהוד' שהרי אין טלי' זו חוזר' לשמעון לעולם שכבר קנאה הלוקח ביאוש ושינוי רשות וכבר מת ראובן הגזלן ואין לו ממי ישול דמיה אבל אם עדיין ראובן קיים אין שמעון מעיד אף על הטלית שהנאה היא לו שלא תעמוד ביד יהודה כדי שיבא ראיה שראובן גזלה וישלם דמיה ת וכן אם היתה השלית ביד יורשי ראובן אין שמעון מעיד עליה מפני שטופה מט שאם תעמוד ביד היורש לחזור לו וכן כל כיוצא

לדם בעלי' עליה ע"ש: מב אפי' עשאם לו אפותיקי כ"כ הטור והמחבר לקמן סי' קי"ו ס"ג מפני דבמטלטלי' לא שייך לומר אפותיקי דלקוחות איכהו דאפסידו אנפשייהו דקנה דבר שהוא משועבד לחבירו דלית למטלטלי קלא ואפי' עשאו אפותיקי בשטר ואפי' ידע הלוקח דעשאם אפותיקי דלא פלוג רבנן ע"ש: מג ובזמן הזה כו' הטעם הוא משו' תקנ' השוק וכמ"ש הטור והמחב' לקמן ר"ס ס' ע"ש: מד במקום שהמערע' צריך ליתן כו' עיין בטור לקמן סי' שנ"ו שם מפורש הטעם שכדי שלא ימנעו לקנו' מחבירו מטלטלים שיחשבו שמא גזולים הם ביד המוכר והיום או מחר יבא הנגזל ויביא עדי' שנגזלה מידו ויוציא' מיד הלוקח בלא דמי' לכן תקנו שלא יצטרך הלוקח להחזי' להנגזל מטלטלי' עד שיתן לו תחלה כדי דמיו שנתן להמוכר לו והנגזל יחזור על הגזלן המוכ' לו ליטול מידו הדמי' שנתן לזה הלוקח והיינו דוק' אם נתן הלוקח להמוכר לו עתה דמים מוזמנים אבל אם ניכה לו הדמי' בעד החוב שהיה חייב לו כבר א"צ הנגזל להחזיר לו דמיו וז"ש מור"ם כאן במקום שהמערער צרי' ליתן כו' לאפוקי פרע בחובו וגם מתחיל וכתב שראובן בעצמו גזלה דאז ראובן נוגע בעדות דאם שנותן המערער להלוקח חוזר ולוקח שראובן הגזלן לאפוקי אם שטען שראובן קנאה מגזלן דאז לא יוכל המערער לחזור על ראובן שהרי הוא בעצמו קנאה וכתן דמיו למי שקנא' ממנו: מה ראובן שגזל טלית או שדה משמעון כו' בטור כתב פלונתא בזה שר' יונה פי' דאפי' אין אנו יודעין בודאי שגזלה ממנו ראובן אלא שמעצו שמעון מתרע' עליו קודם לכן אף שגזלה אפ"ה מחשבינן ליה לנגע בעדות וסר"י פי' דאינו מחשב נוגע אלא כשידוע לנו שיש לשמעון עדות שיכול להוציא מראובן בדין ע"ש: מו שאפשר שנוח לו להוציאה מיד ראובן כו' עיין פרישה שם כתבתי שבכלל האיכות לו הוא גם כן הניחות' דשמא כשיבא ליד יהודה אף שיהיה לשמעון עדות שהיתה שלו שראובן גזלה ממנו מ"מ לא יוכל להוצי' מיד יהוד' שיש לו נ"כ עדים שהיא שלו ושמעול' לא היתה של שמעון וה"ל תרי ותרי ושאר הקרק' ביד יהודה שיהיה או מוחזק בו עפ"ל ודריסה: מז וכן אם מכר ראובן השדה כו' כאן דקדק לכתוב השדה כו' משום דבשדה לא שייך יאוש ולא קנאה ביאוש ושינוי רשו' משא"כ בטלי' וכמ"ש אחר זה אבל אם הוא עדיין ביד ראובן דליכ' שינוי רשות הגוה ברישא שדה לטלית וק"ל ועפ"ר: מח ואם מכר הטלית כו' ונתייא' המוכ' כמשך אחר ל' הרמב"ם (פ"ה מהל' גניבה ובפ"ב מגזילה) דאינו מצריך להיות היאו' קודם שינוי הרשות אבל התוס' והרא"ש והטור חולקים בזה וכמ"ש לקמן בסימן שנ"ג וסמ"ע ע"ש: מט שאם תעמוד ביד היורש לחזור

(כז) משום תקנת השוק על פי מה שנתבאר לקמן סי' שנ"ו ע"ש: (כח) ראובן שגזל כו' עיין בטור שה"ר יונה פי' דאפי' אינו ידוע בודאי שגזל רק ששמעון התרעם עליו ושר"י פי' דדוקא כשיש לשמעון עדות שיכול להוציא ממנו בדין ע"ש: (כט) ואם מכר הטלית הגזולה ללוי כו' בתוס' פ"ק דב"ב ריש דף מ"ד דקדקו מדכתב רשב"ם ובגון שמכר ראובן ללוי שלא באחריות כו' דנראה דפירש כן משום דאי באחריות הוי שמעון נוגע בעדות דאע"ג דהוי יאוש ושינוי רשות מפיק לה שמעון מלוי כיון דאין שום הפסד ללוי שיחזור על ראובן עכ"ל ואין דבריהם כראוין דכי בשביל שאין הפסד ללוי יוכל שמעון מידו הלא כבר קנהו ביאוש ושינוי רשות ודלמא לוי רוצה בגוף החפץ ולא בדמיו ועוד דדלמא לא ניחא ליה ללוי למיקם בדינ' ולינצא עם ראובן או שמא לא יהיה לו לראובן לשלם ועוד קשה לי דהא בכל דוכתי אמרי' שיאוש דקנה ביאוש ושינוי רשות ומשמע דאפי' בסתם לאחריותו עליו ועוד דאפי' תימא דמיירי נ"כ שמכר שלא באחריו' תיקשי אמאי קנה אותו הא אין לו הפסד שיחזור לו הנגזל הדמים מתקנת השוק אלא ודאי כיון דכבר קנה אותו ביאוש ושינוי רשות קנה אותו לגמרי אפי' יחזור לו המוכר מעותיו ומ"ש רשב"ם ובגון שמכר שלא באחריות כו' רבותא קאמר דאפי' מיירי שלא באחריות. גם בכסף משנה פ' ח"ה ראיתי שכתב בשם הר"י ן' חביב כן הרא"ש לכוונת רשב"ם דאלו באחריות לא הוי שינוי רשות וכאלו הוא ברשות גזלן והדר' ליה ולא היה יכול להעיד שהיה נוגע בעדות עכ"ל ואינו נראה לי דמה ענין אחריות לשינוי רשות והכי משמע מדברי כל הפוסקים לקמן סי' שנ"ג ושנ"ו ושס"א ושאר דוכתי טובי שכתבו שיאוש קנה ביאוש ושינוי רשות ולא חילקו בין מכר לו באחריו' או לא וגם מדברי הרמב"ם והטור והמחבר כאן מוכח להדיא כן דלעיל בסמוך סעיף ט"ו כתבו ראובן שמכר כו' שלא באחריות כו' וכאן כתבו מכר סתם ולא כתבו שלא באחריות אלמא דכאן אין חילוק וכן עיקר:

שוב מצאתי בב"ח שהביא דברי התוספות הנ"ל וכתב וזה תמוה שלא נזכר זה בדברי הפוסקים עכ"ל ואין תמיהתו זו כלום דהפוסקים לא ס"ל כהתוספות ואדרבה על דברי התוספת יש לתמוה וכמו שכתבתי: (ל) ונתייאש שמעון ממנה משמע דהיינו בידוע שנתייאש אבל בסתמא לא הוי יאוש וכן משמע יותר בטור ורשב"ם שכתבו ומשיב' לנגזל דלייאש כו' והיינו כמו שכתבתי לקמן סי' שס"ח ס"ק כ' וע"ש שהארכתי בזה:

ומשמע

ג שם בגמ' וברבה ומבואר לקמן סי' קי"ו ס פי' דשם בגמ' דף מד ע"ב מוקי לה דקאמרי עדים ידעינן ביה דלא הי"ל ארעא מעולם דאי"לה קיימינן שמא מיגבי לו מטלטלי אגב מקרקעי וכ"כ הטור והרא"ש כשוע"ו קאמר ובזמן הזה וכו' ע לאפוקי בהכך עניני' דלית בהו תקנת השוק והם נגב ופרע בחובו נגב ופרע מהקיפו ומבואר לי' סי' שנ"ו דאו הם זוכה המערע' אינו נותן לו כלו' והלוקח אינו יכול לתבוע דלהבי מכר לו שלא באחריו' פ בשם הרמב"ן צ ל' הרא"ם ריש פט"ו מכריעות ואוקימתא דרב ששת שם ד' מ"ג ע"ב ומהא דמסיק ולוקחה בגזלן וכו' שם ריש ד' מד ק שם גמ' ר שם בברייתא ש אוקימתא דגמ' שם ד' מד ע"א ולע"ג דלהו אוקימת' זו היינו לענין שלא נפרש הברייתא זו באוקימת' זו אבל מ"מ הדין אמת וכ"כ הרשב"ם ת הכא דמתני' ליה ר' לרבי שמעון בריה וכו' משום כבוד אביהם וכו' ב"ק ד' קי"א ע"ב והא דמקשה בב"ב שם ובומקה ביורש וכו' כבר כתבו התוספות דהכא איירי בלא עשה תשובה

טורי זהב

סעיף יז בהגה שיהודה על הדבר ק"ל אמאי לא יוכל לומר אח"כ שלא הודיתי אלא שלא יקנהו המערער וכהפיא דמי' מ"ו בשטר אמנה שיכול לומר לדחות בעל חובו כו' יש לומר שאני התם דכיון שהשט"ח בידו המקבל נוטה דלא נפרע עדיין והוא אומר כדי לדחות ב"מ שלו ככלע"ד: בטור

ביוצא בזה א ואפילו כשמת דרוקא שלא הניח אחריו' נכסים אבל אם הניח אחריו' נכסים נ חייב ונמצא שזה נוגע בעדות נא (לא) ג והאידנא דתקינו רבנן לבעל חוב למגבי אפילו ממטלטלי דיתמי אף על פי שמת הגזלן ולא הניח אחריות נכסים אין הנגזל מעיד לו דאכתי נוגע בעדות הוא:

הגה וכל זה שמעון לא בא להעיד רק שהשדה או הטלית אינו של יהודה אבל אם בא להעיד שהוא של ראובן בכל ענין יכול להעיד שכיון שהודה על הדבר שהוא של ראובן שוב אינו יכול לערער עליו ולומר שהוא שלו ואינו נוגע בעדות (ג טור):

יח ד בני העיר שבא מערער לערער עליהם במרחץ או ברחוב של עיר אין אחד מבני העיר מעיד בדבר זה ולא דן נב (לב) עד שיסתלק עצמו בקנין גמור:

הגה ויש אומרים דאי אפשר להסתלק מדבר שהוא לרכי בני העיר (טור ורמב"ם פרק ט"ו מהלכות עדות) אם לא שיש להם דבר אחר שהוא כיוצא בזה (תשובת הרא"ש כלל י"ג) וכן עיקר:

יט ה בני העיר שנגנב ספר תורה שלהם ו הואיל ולשמיעה הוא עשוי שאי אפשר לאדם לסלק עצמו ממנו אין דנין בדייני אותה העיר ואין מביאים ראיה מאנשי אותה העיר וכן כל כיוצא בזה:

הגה ועיין לעיל סימן ז' סעיף י"ב נג ז דבשיש להם ספר תורה אחרת מותר והוא הדין כל כיוצא בזה (לג) כגון בית הכנסת או שאר ספרים וכדומה להם שבני העיר דיינים עליהם:

האומר

לחזור לו מפני שרבות יורש לא מיקרי שינוי רשות מש"ה כשהתא ליד יהודה והמערער טוען שלא היתה מעולם של שמעון לא יחזור לו ואף אם יביא שמעון נ"כ עדים וכמ"ש לפני זה: נ חייב כו' פי' ונמצא חייב תשלומי דגזילה דראובן כשאר על נכסיו שהניח אפילו לאחר מותו מ"ה אחשב שמעון נוגע בעדות זה:

נא והאידנא דתקינו רבנן כו' ע"ל סי' ק"ו: נב עד שיסתלק עצמו כו' מדברי המחבר שכתב אבל מרחץ או רחוב עד שיסתלק משמע דס"ל דמועיל בהו סילוק ואח"כ בס"ת כתב שא"א לסלק ממנה וכ"כ בספרו בב"י כרי'דבריו אבל בסו' קודם זה וכתב דמס"ת בלמד למרחץ ולרחוב במק"ו: (דהא במרחץ ורחוב יש לו מיבהו הנאת הגוף משא"כ בס"ת) דלא מהני בהו סילוק אח"כ שיש לכן אחר ולא מועיל נ"כ בס"ת וכמ"ש מור"ם בהג"ה וכן כתבתי בפרישה ע"ש: נג דבשיש לכן ס"ת אחרת מותר [?] ולא אפילו סילוק א"צ ויכול לשמוע ולקרות מאותו ס"ת כיון דאפשר לו לשמוע ולקרות מס"ת אחרת ומלות לאו ליהנות נתנו וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל ג' סי' י"ג ולפי זה מ"ש מור"ם וה"ה כל כיוצא בזה כגון ב"ה כו' אינו דומ' ממש לס"ת דה' כבר כתבתי לעיל סימן ז' בשם ר' ירוחם דב"ה

ומשמע מדברי הרמב"ם והמחבר דאין חילוק בין יאוש קוד' שינוי רשות או יאוש אח"כ ואולי לטעמייהו לקמן סי' שנ"ג ס"ג וש"ו ס"ג אבל הרבה חולקים דבעינן היאוש קודם שינוי רשות וכמ"ש בסי' שנ"ג ס"ק ד' וכתבתי שם שכן נראה עיקר ע"ש · וכן דעת הטור שם ועל כן כתב הטור כאן ושמעינ' לנגזל דאייאש קוד' שמכר וק"ל: (לא) והאידנ' כו' אין הנגזל מעיד דייכו כשהניח עכ"פ נכסים מטלטלים וכדלקמן סי' שמ"ח ס"ד וסי' ס"ו אבל בלא הני' כלום אין חייבי' לשלם כלום מנכסיהם וכדלקמן ריש סימן קו והלכך מעיד: (לב) עד שיסתלק כו' ודעת רבינו ברוך ומהרי"ח והגה' מיי' פ' ט"ו מה' עדות דדוקא בדיינים מהני סילוק ולא בעדות דבעינן תחלתו וסופו בכשרות והלכך כיון דבשעת ראיית העדות היה פסול לא מהני השתא סילוק (ותשו' מהר"מ היא בד"פ סי' תתקל"ה) וכ"כ התוס' בנדה פ' בא סימן (דף נ' ע"א) וכ"כ בתשו' הרא"ש ריש כלל ל"ח בשם מהר"מ וד"ו מפרי"ס וגם בתרומ' הדשן סימן שמ"א מביא דברי הגה' מיי' ומהר"ם הנ"ל בשם (וכ"פ בתשו' ר' יוסף קולון סי' כ"ו ע"ש) ולפע"ד שכ"ד לעיל סוף סימן ל"ג דהא דברי מהר"ם וכמשך אחר תשו' הרא"ש שהקשה מהך דשותפי' מעידי' זה לזה בלאות ל"ק מידי די"ל דהתם מיירי בעדות שראה השותף אחר שסילק עצמו וכן מוכח בתוס' פ' ח"ה ושאר פוסקים די"ל כן מדהקש' אהך דלימלקי' בי תרי מכויתו דהא בעינ' תחלתו וסופו בכשרות ולא הקשו כן לעיל מיניה אהא דמעידי' זה לזה וכ"כ בתשו' מהר"א ן' חיים סימן ק"ג וכתב דאע"ג דכתב הב"י דנקטינן כרוב הפוסקי' מ"מ כיון דקי"ל דהמוחזק יכול לומר קים לי רק במקום שהמוציא הוא יחיד בנדון דידן דאיכא הר"מ ז"ל ותוס' דנדה והר"ר ברוך ודאי דיכול המוחזק לומר קים לי וע"ש · ועיי' עוד בתשו' מהר"א ן' חיים סי' כ"ט: (לג) כגון בית הכנסת או כלי קדש ותפוחי והבשמן כויי ס"ת וכיוצא בזה כן הוא בתשו' מהרשד"ם סימן ט"ו וע"ש: אין

א טור משנה ונמ' שם בב"ק ומבואר בד' בסי' שפ"א ב שם בג' הרמ"ה ג מסוגיא דגמרא ב"ב דף מג ע"ב ד לשון הטור מבריית' דלקמן וס"ל דס"ת לאו דוקא וה"ה לשאר גרסי' הציור שא"א להסתלק מהם וכ"כ מדברי הרמב"ם בפט"ו שכתב בדין הס"ת וכן כל כיוצא בזה ה' הרמב"ם שם מברייתא ב"ב דף מג ע"א ו שם בגמרא ז ציו' במ"ש שם

טורי זהב

בטור ס"ד שהמערער צריך לשלם שכר טרחו קשה הא אי' בסי' של"ו השוכר את הפועל לעשות בשלו והראוהו בשל חבירו דנותן לו השוכר שכרו משלו וחוזר ונוטל מבעה"ב מה שההנהו וכאן כתב שיתן לו שכר טרחו וכו' דדוקא התם שסבר כנראה מלאכתו ויש בפנינו חילוק בין שיעור ההוצאה לשיעור השבח בזה אמרינן דאין לו אלא במה שההנהו דהיינו שיעור אם הוא פחות מן ההוצאה אבל הכא שאין שכר לאחרים אלא לאחר שיגמור כל מלאכתו ויקח או מחלקו בפירות וכאן מסלקו המערער בעוד שלא בא הפירו' ואז אין חייב השוכר ליתן לאחרים רק שכר טרח' והיינו מה שהשביח השדה עד כאן דאין שם שום' לפנינו שישלם לו אלא דריכין אנו לשער מה שהשביח הקרקע בטרחתו דהא בשתרבה ליטום במה שוה הקרקע עכשיו צריך לחשוב שיעור השבח כמה צריך להוציא על שבח קרקע כזו ליתן לפועל ובמלא שאותו המערער צריך נ"כ לשלם אותו שכר טרחו ואין כאן חילוק תשלומין בין אם יקבל האחרים שכר מן המערער בין מן אותו שסברו אלא דוקא אם היה גמר מלאכתו ובאו הפירות היה לו הנאה עפי מן אותו שסברו כיון שהבטיח ליתן לו עפי מאחר אחרים הא ל"ק דלא יעיד שקר בשביל זה כיון שאין לו הפסד לעת הואת ולא יחוש על מה שיוכל לבא עדיין לידי ריוח יותר כי יכול להשכיר עצמו במקום אחר וישלמו לו נ"כ טפי כיון שהוא אחרים טוב · ושוב ראיתי בסמ"ע סי' של"ו שכתב לחלק כאן כיון שהמתערער צריך לשלם כו' ואין זה נכון עי"ד · בסעיף ח' או שאנו יודעים שיש קרקע המספקת כנד חובו קשה הא א"א לידע זה שמא יש לו בעל חוב גדול וכ"כ תו' בהדי' פ' ח"ה דף מ"ו וז"ל והתם אפי' אי לי' ארעא אחריתא לא יעיד דחיישינן שמא יש לו בעל חוב גדול וכו' והא דקאמר לעיל אי דאית לי' ארעא אחריתי עליה הדר לא תקשה היאך הדר עליה שמא יש לו בעל חוב גדול מזה דה"ם או אי לי' ארעא אחריתי כדי כל החוב עליה הדר ואי לית ליה ארעא אחריתי כדי כל החוב אין פירושו או ידוע לנו דבר זה שהרי א"א להודע מה ב"ח יש לו אלא הכוונה דלמאי ניחוש בזה אי יבא הדבר שבמהלו לו קרקעות כדי ספוק כל החובות · וע"כ יש לתמוה על רבינו היאך כתב שאנו יודעים שיש לו קרקע כו' דזה אי אפשר כמ"ש · ותו קשה למה ליה להטור למנקט אפותיקי מפורש כיון שיש חשש משום לוה רשע · וי"ל דה"ק רבינו שיש עדים שלא זזה ידם מתחת ידו של זה שאין חייב שום חובות זולת חובות בשיעור שיש לו קרקעו' מספיקי' אלא שאין אנו יודעי' היאך נעשה אותו החוב קמ"ל דבזה יש חשש שמא נעשה דרך אפותיקי מפורש ואע"פ דכאן אין חשש משום לוה רשע ס"ט יראה שפוסק כרב פפא ככ"ל ותמה ב"י שהרי בפ"ים מהל' מכירה פסק כרב זביד וע"כ כתב כאן וכ"כמ דגם כאן ס"ל כרב זביד אלא דגם לרב זביד צריך כאן שמכיר כו' מטעם דל"ת הא מיירי במכר סתם ואחריות ט"ס מתלא יש כאן אחריות ע"כ כ"ל דמכיר בה וכו' ממילא פטור אפי' אם קיבל עליו אחריות והא דמוקי לרב פפא במכיר דהיינו אם קיבל בפי' שלא יהי' עליו אחריות דאז צריך דוקא לרב פפא במכיר ולרב זביד אין צריך אבל במוכר סתם צריך גם לרב זביד אלו דבריו בארובה בכסף משנה ותמוהים הם דהא הך פרה וטלית מיירי במוכר בפירוש בלא אחריות דהא זה הוא פיסא של מכר שדה שלא באחריות: ותו שהרי לשון הרמב"ם כאן הוא בענין זה אבל אם לא הודה שמעון אין ראובן מעיד לאבד זכות יהודה שאם תבא מתחת ידי שמעון יחזור שמעון ויתבע דמים ויאמר לו מכרת לי דבר שאינו שלך שהרי באו עדים ואמרו שהיא של יהודה עכ"ל ואם איתא דיש כאן אחריות למה תולה החזרה במה שמכר דבר שאינו שלו הא אפי' הוי שלו חייב להחזיר מעות ומלך אחריות אלא ודאי דגם בפרה וטלית מיירי שקיבל בפי' דלא יהי' עליו אחריות ולא הולרך הרמ"בם להזכירו כיון שכתב כן תחלה אבל ראובן שמכר לגמרה לשמעון שלא באחריות וע"ז נקט אח"כ פרה וטלית דגם אין הדין כן ודברי הרמב"ם אליבא דרבינו שלא יהיו סותרין זא"ז כ"ל דמ"ש הרמב"ם בפי"ט המוכר קרקע לחבירו והתנה המוכר שלא יהי' עליו אחריות אפי' כודע בודאי שזו הארץ גזולה ויצאת מיד הלוקח אין המוכר חייב כלום שכל תנאי שבממון קיים עכ"ל מיירי שהותנה בפי' שלא יהי' עליו שום אחריות שבעולם אפי' אחריות גזילה וע"ז את רבינו דל"פ חזור עליו במלאכת גזולה מלד דלא היה מכירה כלל דזה איך ימכור דבר שאינו שלו קמ"ל דהוה מכירה וכתן טעם כל תנאי שבממון קיים והיינו כרב פפא כיון דמיירי במוכר סתם שלא באחריות · כתב הרמב"ם שאין מעיד לו עליה אלא א"כ הודה שמעון וכו' כתב הב"י בשם כ"י דוקא כשהודה שהיא כת תמורו מעיקרא אבל אם הודה לו עכשיו כשבא מערער עליה דאיכא למיחש דמ"מה מודה לו כדי שיעיד לו עכ"ל קי"ל מ"ש מסי' ד' דאם אומר שטר אמנה הוא זה אפי' קודם שכודע שחייב לאחרים אינו נאמן הכ"כ אמאי דלמא הי' יודע שיש מערער וע"כ הוא מקדים לומר כדי שיוכל להעיד אח"כ ותאמר השדה בידו ומלבד זה אינו מבין דברי ב"י דלמה כופי שהודה בשעת הערעור ואין מוהירין ומזכירין אותו שע"ז לא יוכל

(לה) לין דכון כו' עיי' כתבו' מהר"ן ת"ב סי' ק"ד וכתבו' מהר"ם מלובלין סי' מ"ב: (לה) שהלוה הוה להם כו' עיי' בספר תורת חיים פ' ח"ם מ"ם על הרמב"ם והמחבר כוה ·

(לו) וכן לא יהיה דיין כו' עיי' בתבו' מהר"ן ת"ב סימן כ"ט: (לו) עכשיו נהגו כו' עיי' בתבו' מהר"ן ת"ב סימן כ"ט: (לח) וכן לא תמריב כבי"ס כו' כוה יובתי בתשלת ספרי שפתי כהן ליולם דעה דבדי הלנות שבתב שלין להקים כשם לשקוט שבכר נהגו שלא לשקוט שבכ"י שם הדינ

ח שם מבריית' ונתרלן שם כלוקיתלן בתרלן שם י כתירולן בתרלן שם כ שם בפע"ן ל הרלן"ם בתשובה כלל ה' סימן ל' וכ"כ רבי ירוסם כלל"כ ק"ן וכתשובת הרשב"ן ובית' כהנה' מי' דשויכו לה' עדות ותשובת הריב"ם סימן קכ"ן וקס"ן * כתב הטור בסימן כ"ה * שהכן להעיד בדבר שים לאחד מבעלי דיבים תבעוהו עליו הוי טוען בעדות וע"ש ובתב רבי ירוסם כ"ב ס"ה לחין בעל דין יכול להעיד על העדים הבאי לפיילם וכו' לף על פי שים עליו עוד כת לאחרת ולפיכך לאמר מתקלה יש לי כ' כיתי עדים מבוחר בשהדיון דף כג ע"ב סם"ג

כ ח האומר תנו מנה לעניי עירי (לה) אין רנין בריינ' אותה העיר ואין מביאים ראיה מאנשי אותה העיר ט במה דברים אמורים כשהיו העניים סמוכים עליהם ופוסקים עליהם צדקה נך · אפילו אמרו שנים מאותה העיר אנו ניתן הדבר הקצוב עלינו ונעיד אין שומעין להם (לח) שהנאה הוא להם שיתעשרו העניים האלו והאיל והם סמוכים על בני העיר וכן כל כיוצא בזה (ועיין לעיל סוף סימן ז' דיני מסים שבעיר):

דכ"ה לריך סילוק לע"ם שים לאחרת ע"ז ועפ"ז ודוק: נך לפי' יאחרו שנים כו' לנו ניתן כו' וכ"כ ברמב"ם ובטור ע"ל ס"ם ז' שם כתבתי טעם למה כתב שם בסילוק הדיינים שבני העיר יתנו עכורם וכאן כתבו שהעדים עמין יתנו קלקס:

לח א

כא כ דבריס אלו תלויים בדעת הדיין ועוצם בינתו שיבין עיקר המשפטים וידע דבר חנורם לדבר אחר ויעמיק לראות אם ימצא לורך הער צד הנאה בעדות זו אפילו ברוך רחוקה ונפלאה הרי זה לא יעיד בדה (לו) וכן לא יהיה דיין בדבר:

כב (לז) לעכשיו נהגו לקבל עדים מהקהל על התקנתם והסכמתם ועל הקדשות ועל כל ענייניהם וכשרים אפילו לקרוביהם כיון שקבלום עליהם ° :

הנה כל דבר התלוי במנהג בני העיר אין לומרים בו תדע למה לנלין כיון שתר הרוב וכן כל כיולא בזה שאין לנו ברוכים עדות מאם · (לח) וכן לא תמריכן בכיולא בזה לא יהיה דיין ולא יהיה לו לא יהיה (מהר"ק שורש ק"ב) ודכן בחוקת הכהנ וכדומה לזה מבהני העיר לפיילו על פי עד אחד עד שני הקבלה דבדי בלאו הכי כולן מודעין בדבר (תשובת מיימוני ה"ע סי' י"ג) ועיין לקמן סי' ק"ו ובק"ג מדיינין לקו שוני הקבל המחוברים לעשות בהבחי לנים לו יהיהים הרי הן בדיינים ולחזירים להשיב ביניהם מי שבסול לנין מכוח הדעת:

קצת

לחזור ולנבות מן המוכר לע"פ שלא יעיד לו המוכר וע"כ כותבין לו שטר אחר בשם מהר"שק בשור ע"א ע"ב שמילין עלמו מחבו ולקו מידו וכו' רבינו בעל"ה כי' כ"ב פסק דבשוחין לא מהני בקנו וכלן פסק דבשותף מהני וזה הפך דעת ר"י שכתב דבשותף לא מהני ובשותף' מהני ע"ש פ' הכותב ד"ה קנו מידו כו' · ע"ש ע"א ע"ב אפי' אם אין התערער שותף שלו על חלק השותף בלבד וכו' לע"פ שלא חלקו עדיין חלק שותף שהשותף מכר לו חלקו יכלו להשיד ולין עכון לפ"ז הכ"ו כשם הרמ"כ ס"ק ל' · ע"ש ע"א דאם טרח לא וכו' והא לגלן מבואר בגמ' הא והא לגלן לגיה

לח א והכתיבום לו קיומם. הכתב' היינו שצוים לאחרו פלוני לוה ממלוני סיום פלוני · וצוים לתרים קיומים כל לותו סיום היה הלוה לתו או לאיזהו אחר בעשה ההלואה: והומה שצוים לומרים שרשון לוה לשמעון מהם סיום פלוני במקום פלוני וכו' כ' לתרים וה' לאחר לתם העדים בלותו היום עמהו היותם במקום פלוני ודין הכתבה מבואר בלבני העור והמתבר לעיל בריש סי' ל"ו דעדות זה שהכתיבו בו וה' חתם נעולה לפטור זה שמעידים עליו אלוה

לח קצות ד"נ הזמה · ובוסע"ה אחד:

א ת שנים שהעידו באחר שחייב לפלוני מנה ובאו שנים א ° והכחישום או הזימום הרי זה פטור · (א) ב עדים שהעידו בבית דין באחד שחייב לחבירו מנה ואחר כך באמרו שקר העדנו עדותם

לח (א) עדיס שהעידו כו' ל' העור ומה שמתקייבים סני המזמין היינו לולם קנסם כו' לפיכך נין מצלמין ע"פ עצמן כו' לכל לם לתרו עדיס שקר העדנו כתב ר"ת שמצלמין ע"פ עצמן אלא לפי שהעדו עדות שהעידו בכוונה מצנית. ליה ומתקיימת שכיון שהניד שוב לינו תוזר ומניד עכ"ל וכתב הב"י לא ידעתי למה כתב דין זה בסם ר"ת דהא ג"ם ערוכה היא וכתב בל"מ וז"ל לא דהא ידעתי מה קשה לו דהא לית' בג"ם אלא שהעדות הרחשון מתקיימת משום דכיון שהניד סוב לינו תוזר ומניד וכן אם תכוה היזמתו נין מצלמין ע"פ עצמן משום דהזמה קנסם הוא ולכל לא לינה אלא מצלמין ע"פ עצמן כשתומרים שקר העדנו וכן כתבו בסם ר"ת והרי"ף סוף ע"ו וס"ל דאצלמין ע"פ עצמן משום דיכא דנרמי והכיינו במיפרש ב"ח ס"ב וכ"כ הטור לקמן בשמו (בסי' מ"ו סל"ו) עכ"ל לדכני מצה · וכ"כ בם לפס מסנה סוף פ' ר"ח מה' עדות דהטור מוכח לכתוב דין זה בסם ר"ת לפסוקי מדברי ר' יהוסף והרי"ף ז"ל דלית ליה דלמתניס לעיין עמם משום דיכ' דנרמי ובמלקה תמיהת הב"י עכ"ל וכ"כ עוד בס דמ"ם הרמב"ם בס דכשלמדו שקר העדנו נין מצלמין ע"פ עצמן כיינו כפי ר"ח ונלא כר' יהוסף והרי"ף ופ"ת · וכ"כ בם שתרית יוסף והכית מקם להטור בסם ר"ת מיירי לנין מצלמי' מדיכ' דנרמי ולפסוקי דברי ר' יהוסף · ולפי ענות דעתי דברי הלרנע נדולים לנו ליכת נכונים מכח ה' קוביות · ת"ם לם לית"ת צלוה כתבוין הטור לית ה"ל לכתוב רק בקלור כתב ר"ת לנין מצלמין ע"פ עצמן ·

ב' מלי לית מבעית כו' לינ לית לפי' כו' הלי לפי' לדרכה פשוט הוא בס"ם ומ"ם הב"ח בזה הוא דוקק ע"ש · ג' לם לית"ת לתת לצלמוענין לנין מצלמין ע"פ עצמן משום דיכ' דנרמי לם כן מלי קלמר לית מבעית כו' לינ לית לפי' העדות שהעידו כוונה מצניכן לית כו' ומשמע לתי' לינ לית לפי' ס"ק שהעדות לינה נכונה הת מיד בהתלת דברי מוכח שהעדות נכונה ממקלמר ננין מצלמין ע"פ עצמן לינ"ב שנרמו לו לינ לית מוכח להעדות נכונה לם נעלה העדות מהיכי יתי יצלמו לו ע"פ עצמן כת לינ נרמו לו לינ לית ולוקק לויר למיירי שכבר שלם לקנינו ע"פ עדותן ולין לחברו לעל' לו הלך למ"ת · ועוד מכל מקום הלנון קשה לינ לית מבעית כו' לינ לית לפי' כו' מה ענין זה לזה לינכת הל"ל העדות שהעידו נכונה כו' ומ"ש נין מצלמין ע"פ עצמן · ד' לינ לית מצלמין ע"פ עצמן ·

ויקשינן לצלם כשנרמו לקנינו היינ נעדותן שקר ולינ לין לך נרמי נדול מזה וכמו שלוכיח לקמן מדן לת הדין ומשתל שטר ומחזיר לו ויכול לנוקמי ומסור וכה"נ · וכ"כ הרמב"ן כיינו דנרמי אלו ול"ל שהעידו עדות שקר והכסיר מכיונו על ידי ולו לחבר לחובי' מידו כגון עכו"ם ולינם לו הודו לם והוא לינ לוה מיכי' לצלם שהרי נרמו לינכד ממונו אלא הוה דנרמי · במחבת מכות לתר רב ירוק לתר רב אל ומם מצלם לפי מלנו והוכיח כה ולוקמה לרב אחזי עדות שקר העדנו ולקשינן עליה כל המיניה כיון שהניד שוב לינו תוזר ומניד לת מצלם ל"ל שהניד תוזר ומניד לצשל עדותו לפשר לו שיתחייב לצלם לינ לפי מכו לק קשיל ליה כיון שעדותו קיימת ליה לתה קולל לותו על ומם עכ"ל (והביום כתבום הם והיינו מטם כלעת ר' יהוסף והרי"ף ולתכם הלינ"ך בס' לת"ת שם להקשות על ר' יהוסף והרי"ף מס"ם דמכות סכ"ל ולשתתיעי' דברי רמב"ן ולנו ונס דברי רב"י בס"ם שם יש לפרש כן ודוקק) וכן דעת הרבה פוסקים לעיל שהעידו שקר מיירי' משום דיכ' דנרמי וכת"ם לקמן · ה' לכיון שהרי"ף נופיה ס"ל דמיירי' משום דיכ' דנרמי וכת"ם הטור עמו נשמו לקמן סי' ס"ו סל"ל לינ לינ לוקמי וכתוב הטור לתן כשתם דברי ר"ת לינ לינ כהרי"ף וכם שתרית יוסף תיכן נוה דוקק לתם שתתמו כן כשנר ועבו מעשה מייבי מש"כ הכי שהעידו על פה ולינ עבו מעשה ולין זה נכון כלל לתה נכך לינ עבו מעשה סוף סוף נרמו לו היוק ולינ נרע מדן לת הדין לעיל סי' כ"ה ומשום שטרו לקמן סי' ס"ו שעי' ל"ב ומהרלה דיבר לשולתני לקמן סי' ס"ו ומסור ומלקה ממון על מנילו לקמן סי' שם ס"ח וסכ"ג שוטי לת"ע דכלבור' לעוד נרמו הזוק מייבי נם מ"ש הכ"ת לקמן לכעדות כעל פה לינ נרי הזוק דמלי למשען לת"ל פרנתי ושקר שעשות לינו נכון להק כיון לקיומו בעדותן כעל כרתך לין לי שום שעשה · וכ"כ ר' יהוק להדיל בכתוב כ' ס"ו סקי' בעדות בע"פ לכשלמדו שקר העדנו מייבי לצלם ע"פ עצמן לאלו דלייבינן דיבר דנרמי ומניה ל"י והיינו כדברי הרמב"ן שהבתיו וכ"כ הב"י פ' (ומשום כסם הרמ"ם ומניה כ' לעיל ס"ם ל"ב וכ"כ הסרדכי ל"ם הסובל כסם לבי העזרי ופסקיהו הרב כהגי"ה לעיל סי' ס"ג ומהרש"ל פ' התובל סי' ה' (ונס מ"ש הב"ח לקמי ר"ח להקשה פריך כל מיכוה פשוטים לקין מצלם לפי לינו לע"פ שהזיקו ולקי' עדותו נכוכה דכיון שהניד שוב לינו תוזר ומניד כו' הוא לוקח נדול דלכ"ל להקשות לדלעת לנבי עמו מייב כלאר בקמת הדין כן לכל הפוסקים שהבאתי · ומכל שכן דמ"ש הב"ח לעיל מיכוה ול"ל ויש להקשות לרבות דמוקי כלאמר עדות שקר העדתי ת"ב מתי עד ווסת דקתמר רב ונריך לומר לינו דוקק קלמר על ווסת דלקמי' לינ הוא לוקח נדול כל עיקר לינ ר"ל שלומר שקר העדתי מייב לצלם לפי לינו מכוון דמ"ל דנרמי עב"ל לינו נכון דת"ב מתי פריך כתר הבי כל כמיכוי כו' מכ"ל להקשות וכמ"ש ובקמת קושית הב"ח מיכוקין בקמת קוזי דלמ"ל דהיינו בקמת קוזי התקשה כל כמיכוי כו' וכמ"ש בסם הרמב"ן וכלינ לקי"מ וכמ"ש לקמן) : **אבל** לפעד"ב דקוזי הב"י מעיקרל לינת ובתם הרעיבו כל הנדולים הב"ל בוה והוא משום דבקקין עוד לם לינת דהשוב בסם ר"ת בת לומר דלינן מייבין לצלם דנרמי מה עניבו כלן נבי מי זה שהרי בכל מי זה לינ מייבי לינ לינה בהלה כרור משום דבכל מי' זה לינ מייבי לינ לינה כשתתייבים העדים זומתים משום קנס וכמו שבתב כמי לתדיק השור בדין זה בתת לינ דברים ומה שתתייבי' הניזמין היינו לינ לינ קנס כו' ועלה קלי כמו ומייתי דברי ר"ת והיינו כשלמדו שקר העדנו דבל"ת מייבים משום קנס והיינו לפ שינ נרמו לו היוק דהיינו לינ לצלם זכל"ת בת בסם ר"ת מ"ע דר' עקיבל קבבר קבבל היוק וקנס לינו מצלם על פי עלמו לומר רבה תדע שהרי לינ עבו מעשה ומצלמין וכן לומר רב בקמן תדע שהרי ממון בינ בעלים ומצלמין (ועיין בתו' רפ"ק דב"ק קף ל' ע"ב ובהמב"ם ס"ב ה' מה' עדות ובכסף משנה שם) לבל כשנרמו לו היוק לינ מייבים משום קנס לתוד לינ לינ משום דיכ' דנרמי (הנ"ה ועיל סי' ס"ו ס"ק ו') שהרי כתב הזיקוהו כיוצים וכן הוא בל' ר' יהוק מייבים משום קנס לינ לינה בת בתו דנרמי שתין זה קנס · והיינו כמו שהזכיר הרמב"ן בדיני דנרמי שלו דדיני נרמי לינו קנס ע"פ בתריכות וכ"כ הטור לקמן סי' ס"ו סל"ל נבי מוקי שטר שחייב משום דיני דנרמי שתין זה קנס לומר שלם קנסו נכו לתריו לינ לינ ממון נמור הוא כו' וה"כ הטור כשם ר"ת כתן דמיירי משום קנס מייבי כשלם נרמו היוק בעדותן דהיינו שלם שלם עדיין ומפר' הב"ח דמהות סכפי' התו' וז"ל וי"ל לפרש עדות שקר העדתי ושוב הוזמו שניהן דהשתא יש לפרש בלאמר עדות שקר העדתי סיותר עדותו ולינ אייך ביה תורת הזמה כי לם מתניתו לפרש כל כמיכוה לפי' הוא בעלמו לתי לידי הזמה דכיון שהניד שוב לינו תוזר ומניד והוי כלינ כתר לכריו והיינ דבל"ת מיירי משום קנס ומצלמין ממון עכ"ל והשתא לתי' דבכי ר"ת בפשטן והיינ דבל"ת לם לתמו שקר העדנו לינ מבעית שתין מצלמין ע"פ עצמן דהב"ח מוקמי ע"פ עצמן משום קנסת דמה שהזמו עדים לו שנזמו מפי עדים לו שנזמו עצמן לינ לינ מצלמין ע"פ עצמן לינ לפי' העדות נכונה כו' כלומר דהב"ח לתמי דשתין מצלמין ע"פ עדותן משום דעדות הנטיה לינו עדות היא דהזמת עצמן לינ לינ מצלם כלל משום דהזמה בהזמת עדים מ"מ נימא דהבתקה מיה"ו ובין דבתרי לעדותן הרלשון תבטל העדות כשתמרו שקר העדנו וכשיזמו לת"ב לינ יתחייבו לינ לפי' העדות שהעידו נכונה מצניכ' ליה ולינ מתבטל בתלי לתמרו השתא שקר העדנו ותקיימת

לכין

טורי זהב

לי' פור' בלרנע הל דעדם ולינ ערת י"ל דהם' לתי לצלמוענין לפסוקי מבנר' הר' יונה דהיכ' לצלק ממנו לעול' לינו מעיד וכ"כ לדעת ר"י הל לינ לתי' לי' פור' בלרנע ובלן שהתבה יותר דקת"ל בן כשלין פור' בלרנע' מעיד לעול' לפי' בעדת ולפסוקי מבנרת דשב"ם ודוק בב"י ר"ה וכתב בהגה לשיר לפרש"י בפר"ש וכ"כ עד לקבל בפר"ת ור"ף וכו' וכ"ש דהל הר"ף הבתיק הנמ' דה"בע כשקבל עדים לו שנזמו הר"ן והר"י ר"ם הכותב ע"ם ע"ש בב"י ר"ה וכתב הרא"ש והוא דלי' לי' לרעת כנגד תוכו וכו' עד ובכ"נה לשתי' כת' תי' בלשון וכו' · לינ לק לתין כלן שני לענין קנסן לינ לתיקון מכוקר בתו' הוא בעדות מצוה ומוזק לינ לתיירי כלל בהגי"ק ות"ת לענין מצוה ס"ל לרבינו כתיקון הרלשון כתו' והב"י קיימר בהעתקת דברי תו' ומרי לי' מלרי ק"ל ע"כ):

באר הגולה

ג ועוד יש בפקותא אחריתי והוא שאם תפס לא מפקינן מיניה כמ"ש המחבר ב"י

שפתי כהן

דכיון שהני' שוב אינו חוזר ומגי' כלל אפי' לגבי עצמו ובשביעותו א"כ חייבים וכמשקנא הש"ם לפי' התוס' והשתא לק"מ מה שהקשה הב"י דהא ע"ש ערוכה היא דבש"ם לא מוכח מידי דהא לפירש"י שפי' כל כמיניה בתמיה וכי יכול הוא לחזור בו ולפטור הנדון מלשלם וכן לפי' הרמב"ן שהבאתי לעיל לא מוכח כלל דאי דינא שעדותן כשרה היא לגבי עצמן לענין שמ"מ יהיו זוממים א"כ וק"ל ומה שלא ביאר הטור בפירוש דעדותן מתקיימת לענין שיהיו עדים זוממים היינו משום דבכלל הפי' מיירי בזה ע"ש וגם בתחלת דבריו כאן כתב ומה שמתקיימי' הזוממין אינו אלא קנס כו' וצלה קאי ומייתי דברי ר"ק · והשתא אתי שפיר הא דכתב העדות שהעידו כשרה משכיבנן ליה ומתקיימת שכיון שהגיד כו' ולמה הוצריך כולי האי הל"ל בקצור העדות שהעידו מתקיימת אלא ר"ל דאע"פ שבאמת הוא אינו עדות והם מתחרטי' בעצמן ממה שהעידו ה"א דהעדות כזה לא שייך דהכי שאין יכולים לחזור ואמ"ה לאו עדות כשרה היא כיון שהם בעצמם אומרי' שקר העדנו אלא העדות שהעידו כשרה משכי' ליה ומתקיימת ושייך ביה דין הזמה והשתא הרמב"ם והטו' בשם ר"ת ור' ירוח' והרא"ש וסייעתם לא פליגי כלל וכולם במדא אמת' ואתיתכהו · וכל זה ברור כשמש בצהרים ולא הוצרכתי להאריך רק שהב"י והרש"ל איסרלש ובעל ס' לק"מ ופוסקי' יוסף וכ"מ לא מכלו כל אכפי קיל את ידיהם ומקום הניח לי להתגדר בו השמים : (ב) איכא נפקותא דעד זומם פסול להעיד כו' ובב"י כתב דכ"מ דאי תפס לא מפקינן מיני' ולי נראה דכ"מ עוד היכי שכבר שילם זה על פיהם וא"א לאהדר כגון שהוא אלם או הלך למ"ה או הוציא המעות ואין לו לשלם חייבים העדי' לשלם כדלעיל סי' ל"ו סעיף ד' בהג"ה ואי לא היה להם דין עדים זוממים רק שעדים אחרים היו מכחישים אות' ולא אמרו עמנו הייתם לא היו חייבי' לשלם דדילמא הם מעידים אמת והאחרים שקר משא"כ בהזמה וק"ל :

כתב הר"ן ס"פ ב' דכתובות וז"ל כמ"ש הרז"ה דבעדות בע"פ הוא דליכא הזמה אבל לא בעדות בשטר לעולם משמע דס"ל אפילו כתב בשטר שבזמנו כתבוהו משום דהזמה חידוש הוא ואין לך בו אלא חדושו דהיינו עדות בע"פ מה הוא וזה שלא כדברי הרי"ף שכתב בפ' מרובה גבי עד זומם דבשטר נמי איכא הזמה כל שכתוב שכתב בו בזמנו וכן נראה עיקר שהרי"ף כו' עכ"ל וכתב הב"י בסימן ל"ד דנראה דאף הרז"ה לא קאמר אלא לענין עונש העדים זוממין שאינו נוהג אלא בעדות בע"פ אבל לגבי דין פסלות העדים מודה הרז"ה שהעדים פסולים דלא עדיף מהזמה אלא כפניכן דנהי דהזמה לא הוי הכחשה איכא הוי דהמזוממות היא המוכחשת בודאי ועדות' בטלה ופסולים לכל עדות שבתורה כדלקמן בסי' ל"ח וה"נ בעדות שבשטר הכחשה איכא הויא והעדים פסולים אף לדעת הרז"ה כ"ל עכ"ל וכ"ל כדברי הב"י ולא מטעמיה דטעם שכתב הוא דהכחשה איכא הויא כמו הזמה אלא בפניהם כו' ליתא דמי לא עסקינן כמי שמזימין אות' בפניהם שאומרים להם היאך אתם מעידים על שטר זה והלא באותו יום עמנו הייתם אלא נראה דטעמיה דהרז"ה דכיון דעדים זוממים חדוש הוא שחדשה תורה בקנס דאע"פ שלא עשו מעשה מ"מ מ"מ אין עונשים אלא במה שנכתב בתורה וכן מדוקדק בלשון הרז"ה פ"ב דכתובות בס' המאור וז"ל אין הזמה לעולם לשלם ממון אלא בעדות ע"פ עכ"ל דלאיזה צורך דקדק וכת' אין הזמה לעול' לשלם ממון כמ"ש לא ודאי כדפירש · והשת"מ"ש הר"ן וזה שלא כדברי הרי"ף כמ"ש שהבין הר"ן דהרז"ה חולק על הרי"ף ליתא לפע"ד דודאי גם הרז"ה מודה דבשטר נמי איכא הזמה כל שכתו' בו שנכתב בזמנו ובדמוכח להדיא בש"ס ר"פ חז"מ דגרסינן התם היכי משכחת לה בעינן דרישה וחקירה ומוקמינן בשטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידי' על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרים קיימינן שמא אחרוהו וכתבוהו ואי כ"ד בעינן דרישה וחקירה היכי קיימינן שמא אחרוהו וכתבוהו כו' פי' דכיון דבעינן דרישה וחקירה באיזו יום ובאיזו שעה על כרחך כתבו כן בשטר דאל"כ לא ה"ל עדות כלל כיון שאי אתה יכול להזימה לטעמא דדרישה וחקירה הוא משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה וא"כ כיון שכתבו בשטר בזמנו כתבנוהו היכא קיימינן שמא אחרוהו וכתבוהו ותו פריך התם שע"פ המאוחרים אמאי כשרי' הא בעינא דרישה וחקירה פי' וא"כ כיון שלא כתבו השטר בזמנו כתבנוהו עדות שאי אתה יכול להזימה הוא וכן פירשו הרמב"ן והבעל תורת חיים שם בר"פ חז"מ ומוכרח הוא ודו"ק ומסיק דכולי ממונות לא בעינן דרישה וחקירה מדרבנן וא"כ מוכח מכולה סוגיא דבשטר נמי איכא הזמה לפסול השטר ועכ"פ גם הרז"ה מודה בזה ולא כמו שהבין הר"ן מדבריו (גם מ"ש הר"ן שם כדתניא בפ' גט פשוט שטר שכתוב בו בא' בניסן בשמטה כו' ליתא בפ' גט פשוט ולגב הודפי' לא עיין רק ברי"ף פ' מרובה דמייתי ברייתא זו והכין הוא שהיא ברייתא בפ' גט פשוט דברייתא' דמאוחרים כשרים אית' התם ובאמת ליתא כן ברים פ' חז"מ ע"ש) וכן נראה מל' הרז"ה בס' המאור שם שכתב אלא תתכן הזמה לעולם בעידי' בשטר שים לומר שמא אחרוהו וכתבוהו ועוד אין הזמה לעולם לשלם ממון אלא בעדות על פה עכ"ל מדכתב שים לומר שמא אחרוהו כו' משמע הא כתבו בפירוש בזמנו כתבנוהו שייך ביה הזמה והיינו שכתב אלא תתכן כולי לשון אלא תתכ"ן אלא תתכן אם לא בדרך רחוק אבל אם אירע כן שייך ביה הזמה ונפלא גם הרי"ף יכול להיות דמודה להרז"ה שהרי הרי"ף בפ' מרובה לא כתב רק דהשטר פסול אבל לא הוזכר שם כלל שהעדים יתחייבו לשלם ממון ולא כהר"ן שהבין שהרז"ה חולק על הרי"ף והיינו שלא השיב הרז"ה על הרי"ף כדרכו שלא משמע שבא לומר שבין אחר בפני עצמו · וגם הרמב"ן בס' המלחמות לא השיב על הרז"ה בזה כדרכו בכל מקום שהרז"ה משיג על הרי"ף בא רמב"ן ומשיב על דבריו ומיישב דברי הרי"ף וכאן שתק והודה לו שלא ודאי משום שגם הרז"ה אינו חולק על הרי"ף כלל בזה אלא ענין אחר מחודש קאמר בפני עצמו · ולא מצאתי שום פוסק שחולק על הרז"ה בזה · הלכך העיקר כדבריו בזה. כן כ"ל :

כתב הרי"בש סי' רס"ו ומביאו ב"י דהזמה שלא בפניהם פסולים מיה' והביא ראיה מהרמב"ם פ"ב מה' עדות ומרש"י פ"ב דכתובות ולפע"ד אין דבריו מוכרחים דהרמב"ם מיירי בעדים שלא ניזומו כולם ואתי התם וק"ל ורש"י נמי לא משמע מדבריו מידי · גם מה שהביא שם מהרמב"ן שפסל בשמתו ואמרו נגלנים הם י"ל דשאני התם שמעידים על גופן של עדים שהם נגלנים משא"כ הכא ואפילו לדברי הריב"ש כ"ל ברור שא"י לפסלם שלא בפניהם לשבועה אפילו בגזלנות דשבועה הוא נוגע להם עצמם ואין מקיימים לאדם שלא בפניו משא"כ לעדות דמה להם בכך שפסולים להעיד ודו"ק :

שולחן ערוך

עדותם הראשונה קיימת דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד **ב** אבל נאמנים לגבי עצמם לשלם לו כל מה שהפסידוהו :

הגה הרב המחבר קיצר כאן במקום שהיה לו להאריך כי אף על פי שאין דנין דין עדים זוממים הואיל ומשום שהוא קנס מכל מקום **ג** (ב) איכא נפקותא דעד זומם פסול להעיד כמו שנתבאר לעיל סימן ל"ד **ד** ועידי הכחשה כשרים כמו שנתבאר לעיל סימן ל"א ג ועל כן כתב בעל הטור הרבה דינים מעדים זוממים והרוצה לעמוד עליהם יעיין שם :

הלכות

מאירת עינים

אלוה אבל לענין שאר עניינים כל א' מהב' כתות נאים כפני עצמן ומעידין אבל בהזמה הראשונים נפסלים והאחרונים כשרי' לגמרי וה"ט כיון דבהזמה האחרונים מעידים על גוף העדים לומר אתם העדים הייתם עמנו אין הראשונים נאמנים להכחיש בדבר שהעידו על גופם דומה לאם העידו שנים על שנים אחרים שרצו אותם שהללו שבת או הרגו הנפש שא"כ נאמנים אלו שהעידו עליהן לומר לא עשינו · כן מפורש הדין והטעם בסימן זה בטור · והמחבר קיצר ולא כתב כאן שום דין הזמה · וע"ש בתחלת דבריו והכחישום או הזימה ה"ז פטור לא הטוס יקר אלא לענין לפטור לזה שהעידו עליו שלוה וק"ל : **ב** אבל נאמנים לגבי עצמן כו' ומ"מ יכול הנתב' לומר אין לי עסק בזה אלא עם הנתבע והנתבע צריך לשלם להתובע אחר על הנ... וכ"מ אם יש להנתבע מזומנים או בינונית או שבוח להוציא מידו ומיד העדים קשה להוציא או שאין להן אלא זיבורי' וק"ל : **ג** איכא נפקותא דעד זומם פסול עוד יש כ"מ אחריתי דאי תפס לא מפקינן מיניה וכ"כ המחבר בב"י בסוף סימן זה דמה"ט כתב הטור דיני הזמה אע"פ שאין דרכו לכתוב דברים שאין נוהגים בזמן הזה ובפרישה כתבתי דכ"ש לתרווייהו כ"ל בטור ע"ש : **ד** ועידי הכחשה כשרים פי' שכל אחת פלה כפני עצמה ומעידה וכנ"ל :

טורי זהב

סי' לח בש"ע אבל נאמנים לגבי עצמן וכו' בטור סי' מ"ו סעי' ל"ו כ"כ אלא דקשה לאיה הביא הטור כאן דעת ר"ק דפוסק באומר עדות שקר העדנו דפטורים מלשלם וי"ל דר"ק מיירי דפטור מכל הדין דכאשר זמם דלאיתו שייך בהודם מפי עצמו וכן מבואר בתו' פ"ק דמכות דף ג' ולא מיירי התם מהפסד שגרם העד בעדות שקר לאותו שמעיד עליו לאפסד דעדיין לא באו לידי הפסד אבל הטור בסי' מ"ו והמחבר כאן מיירי מלד גרמא בנזיקין שגרם לו הפסד וזה צריך לשלם (בשם מהרש"ק בב"י ר"ה וזה שכתוביי' הטומתי' וכו' עכ"ה דהא גמרא ערוכ' היא וכו' ועיין בליג' דגרמי להר"מבן תמהא תו' אחר לפי' קיוב לשלם בשקר העדנו ע"ש ע"כ)

הלכות הלוואות

לט כותבין שטר ללוה בלא מלוה ועל איזה הודאה כותבין. ובו י"ז סעיפים:

א א המלוה את חבירו בעדים א (א) או שהודה בפני עדים שהוא חייב לו נקרא מלוה על פה ב ב ואינה גובה מהמשועבדים ג והמלוה את חבירו בשטר (ב) (גובה מן המשועבדים) אפילו

לט א או שהודה בפני עדי' כו' וכתב בהג"ה פ' ז"כ הא דמהני קנין בהודאה היינו שקנו מידו שיתן הוכו עד זמן פלוני אבל אם אמר סתם הנני מודה לך בקנין בפני עדים שאני חייב לך לא ידעתי על מה יחול הקנין הואיל ולא מקנה לו עתה שום דבר וע"ל ר"ס מ': ב ואינו גובה מהמשועבדי' משועבדי' כקרקעות נכסים שמכר הלוה או נתן במתנה לאחרים אחר שלוה מהמלוה וה"ט דאינו גובה מהם משום דאינהו לא ידעו בהלואה דעדים בלא שטר לית ליה קלא דכיון דמסתמא לא ניחא ליה ללוה דליפוק עליה קלא דהוא חייב והעדים אינם מוציאין הקול ויפסיד הלוקח וה"ה המקבל מתנ' דבענינים הללו בתנו למקבל מתנ' דין לוקח דאל"ל שקיבל המתנה מתנו לא היה נותן לו אבל כשקנה בק"ס לפני עדים אמרי' כיון דהקנה לו בענין יפה כ"כ ודאי אינו מקפיד בקלא ואמרינן דמסתמא הוציאו העדים הקול ונ"ה מסיק המחבר וכתב דבקנין לחוד אפי' לא נכתב השטר גובה ממשעב' די' (לאפוקי כ"י פ' נ"פ ורשב"ם ד"מ ס') ועיי' בהגד"מ שם כתבתי והוכחתי דהיינו דוקא כשהעדי' לפניהו וזוכרין זמן הקנין דאל"כ אע"פ שהלוה מודה לו שקנה מידו מזמן זה ונסים עדים אחרי' שראו הקנין מ"מ הן לא מפקי הקלא אלא עידי הקנין עצמן ויש לחוש שמא העדים עצמן שכחוהו ואינו גובה ממשועבדים מזמן הקנין אא"כ יש שטר ביד המלוה ונזכר בו זמן הקנין דאו גובה מאותו זמן ע"ש ודו"ק: ג ה"ג והמלוה את חבירו בשטר גובה מן המשועבדים אפי' כו'

לט (א) או שהודה בפני עדים כו' כתב בהגה' אשרי פ' ז"כ הא דמהני קנין בהודאה היינו שקנו מידו שיתן לו הוכו עד זמן פלוני אבל אם אמר סתם הנני מודה לך בקנין בפני עדים שאני חייב לך לא ידעתי על מה יחול הקנין הואיל ואינו מקנה לו עתה שום דבר. ומביאו הסמ"ע ונבדק הבית הבית על הגה"ה דמועיל הקנין אף בכה"ג והכ"מ ייסב דברי הג"א וכ"ע לדינא ועיין בס' ניד' תרומה שער מ"ב ח"ה דף פ"ב ע"ג. וע"ל ר"ס מ'. מיהו כל זה לענין שיהא טורף ממשעבדי אבל לגבי עצמו פשיטא דמהני הודא' אף בלא קנין כשאמ' אני מודה שאני חייב לך וק"ל: (ב) גובה מן המשועבדים כו' הכ"י כתב בשם הטעם דשעבודא דאורייתא אלא דמלוה ע"פ לית ליה קלא תקנו רבנן דלא ליטרוף משום פסידא דלקוחות וכ"כ בעיר שושן ובאמת יש מחלוקת הפוסקים בזה. דעת הרי"ף ה"פ נט פשוט והרמב"ם פי"א מה' מלוה וסמ"ג רים עשין צ"ד דשעבוד' דאורייתא ומדברי התוס' פ"ק דקדושין דף י"ג ע"ב וס' יש בכור דף מ"ט ע"א מבואר להדיא דקי"ל שעבוד' לאו דאורייתא וכ"כ התוס' ס"פ נט פשוט ריש דף קע"ו בשם ר' חיים ור' אלי' וכתבו שכן עיקר וכ"כ המרדכי שם וכ"כ הגהת"מ שער ס"ח בשם (אף דק"ל דבהשגות פ"ס ראשון מה' ערכין כתב הראב"ד והשתא דקי"ל מלוה ע"פ גובה מן היורשים דשעבודא דאורייתא כו' ואולי תרי ראב"ד ניהו או קוד בו בתשובה או אגב שיטפ' נקט שם בהשגות הכי דהשגה לא תליא בהכי דאפילו שעבודא לאו דאורייתא מצינו שפיר מדקי"ל מלוה ע"פ גובה מן היורשי' ע"ש. והבעל מגדול עוז תמה שם על הראב"ד שדברי הרמב"ם הס"ם ערוך פ"ד דערכין כו' ע"ש ולא דק כלל דאדרבה מהש"ס ההיא משיג הראב"ד מדפריך ש"מ מלוה ע"פ גובה מן היורשים כו' משמע להדיא דלמ"ד מלוה ע"פ גובה מן היורשים א"כ להעמדה בדין וא"כ אין הא קי"ל דמלוה ע"פ גובה מן היורשים ודפסיק רב פפא הלכתא כס"פ נ"פ גם מה שתמה המגדול עוז גם דהא מלוה ע"פ אוכה בינבת אלא בא' מג' דרכים דלקנין ר"ס ק"ח לא דק כלל דהתם היינו משום פדי פרעון אבל הכא מיירי אפילו ידעינן דלא פרע ע"ש וק"ל) הראב"ד ומביאו ב"י לקמן סימן ק"ד סעיף ט"ו וכן נראה להדיא דעת בעל העיטור ריש מאמר רביעי אחריות ח"ל שעבודא דאורייתא במלוה הכתובה באורייתא קאמר כגון האשה שהכילה תשלתה ומתה כו' עכ"ל והיינו כדברי התוס' שם ע"ש: וגם התוס' רי"ד בקדושין הוכיחו דקי"ל שעבודא לאו דאורייתא והשיגו על הרי"ף ע"ש שהאריכו קצת (וגם בב"מ לקמן ס"ס פ"ח כתב דס"ל להתוס' להלכה שעבוד' לאו דאורייתא ע"ש):

ודעת הרא"ש לא ברירא לי שבתשובה נראה מדבריו ס"פ נט פשוט דס"ל שעבודא דאורייתא וכ"כ הב"ח ס"ס פ"ט בדעת הטור לדעת הרא"ש ואמת משמע שם כן בטור אבל לפעד"נ דדעת הרא"ש שעבודא לאו דאורייתא שהרי כתב בפ"ק דב"ק וז"ל ב"ח אינו גובה מן היתומים מעבדים שהניח להם אביהן דהלכה כרב כתמן בליוי דאמר עבדי כמטלטלי דמי בכל מילי דרבנן לגבות מן היתומים כו' עכ"ל והיינו כמ"ש התוס' שם והרא"ש פ' הגוזל קמא דטעמא דרב כתמן דלא נבי מעבדי דיתמי דהוי מילי דרבנן לפכר שעבודא לאו דאורייתא ע"ש. ומה"ש הרא"ש פ' נט פשוט אין ראיה דלא העתיק אלא לשון הרי"ף כהוייתו וכן דרכו בכמה מקומות שמעתיק ל' הרי"ף ובמקום אחר אינו סובר כן. וגם מה"ש הרא"ש פ"ק דמציעא בסוגיא דמלא שטרי חוב וז"ל וגם מ"ש רב אלפס בשטר הקנאה שטר שיש בו קנין לא ברירא ליה מה חילוק יש בין יש בו קנין לאין בו קנין כיון שכתוב בשטר פלוני לוה מפלוני' מנה נשתעבדה נכסי לוה למלוה אף בלא קנין דשעבודא דאורייתא כו' לאו לאתויה דס"ל הכי דשעבודא דאורייתא אלא לרב אלפס פריך הכי דהא רב אלפס גופיה סבר שעבודא דאורייתא והא דלא פירש הוא שטר הקנאה שטר שיש בו קנין משום דע"כ פי' דמשמעתא לא משמע הכי דא"כ קשיא למ"ד שעבודא דאורייתא ועוד דמ"מ ק' מה חילוק יש בין יש בו קנין לאין בו קנין כיון דשטר טורף ממשעבדי א"כ מיד בכתיבת השטר נשתעבדו הנכסים כו' ומ"ש הרא"ש דשעבודא דאורייתא אין ר"ל דהקושיא תליא בהכי אלא פירכא דליסבא נקט דוק ותשכח דכן הוא אף ב"ע. ממ"ש הרא"ש בגיטין ר"פ הנזקין ולע"ג דקי"ל שעבודא דאורייתא כו' ואפשר דבא לומר למאן דס"ל שעבודא דאורייתא:

שוב ראיתי בדברי מהרש"ל ביש"ש פ"ק דב"ק סי' ט"ו שהביא דברי הרי"ף והרא"ש דס"פ נט פשוט וכתב בפשיטות שדעת הרא"ש דשעבוד דאורייתא והכריע כן בראיות ע"ש. ולא שת אל לבו דברי הרא"ש דפ"ק דב"ק ור"פ הגוזל שהבאתי. וגם קשה עליו דא"כ היאך פסק הוא עצמו ביש"ש שם בסי' ל"ג וגם בפ' הגוזל קמא סי' ח' דעבדי כמטלטלי דמי לענין גבית חוב מיתמי שהוא דרבנן עיי' שם

וגם הכרעת מהרש"ל לפע"ד אינ' מכרעת וראיותיו אינן ראיות ואדרבה כ"ל להביא ראיות להפך וכמו שאבאר. דמ"ש מהרש"ל וז"ל ויש לי ראיה לדבריה' שמה שתירצו התוספ' בקדושין ובבא בתרא דמה שכאמר שעבוד' דאורייתא' זהו מדבר במלוה הכתוב' בתורה כו' דע"כ פתמא דש"ס לא ס"ל הכי שהרי מסקינ' בב"ב מתיבי המוכר בור כר"ה וכפל עליו שור והרגו פטור ולא עוד אלא שאם מת השור יורשי בעל הבור חייבי' לשלם דמי השור לבעליו אלמא מלוה ע"פ גובה מן היורשי' וקשה לרב ושמואל שסוברי' אינו גובה אמר ר' אילעי אמר רב בשעמד בדין וא"כ מה הקשה המקשן או התרצן לימא שאני התם נבי ניזקין דמלוה הכתוב' בתורה היא ומה צריך לחלק כשעמד בדין בכדי אלא ש"מ דליכא חילוק עכ"ל ולפע"ד אין והראיה מב' טעמים. חדא שהרי התוספ' לא כתבו שם כן אלא לרב פפא דבב"ב קאמר הלכת' גובה מן היורשים שלא תנעול דלת בפני לווין ובקדושין קאמר הלכתא גובה מן היורשים שעבוד' דאורייתא אלמא דס"ל לחלק בהא אבל לרב ושמואל משמע שם להדי' דס"ל אפי' במלוה הכתוב' בתורה שעבוד' לאו דאורייתא' ולהכי קאמרי רב ושמואל בב"ב פתמא שעבוד' לאו דאורייתא ולהכי נמי קאמר שמואל בפ"ק דקדושין האשה שהביאה' תשלת' ומתה לא יביאו יורשים עולתה ומפר' התם בש"ס משום דשעבוד' לאו דאורייתא אפי' במלוה הכתוב' בתורה עיי' שם. וא"כ מתיב שפיר בב"ב לרב ושמואל ויכול להיות שהמקשן והתרצן נפשייהו ס"ל לחלק בין מלוה הכתוב' או לא רק שמקשי' ומתרצי' לרב ושמואל (ופה דלא מייתי ש"ס הך מתיבי בקדושין היינו משום דבבבא בתר' הוא עיקר מלתייהו דרב ושמואל ועוד דבקדושי' לא אמר רב מידי אלא שמואל רק בב"ב אמר רב ושמואל תרוייהו והקשו בכי היכיבה לרב ותירץ בשעמד בדין) ועוד שהרי הא' מיתיבי אינו סתם ש"ס אלא לשון מיתבי הוא שבני ישיבה של רב ושמואל הוא שהקשו כן תדע שהרי התרצן הוא ר' אילעי אמר רב וא"כ בני הישיבה של רב ושמואל דברו עמהם והם ידעו האמת שסבירא להו בכל גוני שעבוד' לאו דאורייתא. אבל אה"נ מסקי' הש"ס כרב פפא דפסק הלכתא שעבוד' דאורייתא' במלוה הכתוב' בתורה ובעלמא שעבוד' לאו דאורית':

עוד הביא מהרש"ל שם ובפ' שור שנגח בדיכי בירה ראיה ממאי דאמרי' בבכורות פ' יש בכור אלא אמר רבא דכ"ע מלוה הכתוב' בתורה לאו ככתוב' בשטר דמי' ודכ"ע אית להו דרב פפא דאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשי' ואינו גובה מן הלקוחו' כו' משמע דרב פפא לא איירי במלוה הכתוב' בתורה אלא מחלקינן בתרי מימרי דכ"ע סברי מלוה הכתוב' בתורה וכ"ע סברי כרב פפא כו'

לט
א משנה ב"ב דף קעה ע"א וע"ב
ב ומפרש עולא בגמרא שם דשעבודא דאורייתא לוה למלוה והא דלא גבי מלוה מהמשועבדים דהיינו הנכסים שמכר משום פסידא דלקוחות אבל כשהוא מלוה בשטר כיון דאיכא תרתי שטר ועדים מפקי לקלא ולקוחות איהו דאפסידו אנפשייהו כיון שידעו שהיה חייב והלכו וקנו ממנו

אפילו לא כתב אחריות ג דקיימא לן ד אחריות טעות סופר הוא ד ואם יש עדים שקנו מידו (ג) אפילו לא נכתב גובה ממשעבדי :

הגה ועיין לקמן סימן ס"א סעיף ב' וסעיף י' איזה מקרי שטר ה ועיין לקמן רים סימן רכ"ה מלין אחריות טעות סופר :

ב (ד) המלוה את חבירו בעדים אין כותבין ערותן ונותנין למלוה שלא יחזירו למלוה על פה מלוה בשטר ה עד שיאמר להם הלוה כתבו שטר וחתמו ותנו לו ו ואע"פ שאמר להם כן צריכים להמלך

כו' כ"כ הטור : ד אחריו' ט"ס משום דחזקה דלא שדי איניש זוזי בכדי וע"ל סימן ס"ע ס"כ בהג"ה דגם בשטר טעות אמרינן ט"ס : ה וע"ל ר"ס רכ"ה בג"ל דשם כתב מקור דין אחריו' ט"ס שהיא בין במקרקעי בין במטלטלי ואילך שם בין יוצא מידו בתובם או לא ומיהו אותן המלוקים אינם זייכים כאן במלוה דאף דאירע לו אונס אלא כל לוה שנעשה לו טובה בהלואה חייב באונסים ולהחזיר להמלוה מעותיו שהלוה לו ואם אין לו טורף ממשעבדי ודוקא בלוקח שלא הלוה מעות להמוכר אלא שקנה ממנו קרקע והרי מוכר עשה את שלו שמכר לידו הקרקע תו אינו חייב כמה שיצא מידו

ס"מ רב פפא לאו בהכי מיירי אלא בפת' מלוה עכ"ל וגם זה לפע"ד אינו ראיה מכ' טעמים . חדא דודאי הך רב פפא דבכ"ב דאמר מלוה ע"פ גובה מן היורשי' ואינו גובה מן הלקוחות איירי בהתם מלוה וכדמוכח מדברי התוס' נופייהו להדיא להא קאמר גובה מן היורשי' משום כעילת דלת ואם איתא בלא"ה נמי הא שעבוד' דאורייתא' רק שהתוס' כתבו דרב פפא דקדושין דקאמ' מלוה ע"פ גובה מן היורשי' מ"ט שעבוד' דאורייתא' מיירי במלוה הכתוב' בתורה ודבא בפ' יש בכור מייתי הך רב פפא דבבא בתרא . ועוד והוא העיקר בעיני שהרי לא כתבו התוספו' דס"ל לרב פפא דמלוה הכתוב' בתורה ככתוב' בשטר דמי' וע"ל כרחך רב פפא גופי' ס"ל דלאו ככתוב' בשטר דמי' דהא פסק התם בקדושין כמלוה הכתובה בתורה דאינה גובה מן הלקוחות רק שהתוספות כתבו דרב פפא ס"ל גבי מלוה הכתובה בתורה שעבוד' דאורייתא' ומיהו לאו ככתוב' בשטר דמי' לענין דתטרוף מלקוחו' וא"כ בפ' יש בכור דבעי רבא לאוקמי כרב אסי דאין כלקוח' וכיורשין הן שפיר קאמר דס"ע מלוה הכתוב' בתורה לאו ככתוב' בשטר דמיא והיינו דלא טריף מאחין ודכ"ע אית להו דרב פפא דמלוה ע"פ גובה מן היורשי' ואינ' גובה מן הלקוחות . וזה ברור . הרי בררתי שראיות מהרש"ל אינן ראיות :

ועתה אביא ראיה לדברי התוס' וסייעתם . חדא דמוכח מדברי רב פפא בעלמא דס"ל שעבוד' לאו דאורייתא' מדאמר פריעת בע"ח מצוה וכמ"ש לקמן ועוד דלדע' הרי"ף שכתב דס"ל לרב פפא שעבוד' דאורייתא' בכל מילי והא דקאמר בפ' גט פשוט שגובה לגובה מן היורשי' שלא תנעול דלת בפני לווין היינו למשו' הכי אוקמה רבנן אדאורייתא' . קשה דמה צריך טעם לומר דאוקמ' רבנן אדאורייתא' וכך הקשו התוס' ר"ל בקדושין וכן הריטב"א שם על הרי"ף וכתבו שאין דבריו כנוכים בזה מהאי טעמ' וכן הקשה בתשו' מהר"י ן' לב ספר א' דף מ"ש ע"ד גם הרמב"ן בחדושיו ס"פ גט פשוט כתב שדברי הרי"ף אינם מחוורי' בזה . הרי הרמב"ן גופי' שהוא נושא כליו של הרי"ף ובכל מקום מיישב את דבריו בכל מה דאפשר בכאן הודה ולא כוס שדברי הרי"ף אינם מחוורים ושלא הרמב"ן והריטב"א גם דרב פפא ס"ל שעבוד' לאו דאורייתא בכל דוכת' ע"ש כריטב"א שהאריך בזה . (וגבי מלוה כרחה לכאורה לדיית הרמב"ן והריטב"א בלורה דס"ל לרב פפא שעבוד' לאו דאורייתא' מדקאמר בערכין פ' שום היתומים וכ"כ סוף פ' ג"פ וכתבו כו' פ' הכותב פריעת ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ואם אית' דשעבוד' דאורייתא' אמאי יתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו הא מדאורייתא' אשתעבד נכסיה) ועוד קשה לי לדעת הרי"ף אמאי קאמ' רב פפא בב"ב טעמ' דשלא תנעול דלת בפני לווין וכן לוקחין קאמר טעמא דשעבודא דאורייתא הל"ל הכא והכא תלא ליטב' אלא ודאי כדעת התוס' והלכך בב"ב דמיירי בסתם מלוה ע"פ דהתם שעבוד' לאו דאורייתא הוצרך לטעמא דשלא תנעול דלת בפני לווין אבל בקדושין דקאי התם אפלוגתא דרב ור' יוחנן דמיירי להדיא במלוה הכתובה בתורה כגון תשלות ופדיון הבן ונזקין לא שכיחי דלא שייך התם טעמא דנעיל' דלת בפני לווין ושייך טעמא דשעבוד' דאורייתא . ובהכי מתיישב ג"כ מה שהקשה הריטב"א שם על דברי התוספות ע"ש בריטב"א ויש ליישב כל קושיותיו ומתוך מה שכתבתי ודוק . ומ"מ אף לפי דברי ריטב"א שם מ"מ איהו מסיק דרב פפא נופיה ס"ל בכל דוכתי שעבודא לאו דאורייתא וא"כ פשיטא דלא קשי' כלל קושיית מהרש"ל וקי"ל וע"ש בריטב"א :

אך הרמב"ן והריטב"א שם כתבו דמטעם אחר קי"ל שעבודא דאורייתא מדאמרי' בסוף בכ"ב ובערכין פ' שום היתומים דהלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע ולאפוקי רב פפא דאמר פריעת ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו וכ"כ המנוקי יוסף פ' גט פשוט שמצאו המפרשים לכיון דקי"ל כותי' דרב הונא בריה דרב יהושע ש"מ שעבודא דאורייתא . ואני בעניי איני מכיר ראיה זו דהתם' לא פליג רב הונא בר' יהושע רק אמאי דקאמר רב פפא טעמא דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אפי' בשטר משום דפריע' ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבדא מצוה נינהו ורב הונא ב"ר יהושע ס"ל טעמא משום גררי וא"כ דסבר שעבוד' לאו דאורייתא אלא דמשום נעילת דלת תקנו רבנן דגובים מן היורשים וא"כ בכל ענין גובי' מן היתומים אם לא היכא דליכא למיחש לגררי והא אפי' רב ושמואל גופייהו דס"ל שעבודא לאו דאורייתא ס"ל במלוה בשטר גובה מן הלקוחות ויורשין וכדתנן בפ' גט פשוט להדיא ועל כרחך היינו משום דבשטר עבוד רבנן תקנתא שלא תנעול דלת בפני לוין וכמ"ש הריטב"א להדיא בקדושין אם כן גם רב הונא ב"ר יהושע מצי סבר שעבוד' לאו דאורייתא אלא דעבוד רבנן תקנת' היכא דליכא למיחש לגררי :

ומ"ש הרמב"ן בחדושיו מדאמרי' בפ' הכותב א"ל רב כהנ' לרב פפא לדידך דאמרת פריעת ב"ח מצוה אמר דלא ניחא ליה למעבד מצוה מאי כו' אלמא כב הונ' ב"ר יהושע לית ליה הא דפריע' ב"ח מצוה אלא שעבוד' דאורייתא כו' לפע"ד אין ראיה משם ואדרב' משם ראיה להפך דאם איתא דרב כהנא בעי לרב פפא ולא לרב הונא משום שעבוד' דאורייתא' הל"ל לרב ושמואל דס"ל שעבוד' לאו דאורייתא' מי אמר לא ניח' ליה למעבד מצו' מאי כו' ודאי רב כהנ' ידע פלוגתא דרב ושמואל כמו רב פפא אלא ודאי לרב ושמואל לא קשיא מידי לכהי דסברי שעבוד' לאו דאורייתא' מ"מ כיון דקיוב' רמי עליה לשלם לא מצי למימר לא ניחא לי אבל לרב פפא דקאמר מלוה כעלמא הוא ופריך ואם כן רב הונ' ב"ר יהושע כהי דלא סבר מלוה בעלמא הוא מכל מקום לאו שעבודא דאורייתא הוא אלא חיובא הוא דרמי עליה והיכ' דתקנו רבנן לשלם כגון בשטר וכה"ג כעין דאורייתא תקון דחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה .

עוד הביא הריטב"א שם ראיה מדבא דהוא בתרא קאמר בגטין פ' הניזקין דמדאורייתא ניזקין גובי' מן העידית מן היתומים כו' והיינו לטעמיה דאין מחלק בין מלוה הכתוב' בתורה או לא אבל לפי מ"ש לעיל בשם התוס' וסייעתם דבמלוה הכתוב' בתורה ס"ל לרב פפא שעבוד' דאורייתא' היא א"כ אין ראיה מהתם דניזקין מלוה הכתובה בתורה היא ואף על גב דמשמע התם בר"פ הניזקין דגבי ב"ח נמי ס"ל לרבא הכי היינו לוקח בב"ח שהתנה בפירוש בשטר שיגבה מן העידית דהכי' משועבד מדאורייתא כיון שהתנה כן בפירוש וכ"כ הרשב"א שם בחדושיו להדיא וז"ל אמר ליה רבא הכי השתא כו' אלא הכא כיון דאורייתא בעידי' אפי' מיתמי נמי כו' איכא למימר דרבא ס"ל שעבוד' דמדאורייתא' ועוד כ"ל דכל ששעבדו בפירוש אפי' מ"ד בעלמא שעבוד' לאו דאורייתא בשעבוד מפורש מודה עכ"ל ועוד נלפע"ד דאפילו תימא שעבודא לאו דאורייתא בין בניזקין בין בכוב קאמר רבא התם שפיר לאביי דדייק התם מדב"ח דליכיה בבינונית ויתמי בזבורית ה"ה כמו שט"ח היוצא על היתומים שהתנה בפי' על העידית אינו גובה אלא מן הזבורית דהכי הפת' ב"ח דיכי' מדאורייתא בזבורית כדמגלא ובגי יתמי אוקמ' רבנן אדאורייתא' אבל הכא כיון דמדאורייתא גבי מיגי' דידיה גופי' בעידית א"כ ביתמי נמי דלא גבי אלא מדרבנן ס"ס כיון דגבי אוקמה אדאורייתא' כמו גבי דידיה גופיה ולהכי פריך התם בג"פ שפיר והא נזיקין דליכיה בעידית ומיתמי בזבורית כלומר בניזקין בדידיה גופי' דליכיה בעידי' ואפ"ה מיתמי בזבורית ולא אמרי' דתקנו ביתמי כמו בדידיה . ועוד נראה לאפי' תימ' דס"ל לרבא התם שעבודא דאורייתא מ"מ הא מר זוטרא ואביי ורב נחמן פליגי עליה התם וכתבו התוס' שם לחד פירושא דסבירי להו שעבודא לאו דאורייתא וכל הפוסקי' פסקו התם דלא כרבא וכדלקמן סוף סי' ק"ח :

עוד כתב הריטב"א שם ראיה דקי"ל כר' יוחנן ור"ל לגבי רב ושמואל וראיה זו לפע"ד ג"כ איננו ראיה דכיון דרב פפא דהוא בתרא פסיק הלכתא מלוה ע"פ גובה מן היורשים משום שלא תנעול דלת בפני לוין וס"ל שעבודא לאו דאורייתא וכדמוכח כמו מדברי רב פפא בערכין פ' שום היתומי' ובכ"ב ובכתובות פ' הכותב גבי הא דאמר רב פפא פריעת ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו וכמ"ש הריטב"א גופיה שם דס"ל לרב פפא שעבודא לאו דאורייתא וגם סתמא דש"ס מסיק כרב פפא הלכתא כותי ומכל שכן לפי מה שכתבתי דרב נחמן ומר זוטרא ואביי ס"ל שעבודא לאו דאורייתא וקי"ל כוותייהו . ומכל מקום אין אני סומך על ראיותי והכרעתי כי אין תלמיד כמוני מכריע בין ההרים הגדולים רק שלפע"ד דין זה אי שעבודא דאורייתא או לא עכ"פ הוי ספיקא דדינא : (ג) אפי' לא נכתב כו' מ"ש הסמ"ע כאן ס"ק ב' לחלק בין כשהעדים לפניהו או לא וכ"כ עוד לקמן סי' מ"ג ס"ק ק' לא נהירא כמ"ש לקמן סימן מ"ג סעיף ע"ו ס"ק ל"ה ע"ש : (ד) המלוה את חבירו כו' וזה שנרשם בסמ"ע כאן ל' רמב"ם ·

בעק"א

ג מסקנת הגמרא ב"מ דף י"ד ע"א ד תימרא דרבא וכו' ב"ב דף מ' ע"א וכדמפרש שם רבא דמהם קנין לכתיבה עומד ופי' הרשב"ם כיון שהקנהו אין לך יפוי כח גדול מזה ומסתמא רולה שיכתבו לו וכתב הסמ"ע בשם הב"ח פ' ז"ב דאם אמר הבני מודה לך בקנין בפני עדים שאני חייב לך לא ידעתי על מה יחול הקנין הואיל ולא מקנה לו עתה שום דבר והביאו הב"י מח"מ ה מימרא דרבא א"ל כתמן שם ו רמב"ם בפי"א מהלכו' מלוה ולוה ממסקנת הגמ' והלכת' כריך לאמלוכי ביה כתובות דף כ"ה ע"א וכתב ה"ה שרבינו מפרש' אפילו בהודאות

מידו בתוכם וק"ל: ן וכותבין זמן הקנין * עיין בע"ז דכתב
דטעם לפי שכתבוהו מהיום ויפטרוהו להמלוה דזמן פרע
להמלוה ויקח מידו שובר ויקנה ממנו בשט"ח ויחזור שט"ח
זה מיום לפ' הוה שהרי זמן הפטר הוה לפחד זמן השובר עכ"ל ולפ"ז
דק דהא כתבינן בתום' דכ"כ
וכהיתו העור לקמן כי' כ"ל דלזמן
כותבין זמן בשובר מה"ט דזמן
לקרוהו הפטר"ח ולי' לריב דכתב
זמן בשובר לישנא דלפחד לפרוע'
כו' ע"ש לפ"ז הטעם הוה כמ"ש
העור בסימן מ"ג ולפ"ז בשובר
בסימן: ז לו יכתבו שטר'
לפ"ז לישראלהו כו' פשוט בסימן
מ"ג ס"ט מפורש הטעם לחיישינן
שלוה בכיסן וקנה קרקע בחייל
ולחיורו וכתבו זמן הפלוח"ם ון
ולפ"ז מכר הקרקע קנה כחייל
ולו המלוה עורף מהלוקח שלפ"ז
כיון דלוה היה בכתב לפרע זמן
מכיון היה מיכר שקנה לפרע זמן
הפלוקח ולפ"ז היה יכול לערוף
מהלוקח דקי"ל לוה ולפ"ז קנה
ומכר קין המלוה עורף מהלוקח
והפרע לפרעה זמנו מכיון היו
כיכר שקנה להפלוח"ה להקנין
ולחי למטרף שלפ"ז כדין וכתב שם
העור והמחבר למה"ט לם כתב
לו דלקני ס"ל לכתוב בהשטר
לפחדיהו וכתבוהו ולחיילו למ"ד דלקני ט"ס הוא כמ"ש לקמן
בסימן קי"ב ס"ק לף כתב דלקני ס"ל לכתוב ליחלטינהו ו"ל
למיירי שכתב בו מלבית לחליות דלזו לפ לחלוין דלקניט"ם וכמ"ש
מוה"ס לקמן בסימן קי"ב ס"ק: ח ולפי' מת הלוה כו' וכן לם
מת המלו' כו' עפ"ר כתבתי דה"ה לם מתו שניהן המלו' והלו' וגם
לפ"ז ס"ל הוא במתו שניהן וכמ"ש שם ע"ש: ט דלי' משך מילתא' עפי'
מל"יוס כו' דטעם מזוזה דשתם הלוה לוי לפ"ז על ל"יוס וכמ"ש
העור והמחבר לקמן סי' ע"נ ומחילפ לו קרקעו לו זמן שפ"ז
לכתוב מתנו הלוותו על שנה מלי לכתוב לו כל הזכה לפ"ז מיהו'
דפרע לו בתוך זמנו • וזהו שמשיק המחבר וכתב ולם קנעו לו
זמן לפרעון אין כותבין לו לחר לותו זמן הלי קודם לכן כותבין
לו"ם שמשך הזמן שוכח ולפרכת הרמזוכה לפלילו לחר לותו זמן
כותבין ון"ל: י לזיו לפ"ז כפנקס כו' עמ"ש בל"מ כזה:

יא דכי' ע"ם היינו לאוקי' לפ"ז לו לנכות מהשבדי ועל"מ
ל'

להמחבר כן (עיין בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רכ"ח אד (ז) ויש מקולקין כו' והעיקר כהכרכת הרמזוכה שהיא דעת רוב הפוסקים וכן
העלייתי לקמן ס"ק ע' ס"ק ל' וכן מוכיחין (עיין בתשו' מהר"ם כהן ס' כ' סימן ל"ד): (ח) דלי' משך מילתא טפי מאלשים יום כו'
תימה דהיינו משום דסברלי להו להים מוקים לה בשתם הלוותה היינו כלמן תוך ל' לומר פרעתי וכ"כ הר"ן פ"ב דכתובות להדיא
לכאורה דם"ל דשתם הלוותה דמי לקרקע בקונע זמן לפ"ז למאי דקי"ל דלוקח בקונע זמן לפ"ז לומר פרעתי לפני' תוך ל'
וכמ"ש הש"ו נופי' בס"ם ע"ח ס"ב ה"ל להמחבר לכתוב כלן דיש מוקמין בשתם הלוותה לפני' תוך ל' לין כותבי' ויש לישב בדוחק ול"ע:
(ט) מיהו י"ל דלפ כתקנתיים כו' לפי שהבי' הר"ב בכלן ובפי' מ"ו פ"ו וכ"ם פ"ו ובדברי הסמ"ק לעיל לפ"ז יש לחוש לפי'
לפ"ז לפ לחוש כתקנתיים כו' לפי שהבי' הר"ב בכלן ובפי' מ"ו פ"ו וכ"ם פ"ו ובדברי הסמ"ק לעיל
לפ"ז לפ לחוש כתקנתיים כו' לפי שהבי' הר"ב בכלן ובפי' מ"ו פ"ו וכ"ם פ"ו ובדברי הסמ"ק לעיל
לפ"ז לפ לחוש כתקנתיים כו' לפי שהבי' הר"ב בכלן ובפי' מ"ו פ"ו וכ"ם פ"ו ובדברי הסמ"ק לעיל
לפ"ז לפ לחוש כתקנתיים כו' לפי שהבי' הר"ב בכלן ובפי' מ"ו פ"ו וכ"ם פ"ו ובדברי הסמ"ק לעיל

להמלך בו אחר שתחזמו בשטר ואחר כך נותנים
השטר ביד המלוה (ה) יויש אומרים שאינם
צריכים להמלך בו:

ג ת במה דברים אמורים בשלא קנו מידו אבל אם
קנו מידו שחוא חייב לו מנה הרי אלו כותבים
ונותנים אף על פי שלא אמר להם כתבו שטחם קנין
לכתיבה עומר ט ואפילו נשתהא זמן מרובה ואחר כך
בא המלוה ולבעם שיכתבו לו הרי אלו יכתבו ויתנו
(ו) יואין צריכים לחוש שמא פרע ן וכותבים
זמן הקנין ז לאו יכתבו שטרא דנא איחרנוהו
וכתבנוהו ח ואפילו מת הלוה קודם כתיבת השטר
י אפי' קבע לו זמן ועבר הזמן יכולים לכתבו אחר מותו
ם וכן אם מת המלוה ובאו יורשיו לעדים שיכתבו להם
השטר כותבים להם (ז) יש חולקים ואומרים
ט (ח) דאי משך מילתא טפי משלשים יום
אין כותבים ואם ס קבע לו זמן ד"פרעון אין כותבין
אחר אותו זמן דחיישינן שמא פרע:

הגה וכל שלא לחוד כתבו ויחתמו לפ"ז שכתבו בשטר
• היו לפ שכפנקס בעלמא (תשובת רז"ל סי'
לפ"ל) (ע) מיהו י"ל לפ שכתייש יא דכין
על

בעה"ת שטר כ"ו לפ לקני לפ לחתלת הסעי' לכל מ"ש בסוף ולפ"ז
אחמר לפם כן מיכים להמלך בו כו' לפ כוכר בבעה"ת כלל דק
המאכ"ם הוא שכתב כן ויוחיר הוא בכתב שכתב תלקו עליו העיטור
והרלב"ד והר"ן וה"המגיד (וכ"ה בהריטב"ה) וכן משמע לי מפי'
קדקע ע"ם ומ"ש הכ"ו שפיר"כנון מתחת
בתשובה כלל כ"ו ס"ל כהרמב"ם
כוה ולפ ידעתי לי"ה לפ הזכירו
הטו' עכ"ל לפ כיון ומה להרלב"ם
שם מייתי ראיה מכח כל שכן
לחפי' בשטר מתנה דחמרי'
כתובו ותחתומו קנו מיכו' לפ מיך
לפחלוכו כיה למשמע לכל לם
מיהה לפ יכתבו ה"כ כ"ם נמי
שטר הלוותה לו מכר שיוכל
למיחת ונ"ם ולדבכת כפי לי
הי"ם בפסקיו ל"ם לעניין מתנ'
וכן עיקר (עיין בתשו' מהר"ר
יעקב לבנית לוי שחין לכניו ל"ל
ע"ם ולוק: (ה) וי"ם שחיכ'
לריכים להמלך בו לכל בכתוב
ה מכואר בה"ם בסעיף
ק"ם סי' שוב
מכריחיתה כותב בפ"ם ולקמן סי'
פ"ח סעי' ו' ס"ק ט"ז הכלחי
דכרי בעל העיטור דה"ה לם חתם
המלוה כתובו ואחק לוה הוי
כתובת ד"כ
ע"ל ובפרישה
רב חחי נחון
הכיולו הרי"ף
והרלב"ם שם
ולפ"ג מדמו
לכיולו לכתובת תבו'
ולולו דלפמיך
לנפשיה
ב ס"ב דף קנב
ע"ל ב"י
והנ"ל שם
בשלומים ומן
הקנין
מ טור מדברי
הגלוונים וכ"כ
בה"ת שאר
כ"ה וכן
הכריע ב"י
לחבריבלוכי
וכ"כ הר"ן
בשם הרמב"ם
ב"י בשם
הרמב"ן
ובעה"ת ס"כה
שם יב"ם גם
זה טור
מדברי
הגלוונים וכ"כ
הר"ן בשם
הרמב"ן
ע"ה הר"ן בשם
הרמב"ן
שם יב"ם ג"ל
שם בשם בעל
העיטור
והרלב"ם שם

ז הרלב"ד שם
בהגהות וה"ה
בשם בעה"ע
ומשמיש
לחקריס
דמפרשי
דהיינו
לכתובות
לחיירי בכותב
כתובה לחשתו
לו כותן מתנה
להחזיר שטרך
הוא דמקני לה
לכל הכת
שטרך נילוי
מילתך בעלמ'
היל וכתב
מדברי הרלב"ן
כלל כ"ק
ה מכואר
בה"ם בסעיף
ק"ם סי' שוב
מכריחיתה כותב בפ"ם ולקמן סי'
פ"ח סעי' ו' ס"ק ט"ז הכלחי
דכרי בעל העיטור דה"ה לם חתם
המלוה כתובו ואחק לוה הוי
כתובת ד"כ
ע"ל ובפרישה
רב חחי נחון
הכיולו הרי"ף
והרלב"ם שם
ולפ"ג מדמו
לכיולו לכתובת תבו'
ולולו דלפמיך
לנפשיה
ב ס"ב דף קנב
ע"ל ב"י
והנ"ל שם
בשלומים ומן
הקנין
מ טור מדברי
הגלוונים וכ"כ
בה"ת שאר
כ"ה וכן
הכריע ב"י
לחבריבלוכי
וכ"כ הר"ן
בשם הרמב"ם
ב"י בשם
הרמב"ן
ובעה"ת ס"כה
שם יב"ם גם
זה טור
מדברי
הגלוונים וכ"כ
הר"ן בשם
הרמב"ן
ע"ה הר"ן בשם
הרמב"ן
שם יב"ם ג"ל
שם בשם בעל
העיטור
והרלב"ם שם

(ו) ולין לריכי' לחוש כו' כבלן מ"ש לפ"י לעיין כלעיתי
נגד עילי קנין ולפי' לפנכר' לפחלוכה לחין כותבין היינו משעם
לחייהי' שחל פרע כלומר לנמלך לפ לומר לפ הוה מכרר בעדים
שפרע לו בהמלוה היה מולה לו ולוקח לומר לוקבת לדוקח מן
הפחם לפ חייהי' לפרע לפני לפ לומר פרעתי בפירוש כלון ועוד
לפ"ל כ לחלי כשחל מלוה נעזן מיחתי לפ קי"ל כל הוכח לפכיהן
מלי לעשון פרעתי טעעני' ליחתי ולוקח לומר לכיון לקנו מיכו'
ופחם קנין לכתיבה עומד לפ שבית לפלוש והוי כחו מילתא דלפ
שכיח לפ טעעני' ליחתי וכ"ם לקמן ס"ם שם"ס לפ לפ נרלה עיקר
הטעם לקנין יש לו דין שטר לכל דבר הן לעלוף מחשעבדי הן
לעניין שלוכו כלמן לומר פרעתי ועוד לריכה מחכתב המחכר לעיל
פעי' ל' לפ כתב יש עדים שקנו שידעו לפני לפ כתב נוכה מחשעבדי
לפ"ל דל"י לעניין פרעתי דפשיטל דהיכל לעניין פרעתי
היכו נוכה מחשעבדי כלמוכח כבחה דוקח וכחו לכל"ל לפחלוק ע"כ מוכרח לומר לפי לפחלוק ע"ל
לקמן ס"ק ס"ח ועמ"ש לקמן ל"ם ע' ס"ק ל' עוד כלחות דם"ל
לפי שלין כו קנין מכחה עדיפי על לפ לפ עדים ועמ"ש לקמן סי' ל"ל
לפ"ל ל' עדיים חתומי' על הפטר וכתוב מלעת שכותם שטר נמוך הוא לכל דבר לפי' היכו זוכרה עכ"ל וכתב מהרי"ו סי' ל"ד לחמלך
שחעיקן הפטר שלינו כחקנין מכחים לפ"ם לפטר לפ הוי מ"ח העדות עדי' לוכח ועי"ם ולכני מהר"ם פ"ע לפ לפ ביכולמי שהכיולו הרי"ף
והרלב"ם והתוס' והמרדכי פ"ב דכתובו' לפ משמע כדבריו לפחלק כין על ל' לפ' עדיים ועי"ם גבי מתני' זה לומר כתב ידי כו' • ובלוקה
דמהר"ם לפ לפחלוק בשטר מקויים ולין הלעדי' לריכי' להעיד ע"פ ולפהכי לריכי עדותן לפ"ם שלינן זוכרי ולין השטר בחיקוכו מ"מ
עדות מיהת לוכח כל"ל להכריח לפחלק בין כלוקה דהרמב"ן לוקן זה שהכי כתב ויחתומו לפיכו לפ לפחלוק בפנקס בעלמא
ומקרי מפי כתבם כמו שכתבתי בתשובה עכ"ל ד"מ • ולפעל"ד לליכ' מלן לפפלינן על הרמב"ן ולהכריו בכוונים וכרוחים בעשמם בכל
היכ' דהוי מפי כתבם לפ הוי עדות כלל דהא פסול מלקוראיית' משעם מפיהם ולפ מפי כתבם (והכי' בע"ל סי' מ"ג כתב להרמב"ן
בתשו' מיירי דוקא לענין קדושין ולפ דק בלל וכבר הצית עליו בתשוב' מהרי"ן בזכון סי' רכ"ט ע"ב ועיין בתשו' מ"ע ר"ס קכ"ו ובתשובה
ן' לב סימן ד' דף ג' ע"ל) וכן מוכח מהתום פות ופוסקים בכמה לוכחי ומהכרי"ן גם מייהי מענין לחכר וכתו שהכחר ומחכר ס פשיט'
לין ליחה לפלינ על הרמב"ן ולחלכה' כ"ל מהכרי"ן להכי כתב וכתוב מלעת שכיהם שטר נמוך הוא לכל דבר חפי'
לינו זוכר' וכן פיר"י ס"ם לכתובות עכ"ל מהר"ם בהגה' מהרלכי שם משמע להדיח לפם לינו כתוב מלעת שכיהם פסול משעם דהוי
מפיהם ולפ מפי כתבם וכן הוא להדיח בתוספות פ"ם דכתובות דף כ' ע"ל ס"ם שטר לפ לפחזיק כלעגיו מלעת שכיהם מלעת
הלוה שהוא מייב לו מזו שטר לכל דבר מלעת הלוה לפ מזו שטר ולפ"ל עדות לפ הל כל זמן שלינו זוכר' משעם
מפיהם ולפ מפי כתבם כו' כן מוכח בתום' שם להדיח ע"ם ולפ"ג דבתר דבתר מכי כתבו תהום' ועוד לומר לי"ל לפ כעיני' דעת שכיהם כו'
ם"ת מהר"ם ולפ"ז פי' לפ"ל החלרון לפני' לינו כתוב מלעת שכיהם הוי שטר נמוך לם כתוב כמלר השטר ולפ כוכרים
לכריס כעלמ' ע"ם ונם לענין דיכת נרלה עיקר כפי' הרלכון בל"י דהוה כשעת הרמזכ"ן לכל לפ לכתב מלעת שכיהם הוי מכתבם
ולפ מפיהם ופכול לנמלכי ולפ הוי מפי עדות כלל וכן דעת הכרו"ם בם המחלר פ"ל לקמן ונם הרמב"ן בם המלמות שם נרלה שמכני

שורי זהב

ס' לט בש"ע סעיף ג' שפי מלי יום כו' ונפ"ו נכיכין לומר דמ"ש בם"ח לם יש עדים שקנו כיינו מוך ומן הקנוע לו לפרעון לקבו מם"כ הש
וכול לפעון פרעתי וכן מוכח בסמוך •

על פיו ל ועי"ל סי' מו סעיף י' והא דנציגן דלריך לומר כתבו וחתמו היינו כשמתחייב עצמו (י) אבל כשמוחל דבר לחבירו או פטרו אין לריך יב ועי"ל סימן פ"א סעיף כ"ט:

ד יג אם הלוה מוחה בעדים שלא יכתבו לו שטר ק יש אומרים שאין כותבים ואפילו קנו מידו שלא יוכל למחות בהם מלכתוב אינו מועיל (יא) (ועיין לקמן סי' רמג סעיף ו') ואם יאמר המלוה כיון שאינך רוצה שיכתבו לי שטר תחזיר לי מעותי ישומעין לו ואם עדיו רוצים לילך למדינת הים ש יש מי שאומר שהולך לפני ב"ד וכותב לו (יב) אבל העדים אין רשאים לכתוב ת ויש אומרים שאפילו עומד וצווח אל תכתבו לו שטר (יג) יד כותבים לו על כרחו אף על פי שאין עדיו רוצים לילך למדינת הים א יש מי שאומר דלא אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד טו אלא כשקנו ממנו בפני המלוה אבל אם קנו ממנו שלא בפני המלוה אין כותבים (יד) טז (ויש חולקין בזה) (נ"י פ' גט פשוט):

הערים

עמו בזה ומשמע שם מדבריו שגם דעת הרי"ף כן ע"ש וכ"כ התוס' פ' חזקת הבתים דף מ' ע"א להדיא דלפרש"י דמפיהם ולא מפי כתבם שלא יטלו כתבם לב"ד אפילו מי שאינו אלם כל שכתבו שטר מכר שלא מדעת המוכר או שטר הלואה שלא מדעת הלוה לא הוי שטר כלל ועדות כמי לא חשיב דמפיהם ולא מפי כתבם כו' ע"ש בתוספו' רק שאח"כ כתבו ועוד אומ' ר"י דמשמע מן ר"ת שנוהגי' לשלוח עדות בכתב לב"ל וחשיב עדות ומפיהם ולא מפי כתב' היינו כאלם שאינו רוצה להגדה כו' וא"כ לדין דקי"ל כרש"י ולא כר"ת וכמו שנתבאר לעיל סי' כ"ח סי"ח וסי"ב בפוסק' דכל שכתבו שלא מדעת הלוה לא הוי שטר ועדות כלל לב"ע וכרת' דפי' האחרון של ר"י שבתו' פ"ב דכתובות היינו כפי' ר"ת וכמ"ש בתו' פמ"ח ועוד אומר ר"י שמשמע מן ר"ת כו' וכ"כ בר"מ סי' כ"ח להדיא על פי' אחרון של ר"י וה"ל ונרא' דר"י אזיל לטעמיה דס"ל כר"ת דמותר להגיד מפי הכתב ולכן אי הוי כסדר השטר כשר אבל הריב"ש (סי' ר"י) כתב לסברת הרמב"ם ור"י דס"ל דאפי כתב פסול דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם ולכן אפי' נכתב כסדר השטר פסול כל זמן שלא נכתב לשם שטר מחמ עכ"ל ר"ת (ואע"ג דכראיה דהרב בד"מ לא כתב כן אלא כדי שלא נאמר דדברי הריב"ש יהיו נדחין מתוך דברי ר"י שחול' עליו ולפעד"נ שלא מ אין ר"י חולק על הריב"ש דר"י מיירי כשנכתב השטר כסדר השטר לאמרו כך וכך ולא לשנותו אבל הריב"ש הא מיירי להדיא שלא נכתב לאמרו כך רק שהסופר יכתוב שטר כו' כה"ג יכול להיו' אמת מכוון דפי' האחרון של ר"י אזיל דוקא לשטת ר"ת ולא לר"י וכמ"ש בד"מ) וא"כ דברי הרב בהג"ה תמוהים דמשמע שכתב לעיל סי' כ"ח סי"א דקי"ל כרש"י היאך כתב כאן וכן לקמן סי' מ"ו ס"י ד"ה דאם כתקיו' דכין על פיו וכן לקמן ר"ס ס"א סי' כה"ג וכמ"ש שם ע"ש (ועיין מ"ש לקמן ס"ק ל"א) ומ"ש בד"מ בש' מהרי"ו בלפע"ד דלא כיון יפה דז"ל מהרי"ו שם וזה שטען עומרס שהשטר לא נכתב כתקון חכמים כו' בשביל טענה זו לא יפה כחו דכתי לשטר' לא הוי מ"מ העלאת עדים אוכא וכ"כ מהר"מ בתשו' וז"ל ושכתבת שאין בו קנין אין חשוב שטר כו' וכן כותב אדם עדותו ומעיד עליה לאחר כמה שנים ואע"ג דמפסיק והוא שזוכר' מעלמו ה"מ בעד א' כו' אבל בב' עדים חתומי' על השטר ונכתב מדעת שניהם כי האי שטר נאמר הוא לכל דבר ומביאין השטר לב"ד ונאמנים לכל דברי השטר אפי' כשאינם זוכרים עכ"ל וכ"ש הכא דהא עומרס נופיה מודה לכל דברי השטר עכ"ל מהרי"ו ופשוט' דהך עובדא דמהרי"ו לאו מיירי שהשטר נכתב שלא מדעת הלוה דהא כתב שהשטר לא נכתב כתקון חכמים ואי נכתב שלא מדעת הלוה הרי הוא פסול מדאורייתא מטעם מפיהם ולא מפי כתבם ועוד דהא כדברי מהר"מ שהביא מהרי"ו כתב ונכתב מדע' שניהם כו' אלא מיירי בהך דמהר"מ שאין בו קנין וכה"ג או שאין בו זמן וכה"ג לקמן ר"ס מ"ג או שלא החזיר מענינו של שטר וכדלקמ' ס"ס מ"ד וכמ"ש הר"ב וכה"ג גם הרשב"א ס"ל דהשטר כש' וכמ"ש הב"י והד"מ לקמן ר"ס מ"ד בשם הרשב"א דשטר שלא נעשה כתקון חכמים כשר ע"ש ולא כמ"ש הר"ב (בהג"ה לקמן סי' מ"ו ס"י מדברי מהרי"ו ויש חולקים כמו שנתבאר לעיל ריש סי' ל"ט סעי' ג' עכ"ל ור"ל להרשב"א שהבי' כאן בהג"ה וליתא דהכך דינים שהביא בסי' מ"ו כשהשטר לא נכתב כתיקונו גם הרשב"א מודה וכמ"ש ודוק) גם וה"ק מהרי"ו כהי דיהבינן לי' לעומרס טענותיה דשטר' לא הוי העלאת עדים מיה' איכא וכ"כ מהר"מ בתשוב' דאפי' שטר נמור הוי וז"ל ושכתבת כו' דפשיטא דלא בא מהרי"ו להביא ראיה ממהר"מ דנהי דשטר לא הוי העלאת עדים הוי דהא כמהר"ם מבואר דשטר גמור הוי וכל זה ברור ודוק (ובעיר שושן בסעי' ו' כתב:

מיהו י"א דאם נתקיים השטר בבית דין דבין על פיו לודאי ידע מן הקיום דאית ליה קלא עכ"ל ואלה הם דברי הבאי ועי"ל סי' פ"ט ס"ק ז' ונרם לו זה שלא ידע מקור הדי'): (י) אבל כשמוחל דבר לחברו כו' עיי' מה שכתבתי לקמן סי' פ"א סעי' כ"ט על זה: (יא) ועי"ל סי' רמ"ג סעי' ז' ובא"ע סי' כ' סעי' ו' בהגה (עיי' בתשו' מבי"ט ח"ב סי' רכ"א) ועיי' בשלטי גבורי' פ' חזקת הבתים דף ק"פ ע"א: (יב) אבל העדים אין רשאין לכתוב משמע אפילו לזכרון דכרים דהא לא חשו לאשכוחי אלא כשהולך לפני ב"ד כו' ומ"ש הב"י בשם תשו' הרא"ש כלל פ"ה סי' ג' דזכרון דברים יכולי' לכתוב לא למימר' דתועיל כתיבתן אפילו הלוה יכחיש אח"כ כתיבתן אע"פ שלא יעידו כן בב"ד דזה אינו דבתשו' הרא"ש שם מבואר דהלוה אינו מכחיש כתיבתן רק שאומר שלא לוה לכתוב אבל אם מכחיש כתיבת' פשיטא דאינו מועיל כתיבת' עד שיבואו ויגידו בפה כיון שנכתב שלא מדעת מלוה מטעמ' דמפיהם ולא מפי כתבם וכמ"ש לעיל ודוק: (יג) כותבים לו על כרחו ע"ש ברשב"א דדוקא בלוה ומוכר כ"כ אבל בנותן מתנה ס"ל דיכול למחות עכ"ל סמ"ע ועיינתי שם ברשב"א (סי' אלף ל"ד) ואמת שבתחלת התשובה רוצה לומ' כן אבל מסקנתו לא כראה כן אלא אפי' במתנה א"י לחזור בו כשקנו מידו ע"ש וכן לקמן סי' וה סי' י"ט מבי"ת תשו' הרשב"א דכתב להדיא וז"ל ובשטר מתנה שקנו מידו י"א שאם מכעס מלכתוב שומעי' לו וי"א שאין שומעי' לו ולוה הדעת נוטה עכ"ל והתו' בכתובו' פ' אע"פ כתבו בשם ר"ם וריב"א להפך דלוה ומוכר יכולי' למחות ונותן מתנה א"י למחות וע"ש טעם הדברי' וכ"כ בהג"ה אשרי פ' הספינ' בשם ריב"א וכ"כ המרדכי פ' ח"ה בשם ריב"ם וכן הוא בתשו' הרשב"א שהביא ב"י סי' זה ספי"ט ע"ש ועיי' בתשו' רשב"א סי' אלף ר"א מיהו המרדכי פ' ח"ה כתב בשם ר"ת דלוה ומוכר א"י למחות ונותן מתנה יכול למחות וכן הוא בהגה' אשרי פ' זה בורר מח"ו ע"ש ועיי' בשלטי גבורים פ' חזקת הבתים דף ק"פ ע"א: (יד) ויש חולקין בזה כו' עיי' לקמן סעי' י"ג בהג"ה ומ"ש שם ס"ק מ' ועי"ל סי' רל"א (עיי' בתשובות מהרשד"ם סי' י"א):

כתב הסמ"ע וז"ל וע"ש בנמוקי יוסף דכתב אע"ג דסתם קנין לכתיב' עומד אינו עומד לכתו' בו אחריות ואפ"ה יפוין והא דאמרי' אחריות ט"ס הוא היינו בשהתנה עכ"ל אבל בנ"י בב"ח לא כ"כ ע"כ כ"ל דה"ה כן בפ' ג"פ קאי אערב כו' עכ"ל סמ"ע ס"ק ט"ז ובאמת פשט דברי הנ"י לא משמע כן לומר דקאי אערב ומ"מ לענין דינא משמע מדברי הפוסקים דבכל ענין אמרי' אחריות ט"ס הוא וכ"כ הרמב"ן בחדושיו פ' הספינ' גבי חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה להדיא כן שיש מי שרולה לפרש אחריות טעות סופר ולא טעות מוכר ודחה סברא זו ומסיק דאפי' לא התנה המוכר או הלוה כלל אמרי' ט"ס מטעם דלא שדי איניש זוזי בכדי וכ"כ הריב"ש סי' שפ"ב וז"ל והא דאמרי' אחריות ט"ס הוא לא שאנו תולין בטעה הסופר אלא אף אם ידענו בבירור שלא התנו באחריות הרי הוא כאלו התנה עליו משום דלא שדי איניש זוזי בכדי עכ"ל והכי מוכח להדיא מדברי התוס' בכתובות ר"פ אע"פ דף נ"ה סוף ע"א וכן דעת ב"י לקמן ר"ס קכ"ט ע"ש וכן משמע לכאורה בש"ס פ' שנים אוחזין דף י"ד ע"א ע"ש וכן משמע להדיא בדברי הרמב"ם פי"ט מה' מכירה והטור והמחבר לקמן ריש סי' רכ"ה ע"ש (וכ"כ הב"י גופי' בפ"ק דמליע' גבי אע"ג שלא פי' לו הכאת וגבי מוכר שדהו בעדים ע"ש) ואפשר דגם הב"י בפ' ג"פ לא קאמר אלא דגבי סתם קנין לא אמרי' אחריות ט"ס אלא בשהתנה לכתוב שטר אע"ג שלא התנה כן בפי' לכתוב אחריו' אבל בשהתנה לכתוב שטר אפי' בלא קנין אע"פ שלא התנה לכתוב אחריו' אמרי' ט"ס הוא וכהכי נים' כמי דלא פתרי דבר' הנ"י אהדדי ומ"מ בדברי הפוסקי' משמע דסתם קנין לכתיב' עומד לכל דבר ויש לו דין שטר מחמ לכל דבר:

כתב ר' ירוחם נתיב ל' ח"ק דהא דאמרי' הולקך בפני שנים ללו דוקא שניהם ביחד אלא אפי' זה אחר זה וכ"כ הרשב"א בתשובה עכ"ל

יב ועי"ל סי' פ"א כס"ל כי כן כתב ד' ובסימן מ"ו ס"י ע"ש: יג אם הלוה יותה בטור שם ובלבוש המחבר סכ"ט ע"ש: יג אם הלוה יותה שלא יכתבו כו' ועי"ל בסי' רמ"ג ס"ו אם כתבו השטר ומוחה ולא כתבו לו ועיין ע"ש * מדין שנים שקבלו קנין לישא זא"ז: יד כותבים לו על כרחו [ציור] ע"ש ברשב"א דדוקא בלוה ומוכר כ"כ אבל בנותן מתנה ס"ל דיכול למחות: טו אלא כשקנו ממנו בפני המלוה עפ"ר ודריש' שהוכחתי שם שגם הטור ס"ל הכי ורמזו בסי' זה בב' מקומות בס"ד ובסכ"א ע"ש ובמ"ש בסמ"ע ס"ק ס"ה וס"ט: טז ויש חולקי' בזה [ציור] ועי"ע שם בנ"י דכתב אע"ג דסתם קנין לכתיבה עומד אינו עומד לכתוב בו אחריות ואפ"ה יפויין והא דאמרי' אחריו' ט"ס הוא היינו בשהתנה עכ"ל אבל בנ"י בב"ח לא כ"כ ע"כ כ"ל דה"ה כן בפ' ג"פ קאי אערב ודוקא בערי' הדין כן דאין לו הנאה מהלואה משא"כ בלוה ומוכר דקבלו הנאה אמרי' שהו דקבלו בכל ענין ועיין

ג להרי"ף מתנו ולא מתשובתי ק טור וכ"כ הרא"ש אמימר דרב' בר ילמאן וכו' דוכו בשדה זו משמע בקנין סודר וה"ה בהלואה הדין כן וכו' ונכמ"ד כ"כ וכ"כ התוס' בסנהדרין דף כט ע"ב ר טור וכ"כ התוס' והרא"ש שם ובכמ"ד ש הג"א בשם רי"ב ן חסי"ו ת הרשב"א בשם י"א ולזה הסכים א טור בשם רא"ה בשם הרמב"ן

ה כ העדים אינם צריכים להיות מזומנים אבל מכל מקום (טו) יז אין יכולים לכתוב לו שטר כשהזמין אחרים בקנינו דכי אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד הני מילי דמייחדי ועשאן שלוחים אבל אם העידו בעל פה עדותם עדות אם כפר זה בעיקר הדבר (טז) אבל באומר פרעתי נאמן ואפילו תוך זמנו · ג משום דריע טענתו של מלוה כשלא הוציא שטר אבל אם לא הירה קנין ולא שטר והעידו שהוא תוך זמן ד גובה על פיהם (וע"ל ריש סימן ע') :

ו (יז) ה כל שכתבו וחתמו במקום שלא היה להם לכתוב ולחתום אין לו דין מלוה בשטר :

ז כל שלא קנו מידו ו אפילו הודה בפני בית דין של שלשה (יח) אם יח (יט) לא היו קבועים ולא שלחו לו אפילו קבץ אותם והושיבם והודה בפניהם ואמר להם הוו עלי דיינים אם בא אחר כך התובע ואמר כתבו לי הודאתו אין כותבין יט (כ) שמא יתן לו ונמצא זה תובע

ועיין בהגד"מ וע"ל סי' פ"א ס"ה : יז אין יכולין לכתוב לו שטר כשהזמין אחרים כו' ז"ל הרשב"א שם והדין נותן כן דאל"כ אם היו שם הרבה בני אדם כל שנים יכתבו לו שטר וגובה וחוזר וגובה כו' ע"ש : יח לא היו קבועים ולא שלחו כ"כ הרמב"ם פ"ז מטוען ור"ל שלא היו קבועים או לא שלחו לו כו' ע"ש לכן הוכח לפרש כן : יט שמא יתן לו וכמצא כו' והיינו דוקא בכה"ג מפני שאינו מעלה על דעתו שאלו הג' שכתבו וחתמו הודאתו ונתנו ביד זה שהודה לו אבל כשתבעו ושלחו אחריו הוא יודע שיתנו לו הודאתו כתוב ונתו' ותו לא יפרע לו אא"כ ודלוש אחר שטר הודא' אם כתבו ונקקנו מידו ומ"מ אינו נאמן לומ' אח"כ שפרעו וע"ש מזה עוד בסמוך בס"ט ודו"ק :

אפילו

עכ"ל ומביאו ב"י וד"מ ונראה דהיינו כשאמר לכל א' מהן כתבו (והיינו שכתב דהא דאמרי' הודאה בפני שנים כו' להיות מיירי לענין כתבו כלאו"ת' כר' ירוחם שם להדיא ע"ש) שיכולי' לעשות שטר מזמן הודאה השניה או כשקנו ממנו וטורף מזמן הודאה שניה דאי לגבות ממנו לא היה צריך לפתו' וזה בשם תשו' הרשב"א שהרי ס"ס ערוכה פ' זה בורר ומוסכם מכל הפוסקי' הודא' אחר הודא' מצטרפי' כדלעיל סי' ל' וכתבו ר' ירוחם גופי' בשתם בנתיב ב' ח"כ בפשיטות ע"ש :

כתב ב"י מתשו' ט' וז"ל כת' בעה"ת בשער כ"ז ומסתברא מקבלי עדות שקבלו עדות מעדים שהעידו שזה לוה בפניהם אם בלא קנין ולא אמר כתובו אין לב"ד לכתוב עדות בשטר דכמעשה ב"ד דמי ותו לא מצי למטען פרעתי ולפיכך אין לחתמו להם אלא לעשות מלוה ע"פ מלוה בשטר עכ"ל ונראה דוקא מקבלי עדות ולא עשו פסק דין על העלו' אבל אם דנו וחייבו ע"פ העדות הו"ל מעשה ב"ד ויכולי' לעשותו כשטר גמור וכמ"ש לקמן ס"ק ט"ו בשם הנמוקי יוסף ושאר פוסקי' : (טו) אין יכולים לכתוב כו' ז"ל רשב"א שם והדין נותן כן דאל"כ אם היו שם הרבה בני אדם כל שנים יכתבו לו שטר וגובה וחוזר וגובה כו' ע"כ וכ"כ הריטב"א בפרק האיש מקדש גבי ש"ל כעשה עד וז"ל ומי שכבל קנין לחברו בממון והזמין לו עדי' מאחורי הגדר מהני דלא איברו שהדי אלא לאסהדי ומשהידים לו בבית דין אבל אין כותבי' לו שלא ברשותו שלא אמרו סת' קנין לכתיב' עומד אלא בשקנו ממנו בפני העדים שהזמין לעדות דאל"ת"ה ומכין דמטמין ליה עדים מאחורי הגדר הרבה ולא ידעי הכי בהלי ועושי' לו כל כת וכת שטר בפני עצמו ואפילו בשקנה חברו מידו בפני עשרה אם הוזמ' כולם לעדות כותבי' לו שטר ונותני' בו כדאי' במסכת גטין אבל אם לא הוזמ' לעדות אין להם לכתו' ולתת שטר לזה שלא מדעתו והאי דאמרי' ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבי' רצו עושי' דין לאו כתיב' שטר הוא כעין שטרו' דעלמא אלא שטר מזכר' ועדות בשטר מוקתו של ש"מ שכותבי' לאחר מיתה וכדכתיבנ' התם עכ"ל : (טז) אבל באומר פרעתי נאמן אע"ג דקנין חשוב כשטר שאני הכא כיון שלא הזמינם לקנין ולענין תוך זמנו עיי' מה שכתבתי לקמן ס"ס מ"א ס"ק י"ט באריכות (יז) כל שכתבו וחתמו כו' ע"ל סעי' ג' בהג"ה ומ"ש שם בס"ק ח' (יח) אם לא היו קבועים ולא שלחו לו כו' כתב הנמוקי יוסף פ' זה בורר בשם המפרשים להא דאמר בר רב אשי דלא כתיבנ' עד דקבעי דוכת' ומזמני ליה כו' היינו משום דבמודה מעצמו איירי בלא תביעת בעל דבר הלכך אין שם דייני' עליהם אבל במודה ע"י תביעה בפני ג' ואומר הוו עלי דיינים הו"ז ב"ד גמור ויכולי' לקיימו וכל שהם יכולי' לחייבו כותבי' לו שטר וכן נראה עכ"ל ומביאו ב"י והדרכי משה כת' עליו וז"ל אבל במוסרים כ"א מ"ו לא משמע כן אלא אע"ג דתבע ליה אפ"ה לא מיקרי הודא' בב"ד עד שקבעו מקום ושלחו אחריו ובאות שדברי כ"י תמוהי' דודאי כל ששולחים אחריו מכח תביעות התובע הוא ואם זה לחוד מהני למה הוצרכו לקבוע עצמן תיפוק ליה דתבעי' התובע ול"ע עכ"ל ד"מ וכ"כ הב"ח לדברי ב"י תמוהי' מכח קושי' זו ושמשמעות שאר כל הפוסקים דאין חילוק אלא אפילו לא הודה אלא ע"י תביעה בעינן דקבעי דוכת' ושלחו אחריו עכ"ל ולענ"ד דברי הב"י נכונים וגם מכל הפוסקים אין חולק עליו וכמו שאבאר מפני שלדקדק בטוב בל' הב"י שכתב היינו משו' דבמודה מעצמו איירי דמשמע דפשוט לו בלא"ה דמיירי במודה מעצמו ומכ"ל הא והכי הל"ל היינו במודה מעצמו בלא תביע' בע"ד כו' ובא"מ' בב"י וד"מ וב"ח העתיקו לשונו כן אבל בב"י גופי' אית' כמו שהעתקתי ועוד יש לדקדק מכ"ל להמפרשים חילוק זה וגם מה טעם וסברא יש לחילוק זה ועוד לאיזה צורך כת' הב"י ויכולי' לחייבו כו' אלא ודאי משו' דקשי' להו להמפרשי' וב"י הא דאמרי' בפ' ז"ב האי אודיית' זימנין כתבינן וזמנין לא כתבינן מר בר רב אשי כו' מ"ש דנקט האי לישנ' האי אודיית' ועו' אמאי לא אשתמיט כן בשו' דוכת' אחרינ' כגון באדרכת' פסק דין ושאר מילי דבי דינ' אמאי לא קאמ' בש"ס דבעינן קבעי דוכת' ושלחי ומזמני ליה ואדרב' אמרי' בית' בכמה דוכתי בש"ס כשעמד בדין משמע דכשעמד בדין הוי כמלוה בשטר וכותבי' אפי' בלא נוולת הבעל דבר וכמ"ש לקמן סי' ע"ש ס"ק כ"ט בשם ר' אפרי' ור"ת והר"ן ומהר"מ ושאר פוסקי' דפסק דין כותבי' בלי נוולת הנתבע רק שמודיעי' אותו ולא ביארו דהיינו דוקא דקבעי דוכת' ושלחו אחריו וגם מדברי בעל התרומו' וה' המגיד פ' ז' מטוען לדעת הרי"ף פ"ק דמציעא מוכח להדיא דאף שלא שלחו אחריו ונתחייב בדין כותבי' לו כל זמן שלא יצא מבית דין וכמ"ש לקמן סי' זה ס"ק כ"ב ע"ש אלא ודאי שאפי' מילי דבי דינ' מהודאה ולכך קאמרי בפ' ז"ב האי אודיית' כלומר שאין הב"ד מחייבי' אותו בכלום רק שמודה מיד בפניהם בלא תביע' הבעל דבר כלומ' שהבע"ד לא תבעו לדין וא"כ כיון שאין הב"ד עושים כלום רק שזה מודה לפניהם כמודה בפני שאר עדים לכך אין שם דיינים עליהם לכתוב בלא נוולת הנתבע עד דקבעי דוכת' ושלחי ומזמני ליה לדינ' וכמ"ש רש"י שם ע"ש אבל בתור' ע"י תביע' בפני ג' כלומ' שתובעו בפני ג' לדין והוא רוצה לדון להתובע מעצמו אלא שמודה ע"י תביע' דהיינו שנתחייב בהודאתו מכח תביעתו כגון שהכירו הב"ד שמכח טענותיה' הוא חייב לו ה"ז ב"ד גמור כיון שקבלום עליה' להיו' דייני' ויכו' לחייבו ע"פ פסק דינם וכל שיכולי' לחייבו ופוסקי' ביניה' כותבי' לו שטר' כמלא דר' ירוחם ושאר פוסקי' אע"פ דמיירי שתבענו התובע מ"מ הנתבע מודה מעצמו ולא שנתחייב ע"י תביעה ולכך כתבו דין זה כאן בסי' זה דמיירי מענייני הודאה ולא כתבו כן בשאר מקומו' אבל בנתחייב בהודאתו ע"י תביע' אין חולק על הב"י ואדרב' משמ' מדברי הפוסקי' כדבריו וכמ"ש וגם לדעת הרמב"ם מוכח כן וכמ"ש לקמן ס"ק כ"ו וכן הוכחתי לקמן ס' ע"ש ס"ק כ"ו מדברי רבי' ישעי' שכתבו מהרי"ב כן לב סוף ספ' א' סי' קכ"ג ע"ש וכן נרא' עיקר : (יט) לא היו קבועי' כו' כלומר דבעינ' שיהיו קבועים ושלחו לו אפי' בכנופיכהו הלוה וקבעי דוכת' והודה בפניהם כו' לא מהני אבל פשיטא דבלא שלחו לו לא מהני כשהם קבועי' מעצמם וכ"ש הוא דהא משמע בש"ס דבכנופיכהו איהו עדיף מקבועי' מעצמם ומ"ש ר' ירוחם בשם הרמב"ם (אע"ג דבר' ירוחם וב"י איתא רמב"ן טעות הוא וצ"ל רמב"ם ע"ש ודוק) אין כותבי' מאחר שאינ' קבועים ומביאו ב"י קצר בלשונו ור"ל מאחר שאינ' קבועי' ושלחו לו וכמ"ש בסוף דבריו ע"ש ועיין בתשו' רשב"א שהביא ב"י מתשו' כ"א ובבדק הבית ובב"י הוקלרתי בזה כי הכל תלוי אם עושים כדרך הדיינים וכמ"ש רש"י דקבעי דוכת' כדרך הדיינים ודוק : (כ) שמא יתן

לו

ב תשו' הרשב"א סימן אלף ע"ג ג וכתב שהוא דומה למתנ' ס"פ גט פשוט דאפילו הוא מקויים ואפי' תוך זמנו לא יקויר דכל שכפל הורע לחו וה"כ וכו' ד דאין אדם עשוי לפרוע תוך זמנו ה הרשב"א ועיין בתשובותיו סי' אלף ור"ש ור"ית וכ' ירוחם כט"ו ח"כ מס"ג ו מדברי הרמב"ם בפ"ט מהל' טוען וטוען וכ"כ הטור ואמר בר רב אשי פ' סנהדרין דף כ"ט ע"ב וכתב ה"ה שכ"פ הרי"ף בשם רב האי כמו בר רב אשי וכו' וכן לאיתו' בתוס' שם ובשם רי"בן בשם רש"י ובשם רבינו גרשון ושכ"פ ר"ת

טורי זהב

סעיף ה' כשלא הוציא שטר לכאורה משמע אפילו בא"כס עידי הקנין לפניכו הוה ריע טענתי' כיון שאין בידו שטר והיה חולקין שכתב רמ"א סי' ע' ס"א אבל א"א לומר כן דהרשב"א כתב בפי' בתשובה בלשון זה ואע"פ שקנו ממנו עדי' ולא עוד אלא שהעידו שהוא תוך זמנו נאמן לומר פרעתי משום דריע טענותיו וכו' ש"מ דבעידי הלואה דוקא כתב כן והטעם נ"ל כיון דעדי קנין יכולים לכתוב השטר אפילו מוחה בהם שכן הוא דעת הרשב"ם סי' א' אפילו לי"ד ק"כ ה"ל כאלו הוא כבר כתבוהו ואין כאן ריע טענותיו ובהא מתורץ מ"ש המחבר בסעיף א' אפילו אם יש עדים שקנו ממנו כו' דמשמע דבעידי קנין בלא שטר אינו יכול לטעון פרעתי דהא גבי בי' משעבדי אלא ע"כ דהתם איירי בעידי קנין ומ"מ בעבר הזמן כתב בס"ג דיש חולקין דמייתיכן שמא פרע והיה חולקין שכתב רמ"א ריש סי' ע' מיירי בעבר זמנו ומ"מ נראה דאפי' בעבר זמנו לא הפסיד כלום אם תבעו לכתוב ונתעכב מצד הסופר והעדים והוא מוכח מת"ס הב"י בשם הר"ן לענין שכתב או משך מלתא דלא מבעיא וכו' :

סעיף ז' אם לא היו קבועים ולא שלחו וכו' הסמ"ע פי' דהוה כמו או לא שלחו ובתנם דיקק לפרש כן דהודאה צריכה להיות בפני ב"ד שיהיו עליהם שם ב"ד מתרי כדדינן מלך א' נקרא מלך עלמן דהיינו שיושבין מעלמן במקום הקבוע להם ומלך השני מלך

ז וכתב הכ"מ ארכיבו מפרש על דקנבעי דוכתא דייבו מיהו אינון יוכנין כתקו' הקבוע סלקם ולפיכך לית לן כבפיכבו לאיהו לקם לגלו לו דמזמנו ליה לכ"ד כותבין ח מעכבה וכלכך איבא מכירן ב"ב דף קס"ן ע"ב ט שם בנתלק י טול וכרב לקי שם כיון דמתכרי נוגייכא וכתב ה"ה אבן דעת הרמב"ם שפתם שכל המלוין יכ לכם דין זה כ"כ הנ"י שם מזוז פסידא דלית ליה השיעבוד מהיכן לוזר בחוזתי והשתא דלית ליכא שטר לית מהיכן לגבות בעבודה ל כתר ווערק שם דלית בפקח הלכתא כוותיה שם בנמוק מ"ל הרמב"ם שם וקיבוב לזה כתב הרי"ף שם

כ תשלו לית לתר לתם עדים לגרות' כ"כ בתשו' לתם עדים לית קלתי וכ"ם בשיטת לתם מייבו' ולפבי וה כתב לגרות' דלתר' לתר הוו עלי דיוטים לית מהבו וק"ל : כא והוק שיטו כ"ד מכורין לתשבים כו' עפ"ר אם כתבתי דלתר' והרש"ם דסובר דעדים בתרוייהו זכין לו ולית לתר לתם לתיקם שתי המלוה בעצמו תיבו לפבי ולגלו' תגיע השטר ליבו עד לתתר ומן תפ"ה בריבו' איכוהו גם המלוה כי שתי המלוה תייב לתיקם לתר ושבי' שמו כדי לתפוקי חוב זה מיד מי שתתייבו לו ועו' כי לית כיתן ליה לתיבו תיבו לתר לגלו' קול שפלוני תייב לו כשתיבו תייב לו ויכיכו דוקא כשתא שבי לפבי כ"ד לו לתגדי' ותומר הת' לבי מוד' שתני תייב לתלוני תת כותבים ההודאה כלי נוכח לתך שתודה זה לזה בפבי מצ"ל כשתלוה לפבו בת ותומר כתבו עלי שתני תייב לתלוני תת שכיכו תייב לתיקם תלוה שבם תם המלוה כדי לתפוקי חוב ולת לו תם לתלוה לתך מה שתודה לו להוני דמי הודלתו מוד לתתו לתתר וק"ל : ועוד כתבתי פעם לשבם לתם לריכי שיכולו גם המלוה לקמן בסי' ס"ו ס"ג . ובע"ם התירך בשבועת וכפרוזי בשבין זה וכתתך בתן תתוד ולפי ס"ת בתן וכפרשה וכדפיכה ס"ג לפל דכריו וס"ם הכל ע"ש ודו"ק :

כב תפילו תפ בשן פי' ל"ת כתודה לו בתעות דלתודלה נתבו לו בתשלמלים לכשלכו לו ובלבד מילו והודה שתייב לשלמן לו לגלו כיתך ליה דכתתב עלו שגרת לגלו דשגרת יכול להשמע ולומר תילו ס"ל עד שיהיו לו עשרת לגלו לפי תן עדיין בשן וקס"ב כתב לל"ם בתשלמלים לשלכה לגלו תפי כשן זמן שגרתך לתן בתשתיכן לת כיתך לית דיכתבו עלו שטר כדי שיוכל להשמע עד שלת יפערך לגיתך עוד לגלו לפי תשלמלים דפקלן ותן בשן לגלו שייך ה"ט לשתתושי כלל לפי' תבי לגלו יכתבו שטר על הודלתו להשמע יתזור לו תשלמלים ובעל השטר יתזור ויתבע לותן מידו בהשטר מצ"ל כתודה בקדקד וכדתתכן התתכר ועפ"ר : כג כל"ל שכתודה כל"ל תוך שטר ע"ם בריב"ם נדין ה' לכתב לפבי זה בג' שתבו ושלתו לתקרו לו וכך והודה לבניתם לה"ל כתלוה בשטר ועליו כתוב שם

תובע אורזו בשטר אבל אם היו בית דין של שלשה יושבי מעצמם במקום הקבוע להם ובא התובע וקבל לפניהם ושלחו שליח אצל הנתבע ובא והודה בפניהם חרי אלו כותבים הוראתו ונותנים לבעל דינו

כ (שלילו לת לתר לתם עדים) (עור) כא (כא) ס והוא שיהיו בית דין מכירים את שניהם כרי שלא יערימו שניהם לחייב איש אחר :

ח ס במה דברים אמורים שאין כותבים ההוראה כשלא קנו מידו שהודה לו במשלשלים כב

א אפילו הם בעין (כב) ב ואפילו הם של פקדון ג אבל אם הודה בקרקעות אפילו בפני ב' אע"פ שלא קנו מידו ולא אמר להם כתבו ותנו הרי אלו כותבים ונותנים שאין כאן לחוש שמא יתן לו ונמצא חובעו פעם שניה :

ט כג (כג) ס בר"א שכשהודה בבית דין הוא כמלוה הכתובה בשטר ולפיכך כותבים ונותנים לבעל

לו וכתב לכו' כתב הסמ"ע והיינו דוקא בכתב מפני שלוה מעלה על דעתו שלולו הנ' כתבו וחתמו לו כו' אבל כשתבעו ואלתו לקרוא הוא יודע שיתבו לו כתוב וקיום כו' עכ"ל והיינו לדעת הרמב"ם והמחבר וכמ"ש לקמן ס"ק כ' וכ"ג ומפי' ע"ש ס"ק כ"ע לבל לדרוש הפוסקים גם בתבעו ואלתו לקרוא וכבל מעשה ב"ד היינו דוקא כשבוש המלו' לכתוב בפני מלוה וכמ"ש לקמן סימן צ"ט ס"ק כ' וכבל הלחיכו הע"ש והכמ"ע והכ"ת וצלך לתקרוכי כוה גם כיבוד דבני הרמב"ם והטור וכל דבריה"ן לית כתתוורו לי והשיקר ב"ל לדיכת כמ"ש ה' המגיד והמחבר לקמן סימן צ"ט סעי' ב' ע"ש (כב) ודפי' הסמ"ע בקדן וכל משלשלי' דשלוה שתייב בקרקועית עדיו כתתוייו זכין לו ק"ל לבסיר לת הלו' בכל שבין בדמוכח מדברי המגיד ולשיטבב שם וכל זה בהודלה בעדים וק"ל כלן נבי ב"ד מיד בכתוב בכל ענין לין פריך לבסיר שם המלוה דהודלה בב"ד מיד בכתוב בשטר דמי וגם על ה' המגיד גופיה יש לתמוה שכתב על בברי הרמב"ם כלן שהוא בשום ומבואר בהדבה ת"ח ומות וכפ"ל ס"ד תם מלוה הלריך הוא עלמו לתתוה על הרמ"ם ועוד שתפי' מה שתי' ה' המ"מ בשם ד' מ"ם בלוקח דהרמ"ם שם מייבי בשטר בלת קנין בלת לריך כלן בל בהודלה בב"ד וכ"כ בשם לתם מצ"ל : וע"ש בלת ס"ם שם דקיבי' שתת המלוה הלתתי יתתר שתי' לשלם לו לזמן יותר קלוב לת בהיבוי בלל דבשיטת דהודלת המלוה לת יוב למלי בלתתי לו בלוקח וכת"ל דלין כותבי' וכן משמעות בל הפוסקי' ודלת כתשור שכת' דמשלשלי' שקבל עליו לקריו' כותבים וכבר הזיבוהו הלת"ם פ"ו משוטן והב"ח ע"ש : (כג) בל"ת כו' ולפיכך כותבי' כו' לבל שבים כו' גרלה מדברי הרמב"ם דבשלת קבל הדין עד שבלתו לקריו יפי' וכת"ל ולת כתבו לו שוב לזיבו בלמן לומר פרעתי לבל מעשה ב"ד כמלן לבתוב לו לתלת בשלתו לקריו נופיה מיבה וביה הל"ל לבל לת כתבו לו ולת"ל ויפת ולתר פרעתי כלמן כו' ועוד מדבתב לבל שבים כו' ות"ל בתתבע הן כו' וב"ם לת התבר שת"ל הן ולתה הוסיף הרמב"ם מה שלת כובר ב"ם ולת ולפי ס"ל בל מעש"ב כלמן דבתב דמי ולבך לת תבי לפרש שלת ת"ל הן תלת שבתתייב ע"פ ב"ד בשפת דיבם ע"פ עדיו ול"ו ע"פ סעבותיהם דת"ב ה"ל מעשה ב"ד ולפי ובת שוב לזיבו בלמן לומר פרעתי וכמ"ש לעיל ס"ק ע"ו בשם הב"י פ' ז' בשם התפרשי' דבשתתיי ע"פ ב"ד הוי בהוזל' שזשבו לתקריו ולבך מפר הרמב"ם דוקא בת"ל הן דלת ה"ל תלת הודלה לבל דיבול לשטון פרעתי מיבו בבר העליתי לקמן סי' ע"ש סי"ם ס"ק ב"ש והמחבר בוה והבאתי הרבה פוסקי שזולקי' על זה והעיקר דבל מעשה ב"ד לת לתמרינן בשבתב דמי ובשזיפ ולת בתבו לו בלמן לומר פרעתי תם בשזיפ המלוה לבתוב בפני הלוה

שורי זהב

בע"ד דהיינו שהוא תם לגזרת שלהם ולת בשטרים ולת בשטרי לקוחות לתקריו ומ"ה כתב הרמב"ם תמלה תם לת היו לקנוסים ונם לת שלתו ממילת הוה תרתי לריעותת פשיטת דלתן עליהם שם ב"ד בלל דלת לתלת דשלב שבתם ב"ד לת לת כתיב שהקיבון הוה בעבד מלב בע"ד דלת מעלתם לתן בותבין ובתלוקה בשטייה דהיינו שיוכלין לקבוע לת שבת מעלתו בלי שלילות לתקריו דיבו מבוחר בם"ד .

שם אפילו לא אמר אתם עידי ולפי' הסמ"ע ס"ק י"ט לת כתיבב לי להת נגע שפי תם לתר לתם עידי לתין עוזה ב"ד לותב ולהיבו בתב דוה דרך ב"ם ב"ל לת כתבין הטור בזה לת לתפוקי תם הודה בפני ב"ד לתם עדיים ב"ל לתם עידי לת לתמ מבשה לפי בך בתי"ם מי"ל לת בבל בבת בפני ב"ד לתן בריך לתקון זה בבפני ב"ד לת שיך מבשה :

שם מכירין את שניהם לפי' הרשזון בל הסמ"ע דקבל שתת המלוה תייב לתיב לתר ומבזה שתו ע"ב בריך שיכיהו למלוה תבה דבי לוה לבבו ב"ב ניהוו לזה דשתת המלוה עובה עתו קבוטין ולעל"ב לבתוה דשתת יקת המלוה ת"ל תן הבוק לתן תיובף בן שתעון ותתבו לפי לוה תעות ויתן לתך ב"ב זה בשטר למלוה בלת שתעון יוסף בן שתעון ולת"ב לתר לתותן לו שלפי דעתם זה מלוה שלו וע"ב כותבין אשר לתלוה ת"ל תין תבה זה דודלי לת יבתבו שובר תבוה לתר ולבל לתר העיון בפני' ל"ל נבי מכורה דבעינן ב"ב הבתת שביהם ב"ל דלתך ולת לתת היה דבבה בוה שתת יבוא המלוה ת"ל תן הבוק ויתתר זה שתו יוסף בן שתעון ולזה יוסף תודה לפי שלפי תייב לו ולת"ב יקת כתב הודל' מתבו ויתבו לפי שתו בת"ל כן שתעון תלוה תעבו שלתר לותו השטר הודלה וכשתת יוסף בן שתעון לבבות תובו תהלוה בשטר זה ילך לשותו ב"ד ויבדר בפניהם שתה שהודה היה לשותו לית בוה שתת יוסף בן שתעון בפניהם ובשתת שלותו יוסף בן שתעון בשתת הוה בלבה שלת הודה לו תעולם וחה שייך לם בת עם ת' שתין תבורין לותו תבל לם בת תלוה לבבו"ד לת לת בתן תפה זה וזה תתלו כותבין לשלה תע"ם שתין תלוה עתו וכן לעבין תובר ולבוקה ועשה בן ויהיה הפשבד לפי שהוא לוקה בשתת ע"ב לריך שיבירו לת המלוה תה שתו לם הוא לפבינו ולת לת תם בשתו שתבו יהי' עוד לשטר שתו כך לתוה לת תיישיבן :

פעיף ט ולפיכך כותבין ונותנין כו' הטור ס"י כתב בשם הסופסות לשלה בשקיים שנתתן לומר פרעתי טוריך תן לקוטות וכ"כ בפי' ע"ש בשם הריתב"ד דמשעת העמדה בדין יש לו קול ולי תייב מודם מבי טריף לקוטות . וק"ל היתך ישרגף לקוטות

ולתתו תם שתת פרש תלוה וקנוטין לשלה עושים עליהו ולומר בלת פרש כאי"ם העור בשם הרמב"ם בסיפין ב"ג בעיף ל"ה בשטר שהשתיטו תלוה לבלוה לומר

שם הלי כ"ל כו' ע"ש: **כד** לכל אנשים שכלו לדין כו' ר"ל שאינו דגם זה שהוזה בכ"ד מקצה כתלוה בשטר לענין למשרף לקוחות מזוז דמעש' כ"ל יש לו קול ומיהו ס"מ כשזוע"ש שלח פרע לו לו שהלוה מודה לו שלח פרעו לכל כשטוען פרעתי כחזן בין שלח פרעו לכל כשטוען פרעתי כחזן בין שלח לכל השיעי' שייב לתת ליתן לו כו' (כ"כ בעזו' בפעי' י' בשם התו') ומ"ש השור שם ז"ל הא להולקה בכ"ד מקצה כתלוה בשטר כו' לא קלי לתמ"ש לפני זה לליירי בשלוו לחבריו והוזה שלח קלי לתמ"ש התוס' שם במקומן לליירי בכל הולקה בכ"ד ועת"ש בסמ"ע לקמן סי' ע"ש בסי' כ"ב וכן כוכת הרמב"ם והמחבר בזה ג"כ:

לבעל דינו כשלא קבל עליו את הדין ער ששלחו והביאוהו כמו שנתבאר **כד** (כה) אבל שנים שבאו לדין ותבע אחד מהם את חבירו ואמר לו: שנה לי בידך ואל הנתבע הן **כה** בין שאמרו הדייני: חייב אתה ליתן לו בין שאמרו צא תן לו ויצא **כו** (כה) ואמר פרעתי נאמן וישבע היסת שפרעו לפיכך אם חזר התובע לריב ואמר כתבו לי הנראין ואין כותבין לו שמא פרעו: (כו) ולפיכך למחן ס לחזר שכחמן לומ' פרעתי נגד פנקס דין כמו שפתחנו בסמו' ע"ש בפ"ה דין

כה בין שאמרו הדיינים קייב לתת ליתן לו כו' פי' לקמן לל' זה לישנו מוב' שפשוט היה לדיינים שקייב לו לשלח כלום לחמרו גרלה לנו שתתקייב ליתן לו וישיעינו תקנה עוד בדינו, והיינו שלח יהא כחמן לומר שפרעו וכמ"ש לעיל סי' כ"ב ולקמן סי' פ"ו ע"ש ועפ"ז:

כו ואחר פרעתי כחמן עד"ל דהוכחתי מדברי הרמב"ם ס"ל דלחבי' לם כח לבתו' לו בעת שעדיין ולבי לא פרע לו לפ"ה לא יכתבו לו משום דחמן לומר פרעתי כל שהולה בלי שלימת הכ"ד לחבריו וכשיבי' כתב הולקה מב"ד בידו לא יהי' כחמן לקבל מדברי מוה"ס גרלה בהג"ה משום כתב הולקה לפפק דין והלכתי מזה בפרישה ע"ש * וכ"ש כתב ז"ל פיות דיוק ובתבר ללא

יהיה כחמן כו' וכעיר שומן כתב ז"ל פיות דין כתבר ללא פרע כו' ולא דק עכ"ל ומ"ש דמוכח מדברי הרמב"ם דלחבי' לם לבתוב בעת שולבי לא פרע כו' פשוט הוא כדאיתא בהרמב"ם והתחבר לעיל ריש סעיף ו' וכ"כ בעיר שומן נעפים שם להדיח בנליות יותר ע"ש ומ"ש וכ"כ כו' ולא דק לפע"ד הע"ש דק יפה ז"ל ולפ"ג לחמרי דעבות כך"ד לו הולק' בב"ד כתלוה הכתוב בשטר חמי מ"מ היכי ללא בלית דיוק עד שבלו לחבריו והביאוהו לדין ס"ל פיות לדיוק ובתבר ללא פרע לפל דיוק כגון הכא שבלו מעצמם לדין ובפק מבי דיוק לחמרי דקבלי עליה לדיוק וכן ולחר פרעתי כחמן עכ"ל וכרלה שבועת ע"ז להצוות דברי הרמב"ם לדברי הרי"ף שכן דרכו של הרמב"ם לחשוך תמיד לחר דברי הרי"ף לכך הכניס הע"ש דברי הרמב"ם בדברי הרי"ף ומ"ה תאניך הכניס דברי הרי"ף וכתב שקוביום דבריו לדברי הרמב"ם וע"כ נרלה להע"ש לפרש דמ"ש הרי"ף לית ליתי דיוק כו' היינו שלח קבל הדין עד שבלו לחבריו והחמת שלפפר לפרש"ת הרי"ף לית ליתי דיוק היינו שהביב לקר הפפק וכ"כ בתבו' מהר"ן בב סוף הפרק מיימן קכ"ג לחכם הרמב"ם נרלה שלח פי' דבריו כן וכ"כ בתבו' מהר"ן חביב סי' ק"ט קף קמ"ו ע"ש וז"ל לפרש דברי הרי"ף כהרמב"ם דקשבתב וז"ל לחכם קוף לשומו על הרי"ף שכתב ונפק לי' מבי דיוק לעלמי' דקבלי עלי' לדיוק כו' קוף זה כעיני לפרשו על פי זלת הכוכה עכ"ל ולפע"ד נכתבו' לשומו תלתר דקלחר בתרתי בעינן דקלית דיוק מתלה ולא שלבו לחבריו ועם נפוק מבי דיוק ועקיבל הפפק ולא פירש"י שם ז"ל כיון שלבו לחבריו והביאוהו פהכרח שפכל דיוק דקלית דיוק ולחר פרעתי כחמן וכ"כ הריב"ד ז"ל כל העומדה בדין לית ליה כתלוה בשטר כו' דיוק תלמי' שם על הנעה"ת שם ע"ש ודוק לפי זה כרל' לומר דלק"ג דולקי מצטע מדברי הרמב"ם דלפי' לם הלה מתחלה שיכתבו לו לין כותבין לו לף שולבי לא פרעו כת"ם ומדברי הרי"ף מצטע להדי' דכל שבתבר שלח פרעו ל"ל כתלוה בשטר חמש מ"מ לא פליגי לענין דיוק דהדי"ף מיירי שהבתבע לא הלה לייחן לו מתחלה על שכתקייב ע"ס כ"ד שהנחמן בפפק דיוכ כוה לו שכתקייב ע"ס פ"ד מכח טענתו והלכך ככה"ג לא פיקון שלבו לחבריו וכמ"ש לעיל סעי' ז' ס"ק ס"ו בשם הכ"י לפל הרמב"ם הל מיירי להדי' שלח בפקו הב"ד כלום שהבי כתב וז"ל מכח לי כיולך וז"ל הבתבע הן כו' שלח להכתבע תולה לו מיד מעלמו לייחן לו וככה"ג תוליתא תיקרי וכמ"ש בעיל ס"ק ט"ו:

(כו) **ואפי'** לא"ל כו' כ"כ בל"מ לחמן קוסית כ"ו ול"ל ולי כרלה דם"ל להטור להפ' לדין כותבין וכותבין לו שטעמת לחמן לת"כ לומר פרוש דק שלחר שחמן לומר שפרעו כבר לחה יכתבו לו שכ"ד בפפק דין ובן לחמן לריכי' לפרש דעת הרמב"ם שהביא דברי הסמ"ג שהם כהרמב"ם עצמו וכתב שהם כדברי רלבי"ה וכמ"ש הטור מדברי הרמב"ם שלח ולפי"ז כמו שפירשתי עכ"ל ל"ש ור"ל להיו זילות' דבי דיוק לבתו' דבר שחין בו טורח וכ"כ בע"ה הטעם להיו זילות' ולא כתב בשם ל"ש הטעם לחמן כשקל' (וכן תירץ בם שחרי ותף) וכבר פתר בתשוב' מהר"ן ן' חביב סי' ק"ש טעם זה בלשון ע"ש. ושוב מלחתי בתשוב' הר"י כבמי ל"ש שחלה ו' כת' להדיח הטעם משום זילותא דבי דיוק ע"ש. וח"ש קשה לי על הרב שלח תירץ עדיין קושית הב"י ונם דברי המרדכי לח כתייבב בתירוצו אבל מ"ש ובתשוב' שם דכתי לחין מוכח מדברי הרמב"ם ומ"ג להפך מ"ש מכ"ל להטור ומרדכי להוכיח מדבריהם לית"ל כוותם בפשוטו לחין כותבי משום דשוב לח יהא לחמן לומר פרעתי וכן קשה על השחרי' ויובף לפל בחה שתירן הוא לחין כותבי ן' חביב שם כיון זה דחייקי הטו' ומרלכי מהכתבו הרמב"ם ומ"ג כתבו לי הולקתו חין כותבי כו' משמ' דוק' הולקתו הוא לחין כותבי הא בפפק דיוכ כותבי לחק לחמר הכתיב יהא כחמן לומר פרעתי • ומ"מ מהר"ן ן' חביב לחירך שם ומתר דברי הטור ומרדכי והעלה דנם הרמב"ם ומ"ג כ"ל דעל בפפק דין שבידו לוכוי כחמן לומ' פרעתי ומה שכתבו כתבו לי הולקתו חין כותבין לח כתו שלח לחייב דכשלח תקרא הולקה כמו בכפן בפפק דין כגון ע"י הולקה בב"ד שלבו חקרקו שבתקיים ע"י עדות כותבי לפי הלחת לפי' בלח בפפק דין הוא כתלוה בשטר לדעתם עכ"ל ודברי כלהם ולפי מוסיף דם"ה כשלח רלה ליתן מעלמו כי היה מכור שהוא פטור ומייבו לוחתו הב"ד

על פי שעמתו הוי בהתחייב

שורי זהב

לומר שכפרע ובחלת מלוחו עוד רלוה כדברי התוס' פ' ח"ב דף ע"ב ד"ה אחר לחבי כו' דקל"ג דלל הוי שטר דק על פי הלוה שוקף לקוחות ודמק לומר דפליגי על הרמב"ם ותו דבלל בירושו דלין לדם כחמן כהולקתו לעזוב לחקרים וכלע"ל דמיירי שהולה בשעה שהיה לו בני תורין לשלם ולוחה שעה אחר ליה התלוה לל' תפרשני חלת בעלים ע"כ לח זייך קבוכת כזה כבלע"ל •. ע"ש אפילו למ"ר שנאמן לומר פרעתי כו' ל"ל טעמת דשם שכחמן לומר פרעתי היינו לחחר שכתבו לו הפפק לבל ולחי יתן לכתוב דאפי' כתבו לו שכתובין מטעם עכ"פ שכתוחו שעה לח פרע עדיין דלל"ב הוה שלח כדין לכתוב דבר בטל •

בטור ס"ג לפיכך אע"פ וכו' יש לדקדק למטעם לח מבעיח לח כי לח רלו ההלוחה מהו תיתי לכתוב לם לח לקוהו ותו מלי למימר' שלוני לימו רולה כו' לומה מפתפק בלבר דהוה ולחי לדין לדם מפן בלבתו וכרלה דפ"ק לח מיבעיח לם לח כי הוו לפל ההלוחה שהוה תלוה שהלוה כבר מהמלוה פשיעה לח יכתבו שטר דלמחי היה תנחי מפורש ביניהם בשעת ההלוחה שלח יקח שטר ממנו שלח לפני כי' לפל ההלוחה וחשבו שלח כי' שם תנחי דפל"ל ולחי לח הלוה לו שלח כדרך שועשה לו שטר לפס לח יתן לו פשטר וכפפה להחזיר לו מעותיו קמ"ל כיון שם תילוק נדול כ"כ בין שטר למלוה על פה לולי מפן הוה שפי לחחזיר המעות מחחי שיעשה לו שטר והחמת ניחח לפן לפיכך ונם לפן לולי שהוה לפן מפוקח כחלו הי לו שכנרל להפסד והוה לפי פשוטן של דבריה כנר הפכרל • עור כתב השור ס"ח שהוה לו כמ"ש לפן בב"ש סי' הטעם

ג כרב זכיר תשמיה דרב בחמן כ"מ דף יו ע"ל ס טור כשם לפל"ה ע מרדכי בשם לפל"ה

ס ב"י ממשמעות דברי הרי"ף והרמב"ם שם ושכ"כ הקנהו' שם בשם מהר"מ

כן אין כותבין לו (כז) שאם כבר פרעו) · (כח) פ אם יש בידו פסק דין (כט) אין הלה נאמן לומר פרעתי ·

הגה

כנתחייב ע"י עדים לנתחייב מתוך טענתו כעדים דמי וכמ"ש לקמן סימן ע"ה סעי' ה' בהג"ה ס"ק י"ו ולכך לדקדק הרמב"ם והסמ"ג וכתבו ואמר לו הן כו' וכמ"ש לעיל ס"ק ך' ודוק: (כז) שאם כבר פרעו כת' הסמ"ע ולפי ה"ע כשבא לב"ד כשעדיין ודאי לא פרע לו ומשמע דכותבי' לו פס"ד ולי נראה דאפ"ה אין כותבי' לו שאם יפרע לו ולאחר זמן יתבע אותו והוא יטעון להד"ם והוא יוציא הפס"ד ויהיה מוחזק כפרן וכמ"ש סברא זו בס"ס ע"ט וגם כתבתי דאף למ"ד כאין לומר פרעתי אין כותבי' אותו לכתחל' מטעם הנ"ל והא ראיה שבס"ס ע"ט כת' הטור גם אפס"ד דאין כותבי' אותו לכתחלה אף שפסק דנאמן לומר פרעתי ע"ש עכ"ל ואין דבריו נכונים דא"כ לעולם לא יכתבו לו פסק דין ועוד דהא מוכח להדיא בש"ס פ"ק דמציעא דיש דף י"ו דאם ילוש ודאי שלא פרע לו כותבי' לו וכן משמע בכל הפוסקי' וכ"כ הטור להדיא וז"ל לפיכך אין ב"ד כותבי' לו אא"כ ידוע שלא פרע כו' וכוי להביא הטור פתר הכי דברי ראבי"ה מ"מ אבה לא מלינ' ראבי"ה · גם מ"ש שאם יפרע לו ולאחר זמן יטעון להד"ס כו' לא מסתבר כלל ואע"פ שהוא כתב סברא זו בס"ס ע"ט כבר השגתי עליו שם כוס ע"ש ומ"ש ולא ראיה שבס"ס ע"ט כו' אין זה ראיה דהא לטעם של הר"ב כמו ניחא דנהי דנאמן מ"מ אין כותבין לו משום זילות' דבי דינ' לו דמיחזי כשקרא כמ"ש שאר אחרוני' וכן לפי מה שכתבתי לקמן סעי' כ"ו בדעת הטור נמי ניחא ע"ש ולפמ"ש הסמ"ע מיירי דאין כותבין לו כשאין מודיע' לכתבע דס"ל כיון דלהאי מ"ד נאמן לומר פרעתי יכתבו לו קיומא לא משום דמה יוחזק כפרן וכש"ס ופוסקי' וטוב מיירי שכותבין לו כשמודיעו' לכתבע שכותבין ומ"מ אין לדבריו מקורין ודו' : (כח) אם יש בידו פסק דין כו' לפימ"ש בסמוך ס"ק ך' יש לדקדק על המחבר' דלדיל בשיטת הרמב"ם שלא הוצרך לכתוב דין זה דהא להרמב"ם כל סיב' שנשב' פס"ד אפי' לא כתבו הפס"ד שוב אינו נאמן לומר פרעתי דכל מעשה ב"ד כמאן לקיום שטר בילוה דמי ולכך לא כתב הרמב"ם דין זה כלל ותשוב' אוי' בשם מהר"מ דכתבוהו היינו משום דס"ל דכל מעשה ב"ד כל זמן שלא נכתב יכול לטעון פרעתי וק"ל: (כט) אין הלה נאמן לומר פרעתי · בבדק הבית כתב שב"ד הרי"ף והרמב"ם וגם בתשו' מהר"ל ן' חביב סי' ק"ט הארוך להוכיח שכן דעתם ובתשובה מבי"ט ח"ב סי' רפ"ט ור"ן הארוך שלא כתב כן ופסק דנאמן לומ' פרעתי וכל דבריו תוכ' כראין לו ובפר' הרא"י שהבי'אם בשו' התשוב' וז"ל וגם ראוי גם כן מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ט ה' שמיטה ב"ד שכתבו את הדין וכתבו פס"ד איש פלוני אתה חייב ליתן לזה כך וכך אינו כשמט שזה כגבוי ואינו כמלוה ע"פ משמע דנאמן לומר פרעתי שהרי הוא כגבוי ואינו כשטר עכ"ל אינו ראיה כלל ואדרב' מוכח יוכן לכאורה איפכ' דאם אית' דיכול לומר פרעתי הרי הוא מחוסר גוביינ' טוב' ודמי למלוה על פה ואמאי אינו כשמט וא"כ גם מדברי הסמ"ג בה' שמיטה עשין ע"ל והכלבנורה פ"י הב"ע שכתבו בס כהרמב"ם מוכח דס"ל דעל פסק דין אינו נאמן לומר פרעתי :

כן שאם כבר פרעו וכ"ש לא פרעכו' ולא דק ועפ"ר : כד"מ ע"ש וכתב טעמו משום דמחזי כשקרא ע"ש ולפי ה"ע כשבא לפני ב"ד כשעדיין ודאי לא פרע לו ומשמע דס"ל דכותבין לו פסק דין (ציור) ובפרישה הוכחתי דאפ"ה לא כותבין לו שאם יפרע לו ולאחר זמן יתבע אותו וזה יטעון להד"ם והוא יוציא הפס"ד ויהי' מוחזק כפרן וכמ"ש בכר"ז בס"ס ע"ט וגם כתבתי דאף למ"ד נאמן

עוד האריך המבי"ט שם בראיו' מהפוסקים וכל ראיותיו אינם כלום והעיקר כמ"ש בתשובה מהר"ל ן' חביב דכיון דאפילו בהודאה כ"ל להרי"ף והרמב"ם דאם כתבו לו שוב אינו נאמן לומר פרעתי כ"ש בפס"ד · ומ"ש המבי"ט שם דטעמ' דהרמב"ם בהודאה אינו משום דלא יהא נאמן אלא דשמא פרעו ואם יתנו לו הפס"ד יחזור ויתבע ממנו אבל כשלא יתנו לו הפס"ד לא יהיה לו לב לחזור ולתבוע אבל א"כ לאף שיתנו לו הפס"ד יהיה נאמן לומר פרעתי אלא שישביעו אותו (ופי' זה כתב נ"כ הב"ח כאן בשי' זה ולקמן בס"ס ע"ט) א"כ נוכל לפרש דאם יכתבו לו א"כ לא יהיה נאמן לומר פרעתי קודם משום דאשתמא נאמר שכתבו לו ב"ד פס"ד בזמן שכתוב בו אין לו עדים שכתבוהו היום עדיין לא פרע ומשום הכי אין כותבין ונותנים לו שמא פרע כבר ויוציא פס"ד אחר אבל כשכתבו הפס"ד קודם שילוהו מבית דין ודאי שלא פרע עדיין ונאמן לומר פרעתי א"כ (ופי' זה כתב ג"כ הבעל גדולי תרומה) וזה מוכרח דא"כ תיקשי על הטור דכפי' ל"ט הביא דברי ראבי"ה ולקמן סי' ע"ט פסק כהרמב"ם כו' עכ"ד ועי"ש בארוכות · ותם הב"ח ובעל גי' תרומה שער י"ב א"כ דף ע"ח כתב כלנדים אלו וכמ"ש לקמן · וכל זה אינו מחוור לאוקמא דברי הרי"ף והרמב"ם מפשטן בסברות קלושות ודחוקות · גם מה שהביא הבעל ג"י תרומה שם ראיה לדברנו וז"ל טוב מצאתי אין לו בדברי המוקי יוסף פ' זה בורר שכתב וז"ל ודוקא קודם שילכו מלפני ב"ד אבל לאחר שילכו אין כותבין דחיישינן שמא נתן לו ובהכי מיתוקמא ההיא דפ"ק דמציעא כו' אלמא דלאחר שילכו יכול לטעון פרעתי אע"פ שכתבו שאם אינו נאמן מה הועילו כמה שכתבו אלא קודם שילכו הא איכא למיחש נמי שמא יתן לו אחר כך אלא ודאי אין מקום חשש לזה שאם יפרע יטעון פרעתי ויהיה נאמן עכ"ל אינו ראיה כלל ודבריו תמוהין דאם יתן לו א"כ יקח הפס"ד ממנו כיון שנכתב בפניו קודם שילכו מב"ד ואם לא יקח אינו לאפסיד אנפשיה · גם לפתמיהתו לדברי הנמוקי יוסף פ"ק דמציעא שהביא לקמן · גם קשה על אילוקם זה יכתבו הב"ד הפס"ד ויכתבו בו שנפסק ביום פלוני וכתב ביום פלוני (גם מה שהקשה בס' גדולי תרומה שם על הרא"ש שכתב דיכול לומר פרעתי משום דאפי' במלוה בשטר היה נאמן לומר פרעתי אי לאו דשטר בידך מאי בעיכו' וא"כ קשה לדידיה אמאי קאמר ר"י בא מלוה לכתוב אין כותבי' יכתבו ויכתבו דמ"מ יפטר אם הב"ד חייבו' להודיע ללוה שכותבין פס"ד יזכר הלוה שלא לפרוע אם לא יקרע פסק"ד וכל זמן שלא יהא נקרע יהיה כשטר ממש ואם לא יקוייב הב"ד להודיע ללוה ודאי לעולם יהא נאמן לומר פרעתי כו' ע"ש שהאריך ומתוך כך נכנס בדוחקים לתרץ דלאפשר דהלוה טעי בדרבא"ה כו' ע"ש וכל זה בתמה טרח דהיא גופה קמ"ל דכיון דיכול נאמן לומר פרעתי כיון שלא כתבו עדיין ואין בידו כתב דהוי כשטר לכימת שטרך בידי מאי בעי והלכך אין כותבין שלא מדע' הלו' דשו' לא יהא נאמן לומר פרעתי דגוס' דאפשר' הב"ד כדין עשו והודיעו לו שכתבו וזה ברור) :

וזה שכתבתו האחרונו' הנ"ל ושאר אחרונים גם כן בדברי הטור שהביא כאן דברי ראבי"ה ולקמן סי' ע"ט כתב כדברי הרמב"ם אפי' ישאלו דברי הטור בקושי' אין כלאי בשביל זה לסתור דין ברור בש"ס ורמב"ם והרבה פוסקים ועוד דכראה לפע"ד דגם הטור סובר כן וכדמשמע פשט דבריו לקמן סי' ע"ט · ומ"ש כאן דברי ראבי"ה אינו אלא להחזיק מ"ש קודם לכן בשם התוספו' דכל הודאה בב"ד וילא ואמר פרעתי נאמן ולאפוקי שלא תימא דמעשה ב"ד כקנין דמי ואפי' לא נכתב אינו נאמן לומר פרעתי והך דרב נחמן דפ"ק דמציעא דף י"ז לית הלכתא כותיה כיון דקי"ל העמדה בדין כשטר דמי קמ"ל דלית' וגם הרא"ש בעצמו בא להחזיק כן דבריו בדין זהשכתב וז"ל אמר רב נחמן כו' דאף על גב דאמרי' לעיל לעמד בדין כמלוה בשט' דמי היינו לטרוף לקוחות אבל מגי למימר פרעתי דאפי' במלו' בשטר הוי מגי למימר פרעתי אי לאו דק"ל שטר' בידך מאי בעי כו' עכ"ל שמא דבא לומ' דלא תימא דהעמדה בדין כנכתב דמי ושוב א"י לומ' פרעתי והך דרב נחמן דלא כהלכת' קיי"ל כיון דאמרי' בש"ס לעיל דהעמדה בדין כמלוה בשטר דמי קמ"ל דהא לית' דאפי' במלוה בשטר הוי מגי"ל פרעתי אי לאו דק"ל שטרך בידי מאי בעי וכו' שלא נכת' לא שייך לומר כן · וכן בא הטו' להחזיק דבריו וכתב וז"ל וכת' התוס' כו' אבל אם טוען שפרעו נאמן כו' (והיינו דברי הרא"ש) לפיכך אין ב"ד כותבין כו' כלומ' דאם היו כותבין לו שוב אינו נאמן · ואפי' אם כתבו לו פסק דין וטוען שפרע כתב אבי העזרי שנאמן כו' וא"כ פשוט דהיכ' דלא כתבו לו דנאמן ולא"דס"ל כאבי העזרי בכתבו לו דסמך בזה אמ"ש לעי' וגם אמ"ש לקמן סי' ע"ט ולא הביא דברי אבי העזרי שלא להחזיק דבריו דעכ"פ קי"ל כהך דרב נחמן דפ"ק דמציע' דילא ואמ' פרעתי נאמן · ורא' לזה דא"כ אמאי לא הביא הטו' דברי ראבי"ה לקמן סי' ע"ט ועוד דכאן בסי' ל"ט דמיירי מעניני הודאה בכל הסימן ולא מיירי משטרות ופסקי ב"ד מה שהביא דברי ראבי"ה לכאן ועוד מאי ואפילו אם כתבו לו פסק דין כתב אבי העזרי כו' הכי הל"ל ואם כתבו לו פס"ד כתב אבי העזרי כו' אלא ודאי כדפי' והשתא א"ש מ"ש הטור וכ"כ הרמב"ם כו' ונתחבטו הב"י והאחרונים בפירושו מאי וכן כתב הרמב"ם שלא אדרב' הרמב"ם כתב איפכא · ולפי מ"ש א"ש דכמו שמביא דברי ראבי"ה להחזיק דהך דרב נחמן דהלכת' היא כן מייתי לדברי הרמב"ם וכתב וכ"כ הרמב"ם כו' (ועי"ג דכתבתי לעיל ס"ק ך' וכ"ג דכ"ל

טורי זהב

הפעט דמטלטלין להודאה כתבו ואזול בעלמא הוא ומלוה על פה ריש מתלוה על השטר ולא נתקן ליה לאו לאו' אבל מקרקע בגלוי מלתא בעלמא הוא והרמב"ם כתן טעם למטלטלין איכא חשש שמא · ינהה איחזור ונגבה משא"כ בקרקע ולשני פירושים אלו לא יתיישב מ"ש הטור אא"כ אם המודה חייב באחריות וכו' דמה תיקון יש באחריות זו אבל בלאו הכי נמי קשה על רבינו בזה דהא אי' בגמרא שם מטלטלין ואיתנהו בעיניהו מאי דמשמע דהא דאמר התם תקלה מטלטלין לא כתבינן היינו דליתנהו בעיניהו והיינו הלוה וכל הלוה היא באחריות ואפ"ה לא כתבינן וכ"ל

נאמן לומ' פרעתי אין כותבין אותו לכתחלה מטעם הנ"ל והא דאיי' שנה"ם ע"ש כתב הטור גם אפסק דין דאין כותבין אותו לו לכתחלה ואף שפסק שם דנאמן לומר עליו פרעתי ע"ש :

כח דבכל ענין נאמן כו' הטעם דפס"ד לא נכתב לגבות בו אלא כדי לזכור מה שפסקו הדיינים לפיכ' וי"ל דבשפרע לא חשש ליטלו מידו מרדכי ועפ"ל שהבאתי לשונו ומ"ש עליו בביאורו : כט שטר הודאה שאנ"כ כו' לשון הטור שטר הודאה שחתמו בו שכי' כו' על בד"א שהיה כתוב בו' שמוכח שלא היו כ"ד כגון זכרון עדות כו' אבל אם כתוב בו' ב"ד כו' ומפורש שם דה"ט דכיון דידוע דלאו כ"ד נינהו לא היו כותבין ההודא' א"כ עכ"ל

הגה ואם זה אומר כמה ימים הפסק דין בידו ולא תבעו בכך שערבו מלשתק כולי האי והדיינים יש להם לומר לכתבא שנתנו הפסק דין לתובע (ל) ואם לא אמרו לו כלום נאמן לומר פרעתי ואם שכתבו אם אמרו לו או לא חזקה שכבין עצו ואמרו לו (הגהות מיימוני פרק ז' מה' טוען) (לא) ויש חולקין ואומרים כח דבכל ענין נאמן הנתבע לומר פרעתי כנגד פסק דין (טור בשם אבי העזרי ומרדכי פ"ק דב"מ וכ"כ בשם רש"י): עי' בשאלות תשובות רבי לוי בן חביב סי' ק"ט:

יא כט (לב) שטר הוראה שיצא ולא היה כתוב בו אמר לנו כתבו וחתמו ותנו לו הרי

דס"ל להרמב"ם דמעשה בית דין אפי' לא כתב בהדיא כתוב כמו מ"מ לענין זה מייתי דברי הרמב"ם דהך דר"ל דה"לכת' היא ודוק) כן נ"ל ברור לדעת הטור • וכה"נ תמצא כמה פעמים בטור שמביא דברי איזה פוסק בשביל איזה דין שכ"ל ומהני ולא ס"ל לגמרי כותיה כדלקמן סי' מ"ג ס"ק י"ב וסי' וכמה דוכתי • ועוד אפי' יהיה דעת הטור כן מ"מ כבר הוכיח מהר"ל ן' חביב שם בראיו' ברורות מהלכה פוסקי' ובפרט מן ר' ירוחם והר"ן ורא"ש ור' אפרים ובעל העיטור שהבאתי לקמן סי' ע"ט סי"ב ס"ק כ"ט וריב"ש כדברי מהר"מ דעל פסק דין אינו נאמן לומר פרעתי וסתר דברי ראבי"ה באלוכה ע"ש (גם מ"ש המרדכי פ"ק דמציע' על הסמ"ג והי' כו כדברי ראבי"ה כלפע"ד דט"ס הוא וכ"ל

צ ל'הרמ"בם שם בפ"ו מעובדא דההיא אודיתא וכו' דף כ"ט ע"כ ולאביי ורבא שם שחזקה על העדים שלא היו כותבים בטעו' וכגיל' הספרים שלפנינו לספרי דאביי ורבא וכו' וכך היא גירסת הרי"ף והרא"ש

והיינו שלא כדברי ראבי"ה וכ"כ בס' גדול' מרדכי שם שיש מניחין כן ומ"ש שם בגדול' מרדכי אח"כ אינו נראה לי אלא העיקר כהיש מניחין וכן הוא דעת הגהו"ה בתשוב' הר"ב סי' ל"ח שהאריך שהגיה והיינו שלא כדברי ראבי"ה כו' ומה שהשיב לו הר"ב שם כבר כתבתי לעיל ס"ק כ"ג שאין תשובתו ברורה) וכ"כ עוד הגאון יוסף פ"ק דמציעא וז"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כו' כגון עיקר כתובה כו' וכן שטר מעשה ב"ד שעשו בפסק דינם הטוען אחריהם פרעתי לא אמר כלום דלא תימא כל שטר שבעש' בלא גוית בעל דבר אין דין שטר עליו ויכול לומר פרעתי דהא ליתא כ"כ הרב"ד בקדושין עכ"ל וכ"כ הרמ"בן בס' המלחמות שם וז"ל שבכלל מעשה ב"ד כתובה כו' וכן מי שכתבו לו ב"ד פסק דינו אינו יכול לטעון אחריו כלום כו' וכ"כ עוד הרמב"ן להדיא בקדושין פ' חזקת גבי הא דאמרי' התם דף מ' קנין אי כמעשה ב"ד דמי כו' וז"ל וכדאמרי' בפ' שנים אוחזין בא מלוה לכתוב אין כותבי' וכותבי' לו דקיימ"ל דלא' פרעיה כו' אבל מקיי' דנפיק מבי דינא כותבי' אם אמר להם כתבו לי כותבי' לו ואע"פ שהלוה עומד וצווח ואם כתבו לו הו"ל כמלוה בשטר והטוען אחר מעשה ב"ד אין שומעין לו וכן נמי בגבר' דלא גאית דינא כותבים וכותבי' לו ואינו נאמן לומר פרעתי כו' עכ"ל :

גם מ"ש ב"י וז"ל אבל רש"י פי' בא מלוה לפניהו לכתוב לו שטר אדרכתא על נכסיו אין כותבי' וכותבי' לו ולפי זה אע"פ שפס"ד בידו נאמן לומר פרעתי דאל"כ מיפלוג בין כשפס"ד בידו לאינו בידו עכ"ל לפע"ד לית' אלא אדרכ' דעת רש"י כמהר"מ (שבימי חכמי הש"ס לא היו כותבי' פס"ד בתחלה בלא אדרכת' אלא הפס"ד הראשון הוא הנקרא אדרכת') ואדרכת' היינו פסק דין כמ"ש רש"י פ' הגוזל דף קי"ב ע"ב וז"ל אדרכתא פסק דין לירד לתוך נכסי' של לוה כו' וכ"כ עוד רש"י בפ' המפקיד דף ל"ה ע"ב וכן בכמה דוכתי טובי וכ"כ מהר"ל ן' חביב שם • ותדע שהרי גם הב"י כתב בא מלוה לכתוב שטר אדרכת' כו' והרי הבאתי דברי הב"י דס"ל להדיא דאי' לטעון על פסק דין פרעתי אלא ודאי כמ"ש • ומתוך מה שכתבתי נדחה מ"ש בתשו' מבי"ט שם לחלק בין פס"ד שנעשה על חוב ידוע לירד לנכסי הלוה ובין פס"ד דעלמא וחילוקים אלו לא שערום הראשונים :

וגם בתשב"ץ סי' תקי"ט כתב וז"ל אדם שיש לו פס"ד על חברו וחברו אומר פרעתי נאמן וכן משמע בהגוזל בתרא דף קי"ב דאיתא התם כתיבי' אדרכת' ומודיעינן ליה ללוה כדי שידע שהאיתו לו נכסיו ולכך אם אמר פרעתי אינו נאמן אבל פס"ד כותבי' שלא מדעת הלוה לכך אם אמר פרעתי נאמן הג"ה (והוא הגהת הרי"פרן) ודוק' כשאין ביד המלוה פסק דין אבל אם יש למלוה פסק דין בידו אינו נאמן לומ' פרעתי משום דא"ל שטרך בידי מאי בעי דלא גרע ממלוה בשטר דאינו נאמן לומר פרעתי עכ"ל ומייתי ליה הכל בו בסוף ספרו בליקו' מה"תשב"ץ בסי' קכ"ט דין ל"ו ונראה דה"ר פרץ הגיה ופי' דהך דתשב"ץ מיירי שהפסק דין עדיין אצל הב"ד אבל כשהוא ביד המלוה אינו נאמן וכזה כדאה נ"כ מה שהביא המבי"ט שם בשם תשב"ץ ישן אלו כתיב' יד ובשם תשובו' שמלא עיי' שם שהועתק שם הך דתשב"ץ שהבאתי שכבר הגיה הרי"פ דהיינו כשאין הפס"ד בידו :

וגם בדברי הבעה"ת שער י"ב והרא"ב"ד שם מבואר להדיא דכיון שכתבו לו פס"ד אם טען אחר כך פרעתי לא אמר כלום כו' ומביאו ב"י לקמן ס"ס ע"ט וכ"כ עוד הבעה"ת שער כ"ז בשם הרא"ב"ד ומביאו ב"י לקמן ס"ס ע' וכ"כ המחבר בש"ע שם ס"ס ע' ואף שהסמ"ע שם ס"ק י"ט חילק דשאני התם דלא היה לו לפרעו מ"מ המעיין בבעה"ת שם שכתב טעמא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום משמע להדיא דאין חילוק ולא כהסמ"ע ולאיה לדברי מדברי הבעה"ת והרא"ב"ד הנ"ל שבשער י"ב שהבאתי שכתבו שם כשנתברר שלא פרע או שהתחייב מודה וכתבו לו בית דין פס"ד אם טען אחר כך פרעתי לא אמר כלום ע"ש :

וכן מדברי רבינו ישעיה מטראני שהביא מהר"י ן' לב בתשוב' סוף ספר א' סי' קכ"ג מבואר להדיא דעל פסק דין אינו נאמן לומר פרעתי (והבאתיו לקמן סי' ע"ט סעי' י"ב ס"ק כ"ט ע"ש) וגם מהר"י ן' לב שם קלסיה ומסכים עמו ע"ש גם בסוף התשובה כתב מהר"י ן' לב שם וז"ל איברא דדברי ראבי"ה הם דברי יחיד ומהר"מ פליג עליה וכיוצא עמו כו' וכל זה דלא כתשובת מבי"ט שהאריך וכתב דמהר"מ יחיד הוא והפוך הוא ושמיעתיה כל הפוסקים הנ"ל שהבאתי וכן עיקר (והוצרכתי להאריך בזה לפי שראיתי הרבה אחרונים שנבוכו בדינים אלו :) (ל) ואם לא אמרו לו כו' ובתשו' מיימוני שם איתא בשם מהר"ם ואם אמרו הדיינים שלא אמרו לו נאמן לומר פרעתי וכן הוכיח בב"י ובתשוב' מהר"י ן' חביב סי' ק"ט ובתשוב' מהר"י ן' לב סוף ספר א' שם ומשמע דמיירי אפי' כשכתב יד הדיינים מתקיימת בלא פיהם ויש לדקדק מאי שנא מאמנה היו דבריהם שאין העדים נאמנים כשכת"י יוצא ממקום אחר וכדלקמן סי' מ"ו סעיף ל"ז ומהר"י ן' לב שם תירץ קצת בזה ולא פייס הדבר ונראה דלוקא בעדים שייך לומר כן דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אבל בית דין כאמנים ובפרט בכאן דאין חוזרין ומגידי' לגמרי כן נ"ל : (לא) ויש חולקין כו' בע"ש כתב וכן נוהגין ולא ידעתי מנ"ל הא וככל המקומות שהייתי לא ראיתי נוהגין כן וכן נראה מדברי הר"ב שהעיקר כסברא הראשונה שכתב בסברא הראשונה בסתם וגם כתב כמה דינים כסברא הראשונה ועוד לקמן סי' כ' כתב הר"ב בסתם דפסק דין שכתב בו פלוני נתחייב לחבירו חייב לשלם למי שמוציאו וכ"כ בעיר שושן נופי' שם (וא"כ קשה על הע"ש היאך כתב כאן להפך ונראה דגם הע"ש לא קאמר אלא במקומות שאין הדיינים מודיעים ללוה שכתבו לכך נוהגין שנאמן לומר פרעתי) והיינו ודאי כמ"ד דאינו נאמן לומר פרעתי אפס"ד דאל"כ נאמן במגו דפרעתי וכ"כ בסמ"ע שם להדיא: (לב) שטר הודאה כו' והי"ה שטר הלואה דהא בהלואה

טורי זהב

וכ"ל דכוונת רבינו בהך אחריות כלום כאחריות נכסים לטרוף מהלקוח' שכתבה כן בפירוש שעל מנת כן לקח המטלטלין שיהיו באחריות נכסים עליו א"כ ודאי כוונתו שיכתבו שטר עליו דאל"כ במה יטרוף הלקוחות ובזה ניחא מ"ש הטור מעשה שהודה דכונו לומר יטרוף לקוחות משעה שהודה • בפ"ב דגיטין דף י"ח בתוס' ד"ה מה מעשה ב"ד וכו' כתבו וז"ל דבשעת פסק דין איכא קלא כיון בשטר כדאמרינן בכל דוכתי בשעמד בדין דגבי ממשעבדי עכ"ל (בשם מהרר"י בטור דקי"ל אחריות ט"ס קשה למ"ד שיעבודא דאורייתא לא"ל הטעם דאחריות ט"ס הוא הלא אפילו במלוה ע"פ מן הדין הי' לגבות ממשעבדי ע"כ לא תקו"ל משום פסידא דלקוחות אבל בשטר ליכא תקנה וי"ל דקשה בלא"ה מלוה ע"פ בעדים אמאי לא גבי ממשעבדי ע"כ משום דקים להו לרבנן לבעלים למחול ליכא קלא א"כ ס"ל דתקנו רבנן למיכתב אחריות ובלא אחריות ליכא קלא קי"ל ע"כ) בשם מהרש"ק בטור אע"ע שאולי אינו רוצה וכו' • ובג"ת הרא"ש כלל ס"ה והפוסקי' שהעתיק הב"י סעיף ז' כתב הטעם הוא דנ"ל נכסים ואין אדם רוצה שיכתבו שטר עליו ע"ש ולפ"ז אפילו בשטר שאינה מלוה אלא מכר וכ"כ הטור סי' רמ"ג ע"ש • ע"ש עא"ע או שהוא מודה שלא פרעו וכו' ויש מקום עיון בזה דהא כיון דהוא הי' יכול לטעון פרוע אכן טענינן ליה ללקוחות שמא פרע ועכשיו עושים קנוניא אלא שנזה מ"כ בש"ת ר"י מטראני ז"ל דה"ם דל"ל היינו אם לאחר שיצא מב"ד בא מלוה לכתוב כיון שידוע לנו שלא פרע אלא שהוא מודה כותבי' לו וגובה מהשתא ממשועבדים

הרי זה כשר שאלו לא אמר להם כתבו וחתמו ותנו לו לא היו נותנים ק ויש אומרים ל שרי סופרים שבזמן הזה (לג) חוששים לא (לד) לענין טריפת לקוחות שמא לא אמר להם ·

יב ך היה כתוב בשטר לב הורה בפנינו בבירת דין ואין חתומים בו אלא שנים אם אין כתוב דברים

לג (לה) שמשמע מתוכן שהיו שלשה (לו) חוששין שמא שנים היו ושטרו (לומר) שהוראה בפני שנים הוי הוראה בבית דין ולפיכך אין רגין בו דין ם שטר :

יג לד (לו) ת כותבין שטר ללוה אף על פי שאין המלוה עמו (מיהו אם המלוה מוכה שלח לכתוב השטר ללוה לה אין כותבין בעל כרחו) (תשובת רשב"ם סימן ל"ד) ואין כותבין שטר למלוה על שיהא לוה עמו לן (לח) ן ואפילו אומר המלוה לעדים לז כתבו השטר ותתמוהו ויהיה בידכם לח ואם יבא הלוה ° להקנות ממנו תתנוהו לי ואם לאו תקרעוהו אין שומעין לו לט (לט) ב במה דברים אמורים בשטר שיש בו קנין שהרי

כ' עדיט לף שכתב ג"כ כשר : לג שמשמע מתוכן שהיו שלשה שנים כגון שכתבו וחד ליתכתבו לו שכתב בו וחתם בפני שנים דמשמע שהי עימהן גם לותו שלנו לו שכתב בו שבעצה בפני מוכיח שלותו לף היה טוען לומר שב"ד כשנים שטר ועפ"ר : לד כותבין שטר ללוה כו' כגון כתבתי טעם הדבר לעיל בסיוון בסי"ע ס"ק כ' דכותבין בכתב"ג כאחבירין הלוה לעוד לף"ם שלין מכירין למלוה היון שלוכן כותבין בלשון טוכח ולין לך' מוסח ולף לו ע"ש : לה לין כותבין בע"כ ללף ניחל ליה להשביע בפני בהרב שלינו שם : לן ואפי' לומר המלוה לעדים כתבו כו' עיין פרישה שם בתבתי הגות לקמיה לף הלוה לפני עדים בלף המלוה ויקנו מידו שלייב לפלוני כך וכך לף"ם לין שומעין להמלוה שבלף לחר כן ולומר לעדים כתבו לי שטר על פלוני הלוה שקנה לפניכם והוה שלייב לי כך וכך כיון שהקנין היה בלף בפני המלוה דקנין כזה לף ניתן שתחתם להכתב ע"ש והיינו כלשון השטר והרמב"ם הביל בפ"ט מ"ב ה"ט : לז כתבו השטר ותתוהו בבתיקה לחזר לין קנילן כל זמן שלף תתוהו נתן מוכח בפ"ו ע"ב : לח ואם יבא הלוה להקנות כו' פי' לף יבא היום דלמ"כ יהיה מוקדם ויקיל : לט ב"ח בשטר שיש בו קנין לף"ם בריש הבתי' קלי ולמ"ד לקמיה לין כותבין שטר של"ב קנו מידו כו' ומהו דעת הרי"ף והרמב"ם לכל היתו' והרא"ש והטור מוקנין ומ"ל דעדיו בתתוהו זכין להמלוה משעת התתוהה לפי' לף בת השטר לידו עד לשחר זמן ובטור כתב כן בשם ר"י ורי"ו בני"ד כתב דעת שלישי בין דבר שלינו בידו כגון שטר הלוה לף לתורי עדיו בתתוהו זכין לו עד למשך לידו ובין דבר שהוא בתת ידו דוכה משעת התתוהה עכ"ל סמ"ע מלרלה מדבריו דדבר ירוקס כתב דעה ג' דכדבר שלינו בידו לף לתורי עדיו בתתוהו זכין לו לפילו משך לידה לנסוף ולף וכה לף משעה למשך לידיה ולפי ע"ד זה לינו ולין כלן דעת שלישי כלל ומ"ש ירוקס שם הוא מתם דעת השור (לקמיה לה"ל דסמך לתביי) דעדיו בתתוהו זכין לו ווכה משעת התתוהה רק דכדבר שהוא בתת ידו וכה משעת התתוהה לפילו לף משך לידיה לת"כ כלל עיין בשור תבואר כן להדיח וכן בר' ירוקס כי"ד שם לף הזכיר ולף דעת הרמב"ם ולף דעת לי"ו רק בריש בתוב ד' הזכיר בכרתם לכל בתוב ל"ד לף הזכיר' כלל רק כתב בסתם וז"ל דבר שלינו בידו וכתב עליו שטר כגון שטר הלוה לף לתורי עדיו בתתוהו זכין לו לף"ם על לף למשך לידיה וכה משעת התתוהה לפי' לף הניע שטר לידו עכ"ל ובבני השור ור' ירוקס לקוטים מהרש"ם פ"ם שטס לוקוון שכתב דשמעינן כן מדבני הרי"ף דלתבי לעדיו בתתוהו וכן ל' הנמרל והרמב"ם ופרלה דנ"כ כוכתו לזה שכת השור ומ"ם כלן בסתי ל"ק שטר הודל' כו' תוירי נ"כ דלף תקתו בו לף שטר וכסתי ל"ב שלה' שם כת' דלף היה כת' כ"ב ל"ד ולף היו תקוטין עליו לף"ם כיון דלוכח לישנות' לפכוטו תויסי דשטו וסכרי בשנים לו דין ב"ד כשחוקל דלת' שנו' שהנו דיוטי' דין ולין הלכה כשיטה לף פי' שלכה וכהגהור לף לף שלוה לתריו לפל לפניו' לין להן דין ב"ד לכתוב הודלתו לם לף שנה לתן לכתוב מ"ה לין מכין בו דין שטר וכלף הדברים הוה לכל שטר הודלה הכל לפני ב"ד תוקמי' ליה תלוכל לתוקתו לם לף בתקים לוכלף ריעות' כשטר ודוק :

ל שהסופרים שבזמן הזה כו' ה"ט תזה לף נקיטין סופרים שלנו כדוב' ועפ"ר :

לא לענין טריפת לקוחות לכל לינהגי תיטים להמלוה עכשו נגיון ללף תקלין להו דתקרקי בעיקר הענין כו' : לב הוד' כפניהו כ"ד כו' ופ וכתב ריט"ב סי"ג דכדבר שלינו כן לף בתקים לוכלף ריעות' כשטר ודוק :

לג שמשמע מתוכן שהיו שלשה שנים כגון שכתבו וחד ליתכתבו לו שכתב בו וחתם בפני שנים דמשמע שהי עימהן גם לותו שלנו לו שכתב בו שבעצה בפני מוכיח שלותו לף היה טוען לומר שב"ד כשנים שטר ועפ"ר : לד כותבין שטר ללוה כו' כגון כתבתי טעם הדבר לעיל בסיוון בסי"ע ס"ק כ' דכותבין בכתב"ג כאחבירין הלוה לעוד לף"ם שלין מכירין למלוה היון שלוכן כותבין בלשון טוכח ולין לך' מוסח ולף לו ע"ש : לה לין כותבין בע"כ ללף ניחל ליה להשביע בפני בהרב שלינו שם : לן ואפי' לומר המלוה לעדים כתבו כו' עיין פרישה שם בתבתי הגות לקמיה לף הלוה לפני עדים בלף המלוה ויקנו מידו שלייב לפלוני כך וכך לף"ם לין שומעין להמלוה שבלף לחר כן ולומר לעדים כתבו לי שטר על פלוני הלוה שקנה לפניכם והוה שלייב לי כך וכך כיון שהקנין היה בלף בפני המלוה דקנין כזה לף ניתן שתחתם להכתב ע"ש והיינו כלשון השטר והרמב"ם הביל בפ"ט מ"ב ה"ט : לז כתבו השטר ותתוהו בבתיקה לחזר לין קנילן כל זמן שלף תתוהו נתן מוכח בפ"ו ע"ב : לח ואם יבא הלוה להקנות כו' פי' לף יבא היום דלמ"כ יהיה מוקדם ויקיל : לט ב"ח בשטר שיש בו קנין לף"ם בריש הבתי' קלי ולמ"ד לקמיה לין כותבין שטר של"ב קנו מידו כו' וחו דעת הרי"ף והרמב"ם לכל היתו' והרא"ש והטור מוקנין ומ"ל דעדיו בתתוהו זכין להמלוה משעת התתוהה לפי' לף בת השטר לידו עד לשחר זמן ובטור כתב כן בשם ר"י ורי"ו בני"ד כתב דעת שלישי בין דבר שלינו בידו כגון שטר הלוה לף לתורי עדיו בתתוהו זכין לו עד למשך לידיה ובין דבר שהוא בתת ידו דוכה משעת התתוהה עכ"ל סמ"ע מלרלה מדבריו דדבר ירוקס כתב דעה ג' דכדבר שלינו בידו לף לתורי עדיו בתתוהו זכין לו לפילו משך לידיה לנסוף ולף וכה לף משעה למשך לידיה ולפי ע"ד זה לינו ולין כלן דעת שלישי כלל ומ"ש ירוקס שם הוא מתם דעת השור (לקמיה לה"ל דסמך לתביי) דעדיו בתתוהו זכין לו ווכה משעת התתוהה רק דכדבר שהוא בתת ידו וכה משעת התתוהה לפילו לף משך לידיה לת"כ כלל עיין בשור תבואר כן להדיח וכן בר' ירוקס כי"ד שם לף הזכיר ולף דעת הרמב"ם ולף דעת לי"ו רק בריש בתוב ד' הזכיר בכרתם לכל בתוב ל"ד לף הזכיר' כלל רק כתב בסתם וז"ל דבר שלינו בידו וכתב עליו שטר כגון שטר הלוה לף לתורי עדיו בתתוהו זכין לו לף"ם על לף למשך לידיה וכה משעת התתוהה לפי' לף הניע שטר לידו עכ"ל ובבני השור ור' ירוקס לקוטים מהרש"ם פ"ם שטס לוקוון שכתב דשמעינן כן מדבני הרי"ף דלתבי לעדיו בתתוהו זכין לו ובעיני' דמ"ש שטרלן

טורי זהב

דקלף לפי' ליה וכמלוה בשטר דמי והיינו דוקל היכל דבתלה לף ניית לדיכל ויל"ף בכרבנות ושתוהו תוקה לף פרעו עד דמודעי לב"ד וכדעת הרי"ף וכו' ולכן בסי' ע"ט כתב השור כדעת הרי"ף וכתן בהרמ"ם שלין בניהם ע"ש בס"ג סי' ו' ולף"ם כב"י ותיוסב תמיהת מהרי"ב על ס"ל דף ק"ט ועיין כס' כ"ג · ע"ש בב"י ד"ה לא לקח בקנין וכו' עד היכל מ"ל הלכת' כתר בר רב תלבי וכו' ומ"ם כתו' בסתם כשם ריב"ן שכתב כשם רש"י שפסק כת' בל"ף בתוספות' הוח ט"ס מרש"י בסוגין ס' בהתה המקשה כתב לכדי' דלני הלכת' בתוספות' וכ"כ הגה' סם כשם רש"י וכ"כ הרמ"ם שם בפירוש' וב"ה הני' בסוגין כשם רש"י וע"ש ולקוטי ברוכו' מהוכמת סרמ"ם מפ' הכותב דדבר"י ס"ל דלית היכלכתא כת' בל"ף כו' ע"ש · בא"ה עוד

שטרא לידיה א"כ היינו דוקא בדבר שאין בידו כגון שטר הלואה אבל דבר שהוא כבר תחת ידו זכה משעת חתימה אפילו לא יבוא לידו לעולם ע"ש · והוכח שם בש"ס ורי"ף ורא"ש גבי שוכר בזמנו טורף אביי לטעמיה דאמר עדיו בחתומיו זכין לו דלמאן דפסק דלא כאביי אפילו בדבר שהוא בידו לא אמרי' עדיו בחתומין זכין לו · וא"כ פשוט דגם לדברי ר' ירוחם בנתיב י"ד הם אליבא דאביי וסמך עצמו אמה שהביא בנתיב ד' במסקנתו שהתוספות פסקו כאביי וזה ברור:

ומיהו קשה לי על הטור דכתב דאין חילוק בין מכר להלואה בכל ענין עדיו בחתומיו זכין לו ואחר כך כתב דבהיה בידו כגון מקילה וכה"ג אפי' לא הגיע לידו מעולם זכה משעת חתימה והיינו על כרחך כמ"ש הרא"ש דהרי"ף פי' שוכר בזמנו טורף אביי לטעמיה דאמר עדיו בחתומיו זכין לו ואע"ג דלא מט' לידיה והנה רש"י מפרש גבי שוכר (דף ד' ע"א) דבעינ' נ"כ דמט' לידיה וכן נראה להדיא מדברי התוס' שם ומדברי המרדכי ספ"ק דמציעא ע"ש וא"כ בע"כ ס"ל להטור דלא כרש"י וא"כ אמאי כת' דאין חילוק בין מכר להלואה הלא הרא"ש כת' דמדחילק הרי"ף בין מקילה להלואה ע"כ מחלק בין הלואה למכר וס"ל דבמכירה לא אמרי' עדיו בחתומיו זכין לו אלא ודאי ס"ל להטור דמדכתב הרא"ש לבסוף ורש"י לא פירש כן מסקנתו כרש"י ולא כהרי"ף וא"כ אין חילוק בין הלואה למקילה דאפי' במקילה בעינן דמט' לידי' לבסוף ע"ש בהרא"ש דוק ותשכח ששני דברים אלו תלויים זה בזה · וא"כ דברי הטור צ"ע · ויש ליישב בדוחק להטור משברא דנפשיה הכריע בחדא כרש"י ובחדא כהרי"ף וזה דוחק גדול ודוק · ועוד דבראשונים כתב נ"כ כמ"ש בטור א"כ בע"כ ס"ל דדעת הרא"ש כן וקשה מנא ליה הא ואפשר ליישב בדרכים אחרי' בדוחק אבל קרובים הדברים שהטור הבין דמ"ש הרא"ש ורש"י לא פירש כן קאי אסוף דבריו שהזכיר שהרי"ף מחלק בין מכר להלואה ולא אריש דבריו אבל לפע"ד זה אינו דלא משמע כן ברש"י רק זה מבואר ברש"י להדיא דפי' גבי שוכר דבעינ' דמט' לידי' לבסוף והרא"ש קאי אדברי אביי שוכר בזמנו טריף ורש"י לא פי' כן כמו הרי"ף אלא אין חילוק בין מקילה להלואה ואם כן ממילא אין חילוק בין הלואה למכירה כן נ"ל ברור ·

ודברי ר' ירוחם בנ"ד כזה מכוונים לדעת הרא"ש שחילק בין הלואה למקילה בדבר שהי' בידו וכמו שהבאתי לעיל למעלה ואחר כך מיד חילק בין מכר להלואה והיינו כמ"ש אליבא' דהרי"ף אליבא דאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו ע"ש ונראה דס"ל לר' ירוחם דאף על גב דהרא"ש כתב בסוף דבריו ורש"י לא פי' כן מ"מ ס"ל עיקר כהרי"ף כיון דהוצרך להביא כל דברי הרי"ף ושקיל וטרי אליביה · כן נ"ל:

ומיהו דברי הרא"ש גופי' אינם נראין לפע"ד דמ"ש דהרי"ף מחלק בין הלואה למקילה קשה מנין לו להרי"ף זה וגם לא מצינו לשום פוסק שמפרש כן דברי הרי"ף ועוד דל"ל להרי"ף לחלק בכך הא שפיר מיתוקמ' שמעתת' כפשוטו במטא לידיה · ועוד דאם איתא דהרי"ף מחלק בכך ה"ל לפרושי הכי בהדיא דשאני שובר משטר אחר ולא ה"ל לכתוב כי הא' ליתא דמקילה היא דלא רמוזה בהאי לישנ' בהדיא דשאני מקילה:

ועוד תמיה לי על מ"ש הרא"ש דמתוך דברי רב אלפס משמע דהא דאמרי' לעיל דלא אמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו אלא היכא דמטא לידי' היינו בשוכר דהא כהך דלעיל בש"ס בפ"ק דמציעא דף י"ג ע"א גרסי' אלא הא דתנן מצא גיטי נשים ושחרורי עבדי' דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאם כתובי' היו ונמלך עליהם שלא ליתנם וכי נמלך עליהם מאי הוי והא אמרת עדיו בחתומיו זכין לו הני מילי היכא דקא מטא לידיה אבל היכא דלא מטא לידיה לא אמרי' ע"כ הרי דתנן נמי שוברי' וא"כ אכתי לא מיתרצ' קושיין בשוברין · וגם מ"ש הרא"ש בדעת הרי"ף לחלק בין מכר להלואה הוא דוחק גדול דבכל דוכת' שעבוד הוי כמכר ולענין בשטרי הקנאה נראה עיקר כהפוסקים דאע"ג דלא מטא לידיה לבסוף ואע"פ שהר"ן בתשובה סי' ל"ה כתב שאע"פ שיש בה קנין לא זכה בה קנין זה שיש לי ראיות ברורות לדברי הראשונים שאמרו שאפי' בשטרי הקנאה בעינן דלימטי שטר' לידי' וכן דעת ר"ת והרי"ף והרמב"ם כו' ומביאו ב"י לקמן סי' ק"ח סעיף כ"ג מ"מ המעיין בש"ס יראה דאדרבה יש ראיות בכמה מקומות לדברי האומרי' דלא בעינא דמטא שטרא לידי' וכן פסק הבעל העיטור סוף דף ז' וכתב שכ"כ רב האי ז"ל וכן הוא להדיא דעת הרא"ש בתשובה כלל פ"ו סי' נ' ומביאו הטור בקצרה לקמן סי' רמ"ג סעיף ט"ו וכ"ם ר"ן ע"ש וכן מוכח להדי' דעת התוספו' פ' שנים אוחזין סוף דף י"ט גבי מצא שובר כו' ופ' גט פשוט דף קס"ז סוף ע"א גבי כותבי' שובר לאשה ע"ש וכן הסכימו רש"י (כן הוא להדיא בפירש"י פ' שנים אוחזין דף י"ג ע"א ד"ה הניחא כו' ע"ש) ומהר"ן מג"ש והרמב"ן והרשב"א והרא"ה והריטב"א והרבה גדולים כדאיתא בכתובות יוסף פ"ק דמציע' ובה' המגיד פ' י"א מה' גזלה והריב"ש סי' קס"א ובתשו' ריטב"א שהביא ב"י לקמן ס"ס רמ"ג סעיף י' וגם הרמב"ם אינו חולק על זה כדאית' בה' המגיד וריטב"א וריב"ש שם דלא כהב"י והר"ן שם לדעתו וכן פסק בית יוסף ועיקר ולא כתשוב' מהרי"ט ח"מ סי' קמ"ג ע"ש (שוב נ"ל לפע"ד דגם הר"ן גופי' חזר בו שהרי כתב בגטין פ' התקבל גבי ההיא דהוה קארו לה כפתא כו' דהא דכותבי' שטר אחר כשנאבד השטר הראשון היינו בשטרות שמוסרות כתיבה שאין המקבל זוכה בהן עד שיגיעו לידו אבל בשטרות שאין מוסרות כתיבה כגון שטר שכתוב בו קנין דמשעת קנין שיעבד נפשיה כיון שנעשה השטר ונחתם כהוגן עשו עדים שליחותן ושוב אין כותבי' וכותבי' עכ"ל ומביאו ב"י לקמן סי' מ"א מתו' ז' והכ' ליכא למימר דכיון דכי מטא לידי' לבסוף זכה למפרע אין כותבי' וכותבי' דהא בנאבד מיירי וא"כ תיקשי כיון דלא זכה בו עד שיגיע לידו והשת' הוא נאבד אמאי אין כותבי' וכותבין אלא ודאי דבשטר קנין לא בעינ' דמטא לידי' כלל וכמ"ש) ועוד דא"כ אכתי קשה לאביי דכיום דטריף מהלקוחו' שקנו מהמוכר שלוה מהמלוה בתשרי שלא כדין וצריך לומר דגם הרא"ש מודה בזה ולא קאמר אלא דאם מכר בתחלה וגם מכר אחר כך לא זכה הקונה הראשון משעת חתימה אבל מלוה זכה אפילו מכר לאחרים וגם זה דוחק דמלוה יהא עדיף מקונה ועוד דמ"מ קשה לאביי מס"פ דמתני' כותבים שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו דכיום שאז טריף מהלקוחות שקנו בין החתימה למסירה שלא כדין (ועיין בטור לקמן סי' רל"ח) ואף אם תאמר שיש לאביי איזה תירוץ אחר על זה כבר הוי נוח לפרושי וגם קשה על זה מסוגיא דמצא שטר שחרור דף י"ט ע"א ע"ש אלא נראה לפע"ד ברור דגם הרי"ף לא בא לומר אלא דאע"ג דלא מטא לידיה השובר עד השתא מקילה הוי כיון שהאשה מודה עכשיו בכך ומלוה ליתנו לו עכשיו וא"כ דעת הרי"ף ממש כדעת רש"י והתוס' דאין חילוק בין מקילה להלואה בין הלואה למכר אלא בכל ענין עדיו בחתומיו זכין לו ובעינ' דמטא לידיה לבסוף ואז זכה למפרע משעת החתימה וכן עיקר:

ועל כל פנים נ"ל דהרא"ש גופיה לא ס"ל הכי ומסקנת הרא"ש כרש"י וכמו שהבין הטור ודלא כמו שהבין ר' ירוחם תדע דהא כתב הרא"ש שם מיד א"כ וגם מילתא דר' אבא בר ממל דקאמר לעיל הא כברייתא והא בש"מ לא מתוקמא כאביי כו' ואלו להרי"ף שפיר מיתוקמא כאביי אלא ודאי כמ"ש כן נ"ל · ועיין מ"ש בסי' ס"ה סעי' י"ד ס"ק ל"ו ·

ואע"ג דהרי"ף והרמב"ם ושאר פוסקים פסקו דלא כאביי וא"כ אין נפקות' בכל זה מ"מ הא ר"י והרא"ש ור' ירוחם והטור פסקו כאביי וא"כ פשיטא דהמוחזק יכול לומר קים לי כהני רבוותא כגון בשובר אם האשה מודה פשיטא דמצי הבעל לומר קים לי כר"י וסייעתו ואע"ג דזבינת' לכתובת' בטובת הנאה לאחרים קודם שמסרה השובר לידו זכה הבעל בשדה המיוחד לכתובתה ולא מפקינן מיניה ותימה על הר"ב שלא הזכיר דעת ר"י והרא"ש וסייעתם · ומ"ש בסמ"ע לקפס' לטעמו דהר"ב שלא הזכיר סברת ר"י וסייעתו הוא משום שכתב ב"י בפ"ק דב"מ ובפ' נ"פ דהרבה גדולי' פסקו כהרי"ף עכ"ל אמת שכן הוא דעת הר"ב וכ"כ בדרכי משה להדיא על דברי ב"י וז"ל וכ"פ הרא"ש ספ"ק דב"מ אבל ב"י כתב שם דהרבה גדולי' פסקו כדעת הרי"ף וכ"פ בפ' נ"פ עכ"ל ע"ש אבל המעיין בב"י ס"פ דמציעא יראה דלא כתב רק שגדולים הראשוני' פסקו כזה כהרי"ף דבשטרי הקנאה לא בעינ' נ"כ דמט' לידיה לבסוף אבל בזה שפסק הרי"ף דלא כאביי לא הזכיר שגדולי הראשונים פסקו כן רק שמדבריו משמע שמסכים להרי"ף בזה מדלא הביא שום חולק עליו וגם בפ' נ"פ לא הזכיר רק פי' הרי"ף דמיירי בשטרי הקנאה אבל לא כתב שגדולי הראשונים פסקו כותיה וא"כ אין מזה ראיה:

ומדברי תשוב' ראב"ן שהביא במרדכי בגטין פ' המגרש משמע דהלכה כאביי וגם בתוספות פרק מי שהיה נשוי דף צ"ד ע"ב כתבו שר"ת פסק כאביי ומשמע שם מדבריהם דגם ר"י ס"ל כן להלכה ע"ש וכן משמע בהגה' מיי' סוף ה' גזלה ואבדה ע"ש וכן נראה דעת המרדכי ספ"ק דמציעא וכן הוא בהגה' אשר"י פרק חזקת הבתים בשם פי' ר"י מהרי"א גבי ההוא ארבא כו' גבי הא דפריך התם ומאי שנא משני שטרות היוצאים ביום א' כו' וכ"כ בהגה' מרדכי דב"מ בהגה' שבועות דר"ת פסק כאביי (מיהו הביא שם דברי הא"ז דמסכים להרי"ף ע"ש) וכן משמע לכאורה מלשון מהרש"ל שהביא בב"ח סימן ס"ה ס"ס י"ו דקי"ל הלכתא כאביי ע"ש:

וא"כ פשיטא דהבעל שהוא מוחזק מצי למימר קים לי ככל הנך רבוות' דפסקו כאביי אבל אם לא הגיע השובר לידו א"כ כגון שנאבד אחר שנתנה וכה"ג נראה דצריך ליתן שדה המיוחד לכתובת' לאותן שלקחו כתובת' בטובת הנאה דבכה"ג גם אביי מודה דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו וכמ"ש למעלה · וה"ה בכל כי האי גוונא:

שוב הראו לי שהרמב"ן בספר המלחמו' סוף פ"ק דב"מ פסק נ"כ דבשובר ודבר שהיה בידו כגון מקילה וכה"ג בעינן נ"כ דמט' לידי' לבסוף ופי' נ"כ דברי הרי"ף כמו שכתבתי וכתתי

שמתה כלבי שכוונתי לדעת הנדול לדרך הפחת תהלה לאל:

וגם בפי' שערי הקנלה נרלה עיקר כתו שפי' הרי"ף וס"ם ס"ל דלע"נ אלא פי' כו בין ילוה לו לא ילוה כיון שיש בו קנין משתתף שעבד בפשיה כן וכתב שכן דעת הרכה נדולי הרלשונים ונם דברי רש"י ים לפרש כן וכתו שהניח הפ' בפם ר' יהושפ שם לפרש דברי רש"י כן ום"ם הריב"ם פי' קצף ופי' דברי רש"י כן ע"ש ומה שהקשה הרמ"ם על הרי"ף לק"מ דמשתתף מי שהותן שעבד בקנין ועתו שיתעשבו לו בקנין בפשיו ותקנה לו בקנין בפשיו מעכשיו אף אם לא ילוה ויקנין יש לו קול כמו שעד דפתם קנין לכתוב עומד ס"ם מיד כשיגיעו לקוחות מהקנין ילעו שבתעשבו לו בפשיו מעכשיו כנ"ל. (עיין בתשו' מהר"ם פפר ג' סי' ע'):

(מ) או שכתב בשטר כהדי' כו' דק זה כלי"ש שלא הזכיר בשום פנם לשלם בכך ונם בם"ם משמע שלא מהני לדב אפי' הך שערי תקנית' ונם לא מתברר כן דכיון דלכב אפי' לא אמרי' עליו בתקופתו וכיון לו מה בכך שבעד לו מעכשיו פוף פוף שטר לא משלם לידיה על לכפוף ונם לא מתברר דמעכשיו יהא עדיף ממכר לו החעות לפניהו שהיהו מועי' לע"נ דמיד שהם' לו החעות בשתעבדו לו בפפי' למלי דאמרי' שעבוד דלוריית שלא ולא לזיכו כלום עד דמשך השטר לידיה ומ"ש בדרכי משה דין זה בשם הר"ן פ"ב דכתובות ול"י פ"ק דמציעא וכן בשם בע"ש שם ו' ליתא דבי"ו פ"ק דמציעא פשיטא דלא משמע מדיע"ם שך כר"ן פ"ב דכתובות ליתא כן אבל נם דבריו לא"ע דמ"ם הר"ן שם שהדברי רש"י נבי שטר אמנה כלמ דין זה נרלה לפשי"ד דלא מלמד דברי רש"י כלום דמה שהקשה הר"ן שם תיפוק ליה דשמא לא ילוה כלל ויערוף לקוחות שלא כדין כו' ותירן דכיון שנעשה לו מעכשיו כשלוה כותבי' לפי' בשטרי דלאו אקנינא' לפי' לין מלוה עתו ומכאן למדנו דין זה עכ"ל לא ידעתי לפוף דעת הר"ן דהא מיירי בשטר שיש בו לכך כשנעשה לו מכשיו מעכשיו לכאורה משום שטר אמנה אבל כשאין מלוה עתו ולזיכו מוכר לו השטר מי שמעת לי ולפשר דמ"ם הר"ן לפי' לין מלוה עתו אלא לו השטר מיד ולפי' לין המלוה עתו אלא לו החעות מיד ולישנח קושיא מיהא כתב לפורש"י דבעינן שיש מלוה עתו ולאו הלוקת החעות לבך כת' כפוף דבריו לפי' לין מלוה עתו כלומר לפולו לזיכו עתו כבתיב מיהו לו השטר מיד בלוקתו יום. לבל דברי הר"ב יש לפשר בהן וק"ל דבריו ס"ל: (מא) לין כותבי לפי' ללוה וכתב כ"ו פ"ק דמציע' בשם הר"ן דהייטו דוקא כשיתנו השטר ללוה או שיהא זמן מה תחת יד העדים לבל יכתבו המלוה ושעמוד השטר בידם מלומו שעה ולזלך בשטרי המלוה כותבים דבכה"ג אלי מלוה עתו לזכון להלוה שלא בפניו עכ"ל ומביאו הב"י ור"ם וסמ"ע לפסק הלבה. ומ"ש דבכה"ג אלי מלוה עתו כו' לפה לתרן כזה דל"ת לפי' מוקמינן בשם פ"ק דמציעא מתני' דם' נו בשוש דכותבי' שטר ללוה קע"ם שלין מלוה עתו בהכי קאמר דבכה"ג לא אלי מלוה עתו: (מב) ויתן השטר ביד המלוה בפניהו כ"כ הרשב"ם לבל התום' כת' דלעיל דב"ע שם המלוה עתו לפני העדים תו לא תיישיב דוקי מיד שב"ל כמ"ע ולא ידעתי היכן כתבו התום' כן ובשוי כת' בהרשב"ם ומשמבר: (מג) לאר קנו מוכח בהן שיהא השטר בידם ל' דקנין שלא בפני העדים ל' קנין כלל ומשום הכי בעינן שיתחר לעדים בשעת הקנין לכולי עלמ' ועיין מה שכתבתי אם בלאיכות: (מה) עד שיכל מתחת יד המלוה ולו זכה בו המלוה מפעת הקנין לכולי עלמ' ועיין בבעה"ת סוף שער כ"ב: (מו) מייב עלמו כו' כן הוא בשוי ובכ"י כת' שכיונלם בזה כת' הבעה"ת שער כ"ב וכשאתן ל"ל דהמעיין היטב בבעה"ת אם סוף שער כ"ב ירלה למייבי כתקיים עלמו בשנים בפתם ולא לחר לעדים בלום ומשרו העדים בשטר לחקר מהם וגם בזה פליג ה"ר ויפק בן מיהר בן אלא ה"ר נתן בן יפק והבעה"ת בפתפק אם ה"ר נתן בן יפק הוא בעל ה"ר ויפק בזה בעל ביכל בהבאת בתשובת פי' לקוטי ה"ר סוכר כדעת הבי' ובלרך לדחוק בפי' הגאונים לדעת': ע"ש כותבין שטר ללוה וכו' ולזיהו עניין לזה דהתם לזיהי שמעידי' שהוא לזתן למלוה בתורה תיכה לבל עיקר הטעם דכתן שלא יחזר בו ולפי' שהרי דמלבל כו' ע"ש ול"ב נהי שמכרו הקייב ליד הלוקח מ"מ כיון שלא זכה בו המקבל מיד לזן לך שלא מה שעשה הקייב וזה שאמרו לו זכה בו שלא לבל לחזר שלא מכרו לזן לך ולזולי גם השור מיירי דבשאמרו לזה מכרו בשוקו אינ"כ לפכבו בתקלי ולזיהו ויכה לו ע"י לחר שהוכה ה"ר נתן שם

ולא

טורי זהב

ועיין בתשובת הרשב"א סי' לבל וקמ"ט וכו' ע"ש למבואר דבשוכר דבלבתו כמ' בר"ם ועיין סי' ס"ם סעיף י"ו שהביאוהו בתשובת הרשב"ל דמשמע שם דלזיהו מלריך שלא בבפיו ולבל מבריך אוהבו כמו בם"ל לחר בר"ם ל"ב דהתם לזיהי שהוזה ע"י תביעה ולפי' הוזלה כמ"ש בשם הבי' לעיל לבל בפ"ת דלבל וקמ"ט מיירי בהוזלה מעבמו ק"ל. ע"ש בר"א שאין בותבין וכו' עד וכם כדברי הרמב"ם בפ"ו מטוענו וכתן ולזיהו מוכרת בדבריהם כיון שהם מפוסקים נוביל ויכול לתבעו פעם אחי' ויכתוב לו שטר אלי' מבל"ב בפבדון לבל אימהם לו שטר אלי' ולבל יוכל לתבעו אחי' ליהי' כתוב בהחזלתו בתו דבתבעו לבל אם בבל"ב בפבדון לבל אימהם לו שטר אלי' ולבל יוכל הרמב"ם גבי מעלעלי לבתובי מרבותם דם"ל לבל בה בהלוקה מעלעלי בעניהו כותבי' לבל בל בה בהלוקה מעלעלי בעניהו כותבי' דתבעו אחי' ודוק לבל הרשב"ל בתשובה סי' לבל ריש סוכר כדעת הבי' ולכתך לדחוק בפי' הגאונים לדעת': ע"ש כותבין שטר ללוה וכו' ולזיהו עניין לזה דהתם לזיהי שמעידי' שהוא לזתן למלוה בתורה תיכה לבל עיקר הטעם דבתן שלא יחזר בו ולפי' שהרי דמלבל כו' ע"ש ול"ב נהי שמכרו הקייב ליד הלוקח מ"מ כיון שלא זכה בו המקבל מיד לזן לך שלא מה שעשה הקייב וזה שאמרו לו זכה בו שלא לבל לחזר שלא מכרו לזן לך ולזולי גם השור מיירי דבשאמרו לזה מכרו בשוקו אינ"כ לפכבו בתקלי ולזיהו ויכה לו ע"י לחר שהוכה ה"ר נתן בם

ולא

מו לוה שבא לב"ד בשט"ח שבידו כו' ז"ל הטור ראובן שהתנדב להלות לשמעון מנה וא"ל לך לסופר ולעדי' שיכתבו ויחתמו שטר ק"ל מנ' ומסו' לו השט' ואזלו והלך והביא לו השטר כיון שכבר כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו וא"כ הוא ראובן וכו' כת' הרמב"ן שחייב להלות לו כו' והטור מסיק וכתב ז"ל ואינו נראה שבכתיבת השטר לא נתחייב המלוה להלות לו ע"כ ובע"ש כתב ז"ל ונראה שצריך להחזיר לו שכר הסופר שכתב מדינו דגרמי ע"ש

ולא אתו אלא לאשמועינן דאפי' לא ידע האחר ממסירה זו ואפי' מת זכו היתומי' בחלקו וכ"ש: (מז) זכה בחלקו כו' כתב הב"ח וז"ל ונראה דטעמ' דהאי דינ' דכיון דנתחייב לשניה' בשטר א' כשותפי' נינהו וכל א' יכול לגבו' כל החוב כולו וכדלקמן סי' ע"ז ס"י בהג"ה עכ"ד ולפע"ד נ"ל דהתם דהנם שותפים ביחד וזכו שניהם ביחד וכתבו בשטר כן אבל הכא מאן לימא לן שזכה בו זה שלא מסרו לו כלל וכמ"ש בסייך והם בפנא"ת לא הוזכר טעם זה כלל אלא מיירי התם שלא תנו אותו בידי דכמאן שזכה בו מיד משעת הקנין ע"ש ודוק: (מח) לא יכתבו עליו שטר כי הקנין שלו אינו כלום: (מט) לוה כו' יכול לחזור בו כו' והר"ן מג"ש והרמב"ן חולקין והמחבר גופי' הביא דבריהם לקמן ס"ס רל"ח שמוכח מדבריו דאם נתברר שמדעתו נכתב לא יוכל לחזור בו וק"ק למה סתם כאן:

שיכתבו ויחתמו בידו וכן עשו ומסר החייב השטר לאחר מהם אף על פי שלא ידע האחר מזו המסירה ואפי' מת ולא ידע (מז) זכה בחלקו ויגבוהו היתומים:

טו עדים שראו קטן שקנו מידו (מח) לא יכתבו עליו שטר:

טז עדים שראו דבר לזכות ראובן ואין זכותו נגמר עד שיביא עדים שראו עוד דבר אחר אם כותבין העדים ונותנים מה שראו בסימן ר"ה:

יז מז (מט) ילוה שבא לבית דין בשטר חוב שבידו לכפורת את המלוה להלוותו עד זמן שקבע אפילו נתברר שמדעת המלוה נכתב יכול

ולענין דינ' הכה בב"י כתב שהדעת נוטה לדברי הרשב"א ובפרט שהביא ראיות לדבריו ובב"ח דחה הראיה שהבי' הרשב"א מפ' הלוקח מקדם (דף מ"ז ע"ב) דהתם כ"ע ס"ל מלוה להוצאה ניתנה אלא דהכא קי"ל דאפילו המעות בעין ברשות לוה אינו מחויב להחזי' לות' כו' ע"ש ולא דק דעיקר ראיית הרשב"א הוא ממ"ד שצריך להחזירם ואפי' מ"ד א"צ להחזיר' וקי"ל כוותיה היינו משום דמלוה להוצאה ניתנה הא לאו הכי לא הוי פליג אע"ג דנשתעבדו לו נכסי הלוה משעת הלוא' דשעבוד' דאורייתא וא"כ כשהמעו' ביד המלוה דלא שייך טעמא דלהוצאה ניתנ' לכ"ע אינו מתחייב במה שנשתעבדו לו נכסיו · ובס' גידולי תרומ' שער מ"ח ח"א הקשה על הרשב"א דמאי ראיה מייתי מפ' הלוקח מקדם דהתם אין שם שטר או איזה ענין אחר מחייבו משא"כ הכא שנשתעבדו לו נכסיו מחמת השטר עכ"ל ולא דק וגם איסתמיט ליה תשו' רשב"א סי' אלף כ"ד שכתב וז"ל בפ' הלוקח מקדם כו' שיכול לחזור וע"כ לא פליגי אלא היכא דכמסרו ללוה דמלוה להוצאה ניתנ' כו' וכי תימא שאני הכא דליכא שטר וקנה המלוה נכסי הלוה לשעבוד חובו דהא קיימא לן שעבוד' דאורייתא אי משום הא מאי טעמא דמ"ד התם שהמלוה יכול לחזור בו אף לאחר שבאו המעות ליד הלוה והתם ודאי לאו בשעבוד' דאורייתא' פליגי עכ"ל כלומר וכיון דשעבוד' דאורייתא א"כ התם נמי נשתעבדו לו נכסי הלוה משעת הלואה אף שלא כת' שטר ומ"מ דיכול לחזור בו אלא ודאי אע"ג דנשתעבדו לו נכסיו יכול לחזור בו מיהו נ"ל דיש לדחות הראיה דהתם אין המלוה רוצה לחזור בע"כ של לוה אלא שגם הלוה רוצה שלא לו דומיא דפקדון דבכה"ג ס"ל שהמלוה רוצה אותם המעות עצמם שהם בעין ולהכי ס"ל למ"ד שצריך להחזירם לו בעין ולא שייך האת' לומר שנכסי הלוה משועבדים לו · כן נ"ל · והראיה שהביא הרשב"א מכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו כו' כתב הב"ח שבימי המשנה לא נתקנה עדיין הימנ' כו' והאידנא אף דליכא הימנ' אין לבטל דין המשנה כו' ולא הוצרך לזה ונכנס לדחק דאף דליכא הימנ' מ"מ אם הכשיתו באמת להלוות יתחייב באמת ואם לא הכשיתו ויטען שהשטר נכתב בלא הסכמתו וישבע הימנ' באמת דמשבועת הימנ' לא יכול לעולם וכמ"ש הב"ח בעצמו בסוף דבריו וכ"כ בס' ג"י תרומה שם ופשוט הוא:

והלכך כיון שראיות הרשב"א אינם מוכרחות וכמ"ש וגם המחבר גופי' מביא סברת הר"ן מג"ש והרמב"ן לקמן ס"ס רל"ח נראה דדין זה הוי ספיק' דדינ' (וכ"כ בס' ג"י תרומה שם דכיון דהמלוה מוחזק אין להוציא ממנו נגד דעת הרשב"א והטור כו' משמע דהוי ספיקא דדינא) וכ"כ בתשובת מבי"ט ח"א סי' ר' וסי' רי"ג דהמוחזק יכול לומר קים לי כהרמב"ן וסייעתו ע"ש:

עוד כחלקו גדולים עם המבי"ט שם במי שמכר למר לחבירו בכך פלוני וכתב לו שטר על הסך ומת הלה שלקחו ותפס ב"ח של הלוקח הלמר מרשות המוכר שכתב המבי"ט דלפי' הרשב"א מודה במטלטלים (והא ודאי ליתא לפע"ד כמו שאוכיח לקמן מהשואל קורדם ודו"ק) והחולקין כתבו דלפי' הרמב"ן מודה במטלטלים ע"ש בארוכות · ונ"ל כהחולקין דהיינו שאינו מחויב ליתן לו אותן המטלטלים אף להרמב"ן רק איזה מטלטלים שירצה (וכמו שהוכחתי לקמן מהשואל קורדם) וא"כ אותו ב"ח של הלוקח שתפס הלמר שלא כדין תפס עוד נראה עיקר דבשעת הלוה יכול המלוה לחזור בו אף להרמב"ן וכן כשנודע ביתום שיגיע למלוה איזה הפסד מזה כגון שלא יהיה בטוח במעותיו וכה"ג ולא כהמבי"ט שם אלא כהחולקים עליו ואף שראיותיהם אינם מוכרחים מ"מ מן הסברא נראה כן דמסתמא אדעתא דהכי לא נתרצה זה ובפרט שבלאו הכי הדעת נוטה לדברי הרשב"א וכמ"ש בב"י וכן באמת לא מלינו בש"ס בשום מקום שמחמת שעבודו שנתחייב זה יתחייב זה להלוות לו ודוק:

שוב נראה בעיני להכריע כהרשב"א לגמרי דמ"ש למעלה דבפ' הלוקח מקדם מיירי שהלוה רוצה לעולם לא משמע הכי פשטא דמילתא שם וכן מפירש"י שם לא משמע כן וכן מדמייתי עלה בתר הכי אלא הא דאמר רב הונא השואל קורדם מחבירו בקע בו קנאו לא בקע בו לא קנאו כו' ע"ש דהתם גבי שואל קורדם א"א לפרש רק שרוצה הקורדם תוך ימי שאלתו בע"כ של שואל · והכי אמר כתי בפ' השואל דף צ"ט ע"א אלא לחזור' בקע בו לא מצי הדר ביה משאיל לא בקע בו מצי משאיל הדר ביה · ומהך דהשואל קורדם גופיה מוכח כהרשב"א דאע"ג דאמרי' בפ' השואל דפליג אר' אלעזר דאמר כדרך שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרין וקי"ל כר' אלעזר היינו משום דקנה ליה משעת משיכה לגמרי אבל אי לאו הכי אע"ג דמחייב השואל לכ"ע משעת משיכה באונסי' אפ"ה ה"א דלא קנאו לענין חזרה וכדמוכח להדיא בש"ס אתם דקאמר לרב הונא דקאמר לא בקע לא קנאו למאי אלימא לאונסי' הא מפרה לתשעת שאול' אלא לחזרה כו' אלמא דאע"ג דחייב באונסים ונשתעבדו נכסי השואל מיד להתשלום אפ"ה יכול המשאיל לחזור בו ולא מתחייב מכח שנשתעבדו לו נכסי השואל ולא פליג ר' אלעזר בהא (ודוחק גדול לומר דלרב הונא הא דיכול לחזור בו היינו שלא להשאיל לו גוף הקורדם הזאת אבל מ"מ מחויב להשאיל לו קורדם אחרת כמו שוה של הקורדם ההיא כיון שנשתעבדו לו נכסי השואל משעת משיכה דהאי משאיל הדר ביה דקאמר בש"ס לא משמע הכי כלל ובע"כ צ"ל דהרמב"ן וסייעתו צריכי' לפרש כך הך דהשואל קורדם אבל אין נראה כן וכמ"ש ע"ש ודו"ק) ופשיטא דאין לומר דוקא במלוה אמרינן שעבודא דאורייתא כדמוכח בכמה דוכתי בש"ס ופוסקים דלאו דוקא מלוה אלא בכל דבר שמחויב כגון בניזקין וכה"ג נשתעבדו לו נכסיו מדאורייתא · וגם דוחק לומר דרב הונא ס"ל שעבוד' לאו דאורייתא ועוד דא"כ לא הל"ל ופליגא דר' אלעזר דהא אפשר דר' אלעזר ס"ל שעבוד' דאורייתא אלא הל"ל ופליג' אמ"ד שעבוד' דאורייתא ועוד דאי פליגי בהכי ה"ל לש"ס להביא מלתייהו בפ' פ"ג בשום דפליגי התם אמוראי בהכי אי שעבוד' דאורייתא וגם המעיין בש"ס פ' השואל שם יראה להדיא דלא נחית' כלל לומר דפליגי בהא אי שעבוד' דאורייתא או לו ולא משמע שם דלא דשעבוד' דאורייתא קאמרי רב הונא ור' אלעזר למלתייהו אלא ודאי כמ"ש · ויש מכאן ראיה ברורה להרשב"א ז"ל ונפלאתי על הרשב"א שלא הביא ראיה זו מפ' השואל ואפשר הוא בכלל דבריו שהביא מפ' הלוקח מקדם ושם הוזכר גם כן הך מילת' דרב הונ' · או אפשר משום דבהך דהשואל קורדם יש לדחוק דמ"מ מחויב ליתן לו קורדם אחרת וכמ"ש ודוק וגם התוס' והרא"ש ונמוקי יוסף פ' השואל וכן הטור לקמן סי' ש"ו וס"מ ס"ל דחייב השואל באונסי' משעה שנסתלקו הבעלים ווכל המשאיל

טורי זהב

ס"ע ס"ה פסק בשם הרמב"ן דכתיב' ידו מהני אפי' בלא חתם והעתיק ב"י בסעיף א' שם ל' בעה"ת בשם הרמב"ן שכן פרש"י נ"כ ע"ש א"כ כוונתו כאן אע"פ שאינו כ"י דאלו הוי כ"י הוי כחתם ומה שפרש"י בהגוזל דאלו חתם בו כו' ר"ל כ"י דהוה כחתם ודוק · בא"ה עד וכמ"ד עידי מסיר' קיימים וכו' וא"כ הבריית' דכת' לכהן ע"כ לר"י איירי בכה"ג בעידי מסיר' או בכ"י המתחייב כו' וא"כ קשה מאי פריך לר"ל מינה דהא בעידי מסירה בשטר או בכ"י המתחייב ליכא למימר מטעה וגם לר"ל א"כ לומר אתם עידי ול"ע בעה"ת · ע"ש ומ"ש לעיל אבל המודר לחבירו כו' עד ונתכא

ו ב"י בשם הטור סי' לו ממ"לב ז ב"י ה"ה שם בפ"כב מה'מלוה ולוה בשם הרשב"א מהא דאמרינן במלוה ברשות בעלים לחזור' קא מיפלגי קידושין ד' מז ע"ב דמשמע מהתם דכל שלא נתכנס לכ"ע יכול לחזור בו

ח משנה ב"ב דף קסז ע"ב
ט שם בגמ' דף קסח ע"א

המתחיל לחזור עד שימלך הרי"ף וא"נ דנשתעבדו לו נכסי הגוף משנה שנשתלקו הבעלים (ומשמע דאף לאחר דנשעבוד' דאורייתא כתבו) מ"מ יוכל המתחיל לחזור וא"כ כ"ש הכא · ואף הרמב"ם והמחבר שם דפליגי התם הכא לא פליגי ודוק : (ג) יכול לחזור בו ואפי' כח השטר ליד המלוה כל זמן שלא נתן לו המעו' יכול לחזור בו וציין בטור ובית יוסף עכ"ל מצאת כנימן בספרו: (נא) ואם המלוה אבד השטר כו' כ"כ בד"מ בשם נ"י פ' גט פשוט ושכן משמע מה' המגיד פכ"ד מה' מכירה ובאמת נ"ת כן נכ"י ובה"ה שם דשם קאי אשובר במלוה שאבד השטר וצריך לכתוב לו שובר דקי"ל לא ישלם לו זה כיון שהשובר הוא לתועלת המלוה שצ"ל ליזהר בשטרו צריך לשלם שכר השובר אבל דין זה לית שם מיהו דין זה אמת מסבר' ועיין לקמן סי' כ"ד ס"ק נ' :

(ג)יכול לחזור בו (אבל אמר להלוות לו על משכון והחזיק במשכון לא יוכל לחזור בו) (תשובת רש"בא סימן אלף כ"ד) ח הלוה נותן שכר הסופר **מז** ט אפילו הוא שטר עיסקא (נא ואם המלוה אבד השטר וצריך לכתוב אחר הוא נותן השכר (נימוקי יוסף פרק גט פשוט והמגיד פכ"ד מהלכות מלוה) :

ע"ש ודברי שעם קן: **מז** אפי' הוא שטר עיסק' פי' ל"מ בשטר הלוא' שכל הנאה הו' של הלוה. אלא אפי' שטר עסקא שהתנאי הריוח ותן ליד המלו' אפ"ה המקבל צריך ליתן כל שכר הכתיבה נראה עפ"ד :

מ דין המחייב עצמו לחבירו · ובו ב' סעיפי'

מ א הנומר לעדי' הוו עלי עדים כו' וצע"ל שם כתבתי מאין יצא להרי"בש דין זה ושרצי' חולקים עליו בזה וס"ל דלא מהני לזה שאומר בע"פ כ"א בהודאה שכבר חיי' לו אבל בזה שבא להתחייב לו עת' בדינו' זה לא מהני כ"א בוכתב לו כן בשט' או באומרו אני חייב לך מנה בשט' ובדמ"ל להרמב"ם גם כן וגם הטור שהעתי' ל' הרמב"ם בסמו' דין זה שכתב הרמב"ם שם נראה דבריו מפו' דלא ס"ל כותיה בהאי וא"כ מן התימ' מהמחבר וממור"ם ז"ל שכתבוהו

א (א) א המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי אף על פי שלא היה חייב לו כלום ה"ז חייב (ב) כיצד **א** (ג) האומר לעדים (ד) הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה (ה) או שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אף על פי שאין

שם

מ (א) המחייב עצמו כו' היינו שיודע שאינו חייב לו ומחייב עצמו כמו מתנה אבל מי שהודה לחברו בחזקת שחייב לו ואח"כ נודע שטעה ונתברר הדבר בעדים או שהודה לו מלוה שאינו חייב לו הרי זה הודאה בטעות ואינה כלום אפילו מסר לו שטר בעדים ועדים חתומי' בו כמ"ש הטור והוא פשוט לקמן סימן קכ"ו סעי' י"ג וכמה דוכתי דכל קנין בטעות חוזר : (ב) כיצד האומר לעדים כו' כתב בסמ"ע שרבים חולקי' בזה וס"ל דלא מהני כשבא להתחייב עתה כ"א כשכתב לו כן בשטר או באומר אני חייב לך מנה בשטר כו' ולא דק דה"ל לכתוב דחולקין וס"ל דאף באומר אני חייב לך מנה בשטר לא מהני רק כשכתב לו כן בשטר כמ"ש ה"ה פי"א מה' מכיר' בשם הרמב"ן והרשב"א ושאר מפרשי' להדיא ע"ש וכת' עוד ה' המגיד שם וז"ל ולפי שטה זו אין שום לד שיהיה חייב אלא בשכתב לו שטר ונמלא שהם חולקין על המחבר אבל חלוקים מאלה שכתב עכ"ל וכן משמע בר"ן ריש פ' הנושא לפי שטה זו שכת' דבדברים בעלמ' או אפשר שיתחייב אלא בקבלת כסף או בקנין או בשטר כו' ע"ש ולרשב"א בכל גוני לא מהני כשמתחייב עכשיו וכמ"ש ב"י לדעת רש"י וכ"פ בשלטי גבורים ר"פ הנושא בשם ריא"ז וז"ל הבא להתחייב בדבר שאינו מחויב בו במקום שאינו שום' ממון כגון שאמר הריני מחויב ליתן לך מנה אע"פ שאמר לעדים אתם עדי ואע"פ שכתב לו שטר חתום ומסרו לו ה"ז אינו מתחייב אא"כ קנו מידו כב"ה עכ"ל ועיי' בריטב"א ר"פ הנושא ועל"ל ס"ק ה' : (ג) האומ' לעדי' הוו עלי עדים שאני חייב לפלוני מנה כו' בזה וכן בחלק הב' שא"ל בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אינו גובה אלא מבני חורין אבל בחלק האמצעי כשכתב לו בשטר אני חייב לך מנה ומסר השטר בפני עדים גובה ממשעבדי לאחר דאמר עידי מסירה כרתי אפי' אינו כתב ידו וכשלא מסר לו בפני עדים גובה מבני חורין אם הוא כת' ידו וכמ"ש לקמן ס"ק ה' ובחלק האמצעי מודי' הרמב"ן והרשב"א וכן דעת הר"ן וה"ה וכן דעת התוס' בשם ר"ת והרא"ש וטור ושאר פוסקי' וכ"כ הריטב"א ר"פ הנושא בשטת ר"ת נכונה היא וכן עיק' ודלא כשלטי גבורי' שהבאתי בסמוך ס"ק ב' וה"ה כשכתבו עדי' שטר וכתבו בו שהתחייב עצמו ולוה לכתוב שטר מהני אף להרמב"ן ורשב"א ופוסקי' הנ"ל וכמוכח בהר"ן ר"פ הנושא עיי' שם גבי מה שכתב ולר"ל אפי' בשטר שחתמו בו עדי' לא מהני כו' ע"ש ודוק : (ד) הוו עלי עדים כו' ה' המגיד כת' שהרמב"ן והרשב"א ושאר מפרשי' חולקי' והביאו ראיו' שאין אדם מתחייב בדברי' אפי' באתם עדי בלא קנין ובלא שטר כו' ואולי שם הראיו' שהביא הר"ן ר"פ הנושא וז"ל דהא בערב כמי כעבנין או קנין או מתן מעות ובההיא הנאה דקא מהימן ליה וכת' הוהב (דף כ"ח ע"א) כמי אמרי' גבי שומר קרקעות בשקנו מידן וכן בפ' השואל גבי מתנה שומר חנם להיות כשואל אקשינן במאי בדברים ואצטריך לפרוקי בההיא הנאה דקא מהימן ליה כו' וכת' שם הר"ן בסוף דבריו לדעת הרי"ף והרמב"ם ס"ל דכי אצטריך לאוקמי בשקנו מידו לאו דוקא דה"ה באומר אתם עדי מהני דהא על כרחך ה"ה דמצי לאוקמה בשחייב עצמו בשטר כיון דקיימא לן כר' יוחנן לא דנקט קנו מידו לפי שהיא ההקנאה היותר רגילה ובעד' היינו טעמ' דלא מהני ביה אתם עדי לפי שהו' דומה לאסמכתא זה נראה לדעת הרי"ף והרמב"ם דדוקא הכ' מהני כשחייב עצמו בשטר או באתם עדי כיון שמתחייב עצמו מיד בלי תנאי משא"כ בשומר קרקעות ושואל כיון שאינו מתחייב מיד רק אם יאבד דמי לערב שכתב הר"ן גופי' דדמי לאסמכתא ולא מהני רק בקנין וכן מדוקדק למעיין בלשון הרמב"ם שהתחיל המחייב עצמו בממון לאחר בלא תנאי כלל כו' חייב שדבר זה מתנה היא ואינו אסמכתא כיצד האומר לעדים כו' (והביאו ר' ירוח' נתיב ט"ו ח"נ ע"ש) דלאיזה צורך כת' בלא תנאי כלל כו' · ואינו אסמכת' כו' אלא כוונתו כמ"ש כן כ"ל ברור (ה) או שכתב לו בשט' כו' כת' הבית חדש דוקא כת' בכתב ידו אבל אם לא כת' בכתב ידו ולא חתם תחתיו כלל משמ' בטור דר"ת אע"פ שמסרו לו בפני העדים אפי' מבני חורין לא גבי דמלי למימ' משטה אני בך והכי משמ' במרדכי להדיא ולית' כמו בהגה' אשר"י עכ"ל ותמי' לי דכיון דעדי מסיר' כרתי מה בכך שאינו כתב ידו וכיון שמוסרו לו בפני עדי' ועדי מסיר' מפקי לקלא גוב' אפי' ממשעבדי אע"פ שאינו כת' ידו ולא שייך משטה אני בך בכה"ג ואפי' לגיטי' הסמ"ע בהמחבר לקמן סעי' ב' והוא שיהיה כת' ידו שאינו יכול להודייף כו' היינו משום דיוכל לזייף וכמ"ש בסמ"ע שם ס"ק ו' הא לאו הכי גובה אפי' ממשעבדי אע"פ שאינו כת' הלוה · וכ"כ הטור ס"ס כ"ט בהדיא בפשיטו' דאפילו אינו כתב ידו עדי מסירה כרתי דא"כ ה"ה הכא דלא מסתבר לחלק כלל בין חייב לו כבר בין מתחייב עתה לענין זה וכן משמע להדיא בב"י שכת' כמ"ש זה וז"ל ונראה שגם הרמב"ם יודה בדין זה שכת' הטור בשם ר"ת שאם כתב בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ומסר לו השטר בפני עדים חייב מלוה בשטר דמשום דהוי כתב ידו לא גרע ואע"ג דלא הוי כלו' שטר כיון שכתוב בו ההודאה ומסרו בפני עדים מני עכ"ל משמע להדיא דבכל עצין הוי מלוה בשטר משום עדי מסירה (ואפשר משמע ליה להב"ח כן מדהקשו המרדכי והגה' אשר"י שם אפי' רש"י שלא חתם תחתיו לית' משטה אני בך ומאי מקשי' הא התם מסר לו בפני עדים אלא ודאי סביר' להו דלאו בהודאה' יכול לומר משטה אני בך אף שמסר לו בפני עדים וא"כ כ"ש במתחייב עצמו אין זה מוכרח די"ל דס"ל דאסמכתא' הסוגיא לפירש"י מיירי אף למ"ד אין עידי מסירה כרתי לאו למ"ד דעדי מסירה כרתי מ"מ דר"ל דפטר אבל לפי' ר"ת ניחא דכיון דעכשיו הוא דמתחייב פטר ר"ל ועוד דכבר סתרתי לקמן סי' פ"א סעי' י"ט ס"ק דברי המרדכי והגה"מ אשר"י מכח דברי רש"י ותוס' ושאר פוסקי' ע"ש) :

וכ"ש הב"ח והכי משמע במרדכי להדיא ולית' כמו בהגה' אשר"י ולית' דהמעיין במרדכי והגה' אשרי שם יראה להדיא דלא הוכירו כלל שם שום עדי מסירה לא כתבו בשם ר"ת שמתחייב עצמו בכתיב' השטר שכותב לו בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ואתם תתחיו והיינו לענין לגבות מבני חורין וכמ"ש בטור לר"ת · וכן נראה נמי לפרש דברי ר"ת שבתוס' והרא"ש ר"פ הנושא ובזה מיושב לפע"ד מה שכתבו התוס' שם (דף ק"ב סוף ע"א) וז"ל קשה לפי' ר"ת הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור להתחייב בו כשמסר לו בפני עדים מהיא טעמ' שמחויב שום דבר יאחר לו שעבוד נכסים כמו ע"י מסירה כמו אם לוה ממנו דעדי מסירה מפקי לקלא עכ"ל ולפי מ"ש לק"מ דהך דערבות לא מיירי שמסר לו בפני עדים אלא שכת' לו כתי' ואני ערב וטוב מלאתי בקצות שלמה ובחדושי מהר"ם לובלין שהרגישו בזה :

וכן מ"ש הטור וז"ל ור"ת פי' דלא מיירי בהודאה שמודה בדבר שחייב בו אלא מתחייב לו עתה וכותב בכתב ידו אני פלוני חייב לך

טורי זהב

שהיה מטע' אינו חייב וכו' ולא משמע כן ברי"ף ורא"ש וא"כ למה כתבו דהירושלמי חולק אהש"ס שלנו הא הירושלמי בא' הוטב איירי בטע' ולכך פוטר כ"י ואינו ענין פלוגתא שלהם כש"ס שלנו אלא מוכח דס"ל דאין חילוק וכן מוכח בתו' לדעת ר"פ ע"ש אכן בעל העיטור השיג אריף בזה וס"ל כדעת בע"הת ע"ש בלות ה' ודוק ע"כ ממהרש"ק) :

שם עדים ג או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אף על פי שלא אמר אתם עידי הואיל ואמר בשטר הרי זה כמי שאמר הוו עלי עדים וחייב לשלם אע"פ ששניהם מורים והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום (ו) שהרי חייב עצמו ב (ז) כמו שישתעבד הערב (ג וכ"ש כשכותב לאחר קבלתי ממך כך וכך על החוב שלי שיש בידך דהוי מחילה אף על גב דקיימא לן דלא קנה) (כ"י סי' ע"ג בשם הריטב"א) :

ב גלוה שכתב בכתב ידו ד (ח) והעיד בו עדים ונתנו למלוה ה הרי זה שטר כשר וכן אם כתב שטר ד אף על פי שאין בו עדים (ט) ונתנו למלוה בפני עדים הרי זה מלוה בשטר ו (י) ה והוא שיהיה כתב ידו שאינו יכול להזייף ויקראו אותו העדים שנמסר בפניהם ו ויש מהגאונים שהורה (יא) שצריך לומר לעדים שמסרו בפניהם ז (יב) חתמו והעידו שנמסר בפניכם :

מא דין מי שנמחק או אבד שטר חובו · ובו ד' סעיפים:

א א מי שבלה שטר חובו והרי הוא הולך להמחק א (א) מעמיד עליו עדים ב ובא לב"ד והם עושים לו קיום :

הגה

מא (א) מעמיד עליו עדים כו' בין אותם עדים החתומים על השטר ובין עדים אחרי' ועיין מ"ש לקמן ס"ק י"ג בשם ר' ירוחם

וע"פ כר"ן א כתב ה"ה נראה טעם סברא זו כדי שיהיה לזה קול ושזו היא סברת רב האי ורב שרירא ז"ל כתובה בעיטור מא א לשון הרמב"ם בפ"כ מה' מלוה ולוה ממסב"ב דף קסח ע"א מי שבמח"ק וכו' וכפי פירושו שקרוב הוא לימחק ומתייר' שמא ימחק לגמרי ולפיכך מעמיד עליו עדים

טורי זהב

ס' מא בסעיף א' בש"ע והוזקקנו לעדותן על עדים · לא נתקררה דעתי בפי' דבר זה כפי מה שראיתי מפרשי' דבר זה דהסמ"ע פי' דקאי אעדים

שילוחו כן
ימכר בשבח
הלוקוחו לוחו
לב"ד וחכר כך
נח לבעלי ב"ד
עם העדים
שילוחו עתה
לו עם השטר
לבד לפי
ריזומו ניכר
ובכן פי' רבו
ורוב המפרשי'
וכן מוכח
בתוספתא וכן
כתב הטור
בשם ר"י וכ"כ
הרא"ש ורבו
ירוחם כ"ד
חלק ל'
ב כן הוא
בטור וכ"כ
כתב אחלוקין
בפי' המשנה
ובעיקר הדין
נח פלינו
ג שם מבריות'
שם ע"ב
ד וכתבו
התום' שם
* שכתוב
להזכיר גם
שם העדים
שהעידו על
מחיקת השטר
שלם ילקח
המלוה וכל
לפוסלם וכתב
הרא"ש דמה
שלא הוזכרו
בשטר אחת
בכל כללו
פלוני ופלוני
עדיו כל
העדים
הנרשים
לעיל * פי'
שעידי השטר
בעצמם פלו
לפניהם
ומקרוס
ומחלקת
עדותם
מכווכת לו
שהיה מקויים

ירוחם ות"ס עליו: (ב) ועדות זו שמעידו' כו' דכרי הרב
תמוהים לי דהיאך יעלה על הדעת שיעידו שלא בפני בע"ד לחייב
לותו שלא בפניו ומיהו כשלא מחקו לגמרי וביטלו ניכר בפני
הב"ד והעדים מעידי' רק על התעיות יכולי' להעיד שלא בפני
בע"ד וכדקי"ל לקמן סי' מ"ו סעי' ה' דמקויים לת השטר
לפי שלא בפני בע"ד לכל לגמרי ומעידי' על השטר מה היה
כתוב בו דבר תימה שנקע על עדות
זה שלא בפני בע"ד ושם יתחלו
העדים שהיה כתוב בו כך וכך
כתיבו על פיהם ומדברי תצו'
רשב"ם שכתוב ס"ס זה מוכח
לדלקמן לפיכך שלא בפני בעל
נגי שטר מקח דיכולים להעיד
שלא בפני בע"ד כיון שהלוקח
מוקוק לקרקע לין לכו חיוב
מן הסתם למעשה כו' והייכו
כלקמן סי' ק"י סעיף ה' לו
לפשוט מקבלין לף שלא בפני
בע"ד וכלעיל סי' כ"ד סעיף
י"ח לכל שיעידו על שטר חוב לפיהם ע"פ עדותן זה שעשין
שטר גמור להוטי' מידו לף · ומ"ש בתצו' דשב"ם והסיוע דמי שלקח
שטר חובו מוכח כל הפוסקי' דלא בעי' בפני בע"ד כו' לאו למימר
דבשטר מקויים בפני בע"ד לא בעי שטר חובו מוכח דבשטר מקויים לא בעינ' בפני
ב"ד · ומ"ש התום' פ' גט פשוט סוף קף ק"ע ות"ל לכל בפיתק
כותבי' שלא בפני הלוה וכיון שחוזק בו בלשה לין לעדי' לעשותו
שלא מדעתו עכ"ל ר"ל שהעידו בפני הלוה רק שכותבים שלא
בפני הלוה וכן מ"ש התום' בתרי לכתוב מי שם העדים
שהעידו שמפיק שלא ירגיש הלוה יוכל לפוסלן וכ"כ מהרי"ק שורש
קי"ו דלפני הלוה עומד ושוח ומוחק לין משמיעי' בו ומביאין ב' ב'
ס"ם זה דמשמע שכותבי' שלא בפני הלוה היינו כשהעידו מתחלה
בפניו מה היה כתוב בשטר ולכן כתבי' שלא בפניו לו לפוסלו
עומד ושוח שלא לכתוב לו לשטר החתום · מיהו שלא בפניו מפיק
לגמרי וביטלו ניכר בב"ד ולקמ' מעידי' רק על התעיות משלי"ב
כשמפיק לגמרי ומעידי' על נוף השטר · ובכי מוכח כמי שמ"ש
כ"י לקמן ריש סי' מ"ו דמצי כרשב"ם דשעת דמקויימי' שטר שלא
בפני בע"ד מפני שהמקויימי' לף על מנת שבשטר לן מעידי' שלא
על מנת שהעדים עכ"ל ע"כ הכל שמעידים על מנה שבשטר לין
מקבלין שלא בפני בע"ד ות"ל דכרי הר"ב ס"ל ע' : (ג) אבל
עדי השטר עצמן כו' וכ"ש עדים תתרים · ול"ל השטר לבל עדים
כלשה ב"ד לף ישנו לו שטר תני' מוחק שמחק עכ"ל ול"ל שלא בשת
הלוה וכמ"ש לקמן ס"ק ד' כשם הכי' דמדשת הלוה יכולי' לכתוב
מוחק שני וכן משמ' בשור לקמן ס"ם כ"ד ועש"ם שם ס"ק ק' (ועש"ם
לקמן סי' שם ס"ק שעי' ב' ס"ק) ולפ"ז מעכב מוחק שמחק עד ומן
שהוק לין כותבי' לתי' כרשות הלוה מוחק שמחק ולוק :

וכתב כ"כ נ"ב פשוט ות"ל ושטר חוב לו שטר מכר בלקרקע'
שכתוב בו ק' מן הצדי' כלבד ולבד לו מחק לומר
מורי הרב איכולי' לקוד ולכתוב ולמחוק בו שכיוכם לכל זמן
שלא עשו שכיו' מעשה שטר לף הרשון לף עשה שליחותו וכ"כ
הרב ר' יפתח הלוי בשם תורת הבית שלו שכ"ל ומביאו כ"י ות"מ
לקמן סי' מ"ט בקונדרס : (ד) לין בותבין לו בשטר לחר)

וכתב הסמ"ע ומה"ט כתבו הרא"ש והש"ו בסי' מ"ו סעי' ה' שלם
שעו בכתיבתן לשטובה ובקבלת השטר כמקח שלא עשו
שליחותן תוכרי · וכותבי' ומוחקי' · העדים עלמם שבית עכ"ל
ונדולה מזו כת' הרשב"ל בתשוב' מי' מתקב"ל דלם לף כתבו בשם
הגלחות מפורש על הפרשון קורבי' לוחו שטר וכותבין לחר
בגלחו' דה"ל לף עשו שליחותן עכ"ל ומביאו כ"י ות"מ לקמן סי'
ע"ל מחו' כ"ה וכיוצ"ל בזה כתב הרב בתשוב' כי' מ"ט ע"ב שכבר
עשאו שליחותן כי הוה מתלה לף עשאן שלוחים לף להרשון
שטר לחר כו' ולפיכך לפי' הוה מלוה עתה לכתוב לשם שטר לחר מן השטר (ע"ש דקלי לחי שפרע מקלת חובו) מוזן
הרשון לין לשם לעשות השליחותן הרשון כבר כפקע וכוח לזו יכול עתה לעשות שליחות על שבטוד לשפרע שלין בידו ולין ע"ל
כי כלל דעתו לישם יכולים לעשות שטר לחר ולפי' מוזן שכתב כ"ה הכי' שם ועי' בתצו' מה"ר ן' שזון מי' ס' שהלריך מוזה :
(ה) כותבים שטר לחר ולומרים כו' ונובה בזה השטר מחובו מוזן הרשון טוד וכ"כ סלים ג"כ ומכו מוכח בשם ס' פ'
ג' סוף קף ק"ע בית דין מקרעין השטר וכותבים לו שטר לחר מוזן לשון כו' ולקמ' התם בשלמ כו' דיני לפקועי
מחוב'

שורי זהב

לעדים שיעידו על קיום חתימתן דהל השור כתב בשם ר"י שעידי המקח הכירו החתימות ודבר זה כתבו כבר הב"ד ול"ל תו קיום · ועוד דהשור כתב
ומחדו על דברי המעידים שהוק במקח · וי"מ דדבריהם ס"ל כפי' הרלב"ד שהכירו החתימות עדיין ניכרות וכו' וה"ג לו קיום דהל כדברי השור
כתוב שרלו בית פלוני שטר שהתיבל להמקח והכירו החתימות' וכו' לשון עבר שכבר הכירו וכן פושטים שכיולו ב"י ר"י הכי' ות"ל ופלוני ופלוני היו עדי'
שהיו מקויימים בו כו' ומשמע שעכשיו לין שום שתימה לפני ב"ד · והכרלה ב"ל דין לר"י בין לרשב"ם מיירי שבל לפני ב"ד במקח לגמרי ולף לפי' ר"י
הוה הדין דבשעה שמעמיד עליו עדים מרוך שלף והל במקח לגמרי ג"ד וש"ו כתב השור ע"ב שבכיתל לשם עמדו

על

שתתקיים ערותם:

הגה ואם לוין מקיימים הוי כאלו הודית עליו שאר שחיבו מקויימי (ו) מיי׳ פ״ב מהל׳ טוען ונטען הל׳ ה׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ עדות הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳

(ו) מיי׳ פ״ב מהל׳ טוען ונטען הל׳ ה׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ עדות הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳

מקויים (תוגיר פכ״ג) הוש מי שאומר (ו) שצריך לכתוב בקיום שקרעו השטר הראשון דאם לא כן פסול הוא יא דחיישינן שמא ילך לב״ד אחר ויעשו לו קיום אחר ויגבה ויחזור ויגבה יב (ז) אבל ° שטר מתנה שנמחק כותבים לו אחר אף ע״פ שלא נקרע הראשון:

הגה וכותבים בשטר יג (ח) מומן הרחמן ולך מומן שכותבין לו כית דין (ב׳ בבא בתרא תוספות (ט) אבל אם היה יד במתנה אחריו (ז) וכן בשטרי מקח ומכר (י) צריך לקרוע הראשון או לכתוב בשני טן שטר זה לא נכתב ° לטרוף בו ממשעבדי טז זלא מבני חרי אלא כדי להעמיד שדה זו ביד מקבל המתנה או הלוקח שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר.

ב יז מי שנמחק שטר חובו מעמיד עדים לפני בית דין ועושים לו קיומו ז וזוקא שש עדים שנמחק באונס יח אבל מחקו מדעת ° מרעת או שהניחו במקום שאינו משתמר ונמחק אין עושים לו קיום דכיון שהניחו במקום שראוי להמחק ודאי פריעה:

ג יט מי שהיה לו שטר ואבד ובא לבית דין שיכתבו לו שטר אחר יט אין כותבין לו אפילו אם הביא עדיו שטר הראשון כ ומעידים שכתבו ונתנו לו על כן אין לבית דין לכתוב הערתקי שום שטר כא אם לא יראו שיש בו צורך כי היכא דמי שנמחק שטר חובו ואם כתבו לארס טופס שטר ובא לפני בית דין אין בירר דין גובים בו ער שיוציא גוף השטר אם לא כתבו בו טעם למה עשו שטר אחר כי היכא דנמחק שטר חובו וכיוצא בו בגון שידוע לעדים שאבד אבל אין ידוע לעדי לא יכתבו לו (יא) כ ואפילו נאבד בערים כ אין כותבים לו דשמא יצא אלא

(ז) שצריך לכתוב בקיום שקרעו שטר הראשון הוא כי כת׳ הסמ״ע הא לצריך לכתוב בשטר שקרעו שם ג׳ בשטר שהיו׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ עדות הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳ ומיי׳ פ״ב מהל׳ מלוה הל׳ ב׳ סמ״ע ס״ק ב׳

(ח) מומן הרחמן ולך מומן הרחמן שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר. מומן הרחמן שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר. מומן הרחמן שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר. מומן הרחמן שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר.

(ט) אבל אם היה יד במתנה אחריו (ז) וכן בשטרי מקח ומכר (י) צריך לקרוע הראשון או לכתוב בשני טן שטר זה לא נכתב ° לטרוף בו ממשעבדי טז זלא מבני חרי אלא כדי להעמיד שדה זו ביד מקבל המתנה או הלוקח שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר. אבל אם היה יד במתנה אחריו (ז) וכן בשטרי מקח ומכר (י) צריך לקרוע הראשון או לכתוב בשני טן שטר זה לא נכתב ° לטרוף בו ממשעבדי טז זלא מבני חרי אלא כדי להעמיד שדה זו ביד מקבל המתנה או הלוקח שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר.

(י) צריך לקרוע כו׳ דחיישינן שמא ילך לב״ד אחר ויעשו לו קיום אחר ויגבה ויחזור ויגבה יב (ז) אבל ° שטר מתנה שנמחק כותבים לו אחר אף ע״פ שלא נקרע הראשון: יג (ח) מומן הרחמן ולך מומן שכותבין לו כית דין (ב׳ בבא בתרא תוספות (ט) אבל אם היה יד במתנה אחריו (ז) וכן בשטרי מקח ומכר (י) צריך לקרוע הראשון או לכתוב בשני טן שטר זה לא נכתב ° לטרוף בו ממשעבדי טז זלא מבני חרי אלא כדי להעמיד שדה זו ביד מקבל המתנה או הלוקח שלא יוציאנו מידו הנותן או המוכר. יד במתנה אחריו וכן בשטר מקח כו׳ עד״ל סם שכתבתי לעיל הנמרח דקיימין מחת שדה זו נזולה היא ביד המוכר לו הכותן ועשה זה המקבל עם הנגזל לטרוף לו לגבות ס״ב כיצד עדיו לחנות שהוא שלו ויוצאין מיד זה הלוקח והלוקח יטרוף עם שטר הלוקחה שביד המוכר ולחר כך יחזר הלוקח להנגזל הניחני ליטב כדאה זומן מה ותחזיר ותוליכו מיד בעדיו לבתיך ויחזור הלוקח לטרוף שנית מהלקוחו לו מהמוכר בשטר קיום שבידו: טן שטר זה לא נכתב לטרוף בו כו׳ אבל בשטר הלוחה לא שייך למכתב לו כן דהא לא לחלק לנגזלו כו מחלק בשטרות הללו שבכתבין כדי להעמיד שדה זו בידו וק״ל: טז ולא מבני חרי קיום מבני קריכין למכתב ס״ב זה כלל אלא יגבה בהלי קיום מבני חרי דהמוכר ולא״כ יחזור ויגבה בהגוף מלקוחות דשובר לקבל לקוחות לבתי עם״ר: יז מי שנמחק שט״ח לעיל בדים הסיימן העתיק המחבר לשון הרמב״ם וכאן לתחיל לכתוב לו השטר ולחר נגדך כתב ג״כ מי שנמחק שט״ח כו׳ ע״ש דהוה כמו כאבד דהא כבר כתבו וכלשון הזה לקריכין לעיל בנמחק והעמיד עליו עדים כשכתבין לו קיו״ל כוותיך שיש עדיים וכו׳ וק״ל ועמ״ש עוד בר״ם זה ס״ק נ׳: יח אבל מקיו מלחה מדעת כו׳ פי׳ כגון שאין לו עדי ע״ז שנמחק שלא מדעת הוי דומה כאלו נמחק מדעת דהיה לו להשאר שטרו ומלגא שחרו לקריכין כבר כפניה: יט אין כותבין לו דשמא לא מלגו ויצאה תחלה בשטר חוב ויחזרו לו ולחר כך יחזור לגבות ממנו מלקוחות בהקיום וכ״ל כתבתי לעיל ויכתבו לו ויכתבו בו שטר זה לא למחני ניה כי׳ דלא שטר זה למה לו: כ ומעידי שכתבו וכתבו לו פי׳ דלא ליכא למחש ניה שכתבו לו גלוי ולא נהה ולא לגלא כתב כאן רבוות׳ דלפי׳ לחרו עדי שלכדו כי׳ דכאן לכתבי לא לקריי מקיים זו דיחזי ויחפא מה שלכתב על לחר זה וכ״כ בשור בשם שכי תשובת הרמ״ם וז״ל ע״ש ועפ״ה: כא אם לא ירחו כי׳ כי היכי דנמחק וכו׳ פי׳ וה״ה אם לו עדים שלכדו והמקיק ולחו״ל וחו כותבין בכתובם שמ״ה כתבוהו לו וחכו שמקיק ולכתב שלם שעו ב״ל לו מלן דלכו וכתב

לו

טורי זהב

על לפני עדיי המחק דהייגו שלקלו לת העדים עליהן שהם קיימים על השטר ולחלו שכן היו קיימים בשטר לו לחן לריך ליחיה ולחל לריך לת קיים לת עדיי השטר משום דכעדיי מחק לעול לת מגיע לחין לריך לעשות שטר ולעדיף כו ממשעבדי רק ע״ם עדיי החלוקה כלשון דכתבי דלריך שטר שלהו מקויים ויש כמחקיים הוה כלאו עדיי השטר לפניהו ומשו״ה כלן שכבר במחק הכל ובעדיי השטר לעול לת פני דשמח קיים ע״כ לם לת כתבה כו והוחקקו לריך לחיה לכל מה שהיה כיוון בשטר כי לחת והויין לוחק עדים שיעדו ע״ז במקום עדיי השטר ועי״כ כתב השור ולו כתבו כ״ל שעמדו כו׳ לפני הרמב״ם ס״ל דהוחקקו לעדותן על עדיים לקיי על עדיי במחק וזה כיי במקום קיום כשאר שטרות וזה שכתבים רמ״ח כלן דלם לת כתבו כשטר שלהו מקויים דקאי כשיטת לת לקמ״לן דזהו עיקר הטעם שהוכרכו לכתוב והוחקקו כו׳ שהוא במקום קיום:

בעדים לא נגבה בעדי הכותב א"כ כשרפה דקיימי' שאת תמלכנה ותגבה בה פעם שנית ורשב"ם דקדק אל' הברייתא דקתני מי שבא ואמר אבד שטר חובי ולפי הדקדוק יש לפרש אלו אבד אבד באור עכ"ל הרא"ש בתשו' כלל כ"ד סי' ה' ולכאורה כפי' רשב"ם ול"ק מיירי מפ"ב דכתובו' דסוגיא דהתם אולא להדיא לא"ד אין כותבי' שובר ולכן קי"ל כותבים שובר וכן רשב"ם מיירי להדיא לאלו דכותבי' שובר ע"ש בסוגי' דב"ב ובס"ם דכתובות גופ' שם משמע להדיא דלא"ד כותבים שובר לא קיימי' אף בנאבד:

ואם גם מ"ש ב"י ז"ל ובשטר הלואה אין לכתוב שופט כו' דלף דכותבים שובר קיימי' שימלא שטר הראשון ויתבע בו תחלה ולא יכריחוהו ב"ד לכתוב שובר כיון שנותן לו שטרו ואחר כך בב"ד אחר יוציא טופס השטר ויגבה בו עכ"ל לית' דא"כ תיקשי הא אמרי' בכתובות התם ולימו' דלמ' מפק' עדי הכותב בהאי בי דינ' ונגבי ומדר מפק' לה לכתוב' בהאי בי דינ' ונגבי בה אמר ר' אבהו זאת אומרת כותבי' שובר ע"כ (פירש"י כשיפרע לה כתובתה תכתוב לו שקבלה כתובתה ויהי' בידו לזכות) ולכתי' ריתום דלמא תמלא הכתוב' תחלה אלא ודאי כשיוליא הבעל א"כ גוף הכתובה שוב לא תוכל לגבות בעדי הכותב שהרי כבר פרע לה וא"כ ה"ה הכי כשיוליא הלוה א"כ גוף השטר שוב לא יוכל לגבות בטופס שהרי כבר פרע לו שגוף השטר ביד הלוה (ומיירי שהלוה יודע שכתבו לו טופס הלכך יזהר בשטרו שלא יקבלנו אחר שישלם לו ודוק):

(יב) אל"א אם בן עירם (יג) מעידים שנשרף ·

כב אבל שטרי מקח קנה ולוקח בשטר הלואה ומתנה בלא אחריות כותבין לו אחר (יד) אחר שנאבד (טו) אבל אין מטפיסין שום שטר שלא לצורך (תשובת הרא"ש כלל פ"ח סימן י' וכלל כ"ג וכ"ו) שטר צוואה שכתוב בו מתנות לרבים ובא אחד לבית דין שיכתבו לו לבדו חלקו במתנה כותבי' לו כג דהא אלו לגופייהו קאי דהרי אלו שטרו הוא והיתומים יכולים לאומר פרענו (תשובת הרשב"א סימן תתקצ"ח ותשובת הרמב"ן סי' פ"ג) ש ונמחו אם היה ביד אחר ונאבד משם כותבים לו אחר

לו טופס ולא כתבו בו שמשום לורך כתבוהו דלא יגבה לו בו עד שיוליא גוף השטר דקיימינן שהוא עדיין בידו ויחזור לגבות נ"ב בו: כב ה"ג אבל שטר מתנה ומקח בלא אחריות כו' דגבי מקח הולרך לומ' בלא אחריות ופי' דמתנה כן דאל"כ אחריו' ש"מ אפי' במתנה: כג דס' לאו לגופייה קאי כו' וכ"כ בתשוב' רמב"ן סי' פ"ג והביא בה' ראיי' לזה וכתבתי לשונו לקמן בסי' רנ"ג בסמ"ע כ"ש שם אור וכתב מור"ם האי דינ' ע"ש וגם כתבתי לתרץ דלא"ת מדבריהן אמ"ש הטו' בשם תשוב' הרא"ש בסי' רנ"ב דשט' לואה מתנ' שטר מעלי' לטרוף בו אפי' ממשועבדי' כל זמן שהשט' לואה בידו ואין לחלק בין העתק' שטר לואה לגוף שטר לוא' שהרמב"ן והרשב"א ג"כ מגוף השט' איירו ע"ש וגם אין לחלק ולומ'

וכן משמע ממ"ש הרמב"ם פ' כ"ג מה' מלוה ובעה"ת שער כ"ב וסמ"ג דף קע"ט ע"א כרשב"ם שכתבו מי שבא ואמר אבד לו שטר חובו אין כותבי' לו אחר שמא פרעו או מחלו כו' משמע הא ידוע בעדים שאבד ולא פרעו כותבים לו שטר אחר וכן משמע מדברי ר"א בן נתן ס' נ"פ ע"ש:

ובספר גדולי תרומה ריש שער כ"ב דף קי"ב ע"ב הקשה דלפי' כאבד בעדים איך יגבנו מחשש שמא פרעו דלפי' הרא"בד לקמן ס"ק לא פליג רק בתוך זמנו עכ"ל ולא דק דמיירי שנאבד בעדים וידוע לעדים שנאבד באופן כגון שהיו עדים עמו בעיר שכבשוה כרכום וכה"ג · גם מה שהקשה בס' נ"ת שם דכיון דקיימא שמא חזר ומחלו וכמ"ש רשב"ם גופיה שם לא דק דכיון דחייב לו בודאי כשיפרע לו יכתוב לו שובר ומה בכך שיחזור וימחלנו וכמ"ש ולא כתב רשב"ם שם אלא כשהוא טוען אבד ממני דלמא שמא ומחלנו וילטרך לפרוע לו בחנם אי נמי כשאבדו מעצמו קיימי' דלמא לא אבדו ממש אבל כשעדים מעידים שאבדו ממש לא קיימי' להכי · גם מה שהבין בס' נ"ת סוף שער כ"ו דמ"ש הרא"ש ולפי הדקדוק יש לפרש אלו אבד אבד באור דהיינו שהרא"ש מפרש דברי רשב"ם כן ועל כן הקשה שם דהא לא אפשר לפרש דברי רשב"ם כן שהרי כת' רשב"ם א"כ דלמא חזר ומחלו וטריף והדר טריף ואי אבד באור היאך אפשר שיחזור וימחלנו לא דק דהרא"ש לא בא אלא לפרש הברייתא ולומר שאפי' הדקדוק של רשב"ם הוא אמת מ"מ לא יוכל אלא דאבד באור בעדים כותבי' · וכזה נדחה מה מ"ש הב"ח דיש לפרש דברי רשב"ם שנאבד בדרך שלא ימחלנו לעולם דוחק לכמחק ואע"פ שהרא"ש הבין פירשב"ם כפשוטו מ"מ דרך ישר הוא להשוות דעתו עם דעת הרא"ש עכ"ל וליתא דמדכתב רשב"ם א"כ דלמא חזר ומחלו כו' אלמא מיירי שנאבד כפשוטו וכמ"ש בס' נ"ת וכמו שהבין הרא"ש · וכן משמע במהרי"ק שורש ס"ו דבנאבד בודאי כותבי' שטר אחר ע"ש:

ונראה דגם הרא"ש וב"י לא מיירי אלא לכתוב שטר אחר שלא בידיעת הלוה דבכה"ג קיי' לחיישי' שמא ימחלנו ויתבע תחלה בגוף השטר והלוה לא יזהר בו וא"כ יתבענו בשטר האחר וכזה כיון מה שהניח בס' גדולי תרומה סוף שער כ"ו בקושיא הא דכתב הרא"ש בסוף כלל ס"ח דכידוע לעדים שאבד כותבי' דהתם מיירי שמודיעים ללוה שכותבי' שטר אחר (מיהו בלא"ה כתו לק"מ דהתם מיירי שנאבד לגמרי דומי' דנשרף ועיין שם) והשתא ניחא דל"ק על הרא"ש ובית יוסף מפרק ב' דכתובות ומכל מקום גם על פירשב"ם לק"מ וכמ"ש ורשב"ם מיירי דכשנאבד בעדים כותבים אחר ומודיעים ללוה והשתא לא פליגי הפוסקים לענין דינא אהדדי דהרא"ש ובית יוסף מיירי כשאין מודיעים ללוה אבל רשב"ם ורמב"ם ופוסקים הנ"ל מיירי כשמודיעי' ללוה או כותבים שטר אחר בנאבד בעדי' והוא דרך ישר ודוק וכן עיקר: (יב) א"כ עדי' מעידי' שנשרף ויש לדקדק דהא קי"ל לחיישי' דיטריף השטר בפני כמה כתי עדים ויגבה ויחזור ויגבה וי"ל דכיון דקי"ל כותבי' שובר כדלקמן סי' נ"ה א"כ ליכא למיחש וכה"ג כתב הב"ח (אף שאין לשונו ככון במ"ש דכל כה"ג שאני אפשר כותבין שובר כו' דהא לעולם כותבי' שובר) ולפי זה נ"ל דכותבי' הטע"מ בזמן שני דאי מזמן ראשון הא אכתי איכא למיחש שיעש' הלוה קנוניא עם המלוה לטרוף בכמה טע"מ ויכבוש הלוה גופיה את השובר · והשתא אתי שפיר מה דכתבו הרא"ה והטו"ז לעיל סעי' א' דלריך לקרוע שטר הראשון כו' ואמאי הא כותבי' שובר אלא היינו טעמ' כיון שכותבי' הב"ד את השטר מזמן ראשון ולא מיתקנת מלתא בשובר דשמא יכבוש הלוה השובר ויעשה קנוני' על הלקוחות וכמ"ש הב"ח דהתם היינו טעמ' משום דבכל היכא דאפשר לתקן לא סמכי' על השובר לכתחלה דשמא יפסיד זה שוברו ויבוא הלוה לידי הפסד עכ"ל ולא נהיר' דהא קאמר התם דהשטר פסול אפי' בדיעבד ואם איתא אמאי פסול יכתוב שובר אלא ודאי כמו שכתבתי כן נ"ל ברור · אכן בבעה"ת סוף שער כ"ו כתב בשם הרא"בד גבי הך דהנחל דף כ"ו דהשורף שטרו שיעידו בב"ד והם יכתבו לו מזמן ראשון · ונ"ל דמיירי שהעדים מעידים שלא היה בשעה שנשרף עדים אחרים כי אם הם וכמ"ש הרא"ש פ' חזק' הבתים ור' ירוחם והטו"ז לקמן סי' קי"ו סוף סעי' א' כה"ג בשם ה"ר יונה ע"ש ולפי זה גם דברי הרא"ש והטו"ז כאן יש לפרש כן אבל גבי מחק שטרו ליכא למימר הכי דלאי ידע כמה עדים העמיד שראו השטר קודם שנמחק ודו"ק (גם במ"ש הב"ח דהרא"ש חולק על התוס' דפ"ב דכתובות אין דבריו נכונים אלא בע"כ התוס' מודי' להרא"ש לדינ' לפי האמת ע"ש ודו"ק): (יג) מעידים שנשרף כו' כת' ר' ירוחם נ"ב ח"ב עדים שמעידים על שטר שנשרף ואינם עדים מן השטר וראו השטר והכירו חתימת העדים די כי אין זה מפיהם ולא מפי כתבם (כלומר דהוי כאלו מעידים ראינו עדות שבקרקע בב"ד לעדים החתומים על השטר כמי שנתקיים עדותן בב"ד דמי כ"כ התוס' פ"ב דכתובות דף כ' ע"ש בתוס') ואם הם עדים מן השטר לריכי' לזכור מענין השטר משום מפיהם ולא מפי כתבם עכ"ל ומביאו ד"מ וב"י לעיל ס"ס כ"ח וכדלא דהיינו לדעת הרמב"ם שפסק ר' ירוחם בכ"כ ח"ה והביאו המחבר לקמן סי' מ"ו סעי' ג' דעדי השטר כל שאין זוכרי' ענין השטר הרי הם כמפסי' אבל להיש חולקים שם היינו דוקא כשאין עדי השטר מכירי' כל אחד חתימ' חברו ואין כאן עוד עד אחד שילטרף עמהן שיעיד על כתב ידי שניהם אבל אם יש חד מהנך יכולי' הם ג"כ להעיד אפי' אין זוכרים ענין השטר וע"ש בסי' מ"ו בסעי' ו': (יד) אחר שנאבד כלומ' אחר שאומר שנאבד אפי' אין ידוע בעדים שנאבד דהא ליכא למיחש למידי וכמ"ש לעיל ס"ק ו' ע"ש: (טו) אבל אין מטפיסין שום שטר שלא לורך אבל אם יש בו לורך קצת כותבי' שטר אחר כשאין בזה היזק ללוה או למוכר ולא קיימי' לגוילי נכסי בהכי כשיש בזה לורך למלוה ולוקח וכה"ג וכמו שהלריך

טורי זהב

סעיף ג' שטר צוואה הקשה בסמ"ע מההיא דסי' רנ"ה דשטר לוואה מועיל לטרוף בו אפי' ממשעבדי ובלא"כ ליישב דעת רמ"א דיש חילוק בין כותב לוואה דרך כלל לכותב לשון שטר וחלוק זה נזכר בסי' ר"ן סעיף כ"ח. אבל לשאין הלכה אין להוליא ממון נגד דעת הרשב"א ס"ם רנ"ג בזה ואין יפוי כח של שטר ללוואה וכמ"ש בהוכחה סי' מ"ג ס"ס ע"ש בדבריו:

שם (בה"ג) אין כותבין לו · אפי' אם הביא עדים וכו' בטור כתב הטע' שמא פרעו אבל רשב"ם בפ' גט פשוט דף קס"ח כתב הטעם דלמ' חזר ומחלו וטריף והדר טריף · וכ"ל דהטור נקט הטעם שמא פרעו שהוא קיל מן הטעם שכתב הרשב"ם דלא נקיט בקילור משום דס"ל

אתר **כד** דליכא למיחש שמא ימצאנו כיון שלא היה בידו ג ואם הלוה במדינ' הים והמלוה חושש שלא יוליך שטרו בידו שמא יאבד לו בדרך יבא לבית דין וכותבי' לו אחר והוא מניח שטרו ביד בית דין שבעירו ובית דין שבמקום שהלוה שם יודיע לבית דין שבמקום המלוה שהוא נפרע מתוכו וקורעים השטר הראשון שבידם ואם נאבד השטר שהטפיס כשהוא הולך לו אצל הלוה (טז) **כה** וידוע זה בעדים הולך לפני בית דין **כו** ויעידו לפניהם שנאבד ויחזירו לו שטר ס שבידם:

הגה (יז) **כז** וכל שטר * שמטפיסין מעתיקין אותו אות באות מהשטר הראשון וכותבין בו שהוא העתק **כח** ואין צריכין בית דין להעתקת שטר (יח) אלא אפילו שני עדים יכולין להעתיקו (ואפילו ס הן קרובין זה לזה) (ת"ה סימן תי"נ):

ד (יט) ע מי שהיה לו חוב על חבירו בשטר ואבד השטר והרי העדים קיימים אע"פ שקנו מידו

ולומ' דלא כתב מו"ס כאן דלא לגובייני' קאי' אלא כשהב"ד כותבין וכותו מש"כ כשהעדים בעצמן כותבין לו זכותו דהא הרשב"א והרמב"ן כתבו הא דינא נ"כ אכשהעדים כותבין לו זכותו כין בגוף הלואה כין אח"כ בהעתקה ע"ש וכתבתי לכ"ל להרא"ש והטור בסי' לכ"ב איירי בשטר הודאה שהודה הבכ"מ שמכה לפלוני בידו דזהו ודאי מסתמא שטר גמור אבל כוא קכת דוחק דא"כ לא ה"ל להרא"ש והטור לסתום אלא לפרש וכ"ע ע"ש שהארכתי: **כד** דליכ' למיחש שימצאנו לדוק' כשאבד מידו והוא יודע המקומות שהיה בהם בשעת אבידה שייך למיחש שיחזור וימצאנו אחר החיפוש:

כה וידוע זה בעדים הולך כו' אבל כשאין לו עדים אין מחזירין לו גוף השטר דשמא עדיין בידו ההעתק וילך ויגבה בראשונה בגוף השטר ואחר כך יגבה שנית בהעתקה אבל מ"מ כותבין לו העתק שני משטר הראשון דהא ליכא למיחש שמא תגבה כ"פ בשתי ההעתקות דכל מי שבא לגבות בהעתק אינו גובה אא"כ יתן להלו' שובר ובשם בידו שובר תו לא מצי לגבו' בו עוד · ומה"ט מניח השט"מ ביד ב"ד שבאם לא יהיה לו עידי אבידה יוכל לחזור וליקח העתק שני מש"כ כשהי' הולך עם השט"מ והיה נאבד' ממנו בלא עדים וק"ל ועפ"י שכתבתי גם עוד כ"מ כזה שמניחו ביד הב"ד: **כו** ויעידו לפניהן שנאבד ויחזירו כו' תטע' דהכא לא חששו שמא ימצא ההעתקה ויגבה ראשונה בהשטר ואח"כ שנית בהעתק דכל שאבדו בדרך שכתמא תו לא חששו אחריו: **כז** וכל שטר שמטפיסין מעתיקין כו' דברים הללו א"א להולמן אם לא שתגיהם דהתחיל וכתב וכל שטר שמטפיסין ומעתיקין ולא סיי' וכתב מה דינו ויש מגיהין ומוקקין וי"ו דומעתיקין ופרשוהו דבא ללמדינו שכל שטר שמטפיסין וטפסוהו כענין זה שיעתיקוהו אות באות כו' וקא' לדבריהן כיון דצריך לעשו' כן לכל שטר שמטפיסין א"כ למה סיים וכתב דא"צ ב"ד כו' דזה סותר למ"ש המחבר לפני זה דהב' ישפסוהו לומי' דמחזק שטרו * ומדברי ע"ש נראה שהגי' ומתק וי"ו דואין צריכי' ב"ד כו' וה"ק וכל שטר שהטפיסוהו בענין זה שהעתיקוהו אות באות כו' אז א"צ ב"ד כו' וגם הג"ה זו איכה נכונה בעיני דא"כ ה"ל לסיי' ולכתוב א"צ ב"ד להעתיקו אלא כו' ולא ה"ל להעתק' שטר דהא אהעתק' שטר קאי לכן כלע"ד להגיה ולמחוק הוי"ן של שמטפיסין וה"פ וכל שטר ר"ל אפי' שטר מכר ומתנה שיש בה אחריו' דמבואר לפני זה דאין מטפיסין אותו מחשש שמא יגבה ויחזור ויגבה הייכו דוק' כשמטפיסין כל' שטר גמו' ואין כרא' ממנו שהראשון עדיין קיים דאז יש למוש שיגבה בו ויחזו' ויגבה אבל כשמעתיקין אותו אות באות וכותבין בו שהו' העתק מגוף השטר אז כראה מתוכו שגוף השטר עדיין קיים ולא יגבהו שום ב"ד עד שיוציא גוף השטר וליכא החשש שיגבה בו ויחזור ויגבה ואח"כ כתב עוד קידוש דלהעתקה כזו א"צ ב"ד ודאוי' לפירושו זה דהא דברי מו"ס כהג"ה זו המה מתשובת ריב"ש סימן שי"נ ושם מפורש בא שאלה והתשובה בא"ע ח"ל בהתשובה שם ואם יטעון אדם הרי במתנה זו יש בה אחריות ולא כתבה לכתוב באחריות תשובתו זו היא כשעושין שטר ממש כמו השטר הראשון אבל בהטפסה כיון שאומרי' כפי' שהטפיסוהו אמא' כותבין אותו אות באות והדבר מוכיח מתוכו וליכא למיח' דטריף והדר טריף שהב"ד לא יטרפוהו עם הטפס' אחריות עכ"ל וכן הוא שם נ"כ בטענת השואל ע"ש והביאו נ"כ כל"מ ומדפסי' וכתב עליו ז"ל והא דאמרי' דבשט' מכר שיש בו אחריו' אין עושין לו שטר אחר היינו שטר גמור אבל הטפס' שכתוב בו שהוא טופס בעלמא מותר אם הוא לצורך דבר מה כו' עכ"ל מוכח מלי' דאפי' לכתחלה מותר להטפיס אפי' כשיש בו אחריות ולע"ג דכתב שם בל"מ אם הוא לצור' דבר מה ולא הזכירוהו מו"ס כאן בהג"ה י"ל דכאן בהג"ה כמשך אח' ריב"ש הכ"ל דנ"כ לא כתבוהו שם בל"כ כל"ל ובל"מ שכתבו הייכו מסו' שמבי' שם תשוב' רשב"א שכת' כל' לצורך דבר מה כתבוהו נ"כ אדברי ריב"ש וס"ל דדע' ריב"ש נ"כ כן ופתמ' כפרושו דמסתמ' אין אדם טורח ומוצי' ממון על הטפסת השטר אם לא שיש לו לצורך מה ודוק: **כח** וא"צ ב"ד כו' שם בריב"ש כתב עוד ז"ל ואפילו שנים החתומים על שטר הטפסה קרובים זה לזה כשרה וה"ט כיון דלא מגבינן ביה עד שיוציא גוף השטר כמלא דזה איכו

(טז) וידוע זה בעדים אבל אין ידוע בעדים אין כותבי' לו גוף השטר רק העתק אחר דאם יתנו לו גוף השטר חיישי' שמא יתבע תחלה בגוף השטר והלוה לא ישים לב ליקח שובר שלא ידע שיש עוד העתק ומה"ט מניח גוף השטר ביד ב"ד ולא בהפך שאם יאבד גוף השטר שלא בעדי' לא יתנו לו עוד שוב העתק אין ההעתק מטעם תשא זו וכן משמע בסמ"ע · והשתא מיושב א"ש בב"ח ויש לדקדק דמ"ש וידוע זה בעדים כו' שמעינן דאם איכו ידוע בעדים אין נותני' לו א"כ הטפסה זו למה יקח שטרו עמו אם יאבד יביא העדים שראו שנאבד ממנו ויכתוב לו שטר אחר ע"כ ולפי מ"ש לק"מ דכשיקח שטרו עמו חיישי' שמא יאבדנו שלא בעדים ושוב לא יתנו לו העתק וק"ל · ועיי' עוד בב"ח מ"ש בשם תשו' ן' לב: (יז) וכל שטר שמטפיסי' כו' עיי' בסמ"ע: (יח) אלא אפי' ב' עדים כו' כת' הסמ"ע וז"ל שם בריב"ש כתב עוד ז"ל ואפי' ב' החתומים על שטר ההטפסה קרובי' זה לזה כשרה וה"ט כיון דלא מגבינן ביה עד שיוציא גוף השטר כמלא דזה איכו אלא גילוי מלתא בעלמא וזה שהוספתי בפנים אפי' הן קרובים כו' ע"ש עכ"ל ולא דק דהמעיין בריב"ש שם בשאלה ובתשובה בהקדמה הראשונה וכן בסוף התשובה ומביאה ב"י לקמן סי' מ"ו מחו' כ"ו יראה דאיכו מכשיר אלא כשאין חתומי' ג' בהטפסה וב' מהחתומי' קרובים זה לזה אבל לא כשאין חתומים רק ב' והם קרובים זה לזה דלזו אין לו רק דין הטפסה בעד אחד ע"ש בריב"ש למדמי לה להדי' לשטר גמור שכתב הרמב"ם פ"ו מהל' עדות והמחב' לקמן סי' מ"ה סי"ב ולא כמ"ש בסמ"ע דהטפסה שאני כיון דגלוי מלתא בעלמא הוא דהא ליתא בריב"ש כלל ע"ש וכראה שלשון הדרכי משה שכתב ואפי' בג' החתומים כו' מטעייה להסמ"ע וש"ס הוא בד"מ וחסר מ' וכ"ל ואפי' ב' מהחתומים כו' וכן הוא בב"י ע"ש: (יט) מי שהיה לו חוב כו' אלו הם דברי הרמב"ם בספ"יד ופ' כ"נ מה' מלוה והראב"ד בפ' כ"נ השיג עליו וכתב שזהו תימ' מאחר שהוא תוך זמן למה לא יגבה ויכתוב שובר גם בפי"ד כת' הראב"ד אין דין זה מחוור ואלוכן ובשבועה מיה' ישול · (ובמקצת ספרים ליתא בהשגת הראב"ד זו דאם איתא דאפי' בנאבד כו' והוא טעות המעתיק והוא מדברי ה' המגיד ולשון ההשגה איכו רק כמו שהעתקתי וכן הוא בהרא"ש שבדפוס שעם הכ"מ לשון ההשגה וכן הביא בבעל התרומות שער כ"ב לשון ההשגה והוא פשוט רק מפני שמהר"מ פדאוו' במיימוני' שהדפסו שנת ש"י כתב בנמוס קא קוב"ל הכא דהא דברי הראב"ד הם דברי רבינו והביאו הכ"מ שם כתבתי זה וטעות הוא בידיהם) והרב המגיד האריך שם לתמוה על הראב"ד שהרי כולי' פשוט דפ"ק דמציעא והתוספות מוכיחות דאפילו

טורי זהב

דס"ל דמיירי אפי' מבלו תוך זמנו דליכא למיחש שמא פרעו מ"מ חיישינן שמא יטרוף לקוחות שלא כדין אבל הטור ס"ל דאפי' תוך זמנו חיישינן לכפילה כמ"ש לקמן ע"כ בקט בקיצור שמא פרעו:

שם וידוע זה בעדים כ"ל דמ"מ יש תועלת בהטפסה כאם יאבדנו בלא עדים יש לו תקנה שיתבע את הלוה בב"ד אם יטעון פרעתי הרי גוף השטר קיים ויקח כתוב ויתום טענת הלוה מב"ד שבעירו וכ"ש אם יטעון הלוה להד"מ וא"צ יקח גוף השטר ויכיח כאן התופס דיש לחוש שמא יאבד הגוף השטר בדרך בלא עדים ואז יכול לומר פרעתיך וכתת לי גוף השטר ובתופס לא יוכל לתבוע וא"כ:

שם כל שטר שמטפיסי' מעתיקין כו' כב"ל לגרוס וה"ק כל שטר שאמרנו שמטפיסי' דהיינו אם הוא לצורך מעתיקין אותו כדרך זה ומה שהקשה הסמ"ע דהא צריך ב"ד להעתיק שטר כמו במחזק שטרו והתם לאו משום העתק הוא דצריך ב"ד אלא משום לצריך והוזקקו כו':

שם אפי' שני עדים יכולים להעתיקו בעל הסמ"ע הוסיף כאן בנוסח הש"ע אפי' הם קרובים זה לזה ואני אומר כבוד הרב הגדול במקומו מונח אבל כאן יפלא שגגה מתחת ידו דמ"ש בב"י בשם ריב"ש אפי' שני עדים החתומים הם קרובים ר"ל שהי' שם שלשה ושנים מהם הם קרובים

פ שם בשם הורו רבותי אף שהרא"ש הביאו שם ה' המגיד תמה עליו מה ראה הר"א על ככה וכתב שכולה סוגיא דפ"ק דב"מ (דף ז' ע"ב) והמשניות (שם דף יג ע"ב) מוכיחות דאפילו תוך זמן אם כפל לא מחזירין אותו לא למלוה ולא ללוה צ טור וכתב הב"י שכן לכאר דברי רבינו ודברי שכולם שם

דאפילו תוך זמן אין מחזירין שטר שכפל לא למלוה ולא ללוה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א והמפרשים ז"ל כ"ל שכן כתן שהלוה טוען פרעתי וכ"ש שאבד השטר לגמרי שאין המלוה נאמן והדבר תלוי בפשיטות עד שאני תמה למה תלה הרמב"ם דין זה בהוראת רבותיו ואין להתעקש ולומר דדין כפילה אינו בתוך זמן שראיות מוכיחות יש בש"ס דאפי' בתוך זמן וכמ"ש המפרשים הנ"ל עכ"ל ומתוך כך הבוכך אכ"ת פ"ל לומ' שדברי הרמב"ם בהוראת רבותיו. הם כשאינו ידוע שכפל אלא ביוצא מתחת ידי אחר ואין אותו אחר זוכר איך בא לידו דלא ידוע שנפל לא הי' תולה בהוראת רבותיו ולא היה מסיגו הרא"ש עכ"ל וכ"כ הב"ח ס"ס זה וזה ודלי לייתא דמה לי נפל ומה לי יוצא מתחת ידי אחר הא בכולא סוגי' דפ"ק דמציעא משמע דאין חילוק בזה ועוד שהרי הרמב"ם כתב שם כן הוראת רבותיו גבי אבד השטר ואינו לפנינו כלל דנגרע אפי' מכפל וגם אותו הבית הרא"ש שם להדיא וכתב אין דין זה מפור ומבורר. וגם מה שכתב בס' נ"ת שער כ"ב דהוראת רבותיו היה בתוך הזמן דלא משמע בש"ס מידי דיל"ל דדוקא בכפל לאחר זמנו אין מחזירין השטר. אין זה אלא פתלתול ועקום דודאי דברי ה' המגיד נכונים בזה דכולי סוגיא דפ"ק דמציעא מוכח דלפי' תוך זמנו אין מחזירים למלוה בכפל דודאמרינן התם בכולא סוגי' דעלה דמתני' דמצא שטרי חוב כו' מתני' דלא יחזיר ולא מפליגינן בין תוך זמנו או לאחר זמנו וגם מדאמרי' התם דף ע"ז ע"ב אמר רב עמרם אף אנן נמי תנינא כו' ה"ז יחזיר כו' ותו אתיביה ר' ירמי' לרבי אבהו וכל מעשה ב"ד ה"ז יחזיר כו' ולא משני דהתם מיירי שלא הגיע הזמן. ותו מוכח כן בריש פ"ק דמציעא בסוגיא דפסים אדוקין בשטר דף ז' ע"ב דפריך התם אמאי לקתני גבי שטר שכפל ר' יוסי אומר הרי הוא בחזקתו ולא קיים ר' יוסי לפרעון והתניא מצא שטר כתוב בגוף בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ר' יוסי אומר עודה תחת בעלה יחזיר לאשה כו' משמע דלרבנן דחיישי' לפרעון ניחא דחיישי' אפי' בכתובה שלא הגיע זמנה מחיים וכ"ש בגט"ש שלא הגיע ז"פ (ולע"ג דקתני התם בזמן שהבעל מודה יחזיר לאשה היינו בנכסי דליכ' למיחש לקנוניא כגון שאין בה אחריות כמפ' כמ"ש הריטב"א והב"י שם להדיא אבל משמע מינה דחיישי' לפרעון אפי' תוך זמנו כשנפל) וע"כ לא פליגי אלא בכתוב שלא כותבה כלל לגבות מחיים אבל בשטר תוך זמנו לא פליגי וכ"כ הריטב"א שם וז"ל ושטר כתובה כו' ר"י היא פי' ולע"ג דבשטר בעלמא קיים ר"י לפרעון ואפי' בגו זמניה דכתובה קאמר כפל ליד דיין לא יוציא עולמית ולא פליג בין תוך זמנו בין לאחר זמנו כו' היכי דפליג בכתובה וה"ט משום דשטר דעלמא לפרעון קיימא ואע"ג דלא עביד איניש דפרע גו זמניה אפשר דפרע וכיון דנפל חיישינן משא"כ בכתובה כו' עכ"ל וכ"כ הב"י רפ"ק דמציעא שם וז"ל ועצמו דמלתא דלא כתבה כתובה לגבות מחיים וא"ה לא איתרע משום כפילה אבל בשט"ח אמרי' לקמן דאפי' תוך זמנו דלא עביד איניש דפרע איתרע משום כפילה דחיישינן לפרעון משום דכתן לגבות בודאי ומכין דמקדים לוה ופרע בגו זמניה הלכך חיישי' עכ"ל והוא ברור:

אבל לפענ"ד שה"ה וכל האחרונים לא ירדו לסוף דעת הרא"ש והרמב"ם. דודאי גם הרא"ש מודה דשטר שנפל איתרע אפי' גו זמניה דחיישי' לפרעון ואפילו הלוה מודה חיישינן לקנוני' וכמו שמוכח' כל הסוגיו' דלעיל וכמ"ש כל הפוסקים הנ"ל והיינו דבסוף ה' גזלה ואבד' כתב הרמב"ם מצא כתובה אפילו שניהם מודי' לא יחזיר לאשה אלא בפרשה כתובה זו ורוצה לגבות קנוניא ולא הביאו הרא"ש כלל וכ"ש בשטר תוך זמנו רק הרא"ש מיירי על מ"ש הרמב"ם בפי' ודברי העדים קיימי' כו' וכ"כ עוד הרמב"ם בס' כ"ג אע"פ שעדיו קיימים כו' ואפי' היה השטר לזמן ואינו נוגה בעדים אלא בלוים אלא אם הלוה אומר להלים הוחזק כפרון עכ"ל וזה מה שהרא"ש דכיון שהעדים קיימים לפניו ואומרי' שהוא תוך זמן דל שטר' מהכא לא יהא אלא המלוה אחר בעדים שאינו נאמן לומר פרעתי תוך הזמן וכדאיתא בש"ס וכל הפוסקים לקמן סי' ע"ח וכל הסוגיו' שבפ"ק דמציעא לא מיירי אלא לענין דאיתרע שטר' דהיינו לטרוף מלקוחות בשטר או אפי' לגבי דידיה כשאינן כאן העדים לפנינו שמעידים על ההלואה ועל הזמן וזה לא בא לגבות אלא מכח השטר אבל כאן שהעדים קיימי' ואומרים שהלוה לו לזמן פלוני למה לא יגבה מאחר שהוא תוך זמן:

ובזה אתי נמי שפיר דלא קשה מה שתמה ה' המגיד על שכתב הרמב"ם דין זה בשם הוראת רבותיו ולא כמו שחתקו עצמן הכ"מ והב"ח וס' נ"ת אלא כמ"ש דהכא בשם רבותינו לומר דלפי' העדים קיימי' ואומרי' לפנינו שהלוה לו לזמן אינו נוגה בעדות כלום ותירוץ גדול הוא. ונראה שגם הטור אפשר דס"ל כהרא"ש (ודלא כנראה מב"י וב"ח) אחרי כשהביא דברי הרמב"ם לא הביא דבריו שכתב והרי העדים קיימי' כו' ולכאורה נראה הבנת הרא"ש כבונה כוה. ומ"ש המגדול עוז שם שדברי הרמב"ם הם ש"ס פ"ק דמציעא וכו' נ"ת כבר ידוע שהוא כותב בלי עיון והבנת' כלל וחקלקל דבריו שלא כמשפט. גם מ"ש בבעה"ת שער כ"ב שיש שתמהו על הרא"ש על מ"ש ובשבועה מיה' יעול שבועה זו למה אם כדון אותו כקובע זמן לחבירו יעול בלי"ש ואם אין הזמן מועיל לו אפילו בשבועה לא יעול ע"כ לפע"ד א"ז תימה מסו' דבקובע זמן גופי' יש פוסקי' לקמן סי' ע"ח דהיינו בשבוע' ולהכי קאמר הרא"ש ובשבוע' מיה' יעול כלומר דאפילו תימא בקובע זמן צריך שבוע' מיה' יעול אבל מה שתירץ בס' נ"ת שם בזה בסוף שער כ"ב אינו נכון ע"ש ודוק. ומ"מ לענין דינא נראה דעת בעה"ת שם כהרמב"ם וגם הסמ"ג בה' מלוה דף קע"ג ע"א כתב דבריו בשם וכן ר"י סוף כ"ג וכ"ל לספרתם דלע"ג דבלא שטר אינו נאמן לומר פרעתי תוך זמנו הכא גרע כיון שהעדים עשו שטר כמלא שעיקר ההלואה היתה על השטר וכיון שכפל איתרע לה ההלואה גופ' והלכך אפילו העדים קיימי' נאמן לומר פרעתי. וכ"כ הרשב"א בתשוב' סי' אלף ע"ג הובאה בב"י לעיל סי' ל"ט מחו' י"ג שאפילו העדים מעידים שהוא תוך זמנו נאמן לומר פרעתי משום דליע טענתו על מלוה בשלא הוציא שטר וסמכו המחב' לעיל סי' ל"ט סעי' ה' וזה דעת המחבר כאן. אבל אין דין זה מוכרע בש"ס ושאר פוסקים וכ"ע לדינא דיל"ל דמצי לאימר המוחזק קים לי כהרא"ש ודו"ק: (כ) ואפי' הי' השטר כו' ע"ל סי' ס"ס סעיף כ': (כא) אבל אם הפקידו כו' ע"ל סי' כ"ו ס"ק ה': (כב) אין הלוה נאמן לומר פרעתי כו' כתב הסמ"ע ולע"ג דאין זה אלא מגו

מירו אם טען שפרע הרי זה נשבע היסת ואפילו היה החוב לזמן ועדיין לא הגיע זמנו להפרע הואיל וכתבו לו שטר ואינו בידו אם טען הלוה פרעתיו נאמן ונשבע היסת שפרעו שאנו חוששין שמא פרעו כט ולפיכך קרע השטר או שרפו (כ) ואפילו היה השטר יוצא מתחת ידי אחר והלוה טוען מפני נפל ממני אחר שפרעתי אף על פי שהוא בתוך זמנו נשבע היסת ונפטר שכיון שאין השטר ביד המלוה אין שם חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו (כא) לאבל אם הפקידו המלוה אצל אחר והוא יוצא מתחת ידי הנפקד ל (כב) אין הלוה נאמן לומר פרעתי וממני נפל

(וזה שהוספתי כפני' אפי' כו') אינו אלא גלוי מלתא בעלמא ע"ש: כט ולפיכך קרע השטר וכתב ב"י ס"ג בשם הריטב"א דדוק' במלוה דליכא למיחש לפרעון אמרינן כן וא"כ בשטר מתנה שכתב לו ליתן לאחר זמן וקרע תוך הזמן ויעידו העדים שנקרע השטר ויעשה לו מעשה ב"ד דליכא למיחש לפרעון ולמחילה דהא אף אם החזיר השטר לא נתבטל המתנה עכ"ל ד"מ ול"נ: ל אין הלוה נאמן כו' ולע"ג דאין זה אלא מגו דהא אם הפקידו מ"מ נאמן באינו דקים מחזירו לו כיון דבינו ובפ"ד שם כתבתי דלית מגו אמ"ש העור בשם הרא"ש בספ' מ"מ סי"ד: מסתמא

טורי זהב

קלוטים זה לזה ודכוותה דאין חשבינן כשני קלובים כאחד ובהאי שני כשרי' וזה פשוט לאציין שם בריב"ש סי' תי"ג אבל בשני תאומים לאחד ליכא למ"ל שיהיה כשר בקלוביס זה לזה דכל מילי לצריך עדים כריכין להיות כשרים ולאוי לאחוק דבר זה ונהגו' הסמ"ע כדי שלא יהיו כפלים בו הדיוטים לענין הלכה ומעשה: (בשם מהור"ר יצ"ל בטור סעיף י"ב כתב בעה"ת יש מהמורי' כו' א"ל ל"ל אמרינן איפכא שיכיס התעתקה ביד ב"ד שאם יאבד גוף השטר יגבה בהעתקו דיל"ל עצה טובה קמ"לן לאם יוליך גוף השטר עמו שמא יאבדנו בלא עדים ולא יוכל לגבות כי ישעון הלוה פרעתיך ולא יהא למלוה ראיה לסתור דבריו אבל אם גוף השטר ביד ב"ד אין הלוה יכול לטעון פרעתיך ע"כ) (בשם מהר"שק ז"ל והב"י ז"ל מי שכמתק שטר חובו וכו' על וק"ל שאם אינם יודעים וכו' ופנגה היא ביד מוריכו ז"ל דודאי גם לב"י לריך לידע מה כתוב בשטר אלא לאופוני בא אף שיודעים מה כתוב בו איכא למיחש שמא הכל זיוף הוא ומלריך נ"כ שיכירו החתימות ושמא תאמר דהוי עד מפי עד דהמכירי הוי כמעידים שכלו בעדים שהעידו שפי' חייב לזה מנה וא"כ ליבעי דוקא העדים שהחתו עלמן שיעידו כן ולא אחרים המכירי' לזה כתב הריטב"א שהבית ב"י דסגיא בעדים אחרי' שמכירי' דלא הוי כעד מפי עד כי עיקר הכתב הם מעידי' ולא על המתנה וזו עדות גמור וקיום גמור וה"נ כלו העדו' מתברר לפנינו שהי' לפי שטר מכר או מתנה כו' ומ"ש הכלויות והוזקקנו לעדות פי' לעדו' המעידי' שמכירין חתימותו' ונקל' בשטר ובחתימות וכך פי' ר"ו להדיא וכך יש לפרש דעת הרמב"ם ולא כמ"ו ודע' רמב"ם ור"י שוין כנ"ל ברור ודוק: בא"ה ער ולא אמרינן עשו עדים שליחותן וכו' ול"ע לייגב דהא בגמ' אמרינן להדיא בהאלמא ב"ד שליחא וכו' אלא עדים שעשו שליחותן כו' ומפיק דלית' מורי' לעשות שליחותן וזוה הנהיגו כל הפוסקים דלי' עדים מורי' לעשות שליחותן

נפל ואתה מצאתו ואף על פי שלא הפקידו אצלו בערים ק:

לא הגה מי שהיו שטרותיו בעיר שכבשה ° כרכום מסתמא הם בחזקת אבודים ר וכותבין לו שטר אחר ואפילו הלוה עומד וצווח אין משגיחין בו: (מהרי"ק שורש קי"ו):

מב שכותבין השטר בכל לשון ודין אם אין המטבע מפורש בו· ובו ט"ו סעיפים:

א א אין כותבין שטר חוב על דבר שיכול להזדייף ואם כתבו עליו (א) פסול **א** אפילו לגבות בו לאלתר: ודוקא שטר חוב **ב** (ב) אבל שטר ° אקנייתא כשר (ר"ן פ"ב דגיטין) כל

מאירת עינים

לא מסתמא הם בחזקת אבודים וכותבין לו שטר אחר פי' אפי' באחריו והיינו שידוע שהיו שם שטרותיו ואף הרשב"א (הביאו הב"י) מודה בזה ומ"ש הרשב"א שהעדים כותבין בלא אחריות היינו כשאין ידוע שהיו שם שטרותיו כ"כ בד"מ ס"ס זה ע"ש:

מב א אפילו לגבות בו לאלתר פי' אף דבלאלתר ליכא למיחש לזיופא דהעדים זוכרים מה היה כתוב בו והטעם דבעינן שיהא ראוי לקיים ימים רבים וילפינן מקרא דכתי' בספר ירמיה ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים: **ב** אבל שטר אקניית' כו' פי' שטר שקונה בו שדה או בית שכות' על נייר שדה פלוני מכורה לך או נתונה לך וכמ"ש לקמן סי' קנ"א שאינו עומד לראי' כלל אלא אחר שקנוהו בשטר

שפתי כהן

מיהו דהא המלוה לחוד הפקידו כו' ואין לשונו מדוקדק דהא אפי' אם המלוה לחוד מסר לידו הוי שלו כמ"ש הכנה"ג והר"ב לקמן סי' כ"ו סוף סעי' ב' וע"ש:

מב (א) פסול אפילו לגבות בו לאלתר · כ"כ הטור וז"ל ואם כתבו עליו פסול אפילו לגבו' בו לאלתר כו' ור"ח מכשי' אם בא לגבות בו מיד ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל עכ"ל ודבריו צ"ע כי מהרא"ש לא משמע כן דז"ל הרא"ש ור' יוחנן אמר אפי' בשטרות כו' וכהא לית הלכתא כר"י משום דפריך סתמ' דש"ס לעיל גבי שטרות והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וכן פסק רב אלפס ור"ח ז"ל פסק הלכה כר"י אף בשטרות ולא מסתבר ועוד יש לפרש דדוק' בגטין הוא דאכש' ר"י מכאן ועד עשרה ימים אבל בשטרו' שיש הרבה תנאי' וחילוקי ענינים רבים לא דכירי ודוקא לאלתר מכשר ואתיא שפיר כר"י הא דפריך והא בעינן כתב שא"י להזדייף עכ"ל הרי דר"ח לא הזכיר מלאלתר וא"כ לא"ש הרא"ש במסקנתו ועוד יש לפרש כו' יכול להיות שמסכים לדברי ר"ח דהלכה כר"י בבא לגבות לאלתר (גם דברי הב"ח בכאן תמוהי' שכתב דס"ל להטור פי' בתר' עיקר ולהרא"ש דפסק כר"א משום דסוגיא דש"ס אזל' כוותיה כו' דהא לפי' בתרא לא אזלי סוגיא כר"א ושפיר אתי' סוגיא אף כר"י וכמ"ש הרא"ש) וכן משמע בר"י בר"ן ר"פ ב' שבת' וז"ל ורב אלפס פסק כי הוא פסול אפי' לאלתר וכן נראה מהרמב"ם ז"ל ור"ח ז"ל פסק שכשר ויש מי שפסק דוקא לאלתר דיכולי' לזכור התנאים אבל אחר י' ימים פסול עכ"ל · ואפשר ס"ל להטור והב"י דהכי לפי' בתרא אתי שפיר הא דפריך בפ"ק והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף מ"מ הא דקאמר התם בפ"ב דף כ"ב סוף ע"א דפתרי' כדי לכתוב עליו הגט לא אתי שפיר לר' יוחנן אף לפי' בתרא דבשלמא בפ"ק י"ל דפריך אסתם שטר שבא לפנינו לאחר כמה ימים אבל בפ"ב הל"ל דפתרא כדי לכתוב עליו שטר דהא לא נקט דפתר' אלא משום שיעורא דשבת והיינו שכתב הרא"ש בתר פי' בתרא ואתיא שפיר כר' יוחנן הא דפריך והא בעינן כתב שא"י להזדייף ולא קאמר דאתי נמי שפיר הך דדפתרא שהזכיר הרא"ש לעיל דלא אתי כר' יוחנן · כן נראה לומר לדעת הטור והב"י · אבל אין זה מוכרח וגם לא מסתבר לומר לדעת הטור והב"י דכוונת הרא"ש לומר דאתיא שפיר כר' יוחנן הך דפרק קמא ולא הך דדפתרא דא"כ כיון דמ"מ לא אתיא סוגיא דש"ס שפיר כר' יוחנן מאי נ"מ דהך דפ"ק אתיא כר' יוחנן אלא נראה דלמסקנת הרא"ש הך דדפתרא נמי אתי שפיר כר' יוחנן דמסתמא אין כותבים שטר לגבות מיד דסתם שטר לראיה הוא וכ"ע · ולענין דינא אפשר שדעת המחבר כיון שמהרי"ף והרמב"ם נראה שבכל ענין פסול וכמו שדרכו לפסוק תמיד כהרי"ף ורמב"ם וא"כ צ"ע לדינא ולענין דינא כיון שמהרא"ש ור"ח ור' ירוחם נראה דאם בא לגבות מיד כשר וכן כתב הרשב"א בחדושין פ"ב דגיטין וז"ל ועוד יש לי לפרש דאף ר"י לא הכשיר בשאר שטרות דתנאיהן מרובי' אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא דכיון דרגיל למכתב בהו תנאי' הרבה לאמר זייף חד מינייהו ולא דכירי ליה סהדי משא"כ בגט דלא רגילי למכתב בהו תנאי' מרובי' והשת' איכא למימר דהא דאמרי' בפ"ק והא בעינ' כתב שא"י להזדייף אתי' אף כר"י עכ"ל (ועיין בבעל העיטור דף י"ד ע"ב) ונראה דהוי ספיקא דדינא:

ואלמלא הייתי כדאי להכריע הייתי אומר שבדברי רבינו חננאל עיקר דהא קי"ל ר' אלעזר ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן דהוא רביה דר' אלעזר וכמ"ש הרא"ש גופיה וכן הרשב"א א"כ גם בא"ידך קי"ל כר' יוחנן וכ"כ בעל העיטור דף י"ב ע"ב דמסתבר כרבינו חננאל דפסק כתרוייהו כר' יוחנן דרביה דר' אלעזר הוא ומה שהקשו הרא"ש והרשב"א מהא דפריך בפ"ק והא בעינן כתב שא"י להזדייף ומתוך כך דחקו לומר דר' יוחנן לא מכשיר אלא לאלתר ולא לאחר זמן ולפעד"נ דא"כ לזה אלא לעולם ר' יוחנן מכשיר בכל גווני וכדמשמע פשט' דמלתא דר' יוחנן וכן מדפריך הש"ס מהכתיב למען יעמדו ימים רבים כו' וכן נראה להדיא מדברי הרמב"ן בחדושיו פ' חזק' הבתים גבי כתב לו על הנייר ועל המחק בדף כ"ח וז"ל ולר' יוחנן דמכשיר התם אפי' בשטרות אתי שפיר דכיון דעדי מסירה כרתי לא איכפת לן אם יכול להזדייף או לא דלא סמכי' אהאי שטר' וכי אתי לבי דינא צריך לאתויינהו לעדי מסירה ולינהו מסהדי ועלייהו סמכינן ואפי' מכאן ועד עשרה ימי' כשר דאי הוה בי תנאה מדכיר דכיר ביה כדמפורש בדוכתי' בפ' המגרש תנין עכ"ל מיהו היינו דוקא בעדי המסירה הם לפנינו כדמשמע מדברי הרמב"ן וכדמוכח נמי בש"ס מדקאמר ר' יוחנן אפי' לאחר כמה ימי' דאם איתא דהוה בי תנאה מדכר דכירי וכן משמע להדיא מפירש"י והתוס' והר"ן שם דהיכא דליכ' עדי מסירה לפנינו לכ"ע חיישי' שמא זייפתה והכי מוכח נמי להדיא בש"ס דף כ' ע"ב גבי יד עבד אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא כו' פי' כיון דאין עדי מסירה לפנינו וכדאיתא בש"ס שם וכ"כ הטור והמחבר בא"ע סי' קכ"ד ס"ד והוא שיהיו עדי מסירה לפנינו שאם דבר המזדייף הוא וא"כ בפרק קמא מיירי מסתמא בכל שטר אפילו אין העדים לפנינו ואע"פ דידוע דמסרה כיון דליה באלפיה סהדי מ"מ השתא ליתנהו קמן ודלמא זייף השטר ועוד דאפילו תימא דלא שייכ' הך פירכ' אלא לר' אלעזר לק"מ דהא כתב הרא"ש גופיה בפ"ק דה"ה דכל הני פירכי שייכי אמתני' דכל השטרות העולים בערכאות ש"ע כשרים והא בעינן כתב שא"י להזדייף כו' אלא משום דאינך פירכי לא שייכי אמתני' קבע לה רב אשי הכא א"כ שפיר פריך אר' אלעזר דאמר לא הכשיר רבי אליעזר אלא בגטין ולא בשאר שטרות ממתני' וכן כתבו התוס' שם דלר' אלעזר פריך כו' ולאו דהלכתא כוותיה אלא דפריך לר' אלעזר תיקשי מתני' והה"נ דאכתי טובי כה"ס · גם מדפתרא לק"מ דהא דקאמ' כדי לכתוב עליו הגט מילתא פסיק' נקט לכולי עלמא · והלכך צ"ע לדינא גם בלאחר זמן דר"ח גאון היה וכבר ידוע שקשה לחלוק על הגאון אם לא בראיה ברורה וכ"ש על ר"ח שכל דבריו דברי קבלה מחכמי הש"ס וכמ"ש הפוסקים עליו בכמה מקומות ובפרט שכבר ברירתי שדבריו כהלכה עיקר: (ב) אבל שטר אקנייתא שקונה בו שדה או בית כגון שכתב לו שדי זו מכורה או נתונה לך וקנה בזה ואינה לראיה · כ"כ הר"ן פ"ב דגטין · ומכאן קשה על הבית חדש לקמן סי' קנ"א שהשיג על הסמ"ע שמחלק בכך וכתב וז"ל כתבו התוס' בפ' חזקת הבתים להך דכתב לו על החרס אתיא כר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי ועוד י"ל דמיירי שכתב ידו כו' דדוקא אחתימ' העדים פסול כו' ומדברי מהרי"ק נראה דאפילו אינו כתב ידו דמוכר וגם ליכ' עדי מסירה אלא עדי חתימה כשר בשטר קנין כיון דאינו עומד לימים רבים אלא לפי שעה ולא ידעתי מנין לו זה החלוק ומדברי התוס' בשם ר"ת מבואר הפך פירושו כדאמרן עכ"ל והרי דברי הסמ"ע שם הן הן דברי הר"ן והר"ב אלו · וכן משמע בתוס' פ"ק דקדושין דף ט' ע"א ד"ה כתב על הנייר כו' ובתוס' פ"ב דגטין דף כ"ב ע"ב ד"ה אבל בשטרות לא ובתוס' ר"פ ב' דכתובות דף כ"א ע"א וכ"כ הריטב"א פ"ב דכתובות בשם הרמב"ן וכן הוא בחדושי רשב"א פ"ב דגטין בשם יש מחלקים · וגם בתוס' דפ' חזקת הבתים דף נ"א ע"א מוכח שסבר כן · ומ"ש התוס' שם דאתיא כר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי היינו לענין דלא בעינ' שיהא מוכח מתוכו והכי דבגיטין וקדושין קי"ל דבעינן עדי מסירה היינו משום דאין דבר שבערוה פחות משנים משא"כ במכר · ומתנה דהודאת הנותן או המוכר

באר הגולה

ק כאן הנפקד כמנו שהיה מקוירו לו כיכו לביכו טור * פי' מתור שביתוקף מתרגמי' כרכומא ר' היינו כידוע שהיו שם שטרותיו סמ"ע בשם ד"מ

מב

א לשון הטור וכר' אלעזר · דאמר לא הכשיר ר' אליעזר אלא בגיטין גיטין דף כ"ב ע"ב

טורי זהב

[א] איתן ע"ש על מתני' דמי שפרע מקצת חובו ושמא ס"ל לרא"ש דאותן שני כותבין אף העדי' וצ"ל סי' כ"ד ס"א ב"י במ"ש בשם הנ"ש ודוק ע"ש : בטור עא"ע וכן בשטרי מקח וממכר וכו' צריך לקרוע הראשון או לכתוב בפי' בשני קאי אמכר דאלו במתנה א"כ לכתוב זה הל' אלא שטר מתנה בפתח דבמכר מצריכן אחריות ע"ש ולא במתנה אלא אגב מכר נקט מתנה וכן משמע בסמ"ע פ"ק ב"א ק"ל ע"כ ממהר"ס):

(ג) כל שטר שאינו עשוי כתקנת חכמים אע"פ שאין טעם לפוסלו פסול ולכן אם עשה בזמן הזה שטר מקושר פסול (כ"י ריש פ' ג"פ) ויש חולקין והכי קיימא לן (ועיין לקמן סי' מ"ד סעיף א'):

ב ב נכת' בכל לשון וכל כתב ובלבד שידקדק הסופר בכתב ההוא שלא יהא בו שום שינוי:

ג ג מתיקון שטרות להתבונן בוא"ין ויו"דין שלא יהיו רחוקים בין התיבות שמא זייף והוסיף וא"ו או זיי"ן ולא יהיו מרוחקים שמא מחק אות אחת כגון ה"א או חי"ת והניח רגל"ה אחת במקום וי"ו וכל כיוצא בו מדקדקים בו בכל לשון ובכל כתב לכן ד צריך הסופר ליזהר בכתיב' השטר שיהיו אותיותיו דומות זו לזו ויהיו הכתב מיושר ושוה בכל דבריו שלא ירחיק האותיות זו מזו יותר מדאי ואל ירחוק הכתב יותר מדאי ג ואל ירחוק במקום אחר וירחיק במקום אחר לפיכך אין העדים רשאין לחתו' עד שידקדקו היטב בכל אותיותיו ולפיכך כשיבא השטר לפני הדיין צריך לעיין בכל אותיותיו ולדמות אות לאות ואם רואה בו שום שינוי לא יגבה בו עד שיברוק הדבר היטב (וכל דבר ד שכול לתלות במחק * תלינן) כ"י פ' גט פשוט) ה ואם צריך לכוף בעל השטר ולהכותו כדי שיודה יעשה כדי שיוציא הדין לאמיתו ו ויש מי שאומר דה"מ היכא דאתי לאפוקי מיורשים או מלקוחות דקי"ל טוענים ליורש וללוקח (ד) אבל היכא דאתי לאפוקי מלוה או ממוכר ומנותן

מאירת עינים

בשטר כותב שטר אחר לראיה ובשטר דירמיה הכבי"א הנ"ל אע"ג דגם שם קאי אספר המקנה שקנה שדה מחבירו א"מ אותו כתב נופו היה עומד לראיה כמו שאמרתי שם בקר': ג ואל ירחוק במקום א' כו' פי' לפי' שהוא מדוקדק יותר מדאי ויותר לכתוב בקולמוס דוחק כל השטרות א"א שלא ישנה לכתוב מקצת השטר בקולמוס הדוחק ומקצת מרווח יותר דא"כ יש לחוש שיוסיף איזה אותיות בקולמוס ריוח ולא יהיה ניכר שהרי יהי' שוה לתיבות המדוחקי' שבשטר וק"ל: ד שכול לתלות במחק תלינן פי' והשטר פסול:

לא

שפתי כהן

המוכר כך' עדים דמי וכמ"ש התוס' פ"ק דגטין דף ד' ע"א סוף ד"ה דקיימא לן כו' ודף י' ע"ב ד"ה אפילו כו' ורבינו ברוך בס' התרומה סי' קל"א וא"כ אי מודה שמסרו לו נקנה לו השדה בשטר זה בלא עדי מסירה וזה ברור:

ועוד נראה דאפילו אינו מודה שמסרו לו כאמן הלוקח והמקבל שמסרו לו דנהי דיכול המוכר או הנותן לטעון תנאי היה בו וזייפתו מ"מ אם טוען להד"מ לא מסרתי לך שטר זה מעולם אינו נאמן כיון שהשטר ביד הלוקח או המקבל כשידוע שהמוכר כתבו כגון שהוא' חתום בכתיבת ידו או שעדים חתומים עליו וכה"ג והכי מוכח ממ"ש התוספות בפ' חזקת הבתים וכן בריש קדושין דלא כתבו אלא לקנות השדה והאשה דומיא דגיטא שאינן עשויים עיקרן לראיה כו' משמע דשטר קנין על הקרקע מהני לראיה אלא כיון דלכתחלה לא נעשה לראיה כשר כשכתב על החרס וכן משמע עוד יותר בתוס' פ"ק דקדושין דף ט' ע"א שכתבו וז"ל אבל זה שאינו עשוי אלא לקדש בו אשה ולקנו' בו שדה כעין גיטין הוי אע"פ שהשט' של גיטין יכול להועיל לראי' כמו כן הגט יכול להועיל כדאמ' בפ' הכותב אלא אע"פ שהיא צריכה לראייה עיקרן לא לכך נעשה עכ"ל וכ"כ עוד התוס' פ"ב דכתובות דף כ"א ע"א · וכזה נ"ל ברור דלא קשיא מ"ש מהרי"ש אידלא כתוס' פ"ב דכתובות שם וז"ל נראה שלגופם דהך דשמעתין דליכא למיחש בחספא לא אתיא כר' אליעזר וק"ק דהא הך חספא דאג"א אינו אלא משום סוליא עליו כתב ידו כדמסיק דליכא אלא שטר ראיה בעלמא ור"א כמו מודה ביה כו' עכ"ל גם בחדושי ר' אליעזר ן' קיים בכתובות מאריך מאד בזה בדחוקים וסוף דבריו דכוונת התוס' רק דהך דקדושין אתיא דוקא כר' אליעזר אבל הך דכתובות אתיא כב"ע · ואין דבריו נראין לי דפשט דבריהם לא משמע הכי גם בקדושין דף ט' ע"א כתבו התוס' והיא דהכא אתיא כר' אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי והיא דכתובות אתיא כר' מאיר כו' משמע דהתיא דכתובות לא אתיא כר' אליעזר אלא כלפע"ד דמעיקרא לק"מ דהך דשמעתא דכתובות מיירי' דלמא כתב על שטר מתנה או מכר שדי מכורה או נתונה לך דאם יטען זה האמת לא מכרתי לך מעולם יוכיח זה כתב ידו לראיה ומועיל כיון שאין עיקרו נעשה לראיה אלא לקנין וכמו שכתבתי (והיינו דוקא לר' אליעזר אבל לר"מ דבעינן מוכח מתוכו והשטר פסול לגמרי ולא יועיל כלום כיון שאינו מוכח מתוכו שהרי כתב על החרס · גם מה שהקשה מהרל"ן ן' קיים דהיכי אתי' סוגיא דכתובות כר' מאיר דא"כ ס"ל דאביי דלא כר"א ולכן קי"ל כר' אליעזר לק"מ דדילמא אכן לא קי"ל כאביי ועוד דהא הלכה כאמוראי וכן הרבה פוסקים פסקו כר' אליעזר בגטין ולא בשטרות וכ"כ התוס' רפ"ק דגיטין בשם רבינו תם ע"ש וכמ"ש לקמן ס"ס ל"ח) א"כ מוכח מדברי התוס' דלא ל"ל עידי מסירה בשטר מכר ומתנ' ודלא כהב"ח כן נ"ל ברור ודוק: (ג) כל שטר כו' מקושר כו' ויש חולקין כו' נלפע"ד שהרב לא כיון יפה בכאן · שהרא"ש שהבין שטעם הב"י שפוסל אם עשאו כמקושר משום דס"ל כהרא"ש ועוד לקמן ר"ס מ"ד דכל שטר שאינו עשוי כתיקון חכמים פסול אע"פ שאין טעם לפסלו וא"כ לדידן דלא קי"ל כהרא"ש בזה ה"ה הכא · וכן משמע מדבריו בדרכי משה שכתב וז"ל כתב ב"י ר"פ ג"פ דכל שטר שאינו עשוי כתקון חכמים פסול אע"ג דאין הטעם לפסלו ולכך אם עשה בזמן הזה השטרות מקושרי' פסול ע"כ עכ"ל ד"מ ומשמע ליה להרב הכי מדכתב הב"י ר"פ ג"פ וז"ל וכתבו' הרשב"א דלא נהגו במקושר ולא ידעינן לי' הי כרת' אלא לפסול אותו (עיין בב"י שם שכתב כן גבי פשוט שכתב עדיו מאחוריו כמו במקושר דפסול משום קפידא ע"ש) דלא שייך קפידא באתר דלא סליק' דעתיה כלל כיון דכל דין פשוט יש לו מ"מ נראה לפסלו מדפי' הרא"ש וז"ל דטעמא דפסולים משום שלא נעשו כתיקון חכמים וא"כ זה שחתמו בו מבוין כמקושר אינו כתיקון חכמים עכ"ל ומשמע לי' להר"ב מדכתב מדפי' הרא"ש וז"ל כו' א"כ לדידן דקי"ל כהרמב"ן כשר · אבל לפע"ד זה אינו קלא דהא גבי הא' דינא דלקמן ר"ס מ"ד דצריך לחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונה לא הביא הב"י דברי הרא"ש כלל וא"כ היאך אפשר שכיון לדברי הרא"ש אלו ועוד שכבר כתבתי לקמן ר"ס מ"ד שאפשר שגם הרא"ש סובר דאין כל השטר פסול והרמב"ן ועו' דאדרבא בכך דינ' דלקמן ר"ס מ"ד כתב שם כר"פ גט פשוט מיד בתר הכי וז"ל וכן מה שאמרו כ"ש צריך לחזור מעניינו של שטר אם לא עשה כן · אינו כפסול השטר בכך אלא שאין למדין מאותו שטה כי לא תקנו חכמים כן בחיוב אלא עצה טובה עכ"ל הרי שכתב בפירוש כהרמב"ן ולא כתב שהרא"ש חולק · ועוד שכתב מדפי' הרא"ש טעמא דפסולים כו' משמע דלמתניתין קאי דפירש טעמא דפשוט שכתבו מקושר או מקושר שכתבו פשוט דטעמא דפסולים משום שלא נעשו כתקון חכמים ולמעיין בהרא"ש יראה שהרא"ש לא פירש שום דבר בזה במתני' טעמא דפסולים אלא נראה ברור דהאי מדפי' הרא"ש ט"ס הוא וצ"ל הר"ש ור"ל רשב"ם שכן פירש רשב"ם במתני' טעמא דפסולים משום שלא נעשו כתיקון חכמים ודין זה לא תלוי כלל בכך דינא דלקמן ריש סימן מ"ו אלא אפילו למאי דקיימא לן התם כהרמב"ן דכשר הכא פסול משום שכל שטר שתקנו חכמים לעשותו כך וכך כגון בפשוט שעדיו יהיו מתוכו או שאר ענינים כיוצא בזה וכמו שיתבאר אם שינה תקנת חכמים השטר פסול אף בלא חשש זיוף דחכמים תקנו שאם לא עשה כן לא יהא לו דין שטר והך דלקמן ריש סימן מ"ו שאני דהתם לא תקנו חכמים שיחזור מעניינו של שטר ושאם לא יעשה כן לא יהא לו דין שטר רק עצה טובה כדי לאחוז אף מעט מקרובה שאם לא יעשה כן יאבד השטה אחרונה · ולזה כיון הב"י בלשונו שכתב גבי חזרת השטר בשטה אחרונה כי לא תקנו חכמים כן בחיוב אלא עצה טובה כו' וגם הרמב"ן עצמו כתב בחדושיו ריש פרק גט פשוט וז"ל פשוט שכתבו עדיו מאחוריו נראה לי שאין צריך לומר כשלא חתמו העדים אלא מאחוריו דהתם ודאי פסול משום דלאו אשטרא קחתמי דכיון שהיה להם שיחתמו מבפנים והם לא חתמו אלא בחוץ לא העידו על מה שכתוב בשטר ואף על פי שבמקושר מהני התם כיון דהכי תקינו רבנן על כרחך על מה שבתוכו הם מעידים אבל הכא לא עד כאן לשונו אלמא אף על גב דליכא טעם לפסלו משום חשש זיוף פסול כיון שלא חתמו כתיקון חכמים והוי כלא חתמו כלל וא"כ העולה מזה דגט או שטר פשוט שכתבו עדים מאחוריו כבמקושר אף על פי שאין חשש ואין טעם לפסלו פסול כיון שלא נעשה כתיקון חכמים וכן בחתמו מן הצד וכיוצא בזה וכדאיתא בכתובות ריש פרק גט פשוט דף ע"א ל"ה פשוט שכתבו עדיו מאחוריו פס' ע"ש ולא ליכא מאן דפליג בהא ולא דמי כלל ללקמן ר"ס מ"ו ודלא כהר"ב כן נ"ל ברור: (ד) אבל היכא דאתי לאפוקי מלוה כו' לא טענינן ליה · והטור כתב ע"ז וכ"ל שאפילו אם לא יטעון הנתבע חייב הדיין לטעון כדי להוציא הדין לאמתו עכ"ל ונראה דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דהרמ"ה מיירי כשלא טען הנתבע כההיא ריעות' כלל והטור מיירי שטוען שאינו חייב כלום בשטר זה והכא"ג אע"ג דלא טעין כההיא ריעותא שנעשה זיוף פ' ופ' אבן טענינן ליה שנעשה אותו זיוף ולכך כתב הטור כל' וכ"ל ולא כתב כלו' ולי נראה וכן נראה עיקר לדינא כמ"ש ודוק (עיי' בתשוב' מבי"ט ח"ב סי' כ"ג):

מגלא

באר הגולה

ובשאר שטרות לא דכתיב ונתתם בכלי חרס למען יעמדו ימים רבים הרי"ף והרא"ש וכתב הרא"ש שם אף על גב דהוא תלמידיה דר' יוחנן הלכה כר"א בהא מדפריך סתמ' דתלמודא שם דף י"א ע"א והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וכ"פ הרמב"ם בפ' כ"ז מה' מלוה ולוה ° פירוש שהקונה השדה בשטר זה כגון שדי מכורה או נתונה לך וכותב שטר אחר לראיה כדלקמן סימן קכ"א ב מימרא דאמימר שם ג ל' הרמב"ם שם בפכ"ו מהכי שכי מעשים שאירע זייף בדוחק אות אחת או בהרווחה בין תיבה לתיבה יותר מדאי (ב"ב דף קס"ו ע"א) הרב המגיד ד טור בשם הר"מה מהכהו תרי עובדי לקמיה דאביי הכ"ל (** פי' והשטר פסול) ה שם בגמרא בהכך תרי עובדי ו שם בשם הר"מה שכתב ומיסתברא וכו'

טורי זהב

סי' מב בש"ע סעיף ג' שיש לתלות במחק פי' שיש לתלות שהיה שם אחד דבר כתוב לקובתו וכ"כ הגהות אשר"י בפ' גט פשוט דהכל לפי מה שירלה הדיין:

שם

ה לא טענינן ליה השור כתב ע"ז ל"ל וכ"ה דקיימ הדיין לעשות דבי' לא יעשון הכתבא כדי להוסיף הדין לאחתו עכ"ל עמ"ש בפרים' שכ"כ השור לעיל ס"ק י"ו בשם הרמ"ה לקיומ' זה ולקן לא לקיים לדבריו: ן אלא יכתוב בסוף שטר כתב הרשב"ם בתשובה איכול לכתוב בסוף שטר אחד עשר ולא קיימינן שוייף לעשרים דלמ' פרוע להוסי' וי"ו שיהיה לקל ועשרים ויהיה ניכר עכ"ל: ז אמל יעשה מעשר עשרים כו' וכתב כ"י פ"ג ד' (קדקלי"ן) ואי אפשר תלתין ותמצין כמו' שהם כשר ולא קיימינן אמל תלת ומחמ היה דמוק' על הערלי' שעשו כהונן ל"מ ז': ח מחזיר הדבר פעמי' הרבה פי' כשנם בפע' הראי יוזמן בסוף השטר יקוור הדבר בפעם אחרי וכן מצינו לרבינו בפרישה כתבתי לקיים מה' לדקן כותבין אלא לו עשר' אחוז לו זכר לחספר לחו' לו לקבעו' שהו' לעון כיוצא דל"ל קשה למה פרוע לחו' עד שיכתבו בשטר ה"ל על תיבת אלא לו עשר ק"ל: ט כגון כ' לו ד' וה"ל לאחר לאחרי שלקבל לעזי כגון ו' לעצו' ממנו ז' ומח' ק' לוקן וכ"כ כ"י אלא השור: • ועיין בע"מ שכת' ז"ל לקבל לי כתב נימטריות לו ל"ת לוייף ולייכל למיקם שטר אל"ף לוייף ולייכל למיקם שהם כתוב כתי כו ב' לו ג' והוסיף היו"ד משעמ' דלמיקון מוקם על הערלי' שעושין כהונן ולקי כ' לו ג' לל"ק היו קומתין עכ"ל ולל"ק דל למ' לל"ק יכתוב ג' דלל"ק לוייף ולעצו' ממנה לוות לקחר וכך היה לי לכתוב אלייכל למיקם שהם כתוב ב' לו ג' והוסיף היו"ד ותכתב י"ג דלהערלי' לל"ק היו קומתין כשהו' שם ריוח כ"ב כדי לוייף להוסיף וי"ד ולי' נלקה שהיו"ד נכת' בדוקק לכבר נתכלה דלקן נוכן כשהר כוה וק"ל: י ולקשר לקיימן מקיימין כו' כל"מ נתכלה דלקי' לם הקיום הוא כדוקק מ"מ מקיימין מדוש דלקן דרך הכריות לקזור בדבריהם תוך כדי דבור עכ"ל ולל"ק כן כל"מ רק שכתב כל"מ כשם תשובת מוימי דהיכא דלקשר לקיימ' לפילו היכ' דשתי הלשונות מלוקקים זו מזו מקיימים לות' וכ"ם היכא דמצי למימר לתלדי לעלו לוקח' הוא לכתוב לכבו תוך כ"ד עכ"ל ורוקק לומר שכם מדוקקים וים לכבים לקבים מפקיקים פיהם לפני לקשר לעשות לא שמענו: יא לוכן לקל התקנון הטעם הוא כיון דמותרין זל"ז וכן אנו נכבים ולקי קומ הוא ועמ"ש בס"ק י"ב: יב אלא יכי' בשטר לקרוקה בפי' מ"ל כתבת' טעמו לקן לחדין לעשות משטר לקרוב' משום דלקן מדרך העדים לפמס כ"כ לקתום בשטר סמוך לשט' שטר זכותו וכשנמסק בלותו שטר קוכתו למדין מהכא וה"ם מרכ"ם ע"ז ל"ל מיהו לפקועי כו' וק"ל: יג ולקן כך נכמוך כתוב

(ה) מצינ ועל עשר לכשעינן השטר היה לשון נקנה פרוך ז' כן הוא לכתוב לכתחילה אלא עשר שהות נ"כ ל' נקנה: (ו) (הגה"ה) ולפ כתב אלא כו' ול"ל דמ"ש אלא יכתב מצינ ועל עשר הוא לקן דוקק להיה כשאמרה לייכל פצי ולייך לי אמי ל"ל דקדקין בלשונם ושפתי ל"ל הם"ם נקטו וכ"ם ישעון הכתבא מיילי כל' תרגום איכול לעשות מתחני תחלק כם ת"ק פ' לעשון כדי ג"פ שהכניס דברי הקום' בזה בתוספת מכח אחכה • מיהו נרמ"ן דף ק"י ע"ב ל"ת להדיק לפקיעו ל' וכ' אלא אחכה ואחכה לל לקבני שם יכתוב דוייקי ויחקון הם' וכתב כם' ת"ק שם שהבריו נכונים ועי': (ז) ולפ כותבין בסוף אלא כו' וכתב הכ"מ לקח לחזקת אחרי יכול לוייף אלא שם מור וכתב אלא בסוף אחרי ולקי"ן לוייף אלא השטר פסול לקבני חייף ולכל הולך לחר התחתון וחיכו מוכרח ולזון: (ח) כגון עוד • ולי ג' לו ל' עיין בע"ם שכתב ז"ל לקבל לי כתב נימטריות לו ל"ת כגון ו' כ"ף כשר אל"ף לוייף ולייכל למיקם שהם כתוב ב' לו ג' והוסיף היו"ד משעמ' דלמיקון מוקם על הערלי' שעושין כהונן ולקי כ' לו ג' לל"ק היו קומתין ע"כ ולל"ק לל למ' לל"ק יכתוב ג' דלל"ק לוייף ולעצות ממנה לות לקחר וכך היה לי לכתוב אלייכל למיקם כו' דלהערלי' לל"ק היו קומתין כשהו' שם ריוח כ"ב כדי לוייף להוסיף וי"ד ולי' נלקה שהיו"ד נכת' בדוקק לכבר נתכלה דלקן נוכן כשהר כוה וק"ל: י ולקשר לקיימן מקיימין כו' כל"מ נתכלה דלקי' לם הקיום הוא כדוקק מ"מ מקיימין מדוש דלקן דרך הכריות לקזור בדבריהם תוך כדי דבור עכ"ל ולל"ק כן כל"מ רק שכתב כל"מ כשם תשובת מוימי דהיכא דלקשר לקיימ' לפילו היכ' דשתי הלשונות מלוקקים זו מזו מקיימים לות' וכ"ם היכא דמצי למימר לתלדי לעלו לוקח' הוא לכתוב לכבו תוך כ"ד עכ"ל ורוקק לומר שכם מדוקקים וים לכבים לקבים מפקיקים פיהם לפני לקשר לעשות לא שמענו: יא לוכן לקל התקנון הטעם הוא כיון דמותרין זל"ז וכן אנו נכבים ולקי קומ הוא ועמ"ש בס"ק י"ב: יב אלא יכי' בשטר לקרוקה בפי' מ"ל כתבת' טעמו לקן לחדין לעשות משטר לקרוב' משום דלקן מדרך העדים לפמס כ"כ לקתום בשטר סמוך לשט' שטר זכותו ומ"ש כשנמסק בלותו שטר קוכתו למדין מהכא וה"ם מרכ"ם ע"ז ל"ל מיהו לפקועי כו' וק"ל: יג ולקן כך נכמוך כתוב

(י) ולקן

טורי זהב

שם ולא טענין נתבע בהוות ריעת' כו' ל"ל לקן לריך לישטען לריה טענה ולריעות' שייך לקוחו דבר טענינן ליה ולע"ג דקשור מכני' כוה ול"ל ולכ"ל לקחי לע"ג דקשור מכני' כוה ול"ל ולכ"ל לקחי ישעון הכתבא קייב הדיין לעשון כו' ס"ת לדיעה קמייתי' לל לחריכן כן ול"ל דקשור תולק ום"ל לע"ג לל"ק מקרמי לקי ריעות' כלל לעכב' דילמ' לקבל לי מקרמי גם דעה קמייתי' מולה דטעינן לי' ול"ל דל"ל על השור תימה לל"ל לל יכול לעשון לעדה ס' קיכו כלקן כמ"ם פי' ו' ולולי' לי לקלן בין ויוף לל"ת כי' מאן לעדה ס' לחקייבו שכועה עכ"ל ולפי מ"ש לעיל לל"ק כתכוין השור לפסוק הדין כן דק שהדיין לריך להכיאו לבע"ד על פנו כוה הכי קעיד עליך לק"מ:

סעיף ד' כגון ב' או ד' דקשה הכמ"ע על העיר שוגן ד"ק לוייף מלות לעשות ממנו לות לקחר ולק"מ דלפשר לעשות מן נ' טוף.

סעיף ה' דיר בעל השטר על התחתונה בפמ"ע הכוח כלקן דכרי מהר"לי פי' ל"ו בשטר שכי' כתוב בו וכל מה שיקבל עליו נקנין ולל כתכתב בזוכח דכשר וכו' דפסול שאל קנה בקנין לקחר וכו' דבר זה ליכו הלכה דהל כתבו התו' פ' ל"ב דף ס"ו ל"ה ומכיוחי וכו' ופתם קנו מיכו קנין סודר ולריעית מהר"לי מתוך פ' לע"ב דף כ"ה כשם ריב"ם לקן ליכו לקי לעניין שם ועוד לקי' לעניין שם ריב"ם ריב"ם פי' ריב"ם ס"ל בשטר שכתוב ויקנו ממנו על זה ים לפרש כלוקן המוציל ועוד לקרכתי כרלית כרוכו' ומשכתי ידי מלהעיקן מלחר שרלית' הכ"י כתב בספר בדק הבית פי' קי"ה על דברי מהר"לי הללו ול"ל אין דבריו כ"ל דשמתמ' לחריכן דקנו במקח דכשר וכל דכותנים לכתוב בשטרות ליכו לקל לרווקי דמלמ' עכ"ל ע"ב לין לממוך כלל על דברי מהר"לי בזה לף שהכניחו ה"ת ע"ב (לחר המניה לחר שמחילה מעכמות הקיומים על הנתוכי כ"כ בלע"ד שלל עמדו על עיקר דברי מהר"לי ול"ל שהם ז"ל הכיכו שהר"לי ז"ל פוסל השטר משום שלל היה כתוב בו וקנינו מיכו בשטר לקיימו הל שם פי' כתוב בו בל"ב היו כשר וכל"ה שיצלה על דעת מהר"לי כוה פשיטל ופשוט דשתם קנין קלינפין היינו קנין סודר בל"ב ולל קייכינן שמל קנה בשטר שכתוב משום שרוש לו מרוקק לו בשטר שלינו כלי שלל התניחו על מהר"לי ע"כ הי' כשטר שלינו שלל פי' מועיל בו קנין קלינפין כגון משכא יוכל ומי לריך להקטותו לנוב שקנא לו לבר הידוש לזה והנה הסוקל למהר"לי הכי' ולקי' מתו' דפ' לקי"פ דשתם קנין הוא קלינפין ול"כ השטר בטל שלל פי' מועיל קנין קלינפין בלותו הכלון והניח מהר"לי דדי' לכל חילק דקנו מיכו' משמע שפיר קנין סודר מיקרי שפיר קנו מיכו' שמתמ' ול"ה דקנין לנוב קרקע לו דקל לפירושיהו לכל ליכל לחמוע מקנו מיכו' וכ"ם כי הלי ליכל שכתב קנין נמור ר"ל קנין המוציל ולף שלין קנין קלינפין מועיל יש לכו לומר שהקנה ל"ק לו בחזקה לו כיוקק נה כדי שיהל השטר קיים וכל' מוכח מדכתב קנין נמור ולל כתב בחכל דכשר למיקני' כי שהוה לשון שטור כפי הכל שלם כתב כדל"ב פשיטל שפי' השטר פסול דכלותו הדבר לל מועיל ק"ם לל"ת מדשקי' ל"לשון השטר וקשה לשון למיקני' קנין נמור ל"ם דכתב קרקע לו שהיכה לו חוקה לי' דהיכו קנין המוציל בלותו הדבר ול"כ לי' מן הריחוי לקיים השטר ומ"מ חזר בו מהר"לי משעם דיל ב"ם על התפתוכה ומהריבן מדחמ' כיון לבתם קנין קלינפין ומחילל השטר בטל וכמו שהוכיח מתני' ל"ם ול"ב ול"ל וכיוכל לזה כתב הרי"ף בתני' הניחו השור לי' ס' לי' לחוכן שהוכיח שטר על שמעון כו' לם לם חזקה שמעון בקנין הוא משמע כי' לין משכא נקנה קלינפין כו' ולקן הרמב"ל לקולקן לם היכו משעם לבתני הולקה משמע ולל לדיקינן בתרי לקבל בגלון דהר"לי לקשר לחול' ולו יהל מלוק לף כוה

הגה מיהו לאפקועי מכח השטר לאדין ואפילו משטה אפרוכה (כ״י פ׳ גט פשוט) ואם נמחק מקום של מטה הכל פסול דאפשר שהיה כתוב בו למטה רק דינר אחד (הגהות אשירי):

ק ויש מי שאומר **יד** שאם למעלה היה פורט והולך ולמטה כתוב סכום הכל כך וכך ופיחת או הוסיף בזה אנן אומרים ודאי טעה בחשבון ואחר הפרט אנו הולכים ונראין דבריו ל בר״א שהולכים אחר התחתון כשאין האחד תלוי בחבירו אבל אם היה כתוב בו **טו** מאה שהם מאתים או מאתים שהם מאה אינו גובה אלא מאה ש שהוא הפחות שבשניהם **טז** (יא) ויד בעל השטר על התחתונה׃

ו **יז** (יב) ת אם נמחק מהתחתון אות אחת שאפשר לחבין ענייננו מהעליון למרין ממנו א כגון שכתוב למעלה שנתחייב לחנני ולמטה כתוב לחנן **יח** ילמד תחתון מעליון וינתן לחנני אבל שני אותיות אין למדים כגון למעלה חנני ולמטה חן ואפילו אם יש בתיבה העליונה ששה אותיות ולא נמחק בתחתון אלא שתים אין למדין ממנו וכיון שאין למדין **יט** (יג) וידוע שנמחק השטר פסול ואין נובין בו אבל אות אחת למדין אפילו אין בעליון אלא שתי אותיות ואנו צריכים ללמוד חצי תיבה ואם היה חסרון בלא מחק שלמעלה כתב חנני ולמטה כתב חן ודאי ° חזרה היא שהסופר לא היה טועה שתי אותיות ג וינתן לחן:

ז ג כתוב בו **כ** מלמעלה * ספל * פירוש מדה שמחזקת מאה וחצי) ומלמטה * קפל (פי׳ מדה שמחזקת קנ וחצי כלבד) הכל הולך אחר התחתון **כא** (יד) שהקפל פחות מספל כתוב בו מלמעלה קפל ומלמטה ספל ד חוששי׳ שמא זנב הסיר

טורי זהב

מתחלה כמ"ש תור מספל לקפל והולכין אחר התחתון וכה"ל בכתב למעלה מלה ולמטה מאתים ואי מתחלה היה גם מ"ש למעלה קפל ומכח זכוב כעב' ספל מכ"ש דכותבין לו קפ' וה"ל דרמב"ם ס"ל דע"י הזכו' יכול להשתנו נ"כ להאחרי' האו' ע"י שטשו ולעשו' מכמ"ך קו"ף ה"ה צריך לטעם דקפל הוא הפחות וק"ל

כב אי תפס מטלטלי כו' פי' אפי' תפס בעדים ועפ"ר:

כג וכ"ש שאומרי' בשובר יד בעל השטר ים ...

הסיר רגל הקוף ונעשה סמך ואינו נובה אלא קפל וכן כל כיוצא בזה שיד בעל השטר על התחתונה:

ח הגה בכל הני דאמרינן לעיל שיד בע"ה על התחתונה

כב (טו) אי תפס (טז) מטלטלים לא מפקינן מיניה ·

הגה כג (יז) וכל שכן שאומרים בשובר יד בעל השטר * על העליונה הואיל והוא מוחזק (נימוקי יוסף פרק נט פשוט בשם הרא"ה) (יח) דלא כיש חולקין ואומרים דאפילו בשובר אמרינן ידו על התחתונה (שם בשם הריטב"א תלמידו):

ט ולא אמרינן יד בעל השטר על התחתונה אלא בכל כי הני גווני דלעיל שאין השטר בטל לגמרי

כד אבל בדבר שהשטר בטל בו לא כגון שכתוב בשטר פלוני נתחייב לפלוני מנה (יט) לפרעו בפסח צריך לפרעו בפסח הבא ראשון ואינו יכול לומר לא אפרענו כה אלא לפסח שאחר כמה שנים וכן כל כיוצא בזה:

ופלגא: (טו) אי תפס אפי' בעדים וכ"כ ה"ה ומביאו ב"י ומשמע אפילו תפס שלא ברשות וכ"כ נ"י בפשיטות בסמ"ע ס"ק כ"ג והבאתי לשונו לקמן בסמוך ס"ק י"ו וכן משמע מדברי הרא"ש והרבה פוסקי' והו דלא כבעה"ת בשם הרמב"ן ומביאו ב"י ועיי' בש' נ"ת שהאחרי'...

ה טור וכ"ם הרמב"ם סוף הלכות מלוה ולוה וכן כתב הרי"ף בפרק ...

טורי זהב

כתב רמ"א כאן עוד סי' קכ"ה סעי' ו' דאם כא זכוב ומשך הדיו לא יחזוק כו' ומ"ש שהקפל פחות וכו' לא נתכוין לומר מטעם בעל השטר על התחתונה לא בא להורו' פירושו דהאי קפל וספל שיש חילוק ביניה' והולכין אחר התחתון בין לקולא בין לחומרא ומ"ש הטור שיד בעל השטר על התחתונה אלא האי טעם על מה שאנו תולין בזכוב שהוא סברת רחוקי' ולא אמרינן מורה הוא אבל אם למט' קפל בלאו זכוב אין לו אלא הפחות אלא מורה הוא ולא להקדות אמאי לא אמרינן כאן כמו דאמרינן בשאר לשונו' המותרים וא"ז בסי' רי"א בסי' ס"ב דכבר כתב ב"י פי' הטעם דוקא כשהם סמוכי' כגון אסתרי מאה מעי וכו':

סעיף ח' בשובר יד בעל השטר על העליונה הקשה הסמ"ע מסי' ע"א במלוי' דסימני' ללוה דאמרינן דוקא בשבוע' היסתי' והטעם כיון דהשטר ברור וה"כ כיוצא כך וכ"ל דשם אין זכות ללוה רק מכח דבור המלוה שאמר שהאמינו ואין הלוה יכול לטעון

הגה (כ) ויש אומרים (כא) היינו דוקא בדבר דליכא למיתלי בטעות אבל בדבר (כב) שאפשר שטעה בו הנותן כגון דאמר לאון דלא מהני במתנה ודאי כתכטל השטר (תשובת הרשב״א):

י ז הרבה מהמפרשים כתבו שעכשיו (כג) שנהגו לכתוב הר״א כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי אמרינן בכל לשון מסופק יד בעל ה שטר על העליונה:

הגה (כד) וכל לשון שהוא כו כולל יותר ליפוי כח בעל השטר ותמיד משמע כך כח לפי דעת השומעים דנין אותו כך אפילו ליפוי כח בעל השטר (תשובת הרשב״א):

יא ח כתוב בשטר ממטבע פלוני כט ראינון כך וכך חייב פלוני לפלוני ונמחק אותו סכום ואינו ניכר: ל אין לו אלא שנים מאותו מטבע:

יב כתוב בשטר סלעים מלוה אומר חמש ולוה אומר שתים לא נותן לו שתים ט ונשבע לו היסת על השאר לב (כה) ואי (כו) תפים (כז) מפקינן (כח) מיניה: כתוב

שפתי כהן

ונראה דגם המחבר מודה בזה אלא דלרבותא נקט האי דיכא ועיקר כוונתו על מ״ש וכגכל כיוצא בזה (עיין בתשוב׳ ר״ם מ״ו וס׳ מ״ח אח״ה כ׳ ובתשו׳ מהרשד״ם סי׳ י׳ וסי׳ כ״ו): (כ) ו״י כו׳ גם הדעה הראשונה מודה בזה כדאית׳ להדיא במהרי״ק שם וא״ל ואע״ג דהיכא דבטל השטר לגמרי לא אמרינן יד ב״ה על התחתונה הלא דבר פשוט הוא דהיינו דוקא היכא שהספק תפל בכוונת הנותן או הלוה כשהיא דמתחייב ליתן לחברו מנה אחר פסק שפסק הרא״ש שצריך ליתנו א״פ הכא דאון דודאי לכך נתכוין הלוי המכתיב את השטר דלא״תה שטר׳ למאי אהני כיון דמצי לקווי עד פסח של יובל הגדול אבל בכה״ג דאיכ׳ למימ׳ שהנותן סבור דשפיר מהני ליטנא דהכתה וכמ״ש הרא״ש ואכו מספקא לן הלכתא כמאן פשיט׳ דבכה״ג איכא למימר דאוקי נכסי׳ בחזקתייהו ואע״ג דאיכ׳ שטר יד ב״ה על התחתונה ולא מהני ליטנא דהכתה הכתוב בשטר הלואה ואפי׳ יתבטל השט׳ לגמרי עכ״ל ומ״ש הרב בל׳ וי״א כו׳ היינו משום דנדעה הא׳ לא הוזכר אילוק זה כפירוש וכן דרכו בכמה מקומות:

(כא) היינו דוקא כו׳ כתב הב״ש ולא משמע הכי כדברי ה׳ הא׳ פ׳ כ״ג מה׳ מלוה וכ״י פ׳ ג״פ גבי שטר שזמנו בשבת ומקור דבריהם לקוח מבעה״ת שער כ׳ ועיין עוד בהגה׳ מיי׳ ס״פ י״ט מה׳ עדות שם הארוך בזה עכ״ל ולא דק דבכל המקומות שם מיירי שאם היינו אומרים יד ב״ה על התחתונה היה השטר נפסל מיד והיה נודע פסולו בודאי שהוא מוקדם וכה״ג מש״כ בהך דמהרי״ק ס״ל שהנותן טעה והיה סבור דיועיל בכה״ג אין חולק עליו ודוק׳ ברור׳: (כב) שאפשר שטעה כו׳ כתב הסמ״ע וז״ל נראה דאיירי בלשונות שאוקמה לו בו המתנות כגון שדה זו שתתנו לו וכמ״ש בר״ם רמ״ה כו׳ שטעה וסבר דל׳ זה יועיל ובאמת אינו מועיל וק״ל עכ״ל ולא ידענא מאי נראה דקאמר דהא המבוא׳ עכין אמר הכ״ל לאתויי הך דמהרי״ק שכתב בשטר הבוראה אני מקנה לפלוני כו׳ שהבאתי בסמוך ס״ק ד׳ וגם דינו דאתננו לו כל״ע דנראה דמהרי״ק לא קאמר אלא בליטנא דהכתה כיון דהרא״ש סובר דמהני א״כ י״ל שהנותן טעה וסבר וכן משמע מדקדוק ל׳ מהרי״ק שהבאתי בסמוך וכן משמע בד״מ אבל בליטנא דאתננו דליכא למ״ד דמהני א״ל שהנותן טעה בכך הלכך היכא דלפב׳ לפרש השטר בל׳ אתננו ואפשר לפרשו בל׳ אחר דמועיל לא אמרינן בכה״ג יד ב״ה על התחתונה ודוק: (עיין בל״ח סי׳ מ״ט ס״כ בהג״ה וסעיף ו׳): (כג) שנהגו לכתו׳ כו׳ עיי׳ בתשוב׳ מהרי״א ז׳ תיים סי׳ ר״ח דף מ״ח ובתשו׳ מהרל״ט סי׳ קכ״ב: (כד) וכל לשון שהוא כולל כו׳ עיין בתשו׳ מהרש״ך סי׳ ק״ן וסי׳ קנ״ח ובתשוב׳ מהרשד״ם סי׳ שמ״ו: (כה) ואי תפים כו׳ בפ׳ ג״ת סוף שטר ס״ח הקשה דהא אמרי׳ בהמקבל (ונתבאר לקמן סי׳ ש״ו ס״ג) דבשטר דכתיב שנין סתם׳ לא מפקינ׳ מיד המלוה בשקדם ואכל כיון דהוי מילתא דעביד׳ לגלויי והניח בקושי׳ ולק״מ ואיפשטתיתה דגבי הב״י פ׳ המקבל שהביא הוא עצמו לעיל בדף הקודם וא״ל והא דלא מסייעי׳ ללוה מליטנא דשטרא דמשמע שתים דכתיב ביה שנין סתמא כדאמרינן בפ״ק גבי סלעין דינרין משום דכיון דהניחו לו למלוה לאכול פירות של שנה שלישית איתרע ליה סהדות׳ דשטרא וזה דעת הרשב״ר ז״ל עכ״ל וכה״ג כתב בחידושי הריטב״א פ״ק דמציעא ע״ש: (כו) תפים היינו בחתפס בעדים דאל״כ כאן כמנו ע״ש בסמ״ע וכן הוא בה׳ המ׳ וב״י ושאר פוסקים וכ״ל דהיינו כשטוען המלוה ברי שהלוה לו יותר אבל אם הוא ש״ח שנתחייב לו בשטר זה אפי׳ תפס שלא בעדים מפקינן מיני׳ דהא לא שייך כאן מגו כיון דלא״י לטעון ברי: (כז) מפקינן מיני׳ ר״ל השטר מסייע ללוה דסתם סלעים אינו משמע יותר מב׳ וכתב בסמ״ע ס״ק ל״ב דלפ״ז כדין שלפני זה דהיינו בנכתב בשטר דאיכון ונמחק הסכום ומתברא לומר דהיינו תפיסה כו׳ ואין דבריו נכונים דבנמחק שאני דאל״כ כל מי שיש לו שטר יתפוס הרבה וימחוק הסכום אלא ודאי אין דנין מחק שלא להורעת כחו של מוציא וכן הוא בטור ומחבר לקמן ס״ס כ״ד גבי סובר שכתב דאיכון ונמחק דאין דנין אלא בפחות שבלשונות (ואין לך תפוס ועומד יותר מסוכר) והוא מטעם הנ״ל וכמ״ש הבעה״ת בשם הריב״ן מביאו ב״י שם ע״ש: (כח) מיניה לפ״ז היה נראה לכאורה דגם בסוכר שכתוב שפרע לו דינרים אינו פטור רק משתים וכדעת הריטב״א

מאירת עינים

ראשון וכ״כ בתשובת הרא״ש ועפ״ר וק״ל: כו שאפשר שטעה בו הנותן כו׳ נראה דאיירי בלשונות שאוקמה לו בו המתנות כגון שדה זו שתתנו לו (וכמ״ש בר״ם רמ״ה ומשום דכה״ג לא שייך לומר אין כונת אדם על דבר שבלא ידו יתבטל השטר דאמרינן הוא לא נתכוין לבטלו אלא שטעה וסבר דל׳ זה יועיל וכמ״ש אינו מועיל וק״ל: כז כולל יותר ליפוי כו׳ [illegible] כתב ב״י בשם תשובת הרשב״א מי שהזכין בית לחברו ועליו עליות וע״ג עליות וכתב בשטר שאוכן הסכין מתחתיות ביתו עד סוף עליונה ואח״כ טען ראובן שלא הסכין לו רק עליי׳ א׳ שעל גבי הבית והשופר אומר שכוונתו היתה על כל העליות כו׳ הדין עם המלוה עכ״ל ד״מ ו״ב: כח לפי דעת השומעין וכ״כ בר״י בש׳ סי׳ ר״ו דאזלינן בשטרות אחר ל׳ בני אדם ד״מ שם: כט דאיכון כך וכך כו׳ ונמחק אותו הסכום פי׳ דלאחר תיבה דאיכון יש מחק ולא נכתב מה הלשון מה הוא הסך של דאיכון אמרי׳ דמוציא רוב שני׳. ל אין לו אלא שנים כראה דאם המלוה אומר חמש היה הסך והלוה אומר שנים היה דצריך לישבע היסת ופטור משבועה דאורייתא כמו בכתוב בו סלעים הנזכר בסעיף שאח׳ זה: לא נותן לו שתים הטעם דסת׳ סלעים הכתוב בשטר אינו פחותה משנים ואין זה כמודה מקצת בעל פה דחייב לישבע שבועה דאורייתא דהשם שאין נשבעים על כפירת שיעבוד קרקעות דהיינו על דבר הכתוב בשטר כך אין הודאה דשיעבוד קרקעות מביאו לידי שבועה דאורייתא ועיין לקמן סי׳ פ״ח דשם פסק הטור והמחבר כה״ד דה״ה אם המלוה אומר ה׳ והלוה אומר ג׳ דאינו נשבע ש״ד על המותר משום דה״ל בהא שמודה יותר ממשמעות השטר כמשיב אביד׳ והטור והמחבר דכתבו כאן דלוה אומר ב׳ משום דלא כתבו כאן שום דבר הבלתי מלשון השטר ושהוא מוסכם אליבא דכ״ע משא״כ בלוה אומר ג׳ דפליגי ביה תנאי ועפ״ר: לב ואי תפים מפקינן מיניה היינו

באר הגולה

ז דברי ירוחם בכ״ד ח״ל בשם רבינו סעדיה וכ״כ הרמ״בן בפ׳ חזקת בשם א׳ מרבותיו בשם רבינו סעדיה וכ״כ הר״ן וכ״יסס והרי״בש בסי׳ שמ״ה ח משנה ב״ב ד׳ קסה ע״א ט מסקנ׳ הגמ׳ לב״ע ב״מ דף ד׳ ע״ב דשטר הוי שיעבוד קרקעות ודין הקרקעות לכן דאין נשבעין על כפירתן ולא על הודאתן י ה״ה סוף ה׳ מלוה ולוה

טורי זהב

שהלאמכתני אפי׳ בלא שבועה דאין זה יודע מה בלב חבירו ומש״ה כל מה שיכול המלוה לומר לזה נתכוונתי הדין עמו ומטעם זה אי׳ בסי׳ ס״ס סעי׳ כ״ג בה״נה שטר א׳ מחול לך כו׳ מש״כ בסובר שהו׳ מקלקל השטר ועיקרו עשוי לזה שלא שיש בו ל׳ מסופק והלוה טוען בלי ודאי הוה כמו שיש מחק בשטר ואין המחק יודע דנתקלקל השטר אלא אי קניא לי הא קניא לי ממ״ש המחבר סי׳ מ״ט והיא דעת הר״מה דאי מסולק בשטר ואינו מסולק בסוב׳ דיד בעל השובר על התחתו׳ ומ״ש סתר למ״ש כאן ובאמת חולק שם רבינו הטור וס״ל דהדין עם בעל השובר וכ״ל דפ״ל כמו דעה זו כאן שהוא כ״ד והרמ״ה שם ס״ל בים חולקין כאן ולפ״ז הי׳ לו להרב רמ״א בסי׳ מ״ט לקבוע הלכה שלא כדברי המחבר שם שהם כהר״מה ולבד זה כ״ל לפסוק שם כדע׳ הטור דהא קי״ל המוציא מחבירו עליו הראי׳ כמ״ש כאן כן עיקר וכל״עד ברור׳:

סעיף יא ונמחק אותו סכום כ״ל אם בא שטר לפני ב״ד וכתוב בו סלעי׳ ולא נכתב שסכום סכום רק הניח מקום פנוי אצל תיבת סלעי׳ והאמין לזה למלוה שיכתוב שם איזה סך שירצה אפי׳ שנים אינו נוגה בשטר זה כיון שיכול להזדייף ולכתוב יותר ממה שהלו׳ וכמ״ש בר׳ הסי׳ אע״ג דפי׳ יכול לתקנו קודם שבא לב״ד מטעם דכיון דהעדים חתמו על זה תחלה בפיסול שוב אין לו תקנה וכמ״ש בסי׳ מ״ה סעי׳ ע״ז בכל״עד ברור ונכון:

סעיף יב ואי תפים מפקינן פי׳ בעדים דליכא מגו מה שהאריך בסמ״ע בכל״ע היאך הוה הדין בהך שבסעי׳ שלפני זה דכת׳ דאיכון ונמחק וכו׳ לענין אי תפים בעדים וכל״עד דכיון שיש מחק בשטר ה״ל כלית׳ לשטרי וה״ל כתביע׳ בעל״פ ופשיטא דלא מהני תפיס׳ בעדים מש״כ בספק פי׳ של לשון השטר אם לזכות אם לחוב ומשום שהוא בא להוציא אמרינן יד בעל השטר על התחתו׳ מש״ה אי תפים אפי׳ בעדי׳ אמרינן ידו על העליונ׳ ותו״ס כתב ב״י שכתב הטו׳ דין תפיסה מהני קוד׳ דין שטר שכתו׳ בו דינרים סתם ולא כתב שכתבו קודם דאיכון ונמחק

יג ‎ כ כתוב בשטר פלוני לוה מפלוני כסף נותן לו חתיכה של כסף כל רהו לג פחות שבמשקלות כתוב בו מטבע של כסף אם פרוטות של כסף יוצאות באותו מקום נותן לו פרוטה ואם אין פרוטות של כסף יוצאות בו נותן לו מטבע של כסף לד הקטן שיוציא שם לה (כט) ואם כתוב בו דנרי כסף או כסף דינרי נותן לו ב' דינרין של כסף ואם כתוב בו כסף ברינרי לו נותן לו כסף ששוה שני דינרין של זהב (ל) ואם כתוב בו זהב דינרי נותן לו דהבא פריכא שוה שני דינרי זהב ואם כתוב בו כסף ברינרים נותן לו שברי כסף ששוה שני דינרים של כסף ואם כתוב בו זהב נותן לו חתיכה של זהב פחותה שבמשקלות ואם כתוב בו מטבע של זהב נותן לו מטבע קטן היוצא של זהב׃ כתוב בו זהב דינרים או דינרי זהב נותן לו שני דינרי זהב ואם כתוב בו זהב ברינרים נותן לו זהב שוה שני דינרין של כסף (ונכסיו כותן הוה אין חילוק בין אומר ליה דינרין לדינרי (מגיד סוף הל' מלוה) ונראה לי דנותן לו הפחות׃

יד (לא) ל המוציא שטר חוב על חבירו בכסף מאה דינרים או סלעים (לב) לז ולא יתפרש איזה מטבע) (טור) אם היה כתוב בבבל מגבהו ממעות בבל ואם היה כתוב בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל לא היה כתוב בשטר שם מקום מ והוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל נ בא לגבות ממעות המקום שיצא בו השטר וטען הלוה שהמעות שאני חייב לו מכסף שהוא פחות מזה המטבע (לג) ישבע המלוה ויטול׃

הגה (לד) מיהו אם הביא הלוה ראיה שהיו דרין תחלה במקום שהמטבע פחות מזו נותן לו פחות (ר"ן ס סוף כתובות)׃

ע ואם היה כתוב בו מאה כסף ולא פירש אם סלעים אם פונדיונים מה שירצה לוה מגבהו׃

טו פ היה כתוב בו חשבון סתם הולכים אחר המנהג שרגילים לעשות בו באותו מקום סכום חשבונם לח צ כההוא שטרא דכתיב ביה שית

מאירת עינים

היינו בתפס בעדים דאל"כ כלאן במינו ... דבכל הכי דאמרי' דבעל השטר על התחתונה בעדי' לא מפקינן מיניה דסלקי הכא דל' השטר ... דפתם סלעים איכם משמע יותר מסכים ... דהיינו בכת' בשטר דאיכון וכמש' הסכום מסתבר למימר דמהני תפיסה ... וממ"ש הב"י והד"מ לא משמע הכי דדייק מדלא כתב הטו' דין זה דמהני תפיסה בתר כל הכי דיינן ש"מ דלא מהני תפיסה בכתוב בו סלעי' ומה"ט איכא למידק דלא מהני נ"כ בדין שכתב בו דאיכון וכ"מ׃

לג פחות שבמשקלות דכתם הלואות כסף אם לא בכתב בלדו דלוה לו מטבע ודאי כסף במשקל נלוה לו שמשקל הוא נ"כ דבר שידוע ומסוין להשיב לו בו כפי מה שהלוה׃

לד הקטן שיוצא שם פי' באותו המקום המפורש בשטר ואם לא נזכר בו מקו' הולכין אחר המקום שמוציא בו שטר על הלוה לתובעו בו וכמ"ש בסמוך סי"ד׃ לה ואם כתוב בו דינרי כסף כו' כלשון דדינים הללו הוא דסתם דינרי כאמ' על דינרי זהב וסתם דינרין כאומר בין על כסף בין על זהב ומפני ש"ד בעל השטר על התחתונה אינו נותן לו אלא של כסף והני מילי בסתם אבל אם כתב בלדו דינרי כסף או כסף דינרי או דינרין זהוב או זהוב דינרין הולכין אחר דבר המפורש בלדו והיינו דוקא אם כתב בו דינרי בלא בית אבל אם כתב בו כסף בדנרי הבי"ת הוא עושה הכל ומפרשין אותו שמ"ל כסף שוה ב' דינרי זהוב וה"ה אם כתב בו זהוב בדינרין מפרשין אותו שמ"ל זהוב שוה ב' דינרי כסף ועפ"ז כתבתי בפרישה דגרסינן בטור ובדברי המחב' בריש' כתב בו דינרי כסף או כסף דינרי בשניהן בלא נו"ן ובסיפא גרסינן כתוב בו זהוב דינרין או דינרין זהוב בשניהן בנו"ן כו' דבקט כל אחד ואחד רבותא לאמדינו דאם כתב בלדו זהב או כסף או אין מקפידין על נ' דינרי או דינרין וכמ"ש ...

שפתי כהן

הריטב"א שכ' ... הב"ח ס"ג לדעת ה' ... אינו סותרי לקמן ס"ס כ"ד ... דוכרים מנעל כל שטר שיש עליו ... מלוה ... והיינו כמ"ש הכנה"ג בשער כ"ג ...

באר הגולה

כ מברייתות ומשא ומתן שעליהם ב"ב דף קס"ה ע"ב ודף קס"ו ע"א ל לשון הרמב"ם בפ"ו מה' מלוה ולוה מברייתא כתובות דף ק"י ע"ב מ כתב בעה"ת בשער נ"ד משום דתלינן דבמקום נובייתא היה דר מעיקרא וכן כתב הר"ן שם בכתובות לדעת הרמב"ם נ שם וכתב ה"ה זה פשוט בטעמו מפני שאין מבורר בשטר דין אם באמונתו ליפול בשבוע' מפני שהלוה כתב סתם ס לדעת הרמב"ם ע שם ברמב"ם מברייתא דכתובות שם וכמ"ש ה"ה שם כל מטבע שהוא מכסף פ' הטור וכ"כ הרמב"ם בפ"ב כ"ו צ עובדא ב"ב דף קס"ו ע"ב פ' פי' סלע מדינה שהוא שמינית שבסלע צורי דהיינו חצי זוז צורי שהזוז הוא דינר ול' דינרין בסלע

... לח כההוא שטר כו' ... וכת' ב"י (דף קל"ו) שטר שכתוב בו מאה ומפרש דינרי' גם המאה הו' דינרין ואין אומרי' שהם מעות דאל"כ אסוכי מסכי להו

טורי זהב

לשם פשוט דלא מהני כבלע"ד ועיין סוף סי' כ"ד סעי' ה' שיש ג"כ חילוק בין דינרי סתם למחק (א"ה הרב ז"ל לא ביאר הדברים כל הצורך וכו' הטעם הוא שאם תועיל תפיסה במחק לא שבקת חיי דכל אחד דאלים ויש לו שטר מסך קטן ימחוק השבוע ויתפוס יותר מחבירו הרבה ומאלית הדין לוקח לאפוקי בדברי' סתם המחייב עצמו באותו השטר איהו דאתפסיד אנפשי' וכן ראיתי בת"מ שהביא הב"י סי' כ"ד וכן ראיתי שוב כ"ש (בשם מהר"שך בב"י ד"ה אין כותבין כו' עד ול"ע אמר אפי' בשטרות וכו' והכריע הכ"א דלכ"ע גם בשטרות אינו כשר אלא לאחר כיון שיש

שית מאה וזוזא דאיכא לספוקי בשית מאה לט איסתרא וזוזא או בשית מאה זוזי וזוזא דאמרינן שיתן לו שית מאה איסתרי שהו' פחות אבל אין לספק בשית מאה פרוטות לפי מ שאין עושים סכום חשבון מפרוטות (לה) ק לשון שרגילים לכתוב בשטרות אף על פי שאינו מתיקון חכמים אלא לשון שנהגו ההדיוטות לכתוב במקום ההוא הולכים אחריו (לו) ר ואפילו לא נכתב דנין אותו כאלו נכתב·

הגה וה"ה תקנות הקהלות דבר שהוא מנהג העיר (רמב"ם פ' כ"ג דאישות) מי שמגדל יתום בתוך ביתו וכתב עליו בשטר בני או היתום כתב על המגדלו אבי מא או אמי לא מקרי מזוייף ובשר הוא"ל וגדליהו לאוי לכתוב כך (תשובת מיימוני סוף משפטים סימן מ"ח):

מג שצריך לכתוב זמן בשטר וכל דיני האיחור והקדימה בפרצות · ובו כ"ט סעיפים·

א א כותבין בשטר זמן הלואה כדי שנדע מאימתי לקוחות יטרוף שהלקוחות שקנו קודם זמן הלואתו אינו יכול לטרוף מהם ואם לא כתב בו זמן כשר לגבות בו ממנו א (א) אבל אינו יכול לטרוף מהלקוחות שיכולים לומר קנינו קודם הלואתך (ב) ב ויש מי שאומר שאם קנה אחר שראו העדים השטר כתוב ותתום ב טורף מהם (ג (ג) שובר שאין בו זמן כשר ויד ג בעל השובר על העליונה) (תשובת הרא"ש כ' ע"ג):

ב ד אם השמיט הסופר ד ולא כתב לבריאת עולם ה וגם לא כתב חמשת אלפים כשר ואפילו

שפתי כהן

ונישוב מ"ש הבעה"ת על הרמב"ם על זה ע"ש ומ"ש הב"ח ככאן לא נתבררו לי דבריו: (לה) לשון שרגילים כו' עיין יוה"ח כתובה מהרש"ך ס"ג סי' ת"ו ת"מ ופי' ק"ו ובתשוב' מהרלב"ח קייס ס"ס כ"א· (לו) ואפילו לא נכתב דנין אותו כאלו נכתב פי' משום דמסתמא היה דעתו שיכתוב כן ולפ"ז משמע בפשיטות דהיינו דוקא שידוע שיודע מזה אבל אם לא ידע מזה אע"פ שנהגו ההדיוטות כן אין דנין אותו כאלו נכתב וכן הוכחתי לקמן סי' ס"א ס"ה בהג"ה ובזה מיושבים היטב דברי הרמב"ם פט"ו מה' אישות שכתב וז"ל תקנו הגאוני' שתהא האשה גובה כתובתה אף מן המטלטלין כו' כבר נהגו בכל המקומות שיכתבו בכתובה בין מקרקעי בין מטלטלי כו' הרי שלא כתב כך אלא כתב סתם אם היה יודע בתקנה זו של גאונים גובה ואם לאו או שנסתפק הדבר מתיישבים בדבר הרבה שאין כח בתקנה זו לדון בה אע"פ שלא נתפרשה כדין תנאי כתובה ע"כ ונדחק הכ"מ בפירוש דבריו שלא יחלוק על הפוסקים דדורשי' לשון הדיוט אע"פ שלא נכתב כאלו נכתב ולפי מ"ש אתי שפיר דודאי אילו לא היו כותבי' בשטרות בין קרקע בין מטלטלין פשיטא שלא היה ספק בדבר שהרי מעשים בכל יום שגובין מן המטלטלין וא"כ אינו יכול לומר שלא ידע שהרי מסתמא ראה או ידע אינו פעם שגבו מהמטלטלין ואם כן כ"ל להעלות על הדעת שהיא משום התקנה דא"כ היאך גבו ממטלטלי אלא ודאי ידע מתקנת הגאונים אבל עכשיו שכותבים בשטרות בין קרקע בין מטלטלי' א"כ יכול לומר לא ידעתי מתקנת הגאונים וגם לא ידעתי שנוהגין כן בכל השטרות ואף שראיתי כן לפעמים שגבו מן המטלטלין הייתי סבור מפני שכתבו כן בשטרות ואני לכך לא כתבתי כן שלא לגבות מן המטלטלין ונראה שזהו כוונת הריב"ש סי' שנ"ד שכתב דהרמב"ם איירי במקום שכותבים בכתובות שעבוד מטלטלי' ובזה י"ל כיון שמנהג המקום לכתוב וזה לא כתב נראה שלא נשתעבד אלא כדין הש"ס וא"כ היה יודע בתקנתן של גאונים שאז י"ל שעל תקנתם הוא סומך ואם לא ידע בה י"ל שלא תגבה ממטלטלי דיתמי כו' עכ"ל ומביאו בכסף משנה פ' ט"ז מה' אישות ע"ש · ועוד ראיה לדברי דהא הרשב"א כתב בתשובה סימן אלף ס"ח וז"ל שאלת שמענו מאחי שאיזו הנהגת בארץ הזאת אף על פי שלא כתוב ככתוב דמי ואמרת שאת דעתי נוטה למה שפרשו בהכתו דורשים לשון הדיוט דמה שהורגלו ההדיוטו' מעצמן בלי תקנה אפילו לא כתב כמי שכתב דמי כדאמרינן בתנאי כ"ד תשובה כן הוא ועליה סמכתי ודבר ברור הוי כו' וגם הב"י הביא בסי' זה שכ"כ הרשב"א בתשובה וכ"כ ה' המגיד פ"ח מה' שכירות בשם הרשב"א ודברי הר"ן פ' האשה שנפלו הביא ל' הרשב"א גבי שטר מברחת שכתב וז"ל שיש לדקדק עכשיו שהכל כותבים כן אם כדין אותו לאומרי' דשטרא עד שיכתבו וכך אמרה לנו בפירוש כדרך שעושים בתנאי כתובות ועל כתובות מפורש ואני למד מדברי מורי הרב שכתב בכ"ב גבי כתובהו בשוקא דכיון שהכל מורגלי' לכתוב כן בזמנינו אין צריך לומר כן בפירוש דאלו רצתה לכתוב היה מלוה שלא לכתוב בפרסיא ושלא לכתוב בשט' כן שהרי הוא יודע שכך הם כותבי' וכאלו לוה בפירוש כתבוהו בשוקא הוא ואפשר לדון כאן כן ונראה' הדברים שהכל לפי ראות הדיינים שאי אפשר לומר באשה שתדע בנוסח השטרו' שכותבי' שטרות דנהגין לכתוב ועד שיעידו שכך אמרה להם בפירוש עכ"ל הרשב"א וכ"כ ה' המגיד פ"ו מה' זכייה לשון הרשב"א · ואם איתא הא כל לשון שנהגו ההדיוטות לכתוב אפילו לא נכתב ככתוב דמי אלא ודאי היינו דוקא כשידוע שזה ידע שנהגו ההדיוטות לכתוב כן · כן נלפע"ד:

מג (א) אבל אינו יכול לטרוף מלקוחות כו' כתב הסמ"ע דה"ה מבני חרי יש כ"מ אם יש על הלוה ב' שטרות ואין לו אלא קרקע כדי לשלם לא' מהן דלא מגבינן לזה דים לו זמן בשטרו דיאמר הלואתי היה מוקדם להלואת השני ע"כ ופשוט הוא וכ"כ הטור והמחבר לקמן סעיף כ"ג ועיין לקמן ס"ס ק"ד ובכ"מ סוף סעיף א' כתב וה"ה כלוה הי"ט כו' אלא לפי שמסתמא אין אדם מלוה לחבירו אא"כ יודע שיש ללוה קרקע כדי מעותיו כו' עכ"ל ולא ידענ' מאי קאמר דא"כ גם משום טריפת לקוחות א"צ זמן דהא אין נזקקי' משעבדי במקום שיש בנ"ח ועוד וכי מה יודע המלוה ממי לוה אפשר שלוה עוד מהרבה בני אדם מכל א' וא' כשיעור קרקע שלו או ילוה עוד מהרבה בני אדם: (ב) ויש מי שאומר כו' לפע"ד כן עיקר מדאמרי' בפ"ק דמציעא' (דף יט ע"א) גבי גט אשה וגט שחרור שכולן דאינן טורפי' מזמן הכתוב בהן דסתם לא ניתן לידם אלא לאחר זמן אלא כי אתאי למטרף אמרינן להו אייתו ראיה אימת מטא גיטא לידך הרי דזה הוי כאין בו זמן שהרי הזמן אינו מועיל לכן לטרוף ולפ"ה משמע דמהני לטרוף מזמן שמביא עדים שראו הגט בידם וכן משמע מדברי הפוסקים בפ"ב דגיטין בסוגיא דמפני מה תקנו זמן בגיטין משום פירות כו' בדף י"ז ע"ב ודוק: (ג) שובר שאין בו זמן לא ידעתי למה כתבו בלא מבואר הוא

מאירת עינים

לט איסתרא וזוזא כו' איסתרא הוא פלג מדינה שהוא שמינית שבסלע צורי דהיינו תני זוז צורי דהוא דינר והוא שמסיק וכתב שיתן לו איסתרא שהוא הפחות וקי"ל: מ שאין עושין סכום חשבון מפרוטות פי' אלא מצרפין אותו לזוזי או איסתרא וכותבין חשבון הזוזים או האיסתרא: מא או אמי [illegible] וכתב עוד גם ומה"ט יש להכשיר אם כתב לאמתו אמו:

מג א אבל אינו יכול לטרוף מהלקוחות כו' בפרישה כתבתי שה"ה אפילו מבני חרי יש כ"מ אם יש על הלוה שני שטרות ואין לו אלא קרקע כדי לשלם לא' מהן דלא מגבינן לזה דים לו זמן בשטרו דיאמ' הלואתי היה מוקדם להלואת השני שאין זמן בשטר: ב טורף מהן הטעם משום דמצע' כתיב' העדי' מפקי לקלא וכודאי שמעו הלקוחות ואינהו הוא דאפסידו אנפשייהו אלא שבלא ראוהו העדים יכולין הלקוחות לומר קנינהו קודם להלואתו וזה ברור בעיני · ולא כע"ש שכתב וז"ל שהם מפקין ליה לקלא כו' ע"ש דמשמ' מלשונו שעידי הראי' מפקי לקלא ולא"א דלא מהני דמפקי לקלא אלא עדי' המיוחדי' על הקנין או על החתימה וק"ל: ג שובר שאין בו זמן כשר וע"ל בסעי' כ"ד מ"ש המחבר עוד מזה ולקמן סי' כ"ד ס"ג יתבאר דתחילת תיקון השובר היה כך שבאם אין העדי' יודעי' הזמן הנכת' בשט' שלא יכתבו שום זמן בשובר שמ' יאחרו עידי השט' הזמן ע"ש: ד ולא כת' לבריאת עולם קמ"ל דלא מצי הלקוחות למימ' אין המנין דזמן השטר מתחיל לבריאת עולם אלא מיום שנים אחר בריאות עולם ונמצא קנינהו קודם להלואתו: ה וגם לא כתב כו' פי' אפי' השמיט שניהן כשר

באר הגולה

ק מהא דמסיק בגמ' במה הכלי שטון דורשין ל' הדיוט וכו' ב"מ דף ק"ד ע"א
ר וכ"כ התוס' שם דלאו דוקא כשנכתב פשוטא שיש לו לקיים כמו שתקנה דהא לאו אסמכתא היא

מג
א לשון הטור ממסקנת הגמ' ב"מ סוף דף ז'
ב ר' ירוחם כ"ד ח"ב מ"ס א
ג כמ"ש לעיל סעיף ח' ועיין לקמן סעיף כ"ד וסימן כ"ד
ד טור בשם ר"י וכ"כ התו' אהא דא"ר כהן ספרו דוקנא כתביה ע"א ד"י ע"א

טורי זהב

בו הרבה תנאי' ע"ש וזו היא דעת ר"ם אבל בחדושי רשב"א לא כ"כ ע"ש· ע"ש היה כתוב לשון שמשתמע כך וכך וכו' עד אם תפס יותר בעדי' וכו' ע"ל ס"ס ש"א בהא דפרדיסי בתו' וה"ה דלפיק כו' כל פרדיסי לאו' לו' הטעם משום שהוא מוחזק כ"ל דאם הוי כמוחזק אלא בעדים ודוק כ"ל · ע"ש כתב א"א הרא"ש ז"ל כן כתב וכו' עד בשם רבינו סעדי' וכו' אבל' דהטור לקמן סי' קי"ג סעי' ד' לא פי' כן וכ"כ ב"י בשם בעה"ת פרמ"כן וכ"כ בר"ו ועלמו בג"ד ק"ח ו"ל וטופסי דשטרי שלנ"כ מיינב' שאם הסופר כתבו מעצמו בלא ציווי המשעבד ע"כ וכ"כ הרמ"כם פי"ק מה"מ ומ"מ אם א"כ אין ראי' דמהני בשלא כת' יד ב"ה על המתנה וק"ל ע"כ):

לא מסתמא הם בחזקת אנודים וכותבין לו שטר אחר פי' אפי' באחריו [ ] והיינו שידוע שהיו שם שטרותיו ואף הרשב"א (הביאו הב"י) מודה בזה ומ"ש הרשב"א שהעדים כותבין בלא אחריות היינו כשאין ידוע שהיו שם שטרותיו כ"כ בד"מ ס"ס זה ע"ש :

מב א אפילו לגבות בו לאלתר פי' אף דבלאלתר ליכא למיחש לזיופא דהעדים זוכרים מה היה כתוב בו והטעם דבעינן שיהא ראוי לקיים ימים רבים וילפינן מקרא' דכתי' בספר ירמיה ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים: ב אבל שטר אקניית' כו' פי' שטר שקונה בו שדה או בית שכות' על' כייר שדה פלוני מכורה לך או נתונה לך וכמ"ש לקמן סי' קצ"א שאינו עומד לראי' בלל אלא אחר שקנהו בשטר

ממה דהא האמנה לאחד הפקידו כו' ואין לשונו מדוקדק דהא אפי' אם האמנה לאחד מסר לידו הוי שלי"ש כמ"ש הבעה"ת והר"ב לקמן סי' ר"ו סוף סעי' ב' וע"ש :

מב (א) פסול אפילו לגבות בו לאלתר · כ"כ הטור וז"ל ואם כתבו עליו כסול אפילו לגבו' בו לאלתר כו' ור"ת מכשי' אם בא לגבות בו מיד ולא כהירא לא"א הרא"ש ז"ל עכ"ל ודבריו צ"ע כי מהרא"ש לא משמע כן דז"ל הרא"ש ור' יוחנן אמר אפי' בשטרות כו' והא לית הלכתא כר"י משום דפריך סתמ' דש"ס לעיל גבי שטרות והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וכן פסק רב אלפס ור"ח ז"ל פסק הלכה כר"י אף בשטרות ולא מסתבר ועוד יש לפרש דדוק' בגטין הוא דיכש' ר"י מכאן ועד עשרה ימים אבל בשטרו' שיש הרבה תנאי' וחילוקי ענינים רבים לא דכירי ודוקא לאלתר מכשר ואתיא שפיר כר"י הא דפריך והא בעינן כתב שא"י להזדייף עכ"ל הרי דר"ת לא הזכיר מלאלתר וא"כ למ"ש הרא"ש במסקנתו ועוד יש לפרש כו' יכול להיות שמסכים לדברי ר"ת דהלכה כר"י בבא לגבות לאלתר (גם דברי הב"ח בכאן תמוהי' שכתב דס"ל להטור פי' בתר' עיקר ולהרא"ש דפסק כר"א משום דסוגיא דש"ס אזל' כותיה כו' דהא לפי' בתרא לא אזלי סוגיא כר"א ושפיר אתי' סוגיא אף כר"י וכמ"ש הרא"ש) וכן משמע בר"י כ"ד ח"ב שכת' וז"ל ורב אלפס פסק כי הוא פסול אפי' לאלתר וכן נראה מהרמב"ם ז"ל ור"ח ז"ל פסק שכשר ויש מי שפסק דוקא לאלתר דיכולי' לזכור התנאים אבל אחר י' ימים פסול עכ"ל · ואפשר ס"ל להטור והב"י דהני דלפי' בתרא אתי שפיר הא דפריך בפ"ק והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף מ"מ הא דקאמר התם בפ"ב דף כ"ב סוף ע"א דפתר' כדי לכתוב עליו הגט לא אתי שפיר לר' יוחנן אף לפי' בתרא דבשלמא בפ"ק י"ל דפריך אסתם שטר שבא לפנינו לאחר כמה ימים אבל בפ"ב הל"ל דפתרא כדי לכתוב עליו שטר דהא לא בקט דפתר' אלא משום שיעורא דשבת והיינו שכתב הרא"ש בתר פי' בתרא ואתיא שפיר כר' יוחנן הא דפריך והא בעינן כתב שא"י להזדייף ולא קאמר דאתי נמי שפיר הך דדפתרא שהזכיר הרא"ש לעיל דלא אתי כר' יוחנן · כן נראה לומר לדעת הטור והב"י · אבל אין זה מוכרח וגם לא מסתבר לומר לדעת הטור והב"י דכוונת הרא"ש לומר דאתיא שפיר כר' יוחנן הך דפרק קמא ולא הך דדפתרא דא"כ כיון דמ"מ לא אתיא סוגיא דש"ס שפיר כר' יוחנן מאי כ"מ דהך דפ"ק אתיא כר' יוחנן אלא נראה דלמסקנת הרא"ש הך דדפתרא נמי אתי שפיר כר' יוחנן דמסתמא אין כותבים לגבות מיד דסתם שטר לראיה הוא וכ"ע · ולענין דינא אפשר שדעת המחבר כיון שמהרי"ף והרמב"ם נראה שבכל ענין פסול וכמו שדרכו לפסוק תמיד כהרי"ף ורמב"ם וא"כ כ"ע לדידן ולענין דינא כיון שמהרא"ש ור"ח ור"י ירוחם נראה דאם בא לגבות מיד כשר וכן כתב הרשב"א בקדושין פ"ב דגיטין וז"ל ועוד יש לי לפרש דאף ר"י לא הכשיר בשאר שטרות דתנאיהן מרובי' אלא לאלתר אבל מכאן ועד עשרה ימים לא דכיון דרגיל למכתב בהו תנאי' הרבה דלמא זייף חד מינייהו ולא דכירי ליה סהדי משא"כ בגט דלא רגילי למכתב בהו תנאי' מרובי' והשת' ליכא למימר דהא דאמרי' בפ"ק והא בעינ' כתב שא"י להזדייף אתי' אף כר"י עכ"ל (ועיין בבעל העיטור דף י"ד ע"ב) ונראה דהוי ספיקא דדינא :

ואלמלא הייתי כדאי להכריע הייתי אומר שכדברי רבינו אכשל עיקר דהא קי"ל ר' אלעזר ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן דהוא רביה דר' אלעזר וכמ"ש הרא"ש גופיה וכן הרשב"א א"כ גם באידך קי"ל כר' יוחנן וכ"כ הבעל העיטור דף י"ב ע"ב דמסתבר כרבינו חננאל דפסק כתרוייהו כר' יוחנן דרביה דר' אלעזר הוא ומה שהקשו הרא"ש והרשב"א מהא דפריך בפ"ק והא בעינן כתב שא"י להזדייף ומתוך כך דחקו לומר דר' יוחנן לא מכשיר אלא לאלתר ולא לאחר זמן ולפעד"נ דא"צ לזה אלא לעולם ר' יוחנן מכשיר בכל גווני וכדמשמע פשט' דמלתא דר' יוחנן וכן מדפריך הש"ס מהכתיב למען יעמדו ימים רבים כו' וכן נראה להדיא מדברי הרמב"ן בקדושיו פ' חזק' הבתים גבי כתב לו על הנייר ועל החרס בדף כ"ח וז"ל ולר' יוחנן דמכשיר התם אפי' בשטרות אתי שפיר דכיון דעדי מסירה כרתי לא איכפת לן אם יכול להזדייף או לא דלא סמכינ' אהאי שטר' וכי אתי לבי דינא צריך לאתויינהו לעדי מסירה ולינהו מסהדי ועלייהו סמכינן ואפי' מכאן ועד עשרה ימי' כשר דלאו הוא כי תנאה מדכיר דכיר ביה כדאמרינן בגוטין בפ' המביא תנין עכ"ל והיינו דוקא בעדי המסיר' הם לפנינו כדמשמע מדברי הרמב"ן וכדמוכח נמי בש"ס מדקאמר ר' יוחנן אפי' לאחר כמה ימי' דאם איתא דהוה כי תנאה מדכר דכירי וכן משמע להדיא מפירש"י והתוס' והר"ן שם דהיכ"ל דליכ' עדי מסירה לפנינו בכ"ע קיימי' שמא זייפתה והכי מוכח נמי להדיא בש"ס דף כ' ע"ב גבי יד עבד אמר רבא ותיפוק ליה דכתב שיכול להזדייף הוא כו' פי' כיון דאין עדי מסירה לפנינו וכדאיתא בש"ס שם וכ"כ הטור והמחבר בא"ע סי' קכ"ד ס"ד והוא שיהיו עדי מסירה לפנינו שאם דבר המזדייף הוא וא"כ בפרק קמא מיירי מסתמא בכל שטר אפילו אין העדים לפנינו ואע"פ דידוע דמסרה כיהליה בלאפיה סהדי מ"מ הכתא ליתנהו קמן ודלמא זייף השטר ועוד דאפילו תימא דלא שייכ' הך פירכ' אלא לר' אלעזר לק"מ דהא כתב הרא"ש גופיה בפ"ק דה"ה דכל הני פירכי שייכי אמתני' דכל השטרות העולים בערכאות ש"ע כשרים והא בעינן כתב שא"י להזדייף כו' אלא משום דהך פירכי לא שייכ' אמתני' קבע לה רב אשי הכא א"כ שפיר פריך אר' אלעזר דאמר לא הכשיר רבי אליעזר אלא בגטין ולא בשאר שטרות ממתני' וכן כתבו התוס' שם דלר' אלעזר פריך כו' ולאו דהלכתא כותיה אלא דפריך לר' אלעזר תיקשי מתני' וכה"ג אשכח' טובי בש"ס · גם מדפתרא לק"מ דהא דקאמ' כדי לכתוב עליו הגט מילתא פסיק' נקט לכולי עלמא · והלכך כ"ע לדינא גם בלאחר זמן דר"ח גאון היה וכבר ידוע שקש' לחלוק על הגאון אם לא בראיה ברור' וכ"ש על ר"ח שכל דבריו דברי קבלה מפכמי הש"ס וכמ"ש הפוסקים עליו בכמה מקומות ובפרט שכבר ביררתי שדבריו כדאין עיקר : (ב) אבל שטר אקנייתא שקונה בו שדה או בית כגון שכתב לו שדי זו מכורה או נתונה לך וקנה בזה ואינה לראיה · כ"כ הר"ן פ"ב דגטין · ומכאן קשה על הבית חלש לקמן סי' קצ"א שהשיג על הסמ"ע שמחלק בכך וכתב וז"ל כתבו התוס' בפ' חזקת הבתים דהך דכתב לו על החרס אתיא כר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי ועוד י"ל דמיירי שכתב ידו כו' דלוקא אתימ' העדים פסול כו' ומדברי מהרי"ך נראה דאפילו אינו כתב ידו דמוכר וגם ליכ' עדי מסירה אלא עדי חתימה כשר בשטר קנין כיון דאינו עומד לימים רבים אלא לפי שעה ולא ידעתי מכין לו זה החלוק ומדברי התוס' בשם ר"ת מבואר הפך פירושו כדאמרן עכ"ל והרי דברי הסמ"ע שם הן הן דברי הר"ן והר"ב אלו · וכן משמע בתוס' פ"ק דקדושין דף ט' ע"א ד"ה כתב על הנייר כו' ובתוס' פ"ב דגטין דף כ"ב ע"ב ד"ה אבל בשטרות לא ובתוס' ר"פ ב' דכתובות דף כ"א ע"א וכ"כ הריטב"א פ"ב דכתובות בשם הרמב"ן וכן הוא בקדושי' רשב"א פ"ב דגטין בשם יש מחלקים · וגם בתוס' דפ' חזקת הבתים דף נ"א ע"א מוכח שם כן · ומ"ש התוס' שם דאתיא כר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי היינו לענין דלא בעינ' שיהא מוכח מתוכו וכהי דבגיטין וקדושין קי"ל דבעינן עדי מסירה היינו משום דאין דבר שבערוה פחות משנים משא"כ במכר ומתנה דיהודאת הנותן או המוכר

באר הגולה: ק כאן הנפקד במנו שהיה מחזירו לו כינו לבינו טור * פי' אמור שבימוקא מתרגמי' כרבותא ר' היינו בידוע שהיו שם שטרותיו סמ"ע בשם ד"מ

מב

א לשון הטור וכר' אלעזר דאמר לא הכשיר ר' אליעזר אלא בגיטין גיטין דף כ"ב ע"ב

נפל ואתה מצאתו ואף על פי שלא הפקידו אצלו בערים ק:

לא הנה מי שהיו שטרותיו בעיר שנשבה ° כרכום מסתמא הם בחזקת אבודים ו וכותבין לו שטר אחר ואפילו הלוה עומד וצווח אין משגיחין בו: (מהרי"ק שורש קי"ו):

מב שכותבין השטר בכל לשון ודין אם אין המטבע מפורש בו· ובו ט"ו סעיפים:

א י אין כותבין שטר חוב על דבר שיכול להזדייף ואם כתבו עליו (א) פסול א אפילו לגבות בו לאלתר: ודוקא שטר חוב ב (ב) אבל שטר ° אקנייתא כשר (ר"ן פ"ב דגיטין) כל

טורי זהב

א ליוחנן ע"ש על מתני' דמי שפרע מקצת חובו ושמא ס"ל לרא"ש דלאו מן שכותבין אף העדי' וצ"ל פי' כ' לדס"א כ"י במ"ש בשם הנא"ש ודוק ע"ש : בטור עא"ע וכן בשטרי מקח וממכר וכו' צריך לקרוע הראשון או לכתוב כפי' בשני קאי אמכר דאלו במתנה א"צ לכתוב זה הל' אלא שטר מתנה בפתם דבמכר אמרינן אחריות ט"ס ולא במתנה אלא אגב מכר נקט מתנה וכן משמע בסמ"ע פ"ק כ"א ק"ל ע"כ מהרל"ק) :

שכתבוהו סתם בלי חולק וע"ל ר"ס ל"ט מ"ש בסמ"ע בשם הנ"י ב כמו שישתעבד הערב פי' כשקודם שחתמו העדי' כת' בשטר פלוני לוה מפלו' ופלוני ערב ואח"כ חתמו העדי' דמשתעבד הערב אף כשלא קנו מידו ואף לאחר שהלוהו כיון דכתב ליה בשטר וכמ"ש הטור והמחבר לקמן בסי' קכ"ט וה"ה דכותי' גבי לוה שיכול להתחייב נפשו אף שאינו חייב ועפ"ר : ג וכל שכן כשכותב לא' כו' דומה לזה כתב הטור והמחבר לקמן סימן ע"ה סעיף א' וכמ"ש בהגה"מ ע"ש וע"ל סימן פ"א סכ"ט דה"ה אם הודה בע"פ שקבל המעות שבשטר או שמקבלו הוא מחילה : ד והעיד בו עדי' היינו שחותמין בו והעידו על כתב ידו ונתנו למלוה שלא בפני עדים ומ"ש וכן אם כתב שטרכו' מיירי שאין חותמין בו עדים אלא שנתנו בפני עדים וה"ה אם כת' בלשון חתימת מטה ומסרו בפני עדים דנ"כ הוא מלוה בשטר דעדי מסירה כרתי : ה הרי זה שטר כשר ר"ל לגבות בו ממשעבדי וכן מ"ש אחר זה ה"ז מלוה בשטר היינו לגבו' בו ממשעבדי וכמ"ש שלפני זה לא איירי אלא לענין חיוב לחוד ודוק : ו והוא שיהי' כת' ידו שאינו יכול להזדייף

שם עדים ג או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אף על פי שלא אמר אתם עידי הואיל ואמר בשטר הרי זה כמי שאמר הוו עלי עדים וחייב לשלם אע"פ ששניהם מורים והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום (ו) שהרי חייב עצמו ב (ז) כמו שישתעבד הערב (ג וכ"ש כשכותב לאחר קבלתי ממך כך וכך על החוב שלי שיש כידך דהוי מחילה אף על גב דידעינן דלא קבל) (כ"י סי' ע"ג בשם הריטב"א) :
ב גלוה שכתב בכתב ידו ד (ח) והעיד בו עדים ונתנו למלוה ה הרי זה שטר כשר וכן אם כתב שטר ד אף על פי שאין בו עדים (ט) ונתנו למלוה בפני עדים הרי זה מלוה בשטר ו (י) ה והוא שיהיה כתב ידו שאינו יכול להזדייף ויקראו אותו העדים שנמסר בפניהם ו ויש מהגאונים שהורה (יא) שצריך לומר לעדים שמסרו בפניהם ז (יב) חתמו והעידו שנמסר בפניכם :

מא דין מי שנמחק או אבד שטר חובו · ובו ד' סעיפים:

א א מי שבלה שטר חובו והרי הוא הולך להמחק א (א) מעמיד עליו עדים ב ובא לב"ד והם עושים לו קיום :

הגה

טורי זהב

ס' מא בסעיף א' בש"ע והוזקקנו לעדותן על עדים · לא נתקררה דעתי בפי' דבר זה כפי מה שראיתי מפרשי' דבר זה דהסמ"ע פי' דקאי אעדים

שית מאה וזוזא דאיכא לספוקי בשית מאה ° איסתרא וזוזא או בשית מאה זוזי וזוזא דאמרינן שיתן לו שית מאה איסתרי שהו' פחות אבל אין לספק בשית מאה פרוטות לפי ם שאין עושים סכום חשבון מפרוטות (לה) ק לשון שרגילים לכתוב בשטרות אף על פי שאינו מתיקון חכמים אלא לשון שנהגו ההדיוטות לכתוב במקום ההוא הולכים אחריו (לו) ר ואפילו לא נכתב דנין אותו כאלו נכתב ·

הגה וה״ה תקנות הקהל או דבר שהוא מנהג העיר (רמב״ם פ׳ כ״ג דאישות)

מג שצריך לכתוב זמן בשטר וכל דיני האיחור והקדימה בפרטות · ובו כ״ט סעיפים ·

א א כותבין בשטר זמן הלואה כדי שנדע מאיזה לקוחות יטרוף שהלקוחות שקנו קודם זמן הלואתו אינו יכול לטרוף מהם ואם לא כתב בו זמן כשר לגבות בו ממנו א (א) אבל אינו יכול לטרוף מהלקוחות שיכולים לומר קנינו קודם הלואתך (ב) ב ויש מי שאומר שאם קנה אחר שראו העדים השטר כתוב ותתום ב טורף מהם (ג (ג) שובר שאין בו זמן כשר ויד ג בעל השובר על העליונה (תשובת הרא״ש כ׳ ע״ב) :

ב ד אם השמיש הסופר ד ולא כתב לבריאת עולם ה וגם לא כתב חמשת אלפים כשר ואפילו

טורי זהב

כסף: ן לפ כתב לקמיס והזמיט כו' כעצם לקון ליומר לקמיס ר"ל שכי לקמיס לרוב מיעוט שניט דק"כ לקמיס כשכי יוקין הכ"ל כ"כ במרדכי שם: ז כרביעי עשריט לעודד כו' כעצ' דקקבלוכו מוכח מתוכו: ח היה כיום שניט ועשריט כו' טעות סופר הוא הלי שניט וכ"ל לרבע וכ"כ במרדכי שם ריט ל"ה כשכ"ל לרביעי"ה על שער שכתב בו כל כשבת בכ"כ בתשרי ומפלת שלשו מכוון כיומיט לפי שר"ה של אותו שנה ביום שני וכרביעי בשבת הרביעי (פי' של שבוע הרביעי) לפ היה כ"כ בקודש לפ הוא כ"ל ועוד שכ"ם בתקש הוא יום שמיני עצר שקין כותבין בו וקשה כ"ל דלעיל בפרל בכך לתניית שער שומרו כתוב בשבת שער מחוסר הוא וכו' (ומ"ש המחבר בסימן קי"ל) ולי מצו' שרביעי בשבת לפ היינו כ"ש בתקש י"ל דקשובר טעה לפי שלפ היה בקי בעיבורו של תקש (פי' וסבר שעבור לעיבור והיה ל"ה כיו"ג ועמ"ש בסי' ל"ל ולי"ת הל כתב הוא בתקש לפ לתתי' לשעו בעיבורו לדיקי לדיינו לוק' כשמעיק ע"פ מצל"פ כשכתוב בשב' להטעות מוכח מתי"ם בלבו עת"פ שם עוד מוה) ולפי מצום שיש שעות שבי יתיט לוכל לעיומר כי בשני עיבורים טעה ל"פ מפני שבני יתיט של ר"ה קדוסה ל' הן וכיומיל לתיכת' דמי ובסר ה"ב לעיקון בתקש ה"ל בתר יומל בתלת שניט ה' שלקיריו תשבו שהוא שני לתקש ויום רביעי דשבוע' הרביעי שלקיריו יהיה כ"ב לתקש עכ"ל בקצת תוספות ביומר ע"ש:

ט כתב ידו כו' ל"ל וכו' והטע' כיון לתין עוסקין בו מלקוטות ע"פ בהג"ה מזה: י לפ מבני חורין בדרים כתבתי לתפי' שם יקחו הכ"ב בשער בית ולפ יתבו לשרוף מזמן לתצון לו שיכתבו ב"ד על שער שטר זה לפ ישרוף בו כ"פ מזמן זה לפ"ה לויכו נוהג מתשובת מהר"ם קצם כיון דמתקלת בתיבתו היה לילוי ושומר

ואפילו השמיט גם המאות (ד) ולא כתב אלא הפרט הקטן כשר.

כגה לקמן לפ כתב הלפיט וגם הפרט הקטן (ה) ולפ"ג המחות לו בעזרות פסול (ריב"ם סימן שכ"ב).

ג ן האם כתב אלפים (ו) והשמיט חמשת כשר:

ד ז אם כתב ברביעי עשרים יום לחדש שבט ולפ בשבת כשר.

ה ז אם כ"ב ברביעי לשבת כ"ב לרשרי ונמצא שאינו מכוון שרביעי בשבת של תשרי של אותה שנה ח (ז) היה ביום (ארבע) ועשריט לפי' הכי כשר:

ו ט (ח) קכ"ב יהו אין צריך שיכ"ב בו זמן:

ז ט ששרי חוב המוקדמים פסולים שהרי טורף בחם לקוחות שלא כדין (ט) ולפיכך קנסו אותו חכמים (י) ולא יגבה בשטר מוקדם י (יא) אלא מבני חורין כגזרה שמא ישרוף בו מזמן ראשון שהקדימו

(ד) ולפ כתב ה מהרלכי כשם הוא לקמן סעיף כ"ד ומפי' כ"ד סעיף ג': ר"ל מוסיף שבת ולפ הפרט קטן כגון שלפ כתב רק שבת פ' וכ"נ וכוין עומד בשבת פ' וכתב כ"י ומפקפק לית היכוח שלפ כתב שבת פ"ד לפ שבת ל' לפרש לו כשר מ"מ לפ ידעתי טובא להכשיר ע"כ: (ה) לפיט כשני יודין מת"פ ודלג המחות כו' לפ ידעתי למה פסק כן כפשטו שהרי כב"י הניחו כ"ע וכתב לפסר דמהרלי"ו דוקק בנטין פסק כן (עיין בח"ע ס"ס קכ"ו) משום תומרת דעדיות לפ נ"ז שם הכשיר לענין שלפ כשטרות ומביאו ל"מ. וגם בלבע"ד דלקיות מהרלי"ו נע וכתב לקיות. הרלקיה הל' דמיתי הה"ר יצחק ז"ל מדכתב לקמ"ו בשם ר"י שפת בתכניו סימן י"ל * דלפ דיוק כשר מפוס דלקמן עולם כשר ולפ מכ' הרלי"ו דלקין כדילוג הסופרים ולי לפ כתב כלל רק הכשר נמי כשר ומייתי לקיה לקמיתי ע"ז מש"ם ולמאי לקטרוך הרקיה לתקי לפ בסימן קכ"ו שני כ"ל ח הרשב"ל כפ' המוציא דמשנה ג' ניטין פסולי' מש"ע ט ל' הרמב"ם בפ' כג מהל' מלוה ולוה עיין לקמן מתוקר ול"כ יתמרו מלוה ולוה ממשנה ה' פ"י דשניות ר' וכ"כ העור בשם הרי"ף ורש"י וכ"כ הי"ה שלוה הכסיכו ר"ל כדאפרש ל' יוקין כ"מ דף ע"כ ע"ל

כתב

טורי זהב

סי' מג סעיף ז' וי"א דפסול לגמרי מ"ם הסמ"ג בשם מור"ם לפ לגמרי פסול' ומעיין כתו' פ' ל"כ דף ע"ב ירוקם לגמרי פוסל' ל"י ולפשר דהכוונת מור"ם אמ"ש הטור בשם הר"י יוכה סי' מ"ה סעיף ג' לקמי' במוקדמ' כרוקה לי לדון כן ולעני"ב דהר"י יוכה שם הוא דעה אחת מהני דמקלן כין שעשת לפל"מ לפעשת פרעתי ולפ הכיוקו הפוך שם לפ לעניין הרקיקת שכי שיטין היט שעם לפכר משום דלפשכיוכו במילוי (ל"ה כלעני"ל דכרי מור"ם עיקר מלקוטל הטור לפעול לומן שיהיה השטר מוקדם ולפ כתב בפשיטות דמיירי כגון שהמלוה מוקדם דלף שלישו כלקון לפסול העדים כלקון הוא על עמתו לפ לקון ולקי דקכת מיירי שלקן העדים פסולים בעיקר הקלוקה לפ לקון שלקן לו

ל טור לדעת הרי"ף ורש"י • וכתי' מ"ס סימן כ"ה ס"ק ל"ג דעיכו יוכח מ"ז טור כתם ר"י וה"ס שם בשם הרמב"ן והרשב"ץ כ כגון שטעו בעיכובו על קדם לו שחזרו לתובעי מחמת פסדות היינו ואין כתב ידם יוצא מחזקת שהי' יולא מחזקתו לחר לויירי שעדים אעידי שהיו לתובעי קודם פסדות טור וכ"כ התום' ב"מ דף ע"ב ע"ל וה"ה שם

שהקדימו לו ואם ישעון הלוה פרעתי הנו כשוטן כן בשאר שטרות ואם טען לחר"מ הוחזק כפרן (יב) וי"ל דפסול לנמרי הוא דעת ר"י ומיושבת בשור ע"ש וכתב הסמ"ע ס"ק י"ח דמוכח מדברי השור תיובתא וביה לחינו ר"ל דפסול לנמרי מכל וכל ולפ"ז לפ"ז לפ"ז טוען להלוה כחזן והוחזק כפרן מכח זה השטר לפכל חם טוען פרעתי כחזן עכ"ל ולפע"ד לפ"ז מוכח מדברי ר"י דלעולם יוכה בשור כחן דעת ר' יוחנן כי' מ"ה הוא כן לפכל דעת ר"י בעל התום' שהביא השור כחן לחינו כן (ולפ"ז הניח השור כי' מ"ה לדברי ר' יוחנן כפכול דיבי' לקרים ע"ש) לפ"ז לדרכה מצאנו מדברינו דפסול לנמרי מכל וכל וכן מצאנו בתום' כי אמת דף קנ"ו ע"ב בשם ר"י ע"ש וכן מוכח בהרי"ב בי שם"ב לדעת ר"י דמיירי לוה לדברי ר"י מחק לפרוע בשם פ"ק דמציעא (דף י"ו) תיפוק ליה דה"ל מוקד ומחי פרוע לח שטר שכחקל שעבודו עדיף לפ"ז נגי לפי' מכני חרי • וכן כתי' בתשו' הח נם לדברי ר"י לכתי קשיח הח שטר שכחקל שעבודו עדיף היכול לטעון לה"ם כדמשמע בפ' מוקח (דף נ"ב ע"ב) נגי הוח ערבח דמיירי בריב"ם נוסיף שם ע"ש • וכן כתב הב"ח לדעת ר"י פסול מכל וכל • וכ"כ בתשו' מהר"ן בסון סי' קמ"ח שכן משמע בשור לדעת ר"י והרמ"ך ע"ש • וכפי משמע כמו מדכתבו ר"י והרמ"ך דפסולי' לנמרי הו שמע דפסולי' לנמרי הו נוסיף שם ע"ש • וכן מהרח"ך סי' נ"ג שכתב וז"ל לחזקי' כתבה הכנר כתי' דשטר מוקדם לח נגי לחי' מכני חרי משמ' דכחו מצפח בעלמח הוח עכ"ל וכן נרחה מדברי הר"ב: (יג) דפסול לנמרי לעולם מעידים בפסולי שכחתו ולח העדים כשרים וכדרך שיחכחר ולח כבעל נדולי תרומה דף סב ע"ש שכתב שטעם הרמ"ם הוח משום שהעדים בפסולי שכחתו והעדים בפסולים כיהו חלמידי חכמים ויראי חטח וכתבו הח"ח ומלשון בפסולים כו' חלמח לחרן קושיחם העדים בפסולים כיהו חלמידי חכמים ויראי חטח וכן משמע מלשון הרמ"ם שם מחלקת בזה פשיטח דלב"ע היכח דהעדים בפסולי' השטר בטל לנמרי ונם מלי פרוך הוח כש"ם ומייתי לה הרמ"ם לינבי מוין שני ולי"ל נגי הרמ"ם דשמח ונבח מוחן לחקון כו' חלמ"ה ולכך הרמ"ם מייתי בנוני דהעדים כשרים וכתי"ם הרמ"ם שם ופ"ה כתבו התוספות דשם"ם מוקדמים בפסולים לנמרי וזה פשוט מלח: (יד) לנמרי השטר לכל מ"ח לכולי עלמח נוכח מלוה כשהוח עודה שהוח קיים לו כשים עדים בזה וכתו שכתבתי לקמן סי' כ"ב ס"ק ל' וכ"כ בתשובת מהר"ם כהן ספר ב' סי' קי"ח ותשובת מהר"ח ן' נסון סי' קמ"ח וכן נרחה מדברי הסמ"ע והב"ח וכלר חלקוטים והוח פשוט: (טו) כתב לכרי' לחורי' כו' כשלח הקדימו וחכו כגון שכתבו שטר לווה בלח מלוה ולווה לח לוה עד לחחר זמן ולח"ג לחין לכתוב שטר לווה בלח מלוה חלח כשטרי דרב לפי שלח חיפסל • כ"כ הלן ס"ק לי"ה וכמשמ' יוסף פ"ק כ"ב וכ"כ הריב"ם בי' שם"ב וה"ה כ"כ מה' מלוה בשם הרמב"ן והרשב"ץ • ומשמ' מכחן להדיח דכתב בלשון כגיטין ולח לווה עד תשרי ה"ל מוקדם ופסול לנמרי חלי לנבות מזון שני לפוקדים חלח כחלוי וכדעת השו' כעי' ז' שחולק על הרמ"ה (וכ"ה כתב שעם לדברי הרמ"ה חש"ם דף ק"ז נגי הח דקחמ' חתם הבי חשת"ה כהי דלח כיחן לכתוב מזון לחקון כו' ולפע"ד לין מכח לחיה ע"ש) דם"ל דהיכח דיחן לכתוב מזון לחקון כגון כתב בלשון גיטין ולח לווה עד תשרי עורף לקוחות מחקרי ע"ש וכן כ"ל מן הב"ח ס"ק לחלישעת דף י"ו ע"ל נבי הח דפריך חתם חיפוך ליה דה"ל מוקדם ע"ש • וכן לחיתי בפי' המפגה להרמב"ם פ' כתר' דשניעי' שכתב נ"כ דהיכח דפרע לו וחזר ולוה ממנו בזמן לחר בשטר הרחקון לו שכתב לו בשטר גיטין ולח לווה עד תשרי ולין בשטר קנין גלוה בגיטין והקדים הזמן מלחר בכל לוה ה"ז שטר מוקדם ולימו נובה לפיכך מזמן לחרון עכ"ל • וכ"כ בעל העיטור דף ל' טוף ע"ל • וכן מוכח בפע"ד ס"ק דמציעא דף י"ג ע"ל ד"ה הכי מלינ כו' נגי מ"ס שם ולפי קרוק לך ע"ם המוקדמי פסולים כחלי לכני כו' ע"ש ודוק:

וראיתי נם' נידולי תרומה שער כ"ו ח"ל שכתב על לוחן הרחקון שכתב הרמב"ם כפי' המצפה לבעל וז"ל ותימה לח"כ לפיך מהכי לנבות מכני חרי כדכריו ז"ל כשכור הרי חפסק בעלמח הוח שוב מלחתי לרב בעל לפיכ מצפה ע"ל הקשה ע"ל מדלקמיכן בס"ם כהי דלח נגי מזון לחקון כיוצי כשני חזן ולפי מחקי שעבודו לפי לו לנבות כלל מן הדין ע"ש ולפיך חמיה עכשיו ס' נ"ת • ולפע"ד ל"ק מידי מה שהקשה הנ"ת ובעל לפיכ מצפה שהרי הרמב"ם לח כח לפיך לומר דכשכה נ' הוי נמי מוקדם (וכדמשמע להדיח בפ"ק דמציעא דף י"ו) לכל מחקי שעבודו לח מיירי ומיירי בגוכח לגמי כיח מצפה שחקי שעבודו כגון שחזרו לו עתה בזמן שני (לו שנוכל עתה קנין מדם כמ"ש המרדכי פ' כל הנט בס' רמב"ם והר"ב לעיל סי' מ"ת) בשני הצדדים החתומים כו לעידי מכירה כתיבי וכמ"ש המרדכי פ' המכיר כתוב בשם ר"י ומביניהו נ"י והר"ב לקמן סי' מ"ת ופ"ה בפכול מוקדם ולהכי כתב המרדכי שם דמהכי דוקח ניחם בתחיית ע"ש וזה ברור • (וכזה ניחח כמי שם שהביח השור בסעיף ז' דכרי הרמ"ה ומולח עליו לכח לחיכו פשח לעיל סי' ל"ט כתבי וכ"ח דחק כזה לפי מ"ש ניחח דפשח מיכיח לשטר אלוה כו ופרעו ומוכרו לו בפני עידי החתימה כזמן שחר לכתרמ"ה לח ה"ל מוקדם כיון דטיחן לכתוב מזון ולפשח השור ה"ל מוקדם וכבר כתבתי דדברי השור עיקר: (טז) כשלח הקדימו כו' וכפופים שכתבתי לקמן ס"ק ל"ט לו כחוכן שכתבתי בסמוך בשם הפופים שכתבו שטר לווה מלוה ולח לווה עד לחחר זמן דכשרים העדים. ומשמע בריב"ם סימן פ"ב וכה' הגיהה ביה בכ"נ מה מלוה דכתך דכתבו שטר לווה מלוה לו בעצות דבנורת דוקח העדי' עלמן נלמנים כזה לפיכ"ת ולפ"ז ממקי לחר לף להרמב"ן ע"ש לך כמוקי יוסף פ' כ"ב משמע לכתובה דכתב בגיטין ולח לווה עד תשרי חין כלמנים להרמב"ן דק בשלין כתי' ועפ"ז ממקום לחר ויש לגיהה דמה שכתב לחר כך בשם הרמב"ן לח מיירי בכתב לווה בגיטין ולח לווה עד תשרי ע"ש וכן משמ' בכ"ק דר"ם שכת' לגיהת כגון שכתבו שטר בתיבי דעבידי לקבוי לחיושבי ביה כגון שכתבו שטר לווה בלח מלוה כו' ולחר כך כתב כתר דכרי הרמב"ן דכל ולחי כל עניותי דעבידי עדיט למשבי לית ביה משום קנוי ומנין כו' ע"ש • (יז) ויש מומרים דהעדים נלמנים נזה כו' כלומר לפי"ם ב לין לומרי' טעיכו בענוד' דוקח וכה"נ נלמנים לומר שהוח מוקדם ולח מלוה כו' ולפי"ז נ"ל דהיכח דלח מלוה לו מחתו כמ"ש ס"ק י"ג בהנ"ה וז"ל וכריב"ם כי' שם"ב החיריך נזה וכתב על העדים שהי' כתי' בשטר ד' שנים והי' להם לכתוב לו"ד שכי' ולחרו שכיכו ופסק לחין נלמנים לעשות כהכי עב"ל ד"ה ת"ע וכריב תמוהי דלימח כן בריב"ם ונם הב"י מכשיר להדיח נזה והבחתי דבריו לעי' ס"ק ד' ויהיה נרחה שעשות סופר יש כחן וכ"ל שהיה כתוב בשטר ק"דנגים והיה לסס לכתוב קנ"ל שנים כו' וכן הוח בריב"ם וחין להקשות ל"כ היינו הך דכתב הרב נהנה' סעי' כ' ומחי קמ"ל

טורי זהב

שטר ומחי לח שיין להדי"ת הוסיף כפרן לפכל חם הי' מלוה מודה שהעדים הקדימוהו בכוחב לפי' חלח לחדי"ת הי' כלחון וכן משמע מדברי הסמיך דף ל' ע"ב דלח הפסיד לח השטר מחמת שטר לפכל עדות העדים קיי"ת ולימו כחלון לומר להדי"ת כיון שהעדים כשרים ומפיהם ולח מיכתבם לח אייך הכח תלא דלפי לפח חשוב שחל יגבה מזון רחקון הי' נוכה מזון שני וגם חין נרלה לומר דח"ת העור וכמה יודע היינו לפ' דיי"ק דמשמע לף לפ' הרמ"ם קלחמר ולענין דינח ודוק ע"ב):

(יח) והוא הדין שכתב ידן יוצא ממקום אחר בכל טעות שהעדים מלויים לטעות בו העדים נאמנים לומר שטעו (ר"ן ריש ר"ה (יט) ויש חולקים (עיין בטור שתי הדיעות) (כ) ס אבל אם הקדימוהו בכונה ודאי אפילו מבני תורין אין גובין שהרי העדים פסולים שחתמו שקר:

ט ע שטר מתנה שהיה לו לכתו' בשנת נ"ח וכת' בשנ' נ"ז ומוכיח מתוכו שהוא טעות סופר שכתוב בו ונתנו לפלוני חתני ובזמן נ"ז עדיין לא היה חתנו וחתו' בשטר גברא רבא בתורה ובחסידות יד (כא) אין כל זה מציל מלפסול השטר ומכל מקום אם העדים קיימים ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר טו (כב) פ יכולים לחתום שטר אחר מזמן שני ואם כתב ידם יוצא

מאירת עינים

והרא"ש נ"כ הסכים לזה ע"ש (הג"ה וכרי"ב סי' ספ"ב הארך בזה וכתב על עדי' שהיה כתוב בשטר ד' שכ'ו יהי' להם לכתוב ג"ל שכ' ואמרו שטעו ופסק דאין נאמנין דאין רגילין לטעו' בהכי עכ"ל ד"מ ח'): יד אין כל זה מציל מלפסול השטר ול"ד למ"ש המחבר בסעי' ה' דאם כתוב ברביעי בשבת כ"ב לתשרי כו' דכשר דשאני התם דהטעות ניכר מתוכו דכיון דכתוב בו ברביעי בשבת ואותו רביעי היה כ"ד יום לחדש אינטרכי' למיתלי דטעו בעיבור' דירחא כו' וכמ"ש שם משא"כ טעות זה דאינו ניכר מתוכו כ"כ דאין הכל יודעי' אלא הי' חתנו וגם אין בודקין אחר זה ועוד דשם ליכא אלא כמה שלא דקדקו לראות אחר הזמן משא"כ כאן דליכא למיקנסי' דהא יכול לטרוף מזמן הראשון וכמ"ש בס"ג ע"ש ודוק: טו יכולי' לחתום שטר אחר ולא שייך בזה למימר דכבר עבדי' שליחותייהו דכיון שבטעות כתבוהו ה"ל כאלו לא נכתב מעולם וכמ"ש בסי' מ"ט ס"ז ע"ש:

שפתי כהן

י"ל דהרב לא אשמועינן אלא דבכה"ג פסול ואפשר דמיירי שנודע שכתב כן בפסול או שהעדים הלכו למ"ה ואינם לפנינו והמע"ש אשמועינן בשם הריב"ש דאפילו העדים לפנינו ואומרי' שטעו בזה אין נאמנים אך שראיתי בדברי משה כתב מתחלה בסעיף כ' דברי הריב"ש שה"ל לכתוב בשטר קכ"ד וכתב קי"ד ואח"כ בסעיף ח' כתב דברי הריב"ש אלו כמ"ש הסמ"ע כאן ואח"כ דבריהם ל"ע (יח) והי"ה בכל טעות כו' וכתב הריב"ש (סי' ספ"ב) שהיים הרז"ה וצריך ב"ד הגדול ולהאמין הדין עכ"ל ב"י וכן הו' בהר"ן שם ובדברי הרז"ה בס' המאור שם: (יט) ויש חולקים דברי הרב ל"ע דמשמע דלהיש חולקין אפי' בטעו' שהעדי' מלוין לטעות אין נאמנים לומר שטעו וכן נראה מדבריו בד"מ ע"ש והא ליתא דהא הוי חולקין הם הרמב"ן ור"י והרא"ש והם מודים בזה וכמו שאבאר באמת בב"י ובד"מ הביאו דברי הר"ן בקצרה ע"ש אבל כשתעיין בהר"ן עצמו פ"ק דר"ה תרא' שמתחל' הביא דברי הרז"ה וכת' אבל הרמב"ן ז"ל כתב בס' א' דהתי ירושלמי באין כת"י יוצא ממקום אחר אבל ודאי כל טעות' דעבידי עדים למיטעי ביה לית ביה משום חוזר ומגיד דהכי מוכח ההיא דפרק נט פשוט (ההיא תברא דהוה חתים עליה רב ירמיה) עכ"ל והכי משמע מדברי הרב המגיד ריש פרק כ"ג מה' מלוה והריב"ש סימן שפ"ב דלדף להרמב"ן נאמנים העדים עצמם לומר שטעו בעיבורא דירחא או באחר טעות דעבידי למיטעי ע"ש ומ"ש הטור וז"ל וכמה יודע שהוא מוקד' יש אומרי' כגון שהעדים התחומי' בו מעידי' שהוא מוקדם הם נאמנים ואפילו אם כתב ידן יוצא ממקום אחר שהריהוא ניתן לכתוב מזמן שנעשית ההלואה למיכך נאמנים לומר לא נתכוונו לחתום אלא מזמן שנעשית ההלואה ולא הרגנו בטעה שחתמנו שהיה מוקדם אבל לדעת ר"י אם כת"י יוצא ממקום אחר אין נאמנים אא"כ מעידים עליהם שהיו אנוסי' מחמת נפשות או שאין כת"י יוצא ממקום אחר ואמרו שטעו בשנת המלך וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל לאו למימרא דלדעת ר"י והרא"ש אין נאמנים אא"כ כת"י יוצא ממקו' אחר אף בטעות שהעדים מלוין לטעות דא"כ אמאי נקט הטור דוקא טעינו בשנת המלך הל"ל כמו טעינו בעיבור' דירח' וכדאית' בתוס' והרא"ש ועוד דא"כ קשה מנ"ל להטור הא בדעת ר"י והרא"ש (ואע"פ שמדברי הב"י נראה דה"ה טעינו בעיבור' דירח' וכתב שהוציא כן מדברי התוס' בשם ר"י פ' ב' דכתובות מ"מ דבריו לא נהירין כלל למעיין שם) אלא נראה ברור דאין כוונת הטור רק שר"י והרא"ש חולקין על סברת הי"א שהיא סברת הרז"ה וכעל התרומות ריש שער כ"ו דס"ל דאפי' כת"י יוצא ממקום אחר נאמנים לומר על זה חתמנו ועל זה לא חתמנו אפי' אין אומרי' שטעו כגון שאין לתלות כלל הדבר בטעות יכולים לומר לא נתכוונו לכ לחתום על זמן השטר ועל זה ולאי ר"י בעל התוספ' והרא"ש חולקי' שהרי הקדמו והלא העדים פסולי' והוצרכו לדחוק כגון שיש עדי' אחרים שמעידים עליהם שהיו אנוסים מחמת נפשות או שאומרים טעינו בשנת המלך או בעיבורא דירח' עכ"ל ואם איתא הלא מעיקרא לק"מ שהרי העדים עצמם יכולים לומר לא נתכוונו לכ לחתום על זמן השטר אפילו לא טעו בשנת המלך או בעיבורא דירח' אלא ודאי ס"ל דבשכת"י יוצא ממקום אחר אין נאמנ' ומ"ל להטור דטעינו בשנת המלך הוי טעות דלא עבידי למטעי ולהכי אין נאמני' אלא כשאין כת"י יוצא ממקום אחר (אבל אם אין אומרים טעינו בשנת המלך אין נאמנין אפי' כשאין כת"י יוצא ממקום אחר דאשוי נפשייהו רשיעי ודמי לאנוסים היינו מחמת ממון או שטר אמנה לקמן סי' מ"ו סעי' ל"ו דאין נאמנים אפי' אין כת"י יוצא ממקום אחר מטעמת דאשוי נפשייהו רשיעי ע"ש) ואע"ג דלכאורה משמע מדברי התוס' והרא"ש שמה שמתרצים או שאומרי' טעינו בשנת המלך או בעיבורא דירחא קאי גם אשכת"י יוצא ממ"א (ודלא כנראה מב"י וב"ח ע"ש) מ"מ התוס' והרא"ש לא באו אלא לתרץ קושייתם והלא העדים פסולי' כיון שבע"כ עדי' אחרי' מעידי' שהשטר מוקד' וא"כ חתמו שקר ועל זה תרצו דעדי' פסולים דיכולין להתכשר עצמם לומ' טעינו בשנת המלך או בעיבור' דירח' (ובזה ניחא נמי דלא קשה כלל מה שהקשה בס' גדולי תרומ' ריש שער כ"ו על דברי התו' הכ"ל וז"ל ותימה למידק לפי דבריהם במ"ע בשכת"י יוצא ממקום אחר היאך נאמני' לומר טעינו והא באין כ"י יוצא ממ"א הא אפי' הם עצמן נאמני' לומר אנוסי' היינו מחמת נפשות ודוחק לומר דתירוץ ראשון מיירי בכת"י יוצא ממקום אחר ותירוץ שני באין כת"י יוצא ממ"א עכ"ל ולפי מ"ש לק"מ דכולהו מיירי בשכת"י יוצא ממ"א ואפ"ה נאמני' לומר טעינו להתכשר עצמם כשיש עדים אחרים שמעידים שהוא מוקדם וכדפי' ודוק) אבל מ"מ הם עצמם אינם נאמנים לומר שהוא מוקדם וטעו בשנת המלך רק כשאין כת"י יוצא ממ"א דטעות בשנת המלך אינו מלוי כל כך מ"מ כתיל' דעבידי למיטעי או נאמנים הם עצמם לא הוזכר בטור ובתוס' והרא"ש ומן הסברא נראה שמודים בזה שנאמנים (וכשתירצו התוס' והרא"ש שאומרי' שטעו בעיבורא דירח' יכול להיות דמיירי אף כשהם עצמם אומרי' שהוא מוקדם) שהרי הם עומדי' בשטת הרמב"ן וכיון דהרמב"ן מודה לזה וכמ"ש לעיל למה נאמר שהם חולקים וכ"כ המחבר לעיל סי' כ"ט בפשט' דבכל טעות שהעדים מלויים לטעות בו נאמנים הם בעצמם ואין בזה משום חוזר ומגיד והוא מדברי הר"ן הנ"ל דפ"ק דר"ה ולא הביא המחבר או הר"ב שם שום חולק וא"כ דברי הר"ב כאן שכתב ויש חולקין כ"ל ע (וצריך לדחוק דמ"ש הר"ב ויש חולקין לא קאי רק אריש דבריו וק"ל): (כ) אבל אם הקדימוהו בכוונה כו' כ"כ ב"י בשם הריב"ש סי' רס"ד (והוא נ"כ בריב"ש סי' שפ"ב) ולא ידעתי למה הוצרך לכתוב כן בשם הריב"ש שהרי הוא פשוט בתוס' בב"ק דף ל' ובב"מ דף ע"ב ובב"ב דף כ"ד ובהרא"ש פ' א"כ ובהגה"מ מרדכי ובכ"י שם ובהר"ן פ"ק דר"ה ובתשו' סי' פ"ו ובה' המגיד ר"פ כ"ג מה' מלוה בשם הרמב"ן ובס"ה ובעה"ת ריש שער כ"ו ור' ירוחם נתיב ו' חלק ו' ושאר הרבה פוסקים: (כא) אין כל זה כו' כלומר דלא תימא דהא ליכא למיחש שנגבה מזמן ראשון דהא בשנת נ"ז עדיין לא היה חתנו וא"כ מה שכתב נ"ז יהא משמעותו נ"ח ויהיה השטר בתקפו מכ"מ אלא ה"ל כאלו לא נכתב בו מתני והשטר מוקד' והוא פסול וקאמר ומכל מקום אם העדים קיימים כו' כלומר הא דאמרת פסול היינו עניין השטר פסול וקאמר אם אין כת"י יוצא ממקום אחר הכל תלוי בעדים ונאמנים לומר שנעשה בשנת נ"ח ויכולים לכתוב לו שטר אחר מזמן שני ולא מזמן הראשון ואם כת"י יוצא ממקום אחר אין נאמנין שנעשה בשנת נ"ח (והיינו כהיש חולקין שהביא הר"ב בסמוך לעיל ס"ח דבכת"י יוצא ממ"א אין נאמני' לומר שהוא מוקדם ולא הניח כאן כלום שסמך אמ"ש בסמוך) ואם המקבל מתנה אומר שבשנת נ"ז קנו מידו כאמן ואם מודה שנעשה בשנת נ"ח הוא פסול מ"מ המקבל מתנה נאמן לומר טעות היה מגו דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא כו' והיינו כשכת"י יוצא ממקו' אחר · ובעיר שושן כתב ואם כתב ידם יוצא ממ"א ואין להם מגו אין נאמנים לחתום שטר אחר כו' וכן נראה שהבין בסמ"ע ס"ק ע"ז ולא נהירא לחלק לענין שיכתבו שטר אחר מזמן שני בין כת"י יוצא ממ"א או לא ונראה דאף שכת"י יוצא ממ"א יכולי' לכתוב שטר אחר מזמן שני אלא כוונת הרשב"א והמחבר כמ"ש ודוק · וגם מ"ש הע"ש אח"כ וז"ל א"כ הכא יש תקנה למקבל המתנה אם אין כת"י יוצא ממ"א הוא בעצמו יודה ויאמר ששטר זה טעות הוא והשתא יהא נאמן כמגו דאי אמר ודאי שטר מעליא הוא כו' לא נהיר' כלל והאלי ע"ש יש בדבריו וכ"ל אם כת"י יוצא ממ"א · (עי' בתשו' מהרל"ח ן' חיים סי' מ"ג וסי' ק"י): (כב) יכולי' לחתום שטר אחר מזמן שני

באר הגולה

ם שם ופסק אבו"ב הריב"ש בסי' רס"ד ומ"ו ע הרשב"א בתשובה מח"פה פ ולא שייך בזה למימר דכבר עבדי שליחותיהו דכיון שבטעות כתבוהו ה"ל כאלו לא נכתב מעולם

טורי זהב

סעיף ט' יכולים לחתום על שטר אחר מ"ש הסמ"ע ס"ק ע"ו בשם רשב"א דעדי מתנה אינ' צריכים להיות מזומני' ע"כ לא מיירי בים בה אקלוות בכסים

יוצא ממקום אחר טז שוב [ז] אין נאמנים מכל מקום המקבל מתנה נאמן לומר טעות היה יז [ק] מיגו דאי בעי אמר ששרא מעליא הוא ובשנת כ"ז קנו מידו:

[י] שטר מוקדם יח דכתיב ביה מקמי חתימת סהדי ששרא דנן איכתיב ביום פלן ולא אחתימו עד יום פלן כשר.

יא [ס] אפילו ראו העדים שהלוה לו ונאמר הלוה כתבו וחתמו השטר ותנו ביד המלוה אם לא היה שם קנין יט כותבין בשטר יום שנמסר בו (כג) ולא יום שהלוה לו:

יב (כד) תשרי חוב (כה) המאוחרים כשרים שהרי הורע כחו של בעל השטר שאינו טורף אלא מזמן השטר [א] ואף על פי שלא כתבו בו שהוא מאוחר הרי זה כשר במה דברים אמורים שכתוב בו דאקנה כ (כו) אבל אם (לא) כתוב בו דאקנה (כז) פסולים כא אלא אם כן מפורש וכתוב בו ואיחרנוהו (ואין לאחר שום שטר לכתחלה דמיחזי כשיקרא) (רבינו ירוחם נ"ד ח"ד):

הגה

צ אבל * עדי' אחרים שראו ג"כ הדבר יכולים לכתוב לו שטר כיון שהוא שטר מתנה מיוחד' ק ואפי' יש עדי' שבפניהם כתב השטר מ"מ אפשר לומר שקנין היה בזמן השטר וסתם קנין לכתיבה עומד שם בתשובה ר הגה' מיימו' פכ"ג מה' מלוה ולוה בשם העיטור מתשובת ש ב"י בשם ל"ש ומ"כש לדעת בעה"ת בשער מ"ח ת מימרא דרב המנונא ב"ב דף קע"א ע"ב א שם במשנה דשביעית

שכי דאלו לא עשו שליחותן שהרי הוא אמר להם לכתוב בשבת כ"ח והם כתבו בשבת כ"ז כו' כ"כ ב"י בשם הרשב"א (וכ"כ בסמ"ע) ולא ידעתי למה הוצרך לזה דהא בשטר מתנה קי"ל דכותבין אפי' כמה שטרות וכדמוכח להדיא בפ' גט פשוט ריש דף קע"א וכמ"ש ב"י בשם הרשב"א גופיה לעיל סי' מ"א סעי' א' ולקמן סי' מ"ט סעי' ב' וסי' רל"ט ס"א ואין לומר דמיירי במתנה שיש בה אחריות דא"כ היאך יכתבו לו שטר אחר מוזמן שני הא אתי למטרף לקוחות שלא כדין בשטר מתנה זה שלא נכתב רק עתה אחר הזמן השני ולע"ג שאין כת"י יוצא מת"א ולאי' לאו מנו מ"מ כיון דכלא שט' זה פסול אף מזמן שני אכן יכולין לעשות לו שטר אף מזמן שני והכי מוכח מדברי ה' המגיד ר"פ כ"ג מה' מלוה בשם הרמב"ן והרשב"א והגה' מרדכי פ' א"כ והטו' ושאר פוסקי' שכתבו דמסכימת לה שיודע שהשטר מוקדם כגון שאין כת"י יוצא ממקום אחר והוציאו' אנוסי' הייתו ממתת כפשות או טעינו בשבת המלך וכה"ג והא בכה"ג לית להו מנו ואמאי לא יטרוף לקוחו' אף מזמן שני ויעשו לו העדים עצמם שטר מוזמן שני אלא ודאי כיון שבשטר הראשון פסול אכן יכולי' לעשות לו שטר מוזמן שני ליטרוף שלא כדין מוזמן שני דהא לקוחות לא ידעי משום שטר מוזמן שני וא"כ ה"ה הכא בשטר מתנה שיש בה אחריו' ועוד דא"כ היאך מפיק הרשב"א ואם יש עדים אחרים כשרים שראו שקנו מידו בשבת כ"ח יכולי' לכתוב לו שטר המתנה משבת כ"ח דעידי מתנה א"צ שיהיו מוזמני' לעדו' כדמוכח בפ' יש נוחלין גבי שלשה שנכנסו לבקר החולה א"צ יעידו בפני ב"ד והם יכתבו לו שטר מעשה ב"ד בקבלת עדים אלו עכ"ל והא במתנה שיש בה אחריות מוכח בפ' גט פשוט דעדים לא יעשו שטר אחר רק ב"ד וכמו שנתבאר לעיל סי' מ"א (והכא נראה דאפי' ע"פ ב"ד לא מהני לעשות שטר אחר מוזמן שני אם המתנה היא באחריו' מטעם שכתבתי ודוק) וגם ההיא דיש נוחלין איכ' עכין לכאן דהתם לא מיירי ממתנה שיש בה אחריות וכן משמע בסמ"ע ס"ק ט"ו דהרשב"א מיירי בסתם מתנה שכתב וז"ל והטעם דבמתנה א"צ שיהיו מוזמני' דדוקא בעידי הלואה דאיכא למימר שהעדים שהוזמן כתבו וחתמו ויהבו שטר למלוה והלוה כבר פרע לו ולקח שטרו מידו (ע"ל סי' ל"ט סעי' ה') משא"כ במתנה מיוחדת דלא שייך לגבות בו ב' פעמים עכ"ל ואי במתנה שיש בה אחריות הא איכא נמי למיחש שיגבה ב' פעמי' וכדאיתא בש"ס ולעיל סימן מ"א אלא ודאי מיירי בסתם מתנה ולכך יכולי' העדים לכתוב לו הזמן שני שאינה אלא להעמיד המתנה בידו ולא יהא שום עוררין כן בעל פה שנתן לו מתנה זו בזמן פלוני שהרי היא שלו מזמן פלוני. וא"כ הדר' קושיא לדוכת' ל"ל טעמ' דהלא לא עשו שליחותן וגם אמאי מפיק ואם יש שם עדים אחרים כו' הלא אפי' העדים עצמם יכולי' לעשות לו שטר אחר של מתנה ואולי זמן שני דקאמ' היינו זמן של עכשיו ומיירי שמיד בשב"כ"ח נודע הפסול ומיירי במתנה באחריות ולא כסמ"ע ולב"ע: (כג) ולא יום שהלוה לו והפוסקים כתבו דעדיו בחתומיו זכין לו אף בלא קנין כשנמסר למלוה זכה למפרע מיום שהלוה לו וכבר הארכתי בזה לעיל סי' ל"ט סעיף י"ג ס"ק ל"ו (עיין בתשוב' מבי"ט ח"ב סימן כ"ט): (כד) תשרי חוב המאוחרים כשרים. כתב בתשובת מהרל"ח ששון סי' קמ"ה אע"פ שאחרוהו שלא מדעת המלוה ופסול הוא ולאכס האריך שם בזה ופלפל והניח בצ"ע ע"ש כי היאך יעלה על הדעת לפסול שטר שנכתב למלוה מפני שאחרוהו ונגרעו כחו: (כה) המאוחרים כשרים לשון ב"י מתו' י"א מדברי בעה"ת שער כ"ו משמע שהודיא על חבירו שטר מאוחר עד דמטא זמניה לא טריף עכ"ל ולא ידעתי למה הוצרך לכתוב כן בשם בעה"ת הלא ש"ס ערוך הוא רפ"ק דע"ז דף ט' סבור רבנן למימר האי שטר מאוחר הוא ולא טריף עד דמטי' זמני' ומסיקו הכי ריש סימן זה: (כו) אבל אם לא כתב בו דאקני פסולים ולה"ה לקמן ר"ס קי"ב דגם כדאקני אחריות ט"ס כשרים הכא אף בלא כתוב בו דאקנה וא"כ שפירש בו בלא דאקני וע"ש בסי' קי"ב ס"ק ח' שהצלתי בזה וגם ישבתי כהי"א על נכון מה שהקשה ה' המגיד על הרמב"ם וגם מה שהקשה על הרשב"א ע"ש: (כז) פסולים מפני שטורף הנכסים

טז שוב אין נאמנים כו' שם בתשובת הרשב"א כתב ק"ו (והביאו בד"מ בקיצור ס"ו ע"ש) ☞ אבל עדי' אחרי' שראו ג"כ הדבר יכולי' לכתוב לו שטר אחר שלא יהיה מוקדם דעידי' המתנה א"צ שיהיו מוזמני' לעדים כו' א"כ יעידו לפני ב"ד והב"ד יכתבו לו שטר מעשה ב"ד בקבלת עדים אלו עכ"ל והטע' דמתנה א"צ שיהיו מוזמני' דדוקא בעידי הלואה דאיכא למימר שעדים שהוזמן כתבו וחתמו ויהבו שטר למלוה והלוה כבר פרע לו ולקח שטרו מידו ואיך יחזרו אלו שאינן מוזמני' לו שטר לגבות בו שנית משא"כ במתנ' מיוחדת דלא שייך לגבות בו כ"פ וק"ל: יז מיגו דאי בעי אמר כו' וסיים שם הרשב' ☞ ואפי' יש עדים שאמרו שבפניהן כתב השטר אחר זמן זה שנכת' בהשטר מ"מ אפש' לומר שהקנין היה בזמן השטר וסתם קנין לכתיבה עומ' עכ"ל: יח דכתי' ביה מקמי חתימת סהדי כו' דליכא למיחש שמא ימחק זה דביני ביני דא"כ יפסל שטרו בזה שירלה ריוח בשיטו' שבי שיטו' בין הט"ש לחתימ' העדים. וגם ירלה השחיקה וע"ל סימן מ"ה:

יט כותבין בשטר יום שנמסר בו הב"ח מסיים בטעמו ז"ל דבשטר' לא קניא אלא או מסירה דמטיא לידיה דמלוה או משעת קנין בשטר' דאקניית' עכ"ל. ולפ"ז מאי דפסקו התו' והרא"ש והטור דקי"ל כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו לאפר' ה"נ אפי' נכת' זמן בשטר ביום א' שא"ל הלוה לכתוב ולחתום ולא מסרוהו ביד המלוה אלא אחר כמה ימי' טורף מזמן הכתוב' וכמ"ש בס"פ ל"ט ע"ש: כ אבל אם לא כתב בו דאקני' פסולים כו' וז"ל הטור וטעמא משום שמא לוה בניסן וקנה קרקע ואחרו העדים זמן שטר הלואה וכתבוהו מסיון וא"כ מכר קרקע ומצא אלו כתבו הזמן מניסן לא היה טורף להקרק' שקנ' באייר כיון דלא כתב בו דאקני ובשביל האיחור שכתבו מסיון גובה אותו שהרי קנאו קודם הזמן הנכתב בשטר עכ"ל. ומקור דין כתיבה דאקני ותנא' לקמן בסי' ק"ד וקי"ב ע"ש בדברי הטו' והמחב' ושם נתבא' דקי"ל דגם אחריו' דדאקני אחרו כיה שהוא ט"ס וכאלו נכת' דמי אם לא שכת' בהש' אחריו' ולא כת' בו אחריו' דדאקני ע"ש ובפרישה בסי' זה: כא א"כ מפורש וכתוב בו ואחרנוהו פי' ואז ליכא למיחש דלא דאף אם לוה וא"כ קנה לא יבא לגבו' מזה שקנה ומכר דהמע"ה שהוי' בידו בשעת הלואה דמזמן השטר אין ראיה שהרי כתבו בו שהזמן הוא מאוחר * ובעיר שושן כתב בזה ז"ל דכשכתב בו ואחרנוהו ידעו שלא יגבוהו בו ממשועבדי מזמן הכתוב בו דשמא קנו אחר הלוא' ומכרה קודם שנכת' עכ"ל ולא ידעתי למה כת' ומכר' קודם שנכת' דגם אם מכרה אחר שנכתב שטר הלואה אינו גובה ממנו כיון שבשעת הלואה עדיין לא קנא' דהא קי"ל לוה ואח"כ קנה ומכר אינו טורף מיד הלוקח וכמ"ש לקמן סי' ק"ד ע"ש. ועו' אי מכרה קודם שנכתב שטר הלואה היאך ס"ד לטורפה מיד הלוקח כיון שבשטר המכירה הוא קודם זמן

טורי זהב

בפים דאל"כ הוה כהלואה כמ"ש סי' מ"א ס"א מכאן נ"ל דקי"ל כרשב"א לעיל סי' מ"א ס"ג שכתבתי לענין דשטר מודה לא קאי לגובייהא דהא בפ' יש נוחלין גבי שלשה שנכנסו לבקר את החולה מוכח דאין עידי הלואה צריכי' להיות מוזמני' כמו שהביא זה ב"י כאן בשם רשב"א ואי אמרת דשטר מודה קאי לגובייהא הא נפיק מינ' תורבא דיגבה הרבה פעמי' ע"י הרבה עדות אלא ע"כ דלא קאי לגובייהו':

סעיף י' עד שיביא ראי' שבא לידו בזמן שכתוב בו. קשה דהא הרא"ש פסק כמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו וא"כ אף אם לא הגיע לידו בזמן שכתוב בו זכה משעת חתימה. ושמעתי אומרים לתרץ דכאן קיימינן שאמר לוה לעדים כתבו ותנו לידו דאז לא מהני עדיו בחתומיו כו' ואין זה ממש דא"כ אמאי דוקא דתלמודא פ"ק דב"מ דף י"ג דאוקי מילתא דשמואל דאמר לא חיישינן לפרעון דוקא באין חייב מודה אבל אפילו אם ישנו לא יחזיר שום טעם הכותב ואומר ליה שאינו לידו דוקא אלא ע"כ דלא חיישינן בזה והטעם דלמ"ד עדיו בחתומיו זכין לו בזה

זה

יג הא דשטרי חוב המאוחרים כשרים דוקא בשטרי הלואה (כח) כ אבל בשטרי מקח וממכר (כט) אפילו מאוחרים (ל) פסולים אלא אם כן (כתב) האיחור בפירוש: (הש"ך גורס כאן הג"ה דלעיל (לא) אין לאחר זמן שטר וכו')

יד ג שטר שזמנו כתוב בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר כג ואין חוששין שמא מוקדם הוא כד ונאחר בשבת או בי"א בתשרי נכתב אלא מעמידין השטר על חזקתו שהדבר ידוע שאין כותבין בשבת ולא ביום הכיפורים ולפיכך איחרוהו ד ויש מי שאומר כה (לב) דאי אמר (לג) אשתבע לי חייב לישבע ה ודוקא בשטר מקויים אבל אם אינו מקויים על בע"ה להביא ו ראיה:

טו ז כל שטר הבא לפנינו כו אנו תולים שנמסר בזמן הכתוב בו חוץ מהיכא דאתרע כגון שנפל דכיון דאתייליד ביה ריעותא אינו יכול לגבות בו כז עד שיביא ראיה שבא לידו מזמן הכתוב בו כח ח אם אין בו קנין: אם

כב אפי' מאוקדים הטעם מפורש לקמן בסי' רל"ט בטור ובדברי המחבר סס"א ז"ל דליכא למיחש שמא אח"כ חזר ומכרה להמוכר ומוציא אח"כ זה השטר שזמנו אחר אותה מכירה ויאמר הדר וזבינתיה מינך עכ"ל ע"ש:

כג ואין חוששין שמא מוקדם כו' הטעם דכל שטר שנכתב ונחת' מוקמי' ליה אחזקה וכאלו נחקר' עדותן בב"ד דמי גמר' ועפ"ר: כד ונא' בשב' כו' בטור כתב שמא בשני בשבת נכת' והמחב' לי' רמב"ם נקט ועפ"ר שם כתבתי דאין כ"מ לדיב' ביניהו אלא דהטו' אורח' דמלתא נקט ע"ש: כה דאי אמר אשתבע לי כו' אבל אי לא אמר הב"ד לא טוענין עבורו שישבע ע"ז וקמ"ל בזה דאף דאין מטביעין המלוה אלא בטוען הלוה שישבע לו שלא פרעו משום דכל שטר עומד להפרע ולא בטוען הלוה מזויי' הוא או שטר אמנה הוא או שטר שיש בו ריבי' וכמ"ש הטור והמחב' בסי' פ"ב ס"ו ע"ש מ"מ משביעין ליה אטענה שטוען שהו' מוקדם דהא ע"כ השטר לאו בזמנו נכתב בשבת עפ"ר:

כו אנו תולין שנמס' בזמן הכתו' בו כו' כל' הזה כתב נ"כ הטור ע"ש · ולהפוסקים דאין עדים בחתומיו זכין לו למפרע וכותייהו פסק המחבר בסי' ל"ט סעיף י"ג איתי' לי זה ודין זה ספיר כפשוטו אבל לדעת התו' והרא"ש והטו' דפוסקין דעדי' בחתומיו זכין לו צריך לי' זה ודין זה ביאור וכתבתיהו בפרישה ע"ש: כז עד שיביא ראיה שבא לידו כו' והא דמהני ראיה שבא לידו מזמן הכתוב בו ולא חיישינן שמא פרעו כמ"ש בסי' מ"א ס"ד בשטר שהלכך דשאני התם דאין השטר בידו שנאב' או שהוא ביד אחר שמאיו משא"כ כאן דהמלו' בעצמו מצאו וע"ל סי' ס"ה ס"ק ל"ט מ"ש מזה: כח אם אין בו קנין כבר כתבאר זה כמה פעמים דכשקנו מידו אפי' לא נכתב ונמסר השטר עד זמן מרובה טורף מזמן הקנין וגם איכא כמה דעו' דבשטר אקנייתא אפי' למאן דמכריכי כתיב' לא בעינן שיבא לידו

הנכסים שקנה אחר הלוא' עד כתיבת השטר אלא כדין: (כח) אבל בשטרי מקח וממכר · כ"ל ב"ה בשטר מתנה וז"ל בתר שעמא (עיי' בתשו' מ"ג לספר משפט' כ"ם ה' שהאריך להקשות על בעל העיטור ע"ש): (כט) אפי' מאוחרי' פסולים · הטעם איתא בגמ' ופוסקי' דליכא למיחש שמא אח"כ יחזור וימכרנה להמוכר ויוציא אח"כ זה השטר שזמנו מאוחר ויאמר חזרתי ולקחתי ממך פעם שנית וכתבוהו הטור והמחבר לקמן סי' רל"ט · וכ"ל דיפסות' לא יטול ממנו השטר מכירה שכתב לו שהי' צלא צריך דאצ"פ שהחזיר לו השטר לא חזרה המכירה או המתנה דקי"ל כמכתי' דפלגי אר"ב כב כפ' גט פשוט דף קס"ט וכדלקמן סי' רמ"נ ס"ט וגם גוף השטר הוא של לוק' כיון שהוא נותן שכר הסופר כדלקמן סי' רל"מ וכע"כ כשרוצה המוכר לחזור וליקחנו צריך לשמור גוף השטר מכירה הקדם כמו שאר לוקחים וגם יוכל הלוקח לומר אע"פ שגוף השטר בידי לא אתננו לך כיון דכע"כ צריך אתה שטר מכירה מקדם א"כ תשמור שטרך כמו שאר לוקחים ואם לא תרצה לא אמכור לך (אבל בשט"מ מאוחרי' יטול ממנו השטר עצמו ובטל התוב בזה וגם גוף השטר של לוה הוא וצריך המלוה ליתן לו גוף השטר כדלקמן סי' כ"ז כיון שהלוה נותן שכר הסופר כדלעיל ס"ס ל"ט והלא יתן לו גוף השטר כד אירכס ליה יכתוב המוכר שתם וכדלקמן סי' נ"ד ס"ג) כן נ"ל · ולפמ"ד שבחנם דחק רשב"ם דף קע"א ע"ב לפרש גבי שטר מכר דאירכס ליה וכתב לו מוכר כו' ע"ש דהא גבי שט"ח הוא דקאמר גמ' בתר הכי דאירכס ליה וכותב לו מוכר אבל בשטר מכר לא קאמר גמ' הכי אלא ודאי כדפרישית:

כתב הב"ח וז"ל ועוד איכא טעמא רבה דהכי זבין ללוקח ראשון בניסן וכתב ליה שטר' בתשרי והדר זבין ללוקח שני באייר וכתב ליה באייר כי אתא ב"ח טריף מלוקח ראשון שזמנו מאוחר שלא כדין טריף · ותו איכ' טעמ' דהכי לוה בניסן וזבין באייר ולוה עוד בסיון וכתב לתרווייהו דלקחו השתא אי עבדיה אלי שטרא מאוחר וכתב ביה דזבין השדה בתמוז אתו הנהו תרתי מלוין ומלוקי השדה שלא כדין שהרי הכל הוא לראשון כיון דזבנה באייר מקמיה דלוה עוד בסיון עכ"ל ודבריו תמוהין מאד · דמ"ש ועוד איכא טעמא רבה פו' ליתא אפילו טעמא כל דהו דכי נסכיל שיש הפסד ללוקח באיחור השטר יפסיד הלוקח שטרו הלא יאמר הלוקח מה לכם לפסידה דילי אנא ניחא לי בהפסד וקיום השטר · ובכל דוכתא לא פסלינן לשטרא אלא כשיש בו ריוח לבעל השטר אבל לא כשמגרע כח בעל השטר · גם מ"ש ואו איכא טעמא כו' כלפע"ד נ"כ דלא טעמא הוא כלל דהא כיון שאפשר שלקחו הלוקח וחזר ומכרו למוכר וחזר ולקחו ממנו פעם שנית כדאמרינן הדרית וזבנית מינך א"כ אין השטר המאוחר ראיה שאז לוקח קנהו ופשיטא שיכול המלוה ראשון לטעון שקנהו גם כן קודם לכן וזה השטר המאוחר הוא על קניה אחרת מאי אמרת מאן לימא לן דקנהו מזמן הראשון הא השתא נמי יוכל הלוקח לכבוש השטר מכירה ומאן לימא לן דקנהו מזמן הראשון · ועוד יש לסתור טעם זה בדרכים אחרים ודוק · ותימה גדולה על הב"ח איך בודה מלבו טעמים שלא הוזכרו בש"ס ובשום פוסק דבש"ס ובכל הפוסקי' לא קאמרינן אלא טעמא משום דילמא הדר זבין מוכר מיניה כו' משמע להדיא דברשות המוכר שטרי מקח מאוחרי' כשרים דהא כיון דידע המוכר דשטרו מאוחר לא זבין ליה מיניה עד דהדר ליה שטרא · ולפי טעמי' של הב"ח אפי' ברשות המוכר הו"ל להיות פסולי' אלא ודאי כדפי' וזה ברור: (ל) פסולי' · כ"ל דאם הודיעו למוכר שאחרו השטר מכר כשרים · ולפ"ז מסתמא כשרים עד שיתברר שלא הודיעו ודוק: (לא) אין לאחר שום שטר לכתחלה אם לא שאי אפשר בענין אחר כדלקמן סעיף י"ט וך' ושאר דוכתי דלאו הוי כדיעבד: (לב) דאי אמר אשתבע לי כו' משמע דר"ל שטוען אשתבע לי שאינו מוקדם וכן פי' הסמ"ע והב"ח · וקשה לי על המחבר א"כ למה ישבע בשלמא על הטור לק"מ דלטעמי' אזיל דכתב בס"ו שמסקנת הרא"ש שט"ח המוקדמי' פסולים אפי' לגבות מבני חרי ואפשר שגם בעל העיטור סובר כן אבל על המחבר קשה דהא פסק בפתם לעיל בסעי' ז' דגובה מבני חרי · ודוחק לומר דהמחבר מפרשו לענין לקוחות · ועוד דא"כ ה"ל דאמר אשתבע לי הא בלאו הכי צריך לישבע נגד הלקוחות דקי"ל טענינן ללוקח וכו' דמיירי שטוען שהעדים הקדימו בכוונה ספסולי' שמתמו שקר וכן משמע בדברי בעל העיטור שהביא הבעה"ת סוף שער כ"ו וז"ל אבל לפסול את השטר אחר שנתקיים ולאחזוקי סהדי בפסולי' לא מחזיקי' ומסתברא דאי אמר לשתבע לי משתבע ליה אבל לא נתקיים השטר על בעל השטר להביא ראיה ואמרי' ליה קיים שטרך וקום לדינא עכ"ל וכן משמע בבעל העיטור עצמו דף ד' ע"א ע"ש · (לג) אשתבע לי שאינו מוקדם אע"פ שאינו טוען אשתבע לי דלא פרעתיך חייב וישבע דאע"ג דבטוען אמנה או כתבתי ללות ולא לויתי א"צ לישבע וכדלקמן סי' פ"ב סעי' י"ג הכא כיון דזמנו בשבת איכא ריעותא דמוקדם וצריך לישבע וכ"כ הסמ"ע ס"ק כ"ה והב"ח ומשמע דאי ליכא ריעותא לפנינו א"י להשביעו

ב מסוגיא דגמ' פ"ב דף קנ"ו ע"ב ג בברייתא שם דף קע"א ע"א ד טור בשם בעל העיטור ה גם זה שם בשמו ו ופיים שם ז אע"ג דליכא מערער אבן טענינן ליה ז טור וכן מוכח מסוגיא דגמ' ב"מ דף י"ג ע"א וכ"כ התוספות והרא"ש בפ"ב דגיטין דף י"ז ע"ב בד"ה עד שעת וכו' ח ב"י דאם יש בו קנין מעת הקנין נשתעבדו הנכסים

טורי זהב

זה כמו שטר שיש בו קנין לרב אשי והכל נוטי כשתעבד מיום החתימה וכ"ל דהרא"ש עצמו אף שכתב בפ"ק דב"מ שיש לפסוק כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מ"מ לענין הלכה בטל דעתו בשאר מקומות וס"ל דלא כאביי וכן משמע הלשו' בגיטין שכתב כדדייקינן בשנים אומרין וכו' ואיכא דמשני עידי' כו' משמע שלשון זה דאינו הלכה ברורה ועפ"ז לדקו דברי הטור בהרבה מקומות דמוכח דלא קי"ל עדיו בחתומי' זכין לו:

סעיף ט"ו עד שיביא ראי' הסמ"ע הקשה דאף דיביא ראי' לא להני לכיוון למפרעין וקנוניא כמ"ש סי' מ"א ותי' דכאן אין ריעות' דנפילה כיון שהוא עצמו מצאו ואני תמה עליו בזה דבהכי דאלינו שמו' זו בתשובת הרשב"א סי' אלף ל"ה שכתב במי שנפל לו שטר בקבר ומצאו קודם שבא ליד חבירו דלא איתרע כ"ל מ"מ הכא לא מיירי מזה דא"כ מהיכא תיתי שלא בא לידו בזמן הכתוב בו דהא לא חיישינן לזה אלא היכא דאיתרע בנפילה וקושיא מעיקרא ליתא והדבר זה כתבו התו' והא"שרי רים פ"ב דגיטין ועיקר כוונתם שם לאפוקי מפיר"שי דכתב דכי אתי' לאפוקי שנגא למטריף לקוחות אמרי לה אייתי ראיה אימ' מעי גיעא לידך ממילא ה"ה בשאר ש"ח ע"ז כתב דאינו כן אלא מסתמא לא חיישינן לקדימה שלא

מתעגל עכ"ל. ונלע"ד דקיונו בקנין דומיא דקיונו בשטר קאמר דכמו דבקיונו בשטר מיירי דלא כתב לו השטר עד הלילה כן קיונו בקנין מיירי דקיונו קונ' לו בקנין עד הלילה וביום מתעסק בהסכמתו וקיונו בדברים ונגמר החיוב בלילה בשטר או בקנין אבל אי קנו ליה בק"ס על חיובו ביום ודאי מש תעבד לי' בקנינו מאותו שעה

(לח) סומכים זמן הכתיבה ויש גורסים זמן הקנין ועיקר כדאיתא בסמ"ע קנו על הלילה וכ"כ בסמ"ע ופשוט הוא. ועיי' בתשובה מהר"א ן' חיים סי' מ"ג: (לט) מיהו אם כתבו סתמא במקום כו' הג"ה זו שייכה בסעי' כ' ועיין בסמ"ע: (מ) לא יאמרו כו' דין זה

יח ע כשכותבין יום שקנו בו **לג** (לח) סומכים זמן הכתיבה לאותו יום וכותבין קנינו מפלוני ביו' פלוני וכתבנו ומסרנו ליד פלוני וכשכותבי' יום שעומדים בו סומכים הכתיבה לאותו יום שחותמי' וכותבים קנינו מפלוני וכתבנו וחתמנו ביום פלוני ומסרנו לפלוני **לד** ואילא פ מיחזי כשקרא **לה** (לט) מיהו אם כתבו סתמא בין קנין ובין פלוני קנינו מפלוני **לו** לא מיחזי כשקרא) (ר' ירוחם נ"ד ח"ב):

יט צ אם אינם נזכרים ליום הקנין (מ) **לא** יאמרו ברור לנו שקנינו ממנו בתשרי ואין אנו יודעים בכמה **לז** ולפיכך נכתוב מתחלת חשון שזה מיחזי כשיקרא יש ק מי שאומר שאם זוכרים שקנו ממנו בתחלת תשרי או בסופו או באמצעו יכתבו **לח** בשליש הראשון של חדש פלוני או אמצעו או בשליש אחרון:

ך ר מי שנמסרה להם עדות במדינה אחת וכתבו העדים במדינה אחרת אין מזכירים בשטר מקום שנמסרה בו העדות אלא מקום שכתבו בו חתימת ידם ש ורוקא כשאין כותבים זמן הקנין וכותבים זמן הכתיבה אבל אם זוכרים זמן הקנין וכותבים אותו **לט** אז יכתבו המקום שנעשה הקנין שאם יכתבו מקום הכתיבה נמצאו (מא) משקרים ופסול ת וכשכותבי' מקום הכתיבה כותבים כך אמר לנו פלוני וכתבנו במקום פלוני אבל כשכותבים מקום שנמסרו הדברים כותבי' אמר לנו פלוני או קנינו מפלוני במקו' פלוני וכתבנו וחתמנו ומסרנו לפלוני:

הא

לא יאמרו כו' דין זה לא ישתנה כלל ואף שנב"י כתב שאנו מוכרחים לפרש כן דאל"כ למה ליה לטעמ' דמיחזי כשקרא הא משום ספק פסול דדלמא מוקדם הוא וגם בבעל התרומו' כו' ... קנינו מוכרח כלום ... פסולה כיון שבשעת כתיבה הודו ואף המחולקים שם י"ל דמודו כאן או אפשר שהמחולקים שם פלוני כמו הכא ולכך הרא"ש בפ' ג"פ השמיט בדברי רבה בר

פי' סמ"ע בפשוטו וכ"כ במ"מ וכמ"ש בפרישה ולגירס' זו יהי' ור"ל שמפרשים בשט' שהקנין דוקא בשעת באותו יום ולא הכתיב' וכשכותבים יום שעומדי' או סומכין הכתיבה אבל אותו יום ולא הקנין ע"ש ודו"ק: **לד** ואי לא מחזי כשיקרא ר"ל וכרי' ליזהר בכך אבל השטר לא יפסל בהכי ב"י ד"מ ע"ו וע"ש שהביא הרבה דעו' בזה שחולקין וס"ל דהשטר פסול: **לה** מיהו אם כתבו סתמ' במקו' פלוני כו' בר"ו סיים שם וכת' ז"ל לא מחזי כשקרא אפילו נמסר במקום אחר דמסתמא אכתיבה קאי משמע עכ"ל והג"ה זו כדפסת כאן שלא במקומה דהא כאן לא איירי מדין מקו' אלא מזמן ועיקר מקומה הוא בסמוך בסוף סעיף כ' ... ושם בכתובין מקום הכתיב' כותבין כך אמר לנו (ור"ל אמר לנו בל' הודאה או התחייב כפשו בקנין וכמ"ש בבבא שאחר זו) פלוני וכתבנו במקום פלוני כו' ... פלוני קנינו מפלוני והקנין לא היה באותו מקום פלוני אפ"ה לא מחזי כשיקר' ... לומר שבאותו מקום קנו ממנו ... ר"ל מוכרח גזרת גל' הודאה או בקנין דמסתמא אכתיבה לחוד משמע ר"ל מ"ש סתמא במקום פלוני לא קאי אלא אכתיבה לחוד ולא אהתחייבה ומודים כתבו כאן משום דמדין מקום כלמד לדין זמן כגון אם כתבו ביום פלוני ודוק. ואף שבל"מ נ"כ כתוב דברי הר"ו ... דיכל דכותבין יום הכתיבה ולא יום הקנין כו' ע"ש מ"מ נראה כמ"ש: **לו** לא מחזי כשיקרא וז"ל הר"ן פרק הזורק ... וכתבוהו לא חיישינן ... **לז** ולפיכך נכתוב מתחלת חשון ... **לח** בשליש ... **לט** או יכתבו המקום שנעשה בו הקנין ... דס"ל דאין כותבין בזה אלא מקום הקנין לחוד ועפ"ר שם כתבתי דהרבה גאונים ס"ל דבזה כותבין שני המקומות ע"ש:

שילה דמיחזי כשקרא משום דס"ל דבשאר שטרות שאין מעשה ב"ד קי"ל דלא חיישי' למיחזי כשיקר' וכמ"ש בפ' הכותב ... ונם ראיתי בבעל העיטור דף ד' ע"ב שכתב על רבה בר שילא ... כיון דקי"ל בעלמא למיחזי כשיקרא לא חיישינן כתבי יומא דבריר להו וכתבי ואחרנהו עכ"ל ... היתר ברור שאם יודעי' שקנו ממנו בתשרי ואינן יודעים בכמה מותרי' לכתוב מתחלת חשון מיהו בקדושי' רשב"א פ' כל הנגט משמע כהטו' ... דלא קנו ביה ... לדמיחזי כשקרא עכ"ל ול"ע: (מא) משקרים ופסול ... נראה עיקר כרש"י ... שאין השטר נפסל בדיעבד בכך ... בפ' סוף ע"א וכן נראה דעת הבעל העיטור

ואין

טורי זהב

במידי ביום שנכתב אלא הקנין שעושה בלילה הוא שעושה השעבוד דהא אין על הכתיבה שם הלואה אלא מחייב עצמו בדבר שלא נתחייב מעולם ואפי' בכתובה גדולה כמ"ש רבינו סי' ס' ... דמהני עסיקי' באותו ענין בנכתב ביום ונחתם בלילה כמ"ש באבן עזר סי' קכ"ו לדעת הרא"ש והב"י בשם הרשב"א דלהרמב"ם לא מהני מטעם אחר כמ"ש ב"י שם ואלו מטעם דאין שעבוד ביום ליכא למ"ד וכמלאה בר"ן בחילוק זה יחיד לגבי הרמב"ם והרא"ש והרשב"ם:

סעיף י"ח מיחזי כשיקרא נראה לי חילוק בזה דבריש דאם כותב שקר קנינו מפלוני וכתבנו ומסרנו לפלוני כו' ביום פלוני אין פיסול רק מיחזי כשיקרא אבל בסיפא דאי כותב שקר קנינו ביום הכתיבה ואח"ז יכתוב וכתבנו ומסרנו יש כאן פיסול דהא אותן הנכסים שקנה יום שלפני הכתיבה לא נשתעבד למלוה לטרוף לקוחות כל שלא כתבו לו דאיקני ובסמוך יום הקנין ליום הכתיבה יוכל לטרוף אותם כל שלא נראה מתוך השטר שהקנין הי' קודם הכתיבה דהא לא הי' יכול לטרוף עד שיברר שקנה הלוה קודם בקנין ועיין מ"ש בסי' רל"ט מזה:

תו שם מיהו אם כתבו כו' סידר הסמ"ע הג"ה זו בסעיף ך' אלא מ"ש הסמ"ע וז"ל ומ"ש קנינו כו' אסר וי"ו פירושו כאלו כתב בוי"ו וקנינו הוא פי' תמוה וכ"ל דלא כפי' הג"ה זו ודאי דקאי על מ"ש בסעיף ך' נמצאו משקרים ופסול וה"ק מיהו בני אם כתב סתם במקום פלוני קנינו מפלוני וכתבנו וחתמנו ביום פלוני דלא מחזי כשיקרא דהמקום שוכר תחלה קאי על הכתיבה דבתרי' דודאי אם הי' כותב קנינו מפלוני במקום פלוני וכתבנו כו' או הי' מוכח מוי"ו של וכתבנו שהיא מפסקת בין הזכרת המקום לכתיבה משא"כ עכשיו שכתב תחלה שפיר י"ל דה"ק במקום פלוני

ש"ך: הגהות טור דף ד' ע"ב ע"ש וכן משמע להדי' מדברי התוס' פ"ב דכתובות דף כ"א ע"ב בשם ר' ירוחם מדליפיר ע"ש ולענין מה שהקשה הב"י ל"פ אלא מפירש"י מהך דנטין מיושב מתוך מה שכתבו התוס' בגטין שם דדווקא בגטין פסולים כדיעבד ולא בשאר שטרות וכ"כ הר"ן ומרדכי ואגודה פ' הזורק וכן כלפע"ד דעת הרמ"ה והטור שהביא המחבר לקמן סעי' כ"א דאי ס"ד דס"ל דאף דיעבד פסול היאך יסנה את השטר משום המטבע ואם כן קשה על המחבר שהביאן לקמן סעי' כ"א דברי הטור בשם הרמ"ה ואולי ס"ל לחלק אבל אין נראה כן וגם לא משמע כן מדברי הטור והרמ"ה שכתבו לא יכתבו אלא שם המקו' שמסרו הדברים שם ואם איתא דאפילו דיעבד פסול הל"ל לתקוני בכל מה דאפשר אלא יפסל השטר והכי הל"ל אבל אם המטבע משתנה יכתבו מקום שנמסרו הדברים וגם מקום המתנה דהיינו קנינו במקום פלוני וכתבנו וחתמנו במקום פלוני ודוק. (מב) בשל ראובן כתו' בכ"ח בניסן בטור כתוב בה' בניסן וכתב בסמ"ע ד"ל [illegible]

באר הגולה: א טור בשם הר"מה ב וכן הוא בטור והרב סמ"ע כתב כצ"ל ע"ש ג כמ"ש לעיל סי' מ"ב סעיף יד ד ברייתא כתובות סוף דף ק"י וכ"כ הרמ"ה בשם כפ"ו והטור בסימן ס"א בשם הר"א וש"פ ה לשון הטור משכנלא דהנהו תרי שטרי דקניה דרב יוסף כתובות דף לד ע"ב ופירש' [illegible]

מאירת עינים: מ ולא כתוב בשטר היוצא במקום פלוני בטור כתב ואין כתוב בשטר המטבע היוצא כו' ונ"ל להגיה תיבת המטבע דליירי כגון כשכתבו המקומו' מטבע א' כגון דרייח"ר טאל"ר אלא שבמקום א' אותו מטבע שוה יותר ממקום המקבלה: מא שמטבע אותו מקו' נשתעבד כמ"ש בסי' מ"ב ס"ס כ"ב ע"ש: מב שטר שאין כתוב בו מקום כו' עיין מ"ש בפרישה ובסמ"ע: (הג"ה כתב הר"ן פ' אין נרין דאפילו שתי עידיו כתובו' א' אפ"ה א"צ לכתו' אלא מקום הכתיבה ד"מ י"ו) : מג ה"נ בשל ראובן כתוב כ"ח בניסן אבל בטור כתוב בה' בניסן וכתבתי בפרישה ג"כ דכ"ל דכ"ל כ"ח בניסן ולרבותא כתב כן דאף על פי כן נותנין לו ולא לשמעון דקיי"ל לאומר דהלואתו של שמעון היתה בכ"ט בניסן וזהו שאמרו וכתבו דשמ' שטרו של שמעון היה בסוף ניסן ע"ש : מד אם יכתבו הרשאה וכו' לזה יגבו כו' דאז בא עליו הא' בכתו ובכח של שני ויגבה ממנו מ"כ : מה כיון שסכום המעות של השטר והשובר שוים כו' לא צריכים להיות שוים בכל ענין דהא כתב הטור והמחבר לקמן בסי' נ"ח ס"ט ו"ל שטר שיש בו נאמנות והלוה מוציא כתב יד המלוה שקבל ממנו סכום פלוני [illegible]

ךא [א] הא דאמרינן שכותבים מקום הכתיבה אע"פ שקנו במקום אחר דוקא שאין המטבע משתנה ממקום הקנין למקום הכתיבה או אפילו אם משתנה ובלבד שכתוב בשטר המטבע שיוצא במקום פלוני אבל אם המטבע משתנה ממקום המסירה למקום הכתיבה מ ואין כתוב בשטר (ג מטבע) היוצא במקום פלוני לא יכתבו אלא שם מקום שמסרו הדברים שם מא שמטבע אותו מקום נשתעב' ואם יכתבו מקום אחר היה ג משתעבד ממטבע היוצא במקום כתיבת השטר:

רב מב שטר ד שאין כתוב בו מקום שנכתב בו כשר:

רג ה ראובן ושמעון שיש לכל אחד מהם שטר על לוי מג (מב) בשל ראובן כתוב בכ"ח (כ"ז בחמש) בניסן ובשל שמעון כתוב בניסן סתם ואין ללוי אלא שדה אחת שאין בה כדי חובות שניהם נותנים אותה לראובן דשמא ששטרו של שמעון היה בסוף ניסן וכן אין שמעון יכול לטרוף מלקוחות שקנו מלוי מאייר ואילך שיאמרו לו זמנך מא' בניסן והנחנו לך מקום לגבות חובך והוא אותו שדה שגבה ראובן כי שלא כדין גבה שאתה מוקים לו לפיכך מד אם יכתבו הרשאה זה לזה יגבו מלקוחות שקנו מאייר ואילך:

רד י אף על פי שאין כתוב בשובר לא עידי השטר ולא זמנו מה (מג) כיון שסכום המעות של השטר והשובר שוים ממילא אמרינן שהשובר נכתב על אותו שטר:

רה ז מי שהוציאו עליו שטר חוב בניסן סתם והוציא מחילה שזמנה בי"ח בניסן מו יש כח במחילה זו לבטל החוב:

רו ח ראובן שהוציא שטר על שמעון מז שזמנו ביום כך ושמעון הוציא שובר על שטר זה מח כתוב באותו יום בעצמו (מד) יד בעל השטר על התחתונה:

רז ט ראובן הוציא שטר חוב על שמעון שזמנו ה' בניסן ושמעון הוציא שובר שנכתב בחמשה בניסן כתוב בו שמחל ראובן לשמעון כל תביעות שהיו עליו עד אותו היום ראובן גובה שטרו מט (מה) י דבלשון העולם עד ולא עד בכלל אבל אם היה כתוב שמחל

מאירת עינים: מו יש כח במחילה כו' דהמע"ה: מז שזמנו ביום כך פי' זמן ההלוא': מח כתוב באותו יום בעצמו כו' הטעם דאע"ג דאמרינן תוקף אין אדם פורע ביומו מ"מ זימנין דפרע ביומו והרי שובר שנכתב אותו היום לפנינו וה"ל כראוהו שפרעו דהמע"ה וכ"כ הטור בשם הרא"ש בסימן כ"ד ס"ו ע"ש: מט דבל' העולם עד ולא עד בכלל כ"ע דבד"מ דהא דין תשובה

טורי זהב

פלוני כעסה זה דכבר קנינו מפלוני ועכשיו כתבנו וכתנו ביום פלוני וזה מבואר בדברי רבינו ירוחם אלא דק"ל איך שייהיה פי' דברי ר"י לא הו"לרת"א להביאם להלכה דדברי המחבר סעיף זה חולק ע"ז כמ"ש במלאו מסקרים ופסול דמשמע דאין לכתוב קנינו מפלוני ביום פלוני וכתבנו וחתמנו במקום פלוני וכן מבואר בפ"ק בהרי' שצ"ר ו"ל אבל אם כתב יום הקנין כותב אותו זמן במקום שהיה הקנין דמיהו כשיקרא אם יכתוב בקום שעבר ויכתוב שנכתב במקום שהוא עומד עכשיו עכ"ל ש"מ דגם זה מחוי כשיקרא כיון דהיכא למטעי שמקום קאי גם על הקנין וכ"ש בדברי ר"י דלעיל דליכא למטעי שהקנין במקום הנזכר סמוך לו לפניו ונראה דמ"ש הביא הב"י בלשון מחלוקת דברי ר"י על דברי הרשב"א שהם הדברים של סעיף ך' וכ"ע על רמ"א שמשמע מדבריו כאלו אין כאן מחלוקת:

סעיף כג בשל ראובן כתב כח' בניסן כך היה מעשה בגמ' והטור והמחבר כתבים אחר לשון הגמ' ובתנם הג"ה בסמ"ע בזה: בטור ואין נראה לחלק כו' דברי רבינו תמוהים בזה דהא בפ' א"כ דף צ"ב פרכינן אלא הא דאמר ר"י שעבד במוקדם פסול משום גזירה שמא יגבה מזמן הראשון מ"ש לא אמר משום לא ניתן להכתב הא ע"כ כ"ל הטעם כמ"ש ר"י דאי משעם לא ניתן להכתב הוה דאי להכשיר בבכתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי דהוה טורף מתשרי ואילך ע"כ הוצרך לטעם גזירה לפסול אף בזה בשלמא להר"מה דבעינן מוקדם כגון בכל

תשובה זו ום"ל לעלע לחריטין בשוב' עד ולעלע על בכללי ופקין ופשיון קי"ג כתב לעתן ות"ל התשובה הרשובה מיירי שמניחם כ' טור
המקבר לחלב' ומוכ"ם לעלע הביא עליו ועיין בהגה"מ שם כתבתי מודים שמעל לו גם לאותו יום לעלע שעושין שזה השובר כעשה מבקרי
ישוב לשני תשובת הרש"ם שכתב מוכ"ם שם דסתמן להלדי וכרשם בכך והשער בשעבד מלוקר קוף שבעשה בערב וזה לומר לחיבך ולכך דף נג ע"ג
שכן היה דעת המקבר' לעלע לתרי להלדי ומ"ם הביא להלדי שמניחן בתשובה הכ' בשעל השער ופקין
וגם כאן נג"ע פקפו להלבה מפקיק לעלע מעל לו לותו היום שטוען שמעל לו גם לותו יום טוענין שזה השובר כעשה טוענין שלעלע מעל לו לותו היום וכתן
ידו"ק: נ ותם בשניהם מודים שמעל לו גם לותו יום שטוענין שזה השובר כעשה טוענין שלעלע מעל לו לותו היום וכתן
כתו' לדר מתם כו' עפ"ר שם כתבתי דה"ה שם נק' כתו' לדר מתם ובשני כתוב לדר מתם ובשני כתוב לדר מתם וכתן
דה"ל כלעי נכתב בשניהם לדר מתם ובשני כתוב לדר מתם וכתן
לשון: נא כמו בגדרים ודין נדרים בתב"ד סי' ל"ך בדברי

שמחל לו כל תביעות שיש לו עליו עד עכשיו הוי ספק ומספיק' לא מפקינן ממונא:

כח כ שני שטרות שנעשו בשנה מעוברת אחר כתו' בו באדר סתם ואחר כתוב בו אדר שני ואין ללוות נכסים בנגד שניהם (מו) נורתנים למי שכתוב בו אדר סתם נ ואם בשניהם נכתב אדר סתם הוי כמו שכתוב בשניהם אדר ראשון ונורתנים למי שנמנו קודם בספר ימי החדש (ועיין בתורת חיים סימן תכ"ו כתב כותבין ובאלן העזר סימן קכ"ו) ל כל

זמן הכתוב בשטר בגוף עד הפסח או עד הקציר דנים אותו נא כמו ם בנדרים. כט כ אם כתוב בשטר עד אחר הפסח (מז) היינו עד

סימן ק"ח ויותר ה"ל לתרן לפי דרכו שכתוב בשובר להדיח שנם יום זה בכללו לו שים לו עדיים בזה.

אבל לפעד"ז מיקוק ל"ק מידי דהכי הרש"ל נופיס כתב בתשובה להקרוכה לשם כתב עד עכשיו הוי ספק כן בתשובה הרשובה שכתוב כו שמחל לו כל תביעות שיש לו עליו עד היום הזה דמי מעט לכתב עד עכשיו כיון שעומד בתמלא היום
וכותב עד היום הזה ועוד לשון עד היום הזה הוא בכל מקום עד עכשיו כמו עד כן לא ויכלו כני ישראל את גיד הנשה עד היום
הזה ויסב לותה יוסף לסך עד היום הזה ובכתב בשמו עד היום הזה ולשון זה ידע לים לת קכרתו עד היום
הזה יד לכעליום עד היום הזה ויבכו שם עד היום הזה וכהלכה רבות עלמו מפשר לכל בתשובה להקרוכה שכתוב בו שמחל לו כל
תביעות שים לו עליו עד ה' כיון היו לומר על הפסק ורוכה לומר עד התם לת ה' כיון. כן כ"ל ברוך: (מו) נותנים למי
שכתוב בו לדר סתם וכפ"ך כי"ד סי' ל"ך ס"ק פ"ו הלכתי בזה והעליתי לדין כותבים לותו לשי שכתוב בו לדר סתם ולשון יקפוץ
ועי"ש. ועיו' מ"ש לקמן סי' ש"ל סעי' ט"ו ס"ק ט"ו. (מז) היינו עד שיעברו כו' דין זה כ"ע לל"ת מכתבר זמן דקוק כל כך ומכל
מכן דקשה לדלפי זה שם כתוב בשטר לשר תר תם הכוכות היינו עד רוב חשיש וכ"כ הר"ן ס"פ מי שלחו להדיח
דלפ"ו שם כשביע לשרוע לשר תר תם הכוכות יש לו ג' חדשים. ומזן רב כוה דקוק מן הכבל. לכך נרלה כמו שפירש לבינו תנכלם
הביאו הר"ן והרשב"ל בקדושין והרש"ם שם לשר הרגל היינו ט"ו יום לשר תר הרגל ול"ל שכן פסק לו שבועות או סוכות ולפ שם
שהרשב"ל והר"ק שם כתבו על דברי ר"ק ול"ל כתבלרו דבריו היינו משום שלל ידעו מכין לו כן לשבל כבר נודע שבל דברי ל"ק שם
דברי קבלה מן חכמי הש"ם שהיה נשון קדמון מהנקוטים וכ"כ הרש"ם ספ"ק דבכה וס"ם שבועת הדיינים ושלר פוסקים בכמה מקומות
שדברי ר"ק דברי קבלה. ועוד שכ"ל מקור לדברי ר"ק מפ"ק דתענית ומייתי לה בפ' לול מציעות דף כ"ח ע"ל ר"נ לומר שולין
על הנשמים כ' בחרשון ע"י יום לשר תר התג כדי שיגיע לשרון שבת"י לבהר פרת וקי"ל הכי. כאלו דבל פעם שהיו שרלל עוליס
לרגל לל היו יכולין להגיע לבתיהם לשר הרגל לל"ת בת"י יום והיה דומה להם כלו שם עדיין בת"י. עסוקים בענוני הרגל בל זמן
שלל היו עוברים הנהר הגדול בהר פרת וק"ל לשר הרגל מיקרי ט"י יום ולע"נ דהשתא לתן כגולה מ"מ לשון לשר הרגל כתשך מהם
ובה"נ לשבתן עוני ונם הרש"ם ס"ם מי שלחו נרלה שפוסק הר"ח וכ"כ ברמזים שם וכ"פ בפשיטות בטור ול"ע סיימן קמ"ד:
ונם דבי יניוסף נתלק מזה בתיב כ"ד ת"ל הניח דברי ר"ל בלי שום חולק עליו. ותימה עליו על מ"ם בתתם בם' משרים ג"ד ת"ל דעד
הפסח היינו עד שיעברו רוב יתים שבין פסח לעלרת. ולפשר ר' יוחנן מתלק בין פסח לשלר רגלים לף על פי שהוא דוקק לפרש
דבריו שבתיב כ"ד בשני רגלים וכן משמע להדיח בעיר שוקן דדוקק בפסח דיכול לכתוב בה"ל לכיון לפסח ועלרת שייכי להדדי
שמוכרים פסיקה מפסח עד עלרת הם כולם מחשבים כמו שבועה לחת כו' ע"כ ולפי זה מ"ש הר"ן דלשבועת הרי"ף ה"ה בסוכות יש
לו ג' חדשים ליכו מוכרח דיל"ל דדוקק בפסח פסק הרי"ף כן ע"ש. ולפ"ז לפשר דגם המחבר לל"ת קלמר שלל בפסח ולל בשלר רגלים.
לשל בדברי הרמ"ה שהביא הר"ן שם מבואר בכלל רגל תשובות ליה המתלית ע"ש. ובשלטי גבורים ס"פ מי שלחו כתב וזה לשונו
ולם לומר לחר הרגל הרי הוא כלילו לומר לשר הרגל לכל הדעם וכותבים לו בל ימי השנה שהם לפריו בבקי. הרלוית על כן ולכן ל"ל ידעתי רלוים
לזה. עכ"ל כרלה מדבריו להדיח נ"כ לשר הרגל ליכו זמן רב רוב ימים שבין רגל לרגל. וכרלה להלמ"ם ס"ע מה' גירושין
והשתא נם הלכות נדוניות ולשון שהשמיטו דין לשר הרגל דבש"ם מי שלחו ליכו משום דס"ל דבין בפ"ם לשר לל"ת הלכת' כרבי
לומר

טורי זהב

בשר ולל בכללי בת"ם בתתכי' ס"ק המוקדמי' בסולי' ל"ק דבוה לל נזדו חכמים בללי שאל יבוא מזמן הרלזון ע"כ ל"ק לל"ת לרבינו דע"כ בכללי זה
בתתכי' לל"כ ל"ת מתכי' רבותא לפי' מוקדם כוה דבינן להבהב בסולי לל"ת ע"כ דל"כ בכללי זה בת"ם מוקדמי' בסולי' מבת נזדה ל"כ מוכרח
ל"ל לומר בשעם משום נזדה וה תימת רבתי על השור וכבר הקשתי קושית זו לרבבים ותיבי' ולין פותר לותו לומר בשעם משום שאל יבוא לשכח דברי הטור בהונן בוה (ול"ם
ע"ש לומר לפי סברת השור להכי בעלות בין כתב בללות בינן וכו' וכן הקדימוהו ממה לל"ת משום משום שאל יבוא לשכח ובלאת לם כתב בללות כו' וה"ק בשר
הרלזון דבהכי לין לל"ת בין כתב בללות בינן וכו' וכן הקדימוהו ממה לל"ת משום משום שאל יבוא לשכח ובלאת לם כתב בללות כו' וה"ק בשר
ומ"ל לל"ת לומר בלל"ת לרבינן לות נזדה ומשו ע"כ בשעת משום נזדה לחי ל"ד משום לל"ת לשכח הת בינן לשכח משום שבי ונבה בו מומן
שבו לע"כ משום נזדה וכיון להשעם משום נזדה ע"כ לין לל"ת ודוק בוה ע"כ). שם ס"ח שמא שקרו ולחרו בומנו כתבנוהו וכו' קשה
מובן ל"כ לחלי פסלינן להלי שבת בשת לחלרו בומנו וכו' שיקול הוא ולל"ת השתא הם לומרים כן ולל נפסיד לשבת לחיכבי
מפסק וכ"ל לולי מיירי שקוקים בעלים כן קולם שילנו שים וממיתם לל"כ משו לכתו נפשיהו בשעים בלומרים בומנו וכו' וקי"ל לין לדם משים
עלמו בשב לל"ת ולחי לחומרי' כן בללו הכי בתלת ע"י זה בתשך בשם בסולי לל"ת ע"כ ל"ל לין לדם משים
בת"ם בומנו כתבנוהו לין להתמין לשם כיון שבתותו שעה בם נעבו בסולים ולינוסם לינו מועיל בללי. מ"ל בכבול ולל לתבנוהו לין שייך לומר כן
שלל בעבו בסולים לל"ת מתתו וע"כ לינוסם בסולים לל"ת משעם שקוקים בכ"ד. (בשם מהרש"ק בב"י ד"ה ולם בקדים ומן השער וכו' על
לשל בינו כתב וכו' ומ"כ לבינו מלל מבואר בת"ם הרש"ם הוכל בע"ה מי' קכ"ו שלם כתבתי בנגד מוקדם ולל נודע פיסולו עד שקידמה לל"ת תפסי
ה"ה קידושין ע"כ ולי ס"ל דכשר לגבות בו מב"ח לומר לל תפסי בה קידושין בללי לל"ת משום דס"ל דבסולין לגמרי וכ"כ מהר"י בכתבי סי' י"ג דוה
שעמו ובמוקו של הרש"ם. הגם שהרי בת סי' קפ"ה כתב דגם המכשיר בכב"ח מודה בגנ לשם משום בסול היינו לעניין לל"ת תיבשך בגנ זה לשל ולחי
לם נישלת לל"ת תלת לשלן לשכשיר לגבות מבב"ח דומי' דמ"ש למעלה בגנ שלין בו זמן דבסול ולפ"ה לם בשלת לל"ת ודוק: תו שם ובמה
יודע וכו' עד בשלין כתב ילם יוכל משקום לשר כו' וע"ע ל"ה מלי משקה מר"ל דהת ל"ל לומר עדיים התלומים כו' בשכתב ילן נוכל משקום לשר
דוק בדמוכח בכתובו' לף י"ת ע"ב ע"ש ובסי' מ"ו בל"ד ע"ש וע"ע וכך הקשה מהרי"ב ל"ק בכללי ב"ב סי' ס"ה ע"ש: תו שם אבל
המאוחרי' בשרים וכו' עד ובפ' כ"ג בל"ת כ"ב וכו' ולכי מלשתי תי' נכון להרמב"ם שם לת דשריך בגנ' ולי ס"ד לדוקני כו' מלוקרים לומי בשרים
לדוקני הוא ל"ל לל השער המאוחר הוי כלילו לקוקה בשני' ול"ל לדידי' כל שער מלוקר הוי לדוקני בפירוש ובשתעבד וכך מוכיח הל' לומי בשרים לדוקני
שיעבד לו בל"ת הנכסי' שיש לו עתה והוי סנר' לעלמית' ול"ל לדידי' כל שער מלוקר הוי לדוקני בפירוש ובשתעבד וכך מוכיח הל' לומי בשרים לדוקני
הוא ש"מ לכל מלוקר הוי לדוקני ולכן ל"ם הל דנקט מתני' סתם מלוקרי' בשרים והל"ל בסולי' ובטן לל"ת כתב לדוקני והוי לומי' לכ"ם מוקדם
משם דבסול ולדידי' בל מלוקרי' שבעולם בשרים דסוי לדוקני משם ודוק כי מלוקר הוא כטן דברי הרמב"ם: ע"ש אבל המאוחרים
בשרים וכו' עד ס"ם עד דשטי זימכו וכו' וזה מבואר להדיח בגנ' דע"ג שהעתיק הב"י בריש הסי' סבור רבנן כו' דף י"ב ב' ולו' ולל טריף עד דמצ'
זימכ' כו' וק"ל: ע"ש (אם נכתב בלילה וכו' עד ולל קלק בם' הנזכר וכו' נוש תיבת שהרי בתר קישב בהלכות מלוה כרי"ף ות"ל עלישו

כד
א מימרא דרבי יצחק וכו' א"ר יוחנן ב"ב סוף דף קס"א
ב מימרא דרב עמרם וברייתא הרי"ף כ' רישון וכו' שם ר"ס דף קס"ב
ג טור וכן פי' הרשב"ם שם
ד שם בשם הרמב"ן וכ"כ ה"ה בסוף פ' מלוה שכן דעת הרשב"א וסדרי הריב"ש שם מורין כן וכ"כ הר"ן פ"ק דגטין וכ"כ ה"ר בשם ר"י הזקן והריטב"א וכבל"ע דעת הרשב"ם בפירושו שם

דלאחר ל' יום אחר הרגל ולא שייך כה"ג הלכת' אלא אליבא דלא"ס גופא מספקא ליה והלכך הוי ספיקא דדינא עד כמה נקרא אחר הרגל: (מח) רוב כו' כתב בסמ"ע דרוב לאו דוקא וכ"כ הר"ן מתכית נמלא דלבני א"י החיוב עליו מיד אחר כ"א יום ולבני ח"ל אחר ד' יום ומחצה עכ"ל ולפעד"נ דרוב דוקא וכן הוא בר' ירוחם כ"ד ח"ד שיעברו רוב הימים כו' ור"ל כגון היכא דיש בין רגל לרגל מספר נפרד היינו עד שיעברו רוב הימים דלא מסתבר לחלוק יום א' והר"ן מיירי היכ' שיש מספר זוגי א"כ מסתבר ור' ירוחם דמיירי להדיא בזמן הכתוב בשטר ולכך צריך רוב דיד בעל השטר על התחתונ' אבל ר"ן מיירי להדיא בנשבע לפרוע לו ובשבועה אזלי' לקולא' ודחי לא"ש הרשב"א בתשובה והמחבר לקמן סי' ע"ג סעי' ט' בנשבע לפרוע לו ברגל קודם פ' שחייב לפרוע לו ביום הרגל הראשון מטעם ספיק' דאורייתא לחומרא ע"ש · כנ"ל · גם מ"ש הסמ"ע דלבני א"י חל החיוב מיד אחר כ"א יום כו' וכ"ה לעיל מוכיח דבין סוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ב יום ולדידן שעושין כל י"ט שני ימים מספק נשאר מ"א יום וכ"כ א"כ דמ"ש המחבר עד כאן כ"א יום אין ר"ל רוב הימים שבין פסח לעצרת דהיינו כ"א יום דא"כ מניכא למה לי אלא הוא רבותא לאפוקי הסמ"ע עד כאן כ"א יום כו' ולא דק דמסוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ג יום ולדידן מ"ב יום נמצא דכ"א יום לכ"ע ליכא רוב' ולבני א"י אפי' פלג' לא הוי :

בדברי הטור והמחבר ע"ש : נב עד שיעברו כו' דה"ל כאלו אמר אחר שבת דק"ל דעד יום ג' מקרי אחר שבת ומיו' ד' ואילך מקרי קמי שבת וה"נ לענין אם אמר עד אחר פסח ובין סוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ב יום ולדידן שעושין כל י"ט שני ימים מספק נשאר מ"א יום וה"ל עד שיעברו רוב הימים נראה דל"ד עד שיעברו קאמר אלא מיד שעובר המחצה חל עליו החיוב כמו שאמרו בקמי שבת ולאחר שבת הנ"ל וכ"כ שם בר"ן בהדיא מקצי' וכ"כ בהג"מ בפי' מ"ב בש"ן ע"ש נמצא דלבני א"י החיו' עליו מיד אחר כ"א יום ולבני ח"ל מיד אחר כ' יום ומחצה וק"ל וע"ש עוד אחר זה : (הג"ה וכן אם כתוב בשטר עד אחר סוכות יש לו נ' קמ"ס שם) : נג עד כאן יום כ"א פשוט הוא דאין זה ענין למ"ש לפני זה אלא שהמחבר חלק כל הד' טורים מהש"ע על ל' חלקים וכוונתו היה שילמדו ויחזרו חלק א' בכל יום באופן שבכל יום ילמד ויחזור ויסיים בכל הד' טורים וכמ"ש בהקדמתו לש"ע וזהו שכת' כאן ע"כ יום כ"א וכדפוס קדמון דוויניציא' ראיתי שנדפסו בו המקומות כלות כל חלקי שלשים יום וכאן כלה החלק הכ"א · והלא נדפסו כלות דשאר החלקים בספרים שבידינו וכלות חלק זה נדפס נראה שבגו' המדפיס היה שהוא מחובר למ"ש לפני זה ור"ל דרוב הימים שבין פסח לעצרת היינו סוף כ"א יום ולפ"ז תיבת כאן הוא ט"ס וכ"ל עד יום כ"א ושיבוש הוא בעיני דא"כ מניכא למה לי :

נב עד שיעברו (מח) רוב הימים שבין פסח לעצרת · נג °(עד כאן יום כ"א):

מד דין הזרת השטר בשטה אחרונה וכיצד מקיימים המחק והתלוים ובו י"א סעיפים·

א (א) א צריך להחזיר מעניינו של שטר בשטה אחרונה ב מפני (ב) (שאין למדין משטה אחרונה) (טור) ג מפני שאין העדים יכולים לצמצם שיחתמו מיד סמוך לכתב ויש לחוש שמא הניחו שם כדי שטה א וכתב המזייף שם מה שרצה ד ואם לא החזיר אין השטר נפסל בכך ב אלא

כד (א) צריך להחזיר כו' כתב הסמ"ע דמה שכותבי' בסוף השטר וקניני' מפלוני לפלוני כו' נ"ו מיקרי חזרת השטר וא"צ שעדיין לא נכתב למעלה אלא שאמר המלוה שיקנו מידי למלוה ולא כתב שם דכן עשו דקנו מיניה עד לבסוף שכתב וקניני' כו' מ"מ כיון דאין זה דבר חדש לגמרי גם כי מסתמ' עשו העדים מה שביקש מהן וע"ש זה התחילו לכתוב השטר מ"ה בכלל חזרת השטר הוא עכ"ל ומ"ש דקניני' הוי חזר' השטר כ"כ הרשב"ם פ' ג"פ סוף דף קס"א והרא"ש פ"ק דגטין דף י"ח סוף ע"א אבל התוס' והמרדכי כתבו דלא הוי חזר' השטר והבאתי דבריהם לקמן ס"ק כ' · גם מ"ש הטעם כיון דאין זה דבר חדש לגמרי אפש' דר"ל כיון שאינו אלא מפרש מה שלמעלה הוי בכלל חזר' השטר והיינו כמ"ש הנ"י בשם הר"ן · אבל כבר כתבתי לקמן ס"ק כ' דדברי הר"ן צ"ע לדינא : (ב) שאין למדין משטה אחרונה כתב הב"י ומהר' ד' וז"ל כתב הנמ"י בסוף ה' מלוה דהא דאין למדין משטה אחרונה כתב הר"ן דה"מ דבר חדש או דבר שסותר מה שלמעלה לגמרי אבל דבר שאינו סותר לגמרי מה שלמעלה כגון קנו מיניה בכל לשון של זכות וכו' דלא ידעי' אם נעשה הקנין דילמד סתום מן המפורש ולדרבה שטה אחרונה עיקר דהא היכא דעליון ותחתון סתרי אהדדי (כלומר ואפשר לקיימם) אזלי' בתר תחתון אפי' בשטה אחרונה והביא ראיות על זה עכ"ל ב"י ועיינתי בנמ"י שם וראיתי שאין ראיותיו מוכרחות ועיקר ראיתו שם וז"ל ותדע דאמרי' בפ' הזהב כמאן כתבי' האידנא במנא דכשר למקניי' ביה לאפוקי מדרב ששת דכשר לאפוקי מרוקא כו' ואי אין למדין משטה אחרונה היכא גמרי' מינה ש"מ דספיר גמרינן מה שאין סותר מה שלמעלה אלא לפרש מה שלמעלה עכ"ל ולפע"ד דאין זה ראיה מב' טעמים חדא דדלמא ביומי הש"ס היו כותבים במנא דכשר בשטה שלפני שטה אחרונה ואפ"ה היו חוזרים מענינו של שטר כעין אמר ואנן הוינא דכתבי' במנא דכשר בשטה אחרונה היינו משום דכתבי' שריר וקים וכדלקמן סעי' ט' וכן נ"ל לפי מ"ש המרדכי והתוס' פ' ג"פ דף קס"ב ע"א וז"ל כיון שמורגלין לכתוב שריר וקים יהא פסול אם לא נכתב כן לכך אנו למדין היטב משטה אחרונה כיון שאנו כותבים שריר וקים ואי דכותבים וקניני' מיניה כו' לא הוי חזרת השטר אלא לפי שעדיין עדות הקנין שבתחלה כתב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני וא"כ וקניני' מיניה וה"ה שיכול לכתוב בש"ע השטר עכ"ל אלמא דס"ל דקניני' מיניה לא הוי פירוש רק דבר חדש לגמרי דהא כתבו דלא הוי חזרת השטר וא"כ איך היו כותבים וקניני' מיניה במנא דכשר כו' בזמן הש"ס אלא ודאי היו כותבים קודם שטה אחרונה · ועוד דאפילו תימא שגם בזמן הש"ס היו כותבים במנא דכשר למקני' ביה בשטה אחרונה אין ראיה דבשלמא אין צורך בו דמסתמא היו כותבין שמו שהוא בתיקון שטרות שלנו שבתחלת השטר כתוב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני בקנין גמור שטר כו' ובסוף השטר כתוב וקניינא בכל מה דכתוב ומפורש לעיל במנא דכשר למיקני' ביה כו' וכמ"ש רשב"ם פ' ג"פ · במנא דלא היו צריכי' לכתוב כלל במנא דכשר למקניה ביה שכבר הכל כלמד ביה בשטה שלפני שטה אחרונה וקניני' מיני' בכל מה דכתוב ומפורש לעיל או אפילו היו כותבי' גם וקניני' בשטה אחרונה אינו בכך כלום דזה גם כן לא הוי דבר חדש לפי' רשב"ם דמסתמא נעשה הקנין ובפי' במה שכתבו בתחלת השטר ואמר לנו קנו ממני כו' (וכן צ"ל לפ"ש רשב"ם סוף דף קס"א וצריך שיחזור כו' והו שאנו כותבים בסוף השטר וקניני' מיניה בכל מה דכתוב ומפורש לעיל כו' דהיינו שמפרש וכופל הענין הכתוב למעלה ע"כ · ועיין עוד שם) א"כ שפיר קאמר הש"ס כמאן כתבי' האידנא במנא דכשר למיקני' ביה שבאמת אין צורך בו ולאמרו אתא ומשני גילוי מילתא בעלמא הוא לאפוקי מדרב ששת ולאפוקי מרוקא ולאפוקי מלוי וא"כ ש"מ דליתא הלכת' כרב ששת ולוי · גם שאר כל הפוסקים לא חילקו בכך וכתבו סתם אין למדין משטה אחרונה ומשמע אפילו דבר שהוא פירוש על שלמעלה אם לא היו מפרשים אותו כך בהכרח בלא שטה אחרונה אין למדין הימנה ולכן דברי הנמ"י מוי' בשם הר"ן

כד א וכתב המזייף שם מה שרצה פי' מ"ה תקנו שלא ילמדו משטה אחרונה כלל שאף שנכתב בזיוף אחר שכבר חתמו העדים ומ"ה תקנו חז"ל שיחזרו בשטה אחרונה מה שכבר כתוב למעלה דאז אף אלו ילמדו ממ"ש לשטה כבר למדוהו ממ"ש למעלה ועפ"ר ודרישה שם מפורש דמה שכותבין בסוף השטר וקנינא מפלוני לפלוני כו' נ"ו מיקרי חזרת השטר וא"צ לפי שעדיין לא נכתב למעלה אלא שאמר המלוה לעדים שיקנו מיד למלוה ולא כתב שם דכן עשו דקנו מיניה עד לבסוף שכתוב וקנינא כו' מ"מ כיון דאין זה דבר חדש לגמרי גם כי מסתמא עשו העדי' מה שביקש מהן וע"ש זה התחילו ליכתב השטר מ"ה בכלל חזרת השטר הוא : ב אלא שאין למדין משטה אחרונה בפרישה כתבתי דאם לא הוחזר מענינו אפי' יש כדי שטה פסול

טורי זהב

קנו מיד הלוה וכו' אם ידעו וכו' שקנו ממנו בו כותבין בשטר זמן הקנין ואם לא ידעו כו' ע"ש : בטור עד ואין נראה לחלק וכו' ואף רבינו בסי' ל"ט פסק כתוס' דס"ל עדיו בחתומין וכין לו לסברת הרמ"ה מספק דלא כתבי' כ"כ אבל לסברתו כשר לגמרי וצ"ע דהוא דוקא ע"כ מסרס"ק :

סי' כד בש"ע סעיף א' אלא שאין למדין משטה אחרונה זו הוא דעת הרמב"ן שהביא הטור ופירש"ל דהיינו דוקא היכא דליכא אויר שיטה בינתים ומשו"ה אם יש אויר שיטה או למדין אפילו משיטה אחרונה עכ"ל ובסמ"ע כתב אפי' אם יש אויר

(ג) אלא (ד) שאין למדים משטה אחרונה:

ב (ז) ואם השטר כולו ג מכתיבת ידו של מי שנתחייב למדים משטה אחרונה אבל אם השטר מיד אחר והחייב חתום למטה ד אין למדין משטה אחרונה:

ג ה ט אם סיים השטר בסוף שטה והרחיקו העדים שטה שלימה וחתמו העדים באמצע שטה שנייה (ח) אין למדים מחצי שטה אחרונה ומשטה שלימה שלפניה:

ד (י) היכא דכתיב ביה (יא) שריר וקיים למדין

אור בין השטר לחתימת העדים אפ״ה אין למדין משטה אחרונה משו׳ דלא חלקו חכמים בתקנת׳ ע״ש ודו״ק: ג מכתיבת ידו של מי שנתחייב למדין כו׳ דהא אין כאן חשש שהמלו׳ זייפו דאם׳ שבא לידו דהא כתיבת יד הלוה הוא עמ״ש בד״מ ס״ג בדין זה דייטב דברי הרשב״א: ד אין למדין ג״כ הוא מטע׳ דאמרי׳ דאין הלוה יכול לאמנם: ה אם סיים השטר בסוף שטה כו׳ עד אין למדין כו׳ ע״ל פי׳ מ״ש ס״י דכתב טור״ש דאם השטר משמי׳ באמצע השטה יכולים העדים לחתום עליון בחצי שטה הנשארת זה אצל זה ולמדין גם מחצי שטה שלפניהן וסומכין ע״ז דאם לא היה כתוב כן השטר מתחלה כשבא לפני העדי׳ לא היו העדי׳ חותמין בו וכמ״ש שם והו׳ מתשוב׳ הרמב״ן סי׳ כ״ד הביאה ב״י שם (במח״סו) וגם לפני זה כתב כן הב״י בס״ע וגם בד״מ הביא׳ ע״ש ובסוף סעיף זה כתב טור״ש דאם חתמו זה אחר זה כל השטר פסול וא״כ ע״כ כ״ל דלאן איירי בשטר שידו׳ שבתחלה בשעה שחתמו עברו העדים והרחיקו חתימתן שורה ומתלה ובשעה שבא המלוה לגבות בו בב״ד רואי׳ שאין ריוח לפני העדים ע״ז כתב המחב׳ וביארו טור״ש דאם העדי׳ הן חתומין זה תחת זה אז הפס׳ כפ׳ אפי׳ לטרו׳ בו ממשעבדי אלא שאין למדין משטה ומתלה האחרונה כיון דנודע לכן שהוא כיתוסף בשטר אחר חתימת העדים ואם הן חתומין זה בצד זה אז כל השטר פסול כיון דהיה יכול לזייפו לחתוך שטר העליון ולכתוב בחצי השורה שלפני העדי׳ פלוני לוה מפלוני מנה דה״ל שטר ועדיו בשורה א׳ דכשר כמ״ש בסי׳ מ״ה בטור ובדברי המחבר סי״א וכ״ש אם בא לפני ב״ד ועדיין לא ככת׳ בלותו אחד כלו׳ דפסול כל השט׳ ומזה איירי בסי׳ מ״ה ס״י וי״א ועמ״ש עוד מזה שם ודו״ק • ובע״ש קיצר כאן וצ״ע לי המחברי׳ וכו׳ מדבריו שלא פי׳ כמ״ש אבל מ״ש הוא ברור ומוכר׳ להמעיין היטב במקור הדין ובדברי המחברים הנ״ל ודו״ק: לאמרי׳

הר״א כל״ע לדיכא: (ג) אלא שאין למדין משטה אחרונה • כתב הסמ״ע בפרים׳ כתבתי דאם לא הוחזר מעבינו על שטר אפי׳ יש כדי שטה אויר בין השטר לחתימ׳ העדי׳ אפ״ה אין למדין משטה אחרונה משום דלא חילקו בתקנת׳ ע״ש ודו״ק עכ״ל ובספרי הוכחתי דהיינו דוקא לדעת הטו׳ והתוס׳ והרא״ש וסייעת׳ דגזרו׳ הרחיקו אטו לא הרחיקו אבל לדעת׳ מדברי הרמב״ם וסמ״ג והמחבר ושאר כל הפוסקים לא משמע כן שכתבו סתמא הטעם שאין למדין משטה אחרונה משום שיש לחוש שמא ככתב׳ בזיוף וא״כ כשיש שטה אוי׳ דליכא למיחש לזיופ׳ למדין ועוד דס״ל לבא׳ דגזרינן הרחיקו אטו לא הרחיקו ודלא ביארו כן משמע דלא ס״ל הכי ועוד הוכחתי כן מדברי הרמב״ן בחדושיו והב״י וכתבתי שכן כל מעי״ד עיקר כש״ס ונראה דהתוס׳ והרא״ש (לדעת הטור) לטעמייהו אזלי דפסלי כל השטר וא״כ בג״כ כ״ל דכך הוא תיקון חכמים להחזיר מעבינו על שטר דוקא והלכך לא פליג אבל לדע׳ רוב הפוסקים שאינו אלא עצה טובה שלא יאכד שטה אחרונה א״כ הי״ל דליכא חשש זיוף למדין ודלא כהב״ח סעיף ג׳ שכתב דאף להרמב״ן לא פליג אה הרמב״ן והב״י שוים בזה כדמשמע בחדושיו והרמב״ן שהביא הטור מיירי בלא הרחיק וע״ש בספרי שהארכתי בזה: (ד) שאין למדין כו׳ כת׳ ב״י לקמן סי׳ מ״ה מתו׳ ח׳ בשם תשו׳ הרשב״א דאפי׳ אמרו העדים לא הרחיקו ואנו כתבנו שטה אחרונה אין נאמני׳ להכשיר שטה אחרונה לעשות כשטר אלא כדת על פה דכל שאין מוכי׳ מתוך השטר אין לו דין שטר ע״כ: (ה) ודלא כי״א שהשטר כולו פסול • וכן הוכחתי בספרי בכמה הוכחות דאין הלכ׳ כי״א אלו וכתבתי שהר״ח שגם הרא״ש סובר כן שהרי כתב הטע׳ דגזרי׳ הרחיקו אטו לא הרחיקו ובלא הרחיקו גופ׳ לא הזכיר הרא״ש שכל השטר פסול אלא משמ׳ שכל פלפולו אינו אלא אם נפסול שטה האחרונ׳ בהרחיקו והארכתי בזה ע״ש • ונמ״ש לעיל סי׳ מ״ב ס״ק נ׳: (ו) אבל אם השטה אחרונה לתובת מוליא השטר למדין ממנ׳ עמ״ש בזה לקמן סימן מ״ה סעיף י״א ס״ק כ׳ • (ז) אם השטר כולו כו׳ ל׳ דברי משה ובתשו׳ הרשב״א סימן אלף י״ג דאף שטר שכתב בכתי׳ הלוה אין למדין משטה אחרונה וב״י כתב בשם הרשב״א שכתב בתשובה שלמדין משטה אחרונה אם כל השטר מכתב ידו אבל אם אין השטר כתב ידו אלא שהוא חתום למטה אין למדין ע״כ אבל לא משמע בדברי התשובה שכתבתי כדברי ב״י עכ״ל ד״מ ודבריו תמוהי׳ שהרי ספיר י״ל דמ״ש הרשב״א בתשובה סימן אלף י״ג הוליא עליו כתב ידו דגובה מבני חרי אם למדין משטה אחרונה כו׳ משתברא שגם בזה אין למדין לפי שגם הוא מרחיק שטה כו׳ היינו חתם ידו וכמ״ש הטור לקמן ר״ס ס״ט אם כתב בכתב ידו או שכתב בכתי׳ אחר וחתם למטה היינו דתנן הוליא עליו כתב ידו גובה מבני חורי׳ כו׳ ועוד שהרי לקמן ריש סי׳ ס״ט סעי׳ ו׳ כתב הב״י שהמחבר תשוב׳ דפוס דל״ג רוב תשוב׳ זו ועיין שם: (ח) אין למדין מחצי שטה כו׳ הטעם איתא בתוס׳ ומרדכי והרא״ש פ׳ ג״פ משום דעדים לא דייקי ומרחיקים שטה ומותיים באמצע שטה שניה כיון דליכא אלא עובי שטה א׳ בין עדי׳ לשטר אין למדין גם מן השלימה: (ט) ודוקא שחתמו כו׳ כלומר אם כמלא דבר כתוב אין למדין מטעם שנתבאר דהעדים היו מניחים כך ריוח והיה כשר אבל אם חתמו זה אחר זה למדין דכל השטר פסול אם היו העדים מניחים כך ריוח כדלקמן סימן מ״ה סעי׳ י׳ והלכך ודאי לא הניחו כלום ולמדין • וכן יש לפרש דברי העיר שושן • ובסמ״ע ס״ק ה׳ פי׳ בענין אחר ולפעד״כ כמ״ש ח״מ לענין דיכא הכל אחד ע״ש • גם מ״ש הסמ״ע על הע״ש לק״מ דדברי הע״ש יש לפרש ממש כדברי הר״ב הן לפי מה שפי׳ הסמ״ע הן לפי מה שפירשתי ע״ש וק״ל: (י) היכא דכתב ביה כו׳ בסמ״ע משמע שהמחבר הוליא זה מהטור סעי׳ ט׳ וגם על מ״ש הר״ב וא״כ למוור כו׳ כירם כסמ״ע טור סעי׳ ט׳ • ובאמת זה טעות דהטור בסעי׳ ט׳ מיירי להדיא דוקא בזמן הזה שהורגלו לכתוב בכל השטרות שריר וקים ושטר שאין בו שריר וקים פסול אבל אבל דין הג״ה שהשטר כשר בלא שריר וקים לא כמלא בטור דהיכא דכתיב שריר וקים למדין משטה אחרונה ואדרב׳ כהפוך הוא שאין למדין ומאן דאמר למדין דבריו צ״ע וכמו שיתבאר וכן מוכח בטור שאין למדין וכמ״ש לקמן ס״ק י״א אלא המחבר הוליא זה מהר״ש בר למח שהביא בב״י סי׳ זה מתו׳ ח׳ וזה לשונו כתב הר״ש בר למח היכא דכתיב ביה שריר וקים למדין משטה אחרונה ומעשים בכל יום לכתוב מחיקות בשטה אחרונה ולמדין ממנה כיון דכתיב והכל שריר וקים עכ״ל ובאמת גם רשב״ם פירש כן בג״ם דף קס״ב ע״א וטפי הי״ל להב״י לכתוב כן בשם רשב״ם אבל גם דברי רשב״ם כ״ע וכמ״ש לקמן ס״ק י״ב: (יא) שריר וקים כו׳ תמיה לי על המחבר שפסק כן פשיטות משום שהביא כן בב״י דברי הרשב״ן ולא עוד אלא שרוב הפוסקים וכמעט כולם חולקי׳ על זה ודבריהם עיקר וכמו שיתבאר • הלא המה הרמב״ן בחדושיו פ׳ ג״פ תמה על רשב״ם והאריך להוכיח דאפילו היכא דכתיב שריר וקים אין למדין משטה אחרונה וכ״כ בהגה׳ אשרי מא״ו ר״פ ג״פ וח״ל ואין בר״ה לריב״ם אלא אפילו דכתב שריר וקים אין למדין משטה אחרונה וצריך שיחזור מעבינו על שטה בשטה אחרונה עכ״ל וכן מוכח מדברי התוספות ומרדכי פ׳ ג״פ שהקשו היאך אנו מקיימים מתקין בשטה אחרונה ותירלו כיון שמנהגינו לכתוב שריר וקים בכל השטרו׳ ואם לא כן יהי׳ השטר פסול למדין משטה אחרונ׳ מה שנכתב קודם שריר וקים ומה שכותבים וקניכא כו׳ לא הוי קורת השטר כו׳ ע״כ דבריהם אלמא דוקא כיון שכותבי׳ כן בכל השטרות הא לאו הכי אין למדין דא״כ ה״ל לתרץ כיון דכתיב שריר וקים למדין ואין לומר דה״ני התם כיון דכותבים שריר וקים אחר קניכא כו׳ וכמ״ש לקמן ס״ק י״ב דאפילו לדעת רשב״ם לא מהני שריר וקים אלא היכא דליכא תורת השטר דהא ס״ל להתוספות ומרדכי דקניכ׳ לא הוי תורת השטר • ובאמת גם מהרא״ש וטור ושאר פוסקים יש להוכיח כן מדכתבו כיון שהורגלו לכתוב שריר וקים בכל השטרות למדין כו׳ אלא שהיה אפשר לדחות

טורי זהב

אויר שיטה וכו׳ דלא חלקו חכמים ולפי דבריו ס״ל להרמב״ן כדין דאין למדין כו׳ כתו דס״ל להרא״ש בפיסול השטר דלא פליג רבנן ובכל מקום פסול כיון דלא עשה כתקנ״ז ה״נ להרמב״ן לענין אין למדין ולענ״ד כדברי הס״ל דבשלמא להרא״ש יש פסול בכל השטר כי לדידי׳ הוי תורת השטר תקנת חכמים

ה וכן כתיב וקניכא מיניה בשיטה אחרונ׳ הוי כמו תורה כ״י • שם בפסקיו וכ״כ לעיל סי׳ מב סעיף ה׳ ז וכ״כ התוס׳ שם סוף ע״א ח הרשב״א בתשובה מקודשים סימן נ׳ ט טור בסימן מ״ה י טור בשם אביו הרא״ש וכ״כ התו׳ שם מאחר שכתבו לפסול שטר שאין בו שריר וקיי׳ וכדלקמן בסעיף ט׳

(יב) למדין משטה אחרונה (ואין צריך לחזור מעניינו של שטר בשטה אחרונה) (טור):

ה כאם יש בשטר מחקים או תליות או תיבות שעבר עליהם הקולמוס ז (יג) צריך לקיימם [מ] קוד' והכל שריר וקיים (ח ואין צריך לכתוב ודין קיומיהון (מרדכי ותוס' כר"פ ג"פ) [ס] ואם לא קיים אינם פוסלים השטר ט אלא שאין למדין מהם.

הגה (יד) ויש אומרים שאם היה מחק ולא נתקיים פסול כל השטר שמא היה כתוב הוכה לבעל השטר והמחק אלא אם כן מוכח מתוך השטר מה היה המחק או לא נפסל כל השטר (טור וכ"י רפ"ג"פ). [ע] ואם היו בגופו של שטר דהיינו שם הלוה והמלוה והמעות נפסל השטר אם לא קיימם [פ] ואם היו בזמן ולא קיימם הוי כשטר שאין בו זמן:

שטר

באר הגולה

ב מיוחי' דרב הונא א"ר יצחק בר יוסף שם סוף דף קס"א ל כ"כ הרי"ף בשם ספ"ת מק"ס מ טור וכ"כ התו' והרא"ש שם ג דף קס"ב ע"א ס כ"כ ה"ה בפ"כ בשם הרש"ב"א וכ"כ מלאון הרא"ש שם מק"סה ע תשובת הרש"ב"א סי' אלף ונ"ה מהתוספות מחק ותלוי שבגופו פסול וכו' כ"י בסעי' ה' שם

שפתי כהן

לחות בדוחק דאיכא ס"ל דקני' הוי קורת השטר אבל מתוספו' ומרדכי דלעיל מוכח כן בבירור וכמ"ש · וכן משמע בהגה' מיי' פ' כ"ז מה' מלוה בשם ר"י ע"ש · וכן מוכח לפע"ד מהתוספות והרא"ש וטור (ומכאן קשה על מ"ש הב"ח בסעי' ו' לדעת הטור וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב) גבי מה שכתבו ואפילו הרחיק שטה אחת דליכא תפס זייף נריך ל"אטו לא הרחיקו ואם אית' הא אדרב' בהרחיקו איכא תפס זייף שחייף כל השטר ויכתוב למטה בשטה אחרונה מה דבעי ויכתוב אחר כך שריר וקי' ומא"כ בלא הרחיקו אלא ולאו אף דכתיב שריר וקיים אין למדין משטה אחרונה · ומ"ש הרא"ש בתשובה כלל ס"ח סי' י"ח בע"כ צ"ל דמיירי בזמן הזה שכותבי' כן בכל השטרות אף שהלשון דחו' או שבפסקיו חזר בו ופסקיו עיקר וכן משמע לפע"ד מדברי הרמב"ם פ' כ"ז מה' מלוה וסמ"ג סוף ה' מלו' סוף עשין נ"ד דף ק"ס ע"א שכתבו בסתמא אין למדין משטה אחרונה ולא חילקו בין היכ' דכתי' שריר וקי' או לא רק כתבו דהמתקי' נריך לקיימם ויכתו' שריר וקי' (ולא כהב"ח סעי' ו' לדע' הרמב"ם וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ע"ש) (וכן משמע עוד לכאורה בסמ"ג ה' גירושין דף קל"נ ע"ב דדוקא לדידן שכותבי' בכל השטרות שריר וקיים הא לאו הכי אין למדין משטה אחרונה ע"ש) וכן שאר כל הפוסקים כתבו בסתמא אין למדין משטה אחרונה ולא חילקו בכך וכן עיקר וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ודלא כהמחבר (ובב"ח סעיף ז' כתב שנראה עיקר כרשב"ם ולא כהירא וכמ"ש לקמן ס"ק י"ב ע"ש):

(יב) למדין משטה אחרונה · קשה שאם הניחו העדים חלק שטה שהרי אי אפשר להם לצמצם שיחתמו סמוך לכתב ממש וכתב בלוחו שטה מאי דבעי וכתב לבסוף שריר וקיים · (וכן תמה הרמב"ן בחדושיו פרק ג"פ על רשב"ם בזה) ובעיר שושן וכמ"ש ס"ק ז' תירצו דמיירי שיש עכשיו שורה חלק בין חתימת העדים לכתב · ולא נהירא דא"כ אפילו לא כתב שריר וקיים נמי ואי ס"ל דגזרינן הרחיקו אטו לא הרחיקו א"כ ה"ה בכתב ביה שריר וקיים איך לא מיגזר כן · ועוד שהרי כתב בתמא למדין ולא ביאר דהיינו בהרחיקו דוקא ועוד שכתב בסעיף ח' וה"מ כשאין אויר שטה כו' משמע דכולא ענינא על סעי"ח מיירי כשאין אויר שטה וגם המעיין בפירשב"ם דכתב' נ"כ כהמחב' ונראה דאי אפשר לפרש דבריו כן וכמ"ש · ועוד דהא תניא בברייתא הרחיק שטה אחת כשר והא"כ בלא שריר וקיים מיירי וכדמשמע מפירשב"ם להדיא ואמאי כשר ניחוש דכתב בשטה שהיא חלק מה דבעי וכתב אחר כך שריר וקיים. אלא נראה לתרץ לדעת המחבר ורשב"ם דבשריר וקיים למדין משטה אחרונה אף כשאין שטה חלק והיינו דוקא כשקודם לכן לא הוחזר מעניינו של שטר לאחריכן כיון דתקנו חכמים לחזור מעניינו של שטר כהי דליכא אלא שטה שטה עליונה מ"מ לכתחלה היה ל"ל להחזיר אלא ודאי העדים כתבו שריר וקיים ולכך לא החזירו אבל כשהוחזר מעניינו של שטר ואח"כ כתיב שריר וקיים אמרינן דהעדים עשו כהוגן וכיון שהחזירו שוב לא היו צריכים לכתוב שריר וקיים ולא שלא היה אפשר להו לצמצם והניחו שטה חלק וחייפי' שמא כתב הוא בלוחו שטה מה דבעי וכתב אחר כך שריר וקיים וברייתא מיירי כשהוחזר מעניינו של שטר וגם בלאו הכי צ"ל לדעת התוספות דברייתא איירי כשהוחזר דהא סביר' להו דהיכא דלא החזיר כל השטר פסול מדינא אף לפי דין המשנה וברייתא וכדמוכח מדבריהם להדי' בדף קס"א ע"א ד"ה וביוקם דלמא מתרמי ריעותא כו' ע"ש · וביותר בזה כתב הב"ח לדעת רשב"ם אבל מ"ש הב"ח שגם הטור סובר כן כלפע"ד דליתא דהא הוכחתי לעיל ס"ק י"א דס"ל להרא"ש וטור דאף היכא דכתיב שריר וקיים ולא הוחזר מעניינו של שטר אין למדין משטה אחרונה ולהכי הוצרכו לפסול בהרחיקו אטו לא הרחיקו ע"ש · גם מ"ש הב"ח שגם הרמב"ם סובר כן כרשב"ם לא נהירא לפע"ד וכמ"ש לעיל ס"ק י"א · וגם לענין דינא נראה עיקר דלא כרשב"ם ורשב"ן והמחבר · דברייתא סתמא קתני · ועוד דכיון דאין השטר פסול אם לא הוחזר וכדלעיל ס"ק ה' א"כ יש לחוש שמא העדים לא החזירו דבכל דוכתי משמע דלוקא היכא דהשטר כשר לא חיישי' לעדים אבל לא בשביל יפוי ותיקון השטר · ואפשר דרשב"ם סובר כהתוספות דכל השטר פסול מדינא וא"כ קשה על המחבר כיון דפסק לעיל ס"ק ה' דהשטר כשר א"כ מה בכך דכתיב שריר וקיים וכן הכלתי לעיל ס"ק י"א הרבה פוסקים דס"ל דלא כהמחבר וכן עיקר ·

(יג) צריך לקיימם קודם והכל שריר וקיים היינו כשמקיים בשטה אחרונה וכדלקמן סעי' ח' ט': (יד) וי"א כו' וכן דעת נמוקי יוסף ר"פ ג"פ דמחק או גרר שלא נתקיים כל השטר פסול והביא כן בשם הירושלמי וגם הביא שם הרבה גדולים שסוברים כן וכן נלפע"ד עיקר דלא"כ לעולם יש לחוש שימחוק חובתו או תנאי שבשטר ומה שהב"י ה' המגיד בשם הרשב"א דליה דמחק אינו פוסל כל השטר מה שגבינו בתוספתא סוף בבא בתרא מחק או תלוי מגופו פסול שלא מגופו כשר וכן הוא בתשוב' הרשב"א סימן אלף נ"ה נלפע"ד דיש לדחות דהתם מיירי כשמוכח מתוך השטר מה הוא ואפ"ה מגופו דהיינו שם הלוה והמלוה והמעות פסול אבל כשאינו מוכח מתוך השטר בענין דיש לחוש שמא היה כתוב שם חובה או ריעותא או תנאי הוי כמו מגופו וכלל מגופו דפסול דכיון דכל השטר תלוי בזה היינו מגופו · ובהכי ניחא דלא סתרי דברי הטור והר"ב אהדדי דכאן כתבו דאם לא קיים המחק כל השטר פסול ואח"כ מוכח מה הוא המחק כההיא דכסף זוזי איכן ומחק כו' וכו"ע פי' ק"כה סעי' י"ע פתחו כלברי הרמב"ם פ"ד מה' גירושין דין ט"ו וז"ל גט שמחק בו אות או תיבה או שתלה בין השיטין אם משופם הגט ה"ז כשר ואף אין התורף אינו גט ואם חזר ופירש בסוף הגט שאות פלוני תלויה או על המחק אפילו מתורף הגט כשר כשאר שטרות עכ"ל אלא ודאי התם מיירי שמוכח מתוך השטר מה היה המחק ואפ"ה התורף פסול · גם מ"ש ה' המגיד סוף ה' מלוה שבדברי הרשב"א נראה מלשון הרמב"ם סוף ה' מלוה שאמר כל המחקין וכל התליות

מאירת עינים

ו למדי' משטה האחרונה הטעם דאז אם הניחו העדי' שורה חלק לפני חתימתן ליכא למיח' לזייף שיוסיף לכתוב וכותו בלוחו שורה ויחזור ויכתוב שריר וקיים לבסוף דבסמוך יתבאר דלא מכשרינן שטר שכתוב בו כ"פ שרי' וקיים אלא כשיש עוד שור' חלק בין העדים לסוף השטר ולמאי ימחק ש"ו הראשון ויזייף ויקיימנו' בשטה האחרונה ויכתוב לבסוף ש"ו ליכא למיחש דהא יתבאר נ"כ בסמוך דהיכא דאיכא מחק במקום ש"ו דכל השטר פסול מה"ט נופה דכתיבנא ועי"ל · וכע"ש כתב · ע"ז וז"ל והוא שיש עכשיו בשטה שבא לגבות בו אויר חלק שיעור בין העדים כמו שיתבאר בסמוך ס"ק עכ"ל וז"ל דאל"כ יש לחוש שמא בשטה שתחתיו העדים לא היה כתוב שטה האחרונה ואח"כ בעל השטר הוסיף וכותו בזיוף בשטה האחרונה וכתב לבסוף שריר וקיים והיינו דוקא לדין התלמוד דאף בימי התלמוד אם היו כותבין ש"ו היו למדין משט' האחרונ' אף שלא הוחזר מעניינו של שטר לבסו' אבל האידנ' דאין העדים חותמין בלא שריר וקיים כמ"ש הטור והמחבר בסמוך ס"ט ליכא למיחש למידי וא"צ להיו' אויר שטה ביניהן וכמ"ש שם ע"ש ודוק' כשיש מחק במקו' שריר וקיים כתב בס"ט דבעי שיהא אויר שטה והכא לא איירי בזה וכמ"ש ודו"ק:

ז צריך לקיימם קודם והכל שריר וקיים ז"ל הטור כתב ר"ת צריך לכתוב קיום המחקים והתליות קודם וקכיב' לפני שטה האחרונה דאל"כ אין למדין מהן · וא"א הרא"ש ז"ל כתוב האידנא נהגו לכתוב קיום המחקים והתליות אחר וקניגא לפי שהורגלו עתה לכתוב בכל השטרות שריר וקיים וא"א לזייף ולמדין משטה האחרונה כו' והנה דברי הרא"ש כתב המחבר אחר זה בסעיף ט' וכאן בסעיף זה לא בא ללמדינו אלא דצריך לקיימו ואם לא קיים אין השטר נפסל בזה ואגב כתב בקיצור שמקיימין קודם שריר וקיים לדידן וגם לפי ימי התלמוד הדין כן מיהו בזמן התלמו' דלא היה תקנת' לכתוב שריר וקיים בכל שטר לא היה הקיום דקודם שריר וקיים כשר אם לא שהיו מניחין הכ"ד בשטה שבאו לגבות בו שורה ריוח בין השטר לעדים ומטעם שכתבתי בסעיף שלפני זה וק"ל · ח ואין צריך לכתוב ודין קיומיהון פי' אלא כתוב בזה הלשון כראשית (דרך משל) הוא על המחק או הוא תלוי ותו לא · ובטור כתב שיכתוב נ"כ וזו קיומא והכל שריר וקיים וכתבתי עליו בפרישה ודרישה דהתו' והפוסקי' לא כתבו כן וגם הטור לא כתבו אלא לאתגב בעלמא ע"ש:

ט אלא שאין למדין מהן שמא הוסיפו בזיוף אחר שכבר חתמו העדים והשטר

שכתוס מס"ס שייך לומר לא פלוג מש"ה לרמב"ן דס"ל דאין כאן תקנה כלל וכמ"ש בי' דקורת השטר עלה שובה בעלמא היא ואין שייך כאן לא פלוג שלא כל שאין תפס אין לחוש:

והשטר היה בידו : י כשר אלא שיש לאיים כו' שם בתשובת הרמב"ן כתב טעם לדבריו ז"ל לפי שהשטר מוחז' ביד המלו' וכאלו הממון שכתו' בו מוחזק בידו והכי ראייה לדבריו ע"ש :
יא ולא בכתיבה דקה יותר ע"ש בתו' פ' ג"פ (דף קס"ג) בד"ה שטה אחת למאי חזי כו' :
יב שמא מחקו וכתב דבר שזייף כו' בפרישה כתבתי דלפי' אם לא נמצא כתוב במקום המחק זכות של בעל השטר אפ"ה פסול שמא מחק למעלה חובתו דבעל השטר או כתב שם זכותו ולפי' גם זה אינו נמצא שם מ"מ כיון דיכול לזייף ולהני' בשטר זכותו ה"ל שטר שיכול לזייפו ופסול :
יג ולא חיישינן שמא הניחו כו' דכיון דהדין הוא דאסור להניח שני שיטין כמ"ש בסי' מ"ה מסתמא עשו כהוגן : יד דא"א לזייף כו' כבר כתבתי לעיל ע"ש : טו מ"מ שטר שאין בו שריר וקיים פסול כו' דהוא

ו (טו) לשטר שיש בו גרר מאחריו או בינ י שיטי במקום שנהגו לכתוב הפרעון מאחוריו או ביני שיטי י כשר אלא שיש לאיים על בעל השטר ק ויש פוסלים.

ז ר יש מי שאומר (טז) שאין לקיים המחקים אלא בכתב שהוא ככתב השטר יא ולא בכתיבה דקה יותר מכתב השטר :

ח אם ש היה המחק בשטה אחת סמוך לאחרונה והוא (יז) כשיעור שריר וקיים או יותר אע"פ שחזר וקיימו פסול יב (יח) שמא מחקו וכתב דבר שזייף וחזר וקיים בריוח שבין הכתב והעדים והני מילי כשאין אויר שטה בין עדים לשטר דאיכא למיחש שמא הוסיף באותו האויר שהניחו העדים אבל יש בו אויר שטה כשר יג ת ולא חיישינן שמא הניחו אויר שני שיטין והוסיף מה שרצה בשיטה ונשאר עוד שיטה אויר (יט) א והני מילי כשהעדים מוחזקים ביודעים הא לאו הכי חיישינן :

ט ב האידנא נהגו לכתוב קיום מחקים ותלויות (כ) אחר וקנינא לפי שהורגלו עתה לכתוב בכל השטרות שריר וקיים יד דא"א לזייף ולמדין משטה אחרונה ואין צריך להחזיר מעניינו של שטר טו (כא) משום הכי

תלויות עמהם כרלה שדין אחד להם עכ"ל אינו מוכרח לפע"ד שלא אמר כל התלויות עמהם אלא לענין שצריך לקיימם ע"ש . (טו) שטר כו' כשר . קשה אמאי כשר כיון שלא כתבו לכתוב הפרעון מאחוריו א"כ ודאי לא שייך בכה"ג לומר אוקמיה שטר אחזקתיה כיון דיש ריעותא דמחק לפנינו ונהגו לכתו' פרעון מאחוריו וכשתעיין בתשוב' רמב"ן שם תראה שטעמו משום דאפילו כתב להדיא הפרעון מאחוריו אינו מועיל וז"ל שם ותדע לך דהא ע"ג השטר ע"כ לא מהני ולא מידי דהא אמר ר"י בר אבא אמר רב סימון היוצא מתחת יד מלוה אע"פ שהוא כתוב כתב ידו אינו אלא כמשחק ופסול אלא על גביה דקאמר רבנן כלפי שכתב קאמר ולאחר קיום שטרות כו' עכ"ל וכ"כ ר' ירוחם נ"ח ד' בשם הקדוש' דאם כתב פרעון ע"ג השטר אפי' ריו לא מהני ומביאו ב"י בקצרה לקמן ס"ס ס"ה שכ"ם וא"כ קשה על המחבר כיון דאיהו פסק לקמן סי' ס"ה סעי' ד' כשתם כדברי הרמב"ם ופייעתו דע"ג השטר מאחוריו מהני היאך הכיא כאן דעת

באר הגולה: צ בתשובה להרמב"ן סימן ק' ק תשובת הרא"ש כלל ס"ח סי' י"ב והביאו הטור ס"ס מ"ה וכ"כ הרמב"ן בשמו ובשם הרמ"ה ר מגאת כתוב מהא דפי' רש"בם ותוס' אהא דאיתא שיטה אחת בלא אוירן למאי חזיא שם דף קס"ג ע"א ש לשון הטור ממסקנת הגמ' שם דף קס ע"כ ת טור לדעתו וכתב הב"י שדברי רבינו ושרי' וגכוקים דמוקה על העדי' שעושים כל דבריהם כהוגן א הג"א ומייכתיו לעיל בסי' לט סעיף י"א וע"ש ב שם בשם אביו הרא"ש וכ"כ התוס' שם בדף קס"ב ע"א וה"ה בפ"כו מהי' מלוה ולוה

המכשירים במקום שנהגו לכתוב פרעון מאחוריו וצ"ע . וכן נלפע"ד עיקר להלכה דפסול כיון דקי"ל לקמן סימן ס"ה כהרמב"ם וסייעתו וכל הרלוה שהביא מר' ירמי' בר אבא לפע"ד לאו ראיה היא כלל דהתם מיירי שהשובר הוא במקום אחר ואינו כתוב ע"ג השטר ולכך אע"פ שהוא יוצא מתחת יד המלוה והוא כ"י המלוה אינו כלום . כן נלפע"ד (עיין בתשוב' מהרשד"ם סי' קכ"א דף קמ"ג ע"ג : (טז) שאין לקיים המחקים כו' היינו כשמקיימם למטה בשטה אחרונה או סמוך לה ממש בענין שיש לחוש שהעדים הניחו שטה ריוח והוא כתב שני שטות דקות בזו שטה ופתאה דמילת מקיימי' למטה כדלקמן סעי' ח' ט' אבל אם מקיים למעל' מזה יכול לקיים אף בכתב דק וכן מוכח במקור דין זה ע"ש בתוספו' פ' ג"פ דף קס"ג רע ע"א והעיר שוגן לא כיון יפה ע"ש . כ"ל . (יז) כשיעור שריר וקיים אבל פחות מזה כשר דאם היה כתוב שריר וקיים היה ניכר וקשה מאי אריא שהמחק הוא במקום שריר וקיים או כשיעור שריר וקיים אפילו היה המחק למעלה באמצע השטר או למטה בפחות משיעור שריר וקיים יפסל כיון דהקיום הוא בשטה אחרונה דלאמ' הניחו העדים חלק שטה אחרונה . ובאמת כ"ם איתמר דין זה אשטר מקושר דהיו כותבין בכל השטרות שריר וקיים למדין גם משטה אחרונה אבל בשטר פשוט קשה . ולפי מ"ש רשב"ם והמחבר לעיל סעי' א' דהיכא דכתיב שריר וקיים למדין משטה אחרונה הוא ניחא וזה דקקו להב"ח בסעי' ז' וא' שכתב דהטור והרמב"ם שכתבו דמחק במקום שריר וקיים וכשיעור שריר וקיים פסול כשקיימו בשטה אחרונה דס"ל כרשב"ם והמחבר ולא כמ"ש ה' המגיד לדעת הרמב"ם דאין לקיים המחקין בשטה אחרונה עכ"ד הב"ח אבל כבר הוכחתי לעיל ס"ק י"א וי"ב דליתנהו לדברי רשב"ם והמחבר והוכחתי שהטור והרמב"ם סוברי' דלא כותייהו (ודלא כהב"ח גם מ"ש הב"ח סעיף ז' דהרא"ש ותוס' סוברים דמחק במקום שריר וקיים כשר בפשוט לא נהירא לפע"ד אלא אדרבה אופכ' כ"ל דר"ל דבפשוט מחק אף באמצע השטר פסול כשהקיום הוא בשטה אחרונה ודוק) אלא אפילו היכא דכתיב שריר וקיים אין למדין משטה אחרונה וא"כ לדקו דברי ה' המגיד דהדר' קושיא לדוכתא (ומה שכתב מהרא"ש שציין בביאור סמ"ג בכאן דקשיא' שמא הניחו העדים ריוח ב' שטין ודאי לא נהירא כלל וקי"ל גם מ"ש עוד שם לא כ"ל ע"ש) ועוד קשה לי על הטור שכתב דהיינו דוקא כשאין אויר שטה הא איהו פסק לעיל סעיף א' דנורי' הרחיקו אפו לא הרחיקו ואפילו יש אויר שטה פסול כל השטר כשלא היתור מעניינו של שטר ואפילו כתב שריר וקיים לא מהני כמ"ש לעיל ס"ק י"א לדעתו דאפילו כתוב שריר וקיים אין למדין משטה אחרונה וכל השטר פסול אם לא החזיר א"כ כיון דשריר וקיים לא מהני מה בכך שיש אויר שטה הא איהו ס"ל דנורינן הרחיקו אטו לא הרחיקו . בשלמא ברמב"ם ומחבר ל"ק קושיא זו דאינהו לא גזרי הרחיקו אטו לא הרחיקו אבל על הטור קשה . ובסמ"ע ס"ק ו' משמע דהטור והמחבר מיירי היכא דכותבין בכל השטרות שריר וקיים כו' וקשה דהא כתב הכי הוא דכתבו האידנא כו' משמע דהאידנא מיירי מדין הש"ס . ועוד שהרי ה' המגיד כתב להדיא דנראה מהרמב"ם שא"צ לכתוב בכל השטרות שריר וקיים אלא לקיים המחקין וס"ל דאין לקיים המחקין בשטה אחרונה לפי שאין למדין ממנה וזהו הנראה מדברי הש"ס בבירור וא"כ קשה מה שהקשיתי לעיל על הרמב"ם למאי אריא מחק במקום שריר וקיים אפילו למעלה נמי ומאי אריא כשיעור שריר וקיים אפי' פחות נמי כיון דהקיום הוא בשטה אחרונה וצ"ע . ומ"מ דין זה שכתב המחבר בכל הסעיף זה סעי' ח' שייך שפיר האידנ' דנהגו לכתוב בכל השטרות שריר וקי' ושטר שאין בו שריר וקיים פסול וק"ל . (יח) שמא מחקו כו' כתב הסמ"ע דאפילו לא נמצא כתוב במקום המחק זכות של בעל השטר אפ"ה פסול שמא מחק למעלה חובתו דבעל השטר או כתב שם זכותו ואפילו גם זה אינו נמצא שם מ"מ כיון דיכול לזייף ולהניח בשטר זכותו ה"ל שטר שיכול לזייפו ופסול עכ"ל ולא נהירא דלא ה"ל שטר שיכול לזייפו דהא פסלי' ליה אי כעשה כן מיהו אם המחק הוא שאינו ניכר מה היה כתוב שם פסול בלאו הכי מטעמא דילמא במקום המחק היה כתוב דבר המבטל את השטר והקיום שבשטה אחרונה אינו כלום מיהו אם הוא ניכר כגון שמחק בהעברת קולמס וכה"ג כשהקיום הוא בשטה אחרונה אין כל השטר פסול רק הקיום הוא פסול וה"ל כאלו לא נמחק בהעברת קולמס וכשהוא דבר של חובה הוא בתוקפו לגרוע כח בעל השטר ולא פסלי' כל השטר מטעם שכתב הסמ"ע דהיה יכול לזייפו דהא אי זייפו הוא פסול ודוק : (יט) והני מילי כשהעדים מוחזקים ביודעים כו' נלפ"ו בעלמא נמי קיימי' דלמא הניחו שני שטין ומה שאמרו אין למדין משטה אחרונה היינו כשעדים מוחזקים ביודעים דאל"כ אף משני שיטין או יותר אין למדין וכן בשאר דוכתי דאמרינן מסתמא העדים עשו כהוגן היינו נמי במוחזקים ביודעים אותו הדין שאנו דנין בו וכן בסמוך סעי' ט' ודברי הב"ח בזה לא נתחוורו לי ע"ש ודוק : (כ) אחר וקנינא קודם שריר וקיים לפי שהורגלו כו' אבל בתר שריר וקיים לא מהני קיום המחקין שאין למדין ממה שכתב בתר שריר וקיים ואותן שמקיימי' בתר שריר וקיים טועים הם . (כא) מ"ה שטר שאין בו שריר וקיים פסול ואין לעדים לחוש זה לזה ור"ל שאין לעדים לחתום כשר ואין שאין בו שריר וקיים אף אם ירצו לחתום מיד בסמוך לשטר דכיון דה"א למיחש קיימי' שמא יניחו שטה חלק ויכתוב מה דבעי וכתב שריר וקיים אבל ודאי כשבא שטר לפנינו בלא שריר וקיים ואנו רואים שהעדים חתומים מיד בסמוך לשטר ואין כאן שטה חלק פנויה להשטר כשר רק שטה אחרונה לבד אין למדין ממנה מיהו בתוספות הרא"ש וטור יש לפרש לשון זה בפשוטו דס"ל דאם לא היתור מעניינו של שטר כל השטר פסול אע"ג דליכא חשש זיוף וה"א לדידן היכא דלא כתיב שריר וקיים דכיון דכותבין שריר וקיים בכל השטרו' ולמדין משטה אחרונה א"כ הוי שריר וקיים במקום מזרת השטר . אבל במחבר

טורי זהב

סעיף ט' **תרי שריר וקיים כשר** כרלה דמיירי בים אויר שיטה וכמ"ש הסמ"ע ואפ"ה דעת הטור לפוסלו ונרלה טעמו כיון דחזינן ריעותא שכתב ב' פעמים שריר וקיים חיישינן שמא הרחיקו ב' שיטין והך ריעותא גרע טפי ממ"ש בסמוך בים מחק בסוף דשם כשר בלויר שיטה והבדלנוני מכשיר דס"ל דאין כאן ריעותא לגמרי דאפי' לכתחלה כתבינן שריר וקיים טובא :

ג שהוא שטר שיכול להוסיף שיכול להוסיף זכותו בשורה האחרונה שהניחו העדי' חלק ולכתוב בסוף שריר וקיים דלא למדין מענה אחרונה
ד שם בשם ה"ר יהוד' ברצלוני
ה וכתב הרמב"ן בשם הרשב"א דלא מכשירין אלא אם איכא בשיטה אחרונ' אבל אם היה בשיטה אחרונ' קיימינן שמא זייף וכת' שרי' וקיים אחריכא וכו' ואין חוששין שמא הרחיקו העדים כ' שיטין וכו' זה וזייף
ו תשובת הרא"ש ופיים שם ואולי נגרר כל כך בדקו' שלא ניכר מקומו עכשיו מח"ס
ז ג"ז תשובת הרשב"א מסי"א

במחבר וכאן אחרונים צריך לפרש כמו שכתבתי שפסול זה קאי אעדים שלא יקחו שטר כזה דהא קי"ל לעיל סעי' א' דשטה אחרונה לבד אין למדין ממנה ודוק: (כב) שאין בו שריר וקיים כו' כתב בתשו' מהר"ם סי' ל' דאם כתוב בו לשון הכל אמת הוי כמו שריר וקיים ונ"ע לדינא: (כג) ואם כתוב בו שריר וקיים כשר. תימה א"כ מה בכך שכתבו' בכל השטרות שריר וקיים הא מ"מ איכא למימ' דבתר שכתבו שריר וקיים הניחו שטה חלק וכתב מה דבעי וחזר וכתב שריר וקיים. ובעיר שושן כתב וי"ל דאין לחוש שמא לא היה השטר הראשון אלא עד שריר וקיים הראשון והרחיקו העדים ונתמו וזה הוסיף וא"כ על שריר וקיים השני דכולי האי אין חוששי' העדי' שירחיקו כל כך עכ"ל ודבריו תמוהין דהא שטה אחת חיישי' שהרחיקו וכל הפ"ס ופוסקים מיירי מזה וכמבואר כאן מעתים בסי' זה ובסמ"ע דוכתי' ובסמ"ע ס"ק ט"ו פי' דמיירי שם לפנינו שטה א' חלק וקשה דהל"ל המחבר לפרש כן ולא לסתום. וגם על הטו' קשה לי שכתב וז"ל ולפי זה היה נראה לפסול אם כתב בו שני פעמי' שריר וקיים דשמא אחר קיום הראשון זייף וקיימו פעם שנית אבל ה"ר יוד' ברצלוני כתב פשוט כיון שעדיו מתוכו כתבינן ספיר שריר וקיים טובא עכ"ל וקשה לי דהא פשיטא דה"ר יודא ברצלוני לא מכשר אלא כשאינם בשטה אחרונה דהא כתב פשוט כיון שעדיו מתוכו כו' משמע דר"ל דבמקושר קיישי' שמא כתב הוא השריר וקיים השני ומ"מ כפשו' שעדיו מתוכו ואיכן מנותי'

הלכות הלואה

הכי שטר (כב) שאין בו שריר וקיים ג פסול ואין לעדים לחתום אלא אם כן כתוב שריר וקיים
טז (כג) ד ואם כתוב בו תרי שריר וקיים ה כשר (ולכתחלה לא יעשה כן) (תשובת הרא"ש כ' ס"ח סי' יח):
י ו שטר שכתוב בקיומו נ"ו על הגרר ובדקו וחפשו השטר אות באות **יז** ולא נמצאו אותן שתי אותיות כשר:
יא ז שטר שיש בו מחקים ושכחו העדים ולא קיימום בסוף השטר וכתבו שריר וקיים וחתם העד האחד וקודם שחתום השני מצאו שלא קיימו המחקים תקנתו של שטר זה שיכתבו אנן סהדי לבתר דחתם חד מנן עד שלא קיימנו כך וכך מחקים ראויה ביה קיימנום כרקא חזי והכל שריר וקיים (כד) ויחזרו ויחתמו שניהם: (וכל שכן אם כתוב אותו דבר למטה מחתימת עדים וחזרו וקיימו דכשר) (מרדכי פרק גט פשוט):

מה שהעדים צריכים לקרות מקודם השטר ודין שטר הבא על הנייר ועדיו על המחק ובו כ"ג סעיפים׃

א א א העדים חותמים למטה בשטר ב (א) ולא מן הצדדים ולא מלמעלה׃
ב ב ראש בית דין שהיה יודע ענין השטר וקרא לפניו הסופר שלו הואיל והוא מאמין אותו ואימתו עליו הרי זה חותם השטר **ג** אף על פי שלא קראו הוא בעצמו. (ב) ג ואין שאר העם (או רבים כ"ד וסופר אחר) (לטור) רשאי לעשות כן
ד עד שיקרא העד השטר מלה במלה׃
הגה ויש אומרים דהכא יקראו לפניהם והן חותמין (טור והרא"ש והגהות מיימוני פ"כ מהלכות מלוה) ואם אינן מבינין לשון השטר (ג) יתרגמו להן הקוראין והם חותמין

להוא שטר שהי' עומד לזייף שהרי הי' יכול להוסיף זכותו בשורה שהניחו העדים חלק ולכתוב בסוף ש"ו ואין למידין גם משורה אחרונה: **טז** ואם כתוב בו תרי ש"ו כשר בפרים' כתבתי דהיינו דוקא אם נשאר עוד שורה חלק אויר בין סוף הגט' לחתימ' העדי' דא"ל יש לחוש שהוסיף זכותו בשורה האחרונה וכתב לבסוף ש"ו משא"כ כשעדיין נשאר שורה אויר דלא חיישי' שהניחו העדים שתי שורו' אויר בחתימתו וכ"כ הרשב"ן בשם הרא"ש: **יז** ולא נמצאו אותן ב' אותיות כשר שם פיים בטעמו וכו' הניחו ז"ל דמאי ניחוש כיון שנתקיים בחותמיו כבר העידו העדי' על כל מה שכתוב בו שהוא כן ואולי שנגרר כ"כ בדקות שלא ניכר מקומו עכשיו:

מה **א** העדים חותמין למטה כו' במרדכי פ' ג"פ כתב דאם חות' אחד מלוה על כשר עיין בח"מ סי' ק"ל סי"א: **ב** ולא מהצדדין ולא מלמעלה דלא מבי מזייף שיוסיף לכתו' למט' בשטר מה שירצ' משא"כ כשהעדי' חתומי' למטה מהשטר ולא הניחו בין חתימתן להשטר כ"א רוחב שטה וכמו שנתבאר בסי' מ"ד ויתבאר עוד בסמוך: **ג** אע"פ שלא קראו הוא כו' ולא הוי כעד מפי עד דמיירי שהרא"ש כ"ד ראה העדות ואין סופר זה בא אלא להודיעו שכך כתוב בשטר ומשום דה"ל אומלתא דעבידי לגלויי דלא משקרי ביה לכך היימנוהו אפילו לא כיון דאימתו עליו וכו': **ד** עד שיקרא

מה
א משנה גיטין דף פו ע"ב
ב מהא דרב פתין קרו קויה ספרי דדייני וכו' שם דף יט ע"ב
ג שם בגמרא
ד שם בגמרא

אלא ב' שטות רק שטה אחת וכ"כ ב"י בשם הרשב"ן והרא"ש ותשו' רמב"ן סי' ל"ל דה"ר יוד' ברצלוני מיירי כשאינם בשטה אחרונה והטור ע"כ מיירי כשהוא בשטה אחרונה מדכתב דשמא אחר קיום הראשון זייף וקיימו פעם שנית (וכן קשה על מ"ש הרב בבדק הבית ח"ל ולענין הלכה כיון שה"ר יודא ברצלוני והרמב"ן והרשב"א מכשירי' הכי נקטינן ע"כ) ונ"ע: ועי' מה שכתבתי לקמן סי' מ"ה סעי' י"א בהג"ה ס"ק כ"ט דיש פוסקים דתרי שריר וקיים לא כתבינן אפילו בשטות שלפני שטה אחרונה משום לא פלוג ע"ש: (כד) ויחזרו ויחתמו שניהם אבל אם חתום א"כ רק אחד לא מהני ולא דמי לדלקמן סי' מ"ה סעי' כ"א דהתם השטר הוא על הנייר וא"כ השטר הוא כפסולו ומה שכתב בין עד לעד אינו אלא לתועלת הלוה תיקון שלא יזייף המלוה את השטר וכיון דאין כאן ריעותא וגם אין לחוש שיעשה זייף כשר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה דלאו חתם כפסולו ואין לומר לכן שיהו בו מחקין אלו או שמא במקום המחקין היה כתוב איזה ריעותא והעד הראשון דלאו חתם כפסולו גם מה שהביא הרשב"א בתשובה (והביאו הרב המגיד סוף הל' מלוה) ראיה מס"פ פ' ג"פ דף קפ"ד ע"א דפריך התם אי הכי כו' והיינו הך דיעא דלקמן סי' מ"ה סעי' כ"ב כדאיתא בתשו' רמב"ן סי' ל"ד והובא בשלטי גבורים ר"פ ג"פ כלפע"ד דלאו ראיה היא דהתם מיירי כשיכתבו שלא יהיו סהדי על הנייר והשטר על המחק לוקח על הנייר קודם חתימתן ואין לחוש דלמא ימחוק הכל דאם יביא שטר לפני ב"ד שלא יהא נכתב על הנייר קודם חתימתן אכן סהדי כו' יהא אותו שטר פסול מטעם מחקא זו ואינו כשר א"כ כתוב כן על הנייר והכי פריך אי הכי דבריתא מיירי כדכתבי אכן סהדי כו' א"כ בסיפא אמאי פסיק ותני פסול הא איכא נמי למימר דבכה"ג כשר וכל שכן לפני מ"מ אתום' שם דלעיל מיניה דמשני דכתיב בין עד לעד דה"מ לשנויי דכתיב מעיקרא על המחק א"כ פריך שפיר דה"ל הכא ליתני דאי כתיב מעיקרא על הנייר כשר · וגם הריב"ש בתשובה סי' מ"ט כתב שהרא"ה חולק על הרשב"א בזה ומשמע שם שדעתו נוטה לדעת הרא"ה רק שכתב גם שהרא"ה תירץ דהא דפריך אי הכי כו' ה"ה דה"מ לתרוצי הכי אלא לעדים' מיגו מתרץ דאי עביד הכי לא מהני דמוחק וחוזר ומוחק ע"כ וזה דוחק ומה שתרצתי כלפע"ד ברור:

מה (א) ולא מן הצדדי' ולא מלמעלה דלא מבי מזייף שיוסיף לכתוב למטה בשטרות שירצ' עכ"ל סמ"ע והא ליתא דהתוספ' ר"ס פ' גט פשוט דף קס"ז ע"א ד"ה פשוט שכתבו כו' הוכיחו דהלא מצוי שום חילוק אלמא אפילו לא מבי לזייף כגון דכתיב ביה שריר וקיים או שלא הלך מלמטה או שחתם עד פ' מלמטה והשני מן הצד פתי כפול כיון שלא נעשה כתיקון חכמים ע"ש ונראה שאף הפוסקים דאם לא הוחזר מעניינו של השטר אין השטר כולו פסול וכדלעיל ריש סי' מ"ד מודי' בזה ודו"ק: (ב) ואין שאר העם רשאים לעשות כן כו' בב"י כתב דמשמע מדברי הרמב"ם אלו דאפילו שנים קורין לפניהם לא מהני וכ"כ ר' ירוחם כתיב ד' ריש ק"נ בשם הרמב"ם · ועיין מ"ש לקמן סעי' ה' ס"ק י' (עיי' בתשו' מהר"ם בכן ספר ג' סי' מ'): (ג) יתרגמו להן הקוראי' כו' היינו על פי מ"ש ב"י על דברי הג"ה אשר"י ורמב"ם דה"ה במתרגמו' להן וכמ"ש הטור בח"מ סי' ק"ל ומביאו ד"מ ולא כתב עליו דבר אבל תימה דב"י בח"מ סי' ק"ל כתב הוא עצמו דלדעת הרמב"ם דדוקא כשמבינים אותו לשון עצמו ולא מהני תורגמן וכבן משמע מדברי הרשב"א וכן מוכח בירושלמי פ' המגרש ולאשמעיניה להטור את הירושלמי וכ"כ בד"מ שם וא"כ איך כתבו כאן הב"י והד"מ כפשוט' דתורגמן מהני:

פיהו לענין דינא כ"ל דברי הטור א"ע סימן קי"ל נכונים דאין טעם לחלק בין קורא לפניהם בלשון שמבינין או במתורגמן ומה שהקשה הב"י מהירושלמי כ"ל דלק"מ דרב בירושלמי קאי התם להדיא אמאי שטרות דאין חותמין אא"כ יודעי' לקרות דוקא הם בעצמם וכ"ל כרשב"ם בשם דילן אבל בגט מודה דודאי לא פליג את"ק וקשב"ג דא"כ רב דאמר כמאן ואין להקשות אמאי פריך

טורי זהב

סעיף י' ולא נמצאו אותן כו' דשמא נגרר בדקות וכו'

דלאחר ל' יום אחר הרגל ולא שייך בזה בה"ג הלכתא אלא אלמא דלא"ם גופא מספקא ליה והלכך הוי ספיקא דדינא עד כמה נקרא אחר הרגל: (מח) רוב כו' כתב בסמ"ע דרוב לאו דוקא וכ"כ הר"ן מתנית כמ"ש דלבני א"י התיוב עליו מיד אחר כ"א יום ולבני ח"ל אחר ד' יום ומתנה עכ"ל ולפע"ד דרוב דוקא וכן הוא בר' ירוחם כ"ד ח"ד שיעברו רוב הימים כו' ור"ל כגון היכא דיש בין רגל לרגל מספר נפרד היינו עד שיעברו רוב הימים דלא מסתבר לחלוק יום א' והר"ן מיירי היכא שיש מספר זוגי א"כ התמבר ור' ירוחם דמיירי להדיא בזמן הכתוב בשטר ולכך צריך רוב דיד בעל השטר על התחתונ' אבל ר"ן מיירי להדיא בנשבע לפרוע לו ובשבועה אזלי' לחומר' ודחי לא"ש הרשב"א בתשובה והמחבר לקמן סי' ע"ג סעי' ט' בנשבע לפרוע לו ברגל קודם פ' שחייב לפרוע לו ביום הר"א הראשון מטעם דפסיק' לאורייתא לחומרא ע"ש · כן כ"ל · גם מ"ש הסמ"ע דלבני א"י חל החיוב מיד אחר כ"א יום כו' וכ"ה לעיל מיניה דבין סוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ב יום ולדידן שעושין כל י"ט שני י"ט מספק נשאר מ"א יום וכ"כ אח"כ דמ"ש המחבר עד כאן כ"א יום אין ר"ל רוב הימים שבין פסח לעצרת דהיינו כ"א יום דא"כ מיבעיא למה לי אלא הוא רבותא לאשמעינן דאע"פ עד כאן כ"א יום כו' ולא דק דמסוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ג יום ולדידן מ"ב יום נמצא דכ"א יום לכ"ע ליכא רוב' ולבני א"י אפי' פלג' לא הוי:

נב עד שיעברו (מח) רוב הימים שבין פסח לעצרת · נג °(עד כאן יום כ"א):

מד דין הורת השטר בשטה אחרונה וכיצד מקיימים המחק והתלוים ובו י"א סעיפים·

א (א) [א] צריך להחזיר מעניינו של שטר בשטה אחרונה [ב] מפני (ב) (שאין למדין משטה אחרונה) (טור) [ג] מפני שאין העדים יכולים לצמצם שיחתמו מיד סמוך לכתב ויש לחוש שמא הניחו שם כדי שטה א וכתב המזייף שם מה שרצה [ד] ואם לא החזיר אין השטר נפסל בכך ב אלא

בדברי הטור והמחבר ע"ש : נב עד שיעברו כו' דה"ל כאלו אמר אחר שבת דק"ל דעד יום ג' מקרי אחר שבת ומיום ד' ואילך מקרי קמי שבת וה"נ לענין אם אמר עד אחר פסח ובין סוף פסח לתחלת עצרת הוא לבני א"י מ"ב יום ולדידן שעושין כל י"ט שני ימים מספק נשאר מ"א יום וה"ט עד שיעברו רוב הימים נראה דל"ד עד שיעברו קאמר אלא מיד שעובר המחצה חל עליו החיוב כמו שאמרו בקמי שבת ולאחר שבת הנ"ל וכ"כ גם בר"ן בהדיא מתני' וכ"כ בהגד"מ בשם מ"כ בשם עש כמ"ש דלבני א"י החיו' עליו מיד אחר כ"א יום ולבני ח"ל מיד אחר כ' יום ומחצה וק"ל ועיין עוד אחר זה : (הג"ה וכן אם כתוב בשטר עד אחר סוכות יש לו נ' קתסים שם) : נג עד כאן יום כ"א פשוט הוא דאין זה ענין למ"ש לפני זה אלא שהמחבר חלק כל הד' טורים מהש"ע על ל' חלקים וכוונתו היה שילמדו ויחזרו חלק א' בכל יום באופן שבכל יום ילמד ויחזור ויסי' בקי בכל הד' טורים וכמ"ש בהקדמתו לש"ע וזהו שכת' כאן ע"כ יום כ"א ובדפוס קדמון דויניציא' ראיתי שכדפסו בו המקומות כלות כל חלקי שלשים יום וכאן כלה החלק הכ"א · והאלה נדפסו כלות דשאר החלקים בספרים שבידינו וכלות חלק זה נדפס נראה שבגו' המדפיס היה שהוא מחובר למ"ש לפני זה ור"ל דרוב הימים שבין פסח לעצרת היינו סוף כ"א יום ולפ"ז תיבת כאן הוא ט"ס וכ"ל עד יום כ"א ושיבוש הוא בעיני דא"כ מיבעיא למה לי :

מד (א) צריך להחזיר כו' כתב הסמ"ע דמה שכותבי' בסוף השטר וקנינ' מפלוני לפלוני כו' נ"ו מיקרי חורת השטר ולע"ד שעדיין לא נכתב למעלה אלא שאמר הלוה שיקנו מידו למלוה ולא כתב שם דכן עשו דקנו מיניה עד לבסוף שכתב וקניני' כו' מ"מ כיון דאין זה דבר חדש לגמרי גם כי מספת' עשו העדים מה שביקש מהן ועי"ש זה התחילו לכתוב השטר מ"מ בכלל חורת השטר הוא עכ"ל ומ"ש דקניני' הוי חור' השטר כ"כ הרשב"ם פ' ג"פ סוף דף קס"א והרא"ש פ"ק דגטין דף י"ח סוף ע"א אבל התוס' והמרדכי כתבו דלא הוי חור' השטר והבאתי דבריהם לקמן ס"ק כ"י · גם מ"ש הטעם כיון דאין זה דבר חדש לגמרי אפשר דר"ל כיון שאינו אלא מפרש מה שלמעלה הוי בכלל חור' השטר והיינו כמ"ש הגהמי"י בשם הר"מ אבל כבר כתבתי לקמן ס"ק כ' דדברי הר"מ נ"ע לדינא : (ב) שאין למדין משטה אחרונה כתב הב"י ומהו' ד' ז"ל כתב הגהמי"י בסוף ה' מלוה דהא דאין למדין משטה אחרונה כתב הר"מ דה"מ דבר חדש או דבר שסותר מה שלמעלה לגמרי אבל דבר שאינו סותר לגמרי מה שלמעלה כגון קנו ממני בכל לשון של זכות וכו' דלא ידעי אם נעשה הקנין דילמד סתום מן המפורש ולדרכה בשטה אחרונה עיקר דהא היכא דעליון ותחתון סתרי אהדדי (כלומר ואפשר לקיימם) אזלינ' בתר תחתון אפי' בשטה אחרונה והביא ראיות על זה עכ"ל ב"י ועיינתי בהגהמי"י שם וראיתי שאין ראיותיו מוכרחות ועיקר ראייתו שם וז"ל תדע דאמרי' בפ' הזהב כתבו בשמי ובטבע קנינ' הודאה בגמר דכשר לאקנייה ביה במנא לאפוקי מדרב ששת דכשר לאפוקי מרוקא כו' ואי אין למדין משטה אחרונה היכא גמרי' מיני' מ"מ דספיר גמרינן מה שאין סותר מה שלמעלה אלא לפרש מה שלמעלה עכ"ל ולפע"ד דאין זו ראיה מכ' שעמים חדא דדלמא ביומי הש"ס היו כותבים במנא דכשר בשטה שלפני שטה אחרונה ואח"כ היו חוזרים מעניינו של שטר כעינן אשר ואקנינן הגהות דכתבי' במנא דכשר בשטה אחרונה היינו משום דכתבי' שריר וקים ובדלקמן סעי' ט' וכן כ"ל לפי מ"ש המרדכי והתוס' פ' ג"פ דף קס"ב ע"א וז"ל ויל"ל כיון שסורגלנו לכתוב שריר וקים יהא פסול אם לא נכתב כן לכך אנו למדין היטב משטה אחרונה כיון שאנו כותבים שריר וקים ולא דכותבים וקניני' מיניה כו' לא הוי חזרת השטר אלא לפי שעדיין עדות הקנין שבתחלה כתב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני ואח"כ וקנינ' מיניה וה"ה שיכול לכתוב בזמ"ש השטר עכ"ל אלמא דס"ל דקנינ' מיניה לא הוי פירוש רק דבר חדש לגמרי דהא כתבו דלא הוי חזרת השטר וא"כ איך היו כותבים וקנינ' מיניה במנא דכשר כו' בזמן הש"ס אלא ודאי היו כותבים קודם שטה אחרונה · ועוד דאפילו תימא שגם בזמן הש"ס היה כותבים במנא דכשר לאקני' ביה בשטה אחרונה אין ראיה דבאמת אין צורך בו דמסתמא היו כותבין כמו שהוא בתיקון שטרות שלנו שבתחלת השטר כתוב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני בקנין גמור אגב כו' ובסוף השטר כתוב וקנינא ככל מה דכתוב ומפורש לעיל במנא דכשר לאקנאה ביה כו' וכמ"ש רשב"ם פ' ג"פ · ומלא דלא היו כותבי' לכתוב כלל במנא דכשר לאקנאה ביה שכבר הכל כלומר בו"ש בשטה שלפני שטה אחרונה וקנינ' מינה' ככל מה דכתוב ומפורש לעיל או אפילו היו כותבי' גם וקנינ' בשטה אחרונה אינו בכך כלום דזה גם כן לא הוי דבר חדש לפי' רשב"ם דמסתמא נעשה הקנין וכמו במה שכתבו בתחלת השטר ואמר לנו קנו ממני כו' (וכן כ"ל לפ"מ רשב"ם סוף דף קס"א וכריך שיחזור כו' והוא שאנו כותבים בסוף השטר וקנינ' מיניה ככל מה דכתוב ומפורש לעיל כו' דהיינו שמפרש וכופל הענין הכתוב למעלה ע"כ · ועיין עוד שם) א"כ שפיר קאמר הש"ס כיון דכתבי' הלוכ' במנא דכשר לאקנאה ביה שבאותה אין צורך בו ולאו אתא ומשום גילוי מילתא בעלמא הוא לאפוקי מדרב ששת ולאפוקי מרוקא ולאפוקי מדלוי וא"כ ש"מ דלית הלכת' כרב ששת ולוי · גם שאר כל הפוסקים לא חילקו בכך וכתבו סתם אין למדין משטה אחרונה ומשמע אפילו דבר שהוא פירוש על שלמעלה אם לא היו מפרשים אותו כך בהכרח בלא שטה אחרונה אין למדין הימנה ולכן דברי הגה' מיי' בשם הר"מ

מד א וכתב המזייף שם מה שרצה פי' מ"ה תקנו שלא ילמדו משטה אחרונה כלל שאין נכתב בזיוף אחר שכבר חתמו העדים ומ"ה תקנו חז"ל שיחזרו בשטה אחרונה מה שכבר כתוב למעלה דאז אף אם לא ילמדו ממ"ש למטה כבר למדוהו ממ"ש למעלה ועפ"ר ודרישה שם מפורש דמה שכותבין בסוף השטר וקנינא מפלוני לפלוני כו' נ"ו מיקרי חורת השטר ואע"פי שעדיין לא נכתב למעלה אלא שאמר הלוה לעדים שיקנו מיד למלוה ולא כתב שם דכן עשו דקנו מיניה עד לבסוף שכתוב וקנינא כו' מ"מ כיון דאין זה דבר חדש לגמרי גם כי מספתא עשו העדים מה שביקש מהן ועי"ש זה התחילו ליכתב השטר מ"מ בכלל חורת השטר הוא : ב אלא שאין למדין משטה אחרונה כפרישה כתבתי דאם לא הוחזר מעניינו אפי' יש כדי שטה חויר

טורי זהב

קנו מיד הלוה וכו' אם ידעו וכו' שקנו ממנו בו כותבין בשטר זמן הקנין ואם לא ידעו כו' ע"ש : בטור עד ואין נראה לחלק וכו' ולא רבינו בסי' ל"ט פסק כאביי דס"ל עדיו בחתומיו זכין לו לסברת הרא"ה שפסק דלא כאביי כ"כ אבל לסברתו כשר לגמרי וכ"ע דהוא דוקא ע"ב מסרס"ק :

סי' מד בש"ע סעיף א' אלא שאין למדין משטה אחרונה זו היא דעת הרמב"ן שהביא הטור ופירש"ל דהיינו דוקא היכא דליכא אויר שיטה בנוקם ומשילא אם יש אויר שיטה או למידין אפילו משיטה אחרונה עכ"ל ובסמ"ע כתב אפי' אם יש אויר

מד
א מימרא דרבי יצחק וכו' א"ר יוחנן ב"ב סוף דף קס"א
ב מימרא דרב עמרם וברייתא הרתיק נ' גיטין וכו' שם ריש דף קס"ב
ג טור וכן פי' הרשב"ם שם
ד שם בשם הרמב"ן וכ"כ ה"ה בסוף ה' מלוה שכן דעת הרשב"א וסדברי הרמב"ם שם
מורין כן וכ"כ הר"ן פ"ק דגיטין וכ"כ ר"י בשם ר"י הזקן והריט"בא וככל"ע דעת הרשב"ם בפירושו שם

הכי שטר (כב) שאין בו שריר וקיים ג פסול ואין לעדים לחתום אלא אם כן כתוב שריר וקיים

טו (כג) ד ואם כתוב בו תרי שריר וקיים ה כשר (ולכתחלה לא יעשה כן) (תשובת הרא"ש כ' ס"ח סי' יח):

י ו שטר שכתוב בקיומו נ"ו על הגרר וברקו ותפשו השטר אות באות **יז** ולא נמצאו אותן שתי אותיות כשר:

יא ז שטר שיש בו מחקים ושכחו העדים ולא קיימום בסוף השטר וכתבו שריר וקיים וחתם העד האחר וקודם שיחתום השני מצאו שלא קיימו המחקים תקנתו של שטר זה שיכתבו אנן סהדי לבתר רחתם חד מנן ער שלא קיימנו כך וכך מחקים ראוית ביה קיימנום בקא חזי והכל שריר וקיים (כד) ויחזרו ויחתמו שניהם: (וכל שכן אם כתוב איזה דבר למטה מחתימות עדים וחזרו וקיימו הדבר) (מרדכי פרק גט פשוט):

מה שהעדים צריכים לקרות מקודם השטר ודין שטר הבא על הנייר ועדיו על המחק ובו כ"ג סעיפים:

א א א העדים חותמים למטה בשטר **ב** (א) ולא מן הצדדים ולא מלמעלה:

ב ג ראש בית דין שהיה יודע ענין השטר וקרא לפניו הסופר שלו הואיל והוא מאמין אותו ואימתו עליו הרי זה חותם השטר **ג** אף על פי שלא קראו הוא בעצמו. (ב) ג ואין שאר העם (לטור) ראשאי לעשות כן (אור לא כ"ד וסופר אחר)

ד עד שיקרא העד השטר מלה במלה:

הגה וי"א דסגים יקראו לפניהם והן חותמין (טור והרא"ש והגהות מיימוני פ"כ מהלכות מלוה) ואם אינן מבינין לשון השטר (ג) יתרגמו להן הקוראין והם חותמין

במחבר ובאר אחרונים צריך לפרש כמו שכתבתי שפסול וזה קאי אעדים שלא יחתמו שטר כזה דהא קי"ל לעיל סעי' א' דשטה אחרונה לבד אין למדין ממנה ודוק: (כב) שאין בו שריר וקיים כו' כתב בתשו' מהר"ם דס"ל דאם כתוב בו לשון הכל אמת הוי כמו שריר וקיים ונ"ע לדינא: (כג) ואם כתוב בו שריר וקיים כשר. תימה א"כ מה בכך שכותבי' בכל השטרות שריר וקיים הא מ"מ איכא למיחש דבתר שכתבו שריר וקיים הניחו שטה אלא וכתב מה דבעי ויחזור וכתב שריר וקיים. ובעיר שושן כתב וז"ל דאין לחוש שמא לא היה השטר הראשון אלא עד שריר וקיים הראשון והרחיקו העדים וחתמו וזה הוסיף וא"כ על שריר וקיים השני דכולי האי אין חושדי' העדי' שירחיקו כל כך עכ"ל ודבריו תמוהין דהא שטה אחת חיישי' שהרחיקו וכל הפ"ס ופוסקים מלאי' מזה וכהאי כמה פעמים בסי' זה ובכמה דוכתי' ובמ"ע ס"ק ט"ו פי' דמיירי שם לפנינו שטה א' אלא וקשה דה"ל להמחבר לפרש כן ולא לסתום ונם על הטו' קשה לי שכתב וז"ל ולפי זה היה נראה לפסול אם כתב בו שני פעמי' שריר וקיים דשמא אחר קיום הראשון זייף וקיימו פעם שנית אבל ה"ר יוד' ברצלוני כתב פשוט כיון שעדיו מתוכו כתבינן ספיר שריר וקיים טובא עכ"ל וקשה לי דהא פשיטא דה"ר יודא ברצלוני לא מכשר אלא כשאינם בשטה אחרונה דהא כתב פשוט כיון שעדיו מתוכו כו' משמע דר"ל דבמקום דקיימי' שמא כתב הוא השריר וקיים השני מ"מ כשר כיון שעדיו מתוכו ואיכא מכיר' אלא ב' שטות רק שטה אחת וכ"כ ב"י בשם הרשב"ן והרש"בא ותשו' רמב"ן סי' נ"ד דה"ר יוד' ברצלוני מיירי כשאינם בשטה אחרונה והטור ע"כ מיירי כשהוא בשטה אחרונה מדכתב דשמא אחר קיום הראשון זייף וקיימו פעם שנית (וכן קשה על מ"ש הרב בבדק הבית ח"ל ולענין הלכה כיון שה"ר יודא ברצלוני והרמב"ן והרשב"א מכשירי' הכי נקטינן ע"כ) ונ"ע: ועי' מה שכתבתי לקמן סי' מ"ה סעי' י"א בהג"ה ס"ק כ"ט ד"ה פוסקים דתרי שריר וקיים לא כתבינן אפילו בשטות שלפני שטה אחרונה משום לא פלוג ע"ש:

(כד) ויחזרו ויחתמו שניהם אבל אם חתום א"כ רק אחד לא מהני ולא דמי לדלקמן סי' מ"ה סעי' כ"א דהתם השטר הוא על הנייר וא"כ השטר הוא כפשוטו ומה שכתב כין עד לעד אינו אלא לתועלת הלוה תיקון שלא יזייף המלוה את השטר וכיון דאין כאן ריעותא וגם אין לחוש שיעשה זייף כשר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה דלמא חתם כפשוטו ומחק לימא לן שהיו בו מחקין אלו או שמא במקום המחקין היה כתוב איזה ריעותא ובעד הראשון דלמא חתם כפשוטו. גם מה שהביא הרשב"א כתשובה (והביאו הרב המגיד סוף הל' מלוה) ראיה מש"ס פ' ג"פ דף קס"ד ע"א דפריך התם אי הכי כו' והיינו קך דיעא לקמן סי' מ"ה סעי' כ"ב כדאיתא בתשו' רמב"ן סי' נ"ד והובא בשלטי גבורים ר"פ ג"פ כלפע"ד דאי ר"ה הוא דהתם מיירי כשיכתבו אנן סהדי שחתמו על הנייר והשטר על המחק דוקא על הנייר קודם חתימתן ואין לחוש דלמא ימחוק הכל דאם יבוא שטר לפני ב"ד שלא יהא נכתב על הנייר קודם חתימתן אנן סהדי כו' יהא אותו שטר פסול מטעם תצא זו ולאו כשר וא"כ כתוב כן על הנייר ושכו פריך אי הכי דבריית' מיירי בדכתבי אנן סהדי כו' א"כ בסיפא אמאי פסיק ותני פסול הא איכא נמי לאוקמי דבכה"ג כשר וכל שכן למ"ש התוס' שם דלעיל מיניה דמשני דכתיב בין עד לעד דה"א לשנויי דכתיב חעיל או על המחק א"כ פריך שפיר דה"ל הכא לאתני דאי כתיב מעיקרו על הנייר כשר . וגם הרי"ב בתשובה סי' מ"ט כתב שהרא"ה חולק על הרשב"א בזה ומשמע שם שדעתו נוטה לדעת הרא"ה רק שכתב שם שהרא"ה תירץ דהא דפריך אי הכי כו' ה"ה דה"מ לתרוצי הכי אלא דעדיפ' מיניה מתרץ דלאו עביד הכי לא מהני דמוחק וחוזר ומוחק ע"כ וזה דוחק ומה שתרצתי כלפע"ד ברור:

מה (א) ולא מן הצדדי' ולא מלמעלה דאז מכי מזייף שיוסיף לכתוב למטה בשטרמה שירצה עכ"ל סמ"ע ולא ליתא דהתוספ' ריש פ' גט פשוט דף ק"ס ע"א ד"ה פשוט שכתבו כו' הוכיחו דהלא מטעם זיוף אלא אפילו לא מצי לזייף כגון דכתיב ביה שריר וקיים או שלא חלק מלמטה או שחתם עד פ' מלמטה והשני מן הצד פסול כיון שלא כעשה כתיקון חכמים ע"ש ונראה שכך הפוסקים דאם לא הוחזר מעיניהו של השטר אין השטר כולו פסול וכדלעיל ריש סי' מ"ד מודו' בזה ודו"ק: (ב) ואין שאר העם ראשאים לעשות כן כו' בב"י כתב דמשמע מדברי הרמב"ם אלו דאפילו שנים קורין לפניהם לא מהני וכ"כ ר' ירוחם בתיב ד' ריש ח"ג בשם הרמב"ם ועיין מ"ש לקמן סעי' ה' ס"ק י' (עיי' בתשו' מהר"ש כהן ספר ג' סי' מ'): (ג) יתרגמו להן הקוראי' כו' היינו על פי מ"ש ב"י על דברי הג"ה אבר"י ורמב"ם דה"ה במתרגמי' להן וכמ"ש הטור בח"מ סי' ק"ל ומביאו ד"מ ולא כתב עליו דבר אבל תימה דבב"י בח"מ סי' ק"ל כתב הוא עצמו דדעת הרמב"ם דדוקא כשמבינים אותו לשון עצמו ולא מהני תורגמן וכבן משמע מדברי הרשב"א וכן מוכח בירושלמי פ' המגרש ולאשמעיתיה להטור את הירושלמי וכ"כ בד"מ שם וא"כ איך כתבו כאן הב"י והד' כפשיטו' דתורגמן מהני:

פיהו לענין דינא כ"ל דברי הטור וא"ע סימן ק"ל בכוונים דאין טעם לחלק בין קורא לפניהם בלותו לשון שמבינין או במתורגמין ומה שהקשה הב"י מהירושלמי כ"ל דלק"מ דרב בירושלמי קאי התם להדיא אשאר שטרות דאין חותמין אא"כ יודעי' לקרות דוקא הם בעצמם וק"ל כרשב"ם בש"ס דילן אבל בגט מודה דודאי לא פליג את"ק ולרשב"ג דא"כ רב דאמר כמאן ואין להקשות מאי פריך

ג שהוא שטר שיכול להזדייף שיכול להוסיף זכותו בשורה האחרונה שהניחו העדי' חלק ולכתוב בסוף שריר וקיים דאין למדין משטה אחרונה

ד שם בשם ה"ר יהוד' ברצלוני וכתב הרמב"ן בשם הרשב"א דלא מכשירינן אלא אם אינם בשטה אחרונ' אבל אם היה בשטה אחרונ' חיישינן שמא זייף וכת' שרי' וקיים אחרינא וכו' ואין חוששין שמא הרחיקו העדים כ' שיטין וכו' זה וזייף

ו תשובת הרא"ש כ"ח ופ"ים שם ואולי נגרר כל כך בדקות שלא ניכר מקומו עכשיו מח"שם

ז נ"ו תשובת הרשב"א מסי' א'

מה

א משנה גיטין דף פו ע"ב

ב מהא דרב כהנא קרו קמיה ספרי דדייני וכו' שם דף יט ע"ב

ג שם בגמרא

ד שם בגמרא

להוא שטר שכו' עומד לזייף שהרי יכול להוסיף זכותו בשורה שהניחו העדים חלק ולכתוב בסוף ש"ו ואז למודין גם משורה אחרונה: **טז** ואם כתוב בית תרי ש"ו כשר כפרים' כתבתי דהיינו דוקא אם נשאר עוד שורה חלק אויר בין סוף השט' לחתימ' העדי' דא"ל יש לחוש שהוסיף זכותו בשורה האחרונה וכתב לבסוף ש"ו משא"כ כשעדיין נשאר שורה אויר דלא קיימי' שהניחו העדים שתי שורו' אויר כחתימתו וכ"כ הרשב"ן בשם הרש"בא: **יז** ולא נמצאו אותן ב' אותיות כשר שם קיים בטעמו וכל"ת הניאו ז"ל דאמרי' ביתר כיון שנתקיים כתותמיו כבר העידו העדי' על כל מה שכתוב בו שהוא כן ואולי שנגרר כ"כ בדקות שלא ניכר מקומו עכשיו:

מה **א** העדים חותמין למטה כו' במרדכי פ' ג"פ כתב דהם חות' אים פלוני על כשר עיין בא"ע סי' קל"ו סי"ט: **ב** ולא מהצדדין ולא מלמעלה דאז מכי מזייף שיוסיף לכתו' למט' בשטר מה שירצ' משא"כ כשהעדי' חתומי' למטה מהשטר ולא הניחו בין חתימתן להשטר כ"א ריוח שטה וכמו שנתבאר בסי' מ"ד ויתבאר עוד בסמוך: **ג** אע"פ שלא קראו הוא כו' ולא הוי כעד מפי עד דמיירי שהראב"ד רואה העדות ואין סופר זה בא אלא להודיעו שכך כתוב בשטר ומשום דה"ל מילתא דעבידי לגלויי דלא מסקרי ביה לכך הימנוהו אפילו לא כיון דאימתו עליו רש"י: **ד** עד שיקרא

סעיף י' ולא נמצאו אותן כו' דשמא נגרר בדקות יקוד:

עיקרא העד כו' הב"י כתב דלדעת הרמב"ם וסייעתו אפי' יקראו שנים לפני העד לפי תומם לא מהני כיון דאין אימתן על העד אבל הרא"ש ז"ל וסייעתו ס"ל דשנים כנאמנים אפילו אינן מסיחין לפי תומן והן הי"א שכת' מור"ם ועל"ר מ"ש עוד מזה :

ה ויש עדים שחתם על שלא קראו כו' ז"ל תשובת הרמב"ן שם מ"מ מתחייב הוא בכל מה שכתוב בו כיון שלא חשש לקרותו וסמך על הסופר שכל הסומך על נאמנות של אחרים הוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שיאמר מי שהאמין על עצמו והיינו טעמא בשליש וגדולה מזו אמרו בעל אומר לפיקדון ושליש אומ' לגרושין שליש נאמן .

וה"ט כיון שיודע בשעה שהשליש הנט יכול לתנו לאשה אף הוא גמר בדעתו ליתנו לגרושי' אם יאמר הנפקד לגרושין הוא וכ"ש הכא שסומך על אחרים ולא חשש לקרותו וחותם בחתם ידו שהוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שכתוב או לחייב אע"פ שלא לוה מדר"י דאמר חייב אני לך מנה בשטר חייב אע"פ שלא הי' חייב לו וק"ל כותיה עכ"ל . ומכאן ראי' על מנהגינו ותיקון המדינה בענין המתנות ועוד ראיה ממ"ש הטור והמחבר לעיל ס"ס מ"ב ז"ל לשון שרגילין לכתוב בשטרו' אע"פ שאינו מתיקון חכמי' אלא ל' שכתבו הדיוטות במקום שהוא הולכין אחריו ואפי' לא נכתב כאלו נכתב דמי ודוק : ו וקרעו להם נייר חלק כן

ג ה הוראה בחתם ידו ° והשטר בגופן של עכו"ם והדבר ברור שאינו יודע לקרות ה ויש עדים שחתם עד שלא קראו (ה) ימ"מ מתחייב הוא בכל מה שכתוב בו ·

ד ז עדים שאין יודעים לחתום ו (ו) וקרעו להם

מותיין (כ"י) (ד) וכן כת' ל' עיקר י"א דקורין לפני' לבור ומותיין דירא' לשקר לפני לבור והוי פרסא בית דין וסופר של' (הגהות מרדכי ואשירי פ"ב דגיטין) :

פריך בירושלמי אדרב אמתני' דהמגרש לפני דמתני' מיירי בגט י"ל דעדים מוכיח משום דמיירי ביודעי' לקרות אי נמי דפשיטא דאע"ג דקתני במתני' גט ה"ה בשטר קרוי גט וכדאיתא בפ' גט פשוט ואמר דוכתי בש"ס טובי ומני והכי מוכ' כמו מאי דקא' בש"ס פ' המגרש דף פ"ח ע"א אהך מתניתין גופה והכי גרסי' התם גט שכתבו עברי' כו' כתב סופר ועד כשר ההיא כתובת מתני' דאתיא לקמי' דר' אבא דהוה ידעי ביה לטופסא ולחתימות ידיה דחד סהד' סהד' לאכשורה אמר להו ר' ירמי' תת' סופר שניהו ע"כ אלמא דסבר לאכשורה ממתני' והא מתני' לא קתני אלא גט אלא ודאי כל שטר קרוי גט (תדע דע"כ לא

פרי' בירושלמי אדרב בגט דא"כ פ"ל לרב דאף בגט בעינן יודעי' לקרותו ומשמ' דאפי' מכיני' לשון הגט כל שאין יודעין לקרותו לא מהני וא"כ רב דאמר כמאן לא כרבנן ולא כרשב"ג דבין לרבנן ובין לרשב"ג בגט לא בעינן יודעי' לקרותו אלא אחרים קורים לפניהם אלא ודאי פריך בירושלמי אדרב בשטר ממתני' דהמגרש דכל שטר קרוי גט וכדפי' ודלא כהר"מ בא"ע סי' קל"ד והדרישה והב"ח שם שכתבו אחר דברי הב"י שהטור הוא נגד הירושלמי וליתא אלא כדפי' · כן נ"ל ברור :

גם מה שהבית הב"י בא"ע שם ראיה להרמב"ם מהא דאמרינן פ"ב דגטין (דף י"ט ע"ב) אמר אמימר האי שטר' פרסאה דחתימי' עליה סהדי ישראל מגבינ' ביה ממשעבדי והא לא ידעי למקרי בדידעי ואם תאמר לוקמ' בדל' ידעי וכגון שקראו אח' לפניה' שסומכי' עליו אע"פ שאין מכירין הלשון אין זה ראיה דהא ודאי אימור כרשב"ג ס"ל לאמי' דפסקו הרי"ף והרמב"ם הלכה כרשב"ג דאי לא ס"ל לאמימר כרשב"ג א"כ היאך פסקו דלא כאמימר דהוא בתרא טובא מרבא ולרשב"ג לא מהני בשאר שטרות קורין לפניהם וכה"ג כתב הכ"מ בא"ע סי' קל"ל וכתב דעוד י"ל דעדים מיירי בדידעי עוד כ"ל דהתם לא מצי לשנויי דאחר קורא לפניהם דהא כיון דהתם ישראל אין יודעים לשון פרסי א"כ איזה ישראל אחר קרא לפניהם וליכא למימר דלישני עכו"ם קורין לפניהם דאין לומר כן דמהני עכו"ם קורין לפניהם דהא דמהני לקמן סי' ס"ח סעי' ב' בשני עכו"ם קורין מסיחים לפי תומ' היינו בשטר שנעשה בכר בערכאות דעכו"ם חתומים עליו דאי אפשר לערכאות לעשות בענין אחר הלכך הפתח דבעינן למיגבי בהאי שטר' מקריב' לשני עכו"ם אבל שיחתמו ישראל מתחלה בשטר ע"פ עכו"ם שיקראו לפניהם במס"לת מי שמעת לה ולא מצי לשנויי בשים ישראל אחרים שיודעי' דאם כאינו לומר בדידעי יש לתרץ בקלור בדידעי הם עצמם וגם זה ברור : ויותר כ"ל דגם הרמב"ם לא בא לומר שיכירו לשון הגט כדי שיבינו מה שקורין לפניהם וא"כ דמתרגמין מהני וכן משמע בהגה' אשרי' פ"ב דגטין שכתבו וז"ל והוא שיודעים לשון הקדש שמבינים מה שקורין לפניהם שאל"כ מה מועיל מה שקורין לפניהם וכ"כ הרמב"ם מ"ז עכ"ל ואפשר גם כונת הרשב"א כן · וגם בעל הלבושים בא"ע סי' קל"ג סעיף ט"ז כתב בפשיטות דסומכי' על הקוראים או מתרגמין :

ואע"ג דהכא לא נפקא מיני' בכל זה לפי מה שפסקתי לקמן ס"ק ד' דאף במבינים הלשון לא מהני לכתחלה בשטרו' אף כששנים אחרים קורין לפניהם מ"מ נפקא מיניה לענין גט דנראה דאע"ג דלכתחלה יש להחמיר כדברי הב"י בא"ע סי' קל"ג סעיף ט"ז מ"מ בדיעבד אע"פ שאין מכירין לשון הגט אם קראו אחרים לפניהם ותרגמו להן הגט בלשון שהם מבינים וחתמו כשר הגט בדיעבד היכא דאי אפשר לכתוב אחר אלא בדוחק כן נ"ל : (ד) וכן נ"ל עיקר כסברא הראשונה ומ"ש הרא"ש בדעת הרי"ף אין נראה לפע"ד שלא נראה דעת הרי"ף כמ"ש בעל העיטור (בסוף קיום דף ל"ה ע"ג) והבית יוסף דאף שנים קורין לא מהני גם מ"ש בהגהת מיי' פכ"ד בשם ר"י שפירש דשנים קורין לפניהם מהני והוא מדברי סמ"ג דף קע"ט ע"ב בשם ר"י וכ"כ הרא"ש פ"ב דגטין לדעת ר"י אינו שמלאתיבן בפסקי תוס' פ"ק דגטין סי' ל"ד אבל לפע"ד אינו מוכח בתוס' כלום דנהי דהתוס' פירשו שם בדף ט' ע"ב קורין לפניהם ובעי שנים קורין כו' דמשמע דשנים קורין מהני מ"מ הא לא כתבו כן אלא לרבנן וא"כ אדרבא אי נמי דס"ל לתוס' דהלכה כרשב"ג כמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם וכה"ג ור"ת ודאבי"ה (וכדאיתא בהגהת מיי' פ"א מה' גירושין) ורוב הפוסקים א"כ מוכח מדברי התוס' אפיכא כיון דלרבנן בעי שני' קורין מכלל דלרשב"ג אפי' שני' קורין לא מהני וכן בחדושי רשב"א פ"ב דגטין כתב דברי ר"י דשנים בענין כדברי רבנן ומשמע התם להדיא דלמאי דקאמר בתר הכי אמר רבא הלכה כרשב"ג אף שנים קורין לפניהם לא מהני וכן כת' עיקר דמשמע קאמר רשב"ג אם יודעים לקרות מותמין ואם לאו אין מותמין משמע דכאין יודעים לקרות בכל ענין אין מותמין וגם ר' ירוחם נתיב ד' ח"ג כתב וז"ל ורב אלפס פסק כרשב"ג שצריכים לידע לקרותו וכ"כ הרמב"ם ז"ל כי לא סמיכן על אחרים או על א' שירא ממנו כמו שכתבתי בדיני דייני אלא כשיודע לקרותו כו' עכ"ל הרי דס"ל לר' ירוחם להרי"ף אף שנים קורין לא מהני ודלא כהרא"ש לדעתו והיינו נמ"כ כיון דסתמא קא פסיק הרי"ף אם אין יודעים לקרות אין מותמין · (ומ"מ מ"ש ר' ירוחם או על א' שירא ממנו כו' ליתא כי הרמב"ם והרי"ף מודים בזה עיין שם בדבריהם ודו"ק) :

ונראה דלהרי"ף והרמב"ם וסייעתם אף מסיחים לפי תומם לא מהני וכמ"ש ב"י ודלא כבעל העיטור והטעם דלא מהני מסל"ת לקמן סימן ס"ח סעיף ב' אלא בשטר שנעשה כבר בערכאות של עכו"ם ולא שני התם לקרותו בלאו הכי משא"כ לעשות שטר לכתחלה בפני ישראל דאפשר לעשותו בישראלים שיודעים לקרותו · (וכן משמע בהלכות גדולות דף ל"ח ע"ד שכתב ומאן דלא ידע למיקרי שטרא אסור לי' למחתם כו' ע"ש) · וכן נראה עיקר :

מיהו נראה דהיינו דוקא לכתחלה אבל אם אירע שחתמו כן שטר כזה אע"פ שכתבו לשנים לקרותו השטר כשר בדיעבד ואף הרי"ף והר"ן וסייעתם מודים בזה ואפשר גם הרמב"ם והמחבר מודים בזה שהרי לא כתבו רק ואין שאר העם רשאים לעשות כן ולא כתבו שבדיעבד פסול ודוקא בקרעו להם נייר חלק וחתמו כתבו הרמב"ם והמחבר לקמן סעי' ד' דבדיעבד פסול משא"כ הכא ואין להקשות מנא להו לחלק בהכי י"ל דכיון דבהך דלקמן אשכחן בש"ס דנגדיה רב כהנא ס"ל דבדיעבד פסול וכמ"ש ה' המגיד דאי לאו דבדיעבד פסול לא הוה נגדיה ע"ש משא"כ הכא דהא אמרינן בש"ס תרגמ' אקריאה אלמא דבקריאה עסקינן להכשיר מהך דלקמן ע"ש וכהי דהיינו לרבנן מ"מ לרשב"ג נמי שפיר י"ל דבקריאה מכשיר בדיעבד טפי מהך דלקמן · ולהיש מכשירי' לקמן סעי' ד' פשיטא דכ"ש הכא בדיעבד כשר והר"ן פ"ב דגטין ס"ל כהיש מכשירין וא"כ משמע דכ"ש הכא דאכשיר בדיעבד ועוד שכתבו הרשב"א והר"ן לקמן טעמא דכשר בדיעבד כיון דבגטין שרי אפי' לכתחלה אם כן הכא כמי הא שרי בגטין אפי' לכתחלה וכדאיתא בש"ס ובטור א"ע סי' קל"ג סעיף ט"ז וכן מוכח דעת המחבר לקמן סעיף ה' דבדיעבד השטר כשר וכמ"ש שם בס"ק י' ע"ש : (ה) מכל מקום מתחייב כו' כיון שלא חשש לקרותו וסמך על הסופר שכל הסומך על נאמנות של אחרים הוא גומר בדעתו להתחייב בכל מה שיאמר שם · ועיין בתשו' מהרל"ב לבית לוי סוף סימן כ' דף י"ב ע"ג : (ו) וקרעו להם נייר כו' בסמ"ע פי' כפי' ר"מ דלוקחין נייר ומקרעים בו שמות העדים מעבר על עבר ומשימי' אותו על הקלף וממלאין את הקרעים דיו והוא עובר דרך הקרעים ונרשם בגט ובנגע אתירו לעשות כן מפני עיגון ובשאר שטרות אסור אבל לנייר בגרטוט לורת אותיו' העדים על הנייר ושהעדים ימלאו הגרטוטי' דיו אף בגט אסור דה"ל כתב ע"ג כתב עכ"ל והיינו כמ"ש הר"ן דקשה על פירש"י דה"ל כתב ע"ג כתב ומביאו ב"י וכ"כ הטור א"ע סי' קל"ג בשם הרמ"ה · ומ"מ לא ה"ל לפרש כן דברי הרמב"ם והמחבר שכתבו קרעו להם נייר חלק וחתמו על הרושם כו' משמע דמפרשים

הבתשובה להרמב"ן סי' ע"ו ומ"ש ב (* ° ר"ל שהשטר עשוי לפני עכו"ם והלו' עליו חתום עליו אעפ"י שאינו יודע לקרות חייב כיון שסמך על הסופר ועיין בסוף סי' סח בהגה) ומפרש שם שכל הסומך על נאמנות של אחרים הוא גומר בדעתו להתחייב מה שיאמר והיינו טעמא דשליש כאמן אע"פ שלא לוה ומדרבי יוחנן דאמר מנה אני חייב לך בשטר ובמיכתיו לעיל סי' מ' וכתב הב"מ * מכאן ראי' על מנהגינו ותיקון המדינ' בענין המתנות וממ"ש לעיל סוף סי' מב לשון שכתבו הדיוטות וכו' הולכים אחריו ואפילו לא נכתב וכו' ועי"ש במ"ש שם ז"ל הרמב"ם בפכ"ד מה' מלוה ולוה מעובדא דשאר שטרות לקמיה דרב כהנא ונגדיה ניתיך (דף יט ע"ב) ואוקימנא לענין חתימות שקרעו הנייר וחתמו (פי' שהעדים ממלאים את הקרעים דיו) והוא הפי' הנכון ק"פ

להם נייר חלק וחתמו על הרשום ז (ז) מכים אותם מכת מרדות והשטר פסול (ויש מכשירין השטר) (טור ס והמגיד פ' כד מה' מלוה בשם רשב"א וציין כר"ן פ"ב דגיטין):

ה ט מקום שנהגו ח (ח) שהסופר חותם על פי העד שכותב פלוני בר פלוני חתם במסירת קולמוס או שכתוב בו פלוני בר פלוני צוה לחתום ט אם קבלו בני העיר עליה' לעשות עדותו כעדות העד כשר ואם לא קבלו עליהם אינו כלום י כל שטר הבא לפנינו שעדים מעידים על חתימת העדים מקיימים אותו שחזקה אין העדים חותמים על השטר אלא אם כן קראוהו י ויודעים לחתום (ט) כ ואי איתנהו לסהדי קמן וקים לן בגווייהו דלא ידעי למקרי יא אי אמרי אקרינן למאן דידע (י) למיקרי סמכינן עלייהו (וחי לא אמרי הכי דייקינן בבקיאותייהו ע"פ יב (יא) אי מכווני לשטר מקיימינן להו) (ל טור)·

ו מ ירחיקו העדים שלא ירחיקו מהכתב רוחב שני שיטין יג (יב) ואם הרחיקו שני שיטין פסול כ אפילו כתב שריר וקיים ס אפילו ידוע שלא הוסיף ולא זייף בו שום דבר (יג) ע ואפילו טיוטהו בדיו (פירוש מלאו נקודים נקודים של דיו) פסול יד שלא יאמרו ° תרתמו על הטיוטא ולא על עיקר השטר·

הא

כפיר' שי' והביאו הדרישה' הנייר בגרעון' וחותמים על הרשום' ובגט כה"נ כשר גם התוס' פ"ק דגיטין דף ט' ע"ב אף על פי שהכותבו פי' ר"ת מ"מ ושבו פירש"י דהכא לא חשיב כתב ע"ג כתב דפסל"ל כפ"ב דאין כאן כתיבה גמורה אלא שרושמי' קנת כדי לחתום עליו ועוד דאפי' דיו על גבי

כן הוא ל' הגמרא בגיטין ופי' ר"ת ז"ל דלוקחין נייר ומקרעין כו' שמות העדים מעבר אל עבר ומשימין אותו על הקלף שהגט כתוב בו וכאין עדי' וממלאין את הקרעי' דיו והוי' עוב' דרך הקרעין וכו' בגט עכ"ל ובגט התירו לעשות כן מפני עיגון ובשאר שטרו' אסו' אבל לנייר

(ומשם שם ...)

טורי זהב

ס' מה בש"ע סעיף ה' אי אמרי אקרינן וכו' כ"ל במקום דההכשר תלוי שהקרו לפניהם לא מהני השאלה לשאול אותם אם הקרו כי יש לחוש שמא מתוך דברי הב"ד ילמדו לשקר ולומר שהקרו לפניהם אלא אם אומרים מעצמם כן מהני ואם לא אמרו כן מעצמם אינו מועיל אלא עד שיוכחו עדותן ולא אין צריכין שאלה אם הקרו לפניהם דמסתמא אמרינן שהקרו לפניהם וג' דינים יש כאן פי' אמרו שהקרו בגי ב' לא אמרו צריך שיוכחו עדותן בע"פ ג' ואם ברור לנו שלא הקרו פסול בכל גווני:

סעי' ו'

ז פ הא דאמרינן שאם הרחיקו ב' שיטין פסול היינו למגבי ביה ממשעבדי אי נמי מבני חרי אם הלוה טוען פרעתי טו (יד) אבל אינו יכול לטעון לא היו דברים מעולם:

ח צ ב' שיטין שאמרו טז בכתב ידי עדים ק שהיה גסה ולא ידי סופר יז שכל המזייף אינו הולך אצל הסופר:

ט ר שני שיטין אלו הן ואוירן כגון יח למ"ד בשטה העליונה וך' בשטה תחתונה שהם שני שיטין ושלשה אוירים:

י ש יש מי שאומר (טו) שאם השטר מסיים באמצע שטה והניחו אותה שטה ועוד אחרת יט והתחילו לחתום בשטה שלישית כ פסול שיכול לכתוב באותה חצי שטה מה שירצה ויחזור מענינו של שטר בשטה אחרונה וכן אם מסיים בסוף שטה והרחיקו העדים שטה שלימה והתחילו העדים באמצע שטה שנייה (טז) פסול כא (יז) אם יחתמו זה אחר זה באותה חצי שטה שיוכל לכתוב בחצי השטה החלק שלפני החתימתן פלוני לוה מפלוני מנה ויהא שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת שהוא כשר ויחתוך כל העליון:

הגה

מאירת עינים

שאין מעידים בו כ"כ כ"י: טו אבל אינו יכול לטעון להד"ת דאף אם השטר פסול מפני שהיה יכול לזייפו מ"מ כראי' הדברים מהעדים שהענין הוא אמת וה"ל כמלוה או מכר בלא שטר אלא בעדי' דאינו יכול לומר להד"ס: טז בכתב ידי עדים שהיא גסה פי' שהם עדים אינן כותבין בדקות כמו הסופר שמורגל בכתיבתו ואימן ידיו לאומנתו: מ"ה ועד"מ ז' שכתב דיש פלוגת' אם משערין באלו העדים התתומים על השט' וסיים שם בשם רמב"ן דאם כתיבת הסופר יותר גסה משל עדים אזי משערין כתב הסופר להקל עכ"ל: יז שכל המזייף אינו כו' פי' בין שמזייף להוסיף בשטר זה שורה א' ויכתו' לבסוף ש"ו בין שמזייף לחתוך שטר העליון ולעשות שטר קדש וכמ"ש בסמוך אינו הולך אל הסופר לכתוב לו ואם כן היה שהלך אל הסופר אפילו לא הכיר אלא כשיעור שורה ומחצה דכתב דעלמא היה אפשר לזייף ולכתוב עליו שני שורות מכתיבת ידי הסופר: יח ל' בשטה העליונ' יך' בשטה התחתונ' כן הוא בגמ' למ"ד שמצריך ג' אוירים וכ"כ הטור והאור הג' א"ל ליתן שי' שכל שכתוב שני שורות וא"ו מניח אויר ביניהן ° ובע"ש כתב בזה וז"ל כגון ל' יך' בשטה העליונה יך' בשטה תחת ך' העליונ' וללא צורך כתב יך' בשטה התחתונה תחת ך' העליונה ואפשר דכתבו משום דבגמרא למ"ד דס"ל דבעינן ב' שורות וד' אוירים קאמ' כגון לך לך זה ע"ג זה ור"ל הל' שבשור' התחתונה תהיה תחת ך' דבשטה העליונ' דאז הוי ריוח ב' שורות בין שטה לשטה ומ"ה כתב הוא לדידן דקי"ל דסגי בג' אוירי' א"כ שיהיה למ"ד התחתונ' תחת ך' עליונה אלא כך' תחת ך' סגי ול"ד קאמר: יט והתחילו לחתום בשטה שלישית כו' בזה אין חילוק בין חתמו זה תחת זה או זה בצד זה כיון שהתחילו לחתום בריש השטה וק"ל: כ פסול שיכו' לכתוב מי' כראי' דבכה"ג כל השטר פסול אף אם בא לב"ד לגבות בו ועדיין לא נכתב כלום בהשורה ותצי מ"מ היה ראוי לזייף בו ולא הייתו מרגישים הזיוף. ודומיא דהפסול דכתב המחבר בבבא שאחר זה הניחו שורה אחת ובשורה שאחריה התחילו לחתום באמצע השורה זה בצד זה דשם נמי כל השטר פסול כשיבא לגבו' בו כיון שהיה יוכל לזייף לחתכו ולעשות שטר ועדיו בשור' א' וכדמסיק וכמ"ש מור"ם בסי' מ"ד בס"ס ג' ול"ד למ"ש המחבר ומור"ם דאם הרחיקו והניחו שורה וחצי אויר והתחילו העדי' לחתום בחצי השורה אחריתי זה תחת זה דאין כל השטר פסול כ"א שורה וחצי האחרונה אם נמצא דבר כתוב בו דשאני התם דלא"א לזייף ולעשו' ממנו שטר ועדיו בשט' א' כיון שהעדים חתומים זה תחת זה וגם אם יבא להוסיף ולכתו' באויר שהניח לא יהיה בו תועלת בהוספ' דהא אין למדין מחצ' התחתונה הייתו שורה שלימה דלופה וא"כ לא ילמדו גם בזה מכל השטה שע"ג העדים וכמ"ש ממחצי השטה שתחתיה שלפני העדים מש"כ כשהניח אויר חצי שורה ואחריו עוד שור' שלימ' דלא יהיה ניכר זיופו וילכו וילמדו מחצי שטה הראשונ' ועמ"ש עוד מזה בסי' מ"ד ס"ג בסמ"ע ודוק: כא אם יחתמו וא"ז כו' אבל כשחתמו זה תחת זה ליכא למיחש שיכתוב לפני כל עד פלוני לוה מפלוני דשני עדים בשני שטרות כל א' בפני עצמו או בשני שורות בכה"ג אין מצרפין וא"ת הא איכא למיחש שיעש' זיוף על כל א' מהעדי' שיכתוב לפני חתימתו דכל א' אני חייב לפלוני מנה י"ל דמ"מ לא פסלו לשטר' דהעדים אפסידו אנפשם דלא ה"ל להתחיל לחתום באמצע השורה ולא פסלו השטר אלא כשיש לחוש שיזייף להוציא ממון מאחרים תו' ואשר"י בפנ"פ ועפ"ר ולז:

שפתי כהן

(יד) אבל א"י לטעון להד"ס ואף הפוסקים בשט"ח המוקדמי' דפסולים לגמרי ויכול לטעון להד"ס וכמ"ש לעיל סי' מ"ג ס"ק י"ב מודים הכא מטעם שכתב ה"ר יונה כיון שניתנה עדות זו להכשיר אלו מלאוהו בקרובים או כחורת דברים. כן נ"ל: (טו) שאם השטר מסיים באמצע שטה כו' פסול שיכול לכתוב כו' כתב הב"ח בטור סעיף ט' דהיינו דוק' לדינא דש"ס אבל לדידן דכתבינן שריר וקים אין לחוש אם סיים באמצע השטה וכ"כ בהגה' אשר"י עכ"ל ואין נ"ל דכיון דקי"ל דאף לדידן אם כתוב תרי שריר וקים בשטה שלפני שטה אחרונה כשר וכדכתבו הרשב"א והרשב"ץ ור' ירוחם ותשובת רמב"ן ומביאם ב"י לעיל סי' מ"ד וכן מסיק הטור שם בשם הר"י ברצלוני וג"כ המחבר שם בסעיף ט' להדיא א"כ יש לחוש שיכתוב עוד איזה דבר בחצי שטה הנשארת ויכתוב אחר כך באותו שטה שריר וקים. ונראה שלכך כתבו הטור והמחב' כאן בסתם פסול ולא חילקו בין כתיב שריר וקים או לא. ודלא כהב"ח. ומ"ש הב"ח וכ"כ בהגה' אשר"י עיינתי בהגה' אשר"י שם ונראה לפרש דקאי אם אדין דהתחילו העדים לחתום באמצע שטה ותי"ו דאין למדין מחצי שטה ומשטה שלמה שלפניה ועלה קאי וקאמר ועכשיו שרגילים לכתוב שריר וקים אין לחוש אם סיים חצי שטה ע"כ כלומר כיון דאין העדים חותמי' אא"כ כתוב שריר וקים ואין כאן לפניהו אלא חד שריר וקים אין לחוש אם סיים חצי שטה ולמדין מחצי שטה ומשטה שלפניה. ושוב מצאתי בפו"נ בהלכות גירושין דף קל"ג ריש ע"ג איתא שם להדיא דברי הגה' אשר"י אלו ונראה לעין שמשם הם לקוחים ומבואר שם להדיא כדפי' ואין ספק שהב"ח לא כיון יפה בכאן כן נ"ל ברור: (טז) פסול אם יחתמו זה אחר זה אבל אם יחתמו זה תחת זה כשר ומכל מקום אין למדין מחצי שטה אחרונה ומשטה שלמה שלפניה וכדלעיל סי' מ"ד ס"ג ס"ק ט' וכתב בד"מ וז"ל בבית יוסף וכ"כ הרא"ש ודלא כר"ש בר צמח דכתב דאם העדים חתומי' בכה"ג למדין מחצי שטה שלפניהם ומ"ש ממה שלמעלה מהם דמאחר שאין דרכן של עדים לחתום עצמן באמצע השטה ולהניח גליון ברא"ש ודאי היה כך כתוב מתחלה וליכא למיחש לזיופא ובתשובת הרמב"ן סי' ל"ד כתב כדברי הרשב"ץ וכתב שם דכן היה מלמד לסופרים לעשות כן לכתחלה עכ"ל ד"מ וכ"כ הב"ח סעיף י' דמדברי הרא"ש וטור משמע שאפילו חתמו העדים בחצי שטה זה אחר זה אין למדין מחצי שטה ומשטה שלמה שלפניה ודלא כהרמב"ן והר"ש בר צמח עכ"ל ודבריהן תמוהין בעיני דפשיטא דהרא"ש וטור שוים עם הרשב"ץ ורמב"ן דהרא"ש וטור מיירי להדיא בחתמו זה תחת זה אין למדין משום דזה יכולים העדים לעשות אבל בחתמו זה אחר זה כתבו להדיא דהשטר פסול משום שיכול לעשות שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת ואם כן ודאי דהעדים לא הניחו כן ולכך למדין והרשב"ץ מיירי להדיא דוקא בחתומים זה אחר זה שהרי כתב הרשב"ץ לפי שאין דרכן של עדים לחתום באמצע שטה כדי שלא יפסל השטר משום הנחת הגליון כו' ואי בחתומים זה תחת זה מאי פסול משום הנחת הגליון שייך כאן וכן הרמב"ן בתשובה סי' ל"ד מיירי בחתומים זה אצל זה דוקא שכתב וז"ל אני מלמד לסופרים לסיים השטר בחצי שטה ולחתום הם בחצי שטה הנשארת כי מכאן יש לנו הכשר גמור ונאמר כי בודאי כתובה היתה אותה חצי שטה וכל שלמעלה הימנה כשחתמו העדים שאילולי כן אסור היה לחתום בחצי שטה מחשש שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת עכ"ל ומביאו בית יוסף מקודם ו'. כן נ"ל ברור. ודלא כד"מ וב"ח: (יז) אם יחתמו זה אחר זה אבל כשיחתמו זה תחת זה כשר דשני עדים בשני שטרות אין מצטרפין כ"כ הסמ"ע ס"ק ך' וכ"כ בעיר שושן דבכה"ג כשר משום דהא קי"ל ב' עדים בב' שטרו' אין מצטרפים כו' ול"נ דהא קי"ל לקמן סי' כ"ח איפכא דמצטרפים עכ"פ לגבות מבני חרי ע"ש אלא נ"ל כאן הטעם דכיון דליכא אלא שטה א' בכל שטר ליכא למיחש למידי דיהיה ניכר הזיוף וב' שטרות בכה"ג שאין בשום א' רק שטה א' אין מצטרפים ואף על פי שהרא"ש והטור כתבו כשר אם כאמר דב' עדים בב' שטרות אין מצטרפין מכל מקום י"ל דלדעת המחבר כמו שכתבתי וגם לדברי הרא"ש וטור יש לפרש דה"ק אם כאמר דב' עדים בב' שטרות אין מצטרפים י"ל דפסול ואינו מוכרח דכשר מש"כ אם מצטרפים מוכרח דכשר אבל מ"מ יכול

באר הגולה

פ שם בשם ה"ר יונה צ מימרא דרבא שבתי ומסיים דחוקיה שם ק לא כאלו עדים ולא בכתב סופר זה אלא עדים דעלמא שאינם יודעים לאמן ידיהם כ"א ר כרב חייא בר אמי משמיה דעולא שם ש טור וכ"כ הרא"ש שם בפסקיו וכ"כ התוס' שם בדף קס"ב ריש ע"ב בפ' הבינייא דשיטה ומחצה דאיפשטא דכשר היינו כמסיים השטר בסוף השטה והרחיקו שיטה שלימה וחתמו העדי' באמצע שיטה שנייה זה תחת זה דאין לחוש שיכתוב מאי דבעי ויחזור מעניינו של שטר בחצי שטה דפשיטא דגם מן השלימה אין למדים וכו'

שייך לע"ב

ת שם וכ"כ התו' שם דף ק"ס ע"א

ומה שכתב ע"ב בלשון ת צריך שיהי' סי' א וכן סי' א שאחרי' צריך שתהי' ב וכן כל סי' צריך שיהי' אות א' מאוחר עד סוף הדף כי טעות נפל בספר שנעתק ממנו וק"ל

טורי זהב

סעיף י' שיכול לכתוב בחצי וכו' לפ"ז פסול בהתחילו לחתום באמצע השיטה אפי' לא הניחו אויר שיטה לפניה אם חתמו וא"ז ולא לאלכסון לשון הטור נקט והטור כתבו משום סיפא זה תחת זה כשר ומ"מ אין למדין אפי' מהשלימה:

ת זה דווקא כשהמלוה מעשה לקוחות וכן עיקר: (יח) ואם למדין
כשהמלוה נגליון שלו כו' דלמא לא היו מותנין
ובתשובת רמכ"ן ליתא דהיה מלוה לסופרים לעשות לכתחלה
לוקח הש' כן למדים השטר בתמי שטה ולפתום העדים בתמי שטה
ויכול לחזור הכשרת זה לקרר זה ומכירו בית
לכל אם המלוה יוסף מתורם ו': (יט) ום
הולך תחת מלוה כו' עיין ל"מ פי"ח דכתב
השט' מלוה דים פלונית כזה אם תתמו אם
העדים שלו השטר נפסל בכך ע"פ עכ"ל
יכול לחזור ממ"ש וצ"ע דהעדות אם יתקבלו
שאם היה פ' ג"פ דף קס"ג ע"ב וכתבתו
תוכו העש' לא פסלינן לה כשתתברי
לותו השטר נפסל בכך מהל"ס
הכל ומכיון כ"י מתורם ז' וכרת'
לי כן וכתב דהא לקמיה סי' כשר זה
כשר הוא ולפי פשוט דמי פיסול
יתקבלו עדיין הגליון מה שלין כן
בשאר דברי שאם היו מותבי לותו
השטר נפסל ולאם כן השטר נפסל
ממה נפשך ודוק: (כ)
דשמא היה כתוב שם תובתו כו'
כתב המ"ע ס"ק כ"ה ולפ"ז לעיל
למיזל משטה לתקוטה הייטו דוק'
זכותו דכעל השטר וכמו שכתבתי
בסי' מ"ד סעיף ח' ע"ש עכ"ל
ולא כתירוץ לי דאם כן לפ"ז כתבו
הרמ"ה והע"ו לתקר כך ומיהו אם
כתב למעלה בסוף השט' שריר
וקיים כשר ביתום שמא כתב השט'
תובה בתר שריר וקיים גם מ"ש
הב"ח בסעיף י"ב דכיון דלא שכיח
לכתוב תרי שריר וקיים לא מיישוב
לה כלל לפלילו לוכל לישנות
דמתוכה לא נהירלן ועוד דלפ"מ
היה כתוב דכר על תובה לתר
שריר וקיים. ולא נלע"ד דהרמ"ה והש"ו מיירי לתירוץ הלמדין
משטה לתרוב' כיון דכתבינן שריר וקיים ום"ל להרמ"ה וט"ו דלמדין
הש"ם לפלילו היה דכר על תובה לין למדין משטה לתרוב' וכדאמור'
להדיא מהירושלמי דף קס"ח ע"ב בסופו וה"ה דה"ה למדין
דכר על תובה לין למדין בתר שריר וקיים וה"ה לתלי דקי"ל לעיל
סימן ס"ב סעי' ה' וכיש מי' מ"ד בהגה' דדכר על תובה למדין
ליתח להך דוכתא וה"ה קשה על הי"ב שלא הניח כאן כלום וכן
קשה ותתר על העור שוטן ע"ש ומצ"ע. ועכ"פ נ"ל ברור דלמדין
ויהיה תלוי כו' כתב המ"ע ס"ק כ"ו מכאן יש ללמוד שלא ישאנו
שטר ועדיו כשטה לתת כשום תלוי מלמעלה תלוי ישיטנו בדיו לו
יפתכנו וה"ת כיון שיש רישות לפטרו מיזכי' שתי לוכיו בשטר
וכ"כ הב"ח ולא נהירלי דמשמע בש"ם ופוסקי דשטר ועדיו
כשטה לתת כשר בכל ענין ועל סעיף י"ט ונם לא נהירלן לפסוק
לת העדים שעשו שלא כדין שלא כשר כזה כשר ולא תיישי
שיתוך מה שלמעלה משום דמשתמ' כל שטר יש לו נלין מן הכללי'
וה"ב כשיתוך לא יהיה לו נלין כלל מן הכל וחכ"ל ניכר הזיוף
ולפי זה נהירלי העדים ליזהר כשכותבי שטר כזה שלוח ועדיו
כשטה לתת ולוח שלא מלמעלה שלא יכיתו שום ריוח כלל כין
השטר וכין שתירת העדים וכלאו הכי כמי לניכים ליזהר כזה וכמ"ש הש"ו לעיל סי' מ"ב סעי' נ' שיהיה הכתב מיושר ולא ידחוק במקום
לחוק וירחיק במקום לחוק כו' ולפ"ז לולה כו הדיין שום שיטוח לא ונבה כו עד שיכדוק הכדר היטב כו' עכ"ל. כן נ"ל ברור ודוק:
(כב) לפיזה שם עדות נכרה שכולם יכלו לאתום כו' ולהכחיב הרמ"ה לעיל סי' ל"ו סעי' ב' שיהיו כאן עדים יודעים
שהשטר מכיר בפיסול של חכרו כגון שהוא לחיו לו שרגיל בו וכה"נ וכן פי' כ"ה לקמן סי' כ"ו סעיף ה' וכתבו עוד הטעל העיטור וכ"ה
פ' ו' וכתיקס כ"י שם דהיכא דליכא מכשירין לשט' ולא פסלינן ליה משום דאמרי' דילמא לא הוה יהבי הכשרים בפיסולו
ולפלילו טובא איכא למיגלי לשקרי דמקרי קטן שיגיעל לבו ונשתכי' • ויהיה לשכר' לחתרוב' לעיל ס"ם ל"ו
לין תלוק לפלילו לא יהבי הכשרים בפיסולו כשל השטר וכמוכח בהרמ"ה פ"ק דמכות ועיין מ"ש עוד מזה בסוף סיימן ל"ו:
(כג) לף על פי שהעד בתתום כו' הכח התחכר העיטור ל"הרמב"ם ולא הניח כאן אום תולק ולין פסק זה מתוור בעיטי דלוגל
לשעמיה שכתב בב' אבן העזר סי' ק"ף ד' דמכות בשם נלון ובכ"ה הרמב"ן בתשובה ובכן הכריב"ם סי' תע"ו והכי"ת אבן העזר
הרמב"ן לכל לפי ע"ד דעת הרמב"ן והרי"ף הוי לכתך וכן הוי דעת הרמה סופקים מלדוכן עיקר ומוכרח בש"ם וכמו שלפתר:

והנה הכעל הלכות נדולות כתב בהלכות עדות דף קי"ד ע"ג ח"ל קלמדינן בפ' נט פשוט היה לדבעה ומתוסף עדים תתומים
ומלמ לקר מהם קרוב לו פסול מתקיים עדות בשלר הני מילי כגון דהוה תתום קרוב בריטה לולין לפי תלמ לכבוד
בעלמת

כב ולו למדין מתני בשטה כו' הטעם דמוקמינן העדים
לחוקקתייהו דלמ לפי לולו שהשטר היה כתוב' נם בלוגו מתני סוף
מקוד' מתימתן לפי הו מותמין נפשם בתני סוכה כיון שיכול
לזיכו ולעשו' ממנו שטר ועדיו כשטה פ' וק"ל: כג פרק
ליהר כשמותמין עד"מ סי"ם
דכתב דיש פלונית בזה אם תתמו זה תתו
כן אם השטר נפסל כך ע"ש:
כד ויש חלק לפמי דמתימתן
פי' לף אם יתקילו לתתום כרלף
השט' שזה לשטת השטר דמלעיל'
לתתימתן מ"מ כשיש בגליון חלפמי
השט' חלק הרב' לו יכו' לזייף
לתוך שטר העליון ולעשו' שטר
ועידיו כשטה לתת (וכן הוא
בהדיא בלשון מהרי"ל ה"חלכות
כתובו' ד"מ מ"כ ס"ג) וכ"ם
לף יתתו זה"ו ויתקילו כתתום
השטה אם ע"ם ע"ג כזה ם:
כה ולף לתרי' דלעיטו'
תתו כו' הטעם דעדותן ע"ו
ע"ל לתלוה דאם לו יכו' לזייף היה
תוך הגליון אין כו לעיטו' ותו
לף היה עליו תזד לכל כשלעיטו'
כהשטה לפמי תתימתן אייך לומר
ג"כ דלעיטו' תתו ולף"ו אם
שכתב המתנר לתר זה דאם
התחילו כו' ותתכו החלק כו' ה"ם
אם שיטו בדיו לפמי תתימתן
פסול ועיין לרמה מה שכתבתי
עוד משם: כו דשמת היה
כתוב שם תובתו כו' ולף לזין
לכו לתדין משטה לתרוב' הייטו
דוק ולותו דמעל השטר וכמו
שכתב בסיימן מ"ד סעיף ל' ע"ש:
כז בסוף השטה ע"ו כו'
דלמ נהלה שם סיים השטר:

כח ותתכו והיה חלק מלמעלה וכתב כו' מכלן יש ללמוד
שלף ישאנו שטר ועדיו כשטה ל' כשיש חלק מלמעלה חלק ישיטנו
בדיו לו יתקבנו וה"ת כיון שיש רישותל לפטרו מיזכיתל שתי לוכיו
כן ועפ"ר: כט והרי לין העדים קיימים כדי לעמול לות'
כו' הכ"י לייק מדברי הרמב"ם הללו דלא העדים קיימי'
לריך לעמול לות' והעדים עלמן כלתובים לומר שכולם ישבו לתתו'
לפ"כ שכתב דלא יועיל מקום לקר ולף מקבל כתעיד ותזור ותעיד
ולף הם לותיקים שלף ישבו כולם לתתו' ועדיט לתרים מבירין
עליהם שישבו כולן לתקום לוקר תרי להרי תרי ולוקי מתוכ'
בתוקת מריש עכ"ל והכיולו הד"ם בסעיף י"ח: ל שהרי
לפסול שתתו כו' והיטו כשתתתו זה תחת זה לכל לכם
כולן תתתו כשולה ל' ולקי לתרי' לשם עדות נאות כתכוטו כ"ל
פנ"ם ד"מ י"ו: לא לע"ם שהעד התתום בשט' מתלה כו'
פי' והוה לתילת ולקי הוי מעיקר הפלוס לפתו' מתלה ובטרף
עם הכשרים קר מקטע לן ללף חלק מעיקר העדים הכשרים הם
עיקר ורווחק שנקי ולכל הפסול ופתם וכ"ם לם הפסולים תתתו
כשום לקר הכשרים לכשר והיו דעת הנלוטים שכתב העור כן
כשש בסעיף י"ח:

כב ולו למדין מתני בשטה כו' הטעם דמוקמינן העדים
לחוקקתייהו דלמ לפי לולו שהשטר היה כתוב' נם בלוגו מתני סוף
מקוד' מתימתן לפי הו מותמין נפשם בתני סוכה כיון שיכול
לזיכו ולעשו' ממנו שטר ועדיו כשטה ל' וק"ל: כג פרק
ליהר כשמותמין עד"מ סי"ם
דכתב דיש פלונית בזה אם תתמו זה תתו
כן אם השטר נפסל כך ע"ש:
כד ויש חלק לפמי דמתימתן
פי' לף אם יתקילו לתתום כרלף
השט' שזה לשטת השטר דמלעיל'
לתתימתן מ"מ כשיש בגליון חלפמי
השט' חלק הרב' לו יכו' לזייף
לתוך שטר העליון ולעשו' שטר
ועידיו כשטה לתת (וכן הוא
בהדיא בלשון מהרי"ל ה"חלכות
כתובו' ד"מ מ"כ ס"ג) וכ"ם
לף יתתו זה"ו ויתקילו לתתום
השטה אם ע"ם ע"ג כזה ם:
כה ולף לתרי' דלעיטו'
תתו כו' הטעם דעדותן ע"ו
ע"ל לתלוה דאם לו יכו' לזייף היה
תוך הגליון אין כו לעיטו' ותו
לף היה עליו תזד לכל כשלעיטו'
כהשטה לפמי תתימתן אייך לומר
ג"כ דלעיטו' תתו ולף"ו אם
שכתב המתנר לתר זה דאם
התחילו כו' ותתכו החלק כו' ה"ם
אם שיטו בדיו לפמי תתימתן
פסול ועיין לרמה מה שכתבתי
עוד משם: כו דשמת היה
כתוב שם תובתו כו' ולף לזין
לכו לתדין משטה לתרוב' הייטו
דוק ולותו דמעל השטר וכמו
שכתב בסיימן מ"ד סעיף ל' ע"ש:
כז בסוף השטה ע"ו כו'
דלמ נהלה שם סיים השטר:

כח ותתכו והיה חלק מלמעלה וכתב כו' מכלן יש ללמוד
שלף ישאנו שטר ועדיו כשטה ל' כשיש חלק מלמעלה חלק ישיטנו
בדיו לו יתקבנו וה"ת כיון שיש רישותל לפטרו מיזכיתל שתי לוכיו
כן ועפ"ר: כט והרי לין העדים קיימים כדי לעמול לות'
כו' הכ"י לייק מדברי הרמב"ם הללו דלא העדים קיימי'
לריך לעמול לות' והעדים עלמן כלתובים לומר שכולם ישבו לתתו'
לפ"כ שכתב דלא יועיל מקום לקר ולף מקבל כתעיד ותזור ותעיד
ולף הם לותיקים שלף ישבו כולם לתתו' ועדיט לתרים מבירין
עליהם שישבו כולן לתקום לוקר תרי להרי תרי ולוקי מתוכ'
בתוקת מריש עכ"ל והכיולו הד"ם בסעיף י"ח: ל שהרי
לפסול שתתו כו' והיטו כשתתתו זה תחת זה לכל לכם
כולן תתתו כשולה ל' ולקי לתרי' לשם עדות נאות כתכוטו כ"ל
פנ"ם ד"מ י"ו: לא לע"ם שהעד התתום בשט' מתלה כו'
פי' והוה לתילת ולקי הוי מעיקר הפלוס לפתו' מתלה ובטרף
עם הכשרים לא מקטע לן ללף חלק מעיקר העדים הכשרים הם
עיקר ורווחק שנקי ולכל הפסול ופתם וכ"ם לם הפסולים תתתו
כשום לקר הכשרים לכשר והיו דעת הנלוטים שכתב העור כן
כשש בסעיף י"ח:

טורי זהב

סעיף י"א צריך לזהר וכו' כשור כתב וכן לריך לזהר משמע דגם בזה יש לפסול ולע"נ דכתב בלשון לריך לזהר לין בזה כלום דגם הרמ"ם כתב
לשון זה ולפ"ה כתב בהדיא דגם בגליון העליון יש לפסול לם העדים תתומים וכו' וכ"כ העור בגמוש:

כעצמו הוה דעבד ליה ולאו לעדו' לחתימה לכל מתם קרוב כמו
לו בחמצע פסול דהא כתיב לך דהלכה כרב בחמן בדיבוק דכי
מיכי דפסילי לדיב' כמו' פסילי כמי לדיבי ממונות וחני' בתוספת'
שטר שחתמו עליו תשעה עדים ומכחשו ג' הרשזוני קרובים או
פסולים מתקיים עדות בשאר עדים וכן הלכה עכ"ל • והנה
הרמב"ן בחדושיו פ' גט פשוט כתב דהא דתניען הרשזונים כל
שכן שמלו הרשזונים קרובים או פסולים שהשטר כשר והיינו
דתניען בפ' המביא תניא (לקמן י"ח ע"ב) במסכת גיטין לחתום
בתחלה קרוב או פסול לחתר לה כשר ולחתר לה פסול לחתר לה
פסול ומו' דתתי לתחלתו בקיום עטרות דעצמו ובמו' כשר לדברי
הכל וכתמהורס התם כו' ובגט קרח כמו שכבירו קרובים בין
בחמצע בין בקוף כדלקמן בפ' הזורק (בקוף הפרק שם) ולף
על פי שהם בתיכו' שם כדי להצילם מקרעתו ובל שכן בשאר השטרו'
כו' ולף הוכרתי לכתוב בזה לתלף שמבו' שם מקנת מפרשים לומרים
דדוקא בגטים הרשזונים לפל בתחלתו קרובים על מה
שכתוב כן בהלכות רב יהודתי נתנין ג"ל ושטרות הוה עכ"ל ומביתו
הריב"ם פי' תם"י והבכי' עיש :

ואני לומר בתחלה מבכוד הרמ"בן ז"ל לומר כן על הבעל
הלכות גדולות שטעה ובפרט שהוא בעלמו כותב
בתקדמ' שפרישו שהוא מבטער תמיד לייסב דברי בה"ג שבל דברי
הם דברי קבלה מהבמי הם"ם ואוף יבתוב עליו בלן בן ובפרט
שבדבו דברי בה"ג והדין עמו ובתחלה לבתוב לתתו רבתי' הרמ"בן
ותף ב לבתוב רבתות לדברי ה"ג • הרתיה הת' שהביא הרמ"בן
שם' המביא תניען יש בהם תשובות בידב ובמו שתבתר והעיקר כ"ל
בתן הרמ"בן נופיה נדים התם לתתום בתחלה קרוב לו פסול
לומרי לה בשר בו' ובבדתיתי בלשון תדוזי הרמ"בן וכן בלשון
הרבי"ם שם וכן הוא הגירסת בהרב המגיד פ"ט מה' גירושין דין ב"ו
לתתום בתחלה בו' והיינו בגירסת הרי"ף פ' המביא תניען דגרים
מיתתם לבתחלה בו' ובירושו לי שרי לבתחלה לתתום קרוב לו
פסול ולף לתתר לף לעיבד לתקוני וכתי"ם הל"ן בפ' המביא תניען •
ולף על פי שבתב הרי"ן שם לף לפי גירסת הרי"ף יש לפרש בפי'
רש"י מ"ש לפי שיש לפרש בן מ"מ תין הבתב לפרש בן ולם בן מלי
רלים מפם ועוד שברלה לי עיקר בגירסת הרי"ף ובפי הפירוש
המובן מפנושו דהיינו לעניין לבתחלה וכן נרלה להדיח מדברי
הרמ"ה שבתב בשור ש"מ פיימן ק"ך שנולם בן ומפרש בן לקילו
לפירש"י דקה מדקתמר לי יתני' מתחלה בו' מבלל דעד בשתף
מיירי דתתים לבקוף ולף הוזבר מקום דמייירי דבתתים לבקוף
שבל לתתי דפרישי' לתי שפיר לשעיל מקמר לילף ביניהו בגון
שמכלו לתד מהן קרוב לו פסול והתי ליתפל בגון שמכלו בו' משמ'
להדיח דיעבד ומקמר השתף מיתתם לבתחלה קרוב לו פסול
לתתי לה בשר ולתתי לה פסול בו' ולין לפקפק מלי דקתמר ליבתף
דפסול לבתחלה דהבי לתבתן שובי הלי לשכף גבי נתין בשל
מפבת גיטין • (לתר זמן בת לידי ספר בקלת תומת יבריס
הובלו שם דברי הרשב"ב על מפבת נתין לתתף שם בקוף פרק
הזולן בגירסת הרי"ף מיתתם לבתחלה עיקר דדוקא לבתחלה
שבל דיעבד שפיר דמי ע"ש ובהבתי שבוותי לשעת הגדול ת"ל
יתב') :

גם מה שהביא הרמב"ן מהך דס"ם הזורק נבי נט קרח בשר
בין בתחלה בין בקוף וכ"ם בשאר השטרות שומר לבי
דהלו כ"ם ק"ו פריבה הוא לשתבח בין לבניבו' שם בדי להצילם
קרתתו לבך בשר בילו מפום עדות שתתי לף להצילם קרח תו שבל
בשאר שטרות שבבר בשלם השטר למה תתמו הקרובים לתר בך לף
ולבי מתחלה בשטרבו יתף להעיד • והתוספות פרק גט פשוט
בקוף הדבור תירבו הך דגט קרח בעניו לתר ע"ם :

עוד יש לתרן קושית הרמב"ן מהך דהמביא תניען דהתם דוקא
בגט לתרי הבי לתמתי כ"ש בשאר שטרות שתין קיום שטרות
לף לבקוף ותירוץ זה מלוזז בדברי התוספות פרק ג' ם ולף
כתהר"ם שילף שם שבתב לדעת התוספות שם הך דהמביא תניען
לף לתתי לף לתקוני לתתא ותף שבאשר"י הוה בן לף בהיבל ועוד
שהר"ם סובר בן לגרמיה שבל בתוספות שם שי"ל לפרש בן דהיבי
מלוזז זה בתוספות והיאך יקשו התוספות מתחלה מהך דהמביא
תניען ולף יזבירו לתר בך שום תירוץ שבל מה שבתבתי מבואר
להדיח בדבריהם למדקדק שם וכן משמע בסמ"ג דף ק"ן ע"ב וכן
משמע בר"ן פרק המביא תניען וגם דברי התוספות פרק המביא
תניען יש לפרש בן ום"ם בה"ג ס"ע ב' בי' ק"ך שם הר"ן ור"ת דבקוף
פסול לב"ש בין בנשין בין בשטרות לף ידעתי מב"ל מה שהביא
המדקדק בדברי הר"ן ור"ת ויראה דבנשין מודו דבשאר בקוף וכמ"ש
ום"ם הר"ן ור"ת שם לתילו מלן דמבשר הבא לף מבשר לף
בתחלה בו' ר"ל מלן דמבשר הבא בשטרות בתו בנשין לף מבשר
לף בתחלה בשטרות ע"ש והא דקתמר בהמביא תניען לתי לתקוני
שתר שטרו' ר"ם שיתמרו מדבבי נט שקיומו מלמעלה בשר בקרובי'
מלמעלה לי"ם לתילו תתומים על הבשר קרובים וידוע שלעדות
תתמו בשר :

עוד יש לתרן דבהך דהמביא תניען הייבו שתתום בתחלה קודם
שתתמו הבשרים ולף לתתי לף לתקוני קתתו בקוף

לתתר שתתמו הבשרים ום"ם דהמביא תתום בשורות הרשזונות
ותירון זה מבואר בתדושי הרשב"ת פרק המביא תניען ובתרבבי פ'
ג"ם :

אבל מ"ש מהרש"ל בס"ם פרק המביא תניען על דברי התוספות
שם דלמ"ד התם פסול ליבתף בין בחמצע דהיבי
קרוב לופסול וכ"ב הב"י והב"ח בס"ע בי' ק"ך לדעת התוספות
לף בהילף לי בלל לתין זה סותית הם"ם בלל לף נרלה דס"ל
להתוספות לתד תנ' תירוצים הב"ל שבתבתי :

ום"ם תירון הרתשון ב"ל עיקר דמיתתם בתתלה לף לתף
לף לתפוקי דיעבד ותי לקו דמסתפינא לתתון על ב"ל
הפוסקים הייתי לומר דבגט בגמ' קרוב לו פסול בין בתחלה בין
בקוף בשר דהתם בתוספתא ס"פ בתרת דגטין קתני נט שתתמו
עליו תשעה עדים ומכחשו אבאה הרשזונים קרובים או פסולים
תתקיים עדות בשאר ע"ב והוסף בתירוצי הרשב"ת פ"ב דגטין
ולפי מה שבותבתי לקמן הרשזונים דבקע דוקא ולף לתרובים
ום"ם הרשב"ת שם וכן התוספות ושאר הבהה פוסקים שם בן
טפי בשר ברשזונים מבתרובים ותם בן נרלה להייבו בלתיתא
בירושלמי פ"ק דגטין שהבתתי לקמן דהיבי לתיתי בתיתי בת"ד
עדים תותמי' זה בלף זה לבל לת"ד תין עדים תותמים לף זה
בפני זה לפילו תתום פסול לבקוף בשר בו' ותם בן הת קי"ל בגט
תין תותמים לף זה בפני זה ותם בן בא"ה בדקתר בפ"ם פ'
המביא תניען שיתתם בתחלה הייבו בדפי' לעמן לבתחלה לבל
בדיעבד בבל ענין בשר • בך ב"ל לף שהיבבי בלתי לתלוק על
הפוסקים ובפרט להקל בגטין :

ואחרי לזר דקתי בקיות הרמב"ן לבניה בקיות לדברי ה"ג •
מלת בין דברוב הספרים נרסי' בגירסת' ב"ת הרשזוני'
וכן הוא להדיח בתוספתא לתה בוניה הבריית' מפסבת ועוד'
דנקט רשזונים לרבותת הת שפשף דמילתת תשמע רשזונים
דוקא :

ועוד מבתתי מזה בירושלמי פרק קמת דגטין וב"ל להוכיח
משם דהרשזונים דוקא • דנרסינן התם על מה דתב
התם בל גט שתתום עליו עד עבו"ם פסול תון מניעו בישי יבלף
מעתה לפילו עבו"ם לתר יהת פסול לתר ר' לבין תיפתר שתתם
ישראל לבסוף לתר ר' יוסי לתיית בת"ד עדים תותמין זה בלף
בפני זה ברם בתתן לתר לין עדים תותמין בלף זה בפני זה
לפילו תתם עבו"ם בסוף בשר שטר אחותמו בתרבעה עדים
ומבתלו שנים הרשזונים קרובים או פסולים בשר ותתקיים
העדות בשאר רבי לילף משם רבי יסי לתיית בתתן לתר לין
העדים תותמין בלף זה בפני זה ברם בתתן לתר עדים תותמין
זה בלף בפני זה לפילו תתם ישראל בתו' ועיבה בהרתק' עדי'
ויהת פסול לית יבול דקתר ר' יסי משם ר' ירמיה עדים פסולים
לוין בעיין בהרתק' עדות בלף בתו לילף להבשירו בל גט עכ"ל
הירושלמי בלפני • וב"ל שהגירסת מהוכמת שבפי גירסת זו לין
לו הבנה גם קשה דהת משם פ"ק דגטין (דף י') לתריבן
לתדרבן לוקבת והבי תיתת התם לתתיתין דתקת לף הבשירו בו
בלף על ת' עבו"ם וכגון דתתים ישראל לבסוף דלי לתו דעבו"ם
תבר הוה לף מתתי' ליה מקמיה לו"ם הבי לפילו שתר שטרות בתי
בלף לתרי' דווקא שבין לתתן דקתים מיבית הבת בתי דווקא שבין
לתתן דקתים מיבית לתר רב פפת ותת לומרת עידי הגט לין
תותמין זה בלף זה תתי טעמת לתר רב תזי נזירה תשום בולבם
ע"ב • ותו דבשטרות מי לילף לת"ד לין העדים תותמין בלף
זה בפני זה דהת בגיטין לף לתרי' הבי בלף תזי' נזרם דבולבם והת
לף שייבת בשטרות • בלף בדוק בדבי נבתי' לתר ר' לבין
תיפתר שתתם ישראל לבסוף ר' לילף בשם ר' יוסי לתיית בת"ד
לין העדים תותמים בלף זה בפני זה ברם בת"ד עדים תותמין זה
בלף בפני זה לפילו תתם ישראל לבסוף פסול בשר שתותמו
בתרבעה עדים ומבתלו שנים הרשזונים קרובים או פסולים בשר
ותתקיים העדות בשאר לתר ר' יוסי לתיית בת"ד עדים תותמין
זה בלף בפני זה ברם בתתן לתר לין עדים תותמין בלף זה
בפני זה לפילו תתם עבו"ם בסוף בשר (והת דקתר ברם
בתתן לתר לין עדים תותמין בלף זה בפני זה תשום נט נקט
לה דבגט בתי תקני בתוספתא נט שתתמו עליו ד' עדים ומבתלו
הרשזונים קרובים או פסולים ובהבתיתי לעיל לקו בשטר
לילף בתתן לתר הבי ת"ם בתירבת דיליבבת לעיל בקט ותי"ת
דלקו הוה לתריבן לין עדים תותמין בלף זה בפני זה לפילו
תתם שפסול בסוף בשר) והבתת בתיתי בתי דקתר ר' יוסי
לתיית בתתן לתר עדי' תותמין זה בלף בפני זה בו' דלפי הגירסת
לעיל בשה תלי דוקתה לוקתה בתתן לתר לין
עדים תותמין זה בלף בפני זה ולפילו תתם בסוף בשר ודוקא לומ'
דהת דקתר ר' יוסי לתיית בתתן לתר בו' תר לבין תקי בלומר
דר' לבין לתוקתה הבי בלף לתוקתה בתתם עבו"ם בסוף ם"ל
הבי • ובהבת בתי בתי בלף בלומ ר' לבין לבריית' דלפי
הגירסת לעיל לריך לומר בלף בלומ לבין לבריית' בשטר
שתותמו בתרבעה עדים וזה תיתה וגם הלשון לפילו תתם ישראל
לבסוף פסול קשה לפי הגירסת לעיל והל"ל בקבוי בדם בתתן

לחזר כו' פסול לגלח ולקי הגירסא היא כמ"ש וע"כ הירושלמי כ"ל מחק כ"ש דילן דבנט לין העדים מותמין לגלח זה בפני זה וכשטר מותמין זה גלח בפני זה • וה"פ שטר שחותמו בלרכעה עדים ומגלחו שנים הרלשונים קרובים או פסולים כשר דמסתמא דווקא שבקי לקשורי ומסתמא למילני מתני גלח ופסל כשטר בהרחק שני שטין לבל שנים הלקרים פסולים לגלח שיוך לומר דווקא שבקי ולגיזה לורך מותמים הן כבר בעשה השטר כתיקונו לגלח מסתמא לשם עדות מתני לחזר ר' יוסי לחיוב כמלן לחזר עדים מותמין זה גלח בפני זה הלכך לחריכן דהרלשונים הכשרים לגלח ידעו מן הלקרים הפסולים גרם לי לחריכן לין עדים מותמין לגלח זה בפני זה לפילוחתם עכו"ם שהוא פסול לבסוף כשר לכיון דידעי הכשרי שיחתו הלקרובים ולקי ידעי דלגלו לעדות מתני הלקרובי לגלח לבבוד לו לאחלי וכה"ג דקי לעדות הילך יקחתו עם הפסולים דהלך במלח ל' מהם קרוב לו פסול עדותן בטלה • כן כ"ל בשעת הירושלמי • וע"כ מוכח דהרלשונים דווקא :

גם דעת הרי"ף כ"ל בדעת רה"ג שהרי גם הוא גורס גם' נ"פ כר' ובמלחו הרלשוני וכבר הוכחתי דהרלשונים הוא דווקא ומ"ש הרי"ף פ"ק דחלות בשם גאון לין לדיה דהתם לגלח בא לחלק בין עדות בע"פ לבשטר ומיירי כרלשונים והייט שבתב שם טעמל דלחמרי רווח' שניק למלן דקשים מיני' וה"ה לגלח שייך בן בהרלשונים דווקא ולגלח כג"י ושלר לחרונים לדעת הרי"ף"ק דחלות בשם גאון • גם מ"ש הב"י בשם תשו' הרשב"ם כ"ל גלח דק דהרי הרשב"ם פ"ב דגיטין ס"ל בבה"נ גלח שמבני לרי"ף בשם גאון דים תילוק בין עדות בע"פ לשטר ומיירי כדפי' • וכן מוכח להדיא בתשו' רשב"ם סי' תלף פ"ב ומוכח שם דדעת הרי"ף כדעת ר"ח וכה"נ שכתב שם מתלגה ול"ל לגלח פסלינן בשטרל מפסק כדעת ר"ח שהרי העדות בשטר דלחמרי רווח' שניק למלן דקה שהלון והר' גלפסי ז"ל הסכימו בדבר להכשיר וליתי לסמוך עליהם דגדולי ישרלל ומוכרחים הם כו' ולחר כך בסיום מיד כתב גלח מיהו לם מקיימים מן הרלשונים לו מן הלחרונים בזה בטלקו גדולי ישרלל לפי שר"ת ז"ל והרא גלפסי ז"ל מוכרין לומר דווקא מן הלחרונים ולגלח מן הרלשונים דתלינן הרלשונים במילני כו' הרי מוכח להדיא כדפי' :

נט בריב"ם סי' תע"ו הבין דעת הרי"ף דמכשיר בכל עבין ולפעד"נ כמ"ש :

גם מ"ש הטור והגלוסות גלח מילקו כו' גל"ע דכרלה לפרש גם דברי הגלוסות כהרי"ף שהרי הגלח"ם כתב פ"ק דחכות לגבון נאון על הרי"ף וכפ' נ"פ כתב דכשוף פסול גלח ולקי כמ"ש :

הנה כתבלר שדעת הלבו' גדולות ול"ח והרי"ף והרשב"ם דווקא רלשונים ולגלח לחרונים • וכן ר"י ב"ח ב"ה ע"פ שהביא ממרת הלומרים דב"ח לחרונים כתב מיד לקי"כ וים מן הגדולים שבתבו שלקי פסולים לחרונים לו לחמלעים הטטר פסול • רשב"ם פ"נ"ם דף קס"ב ע"ב הסכי' לדברי בה"ג וכן הסכים הר"ן פ"ב דנטין והתום' שם וכפ' נ"פ וכן פסקו הרמ"ם והמרדכי שם וכ"כ הטור וכן דעת הסמ"ג דף ק"ל ע"ב ול"ל נרסי' בתוספתל ומגלחה בהלכות גדולות היו ר"ה ור' עדים תתומי על הטטר ומגלחו שני הרלשונים קרובים לו פסולים תתקיים העדו' בשטר דלילה למיחר לבבוד לו לאחלי תתמו לבבי הרמב"ם שם :

הייתי מבשיר עב"ל והשיטה דבבי הרמב"ם שם :

וכן דעת ה"ר משה בר קטוך שהביא הבעל העיטור דף ל"ח ע"ל וב"ח ור' משה בר קטוך בהשגות ג' לשטים לבעל עדות' בשם תתומים פסולים בחתב לו בסוף ומו כיון שבינתו תתקיים העדות בשטר בשם' תתומים הרלשונה לשם בבוד תתמו ולגלח לשום עדות כו' והריב"ם סי' תע"ו פי' דהר"מ ב"ר קטוך מייירי בשחותמים יחד זה בפני זה לבל טטר שבח לפנינו לאין בודע שם תתמו יחד לו זה גלח בפני זה לעולם בשר דתולין שהבשרים לל תתמו עם הפסולים לגלח לאחר שנכשר הטטר בחתימת הבשרים בו' ולגלח נהירל לי דפשט דבריו משמע דמיירי בשתם טטר שבח לפנינו ועוד לגלח משתבר לפלוק בוה ועוד דל"ב ל"ל לר"מ ב"ר קטוך לומר זה ביון שבינתו תתקיים בשטר בשהן תתומים הרלשונה הם הך בריישל דתתקיים בשטר מיירי בשתם טטר שבח לפנינו שמגלחו קרובים ופסולים :

ובבעל העיטור שם כתב לחר דברי הר"מ ב"ר וקשיל לן דנרסי' בעטין מותמת' בתלגה קרוב לו פסול כו' והיינו קושית הרמב"ן פ' נ"פ על הנח"נ ובבר כתבתי לגל"ק מידי :

גם מ"ש הריב"ם סי' תע"ו שדעת ל"י ור"ת דבשרים בין בתלגה בין בסוף הוא תמוה שהרי התום' פ"ב דנטין והרשב"ם והר"ן שם וכן התום' פ' נ"פ והרא"ם והמרדכי שם כתבו להדיא בשם ר"י לישכת ונם כתבו התום' והרא"ם והמרדכי ובשל"ם והר"ן שם שנם ר"ת מזר בו והולה לדברי ר"י ע"ש :

וכן בלקה דעת הכמוקי יוסף שבתב בפ"ק דחכות וה"ל הרמב"ן ז"ל וכ"ש לפ' לפרושים שגלחו קרובים לו

הגה: ולכתחלה לא יחתום שום קרוב או פסול על השטר (טור) וי"א דאין להכשיר שטר לב שחתומין בו פסולין לג אלא אם כן ב' עדים האחרונים הם כשרים (טור בשם אביו הרא"ש):

יג ט אם נפסל על ידי חתימת הפסולים לד (כד) אם הכשרים זוכרים העדות ע"י ראיית השטר יכולים להעיד (כה) ובית דין יכתבו עדותן כמו שכתוב בשטר ויחשוב כמו שטר הראשון:

יד י הא העדים מרוחקים מהכתב יותר על שני שיטין והיה הריוח שבין הכתב והעדים מלא בעדים פסולים או קרובים הרי זה כשר שהרי אינו יכול להזדייף כ ואם נרא' השטר בבית דין קודם שמילאוהו בקרובים או פסולים לה שוב אין לו תקנה אבל אם הוכשר על ידי מילוי קרובים קודם שבא לבית דין אפילו עשאו המלוה מדעתו לו (כו) שלא מדעת הלוה כשר ל וי"א דדוקא שמילאהו מדעת הלוה אבל אם מילאהו שלא מדעת הלוה מ פסול:

טו נ הא דמכשרינן במילאוהו בקרובים או פסולים לז (כז) ס אב הוא שטר שאין בו קנין דוקא שמילאוהו

לב שחתומין בו פסולים עא"מ סי' ד' וב"י פי"ט שהביאו הרבה דעות דכשהעדים הפסולים חתומים באמצע ועדים ראשונים ועדים אחרונים כשרים או אם אין אנו יודעים באיזה סדר נחתם בו השטר פסול וכשנודע לנו שסדר חתימתן היה כמו שכן חתומים בשטר השטר כשר כיון שהעדים ראשונים כשרים מש"כ בשבל עדים ראשו' פסולי' דמשתמא השטר כשר דאמרי' למילוי חתמו הפסולים אחר שחתמו הכשרים וכשנודע לנו שחתמו על הסדר פסול ב"י מהמ"ט: לג אא"כ ב' עדים האחרונים הם כשרים ואז תולין לומר שהרחיקו חתימתן בכיון כדי לחתום שם מאן דקפיץ מינייהו ומיל' המלוה הלוה בחתימת אלו הקרובים או הפסולי' וכמ"ש כשמוך בסי"ד (ולאפוקי רמב"ן ומרדכי פנ"פ בשם ראבי"ה דכתבו דגרי' עדים לזה דלמילוי חתמו עא"מ ע"ו) והטור סיים וכתב ע"ז וז"ל לפיכך שטר שעדיו ארוכים אין מקיימין אותו אלא מעדיו של מטה כו' ע"ש (הג"ה ועיין בב"י גם פשוט דאף אם חתמו שנים האחרונים הכשרים זה אצל זה השטר כשר ד"מ סעיף י"ד): לד אם הכשרים זוכרים העדות כו' וכ"כ הטור והמחבר לקמן בסי' כ"א ועיין לעיל סוף סימן ל"ו דכתב הטור והמחבר דעת הרא"ש דאם העידו יחד ונפסל גם עדות כשרים שאפי' התם שהעידו על פה בב"ד יחד וכיון דראו מתחלה יחד וגם העידו בב"ד כפסלו בשע' הנדון ושוב אין תיקון כאשר יחזרו ויעידו לבדן משא"כ כאן דלא הגידו יחד בע"פ בב"ד ועד"ר פי"ט שם כתבתי דדין זה כלמד ממ"ש הרא"ש בכלל ס' דין ג' בדין כווא' ושם כתבתי דמ"ש הרא"ש שם בסימן ד' ה' נראה כסותר למ"ש בסי' ג' ששם כתב דאפילו בחותמים בשטר אין לכשרים לחזור ולהעיד א"כ כשהפסולים לא היה עמהם בראיות ההלואה אלא שישבו א"כ וחתמו יחד ומ"ה אמרי' דהשטר פסול והעדות כשר ולא כשהיו הפסולין עמהן וכוונו להעיד גם בשעת הלואה וכדקדקתי וכתבתי דמ"ש בדין ה' לא כ"כ כ"א לדעת הרמב"ם דס"ל דכראי' לחוד מפסל העדות אבל הרא"ש ס"ל דתרתי בעינן ראיה והגדה וכמ"ש הטור בסי' ל"ו מ"ה כתב שם בדין ג' דיכולין הכשרי' החתומי' על השט' לחזור ולהעיד והוא דוח' וצ"ע: לה שוב אין לו תקנה דאלמוהו רבנן תקנתייהו ואמרו כל שטר שנרא' בב"ד דלא כעשה כתיקון חכמים הרי הוא כחספא בעלמא: לו שלא מדעת הלוה כשר שאין בידו לעשות ממנו שטר בלא דעת הלוה ומה"ט נראה פשוט דס"ל דיכול המלוה למלאותו מדעתו בקרובי' אפי' אחר היום שנחת' כל זמן שלא נרא' בב"ד וכן מוכח בתשר"י וכמ"ש בפרישה ע"ש וע"ש המחבר בסמוך סט"ו דאם מלאוהו למח' כו' פסול לא כ"כ אלא לדעת הי"א שכתב בהגה בסוף סעיף זה דבעינן שימלאו מדעת הלוה וס"ל דזה פסול עליו כל זמן שלא מילאוהו וכל שמילאוהו שלא מדעת הלוה לא נשתעב' בו הלוה והוא דעת ר' יונה וכותיה פסק הרב המגי' משב' אבל הב"י דכת' עליו דעת הרב רבינו אשר שחולק עמו נרא' עיקר וא"כ קשה דלא הוה ליה להמחבר לסתום ולכתוב בסעיף ט"ו שלא כדעת הרא"ש ולכן נראה שהכל סעיף א' הוא והוא מבור' למ"ש לפני זה בשם הי"א ולהגיה וי"ו וכ"ל והא דמכשרינן כו' וק"ל: לז אם הוא שטר שאין בו קנין כו' דאלו

ומעתה גם מ"ש הרשב"א במילוי כו' אין נראה לפע"ד דנהי דר"ת והרי"ף גרסי הראשונים ומשמע הראשונים דוקא מ"מ היינו לענין כשמצאו פסולים בודאי או ברשונים השטר כשר דאמרי' למילוי חתמו דלוותה שבקי לקשישי ולא באחרונים אבל בנחתם שטר מקויימינן מכל תרי דאית ביה וכמ"ש וכן עיקר: (כד) אם הכשרים זוכרי' כו' וזהו מתשובת הרא"ש כלל ס' דין ג' וכתב בסמ"ע ס"ק ל"ד דממ"ש הרא"ש בתשובה שם סי' ה' נראה כסותר למ"ש בסי' ג' ששם כתב דאפילו בחותמים בשטר אין לכשרים לחזור ולהעיד אא"כ שהפסולים לא היו עמהם בראיו' ההלואה אלא שישבו אחר כך וחתמו יחד ומ"ה אמרינן דהשטר פסול והעדות כשר ולא כשהיו הפסולים עמהן וכוונו להעיד גם בשעת הלואה ואפשר דמ"ש בדין ה' לא כ"כ כ"א לדעת הרמב"ם דס"ל דבראיה לחוד מפסל העדות אבל הרא"ש ס"ל דתרתי בעינן ראיה והגדה וכמ"ש הטור בסי' ל"ו מ"ה כתב שם בדין ג' דיכולי' החתומים על השטר לחזור ולהעיד ודוקא וכ"ע עכ"ל ולא נהירא אלא נרא' דהרא"ש בסי' ג' וכן המחבר כאן מיירי שהפסולים לא היו עמהם בשעת ראיה ולא הוצרכו לבאר זה דפשיטא דכשהפסולים היו עמהם דבטל העדות לכ"ע דהא ה"ל ראיה והגדה דעדים החתומים על השטר כמו שנחקר' עדותן בב"ד דמי ומה"ט קי"ל בכל דוכתי עדים החתומים על השטר אין יכולים לחזור ולהעיד דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד דהגדה בשטר כהגדה בב"ד היא כן נ"ל:

ולפי מה שהעליתי לעיל סי' ל"ו ס"ק ח' דכנצטרפו בראיה לחוד בטל העדות אפילו לא העידו אם כן א"כ אם היו הפסולים עמהם בשעת ראית המעשה נתבטל העדות אפילו לא חתמו בשטר ואם לא היו הפסולים עמהם בשעת ראית המעשה וחתמו על השטר פסול דאע"ג דהעליתי לעיל סי' ל"ו ס"ק ו' דכהגדה לחוד לפני ב"ד לא נצטרפו ודלא כהרמ"ה הגדה דבשטר גרע טפי כיון דחתומים יחד על שטר א' וה"ל מזויף מתוכו וגם כיון דאין העדים חותמים על השטר אלא מדעת המתחייב שאומר להם כתובו וחתומו א"כ חתימתן על השטר הוי צירוף לענין מעשה השטר כיון שצרפן יחד לחתום על שטר א' אבל ראית המעשה לא נתבטל דראיית המעשה וחתימת השטר שני ענינים מוחלקים הם כן נ"ל ודלא כמהר"מ אלשקר בתשובת סי' ט"ו דף כ"ד ע"א שכתב דמדפסל הרמב"ם שטר שחתומים עליו קרובים או פסולים מוכח דס"ל כהרמ"ה דהא כתב אם יש עדות ברורה שישבו כולם לחתום כו' ולא קאמר אם יש עדות דבשעה שראו היו כולם ביחד דהא אפשר דהעדות היתה בזמן א' והחתימה מאוחרת כו' והאריך שם בזה וליתא אלא כמ"ש דהשתא לא עסקינן אלא שהשטר בטל אבל מענין המעשה לא איירי והשטר בטל מכל מקום מטעמא שכתבתי והא ראיה שהרי הרא"ש וטור לעיל סי' ל"ו ושאר פוסקים לא ס"ל כהרמ"ה ואפ"ה פסלי בשטר אלא ודאי כמ"ש (ומ"ש הב"י פ' ז"ב בשם בעל העיטור ומביאו ב"י סי' כ"א ס"ה דאין משביעים ע"פ עד האחד הכשר שבא להעיד בע"פ וכן משמע בתשובת רשב"א שהביא ב"י לעיל ס"ס ל"ו מיירי שנצטרפו יחד בשעת ראית המעשה ודוק) :

(כה) ובית דין יכתבו עדותן כו' נ"ל דוקא קאמר בית דין אבל הם עצמם לא שכבר עשו שליחותן שלא נעשו שלוחים לחתום את השטר אלא בצירוף הפסול ודוק׳ (כו) שלא מדעת הלוה כשר שאין בידו לעשות ממנו שטר בלא דעת הלוה ומה"ט נראה פשוט דיכול המלוה למלאותו בקרובים אפי' אחר היום שנחתם וכן מוכח בתשר"י וא"כ קשה על המחבר דלא ה"ל לסתום ולכתוב בסעיף ט"ו שלא כדעת הרא"ש ולכן נראה שהכל סעיף אחד הוא והוא מבורר למ"ש לפני זה בשם הי"א ויש להגיה וי"ו וכ"ל והא דמכשירינן כו' עכ"ל סמ"ע ולא כהירא דא"כ לא ה"ל להמחבר לעשות מזה סעיף מיוחד אלא נראה דס"ל דכ"ע מודו בזה דכהי דיכול לעשותו שלא מדעת הלוה היינו כיון שמסר השטר לידו כאלו הרשהו לעשות אבל מ"מ אין השטר כשר אלא מעת המילוי וגם בתשר"י לא מוכח מידי וי"ל דמודה בזה להר"ר יונה ע"ש: (כז) אם הוא שטר שאין בו קנין כו' ואפי' מ"ד (לעיל סי' ל"ט ס"ק מ) עדיו בחתומיו זכין לו בשטר כזה דלא

ח וכ"כ התוס' שם ושם בשם ר"ת וכל זה כשחתמו זה תחת זה * אבל אם חתמו כולם בשורה אחת ואחד לשם עדות נתכוונו ופסול כ"ופי' נמ פשוט | ט טור בשם תשובת אביו הרא"ש סוף כלל ס' י מברייתא דלעיל וכחוקיה שם כ טור בשם ה"ר יונה בשם י"א ושכן הסכים אביו הרא"ש (** דאלמוהו רבנן תקנתייהו ואמרו כל שטר שנרא' בב"ד דלא נעשה כתקון חכמים הרי הוא כחספא בעלמ' סמ"ע) ל שם בשם ה"ר יונה וכ"כ ה"ה בשמו בסוף ה' מלוה מ ומפרש שם משום דלא נשתעבד הלוי' באותו שטר נ שם ושם בשמו ס ה"ה שם דאלו יש בו קנין כבר נתבאר ל' סי' ל"ט דיכול לכתוב ואפי' שירצה מזמן הקנין

טורי זהב

ע"ש בסוף השיטה שריר וקיים קשה שמא הי' כתוב שם חובתו אל מלוה וי"ל דלא חיישינן בשום מקום רק בית ריעותא דהיינו כל שישנו לאותו מקום ואפשר לבא לידי זיוף כמו באמצע שיטה בזא"ז בסמוך דאו כי יש מתך מיקרי ריעותא וחיישינן למאי דאפשר לאוס משא"כ כאן כזה תחת זה דאלו ישייר אותו מקום בייר אלא אין עליו חשש זיוף מש"ה אם נחתך אין כאן ריעותא ככלע"ד נכון: סעיף ט"ו הא דמכשירין כו' נ"ל אפי' מאן דמכשיר בסעיף י"ד במילאו שלא מדעת הלוה פוסל הכא דהלקוחו' יאמרו בשעה שקנינו מהלוה

ע הה"ל מוקד' ופסול דהתחת' אומו ליה בשרת
פ רס"כח מס"ת צ"נ"ו שם ק וכ"כ לקמן סי' כו סעיף כה וסי' כו סעיף יו ובס"ס שם ס"ע ועיין בסי' קכד
סעי' יח שלא כתב כן שם וכמ"ש שם ר מבואר בסוגיות הגמ' ב"ב דף קסג ע"ב ש שם ת מסקנא מ' שם

שמילאוהו ב"ד שנכתב ונחתם אבל אם מילאוהו למחר וליומא אחרא אפי' במצות הלוה ע פסול:

יז פ אם אחר שפרעו הוא טוען שהשטר היה פסול לפי שהרחיק הסופר חותם ידו יותר משטה אחת אין בדבריו כלום:

יז (כח) צ הבא מכח עכו"ם לח קהרי הוא כמוהו לגבות בשטר שעדיו מרוחקין ב' שיטים אם נהגו העכו"ם לגבות בו:

יח ר שטר הבא כולו בשטה אחת ועדיו בשטה אחרת פסול דשמא הרחיקו העדים מהשטר שטה אחת וחתך כל השטר וכתב זה השטר באותה שיטה ונמצאו העדים חתומים עליו:

הגה (כט) וכן אם היה השטר ב' שיטין אלא לט שאין השטה ראשונה מתחלת כראש הקלף מ דחיישינן שמא סיימו השטר באמצע שטה והניחו הנשאר חלק וגם שטה שתחתיה וחתך כל השטר וזייף בשטה ומחצה מה שרצה והרי העדים חתומים עליו: (מרדכי פ"ג"פ)

יט ש היה השטר כולו עם כל עדיו בשטה אחת כשר דליכא למיחש לשידי ת אבל אם השטר ועדיו בשטה א' ועוד למטה ממנו בשטה אחרת שני עדים יש לחוש שמא חתך כל השטר העליון שהיו העדים התחתונים חתומים מא ובשטה שבין שטר לעדים כתוב שטר ועדיו ובעדים שבשטה שניה יאמר

דלא נחתם כרלוי מודה דליכן זוכי' לו׳ : סמ"ע וכ"כ הב"ח :
(כח) הבא מכח עכו"ם כו' עיין בסמ"ע ס"ק ל"ו ועיין מ"ש לקמן סי' ס"ו סעי' כ"ה ס"ק פ"כ : (כט) וכן אם היה כו' דקיימי' כו' דברי הר"ב צ"ע דכיון ד ... ל"ל לעיל ריש סעי' י'
דאם סיימו השטר באמצע שטה והניחו הנשאר חלק וגם שתחתיה פסול השטר א"כ היכא חיישינן שעשו העדים כך ובעיר שושן כתב וז"ל חיישינן שמא כו' דאמרי' לעיל בסעיף י' שהוא כשר כו' ודבריו תמוהין דהא אמרי' לעיל שהוא פסול וכ"כ איהו גופיה שם ודאי דליכא מאן דפליג בהא שהוא פסול דהא יוכל לזייף בתוך השטה שלמעלה מה דבעי ולא יהא הזיו' ניכר כלל . ובסמ"ע כתב דכיון דליכא ריעותא לפנינו דמתחיל השטר באמצע שטה חוששין לזה . וקשה וכי בשביל שום ריעותא בזה נחשוד לעדים שחתמו על שטר פסול מה שלא מצינו כן בש"ס ופוסקים . ועוד קשה לי שממקור דין שהובא הרב כן לא משמע כן שדין זה הוא לקוח ממרדכי פ' ג"פ שכתב שם בשם ראבי"ה ספרים הא דפסלינן שטה ומחצה כשר וז"ל וה"ל דבעי מילי כגון דסיים שריר וקיים באמצע השטה והניח חלק תחי שטה זו ועוד א' שלימה וגוב בפלוסית חתמו דליכא למיחש דזייף דה"ל כי מזייף ליה הוא בשטה א' ועדיו בשטה אחרת ופסול דדומי' לשני שטין אבל אם סיים שריר וקיים בסוף שטה והניח שטה ומחצה חלק פסול דניין ליה וכתב בשטה דתתיה סהדי מה דבעי דה"ל הוא ועדיו בשטה אחת ויש להבין דהיה מהא דאמרינן שטר הבא בשטה א' ועדיו בשטה אחרת פסול ה"ה הכא בשני שטין אם לא התחיל בשטה ראשונה שלא באמצע הקלף שכנגד חתימ' העדים שפסול דאל"כ עדיין יש לחוש דלמא נייח לי' לאחי שטה ויכתוב מלי שטה ושטה שלימ' שתחתיה עם העדים ויכתוב מה שירצה בחלי שטה העליונה ע"כ לשונו . הרי שפקדין וכתב דהכי מילי כגון דסיים שריר וקיים באמצע השטה כו' אבל אם סיים שריר וקיים כו' משום דודאי אם לא סיים שריר וקיים באמצע שטה והניחו מחצה ושטה חלק וסוף בפלוסי חתמו השטר פסול דליכא למיחש שיכתוב בחלי השטה שלמעלה מה דבעי אבל בסיים שריר וקיים ליכא למיחש לזיופא דמה דכתיב בתר שריר וקיים לא מהני דפ"ל לראבי"ה דתרי שריר וקיים לא כתבינן אפי' בשטה שלפני אחרונה (דלוע"ג דליכא למיחש לזיופא מ"מ לא פלוג ובכל גווני לא כתבינן תרי שריר וקיים) כמו שאוכיח לקמן מדברי הסב"ם וראבי"ה וא"כ כאן שהשטר זה מתחיל באמצע הקלף חיישינן שמא סיימו באמצע שטה שריר וקיים . ורלויה דס"ל לראבי"ה דתרי שריר וקיים לא כתבינ' אפי' בשטה שלפני אחרונה שהרי לעיל מוכי' שם בפ' ג"פ בשם כת' המרדכי פרא"בן ורשב"ם כתבו דהרחיק שתי שטין פסול דוקא כשלא כתוב שריר וקיים דאי כתב שריר וקיים תו לא מלי למכתב מידי בתר הכי והשיג ראבי"ה עליהם דאין נראה דאכתי איכא למיחש דלמא נייח לכולי שטרא וכתב בהני ב' שטין מה דבעי עכ"ל משמע דאי לאו הכי הוה כשר ולא היה קיימ' דלמא הדר כתיב שריר וקיים פעם שנית אלא ודאי ס"ל דתרי שריר וקיים לא כתבינן אפי' בשטות שלמעלה וכן משמע מ"ש המרדכי שם לעיל מיניה וז"ל וכן פירש"י כו' וקיימ' לן כמי דתרי שריר וקיים לא כתבינן והנהיגו לכתוב שריר וקיים בכל השטרו' ועכשיו שהרחיקו ב' שיטין מן הכתב אין לחוש כו' עכ"ל וכ"כ הרמב"ן בחדושיו להדיא פ' ג"פ לדעת רשב"ם וז"ל ואם יאמר הרב ז"ל דתרי שריר וקיים לא כתבינ' אפי' בגט פשוט יכול הוא לומר שאם כתוב שריר וקיים יכולי' להניח חלק שתי שטין שאין לחוש לכלום יוזייף ויוסיף שאין למדין מכל

לחלו' יש בו קנין כבר כתבתי בס' ל"ט ובס' מ"ג דיכול לכתוב אימת שירצה וחומן הקנין אבל כשאין בו קנין אף לח"ד עדים בחתומיו זכין לו בשטר כזה דלא נכת' כרלוי מודה דליכן זוכין לו : לח הרי הוא כמוהו לגבות כו' תל' זה משמע דהמלו' הבא לגבות בא מכח העכו"ם ואף שהוא לנמצא והמחבר כפסק בס"ק קנ"ד ס"ח דדוקא לנריעות' הרי הוא כעכו"ם כ"ל דסתמ' הבא בפס"ח שהו' דינא דמלכות' ובמ"ש מוא"כ בס"ס שם ס"ע וכ"כ בס' קנ"ד ד"ל וכ"ש במקו' דאיכ' דינא דמלכותא כו' וא"כ י"ל לגבי המחבר מודה בדינא דמלכותא והיותר נראה לחלק ול"מ דשאני הכ"ל דכיון דהעכו"ם כהגו לגבות בו ומהשטר מוכח שחייב לו הישראל וקפי' ישראל כישראל הוא יכול לגבות בו שהרי אנו רואין דאין בו זיוף אלא שפסלוהו בישראל משום שהיה יכולין לזייפו ובזה עכו"ם לא התקינו להפקיע ממונו של זה הבא מכח עכו' משא"כ בסי' קנ"ד דשם הוא איפכא דזה היה מוחזק כהלואו כמה שנים וזה הבא מכח עכו"ם בא להחזיק בידים בגכין שרולה לגבות כנגדו להחזיק עליו ואף שבמניעת הנכין יהיה היזק להלוקח מ"מ אינו אלא גרם היזק ומילוק כזה נריכין לחלק ל"ת אהדדי מ"ש בביאור וכפ"ע נם שם בס' קנ"ד לייסב כזה וכמ"ש ע"ש ומה"ט כמו כתב המחבר לקמן בס' ס"ו ססכ"ה ז"ל עכו"ם שמכ' שט"ח לישראל יש מי שאו' כיון שבדיניהן כל זכותו מכר לו כדיניהן דייניכן ליה שאם חזר ומחלו אינו מחול דהת' נמי כיון דקנה ממנו השטר תוב לאו כל כמיני' להוציא מידי' בתחילתו גם מה שכתב מורי ורבי ר' משה איסרלש בס' ס"ו סעיף י"ו וז"ל הבא מכח עכו"ם הרי הוא כעכו"ם ולכן מי שקנה שטר חוב מן העכו"ם על חבירו אין הגבייה' מאמתו דהתם נמי כיון דישראל הלוה היה חייב לשלם לעכו"ם ואין להלוי' היזק בקניית הישרא' השטר מהעכו"ם מאו' הכי נרא' דכולי עלמ' מודו' דבכה"ג נוכח אמרי' דיש לו כח עכו"ם וק"ל . ואכ"ל דמור"ם כתב אותו הג"ה לשיטתו דפסק בסימן קנ"ד בס"ח וי"א כדעות האחרוני' דבכל מקו' אמרי' הבא מכח עכו"ם הרי הוא כעכו"ם ודוק שוב ראיתי שבד"מ ס"ח שהביא לדברי הרשב"א כתב דיכא אעכו"ם לוה ממכר סדהו לישראל והמלוה ישראל בא לגבות מלוקח ישראל מכח העכו"ם וא"כ לק"מ דבכה"ג הוי לנריעות' הלוקח כעכו"ם שחוי' לגלסודו"ק : לט שאין השטה ראשונה מתחלה כראש הקלף פי' ראש הקלף של שטות שאחריו דהשטה ראשו' מתחלת באמצע של שטה שבין' והקלף שלפניה נחתך וכן הוא שם במרדכי : מ דקיימי' שמא סיימו השט' באמצע השטה כו' ואע"ג דכבר כתבתי סוף ס"י דלא חשדינן לעדים שיחתמו על השט' שיכו' לזייף וזה נמי יכול לזייף ולהוסיף בחצי שיט' ראשונה ולחזור ולכתוב על שטר בשטה האחרונ' ולא יוכר הזייף וכמ"ש שם כרפ"י מ"מ כיון דאיכ' ריעותא לפנינו דמתחיל השטר באמצע שטה חוששין לזה : מא ובשטה שבין שטר לעדים כתו' שטר ועידיו כו' חוששין שכת' בזייף השט' וגם העדים ומ"ה מקיימין אותן

טורי זהב

ככסים או בי' הסט' פסול דהיה כתלו לא נכתב או לגמרי אבל לעיל במה שלא הי' ידיעת הלוה אין בכך כלום כיון דנתקן באותו יום לא בעינן דעת הלוה בזה כמ"ש הך פסקא דסעיף זה הוא דליכא דס"ע והכי נקטינן ודברי הסמ"ע שהגיה והא כו' ותלה הדבר הזה בכלונות דלעיל תמוהים הם :
סעיף י"ז הבא מכח העכו"ם עיין בסימן קנ"ד ס"ח :
סעיף י"ח היה השטר הוא ועדיו בשיטה א' כשר מוס"ל הקשה למה תקנו בזה שכשר ולכן אין לעדים לחתום באמצע שיטה כיון אחר זה לתקנו איפכא דשטר הבא עם עידיו בשיטה א' פסול ומ"מ יכולים לחתום באמצע שיטה כהיכא דתקנו בשיטה א'
בין עדים לשטר ולק"מ דאין כאן תקנה כלל לא בהכשר שטר עם עדיו בשיטה אחת ולא בפיסול עדיו בשיטה אחרת הפיסול הוא משום וכדרך שאין העדים יכולים לחתום סמוך לכתב מחמת לא שיכו העדים בשום דבר ודרך העולם בזה שמרחיקים שיטה אחת וע"כ פסול שטר בשיטה א' ועדיו בשיטה אחרת אבל אם בא לפנינו שטר ועדיו בשיטה א' שהוא כשר מן הדין אלא מיקום לכן ובגבה פסול מחדש וכיוון שאין העדים שינו ותחתו באמצע השיטה שלא כדרך עולם והוי הכל פשוט וכדור . שם שמא סיימו השטר כו' ק"ל תיפוק לי' מטעם שאין הי' כתוב שם קושתו ותחתו וי"ל דמיירי אפי' יש עדיין קצת חלק לפני השיטה הראשונה בלוכן שבלאה שלא היה שם שום אורה שלימה נכתבת פי' דרך שורה שלימה לכתוב שם כלום התבן

מאותן עדים דאם יכול לקיימן ודאי אין בו זיוף · מב מכל מה שלמטה משריר וקים הראשון לא שעדיין יש לפוסלו דלמא
שמא מחק פי' המלוה אחר שבא לידו שטר שהיה כתב הוא ועדיו נייר לכולי שטרא כו' עכ"ל וזה נ"כ דעת ראב"יה וא"כ תוכת
על המחק זייף וחזר ומח' אותו שטר וכתב עליו מה שרצה : מדברי ראב"יה דדוקא משום דתרי שריר וקים לא כתבי' הוא
מג ומקום השטר פעם א' כו' והעדים לא ירגישו בזה דפסול דקיימ"ל שמא סיימו שריר וקים באמצע שטה ותו לא היה

בשעה שיבואו לחתום דאינו ניכר על אחר שנכתב על שני מקומות וכתייבש הכתיבה והעדים ילכו משם קודם שנתייבש הכתיבה תוס' עוד כתבו שם דבלא"ה העדים לא ידקדקו כ"כ כמו הב"ד עפ"ל : מד וכשחוזר ומוחק פעם שנית פי' המלוה אחר שבא לידו וכנ"ל · מה ואם כתבו העדי' אנו העדים כו' ה"ה לא כתבו כמו אם יש ריוח בין עד לעד תו ליכא למיחש לזיוף שימחוק להשטר דאז יהיה השטר פסול דיאמרו שהי' כתוב בין עד לעד שהשטר על הניי' אם לא שתאמר דאיירי דהעדים הם על המחק לבד ובין עד לעד אין הקלף מחוק ויותר נראה דלכתחלה צריך לגדר ולכתוב כן בפירוש ועפ"ר : מו לפני חתימתן או אחריהם דאחריהם שמא ינוח אותו או ימחוק אותו ולפניהן שמא ימחוק אותו : מז אינו ניכר כיון שאין אצלו מקום כו' לפי' אפי' אם יכתבו בין עד לעד דמקום השטר נמחק פעם א' לא מהני ·

אמנה

ויאמר כוונתי להרבות בעדים ולפיכך כשיבא לפנינו שטר כזה אין מקיימים אותו מעדים שבשיטה שנייה אלא מעדים שבשיטה ראשונה :

כ א שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר (ל) · והוא שלא יהא שום שינוי בין השטר למקום חתימת העדים שאם יש שום שינוי יש לחוש מב שמא מחק וכתב מה שרצה ולפיכך הוא משונה שהרי מחקו ב' פעמי' (לא) ב ע"כ לא יחתמו העדי' על שטר מחוק אלא אם כן נמחק בפניהם שאל"כ יש לחוש שמא מקום חתימות נמחק ב' פעמים מג ומקום השטר פעם אחת מד וכשחוזר ומוחק פעם שנית וכותב מה שירצה נמצא השטר ומקום חתימת העדים שוה הכל מחוק שני פעמים :

הגה וצריכין ליזהר שנמחק הכל ביום אחד דאינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן שני ימים · (ג בית יוסף)

(לב) ד ואם יש בין חתימת העד לשני ריוח כשיעור כתיבת אנחנא סהדי חתמנו על המחק והשט' על הנייר פסול שמא היה השטר על הנייר ועדיו על המחק והיה כתוב בין חתימת העדים אנחנא סהדי וכולי ומחקו ומחק השטר וכתב מה שרצה אחר כך (אבל אם לא היה כאן מחק כלל השטר כשר אף על פי שיש בין חתימה לחתימה ריוח גדול) (ב"י בשם ריב"ש סי' מ"ט) :

כא ה שטר שהוא על הנייר ועדיו על המחק פסול שמא ימחוק השטר ויזייפו ונמצא הוא ועדיו על המחק מה ואם כתבו העדים אנו העדים חתמנו על המחק והשטר על הנייר כשר (לג) והוא שכתבו כן בין חתימת עד הראשון לחתימת עד השני אבל אם כתבו כן מו לפני חתימתם או אחריהם ° לא מהני :

כב ו שטר שהוא על המחק ועדיו על הנייר פסול (לד) ז אפילו כתבו אנו העדים חתמנו על הנייר והשטר מחוק רסוף סוף ימחוק השטר ויזייפו ויכתוב מה שירצה אף על פי שנמחק שני פעמים מז אינו ניכר כיון שאין אצלו מקום שמחוק פעם אחת שיוכלו להבחין בין זה לזה :

במקום

חשש זיוף הוא לאו הכי אף על גב דאיכא ריוות' לפנינו שהשטר מתחיל באמצע שטה היה כשר וא"כ אגן דקיי"ל דתרי שריר וקים כתבינן בשטה שלפני אחרונה וכדלעיל ס"ס מ"ד שטר זה כשר דודאי נעשה כך שטר זה מתחלה דא"ל לא היו העדים מניחי' חלק מתחלה ושטה שהרי היה אפש' לזייף ולכתוב תרי שריר וקים וא"כ דברי הר"כ בכאן דפוסל שטר זה כצ"ע : (ל) והוא שלא יהא שום שינוי בין השטר למקו' חתימת העדי' כו' וה"ה שלא יהא שינוי בשטר עצמו בין מקום שטר זה למקום שטר זה אלא משום דבשטר עצמו יכול למחוק כל השטר ולא יהא בו שום שינוי לכך קאמר למקום חתימת העדים : (לא) על כן לא יחתמו כו' ומקו' השט' פ"א כו' והעדי' לא ירגישו בזה בשע' שיבואו לחתו' דאין ניכר ההפרש בין נמחק פעם א' לנמחק שתי פעמים רק לאחר שנכתב על המחק וכתייבש הכתיבה והעדים ילכו משם קודם לכן · כן כתבו התוספות פ' גט פשוט דף קס"ג ע"א לדעת רב"י ולדעת ריב"ם דלקמן דס"ל דההפרש ניכר מיד כתבו דהיינו דוק' לבית דין ניכר דדייקי אבל לעדים אינו ניכר דלא דייקי : (לב) ואם יש בין חתימת העד לשני ריוח כו' כ"כ התוס' פ' ג"פ סוף דף קס"ג לדעת רב"י וכ"כ בהגה' אשרי שם בשם ריב"ן אבל בשם ריב"ם כתבו התוס' שם דלפי' יש ריוח כשר כשאינו ניכר שנמחק שתי פעמים דאף קודם שנכתב עליו ניכר ההפרש בין נמחק פעם א' לנמחק שתי פעמים וכ"כ בהגה' אשר"י בשם ר"ת דכשר אפי' יש ההפרש בין עד לעד וכ"כ הריב"ש סי' מ"ט בשם הרמ"ה ז"ל ולשון הרמ"ה ז"ל בההיא סוגיא נראה שאין חלק פוסל בין עד לעד שהוא ז"ל כתב שטר הבא הוא ועדיו על המחק שהוא כשר שצריך לדקדק בו שחלק שיש בין עד לעד לא יהיה נמחק שני פעמים כיון שהשטר ועדיו על המחק פעם א' שאל"כ יש לחוש שמא שטר זה היה הוא על הנייר ועדיו על המחק והיה כתוב בין עד לעד אנחנא סהדי חתימנא אמחקא כו' וזה מחק השטר וכתב כרצונו על המחק ומחק הכתב שבין עד לעד והרי הוא נמחק שני פעמים אבל כשהחלק שבין עד לעד הוא דומה לכתב ולחתימות אין לחוש עכ"ל ונראה שגם הריב"ש מסכים לזה וכן משמע לכאורה פשט' לישנא דגמ' וא"ת חוזר ומוחק אינו דומה נמחק פעם א' לנמחק שני פעמים כו' משמע דהמחק גופיה אינו דומה אף קודם שנכתב עליו ויש לתמוה על המחבר איך סתם כדברי הטור ולא הביא אף בב"י שום חולק שהרי גדולי הפוסקים חולקין ונראה לכאורה עיקר כדבריהם וכמ"ש ואולי הוא מפני ששטר הבא הוא ועדיו על המחק לא שכיחי : (לג) והוא שכתבו כן בין חתימ' הראשון לחתימ' עד השני · לפי' ריב"ם דלעיל שנמחק שני פעמים ניכר אף שאין כתב עליו לאו דוקא כשכתבו העדים כן בין עד לעד דה"ה כשכתבו כן על המחק לפני חתימתן אבל לפי' רב"י ניחא שאינו ניכר כיון שאין כתוב עליו כלום כ"כ התוס' פ' ג"פ ורוצה לומר דאם יכתבו כן לפני חתימתן יש לחוש שימחקנו ולא יכתוב עליו כלום ואף שיהיה חלק בין השטר לעדים אין השטר פסול בכך דשיעור כתיב' אנחנא סהדי כו' אינו אלא שטה אחת וכשיש חלק שטה א' לפני השטר כשר משום שאין העדים יכולים לחתום מיד סמוך לכתב · כן נ"ל לפרש דברי התוס' ודוק : (לד) אפי' כתבו אנו העדים כו' בטור אפי' כתבו כן על הנייר לפני חתימתן וכא' שטר כזה לפנינו דודאי השתא לא נעשה בשטר זה שום זיוף אפ"ה פסול מטעם דסוף סוף יימחקנו כו' אבל אין לפרש אפי' כתבו העדים כן בין עד לעד דא"כ בלאו הכי פסול דשמא היה שטר זה כפשוטו כולו על הנייר וחתם עד הראשון ואחר כך מחק כל השטר והעד השני כתב כן אחר עד הראשון והעד הראשון אינו מסכים על מה שנכתב שאין השטר נכשר רק ע"פ עד אחד ואינו כלום ולא דמי לסעיף שלפני זה דהתם מה שנכתב בין עד לעד הוא לתועלת הלוה שלא יזייף המלוה השטר משא"כ הכא שהוא לתועלת המלוה פשיטא שאינו כלום כיון שאין כאן אלא עד א' דאל"כ כל מלוה אחר שיחתום עד א' יזייף בשטר מה שירצה ויקיימנו בין עד לעד ויעשה קנוניא עם העד הב' אלא ודאי כמ"ש ובזה דחיתי לעיל ס"ס מ"ד ראיית הרשב"א ע"ש :

ויש

טורי זהב

המחק בנתיים וכאן יש חלק לפני התחלת השיטה שמתחלת באמצע (א"ה לע"ד אין צורך דמעולם לא חיישינן לשיהא כתוב מוכת בעל השטר קודם התחלת השטר דהא אפשר למינזי' וע"כ לא חיישינן כנגדר אלא ניכי שיטה או אחורי השטר ממש נגד שכתב לים פוסלי' דלעיל סי' מ"ד ס"ו אבל בנמחק קודם התחלת השטר ומכ"ש בנחתך פשיט' דכשר ע"כ) :

סעיף ך' ואם יש בין חתימת עד א' וכו' קשה הרי נמחק מקום שבין עד לעד כ"פ והשטר פעם אחת ויהיה ניכר כבר אמרינן בגמר' דאין השינוי ניכר אלא כשחוזר וכותב על מקום הנמחק שני פעמים ולא כשהוא חלק :

סעיף כ"א ואם כתבו העדים וכו' כתב הסמ"ע דה"ה אם יש מחק בין כתב לעדים ולא נכתב עליו והשטר על הנייר ועדיו על המחק כשר דהוא ירא לזייף למעלה ולכתוב על המחק דהב"ד יאמרו שהי' על הנייר והי' כתב אנחנו סהדי ומחקו · ולע"ד דלא מתכשר בזה דמ"מ יהיו לו עדים שלא היה כתוב כלום בין שטר לעדי' ומעצמו נעשה שם המחק וא"כ לא ירא לזייף למעלה ולעשות גם השט' על המחק :

בטור ס"י מ"מ אין למדין מחצי שיטה מוה"ל כתב דהלוי ומ"מ קאי אריפא דהיינו בזה אחר זה ולא כלע"ד כן אלא קאי אסיפ' וכוונתו דלא תקשה אמאי הוי השטר כשר בזה תחת זה דמא יעשה זיוף באלו שיטה ומחצה לזה תי' דאף שהשטר כשר מ"מ אלו השורה ומחצה

א מיימוני' פרק כג
ב בתשוב' הרשב"א אלפים קנ"ד
רב וכו' שם דף קס"ד ע"א
ג מימרא דרב
הוסיף שם
ד שם בגמרא
ה ברייתא
וכדאמרינן לא בגמרא שם
° פי' לאחריהם שמא יגיע או וימחוק אותו ולפניהם שמא יימחוק אותו
ו שם בברייתא
ז מסקנת הגמ' שם

כג ח במקום שנוהגים לכתוב פרעון ביני שיטי צריך ליזהר שלא יהא שום גרר ביני שיטי דאיכא למיחש שמא היה בו פרעון ומחקו וכל שכן אם הפרעון שביני שיטי הוא על המחק דאיכא למיחש שמא היה יותר ומחקו וכתב מה שרצה ואם יש עדים שהפרעון הוא כתב יד הלוה כשר דתו ליכא למיחש למידי:

מו העדים שאמרו קטנים או פסולים היינו או שטר אמנה היה (וכל דין קיום שטרות) ובו ל"ח סעיפים:

א א המוציא שטר חוב על חבירו כל זמן שלא נתקיים יכול הלוה לומר מזוייף הוא ומעולם לא צויתי לכתבו ואפילו ב אם מודה ואומר אמת שאני צויתי לכתבו אבל פרעתיו או **א** אמנה הוא או כתבתי ללות ועדיין לא לויתי וכל כיוצא בזה הואיל ואם רצה אמר לא היו דברים מעולם והרי מפיו נתקיים הרי זה נאמן וישבע היסת ויפטר ואם קיימו המלוה אח"כ בב"ד הרי הוא כשאר השטרות (וע"ל ריש סי' פ"ב)

ב ג וי"א דהא דמהימני ללוה במיגו דוקא כשאין בו נאמנות למלוה אבל **ב** אם יש בו נאמנות לא (א) ד וי"א דאפילו יש בו נאמנות למלוה נאמן הלוה (כמיגו דאי בעי אומר מזוייף **ג** והכי מסתברא) (טור):

ג ה כיצד הוא הקיום (ב) באים עידי השטר ומעידים לפני שלשה **ד** ו ואפילו הם הדיוטות שזאת היא חתימתן (ג) ז וכותבין למטה במותב תלתא כחדא הוינא ואתא פלוני ופלוני ואסהידו קדמנא אחתימת ידיהון ומדאתברר לנא דדא היא חתימת ידיהון אשרנוהי וקיימנוהי כדחזי **ה** וחותמים למטה:

ד ח אין מקיימים שטרות אלא בשלשה מפני שהוא דין **ו** (ד) ט ולפיכך (ה) אין מקיימים שטרות בלילה:

הגה ואם קיימו **ז** (ו) בשנים (ז) לא הוי קיום (מרדכי פרק הגוזל והגהות מרדכי דקדושין וכ"י)

שפתי כהן

מו (א) ויש אומרים דאפי' כו' מגו דאי בעי אומר מזויף הוא עם הנאמנות והכי קי"ל וכדלקמן ריש סי' פ"ב: (ב) באים עידי השטר כו' או שאר עדים או ע"י דומ' וי"א דרכי הקיום וכדלקמן סעי' ו': (ג) וכותבים למטה כו' ואתא פלוני ופלוני כו' היינו לכתחלה יש לכתוב הדרך שנתקיים בו אבל בדיעב' אם לא כתבו רק נתקיי' שטר זה דיו כדלקמן סעיף ח' וסעיף כ"ט בהג"ה: (ד) ולפיכך אין מקיימין שטרות בליל' ואם באו שני בעלי הדינין לפני הדיין בלילה מקיימי' דה"ל כקבלו עליהו קרוב או פסו' אבל בקיום דבא המלוה לחוד אין מקיימי' בלילה שלא מדעתו · כ"כ הסמ"ע ס"ק ו': (ה) אין מקיימי' שטרות בלילה ואפי' קיימוהו בדיעבד לא הוי קיום כדלעיל סי' ו' סעי' ב' גבי דין ואין חילוק בזה בין שטרות לגט אפי' במקום עגון כ"כ בתשו' ר"א מזרחי סי' פ"ב וע"ש שהאריך בזה: (ו) בשנים לא הוי קיום אפי' בדיעבד כדלקמן סעי' כ"ט כ"ט כתב בסמ"ע ס"ק ו' דהיינו דוקא כשאין הן עצמן מכירים חתימות עידי השטר אלא שעידי החתימה מודים לפניהם שהוא חתימתן אבל כשהן עצמ' מכירי' החתימות ה"ל כאלו מעידים על מנה שבשטר עכ"ל ולא נהירא לי דאף כשמכירים החתימות הא לא הוי אבל הלואה אלא על חתימות ידן הן מעידים ולא על מנה שבשטר והלכך צריך ג' דאל"כ ה"ל כעד מפי עד אף פי שמכירים החתימות והכי מוכח בש"ס פ"ב דכתובות גבי הא דאמרינן שלשה שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירים חתימ' ידי העדים וא' אינו מכיר ונתבאר בטור ומחבר לקמן סעי' כ"ד ע"ש: (ז) לא הוי קיום בית דין מיהו הצלא' עדות הוי להרי"בש והר"ב לקמן סעיף ז' בהג"ה דיכולי' להעיד עדות זה מתוך כתבם ונפקא מינ' שוכא בין קיום לעדות כמ"ש לקמן סעיף כ"ט ס"ק ס"ט והיכ' דכתב בקיום שהעידו העדים לפניהם או אחרים העידו לפניהם על חתימות ידם לא הוי אפי' הצלאת עדות דה"ל עד מפי עד כיון דלא העידו כן לפני ב"ד של ג' וכן הוא בהג"ה מרדכי סוף קדושין תשובת

מאירת עינים

מו א אמנה הוא או כתבתי ללות וכו' בטור לא כתב כאן אלא שטר אמנה הוא אבל לקמן בריש סימן פ"ב כתב רבינו שטר אמנה היה או כתבתיו ללות ולא לויתי וכדברי המחבר שבכאן וגם פירש הבית יוסף דשטר אמנה הוא שאומר לא כתתי בידו ללות בו אלא הכנתי אותו שאם אצטרך ללות ילוה לי בו והאמנתיו שלא יתבעני בו כל זמן שלא אלוה וכתבתי ללות כו' כלומר לא מסרתיהו לידו אלא ממני נפל ומצאו וזה על כאן לשונו ועיין בטור ובדברי המחב' בסימן זה בסעיף ל"ו דאין העדים נאמנים לומר שטר אמנה הוא משום דעולה הוא ואין אדם משי' עצמו רשע ולא כתב כן אם אמרו כתב ללות בו ולא לוה והיינו טעמא דבזה אינן משימין עצמן רשעי' דיכולין לומר כהית' אתמנו דדעתו היה ללות מיד וגם כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו כשדעתו ללות מיד אלא שאחר כך באה איזה סיבה שלא הלוה לו (ועיין מה שכתבתי לעיל סימן מ"ג סעיף קטן י"ב) מה שאין כן באמרם שמעצה הראשונה כתבו בשביל אמנה וק"ל. **ב** אם יש בו נאמנות לא הטעם הוא משום דכל שהאמינהו ה"ל כאלו יש עדים שלא פרעו כל זמן שהשטר בנאמנות בידו וא"כ ה"ל כמיגו במקום עדים והכ"מ פ"ל דלא אלים הנאמנות בעדים דלפעמים מניחו בידו באיזה סבה אע"פ שפרעו ולא ה"ל מיגו במקום עדים בפרט בזה שאינו מקוים שיכול לומר הנחתיו בידו ע"ד שאם יתבעני אומר מזויף הוא ועפ"ר: **ג** והכי מסתברא וכן כ"ס וכתב הטור והמחבר לקמן ר"ס פ"ב ע"ש: **ד** אפילו הן הדיוטות גם לענין דין קי"ל כן כמ"ש הטור והמחבר לעיל ריש סימן ג' ע"ש:

ה וחותמין למטה פי' תחת כתיבה זו שכתבו במותב תלתא הוינא כו' וכאלו אמר וחותמין זה ולקמן בסל"א יתבאר דאם א"א לכתוב הקיום תחת השטר יכתבו הקיום ע"ג השטר באחורי הדף וע"ל בסמוך נוסחא אחר' האיך כותבין הקיום לדעת הטור כשקבלו העדות כ"א בפני עצמו: **ו** ולפי' אין מקיימין שטרות בלילה ע"ל סימן ה' ס"ק ו' דכתבתי ☞ דבזמן שבאו שני הבע"ד לפני הדיין בלילה וקבלו לדון אותן דנין אותם משום דה"ל כקיבלו עליהן קרו' או פסול אבל בקיום דבא המלוה לחוד לקיימו אין שייך זה ואע"פ שלא בעינן דעת הלוה ומקיימין ביום בע"כ וכמ"ש הטור והמחבר בסי' זה מ"מ בלילה שלא מדעתיה אסור כ"ל: **ז** בשנים לא הוה קיום משום דה"ל כעדים מפי עדים דלא מהני אבל בג' דהן כ"ד מקיימין חתימתן ואו הב"ד הדנין על שטר זה לאחר זמן ה"ל כאלו שמעו העדות מעידי השטר עצמן והיינו דוקא כשאין הן עצמן מכירין חתימת עידי השטר אלא שעידי החתימה מודים לפניהן שהוא חתימתן אבל כשהן עצמן מכירין החתימו' ה"ל כאלו מעידין על

טורי זהב

ומתנה אין למידין מהם מש"ה אין לחוש לזייף שיבואו לפני ב"ד שיהי' כתב בזיוף וכן הוא ברמזים שסבר הטור אבל בריש בזה אח"ז ודאי אין למדין מהם כל שבא שטר כתוב לפנינו עם חתימת העדים לא חיישינן שמא היה אויר שיטה ומתנה דזה הי' פסול ודוקא שאין עדים עושין כן שלא כדין וכמ"ש כ"י בשם רמב"ן בהלי' בזה וכ"פ המחבר ש"ע בסי' מ"ד ס"נ · ס' ט"ו לפיכך שטר שעדיו מכירין אין מקיימין אותו אלא מעדיו שלמטה וכו' ר"ל כיון דהטעם הוא שמא חתמו הראשוני' למילוי ובאמת הם קרובים או פסולים א"כ מזה מוכח שלמטה יש עדים כשרים אלא שהרחיקו שני שיטין ובאו אלו למלאות ממילא יש כאן עכ"פ שטר כשר גמור (א"ה קושיא זו איני מכיר דאטו ודאי הוא שהעדים האחרונים כשרים מי לא מלי המלוה למיכתב שני אנשים ואח"כ בא לו אבל קרובים ומחתימם למילוי וק"ל ע"כ) · שם והגאוני' לאחלקו וכו' קשה כיון דתלוי הטעם ברווחא שבין וכו' מנ"ל דפוסלין אפי' בחתמו פסולים לבסוף דהתם לא שייך הרווח' שביק וי"ל דרבינו הוכיח מדכתבו הגאונים הטע' לחתמו פסולים תחלה מכח רווחא שביק ולא מחמת שחתמו לשם מילוי אלא ודאי דלא מביעיא קאמר לא מבעיא בסוף פשיטא דכשר דאפשר דחתמו בלא דעת הראשונים הכשרים אלא אפי' חתמו תחלה ר"ל דנעשה שלא מדעת הכשרים לרווחא שביק וכו' · (בשם מהרש"ק בטור עד והם ממלאים אותה דבגיטין וכו' ר"ל לפי פירושא כמ"ש רש"י ועיין בטא"ה סי' ק"ל דפסק הטור דגם בגט פסול כה"ג · בב"י ד"ה וצריך שיקראוהו וכו' עד ולפי דבריו כ"ל וכו' ועיין כ"י בטא"ה סי' ק"ל שם האריך לבאר דברי הרא"ש אלו היאך תלוי זה בפי' הרי"ף ע"ש · ע"ש ואינו פסול כו' עד לכולהו אמוראי כמו וכו' לא דק דלאפוקי מר' אבהו כ"כ וכמ"ש בשם תיקון סופרים ק"ל ע"כ):

סי' מו בש"ע סעיף ד' קיימו בשנים לא הוי קיום הסמ"ע כתב שאם השני עדים מכירים החתימות וכן אם הלוה מודה על כ"י לפניהם מהני הקיום תמוה מאוד הא דהא אי' בגמ' קיום שטרות בשלשה ועו"א רמב"ם בא' מה' דרבים מקיימין במ"א בסעי' ו' וא' מהם כשהעדים מכירי' החתימות ותו להא כתב ב"י בשם ריב"ש ו"ל דכתי לפני מורי הר"ן כו' שני עדים כותבין עדותן שמכירין החתימות

באר הגולה

ה טור בשם תשובות אביו הרא"ש והביאו המחבר לעיל בסי' מד סעיף ו'

מו

א ל' הטור בשם הר"ר כשמן כי אתו לקמן אמרינן קיימו שטריכו וכו' כתובות דף יט ע"א

ב ל' הרמב"ם בפ"ו מה' מלוה וכתב כ"ה מחלוקת הפוסקים והאחרונים בהרבה מקומות והם פ' גט פשוט (דף קסד ע"א) ושכדברי רבינו פי' ריב המפרשי' וכן דעת הרמב"ן והרשב"א והלכות הרב המגיד

ג טור בשם בעה"ע

ד שם בשם בה"ת השם וכן כתב הרמב"ם ריש פו מה' עדות ומפורש בכתובות דף כא ע"א וע"ב ומוכח דרב כהנא כ"ב דף ... ע"א

ו כתב ה"ה כדין הודאות והלואות ומבואר במ"ש לעיל סי' נ'

ז שם בכתובות

ח רמב"ם שם

ט מבואר במ"ש לעיל סי' ה' סעיף ב'

* דאם בא הלוה עם המלוה כדי לקיים השטר מקיימין

על מנה שבשטר ואם השטר הוא חתימת יד הלוה והלוה מודה לפני ב' עדים שהוא חתימת ידו כראה דמהני קיומא ועיין מה שכתבתי עוד בסמוך מיד אחר זה: כו' ז"ל מהרא"י בת"ה סי' של"ב רב יחידי אי אתי בעל דין ומערער יכול למיות דלא מהני (והביא ראי' לדבריו) אמנם מנהג פשוט הוא לתופסי ישיבה שיקיים שטר ביחידי ואפש"ש בה"ג מנהג מבטל הלכה עכ"ל בקיצור והב"י כתב על דבריו ז"ל ואכן לא שמענו ולא ראינו מי שנהג כן עכ"ל

ח מאחר שכתבנו שהרב היושב בישיבה מקיים שטר

וכ"י פרק חזקת הבתים) ויש מי שכתב שהרב התוס' ישיבה מקיים ביחידי מנהג כזה מבטל הלכה (ת"ה סי' של"ב) וכן המנהג פשוט במדינות אלו (ח) ונראה לי הטעם דסביר' לן ט לענין (ט) 'קיום שטרות דרבנן דיחיד מומחה דינו כג' הדיוטות ומיקרי ב"ד כמו

תשובת הר"ר חיים וע"ש: (ח) וכ"ל הטעם כו' דיחיד מומחה דינו כג' הדיוטות כו' גם הבית חדש ושאר אחרונים נמשכו אחר הר"ב בטעם זה ולפע"ד אין טעם זה נכון דלא דמי קיום לדין וכמו שכתבתי לעיל סי' ג' ס"ק ח' דדוקא לענין דין הוי יחיד מומחה כג' אבל לא לענין הודא' וקיום א"כ גבי קיו' הוי כעד מפי עד ובעי ג' דהוא ב"ד וכמו שכתבו התוספות והרא"ש ושאר פוסקים וע"ל סי' כ"ח ס"ק וכ"א וכ"כ הריטב"א פ"ב דכתובות וז"ל לענין מכם דגמיר וסביר ורשאי לדון יחידי אי בעי לקיים

ובאר אף שמור"ם כדקק ליתן טעם להמנהג מ"מ הכו דלא להוסיף עלה כמו שנוהגין עתה שמקיימים השטרו' הסופרי' והחוזנים דודאי בכה"ג מצי בעל דין לערער והיינו דוקא שאין יכול לקיים עידי השטר אבל אם הוא חתימת יד הלוה והלוה מודה לפניו שהוא חתימתו מהני קיומא לענין שאם טוען להד"ם שצריך לישבע נגדו וכמבואר ל' סי' פ"ח ס"י ועד"מ ותמצא שם שגם על טעם דמור"ם יש לפקפק מהיות דרב אשי ע"ש: ט לענין קיום שטרות דרבנן והגהמ' דקדושין דף תרס"ה ע"ג כתב דאם

שטרות שיקיימו לפניו לבדו היה אומר מורי ז"ל דגזירת חכמים הוא דקיו' שטרות בג' שלא יהא כעד מפי עד וכדאמרינן לקיין נגבי כי דיכא דרב אשי דלא סגי בא"ים ואיהו מסתמ' גמיר וסבי' ונראין הדברים עכ"ל וגם מהרש"ל פ' הגוזל בתרא סי' י"א כתב ואלו בא א' לפני והיה מערער על הקיום איתי פוסק הלכה למעשה שהוא כחספא בעלמא וע"ש שהאריך ונראה שבדברים כאלו הולכים אחר המנהג וכדלעיל סי' כ"א סעיף כ"ג ואפי' הוא נגד הדין וכ"כ בת"ה שם דמנהג כזה מבטל הלכה וכתב הב"א דלענין מנהגינו אין הרב יכול לקיים השטר בלילה ואפשר דהיכ' דנהוג לקיים בלילה גם בזה אמרינן מנהג מבטל הלכה:

(ט) קיום שטרות דרבנן והגה' מרדכי דקדושין דף תרס"ה ע"א כתב דאם העדים קיימי' ואומרים לא חתמנו שטר זה או שאינם קיימים ובעל דבר אומר פסול הוא צריך קיום אף מדאורייתא עכ"ל סמ"ע פ"ק ט' ולאמת איתא שם כן בהגה' מרדכי תשובת ה"ר אביגדור הכהן וז"ל דהא דקיום שטרות מדרבנן היינו היכא דליכא הכחשה והוי' דרים נטין א"פ כדין הוא דבשאר שטרות לא ליבעי תרי היכא דליכא הכחשה כדרים לקים דאמר עדים התתומים כו' ורבנן הוא דאצריך קיום משאר שטרו' בתרי אפילו היכ' דליכ' הכחשה כגון בכא ליפרע שלא בפניו או מיתומי' ולקוחו' ולא גבי עד דמקיים ליה בתרי והכ' משום עיגונא סגי בחד היכ' שאין מכחישו ואע"ג דקיום הגט דהיינו כפני נכתב ובפני נחתם איננו אלא משום חשש הכחשה דאם יבוא הבעל ויערער הגט מה' לא אתי וליכא הכחשה אבל היכא דבעל דין לפניו ואומר מזויף הוא אפי' מדאורייתא בעי קיום ונראה מדתקון זמן בגטין (בפ"ב דגטין דף י"ז) משום שמא יחפה על בת אחותו ועתה מה הועילו אכתי יחפה שיכתוב גט בעצמו ויחתום עדים כרלונו אלא ש"מ כל היכא דליכא הכחשה לא איתמר דרים לקים דאף על גב שגם האשה תודה לדבריו ואין שם הכחשה כיון דאוכח מילתא דלהלה עבד טעבי' מזויף ומצריך קיום דחשבינ' כאלו יש שם הכחשה וליכ' למימר דלרמאות גדולה כזה לא חייש' כפרק ד' אחין אמרי' דלהלה מתקה לזין בשטר קדושין אי הוי מתקני לי' זמן אף על פי שהוא רמאות ניכר ומפורסם עכ"ל אבל לפע"ד אין דבריו מוכרחים ולאיתו אינו ראיה דלדרבנן כיון דמדאורייתא לא בעי קיום דלא חיישי' שזייף א"כ מהאי טעמא נופא גם רבנן לא תקנו להכי שיחפה על בת אחותו ויזייף וגם לא דמי למתקה זמן דשכיחא דעבדינן הכי משא"כ הכא כמו שאמר רש"י רפ"ק דגטין דלא חשיב לזייופי שטר' וכ"כ רשב"ם פ' גט פשוט דף קי"ג ע"א דלא כתבו ישראל לעשות שטרות מזויפים ועוד דבמתקה זמן דוקא חיישי' משא"כ לצייר עדים דליכא למקים עלה דמלתא ואפילו בזמן אמרינן בפ"ב דגטין (דף י"ז ע"ב) דלא חיישי' לרמאי דנזייה לזמן א"כ כ"ש שאין לדמות הרמאות זו לזו וכל שכן רמאות כזו לצייר עדים וגם איכא למקים עלה דמלתא ועוד דמה שפי' ה"ר אביגדור דהך דרים פ"ק דגטין (דף ג' ע"א) היינו משום דהתם ליכא הכחשה לא נהירא דהא איתא התם להדיא (בדף ו' ע"ב) דאפי' אתא בעל ומערער לא מזניחינן ביה וכן הוא עוד בש"ס סוף פ"ב דגטין (סוף דף כ"ג) ומשמע התם דאפי' לכתחלה תנשא כו ולא מזניחינן לערעורו של בעל וכ"כ הרשב"א בחדושיו ריש פ"ק דגטין להדיא ע"ש בדף ט' ריש ע"ב בחדושי הרשב"א וכן מוכח להדיא מדברי הטור והמחבר בא"ע ר"ס קמ"ב ע"ש ונראה שזה כוונו התוס' סוף פ"ב דכתובות דף כ"ט ע"א ד"ה קיום שטרות כו' שכתבו דבריש גטין מוכח דאפי' היכא שטוען מזויף הוי מדאורייתא כמי שנחקרה עדותן בב"ד א"כ מכל זה מוכח דלא כה"ר אביגדור כהן וגם דוחק לפרש הא דאמרי' בש"ס פ"ב דכתובות (דף כ"א ע"ב) ס"ד עד שבעשה דיין בקיום שטרות דרבנן וכן הא דאמרי' בסוף פירקא (דף כ"א ע"א) ואלו כותבים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן זה כתב ידי של אבא כו' כיון דקיום שטרות דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן היינו דוקא כשאין הבעל דין טוען מזויף לפנינו דא"כ ה"ל לפרושי וכן כתבו כל הפוסקים והט"ו בכמה דוכתי טובי בסתמא כמה קולות בקיום שטרות מטעם דקיום שטרות דרבנן ולא כתבו דהיינו כשאין הבעל דין טוען לפנינו מזויף וכן מוכח להדיא בתוס' פ' מי שהיה נשוי דף כ"ב ע"ב שכתבו וז"ל שהרי מן התורה א"כ שום שטר קיום דעדים החתומי' על השטר נעשה כמי שנחקרה עדות' בב"ד ואפי' גולין מוחזק שהוציא שטר אין כ"ל שצריך קיום דלא אמרי' התתי' עדי' שאינן מעלמו דלא"פ שהוא חשוד על הממון מירתת למתו' שטר מזויף כן יכירו ב"ד זיופו הלכך כי תקינו רבנן קיום כנגד טענ' שטר מזויף ה"מ כי אמר לוה דקים ליה בגויה אבל יתמי ולקוחות מפגד טענת מזויף לא הצריכו קיום עכ"ל ואע"ג דמסקנת התוס' שם דאף ליתמי תקינו רבנן קיום מ"מ הא מלתא דמדאורייתא לא בעי קיום אף כי טעין לוה מזויף כדקאי' קאי וכ"כ עוד התוס' פ"ב דכתובות דף י"ט ע"א וז"ל וא"ת מ"ט דמ"ד מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו כו' ופי' הקונט' במקום אחר דטעמא משום דדבר תורה א"כ קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין ורבנן הוא דאצרכוהו קיום כי טעין מזויף ראוי אבל בשאר טענות כגון פרוע הוא לא הצריכוהו קיום וכן נראה לר"י עכ"ל וכ"כ עוד התוס' פ' יש נוחלין דף קכ"ח ע"ב אלא רבנן הוא דאצרכוהו קיום כי טעין בהדיא מזויף כו' וכן הוא להדיא בפירשב"ם פ' גט פשוט דף קי"ע ע"א ע"ש וכן הוא בחדושי בבא מציעא להריטב"א ז"ל רפ"ק דמציעא וכן הוא בתשובת מיי' לספר שופטים סי' י"ב דמדאורייתא' עדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד ומדרבנן הוא שהצריכו קיום כי טעין מזויף כו' וכן משמע מדברי הטור ריש סי' זה שכתב תקנת חכמים לקיים השטר שבכל זמן שלא נתקיים לא מבעיא אם הלוה אומר שהוא מזויף כו' אלא אפילו פרוע נאמן במגו דמזויף לכן תקנו חכמים לקיימו כו' משמע דאף במזויף תקנת חכמים הוא וכן עיקר:

שוב מלאתי בתשובת מהרי"ק שורש ע"ד שהשיב להר"ר אביגדור כהן וחלק עליו וכתב לו וז"ל ואת אדוני כתבת בכתבך דכל היכא דאיתמר בש"ס קיום שטרו' מיירי שאין כתבע טוען מזויף כו' ומטיבותיך נראה בעיני שהיא כשגגה היוצא מלפני השליט כו' וכ"כ ר"ש בפ' גט פשוט כו' וגם ר' שמשון בפ' מי שהיה נשוי כו' וע"ש:

ובזה דס"ל להר"ר אביגדור כהן דהיכא דהעדים לפנינו ואומרים לא חתמנו היה נראה לכאורה כדבריו ואין משמעות בש"ס ופוסקים

טורי זהב

החתימות אלא שצריך עוד ב"ד לקבל עדותן מתוך כתבן ומתמין וכתקיים השטר עכ"ל הרי דלא סגי בב' עדים אלא שיועיל עדותן בכתב וכמ"ש רמ"א בס"ז ומש"ה אם מעידין שנים בכתב שמכירין החתימות אלו הן שחתמו לפניהם הן שהודה הלוה לפניהם שזה חתימתו אם הב"ד הדבן ע"ז השטר מכירין החתימות של העדים שקיימו ודאי מהני דמה לי ב"ד אחר שאלו העדים המקיימין שולחין להם עדותן בכתב ומה לי ב"ד זה שדן ע"ז השטר אבל אם הב"ד אין מכירין אלו החתימות של שנים שקיימו אלא שיש ב' עדים שמכירין אותן אין על זה דין שטר מקוים כיון הראשונים שקיימו אין עליהם רק שם עדים ולא ב"ד הוי כעד מפי עד משא"כ באם נתקיים השטר בב' דאז לי בכך שיהיו שני עדים שאמירי' חתימות שני עדים מהם כיון שיש כאן כבר שם ב"ד ואולי גם כוונת הסמ"ע כן במ"ש דמהני קיום היינו אם הב"ד עצמן יכירו את חתימתן אבל לא הוי עליו שם שטר מקוים לענין שיעידו אחרים על חתימתן כמו דמהני בב"ד של שלשה כבלע"ד פשוט:

באר הגולה:
י וכן הגה' מרדכי דקידושין כתב * דאם העדים אומרים לא חתמנו שטר זה או שאין העדים קיימי' ובעל דבר אומר פסול הוא צריך קיום אף מדאורייתא סמ"ע

ופוסקים כותיה : דכתי דבכל דוכתא אמרינן
כתחלה קיום שטרות דרבנן היינו משום דמסתמא מיירי שאין
העדים מכחישים חתימת' לפנינו · אך בתשובה הוא
שמהרי"ק שם חולק על ה"ר אבינדו' גם בזה ומוכיח מן הירושלמי
דקאמר ריש לקיש עדים החתומים
על השטר כמי שנחקרה עדותן
בב"ד דין תמן כשאמרו לא חתמנו
כו' דהיינו אפי' אין כתב ידן
יוצא ממקום אחר ואומרים לא
חתמנו אין נאמנים מדאורייתא
כיון שבא השטר לבית דין קודם
לכן ועיין שם וכן מפרש הנימוקי
יוסף פ' א"ה נסך והר"ן פ"ק
דכ"ה בשם הרמב"ן והירושלמי
בשאין כ"י יוצא ממקום אחר
ול"ב דר' מאיר כו' ומביא בית
יוסף דברי הר"ן לעיל סימן מ"ג
סעי' ק' ואף שכבר' שם איתא
שאומרים אנוסים או קטנים
היינו אפשר דלאו דוקא קאמר
וכ"כ בתשוב' מיי' לספר שופטים

כמו שנתבאר לעיל סי' ג' וכ"ה · ואע"ג דאין יחיד מומחה בזמן הזה מ"מ לענין קיום שטרות דרבנן יש לסמוך עליו כן נראה לי טעם המנהג :

ה (י) כמקיימין השטר יא אפי' שלא בפני בעל דין ואפי' עומר וצווח מזוייף הוא אל תקיימוהו אין שומעין לו :

ו לאע"פ שהוא מקויים צריך שיכירו החתימת שני העדים יב (יא) או שני הדיינים ואם לאו אין לו דין מקוים ומיהו נפקא מינה בקיום כיון שחתומים עליו שני עדים וג' דיינים יותר בקל ימצא מי שיכיר החתימות :

ז מבאחד מה' דרכים מתקיים השטר האחד כשיהיו הדיינים מכירים כתב ידי העדים השני יג כשיחתמו העדים בפניהם השלישי שיבואו

פי' י"ב דדין התורה אפי' אמרו לא חתמנו לא מהימני וע"ש ומ"מ נ"ע בזה לדינא · אבל כשאין העדים לפנינו האומרים לא חתמנו והבעל דבר טוען מזויף כ"ל עיקר דמדאורייתא לא בעי קיום וכיו"ש ודלא כהסמ"ע :

ולפי זה גם דברי הר"ב בא"ע סי' מ"ב סעיף ד' נ"ע שכתב שם וז"ל מלאו כתוב בשטר פלוני קדש פלוני' ועדי' חתומים בו כו' ומן שאין השטר מקוים אין לחוש לקדושין (הג"ה מרדכי דקדושין) ודלא כיש שאמרי' כדב' (מהרי"ק שור' ע"ד) עכ"ל והיינו ע"פ דבריו בדרכי משה בא"ע שם וז"ל כתב מהרי"ק שורש ע"ד על עדי' שכתבו שטר שא' קידש אשה בפניהם והעדים אומרי' שמעולם לא חתמו על שטר זה ומעולם לא ראו שקידשה אפ"ה יש לחוש לקידושין וצריכה גט אבל בהגהות מרדכי דקדושין דף תרס"ה ע"ג וע"ד האריך בדין זה וכתב דא"צ גט כל זמן שלא נתקיים השטר בתיקונו וכ"כ הרשב"א סי' אלף ר"ו ובסי' אלף ר"ט כתב דאפי' נתקיים השטר לא מהני לענין קדושין (נראה מלו' הר"ב דהרשב"א דוקא לענין קדושין מיירי וכ"כ בב"י בא"ע סי' מ"ב וכבר הזנתי על זה לעיל סי' ל"ט ס"ק ח' ע"ש) עד שיבואו ויגידו בפניהם או שיכתבו שתקדש מותר לכתוב שטר וע"ש וא"כ דברי מהרי"ק דחוים אלא אחר שלא ראה דברי הגה' מרדכי והרשב"א בזה כמו שמשמע שם מדבריו שלא ראאן ואם ראאן היה חוזר בו עכ"ל ד"מ · ולכך כתב בהגה' כל זמן שאין השטר מקוים כלומר דכשמקוים יש להחמיר כהגה' מרדכי ולא כרשב"א סי' אלף ר"ט : ודלא כבעל הלבוש שם שכתב וז"ל מלאו כתוב בשטר כו' אין חוששין לקדושין עד שישמעו מפי העדים דאפיה' ולא מפי כתבם עכ"ל והיינו דוקא בזמן שאין השטר מקוים אבל אם השטר מקוים יש לחוש שמא כבר העידו בב"ד אחר וא"כ חתמו וצריכה גט עכ"ל וזו סברא בדויה מלבו שלא נמצא בשום פוסק והוא תמוה דכי בשביל שהוא מקוים ניחוש שהעידו כן וכי מה ענין קיום להעיד את עדים וגרם לו כל זה שלא היה לפניו ספר דרכי משה : ות"מ גם דברי הרב בד"מ תמוהי' בעיני לפי שהרב סביר דהך דתשוב' מהרי"ק שורש ע"ד מתשוב' מהרי"ק היא ולכן כתב שדבריו דחויים ואלו ראה דברי הגה' מרדכי והרשב"א היה חוזר בו ואבל באמת אף שהיא נדפסת בתשוב' מהרי"ק אינה מתשוב' מהרי"ק ואלו מהרי"ק חתים עלה בסוף ונראה לעין למי שמעיין שם בתשובה ההיא שאותה תשובה חבר איזה גדול א' שהיה זמן רב קודם הגה"ה מרדכי ובהגה' מרדכי הועתק תשוב' ה"ר אבינגדור כהן שפסק דאין חוששין לשטר הקדושין כיון שאינו מקוים ע"ש בתשוב' ה"ר אבינגדור בארוכות ואותו גדול בתשוב' מהרי"ק שורש ע"ד השיב לה"ר אבינגדור כהן עצמו · וסתר דבריו כל מ"ש ה"ר אבינגדור בתשובה ההיא שבהגה' מרדכי שם וכבר הוכחתי גם אני לעיל דלא קי"ל כה"ר אבינגדור בהא דס"ל דמדאורייתא בעי קיום בשטר קדושין א"כ מה שחילק הרב בהגהות בין שטר מקוים לאינו מקוים לית דכלפע"ד לדינא אפילו באינו מקוים מקודשת מדאורייתא משום דדבר תורה א"צ קיום ובזה לדקו דברי אותו גדול בתשובת מהרי"ק שם · אך דבנדון של ה"ר אבינגדור שם הדין אמת מטעם הרשב"א כיון דכתבו השטר בלא רשות הבעל דבר וכמ"ש לעיל סי' ל"ט ס"ק ח' ע"ש וכן בשטר קדושין שמלאו בשוק כמי כצריך קיום (דמה) דאין ביד שום אדם לא שייך לומר חציף לזייפי דהא לא ידעינן מי הוא הבעל דבר והיינו הך דירושלמי דשלהי יבמות במלאו כתוב מת פלוני דלא א"ד דמשיאין את אשתו לא מתיר אלא משום עיגונ' כמו דמשיאים בעד מפי עד אבל בשט' שמולאו הבעל דבר' בעדי' שקדש את פלוני' והוזכר שם שכתבו' ברשות האשה אף שאין יכולים לקיימו והאשה טוענת מזויף הוי קדושין דמדאורייתא לא בעי קיום וכהי דמדרבנן בעי קיום היינו דכל כמה דלא מקיימי' ליה לאו שטרא מעליא הוא והלכך בממון וכה"ג מוקמינן ליה אחזקתא מכל מקום ודאי ספיקא הוי אף לאחר תקנתא דרבנן הוי ספיקא דאורייתא וגם הרשב"א מודה לזה · כן נ"ל ברור · ודלא כהר"ב : (י) מקיימים השטר אפי' שלא בפני בע"ד כו' נראה דוקא שטר או שעשאה דכתב הרשב"א בתשובה מובאה בב"י מפני שהמקיימים לא על מה שבשטר הם מעידים אלא על חתימות העדים וכן עשאת שכתבו התוספות פ' הגוזל בתרא דף ק"ב ע"ב והרא"ש והטור וסמ"ג דף ק"ן ע"א דכיון דקיום שטרות דרבנן דד"ת העדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמי וא"צ קיום ומדרבנן הוא דצריך והלכך מקיימי' שלא בפני בע"ד ע"כ אבל בחתימת יד הלוה לא שייכי הני טעמי ואין מקיימי' אלא בפניו דהא ר' יוחנן פליג בש"ס התם דאין מקיימים אלא בפניו מטעם דאמר קרא והועד בבעליו יבוא בעל השור ויעמוד על שורו וכהי דרבא פסיק הלכתא התם כרב היינו מהכך טעמא דאמרן אבל בכ"י דהלוה שהמעידים באים לחייב את הלוה עצמו ולא שייכי הני טעמ' נראה דלכ"ע אין מקיימים אלא בפניו כן נ"ל · וכן מוכח להדיא בסמ"ע לעיל סי' ל"ה ס"ק ט' דבכתב' י' הלוה מדאורייתא בעי קיום ע"ש וכן מוכח בדברי רב שרירא גאון שהביא הבעה"ת והטור לקמן סי' פ"ט וכמ"ש שם בס"ק י"ג וכתבתי שם שגם הבעה"ת והטור מודו ליה בזה לדינא וגם הב"ח פסק שם לגמרי כרב שרירא ע"ש · ועוד כתבתי שם דבכל הני קיומי דמקילינן משום קיום שטרות דרבנן לא מקילינן בכת"י דהלוה · מיהו כמדומה שנהגו להקל לקיים אף כת"י לוה שלא בפני בע"ד ואפשר לומר בזה מנהג מבטל הלכה כמו שמקיים הרב שטרות ביחידי וכמ"ש לעיל ס"ק ח' דהיינו כמי מטעם מנהג מבטל הלכה אבל היכא דלא נהוג אין להקל (עיין בש' ק"א דף ע"א) : (יא) או שני הדייני' כו' מ"ש המחבר דבעינן שני הדיינים שני הוא מתשובת רשב"א שבב"י כאן סעי' ט' מוכח דהיינו דוקא בשחתומים ג' דייני' וכן הבאתי לקמן סעי' ט' ס"ק מ"ב דברי הריטב"א והר"ן ע"ש :
שיבואו

כ מימרא דרבא הלכתא וכו' ב"ק דף קי"ב ע"ב
ל טור וכ"כ התו' והר"ן אהא דאסיקנ' דעד ודיין אין מצטרפין כתובות דף כא ע"א
מ לי' הרמב"ם שם ג' מהא דאמרי' שם דף כא ע"ב ג"מ דייני' המכירי' וכו' שם בכתובות אע"ג דקי' התם רב אשי לא שבקינן מלתא דפשיטא ליה לגמ' תנו' דקיימא דרב אשי
ס הוא פשוט מדין כשמכירים חתימתן כ"ש כשחתמו בפניהם

דאם העדים אומרים לא חתמנו שטר זה או שאין העדי' קיימים ובעל דבר אומר פסול הוא צריך קיום אף מדאורייתא :
י ואע"ג דאין יחיד מומחה בזמן הזה וכ"כ מור"ם לעיל לענין לדון יחידי בסי' ג' ס"ב וכי"ד ר"ס רכ"א לענין היתר נדרים ביחיד מומחה וגם בסימן של"ד ס"ל ג"כ לענין לקנוס לטרח דדהכ' המכיים הזקן שהוא מומח'
יא אפילו שלא בפני בעל דין לקמן סי' ק"י ס"ג וס"ו פסק המחבר דגם להוציא מיתומים קטנים מקיימין וע"ש כאן וגם וכר"ס ע"א בפרישה דלהרא"ש והטור צריכין לחלק ביתומים בין מצא זמן השטר לגבות דלא (אין מקיימין) או לא וע"ש עוד מזה
יב או שני הדיינים פ' דייני הקיום :
יג שיחתמו העדים בפניהן וכ"כ ב"י וע"ש כתב אזה ז"ל ואע"ג דאמרי' לעיל קיו' שטרות דין הוא וקי"ל בעלמא אין עד נעשה דיין גבי קיום שטרות דרבנן הקילו עכ"ל : וק' דהא גם בעלמא כה"ג מותר דהרי אמרו לא יהא גדולה שמיעה מראייה ומה"ט כתבו לעיל בסי' ז' דאם ב"ד רואין המעשה הנעשה לפניהן ביום דיכולין לדון עליו ע"פ ראייתן בלא עדות אחרים וה"נ לא מבעי' כשרואין שהעדים חותמים לפניהן עכשיו ביום שיכולין לקיימו מיד דה"ל כאלו דנו ע"פ ראייתם אלא אפילו לא חתמו

טורי זהב

סעיף ה' עומר וצווח וכו' בלבן צור סי' מ"ב הביא רמ"א דאם מלאו כתב בשטר פלוני קידש פלונית ואין עדים חתומים מקויימים דאין חוששין לקדושין ותמוה הוא דהא התו' והטור והמחבר פסקו כאן דאפי' עומד וצווח אין צריך קיום אלא מדרבנן כמ"ש ב"י כאן וא"כ מן התורה הוי כמקוים ואפי' לדעת הגהות מרדכי שהביא הסמ"ע דאם הבע"ד מכחיש החתימה צריך קיום מדאורייתא לא הוי לרמ"א לסתום לומר דלא הוי קדושין אלא הי' לו לפרש דוקא במכחיש ול"ע לענין מעשה בפרט שמהרי"ק שורש ע"ד פסק דצריכה גט ועיין מ"ש בסי' ק"י לענין קיום כתב ידו · (אח"כ זכותי כשהייתי בלבן תוגרמה ראיתי תשו' ארוכה לה"ה מוהר"ר טייטלאק ומוהרשל"ס בא"ה סי' א' יע"ש כי כעת אין הספר בידי ע"כ)

סעיף יד

פתחו לפניהן לוקח אבל הש' לפניהן כנו' והן מכירין התימות
לזו ל"ל לחיית התימות נמוס כלומי תתחו לו בפניהן ומקיימין
לותו על פי לחיותן לפילו הוי קיום שטרות לחוכיות'
מיהו מדהקדי' הרמב"ם והמחבר וכתבו ו"ל הת' שיהיו הדיינים
מכירין כו'. הכמי שיקחתו
בפניהן והוא זו וחכ"ל זו שם לא
אחת' אם"ם שיקחתו לפניהן
מיירי לפי בלילה לחו לחן לחור
לחין ולקבל עדות ולומר לא
יהיה נלוזה שמעה מהחייה
וכמ"ם בפרי' וכמ"ם הטו' והמחב'
בסימן סכ"ד קולא לחלוקי
דעל המעי' בעזה דין מה"ט
דקיום שטרות דרכן ע"פ
בסמ"ע ס"ק כ"נ ועפ"כ וכיון
שכן י"ל דע"פ נמי פיהשו כן ה"ה
הוכך לעשם הגבי קיום שטרות
הקילו: יד שיבואו העדים
החתומים בו וכת' רי"ו כ"כ ס"ק
יג מקלוקת בתוספת' שם לומרי'
העדים כת' יבואו הוא זה ולחרי'
לומרי' לין זה כתב ידם שם
נריך קיום לחתר לו ולח
לפסקן הלבתא כמלן ע"כ והכי"ת הבית יוסף וזה"ל ס"ק

יד (יב) שיבואו העדים החתומים בו טן
ע"ו אמר (כל לחד) זה כתב ידי (יג) ואני עד
בדבר הזה טן (יד) הרביעי (טו)
פשיבואו עדים ויעידו שזה כתב ידם של אלו (טז)
ויכולין לה גזד יז עדות זה (יז) מתוך כתבם
ולחנן לריכין להעיד בפיהם (ריב"ם סימן שפ"ב ות"ו)
החתם שי' שיחא כרבב ידם יוצא משטרות אחרות
ועורכים בית דין זה הכתב לאותו הכרבב שבשטרות
אחרות ויראה להם שכתב ידי אלו הוא כתב ידי אלו
ואין מקיימים השטר משטרות אחרות קאלא (יח)
משתי שטרות של שתי שדות (יט) שאבלום
בעליהם שלש שנים יח אבילה גלויה נכונה בלא
שום יראה ולא פחד מתביעה בעולם ברוך שאוכלים
בל בעלי שדות שדותיהם או (כ) משתי יט
ששרי (כא) כתובות והוא שיצאו השני השטרות
ל מתחת יד אחר לא מתחת ידי זה (כב שרוצה)
לקיים

(יב) שיבואו העדים החתומים בו' וכתב ר' ויהוסף כ"ב
ס"ק יג מקלוקת בתוספת' שם לומרי' העדים כתב ידיהו הוא זה
ולחרים לומרי' לין זה כתב ידם שם נריך קיום לחתר לו ולח
לפסקן הלבתא כמלן ע"כ והכי"ת הבית יוסף וזה"ל ס"ק
י"ד והמלוקת הזה לחיתיו
כיהושלמי פ"ב דכתובות הו"ל
הרישב"ח מתני' זה לומר כתב
ידי הו' נרסי' כיהושלמי הם
לומרין כתב יהיהו הוא זה
ולחרים לומרין לימו כתב ידם
הם תרי ותרי הו' דלקי עלנב
דרב יהודה
לדרבון לין ק' מהעדים מעיד
לק עלי כתב ידו כלבד ולהלו
הכתובים ומת
כשנים הלקריס מעידים על כל
לחד ולחד לק תשיהו תרי לנבי ק'
לכיון שהעדים על מפה שבשטר
הם מעידים הן תשיב כלילה תרי
הם מעידים הן תשיב כלילה תרי
לכל הם לומרים לימו כתב ידם הוא
ולחרים לומרים כתב ידם הוא
תני ר' חייה לק מעלין עדי הצמ'
ולק מוכידין על שהעדי' לה לומרי'
לימו כתב ידיהו מיירי בשלין ק'
מהן מעיד לק על חלו ולילך
לשבחיהם מעידים על כל לחד וד' משם ויהיו לין תרי לנבי חד
לומר ר' יוסי מתני' לומרם כן לפי שהיו עדים שהוא כתב ידם לין
כלמיהם פי' ומעמד מפוס לילכך לימת' הפה שלפר הוא הפה
שהתיר לשקילו לומרי לימו כתב ידיהו לק מהני להו כיון שהם עדים
שהוא כת' כן ל"ל פי' הירושלמי הזה עכ"ל ומשמ' לשם הצמ'
כל ק' מעיד גם כן על חכתו שהיהו כת' ר' תרי ותרי:
ולהו עד בדבר הזה הוא לגון הרמב"ם ולעמיהם לזיל לש"ל
דבעינן שיזכור העדות וכלשקמן פלוק י"ם ק"ל ולשולקי' שם
לפי' לילו זוכר העדו' שני כשיעיד גם על כתב יד חכתו ומיהו לף
להרמב"ם ק"ל לומר בפי' כן שזוכרים לשם מלמת נמי לומרין
שזוכרי' וכ"כ בסמ"ע ס"ק ט"ו וכן הוכחתי עוד לקמן ס"ג ס"ק
ל"ב: (יד) הרביעי שיבואו עדים ויעידו כו' ולף לשם העדים
החתום' בפניהו יכולים לקיים ע"י עדות לחרי' בית יוסף ול"ת
ובסמ"ע ס"ק ט"ו ופשוט הוא ונדולה מזו כתכלה בסימן ס"ק י"ב
לחפי' לומרי' לין כתב ידיהו לין נלמנו: (טו) שיבואו עדי'
ויעידו שזה כת' ידם על חלו שלתתו לפניהם או שהכירו תתימתן
וכתב בעל העיטור לף ל"ה סוף ע"ב ושם בתרת לחיכ' דהיכי
דוב החתימ' על שמו לוכל לחיני לוכל לפני חורו הל"ל לכיון כשר וק"ל שיהיר כל
לות ולות לחיכ' הכ היעיד חתם ע"י ורב חכלשם ס"ת שבלות ק'
ניכרת החתימה והכל לפי מה שהכירון שזוהה לפניהן ע"י עלמו מעש' שפיר:
ויכולים להעיד עדות זה מתוך כתבם חלף שנריך עוד כית דין
לקבל עדותם מתוך כתבם זה ותותמין הכ"ד ובתקיים השטר עכ"ל ריב"ם ועיי' מ"ש לקמן סלוק כ"ע ס"ק ב: (יז) מתוך
כתבם כו' עיין נריב"ם מי' שפ"ם שבשתפק כזה לכיון לקיום שטרות מדרבנן ומני לפיהו שטרות מלכי כיצ"ל
ולף הכריע ומביהו כ"י לקמן מתודע כ"ם רק בפי' תי' נ"כ' סדן לפני מורו הל"ן לכיון לף כעיכן לשות בע"ד ומקיימים לפיהו עומד
ולות כותבי' עדותן ושולחים לנית דין ע"פ ומביהו בית יוסף ריש סי' זה מתוכם ב' ומלכרי הרא"ם ס"ק מי שלחתו והמשכים לחריו
כלקה שחולקי' ע"ו שכתב שם בשתתף בסול לעדות דעלמא דלמחכת לחר מפיהם ולף מפי כתבם ולם היה חתום על השטר תתימתו
מתקיימת ע"י לחריהם ולף ע"י עלמו עכ"ל וכ"כ ירושם נרי"ט ס"ק לקמן סעי' ל"ו ול"ק כיון דשתם לקמן סל"ו
כלברי הש"ך לוך פסק כלן כלברי הריב"ם וכן קשה על הע"ם שפתם להלילו לקמן סל"ו ללין תתימתו ע"י עלמו מעש' מפיהם
ולף מפי כתבם ולכן כתב ליכולים להעיד עדות זה ע"פ כתבם וכמ"ש הר"ם ורוקח לחלו להגיד דסיק לקן לף
קי"ל הכי לעיל סי' כ"ס סעיף י"ו לף קי"ל לתלן מילוק בין לף לפיהו לף לכניהן דמלי דקאר בס"ם דלף סמוך להעיד
מעצמו לשפיהם ולף מפי כתבם הוא לזו דוקא לף לף ה"ה מי שלפיהו יכול להעיד בכתב ול"ב ה"ה לכלכבן לין שנם
לחלק בין לף לף ול"ש: (יח) משתי שטרות כו' והרמ"ה כתב שלריך שיהיו לשתי שטרות כיולי שתי לוקטים והטור לסיק
עליו ולף שלשהו מגומגם לפי מ"ש לעניין דיכת כרלה עיקר כהטור לשפיהו השטרות כיל לוקח ק' מקיימים מהן וכן משמע בלשון
ר"ת שהביל הטעל העיטור לף ל"ד ע"נ והמחבר פ"ב מכתובות וכן כרלה דעת הפוסקים שלף חילקו ככך ונם מלבתם המחבר כרלה
שדעתו כן וכן משמע בס"ם מדקחמר וכיולים מתתת יד לחר לכל תתת יד עלמו לף משמע לחר דומיל דעלמו לקיהו שהם כיל ק'
מהני ועוד לפ"ל הל"ל וכיולים מתתת ידו לחרים ועיי' כ"ם לקמיך בפי' לכרי הרמ"ה והב"ע ל"ל כתכתי: (יט) שאבלום
בעליהם שלש לחר שבתתתו הרישב"ח כ"ם מכתובות: (כ) משתי שטרי כתובות כת' השור בשם הרמ"ה כתובות לחד שיבת'
תתת בעלה שלש שנים כשופי כו' ולף משמע לי כן מדברי הרמב"ם והמחבר (וכן הסמ"ג לף ק"ל ע"ב) שכתבו שאבלום בעליה' ג'
שנים לעיל נבי שדות ולף כתבוהו כלן ובפרט שבשם"ם לימת שאבלום ג' שנים כתר כ' שדות וב' כתובו' והם לפבוהו וכתבוהו מיל
כתר אתי שדות משמע הם לל"ל דדוקת בב' שדות בעינן ג' שנים דמוקת הכתים ושדות הוא בג' שנים אבל לחד בעלה בב"ל
דלו פני ונם ב"ל הם"ם והוא שאבלום בעליהן ג' שנים משמע דוקת בשדות דמיל בה לשון אבילה וכן בלילה דעת שאר הפוסקים וכן
עיקר: (כא) כתובות דוקת אתי שטרי שדות לו כתובות שאבילת פירות על המחזיק לו ישיבתה תחת בעלה מעידים שבשטרין הן
לבל ב' שטרי תובות לחרי' לו ב' שובריס שם לת מתקיימו אין מקיימים מהן לליכת מידו למחזיק לפני שטרי לפשר דזיכיהו מרייהו
ולף ידעי כהו הכך לליתבעיהו מיכיה כ"ם העור בשם הרמ"ה וכ"כ הר"ן פ"ב דכתובות וכ"כ הבעל העיטור לף ל"ד סוף ע"ב וכ"כ ר'
ירוסם כ"ב ס"ק וכן משמע בס"ם ופוסקים:

בירושלמי פ"ב דכתובות לימת ס"ל יוסי בר בון ובלבד שלשה שטרות על שלשה בני לדם ומשמע לי דקאי לחתי דקתני שם היה
כתב ידן יוכל מחזיק לחר דקיימו בשלשה שטרות נב' בני לדם וכרלה הלף פלינ לף ס"ם דילן לפני בשתי שטרי שדות
לו שתי כתובות דשתם כיון לשאבלום בעליהם לו ישבה תחת בעלה פני בתרי וביהושלמי מיירי בשטרי הלוחות לכך נעי תלתת ולכך
בעי תתי בני ג' בני לדם • ויתיה שהפוסקים לף הכיולו הירושלמי הזה ולפשר מפרשו לי' בעכין לחר לו לפשר דם"ל כיון דב"ם
דילן לף הוזכר רק שטרי שדות לו כתובו' ושאבלום בעליהם ג' שנים משמע הת שטרי הלוחות בכל גוני לף מהני מיהו לין זה הכרח
לל כך דתרי לקטריך בס"ם לשתעיקן לכל ג' שטרות לף לקטריך לשתעיקן דתלתת קיי תוקה בכל דוכתי וכ"ל:

לקיים שטרו (כב) שמא הוא זייף הכל (כ (כג) ואפי' אם ב' השטרות מקויימים (כד) אין מקיימין מהם אם יוצאין מתחת ידו (טור וב"י בשם ת' רש"י)

כא ויש חולקין (ר"ן לדעת א הרמב"ם) ב וכן מקיימים השטר **כב** משטר שקרא עליו ערער (כה) ג וי"א דאפי' לא קרא עליו ערער רק שמקוי' **כג** כדלקמן סעי' ל"ז) והוחזק בבית דין (כו) מקיימים ממנו לבדו **כד** כמו שמקיימים משטרי שתי שדות או שתי כתובות:

הגה

שפתי כהן

(כב) שמא הוא זייף הכל ולפי זה אם אותם שטרות שהוא מוציא מקויימות בבית דין מקיימים מהם ואפילו משטר א' עכ"ל הר"ן וכ"כ בעל העיטור דף ל"ד ריש ע"ב דליכא מ"ד לימור זייף הכל וכ"כ הריטב"א וז"ל והקשו בתוספות כו' והכא הכי פירושו מאי שנא תחת ידו דלא דלמא זייפו זייף שתם כלם מכתב שלא יהא נראה ככתב ידו ושינה כתבו וזה מאי צריך תחבולה לשנות כתב ידו ולכתוב ב' כתבים מצאתי קתימות מכל אחד אות ודומת זו לזו וקס"ד כל מי שיודע לעשות כן יודע לזייף ולדמות לכתב אדם אחר ומהדרינן דכולי האי לא שכיח אדם יודע לזייף ולדמו' כתב ידו של עדים וזה הפי' הוא הנכון ע"כ : (כג) ואפי' אם ב' השטרות כו' ויש חולקין אין לשון הר"ב מדוקדק דהא לפי טעם הרמב"ם והמחבר מהני בשהשטרות מקויימי' וכמו שכתבתי בסמוך ס"ק כ"ב ויש חולקין הוא הרמב"ם שהעתיק המחבר לשונו וכדאיתא בהר"ן וב"י וד"מ ושאר אחרונים והכי הל"ל אפי' ואם השטרות מקויימים מקיימי' מהם אפילו מא' ויש חולקין דאפילו ב' השטרות מקויימים כו' : (כד) אין מקיימים מהם דכיון שהם לפניו חיישינן שמא זייף זה מתוכם כן דעת רש"י וכן דעת התוספות בשם רבינו תם והרא"ש והמרדכי והטור וכתבו דהיינו דוקא כשאין מכירין אלא על ידי דמיון החתימה לחתימה אבל היכא דמכירים חתימות העדים בטביעת עין אף על פי שיש לו חתימה אחרת תחת ידו ליכא למיחש דלמא זייף וכן כתב הטור והוזכרה סברתם בבעל העיטור והר"ן גם וכתב הרא"ש דמזה נלמוד דמי שיש לו ב' שטרות בחתימת שני עדים שאין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדמוי ע"כ וכן כתב ר' ירוחם כתיב שביחלק א' ולהרמב"ם וסייעתו דלעיל מקיימים אף בדמוי והבעל העיטור דף ל"ד ריש ע"ג הביא דברי רבינו תם וחולק עליו וכתב שאם ידוע שיש שטר בביתו או ספר מכתיבת אותן עדים החתומים בשטר והא' מקוים אין מקיימין הבני אפילו משטר אחד ואפילו על ידי עדים בטביעת עין דאמרינן זייפו זייף ודעת כל הפוסקים אינו כן וכדמוכח בתוספות והרא"ש ומרדכי והר"ן והטור ור' ירוחם דלעיל ומכל שכן להרמב"ם והריטב"א והמחבר דמקיימים בהא והכי נקטינן : (כה) ויש אומרים דאפילו לא קרא עליו ערער ולפי עניות דעתי נראה דגם הרמב"ם והרי"ף ורש"י מודים דבמקוים אפי' לא קרא עליו ערער שני דודאי דבר תימה לומ' דקיום לא מהני מטעם שמא לא דקדקו הבית דין בקיומו דפשיטא דבי' דין לא מתמי א"כ דקדקו בדבר ואל"כ אין לדבר סוף ומ"ש רש"י דדוקא קרא עליו ערער היינו כשאין מכירין הקיום דקיישי' שמא הקיום גופיה זייף וכן משמע להדי' ממ"ש רש"י דאי לא קרא עליו ערער חיישינן דלמא ההוא גופיה מזייף כו' אבל בקרא עליו ערער לא חיישי' להכי דכיון שיודע שטר כזה קרא עליו ערער והוחזק בב"ד א"כ מסתמא הוא אמת והוי ממש כמו שטרי שדות ושטרי כתובות דאע"ג דאין אנו מכירים עידי החתימות מ"מ כיון דידעינן שיש להן כתובות הוא אמת וה"ה הכא וראיתי בריטב"א שכתב על פירש"י דאינו מחוור דכיון דהוחזק בב"ד ליכא למיחש לזיופא וא"כ בטלת כל קיום שטרות עכ"ל ולפי מה שכתבתי פירש"י מחוור ומלובן וכן ראיתי בבעל העיטור דף ל"ד ע"ב שכת' כפירש"י דקרא עליו ערער דוקא וז"ל מדקתני בברייתא קרא עליו ערער ולא קתני משטר שהוחזק בב"ד ודיקא מינה קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא אלמא אם לא קרא עליו ערער אין מקיימים אע"פ שמקוים עכ"ל ונראה נ"ב לפרש דבריו שאין מכירים הקיום וכלפי' דברי רש"י וכלפע"ד פירש"י עיקר בש"ס דהא גרסי' בכל הספרי' קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא מסייע לרב אסי דאמר אין מקיימי' השטר אלא א"כ קרא עליו ערער והוחזק בב"ד ולדברי הרא"ש צריך לדחוק בל' הש"ס או לומר שהיה גורס הוחזק אין לא הוחזק לא אבל לפירש"י אתי שפיר (וכן בה"ג גדולות סוף ה' עדות דף קט"ו ע"א אע"פ שגורס וא"כ הוחזק וכמ"ש הרא"ש והר"ן בגירס' הרי"ף אפ"ה גורס שם קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא ע"ש) וגם ק"ק לדעת הרא"ש איך תלי דברי נהרדעי במלתא דרב אסי אבל לפירש"י אתי שפיר דאמרי נהרדעי כי היכא דלרב אסי מקיימים משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אף על פי שאין מכירים החתימות מטעם כיון שידוע שראוי להיות בידו שטר כזה מקוים שהרי ידענו שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד ה"ה כמו מקיימים משטרי שדות ושטרי כתובות אע"פ שאין אנו מכירי' החתימות מטעם כיון דנודע לנו שראוי להיות בידם שטרות אלו :

וא"כ הרי"ף והרמב"ם כמו דמלבכי קרא עליו ערער (ודלא כהסמ"ע ס"ק כ"ג דכתב דדעת הרמב"ם אינו מוכרע ויכול להיות דס"ל דאפילו לא קרא עליו ערער כמו אלא דתפס לשון הש"ס כו' דפשט דברי הרמב"ם לא משמע הכי והכי משמע כמו להדיא מפי' המשנה להרמב"ם דהוחזק בב"ד לאו דוקא לא מהני רק בקרא עליו ערער והוחזק בב"ד דכתב שם וז"ל והדרך השני שיהיה שטר ובו שני העדים עצמ' שהוחזקו כבר בב"ד ועליו קיום ב"ד והיה כבר עליו ערער ואח"כ הוחזק עכ"ל וכ"ל דהרמב"ם היה גורס בש"ס קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא מסייע לר' אסי דאמר אין מקיימים השטר אלא משטר שקרא עליו ערער ואח"כ הוחזק בב"ד וכן הוא בספרי הרי"ף שלפנינו בכל הדפוסים כדברי רב אסי והיינו כדברי רש"י וע"ש) היינו כשאין מכירים הקיום ולא הוזכרו לבאר כשמכירים הקיום דזהו ודאי דפשיטא הוא דמקיימים ממנו גם מאילא כשמע מדבריהם כיון דלפי זה טעמא דקרא עליו ערער הוא דמשוי ליה כאלו מכירים הקיום א"כ כ"ש אם מכירים הקיום ממש דמקיימים ממנו אפי' לא קרא עליו ערער וכן כלפע"ד עיקר ודלא כנראה מהב"י דלפי' מכירים הקיום אין מקיימים ממנו א"כ קרא עליו ערער מטעם דחיישינן שמא לא דקדקו הב"ד בקיומו ואחריו נמשכו הע"ש והסמ"ע ס"ק כ"ב ולא נהירא ואף שהרמ"ה בטור סובר כן מ"מ אינו מחוור לפע"ד והעיקר בזה כמ"ש הריטב"א והרא"ש דאם הוא מקוים מהני ולא חיישינן שמא לא דקדקו הב"ד בקיומו דא"כ בטלת כל קיום שטרות ועיקר טעמו של הב"י משום שהבין שרש"י והרמב"ם סברי כהרמ"ה וכ"כ בד"מ ולפי מ"ש דרש"י והרמב"ם מודים דבמקוי' ממש אפי' לא קרא עליו ערער שפיר נראה כמ"ש :

שוב נ"ל לדקדק מדברי הרמב"ם גופיה כמ"ש לדעת רש"י מדכתב וכן מקיימים השטר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד מקיימים ממנו לבדו כמו שמקיימי' משטרי שתי שדות או שתי כתובות והעתיקו המחבר לאיוה.בורך כתב מקיימים ממנו לבדו כמו שמקיימים משטרי שתי שדות כו' והלא היה די באומרו וכן מקיימים השטר משטר אחר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד וגם מה דמיון הוא זה שמדמהו לשטרי שתי שדות או שתי כתובות אלא ודאי ר"ל כמו שמקיימים משטרי שתי שדות כו' אף שאין מכירים בהן החתימות משום דמסתמא הוא אמת כך משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד מקיימים אף שאין מכירים בו החתימות משום דמסתמ' הוא אמת. כן נ"ל ברור ודוק : (כו) מקיימים ממנו לבדו כו' אבל הרשב"א ז"ל כתב דלעולם אין מקיימים את השטר משטר אחר ואפילו הוחזק אלא משנים או שהוחזק כל א' מהם בב"ד או שאכלום בעליהם כל א' מהן ג' שנים ובסופי בלא ערער עכ"ל הר"ן וע"כ הריטב"א וז"ל הא דנהרדעי לא פליגי אדרב אסי דמודו נהרדעי כשהוחזק בב"ד בשטר א' שני וכדאמרי' לקמן חמו חתימת ידיה אשפטא ושדי לי בי דינא ומקויי ליה וכל שמחזיקים בב"ד ונתקיי' כבלו' הא קמ"ל דכלו עקרי חתימ' ידיה בבי דינא וכן דעת התוספ' ועיקר

מאירת עינים

הרמ"ה : **כ** ואפילו אם ב' השטרות מקויימין הטעם דאף דאין חוששין להמקויימין שהן זייף מ"מ יש לחוש שמא זייף זה מתוך אלו המקויימי' : **כא** ויש חולקין טעמייהו דס"ל דא"א לאיש אחר לכוין ולכתו' בזייף אות באו' ככתב העדי' משא"כ כשאין מקויימי' דליכא למיחש שמא שלשתן מזוייפין ושיש א' כתב בזייף בכתיבת ידו בשם חתימת העדי' ועד"ר שכתבתי להגורסי' בטור בהתדע שהרי מקיימין משטר מקוים אפילו יוצא מתחת ידו טעם אחר והוא דירא לזייף משטר כזה שדקדקו הב"ד לקיימו ע"ש · אותו טעם א"ש דוקא לטור וסייעתו דפירשו חשש זייף הנזכר בגמ' ד"ל שזייף א' מתוך חבירו אבל מדברי הרמב"ם משמע להחולקי' דס"ל פירושו דזייף שכן עביון הן זיוף ולא שזייפו מתוכו מ"ה כתבתי טעם זה ודוק ועד"ר מ"ש בזה דאינו מוכרע לפרש דעת הרמב"ם שהוא כן ע"ש · **כב** משטר שקרא עליו ערער ס"ל דבקרא עליו בע"ד ערעור לומר שהוא מזויף או ודאי הב"ד נתנו לב לחקור היטב ולא קיימוהו אא"כ נודע להן בבירור והוחזק בב"ד שזהו חתימת יד העדי' מ"מ מקיימין מתוכו משא"כ בלא קרא עליו ערער וכ"כ המחבר בסעי' ל"ז ע"ש : **כג** כדלקמן סל"ז פי' שם כתב המחבר עצמו שני הדיעות ובטור כתי' כאן שני הדיעות ובדין דסעי' ל"ז סתם הדברים דאפי' בלא קרא עליו ערער כמו מקיימין מתוכו וכדעת הרא"ש אביו ע"ש והמחבר העתיק כאן ל' הרמב"ם מ"ה לא כתב כאן דעת החולקין ועפ"ר שם כתבתי דעת הרמב"ם אינו מוכרע ויכול להיו' דס"ל דאפי' לא קרא עליו ערער כמו אלא דתפס לשון הגמרא והגמרא י"ל אורחא דמילתא נקט דכל שלא קרא עליו ערער לא היה מדרכן לקיימן וכמ"ש הרא"ש אלשון הגמרא ע"ש: **כד** כמו שמקיימין משטרי ב' שדות כו' ושם מקיימין אע"פ שאין

באר הגולה

ת שפירשו דקיישינן שמא זייף מתוכן א שפירש דקיישינן שמא זייף הכל אם השטר מקויים מקיימין ממנו וכ"כ בכ"מ שם אבל ראיתי בתוספות שם דף כח ע"א בד"ה עד ודיין מצטרפין דאפילו בשטר מקוים חיישינן שמא זייף וכמ"ש לעיל בסעיף ו' ובלע"ד שזהו פי' הרב רמ"ה כדברי הרמב"ם לכן לא כתב בתחלת הגה ויש אומרים ב רמב"ם שם מברייתא סוף ד' יט ובמימר' דרב אסי שם דף כ' ע"א ובגי' הגמרא שלפנינו וגיר' הרי"ף וכמ"ש הכ"מ שם וכ"כ הטור בשם הרמ"ה בס"כל ג שם בשם אביו הרא"ש ומפר' דאורח' דמלתא נקט שלא היו רגילים לקיים שום שטר אלא אם קראו עליו ערעור

ח ד בית דין שכתבו במותב תלתא הוינא ונתקיים שטר זה בפנינו הרי זה מקוים כו אע"פ שלא פירשו באיזה דרך נתקיים כן (כט) ונהגו לכתוב הדרך שנתקיים בו:

ט (ל) ה כשהשטר מתקיים בעדות אחרי' שמעידים על כתב ידם של אלו אם אחד מעיד על חתימת האחד ואחר על חתימת השני לא נתקיים לפי שצריך שני עדים על חתימת כל אחד ו ואם יש שלישי עמהם שמעיד על חתימת שני העדים נתקיים:

י ז מי שחתם על השטר ובא להעיד על כתב ידו בבית דין והכיר כתב ידו שזהו בודאי אבל אינו זוכר העדות כלל ולא ימצא בלבו זכרון כלל שזה לוה מזה מעולם (לא) הרי זה אסור להעיד על כתב ידו שהוא זה בבית דין שאין אדם מעיד על כתב ידו שהוא זה כח אלא על הממון שבשטר הוא מעיד שזה חייב לזה וכתב ידו הוא כדי להזכירו הדבר אבל אם לא נזכר לא יעיד (לב) ח הואיל והדבר כן

שאינן מקויימין: כה אבל לא מאגרת הטעם דאין אדם מדקד' בכתיבת האגרת וכתבו משתנה לפי הקולמוס והכתיבה וזהו נ"כ טעם הי"א דאין מקיימין אפילו מהספר אי משום דאין אדם מדקדק כ"א בחתימה ועל"ש בסכ"ד: כו אע"פי שלא פירשו באיזה דרך כו' הרמב"ם והטור שהביאו מסיים בזה וכתב ז"ל באיזה דרך נתקיים אם העידו העדים בעצמן על חתימתן אם שהעידו אחרי' עליהן שאין חוששין לב"ד טועין שמא טעו וכו' כהגו לכתוב כו' ור"ל שמא טעו במה שיש חילוק בקיום דאם העדים בעצמן מעידי' על חתימתן אז אינו צריך שיעידו כל א' על חתימ' חבירו ואם אחרי' מעידין על חתימתן אז צריך כל א' להעי' גם על חתימת חבירו או יצטרף שלישי עמהן וכמ"ש הטור והמחבר בס"ט וי"א: כו ומ"ש ונוהגין לכתוב הדרך כו' ג"ז שם במיימוני וכתו' שהביאו וכ"ל טע' דאף דלא חיישינן לב"ד טועין מ"מ שמא טעו ע"י זה יודע ללוה שלא נתקיים כראוי והיינו שיברר שעידי הקיום פסולין הן או משום כל אחר מטו"כ כשעידי השטר בעצמן העידו על חתימתן וק"ל: כח לא על הממון שבשט' ומטעם זה אמרו דא"צ שיעידו כל א' גם אחתימת יד חבירו וכמ"ש הטור והמחבר סעיף ז' וס"ל להרמב"ם דכמו שאמרו כן לקולא כן נמי אמרינן לחומרא דאם שכחו ההלואה ואין כתיבת ידן יוצא ממקו' אחר לקיים חתימה זו מהן כמו שאמרו' להן שהוא חתימתן כן נאמין להם שאינן זוכרין מההלואה כלום ומ"ה אפילו אם כל אחד

ועיקר אבל הראב"ד ז"ל ובעל הלכות גדולות ז"ל כתבו דאפילו לרב אסי' וברייתא ב' שטרות בעינן ולא בעי כהרדעי למימר אלא דלא בעינ' הוחזקו והא דבקש רב אסי וברייתא שטר שקר' עליו ערער ליסנא קלילא נקט עכ"ל וקשה איך יתרצו הראב"ד והה"נ הך דמחוי חתימ' ידיה אתספ' ודוחק לומר דמחוי חתימ' ידיה אתרי תספא ויותר נראה דמודים דהיכא דמכירי' הקיום לא דס"ל דאף על גב דקרא ערער והוחזק לא סמכינ' אחד שטר' וכמו שכתבתי לעיל ס"ק כ"ה דבהכי מיירי הברייתא וא"כ דמי לשטר שדה וכתובה דתרי בעינן והלכך נכך דאספא שחותמים לפניהו מדמין לחלא חתימה ושני ואפשר גם דעת הר"ן והריטב"א כדעת הראב"ד כן ולכך אחר שכתב הריטב"א וכן דעת התוספות ועיקר כתב אבל הראב"ד והה"נ ז"ל כתבו כו' וכן נראה עיקר דהיכא דהחתימ' ודאי אמת כגון שחתמו לפניהו או מכירים הקיו' והה"נ מקיימי' אפילו משטר א' לכ"ע וכדמשמע מפספא דמגלתא דמחוי ידיה אתספא דכ"ם ופוסקים וע"ו לקמן ס"ג ולדיכא מאן דפליג בהא ואפי' תימא דאיכא מאן דפליג בהא מ"מ כרא' עיקר לדינא בהא דמקיימי' משטר א' אבל היכא דאין מכירי' הקיום אם לא קרא עליו ערער אין מקיימים ממנו לכ"ע ואם קרא עליו ערער והוחזק להרמב"ם מקיימים וכמ"ש לעיל ס"ק כ"ה אע"פ שאין מכירים הקיום ולהראב"ד כה"נ אין מקיימים משטר אחד: (כז) אבל לא מאגרת ומדברי הריטב"א שהבי' הב"י לקמן בסעי' ט"ז נבי לכתוב ידיה אתספ' ומשמע דלאפי' מאגרת מקיימי' שכת' וה"ה נמי דלאפילו בסיפ' דמגלת' יכול למכתב תרתי נמעם או אלפא ביתא דליכא למיחש למידי והא

מקוקי' כתב ידיה בשטרא וכדאמרינן בירושלמי דלמדין מספר מוגה ע"כ ועוד משמע כן יותר בהריטב"א גבי מקיימי' משתי שדות ומשתי כתובות שכת' שם וז"ל גרסי' בירושלמי למדין מספר מוגה כגון דאמרי אילן ספרי דאסי פי' שהם מוחזקים לנו שהוא כתבם כלא שרות אחרת ובאילין אגרתא צריכה פי' אבל מאגרת של רשות המוחזקים בכתב ידי העדים הללו צריכה רבא אם למדי' מהם בחזקה זאת בלבד כן נ"ל פי' בירושלמי הזה וכן פי' לפני מורי הר"ב ז"ל עכ"ל וכן נראה עיקר דלפי' הריב"ש ז"ל למימר כגון דאמרי אילין ספרי דאסי לא הל"ל אלא למדין מספר מוגה ובאילין אגרתא צריכה וגם למה קאמר מספר מוגה מה לי מוגה או לא אלא משמע דה"ק למדין מספר מוגה שלמדו ממנו אחרים והגיהו אותו כגון דאמרי אילין ספרי דאסי שהמגיהי' אומרים שלמדו מספרי דאסי וא"כ הוא בחזקה שהוא ספר אסי ועל זה קאמר ובאילין אגרתא צריכה משמע הא אם ידוע בבירור שהאגרת הזאת כתבו עד זה מקיימי' ממנו:

(כח) וי"א כו' כש"ע ובסמ"ע נרשם כאן ר"ן פ"ב דכתובו' וכן הוא בב"י וד"מ בשם הר"ן ותמיה לי דליתא כן בהר"ן ואדרב' בהר"ן שם משמע להדי' איפכא דז"ל הר"ן שם ובירושלמי משמע דבשם שמקיימי' משתי שדות או שתי כתובות כך מקיימי' מספר שכתבו על דגרסי' התם רב הונא אמר למדין מספר מוגה כגון דאמרי אילין ספרי דאסי ע"כ מיהו בהרא"ש ומרדכי משמע להדי' דאין מקיימי' מספר שכתבו דמתוך הספר אין אדם יכול ללקט אותיו' וכן מוכח מדקאמר לכתוב ידיה אתספא ולא קאמר לכתוב אלפא ביתא אפי' אמגלתא אלא ודאי אי אפשר למותם יחד אלא כשמותם שמו ע"כ לשונם · מיהו אין דבריהם מוכרחים דהא בלאו הכי ה"ל דהוי מצי למימר אריסא דמגלתא וכמ"ש התוספו' ושאר פוסקים וע"כ נראה דמקיים מתוך הספר וכהריב"ש והריטב"א והר"ן שהבאתי לעיל כדמוכח מהירושלמי לעיל · ובב"י מתו' כ"ז כתב על דברי הרא"ש וכ"ל ראיה לדבריו מהירושלמי דמשמע דוקא אילין ספרי דאסי שהוא חתימ' שמו הוא דמקיימים אבל לא משאר הספר וטעמא לפי שדרך בני אדם לחתום בשינוי מכתיבתם עכ"ל ולא ירדתי לסוף דעתו דאדרב' בירושלמי משמע איפכ' דמקיימי' מן הספר עצמו וכמ"ש: (כט) ונהגו לכתוב כו' בב"י לקמן ס"ס כ"ט כתב וראיתי קיום שטר מספרד ואין כתוב בו אלא אתקיים שטרא דנא קדמנא ע"כ לומר ולא נהגו לדקדק לכתוב הדרך שנתקיים בו גם באלכ' במדינתינו לא נהגו לדקדק בכך: (ל) כשהשטר מתקיים בעדו' אחרים כו' דדוקא כשמתקיים ע"י עצמ' סגי לעיל סעיף ז' כשכל א' אומר זה כתב ידי לפי שעל מנה שבשטר הם מעידים משא"כ הכא דלא על מנה שבשטר הם מעידי' רק על כתב ידם לכן צריך ב' עדים על כל חתימה: (לא) הרי זה אסור להעיד כו' משמע אפילו ע"י צירוף עד א' ודלא ככסף משנה וב"י ס"ם זה וגם הבית חדש והלחם משנה פ"ח מה' עדות השיגו עליו ונראה שגם המחבר חזר בו כדמוכח בדבריו בש"ע כאן ומ"ש לקמן ויש חולקים כו' ולפי דבריהם או שיצטרף אחר כו': (לב) הואיל והדבר כן כו' ואין אנו זוכרי' כו' וכן הוא בהלכו' גדולו' בהל"ב דף קי"ד ע"ג בשם מר רב יהודאי ומשמע שם מר רב יהודאי ס"ל דאפי' נתקיים השטר ממקום אחר לא מהני דאית' התם ורבנן בתראי פליגי ואמרי אי מחזקי' חתימו' ידיה דהאי סהד' מקמי האי דיכא בבי דינא לאו כל כמיני' דמרע לי' לסהדותיה ואי לא מחזק' חתימות ידיה מהימן עכ"ל ודעת הרמב"ם כרבנן בתראי · ובתשו' מהרי"ק סוף שורש ע"ד כת' דלא כהיר' דברי ה"ג והרמב"ם מדתנן פ"ב דכתובות זה אומר כתב ידי וזה אומר כתב ידי צריכים לצרף עמהם אחר דברי רבי וחכמים אומרי' אין צריך ואמרי' בגמ' לדברי ר' על כת"י הם מעידי' לדברי חכמי' על מנה שבשט' הם מעידי' פירש"י אכתבו ראינו המלוה ותתמנו הלכך בי תרי סגי ואמר רב יוד' אמר שמואל הלכה כחכמי' הלכך כל האומר זה כתב ידי הרי העיד שראה ההלואה או הדבר מעתה שוב אינו נאמן לומר לא ראיתי ההלואה עכ"ל (ומביאו ב"י בקצרה לקמן ס"ס זה ונראה מדבריו שהיא תשו' מהרי"ק ובאמת אינו מתשו' מהרי"ק וכמ"ש לעיל סעי' ד' ס"ק ט' ולאו מהרי"ק חתים עלה בסוף אלא היא תשו' איזה חכם אחר זמן רב קודם מהרי"ק מ"מ יהיה מי שיהיה) דבריו לא נהירין לי דודאי כשמעיד בפתם הרי הוא מעיד על ההלואה ולכך כתב הרמב"ם הרי זה אסור להעיד כו' כלומר כשמעיד בפתם שזהו כתב ידו ויוצא עדותו (דפשיטא שאין הב"ד צריכי' לחקרו אם זוכר עדותו שאלו אינו זוכר לא היה מעיד) ובאמת אינו זוכר העדות אבל כשאומר זה כתב ידי אבל מעולם לא ידעתי עדות זו וכו' הואיל ומיד תוך כדי דבור אומר לא ידעתי לא נתקיים השטר · וגם הירושלמי ביאר טפי להרמב"ם ללכ"ע היכ' שאין זוכרה אף ע"י השטר לא מהני אפילו ע"י צירוף מטעמא שאכתוב לקמן אלא דכשאינו זוכרה מעצמו וזוכרה ע"י השטר פליגי ורב הונא כר' ור' יוחנן כרבנן · והראב"ד השיג על הרמב"ם וז"ל ויש שאין מורין כן ויודעים בדינין כמותו שהם אמרו אין לנו זכרון כלל אין זו סתירה ויותר מזה שאפילו אמרו כתב ידינו הוא אבל מעולם לא היתה מלוה כי אם אמנה היתה אינם נאמנים עכ"ל ועיי' בב"ח מ"ש ולי נראה דלק"מ דהתם אין נאמנים כיון דמשוי נפשייהו רשיעי וכדלקמן סעי' ל"ז משא"כ הכא כן ראיתי במגדל עוז וגם נ"ל טעם לדברי הרמב"ם דכיון שאין זוכרים העדות כלל ה"ל כמו שמעידו' מפי כתבם דהא קי"ל לעיל סי'

ד ג"ז שם ברמ"כם מדפרכינן בגמ' מההוא שטרא וכו' מלוא רב ענן וכו' שם דף כא ע"א וכמ"ש הב"י שם ה נם וה שם בפ"ז וכ"כ הטור ממימרא דרב יהודה אמר רב שם דף יש ע"ב ו כתב הכ"מ שם ופשוט הוא שהרי יש כאן ב' אעידים על כ' החתימ' ז ל' הרמ"כם שם ריש פ"ח מברייתא כות' אדם עדותו וכו' ומימרא דרב הונא ורבי יוחנן וכו' שם דף כ' ע"א ומהירושלמי שסרב הונא כרבי וכו' הרא"ש בפי' הכוכר שכן דעת הירושלמי ח גם והשם וכ"כ מהרי"ק בסוף שורש ע"ד משמיה דרב יהודאי ° פי' העדי' החתומים בעדות זו שבשטר נקבי' כמרם שאינו שומע ואינו מדבר דפסול לעדות לכ"ע כמ"ש בסי' ל"ם כדין חלם ובסי' ל"ה בדין שאינו שומע

בן שטר שיצא בבית דין ובאו עדים ואמרו כתב ידינו הוא זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין אנו זוכרים שזה לוה מזה או מכר לו לא נתקיים השטר

כט והרי הם כחרשים ° עד שיזכרו עדותן וכל מי שאינו רן כן לא ידע ברירי ממונו בין ימיני לשמאלו אבל אם היה כתב ירם יוצא ממקום אחר או שהיו שם עדים שזה כתב ירן מקיימים השטר ל ואין משגיחין על דבריהם של אלו שאומרים אין אנו זוכרים העדות הואיל ומתקיים השטר שלא על פיהם ומפני טעם זה אנו מקיימים כל השטרות ואין אנו מצריכים להביא העדים ולשאול אותם אם הם זוכרים העדות או לאו שאפילו באו ואמרו אין אנו זוכרים אותם אין שומעים להם הואיל ואפשר לקיימו שלא מפיהם אלה דברי הרמב"ם ט ויש חולקים ואומרים שאפילו אין זוכרים שלוה או שחתמו מעולם על שטר זה ואין כתב ירן יוצא ממקום אחר לא כיון שמעידים שזה כתב ירם מקיימי השטר על פיהם ולפי דבריהם כשהם עצמם באים להעיד על כתב ירם אם שכחו ההלואה ואינם זוכרים כלל שחתמו בשטר זה צריך שני עדים על כל חתימה לכן צריך או שיעיר כל אחר על כתב ירו ועל כתב יד חבירו או שיצטרף אחר עמהם שיעיר על כתב ירי שניהם כרי שיהא על כל חתימה שני עדים:

הגה לב (לג) ולפ"ז בעינן זיכרון העדות לפ"ז בעד ° לחד לו כב' עדים י"ו לענין קיום השטר לג לכל ב' עדים החתומים על השטר לפ"ז אין זוכרין העדות כלל ואין השטר כתוב כתקנו מ"מ הערכאת עדים לוקח (מהרי"ו סימן ל"ד ° והנהות מרדכי דכתובות) ויש נתקיים השטר לזלזלין בתמיה לכל מה שכתוב בו לפ"ז בשאין לו דין שטר נאמר מכל מקום לענין זה מקרי שטר דלא יהא יכול מפי כתבם וכמו שכתבתי לעיל סימן ל"ג סעיף ל"ב (לד) ויש חולקים כמו שכתבתי לעיל ריש סימן ל"ו סעיף ג':

יא כאמר אחר מהעדים זה כתב ירי והעיר הוא ואחר על כתב יד השני לא נתקיים לד לפי ששלשת רבעי הממון יוצאים על ידי עד אחר:

יב לכן אם העיר אחיו או אביו של הראשון עם אחר על כתב ידו של השני לא נתקיים שהרי שלשת רבעי הממון יוצאים על ידי קרובים:

שנים

כ"ח מעי' י"ל דלקמן לענין עדות' כתב מהלי טעמא ופסילו למלן דמכשיר התם כשהעדים לוקים פרשים היינו כיון שרלוי להעיד וכן עדות בשטר קי"ל דכשר משעמת דכתר תורה עדים התומי' על השטר כמי שנתקרה עדותן כנ"ל דמי וכמו שהוכחתי שם בשטי' י"ב לקמן בשם לפניהו ויליכם זוכרים העדות הרי הם כחרבי כיון שלוי' לחויי' להעיד בשם כללו"ל ועיין הרמב"ם בחו"מ ע"ג ° פירוש נלוקן שובלר והולך בסוף הסעיף וכב"מ שם ריש פ"ח כתב וליו כפין שם"ג רבינו הרי הן כחרבים וכו' דהיינו דוקא כל זמן שליו עדים לקרים שלש ים שם עד ק' שעיד על ב' התימות ולפי דמהכי כדמשמע בירושלמי וכזה כתלקה קובצי הרא"ב ע"כ ולפי זה יליו כלן פלונתא והכל מודים בשש שם עוד עד לחד שמיני על כתובת זוז שנימם דמכני ° פי' שלש מתיובין שכוע' ע"ש כתבו ° פי' שלש לוכם זוכרים העדות כלל לריך שיעי' עד ק' עמהם כמ"ש ° וניילרו שם * והוא שכתב מדעת שנימם כרמב"ם שם כפ"ו וכ"כ העור מתקב' הגמ' לליבא דרבנן שם ריש לף כל ל שם מעובלת לקמיה דרב לפי ג"כ לף נו ע"ש

ולפי זה אם כתב ירם בשטר שיצא בבית דין ובאו עדים ואמרו כתב ידינו הוא זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין אנו זוכרים שזה לוה מזה או מכר לו לא נתקיים השטר אלא אם כן שטר שיצא בבית דין ובאו עדים ואמרו כתב ידינו הוא זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין אנו זוכרים שזה לוה מזה או מכר לו לא נתקיים השטר

כט והרי הם כחרשים ° עד שיזכרו עדותן וכל מי שאינו רן כן לא ידע ברירי ממונו בין ימיני לשמאלו אבל אם היה כתב ירם יוצא ממקום אחר או שהיו שם עדים שזה כתב ירן מקיימי השטר ל ואין משגיחין על דבריהם של אלו שאומרים אין אנו זוכרים העדות הואיל ומתקיים השטר שלא על פיהם ומפני טעם זה אנו מקיימים כל השטרות ואין אנו מצריכים להביא העדים ולשאול אותם אם הם זוכרים העדות או לאו שאפילו באו ואמרו אין אנו זוכרים אותם אין שומעים להם הואיל ואפשר לקיימו שלא מפיהם אלה דברי הרמב"ם ט ויש חולקים ואומרים שאפילו אין זוכרים שלוה או שחתמו מעולם על שטר זה ואין כתב ירן יוצא ממקום אחר לא כיון שמעידים שזה כתב ירם מקיימי השטר על פיהם ולפי דבריהם כשהם עצמם באים להעיד על כתב ירם אם שכחו ההלואה ואינם זוכרים כלל שחתמו בשטר זה צריך שני עדים על כל חתימה לכן צריך או שיעיר כל אחר על כתב ירו ועל כתב יד חבירו או שיצטרף אחר עמהם שיעיר על כתב ירי שניהם כרי שיהא על כל חתימה שני עדים:

הגה לב (לג) ולפ"ז בעינן זיכרון העדות לפ"ז בעד ° לחד לו כב' עדים י"ו לענין קיום השטר לג לכל ב' עדים החתומים על השטר לפ"ז אין זוכרין העדות כלל ואין השטר כתוב כתקנו מ"מ הערכאת עדים לוקח (מהרי"ו סימן ל"ד ° והנהות מרדכי דכתובות) ויש נתקיים השטר לזלזלין בתמיה לכל מה שכתוב בו לפ"ז בשאין לו דין שטר נאמר מכל מקום לענין זה מקרי שטר דלא יהא יכול מפי כתבם וכמו שכתבתי לעיל סימן ל"ג סעיף ל"ב (לד) ויש חולקים כמו שכתבתי לעיל ריש סימן ל"ו סעיף ג':

יא כאמר אחר מהעדים זה כתב ירי והעיר הוא ואחר על כתב יד השני לא נתקיים לד לפי ששלשת רבעי הממון יוצאים על ידי עד אחר:

יב לכן אם העיר אחיו או אביו של הראשון עם אחר על כתב ידו של השני לא נתקיים שהרי שלשת רבעי הממון יוצאים על ידי קרובים:

שנים

ממון

העולם וזה לזכו שטר וזכו מ"ש בפ"ב דכתובות (דף ל"ו ע"ב) כתב לדם עדותו על השטר ומעיד עליה לפילו לאחר כמה שנים והוא שזוכר ומפרש שם לפילו זוכרו ע"פ השטר לאחר פירוש וכ"מ התו' שם בד"ה ול"ל כתב כו' ומ"ש לו בב' עדים לענין קיום השטר ל"ל בשנים תתומים על השטר ולזן ל' מכיר תתימתו אלא מכירו מיכן שהיו זוכרים ג' ענין בשטר דלו לומרינן שניהן לאחד שבשטר כן מעידין וכמ"ש הטור בפ"ז גם התו' כ"כ שם בסוף הלכות הלוה: לג ומ"ש לפ"ז עדים החתומי' על השטר כו' עד שיכתוב בשטר כו' ל"ל כתקנו' שבשטר שבו מעידים על כל תתימה מ"ה ל"ל לזכרו ומהכי השטר לעצמו שלא נכתב כתיקונו וכדמסיק. וכ"כ מהרי"ו בשם הגי"ת מיימוני שכ"כ בשם מהרי"ו ס"ת ומהרי"ו בסי' ל"ד שקילף ג"כ כן עד ל' לג' עדים לענין זה ודו"ק השטר ועמ"ש עוד מזר"ם מזה בד"מ בכר"ם ל"ט ונם בפ"ע שם ס"ג בהג"ה: לד לפי שנ' רבינו ממון כו' והטורה לומרה על פי שנים עדים מקו

ס' מעיד נם על עלמיות תבירו לזן עדותו נכתב לפלוגם:

כט והרי הן כחרשין פי' העדים התתומים נחזנים בעדות זה שבשטר כתרם שליהו זומם ולזיהו מדבר לפנינו לעדו' לב"ע כמ"ש בפי' כ"ח בדין לוה שבו' ל"ה בדין שליהו זומם ומהרי"ק בבית הרמב"ם וכתוב כו הרי הוא כתרם ולפ"ו קלי לשטר דבכתב כתרם בעלמא וכ"כ התתב' לקתן בפיתין ס"ח ס"ג ומ"ש בשם הרמב"ם וכתוב כו הרי הם כחרבים ולפ"ו קלי לשטר דבכתב כתרם בעלמא וכ"כ התתב' לקתן בפיתין ס"ח ס"ג ומ"ש בשם הרמב"ם וכתוב כו

ולזן מזניחין על דבריה' כו' ל"ל הרמב"ם שלזו חוזרין בשטרן שתתרין כהן ורוצין לבטל השטר וכלולו לתתו קנטים היינו שליהם כתתים הולין ותקיימין שלזן על פיהם: לא כיון שמעידים שזה כתב ירם מקיימי השטר על פיהם ולפי דבריהם כשהם עצמם באים להעיד על כתב ירם אם שכחו ההלואה ואינם זוכרים כלל שחתמו בשטר זה צריך שני עדים על כל חתימה לכן צריך או שיעיר כל אחר על כתב ירו ועל כתב יד חבירו או שיצטרף אחר עמהם שיעיר על כתב ירי שניהם כרי שיהא על כל חתימה שני עדים:

הגה לב (לג) ולפ"ז בעינן זיכרון העדות לפ"ז בעד ° לחד לו כב' עדים י"ו לענין קיום השטר לג לכל ב' עדים החתומים על השטר לפ"ז אין זוכרין העדות כלל ואין השטר כתוב כתקנו מ"מ הערכאת עדים לוקח (מהרי"ו סימן ל"ד ° והנהות מרדכי דכתובות) ויש נתקיים השטר לזלזלין בתמיה לכל מה שכתוב בו לפ"ז בשאין לו דין שטר נאמר מכל מקום לענין זה מקרי שטר דלא יהא יכול מפי כתבם וכמו שכתבתי לעיל סימן ל"ג סעיף ל"ב (לד) ויש חולקים כמו שכתבתי לעיל ריש סימן ל"ו סעיף ג':

יא כאמר אחר מהעדים זה כתב ירי והעיר הוא ואחר על כתב יד השני לא נתקיים לד לפי ששלשת רבעי הממון יוצאים על ידי עד אחר:

יב לכן אם העיר אחיו או אביו של הראשון עם אחר על כתב ידו של השני לא נתקיים שהרי שלשת רבעי הממון יוצאים על ידי קרובים:

שנים

ממון

לכרבי לליעזר לחמר עדי מכירה כרתא ועוד דכירושלמי מפרש עד לחד בשטר היינו בשנים תתומים בשטר וקיימו מלתו לקיומי כתב ירו על שני עכ"ל ס"ל כמ"ש תוספת לפילו לא ריתה מכירת השטר וכדלקתן פי' ס"ל עד לחד הוי כמו שני עדים ולא קי"ל כפי' קתני שם ס"ת ס"ל לי כמי לומר ר"י דעד לחד מועיל בשטר לפ"ם ים שני שטרות בכל לחד תותם על לחד תזוק בשטר אלם וכי תימא ס"ב בשמעתין יניח כתבו לבית דין לפילו היינו וכר כלל ל"ל לחד תזיק שטר שלא בשעמי מדעת שניהם מדע"ה ליה שהוא שטר לכל הכת שכותב עדותו ולא מדעת הלוה לא תזיק שטר עכ"ל דהא הרא"ם פ' נם בפוש הביא הירושלמי הכ"ל וכתב שהרי"ו כתב שטעם הירושלמי לא תזיק כלום עד לחד בכתב וב"ם דיקא פלינ על הירושלמי בכפרת זו ומעתיב מיכה דעד לחד בכתב מזקיק הוא לשטועה וכ"כ הא"ז שטרת דתתימי עלייהו כ' מהרי ולתכי קד מכוייהו קרוב לו בכול מצטיעוין ליה לפוקי דהאי כשר כו' והכי קי"ל כתו שכתבתי לקתן פי' כ"ת בשור וכדברי הייתכר שם פעיף ב' נ' ולפ כן עד לחד הוי כמו ב' עדים וכמו שכב' עדים לפ כתב בתשות הלוה ס"ו שזוכרו עדותן לתתוספות והרא"ם ס"ו שור ס"ה בעד לחד לענין שבועה לו נכ' תנרות לענין זיהוי כן ל"ל כרוב ועיקר והר"ב שכתב בפשיטות דבעד לחד בעינן שיזכור עדות דבריו עכ"ל:

(לד) ויש חולקים כו' שיין מה שכתבתי לעיל פי' ל"ו פ"ת ס"ק ל"ו דלקן כלן מפלוקת ונם הרשב"ם מודה דהיכל דלקן השטר כתוב כתקנו כשר לנמרי לפ"ז דהיכל דכתב בפ"ו מדעת הלוה פסול לנמרי לפ"ז דלא נתקן לכתוב ולפ"ז תזיק הנדת עדים כלל ולריכים לנוח לפלוגת נפה ונם מהרי"ו ס"ל כן וכן עיקר והרי הל"ב לקים מתוורי ודוק היטב (ובעיר אותן השתים כל הנ"ה של הל"ב מלקפ ועד

סופה

ממון ע"פ כל"ת מהן: **לה** ומת ת' מהן והי"ה לו **לן** בפני עדים כו' הטו' והמקב' בכ"מ ב"ד מזמן להוח לכר שיכול לבטל מ"ע עליו מ"מ לקוי' ממנו תתיימ' זו מיד כותבין לקרא ומ"ב לפני לתקן מ"ע ב"ד ולא כתבו לפני עדים ועפ"ר אם כתבתי טעם הטור ועפ"ר כתב הכי: **לן** לפני עדים כמ"ש הטור והמקב' בכ"מ ב"ד מזמן להוח לכר שיכול לבטל מ"ע עליו מ"מ לקוי' ממנו תתיימ' זו מיד כותבין לקרא ומ"ב לפני לתקן מ"ע ב"ד ולא כתבו לפני עדים ועפ"ר אם כתבתי טעם הטור ועפ"ר כתב הכי: **לן** לפני עדים כמ"ש הטור והמקב' בכ"מ ב"ד מזמן להוח לכר שיכול לבטל מ"ע עליו מ"מ לקוי' ממנו תתיימ' זו מיד כותבין לקרא ומ"ב לפני לתקן מ"ע ב"ד ולא כתבו לפני עדים ועפ"ר אם כתבתי טעם הטור ועפ"ר כתב הכי: **לן** לפני עדים כמ"ש הטור והמקב' בכ"מ ב"ד מזמן להוח לכר שיכול לבטל מ"ע עליו מ"מ לקוי' ממנו תתיימ' זו מיד כותבין לקרא ומ"ב לפני לתקן מ"ע ב"ד ולא כתבו לפני עדים ועפ"ר אם כתבתי טעם הטור ועפ"ר כתב הכי:

יג שנים שחתומים על השטר **לה** (לה) ומ"א מהם צריך שנים מן השוק להעיד על חתימתו ואין העד החי יכול להצטרף עם אחר להעיד על חתימת המת שא"כ יצאו שלשת רבעי הממון על ידו ואם לא נמצא אלא עד אחר עם זה הרי החי כותב חתימת ידו **לן** (לן) בפני עדים **לן** אפילו (לן) על החרם ומשליכין בבית דין ער שיוחזק כתב ידו בב"ד (**לח**) (לח) וכל זמן שהוא היו עדים לקיים חתימת החי (כ"י פ' תוקת הכתים) כדי שלא יצטרך להעיד **על** חתימתו ואח"כ יעיד הוא ואחר על חתימת המת:

יד פאם אין מכירים לא חתימת העדי' ולא חתימת דייני המקום ואחר מעידי השטר מעיד **על** כתב ידו ושני ערים מעידים **על** חתימת אחד מהדיינים **לט** (לט) או הדיין בעצמו ואחר עמו מעיד על כתב ידו (מ) אינו מועיל (מא) דמאי דמסהיר האי לא מסהיר האי **מ** הער מעיד **על** מנה שבשטר והדיין מעיד על חתימת העדים **מא** (מב) (וכן הם כתקיים כתב הסופר ועד לקח לן הוי קיום) (כ"י כשם ר"י ב"ח ח"ם):

אם

וכ"כ הריטב"ח ותוספות ומוכח עוד בתוספות לחתיך כרבי מאיר לגבי רבי אלעזר לחמר עדי מסירה כרתי יכול לכתוב עליו שטר מתנה ויועיל וכמו שכתבתי לעיל סי' מ"ב ס"ק כ' לך מדברי הרמב"ם והמקבר והרי"ף ושור וכל פוסקים לן משמע כן דהא פשוט כר' אלעזר ופ"ה כתבו כאן דיתחום על החרם ואין לומר דם"ל שטר מתנה כתי פסול על ההוכח דהא לקמן רים סי' קכ"ח כתבו דכשר וכלקה דם"ל הטעם כאן דיתחום על החרם כמ"ש הריטב"ח כשם ה"ר יחיאל וז"ל דהא לחמריכן הכא לחקבסת טעמא דמלת' דכיון דשדו לי' כי היכי לכרח לן רמי לימה לדעיתה לומר דלית כי' שום כתב ולא קאי אקבלה אימה לומר דלחתום לחקבסת כי חזי ליה בלרעא שקיל ליה וחזי ליה וכתב עליה מלי דבעי עכ"ל עוד כ"ל לומר דלחתום לחקבסת כיון דמלת' דלן שכיח' הוא לעשות שטר ולחתום לחקבסת יזכור הוא לחית שחתם לפני ב"ד לחקבסת ויתבטל הדבר וגם יהא כלמן בחנו דפרעתי לו כתנו ובוייטו ולא יהא כתוב כו כלחות יהא כלמן בחנו דיוכל לומר הכלחות נכתב בזיוף כיון שהחרם הוא לבר שיוכל להוציא מיד"כ בחלת' דיש לחום שמא יכתוב כו כלחות ולו לן יהא לו מנו לקח לם יזכור וגם שמא יסבח עכין תקיומו וכמ"ש הבעל התרומות שער י"ג מביאו ב"י לקמן סי' ס"ב סעיף ט"ו. כן כ"ל כרור: (לח) וכל זמן לם היו עדים כו' לכל לם העיד לקבוצה הזי עלמו הוה לילך יתר שהוח כבעל זו מבכרת הרים כ"ת ז"ל עכ"ל כ"י שם ות"כ כ"ם כשהעיד לקבוצה הזי עלמו לבל מהני לבתוב ס"י לקבסת: (לט) ולו הדיין בעלמו ולקר עמו כו' כתב כ"י לבמהבו דבעדות תקיימת הדיין מריך שני עדים ולפיכך הוא עלמו מעיד על תקיימת ידו מריך שיהרף לקר לבמלם הדיין על כתב ידו הוא מעיד כל שלין דיין לקר מעיד על תקיימת ידו וכך הם דברי הרים"ל שכתב כו' עכ"ל כרלה שמלין הכ"י לקף על פי שכתבו הרים"ל ושוב נשם הר' ויבה לקם שני דייני המקום כל לקר מעיד על כתב ידו השטר מקיים וכלבמקן סעי' ט"ו שלני הלם שני הדיינים מעידי כן מל"ב הכל כדיין לקר לבל לן מכתב לקלק לבל לקר מעיד על תקיימת ידו וכך הם דברי הרים"ל שכתב כו' עכ"ל כרלה שמלק עמו לכרוחת כתב כן בדברי ר' יוד' לקר שמוע' דמשכרכי' לך כרלה דם"ל הרים"ל והר' יוב כתב פו הוא בלנת' ומסקנתו כדברי ה"ר יוב'. ולם"ל לם אך לקר מן השוק מעיד על תקיימת עילי השטר ודיין ל"ל לבך מעיד על תקיימתו מטעמי דבדיין לן לקר לקמן סי' ס"ב כתב ידו הוא מעיד רק על קיום השטר וכן כרלה להיות מדברי הסמ"ע והב"ח וכן כרלה מדברי הר"ן והמקב' לקמן סי' ס"ב כתב בשם לם אך עד לקר כו' ודיין מעיד על תקיימתו מטעמים ולא כתב ודיין לקר ולקר עמו מעיד על תקיימתו כו' כמ"ש לקמ"ב בשנים מן השוק מעידים על הדיין כו' וכרלה שמוך כו מת"ב בב"י ום"ל דבשהדיין עלמו מעיד על תקיימתו לעולם ל"ל לקר עמו לעולם על קיום השטר הוא מעיד והל"ל כלומר בפני כתקיים השטר וכן עיקר: (מ) לינו מועיל ולפיכך הער שחתום בשטר מעיד ג"כ על תקיימת עד הב' דבתקיים כל השטר בלינוף הדיין לן מהני דקבוק ג' לקוק לפומת דעד החתום בשטר וכלבעל סעיף י"ח וכן מבואר בדברי הריטב"ח שהבאתי לקמן סי"ח ל"ה לקבל כשם עד לקר על תקיימת הער הב' מהני עם קיום עד תקיימת דיין לקר כגון שנני עדים מעידי על תקיימת דיין הוי הוי כב' עדים על תקיימת עד הב' ודמי לבעל סעיף י"ג וה"ק שהדיין לבוד סני על תקיימתו וכמ"ש בסעיף ס"ק ל"ח ומבואר בכתב"ג בלעל שמעיד על תקיימת הב': (מא) דמאי דמסהיר האי לא מסהיר האי הוא כתב הרים"ל דבינו שאין לקיים על פי עד ודיין אין לכו מוסגין שם הדיינים העדים קרובים לדייני הקיום עכ"ל טור וכן כתב הרים"ל דבינו שאין השטר מתקיים על פי עד ודיין אין לכו מוסגין שם הדיינים קרובים לעדים ומביאו ב"י לקבל בתשובת מהר"ם מרוטנבורג דשום פרלא סיעון מ"ח ולית בלשון רשב"ל סיעון תתכ"ג מלקתי וז"ל עד ודיין מבשרין לפי מה שכוכית ר"י כו' שם לקחר זמן מכוכים תתיימת לקר מן העדים ותתיימת לקר מן הדיינים בני בתכי ולפי זה כרלה לי שלל לתוסף על התפק לותם בני לקם שהם קרובים עכ"ל. וכן הוסיפתי לקמן ס"ק מ"ם בהריטב"ח ובכ"ן בשם הרים"ל דתקיימים בלקר מן הדיינין ולקר מן העדים ק"ל הכל דברי מהר"ם עיקר כן כ"כ כרלה לי וכן נוהגין שלין הדיינים מקיימין תתיימת יד העדים קרובים מיהו כרלה לשם לימיר שקיימו הדיינים תתיימת יד קרוביהן ומכוכים תתיימת יד על הצואה לו לפיכך בני דיינים בני בדיעבד וד"ו: (מב) וכן שם כתקיים כתב יד הסופר כו' ע"כ הכתב ות"ל ומ"ש נבי מכבי תרי וכ"כ רבי ירוחם ב"ב ח"ם ת"ש ומ"ש ות"ל דלא לקיך ינבה כוה מפני תרי דמה נכך שמכוכים כת"י הסופר מלן לימלך לן דהסופר עד הוא ובהדי' לחרין בס"ם פרק המנרש דף פ"ח ע"ח ההיח כתובות מתכיס לתתיח לקמיה דרבי לבמו להוה ידע ליה לשומם דשטרא ולתתיימת ידלן דקר מבלל מבר לשכזוה ק"ל רבי ירמיה מתם סופר שניהו משמע דכתב סופר ועד לקר מסול לגמרי וכן מוכח מדברי הריב"ש ס"ם תי"ג ומביאו ב"י במקו' כ"ו שכתב וז"ל ועי"ג דקי"ל בפ' המנרש מתם סופר שניהו לקבל כתב סופר לן התם הוא שלין בלבל בשום הסופר

טורי זהב

סעיף י"ר כתב סופר ועד א' המ"מ כתב וכבל מקום נוהג מבני מורין תמוה' הוא מלוה בעיני היקר יוסף ממון מן הלוה פע"ח בשבופר (כו) מכח כתב הסופר לח משמע בפ' המנרש דף פ"ח לקיהו מהני כלום וכב"י בשם רי"ו כתב וז"ל ומ"מ נוהג מבני מורין כפי הירוש"מי שכתב עד ח' בכתב ות"ח בע"ם עם"ל נרלה נרור לרומז בח"ם כפי' הירוש"מי וכו' לומר לבעמים מהני קיום עד ח' לקור לקיהו ע"פ הירוש"מי לקיהו הכ' בפי' כ"ח לקחר שם עד ח' בכתב ות"ח בע"ם מהו שיטרכו ופריך שם והלח ע"ח בכתב לקו כלום כלי' לקהו מפי כתבם בשלת בשני עדים לחריכן בפי' ך"ח מפני תיקון עולם מהני קיום עד ח' מפ"כ בע"ח ותי' לחיובי דיש עוד ח' בשטר רק שלינו מקוים ולקו יש בח לקותו שהוא מקוים

טו מב ק אם שני דייני הקיום כל אחד מעיד על כתב ידו (מג) השטר מקויים:

יז ר אם עד אחד מן השוק (מד) מעיד על חתימת עידי השטר (מה) ודיין אחד מעיד על חתימתו מג ש מצטרפים דאמאי דמסהיד סהרא מסהיד דיינא וכן הדין כשאין הדיין מעיד על חתימתו מד (מו) אלא ששנים מן השוק מה מעידים על הדיין דהשתא כולה סהדותא חד עידי הוא:

באר הגולה

ק שם סי' ע בשם ה"ר יונה ושיים שם הרי הן כשני עדים המקיימים את השטר

ר הרי"ם וכ"כ הר"ן בפ"ב דכתובות בשם הרא"ה ומ"ש

ש דהוי כאלו הדיין הע ד ג"כ על חתימתו שם ושם

שפתי כהן

הסופר חתימתו אבל בהטפסה זו שכתוב בה המתנה בחתימת הסופר עדיף מכתיבת סופר והוי כחתם סופר ואין נ"ל לדעת בעל העיטור ור"ת ז"ל שכתבו סופר מובהק ועד אחד אע"ג דאינו כשר לכתחילה כרב דקי"ל כותיה מ"מ לא גרע מכתב ידו דתנן במתניתין דהולד כשר וא"כ בדיני ממונות כשר לבני חרי כדינא דג' גטין דמתני' עכ"ל וא"כ אכן דלא קי"ל כבע' העיטור ור"ת וכמו שנתבאר בא"ע ס"ס ק"ל אלא דכתב סופר ועד אינו גט כלל וכ"כ רבי ירוחם גופיה בס' חוה נתיב כ"ד ח"פ דכתב יד סופר ויש עליו עד אחד אינו גט כלל ואם נשאת תצא והולד ממזר ומביאו ב"י בא"ע ס"ס ק"ל א"כ פשיטא דפסול לגבי חרי · תם מ"ש הריב"ש וא"נ לדעת בעל העיטור ור"ת כו' אינו מוכר' לפע"ד דנ"ל דעד כאן לא קאמרו הכ"ה ור"ת אלא לענין דולד כשר מטעמא שכתב רש"י פ' המגרש דף פ"ו ריש ע"ב דסופר מובהק ובקי בתור' גטין לא יכתבנו אא"כ שמע מפי הבעל וזה לא שייך הכא (מיהו בלא"ה דברי ר"ת אינם עולים לפי הסוגיא דפ' המגרש דף פ"ו וכל הפוסקים שם ע"ש) והיינו אלא מצינו בשום מקום בשום פוסק דכתב סופר ועד א' כשר לגבות מבני חרי אבל ל' רבי ירוחם בכ"ב ח"מ בס' מישרים כך הוא ומ"מ גבי מבני חרי כפי' הירושלמי שפי' עד א' בכתב ועד א' על פה כמו שכתבתי בגביית חוב עכ"ל ונראה דמיירי כשהסופר מעיד על פה והיינו שכתב כמו שכתבתי בגביית חוב ובגביית חוב כתיב ר' ח"ו מיירי להדיא בהכי ע"ש והיינו כלדך שנתבאר לקמן סימן נ"א סעיף א' בעד א' בכתב ועד א' על פה ע"ש: (מג) השטר מקויים ולא אמרי' על כתב ידם הם מעידים דכיון שיכיר כל אחד גם חתימת חבירו הדיין או יעי' אחר עמו על חתימתו אלא כל אחד מעיד על קיום השטר · וכן כששני עדים מעידים על חתימת שני דייני קיום בתקיום השטר אם חתומי' ג' דיינים עליו אע"פ שאין מכירין חתימת השלישי ולא חיישי' שמא לא היו רק שנים וחתימת השלישי היא מזויפ' ואע"פ שאין כתו' בו בותב תלתא הוינ' כו' כ"כ הר"ן והריטב"א וע"ש וכן הוא בבעל העיטור דף ל"ה ע"א: (מד) מעיד על חתימת עידי השטר · כגון שאומ' שמכיר אות או שחתמו לפניו וכה"ג וה"ה אם אומר בפניו נתקיים השטר בפני ב"ד מהני בצירוף דיין אחד שמעיד על חתימתו: (מה) ודיין אחד מעיד על חתימתו כו' משמע דבדיין מעיד על חתימתו לחוד סגי ולא בעינן צירוף אחר עמו וכמ"ש לעיל סעיף י"ד ס"ק ל"ח: (מו) אלא ששנים מן השוק מעידים על הדיין כו' לפי שהמחבר ושאר אחרונים לא כתבו יפה בכאן בדברי הר"ן ובדינא לכן מוכרח אני להאריך קצת · וז"ל הר"ן פ"ב דכתובות מאי דקמסהיד סהד' כו' עידי השטר מעידים על מנה שבשטר כרבנן והדיינים מעידים בפנינו נתקיים הלכך לא מצטרפי וכתב הרא"ה ז"ל דמשכחת לה דעד ודיין מצטרפי' כגון שיש עד א' מן השוק שמעיד על חתימת שני העדים ודיין אחד שמעיד על חתימתו שהרי יש לנו ע"י העד מחצית הקיום וע"י הדיין מחצית הקיום האחר וכן הדין כשאין הדיין מעיד על חתימתו אלא ששנים מן השוק מעידי' על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא עכ"ל ומביאו ב"י מהו' ט"ו וכתב עליו המחבר בספרו בדק הבית וז"ל ויש לתמוה שהרי על העד השני אין כאן אלא עדות הדיין בלחוד ולכן נראה למחוק תיבת העד ועל ולגרוס אלא ששנים מן השוק מעידים על הדיין והרי זה כמו שכתבתי בסמוך בשם הריב"ש ע"כ · ועל פי זה הם דבריו בש"ע כאן · וכ"כ הסמ"ע ס"ק מ"ד והכ"מ שט"ס הוא בהר"ן:

ולפע"ד כולם לא ירדו לעומקו דמוכרח הוא שאין כאן ט"ס ודברי הר"ן ברורים · שאם כפי מה שהגיהו הם קשה למה האריך הר"ן כ"כ וכתב בבא אחריתי ה"ל לערבינהו הכל ולימנינהו ברישא והכי ה"ל דמשכחת לה עד ודיין מצטרפי' כגון שיש עד א' מן השוק שמעיד על חתימת שני העדים ודיין א' שמעיד על חתימתו או שני עדים מעידי' על חתימתו ועוד דלמה שינה לשון הטעם דבריש' כתב הטעם שהרי יש לנו ע"י העד מחצית הקיום וע"י הדיין מחצית הקיום האחר ובסיפא כתב הטעם דהשתא כולה סהדות' חד הוא אלא הדבר ברור דס"ל להר"ן בשם הרא"ה דכששני' מן השוק מעידי' רק על עד א' ועל דיין א' סגי בהכי ומוכר' כן בס"ם דהא ע"כ לא אוקמיה הך לעד ודיין מצטרפי' אלא משום דמאי קמסהיד סהד' לא מסהיד דיינ' הא לאו הכי הוה ניחא אע"ג דליכ' על עד הב' אלא עדות הדיין בלחוד וא"כ נכי דמסקינן דלא מצטרפי' היינו כשהעד מעיד על חתימתו והדיין מעיד על חתימתו שבאמת שוה מעיד על מנה שבשטר וזה מעיד על החתימות והיינו כרבנן שמצטרפו אבל כששנים מן השוק מעידים על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדות' חד הוא מהני ולכך דקדק הר"ן בשם הרא"ה וכתב ברישא הטעם שהרי יש לנו ע"י העד מחצית הקיום וע"י הדיין מחצית הקיום האח' ובסיפא כתב הטעם דהשתא כולה סהדות' חד הוא כלומר דאע"פ שאין ע"י מחצית קיום האחר ולא נתקיים העד הב' קיום גמור סגי בהכי כיון דכולה סהדות' חד הוא ·

וכן ראיתי בהריטב"א פ"ב דכתובות שפי' הס"מ כמ"ש ומבואר מדבריו להדיא כדברי וז"ל הריטב"א אמר רבא מאי מעלייתא מאי דקמסהיד סהד' לא מסהיד דיינא פירש"י ז"ל שהעד מעיד על מנה שבשטר כרבנן והדיין מעיד על כתב ידו והקשו בתוס' ותיפוק ליה שאין כאן קיום מספיק שהרי על העד השני אין מי שיעיד על כתב ידו אלא הדיין ואנן תרי בעינן ואי כשהעד מעיד גם על כתב ידי חברו ואע"פ שלא פי' כן רש"י ז"ל אכתי לריכי' לעדים שנים אחרים דאי לא נפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהד' כדאית' לעיל בהדיא דאמרי' לריכי' שנים מן השוק להעיד עליו לכך פי' בתוס' דהיינו קושיא דמאי קמסהד סהד' כו' דהא לאמר שמואל

מאירת עינים

מב אם שני דייני הקיום כל א' מעיד על כתב ידו כו' ז"ל הטור השטר מקוים ולא אמרינן על כתב ידם הן מעידים (פי' ולענין שיכיר כל א' גם חתימת חבירו) לא כל אחד מעיד על קיום השטר שהוא כשר והרי הן שני עדים שמקיימין השטר עכ"ל ומ"ש הטור והמחבר כשעי' שלפני וכו' ז"ל או דיין ואחר עמו מעידין על כתב ידו כו' לרבותא כ"כ דאע"פ שיש אחר עמו שמעי' אינו מועיל: מג מצטרפין דלאמאי דמסהיד כו' גם הדיין שמעיד על חתימתו ה"ל כאלו מעיד ואומר אלו הן החתימות שראיתי שחתמו או הועד לפני על חתימתן: מד אלא ששנים מן השוק כו' כשאין הדיין בעצמו כאן בעינן שנים בקיומו: מה מעידין על הדיין בכ"י כתו' על הדיין ועל העד וט"ס הוא שם וכמ"ש בהגה"ה עיין שם להצטרף:

טורי זהב

מקוים לחייב שבועה ואפי' להוציא ממון אם יש עוד ע"א בע"פ שמעיד כדבריו וכתב המ"מ הביאו הב"י בשם י' כ"א דלא קי"ל כן אלא ע"א בכתב לאחד לשבועה הוה כשני עדים לענין ממון ודי"ו הי' תוסף כפי הירושלמי וע"כ כתב ומ"מ גובה מבני חורין כפי הירושלמי כלו' אם הוא בענין הנזכר בירו' שיש עוד ע"א בע"פ אבל אם אין לו רק אותן הב' עדים בשטר והא' אינו מקוים לי' דין ולית דיין שיהיה לו כח לגבו' אם הלה כופר · אחר זה נדפסו תשובת רמ"א וכתוב שם סי' ק"י שיש להקשות על די"ו הנ"ל מפ' המגרש כמ"ש ותי' שם דרי"ו ס"ל דהא דלא מהני קיו' כתב הסופר היינו אם אינו לפנינו אבל אם הוא לפנינו ומעיד על כתיבתו לא גרע משאר עד א' בע"פ עכ"ל ונ"ל תמוה מאוד דלמאי עדיף אם הוא לפנינו ממה שאינו לפנינו ומכירין כתב ידו:

סעיף ט"ו אם שני דייני הקיום כו' הסמ"ע כתב לצרוכת' כתב הטור והמחבר בס"יד הדיין אחר עמו וגם תוס' ז"ל כתב דאין צריך אחר עמו לפי האמת וקשה שוכח דהא בגמ' אי' דשמואל ס"ל עד ודיין מצטרפין ופי' הרא"ש דבעינן דוקא דיין ואחר עמו ולפי הנראה מלשון הרא"ש דכתב והר"ר יונה כתב וכו' דהיינו דאתא לאפלוגי על מ"ש תחלה דבעינן אחר עמו משום דהדיין אינו מעיד על מנה שבשטר וע"ז חולק הר"ר יונה וס"ל דדייני הקיום הוין כעדי השטר ומעלה לה"ר יונה א"כ באמת לצמור אחר עם הדיין אבל מלשון הטור שכתב הר' יונה כו' משמע דאין לפרש דעת הר"ר יונה לחלוק על מה שכתב תחלה · ונ"ל לפרש דעת רבינו דודאי הדיין בא להעיד על קיום השטר לא על חתימת' לחוד אלא דאינו כאן כאומרו שזהו כתב ידם שחתום על הקיו' דלענין הכרת חתימה אינו אלא כאחר המעיד על החתימה של הדיין בשלמא עד המעיד על כ"י דקי"ל על מנה שבשטר מעיד אין צריך להקשו' כן דאנן אמרינן להמעיד על כ"י כאלו לא הזכיר השטר כלל אלא אומר בפי' אני מעיד על ההלואה מה"כ בדין המעיד על כתבו כזו של הקיום דבזה אין צריך לומר כאלו לא זכר הכתב אלא אומר אני קיימתי החתימות דאין קיום בלא כתב אלא ע"כ דעיקר מעלתו מכח הכתב של הקיום ובזה אע"פ שיש לו מעלה דאחר שהקיום הוא אמת ה"ל כעד על מנה שבשטר מ"מ צריך אחר עמו שיאמר שהקיו' שלו הוא אמת ובדברי הר"ר יונה דבסמוך שכתב סגי בהכי אם שני דיינים מעידי' כל א' על כתב ידו דהתם כל א' מבווע לחבירו לכל א' שמעיד על כ"י הוה כאומר מכיר אני חתימת ב' עדים של השטר מש"כ בזה דאין קיום על חתימת העד הב' אלא ע"פ עדות הדיין שמעיד שזהו כ"י ובזה אינו נאמן כ"א שאחר עמו כנלע"ד נכון:

סעיף ט"ז

מן להמטרף עם לחד מיו עם ח' שרלה לחתימות בנדלותו
לקמי שגם הוח קרוב לעירי השטר והח הלי' שהחתל המתב'
והתב עירי הקיום יכולין להיות קרובים לעירי השטר דמזמע
לח מסהיד דייב' שהעד מעיד על מכה שבשטר והדיין מעיד על
שמועל הכח שהיו עירי הקיום יכולים להיות קרובים לעירי השטר
ולא עור אלא אפילו מת האב החתום בעור הבן
קטן יכול להעיד על חתימת אבי אחר שיגדיל מן
(מז) להצטרף עם אחר כשר וכן יכול להעיד
על כתב יד אחיו או על כתב יד רבו שראה בקטנותו
(מח) ח"ש אומרים מן דרוקא אלו שהגיל
עמהם אבל על כתב יד אחר אינו נאמן להעיד בגדלו
שהכיר אותו בקטנותו:

יח ב צריך (מט) שלא יהיו עירי הקיום מח
קרובים לריניי קיום מט ג"ש מכשירין:

נ ועירי הקיום יכולין להיות קרובים נ לעדים
המעידים על חתימת הדיינים שקיימו השטר (נ"א)
ועירי הקיום לח יהיו קרובי' זה לזה ב"ב פוסקים (נ"א):

יט ד עירי קיום הקרובים לגלגה וללוה פסולים
ה"ש מי שמכשיר (נ) ודייני קיום הקרובי'
למלוה וללה הקיום פסול) (ל"ב פ' דייני נזרו' וכי כ"ם סימן
ס"ב)

כתב הגה' וכתב הדיין בהכי מני כיון דקיום שטרות דלכבן והייט
דחתר דמי בר מחת כמה מצלי הח שחתת דבהח לח בעינן שבי
מן הזמן להעיד על הכתי ולחתר ליה רבח מלי מצלית' דכתי דלח
קפדינן לדלית קיום נשור משעמת דלמרן מ"מ לקיט בדין
שטעטפו כיון שהם חלוקי כעדותן דמלי דמסהיד הכי לח מסהיד
חלי כך כ"ל לפי כ"ו ו"ל ולפון הש"ם עכ"ל. הרי מוכח מכאן
דלח סגיים מן הזמן שבעירי' על הגה' ועל הדיין מהני לפי' להכיר
דפום פרוצ כי' מ"ח והיח כמסמת ג"כ כתשו"ת סב' לקט' תקכ"ג וז"ל עד ודיין מצטרפי לפי שם שהוכיח ר"ת מדרך זיכרון תיימו
הדייני' על להכחש מהני שם שהם עומדים לפחד ולפן יעידו על תתיימ' ח' מן הדיין שו שבי הדייני פני
בהני עכ"ל כרלה דמהלוח מפרש ג"ם כמ"ש הרשב"ח וח"ל שף לפחד דשקיר דבח דלח מצטרפי מ"מ בכה"ג עד ודיין מצטרפין וזה
כרלה בכור דעת הר"ן בשם הלח"ה ודלח כהמקבר ופמ"ע ג"ם ח"ן בי"ל בכור:

וכן כ"ל עיקר לדוכח וקע"ג דמדברי הריב"ם פי' שב"ב נבי דיין החתו על החלוכה ודיין החתו על הלמרת' וכן מדברי הרמ"ם ושור
שהבחתי לעיל סעי' י"ד ס"ק מ' מוכח דם"ל דעד ודיין לעולם לין מצטרפי' ונש"ת בפרם הש"ם בדרך לחרת לייש קושי'
החום' שהביח הרשב"ח והוח דעד ודיין בכל ענין לח מצטרפין לחלק דדמי בר מחת הוח שבר דשני מכחי לפ"ז שלין כלן עדות שלם
וצ"ל דכ"ע הכי הוכח ס"ל דדב יוד' לחר שחול' דמצטרפי הח לין כלן עדות שלם שבשטר הוח מתקיים לימת ממלח ולח תימת דהוח ס"ל
דלח"ה מכחי דייב' מלי לימת דמסהיד דייב' כלומר דלגלו הוה דייב' כחי מעיד על מכה שבשטר הוח מתקיים שמעידים
עלי' מחיימת שהקיום השטר כמ"ש הרמ"ם ושור בשם ה"ר יוכח וכן פי' מה"ר לקיעזר ן' קיים בחדושי שלו ולפפר זה היה טעם
ה"ר יוכח שפירש לשם כן דיין זה מחוך פי' זה מ"ח כ"ל עיקר כפי' הריטב"ח והרי"ן והרמ"ה וכדפי' לדלן לכן מוכח לשון הש"ם
ועוד דל"כ היכח ס"ל דדב יוד' לחר שחול' דמצטרפי הח לין כלן עדות שלם ונם מלי לקלם' דמי בר מחת הח לדרב' מימרל פרוב'
היח ממלח ולח תימת דהוח ס"ל דלח"ה מכחי ס"ל מלי חיזוב רבח מלי דקמסהיד בהך לח מסהיד דייב' לדלן ולחי
דמי בר מחת דלמרן בשטר כ"ש דבכה"ג לח בעינן עדות שלם ובכ"ב בקיום עכ"ל ולחי ח"ת כיון דמלי דמסהיד בהך לח מסהיד
דייב' לדלן שבעינן עדות שלם ובכ"ב בקיום עכ"ל ולחי ח"ת
קשה לחי דמסהיד טוב דמקיימין בקיום שטרות כיון דהוח מדרבנן דהח מקיים' כמי שבי שטרי עדות לו שתי כתובו' לע"ג דלח ידעינ'
לם לחת הם מקיימי' מקומלנו המוכיחים וכ"ם הכח דכבכרת שובח הוח דלח מוקיף לעדים ולדייבי' וכיון דבודלי עד ח' ודיין ח' לחת
הוח ול"כ כלשרך לומר שוקיף עד הב' ודייב' דלחרים ולהבי לח חשבו שוקיף עדים ודייבי' לוקמה לחלוקיותיה וכה"ג לחיתי במדברים פ"ב
דכתובות גבי כ"ש בשם לדם עלותו על השטר כו' והוח שוכרה מעלמו כו' וז"ל הנ"ל ולין לנחנם בית דקיום שטרות דלכבן ובכבכרת חובעת
ום לקמל ע"כ כ"ם הכח לכבכרת שובח הוח וכדפי' וגם כפ"ם כרלה כן עיקר וגם לפי מ"ש לעיל סעי' י"ד ס"ק מ' דכוהבי שלין הדייבי
יקיימי' ק' קרובים' ח"כ בע"ב מצטרפין לעד ודיין בכה"ג מצטרפי' וכמ"ש שם ח"כ בע"ב דהכי קיימ"ל לן: (מז) להצטרף עם
מלקר כשר פי' שהכיר בקטנותו לכל יכולי להיות שניהן קרובי' לעירי השטר וכ"כ הר"ן וכ"כ
הריטב"ח בשם קצת רבוותח ובשן נרלין הדבר' לדיוק וכ"כ בסמ"ע ס"ק מ"ה:

מיהו כל זה להעיד על חתימ' קרוב ב"ח על מעשה העדים המתומים על השטר כמי שנקרלם עדות' כב"ד דמי ומדלוכיית' לח
בעי קיום לכל להעיד על חתימת היוב בשוב' ללין קרוב נלמן לחייבו וכ"כ בסמ"ע סימן ל"ה ס"ק ע' והוח פשוט:

(מח) וי"ח כו' וכן לעיל סי' ל"ה ס"ד כתב המחבר דין זה בשם יש מי שלומר ותמה בסמ"ע שם ס"ק י' למה כתב המחבר זה
בי' יש מי שלומר דלין שום פוסק חולק ע"ז כו' ולקשתוים ז"ל דבבי הרב המחבר בספרו בדק הבית כלן בסימן זה שכתב על מה שלמד
הרמ"ם בן מיכרוצ"מי וז"ל והפוסקים שהזכיר הירוצ"מי משום הירוצ"מי לח חילק בכך חלוק ב"ל ס"ל הכי חו"ח מפרשים זה הירוצ"מי
בענין לחר עכ"ל ונרלה שום לפרש ל' הירוצ"מי חבי ובלבד דבריה שהם רבוצים בהם להיותו ה"ה לחבי' כלומ' שהם רבוצים בהם לדלות
להרמ"ם הלי' תנ"ה מפני שהם רבוצים בהם לדלת ולחי ל"ל ה"ה לדיוק ובלבד דבריה שהם רבוצים בהם נם לחיות נרשב"ח פ' כ'
דכתובו' שלולק להדיח שהב וז"ל ומ"ב דבכרת כיון דקחבי לחיו לית לה לח ולח לה ה"ה לדחם לחוק דעלמח דמלי שבח ותמח
דמחבי נקט הכחו דמסהיד שבית' וגבייהו ודלבי כתב' דילהו ע"כ: (מט) שלח יהיו עירי הקיו' משום דבעני עדות שיהו
להיותם ודייבים לגלו לח יקבלו הזמה על קרוביהם עכ"ל הסמ"ע וכחשת כתבו כן לקח פוסקים לכל הל"ן סם"ב דכתובות הגיג
על זה והוכיח מעוף ס' זה כורב דלח ל' להיריצ"מי דפוסל עדים קרובים מעב' הזמה לחלח נזירת הכתוב הוח מלח יומתו לבות
על בנים לכל שהדבר יוב' על פי קרובים הן שבניהם עדיים לו ב"ח עד והבני דיין דח ודח לחת היח ופסולים והגיג על הרשב"ח שכתי
דיכולי להיו' עירי קיום קרובים לדייבי קיום כיון דלין הזמה שכיח' שטרות דלכבן הו' ע"ב:

(נ) ודייבי קיום כו' כרלה מדברי הר"ב דלמ מלן דמכשיר בעירי קיום פוסל בדייבי קיום וכ"ב בעיר שוכן להחיל לכל דייבי
קיום הקרובים לחלוה ולללוה פסולי לכ"ע. ודבריה' תמוהין בעיבו דפשוש דמלן דמכשיר בעירי קיום ה"ה בדייבי קיו' ללין

טורי זהב

בעיף ט"ז אלא ששנים מן השוק מעידים על הדיין כו' נב"י כתוב כזה על הדיין ועל העד וכתב הסמ"ע דש"ם הוא והדין עימו לדיין לקיים
מעידים רק על עד ח' לח עדיף מלקי הוא השוד בעלמו הדיין על חתימתו לדלח הוי רק עד ע' ולח עדיפים
המעידים על הדיין מהדיין עלמו לדלח לרישח ביח ע"ח מעיד על חתימת ב' עדים ומהח ביח כלן ב' עדות על כל ח' ולחיותי מפרשים טעם הפסול
בשני מעידים על הדיין ועל העד משום דלח מצטרפו דלח עדיף מלקי הוי עד ח' עמו על חתימתו ולח כ"ל כן דשלמי העד עמו דעל מנה שבשטר
מעיד הוח ע"ב לח מצטרף עם הדיין ע"ב משום שכתבתי דלין כלן שני עדות על שני הקדיום.

שפ"ב והרא"ש כלל ס' סימן ד' וכ"י פרק י"ב ומרדכי פ"ב דכתובות):

כ ו דיינים החותמים לקיים השטר חותמים אע"פ שלא קראוהו ודוקא מה שיש בגוף השטר אין צריכים לקרות (נא) ז אבל מ"מ צריכים הם לראות מי הם המלוה והלוה כדי שלא יהיו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידים בפניהם ח ויש אומרים שאין צריך לקרותו כלל **נא** (נב) (וכלבד שיכתבו מי הם עידי הקיום שאם יהיו פסולים למלוה ולוה יכולים להכי"את"כ) (כ"י בשם ריט"בא):

כא ט דיינים שדנים על תנאים ועניינים שבמלוה עצמה (נג) צריך שיהיו **נב** רחוקים * מעידי השטר:

כב (נד) י דייני קיום צריך שיהיו רחוקים **נג** מדיינים שדנים על המלוה עצמה (נה) כ ויש מכשירין:

כג (נו) ל עידי הקיום יכולים להיות קרובים לדייני מלוה:

כד מ שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מהם מכירין חתימת ידי העדים ואחד אינו מכיר עד שלא תתמן **נד** (נז) נ מעידין בפניו וחותם משחתמו

בעדות א' לא יהיו קרובי' כמו בעדות דעלמא: **נא** וכלבד שיכתבו מי הן עידי הקיו' שאם כו' ודייני' של קיום פשיטא שיהיו כשרים מכח חתימתן שבקיום אצלם קרובים ומ"ה אינו צריך לכותבן משא"כ עידי קיום שאינן נזכרים בשום מקום מ"ה צריך לכותבן וק"ל: **נב** רחוקי' מעידי השט' משום דעיקר המלוה תלוי בעדי' וגם לא יקבלו עליהן חשד: **נג** מדייני' שדני' על המלוה כו' מפני שדינ' על המלוה בא ע"י דייני הקיום שיקיימוהו להשטר טפי ממה שבא ע"י עידי הקיו' שע"י דייני הקיום נגמר הקיום: **נד** מעידין בפניו וחותם פי' זה השלישי מכירין אות' כשהו עמהן ואעפ"י שאלו השנים היו עדים שהעידו לפניו כשעשו נ"כ דיינים דבקיום שטרות הקילו ומה"ט כמו אע"פ דקבלת העדי' דעלמא צריך להיו' בפני ג' וכאן מקבל הא' העדות מפי השני' הקילו בקיום שטרות ואמרו דכשעשו אלו העדים בשעת הגדה דייני' וכאלו ישבו עמו לקבל עדות מפי אחרים: (הג"ה וה"ה עד החתום על השטר יכול להיות דיין לקבל עדות על עד השני שחתום עמו בשט' רשב"א בתשו' סי' תתקס"ש ד"מ

טעם לחלק כלל ועוד דהא לפי טעם המחבר הוא משום דקיום שטרות דרבנן הקילו בה ותוקמה אדאורייתא דלא צריך קיום כלל א"כ הא' טעמא שייך נמי בדייני קיום ואדרבא טפי נראה להכשיר בדייני קיום מעידי קיו' והר"ן ומייעתו דפסלי בדייני קיום הקרובי' למלוה ולוה פסלי נ"כ בעידי קיום הקרובים למלו' ולוה אבל אין להכשיר בעידי קיום פשיטא דה"ה וכ"ש בדייני קיום וכן הוא להדיא בתשובת הרשב"א הנדפסת בתשו' רמב"ן סי' ק"ב שכת' גם אבל כשעידי קיום או דייני קיום קרובים בין למלוה בין ללוה נראין הדברים שפסולים משום דנפק מתותא אפוי' דקרובים אלא שיש לעיין ודתני ר' חייא אין העדים חותמים על השטר אא"כ קראוהו כו' ועוד תדע לך דגרסי' פ"ק דגטין בפני כיה נותנו לה כו' לא דייני קיום ועידי קיום כשרי' אע"פ שהם קרובים לבעל ולאשה כו' (ובתשו' הרשב"א דפוס סיון תתקס"ט הלשון מוטעה קצת אומם כונתו כמ"ש בתשו' הרשב"א שנדפסת בתשו' רמב"ן שם ע"ש) והכי מוכח נמי להדיא מדברי הרשב"א בחדושיו ריש פ"ק דגטין בבוני' דבפני כיה נותנו לה כו' כתוב סוף דברי הרשב"א ע"ש) ע"ש בחדושיו בדף ג' סוף ע"ב ותרלה שמ"ש הוא ברור וא"כ דברי הר"ב והצ"ע כלל ע"נ: (נא) אבל מ"מ (ומ"ש הריב"ש סי' שפ"ב בשם רשב"א פ"ק דגטין דפסול עידי קיום הקרובים למלוה' ולוה נ"ל"ע ואפשר שבחדושי רשב"א שלו לא היה כך) צריכים הם לראות כו' כדי שלא כו' והוא דעת הר"ן וריב"ש ומייעתם לעיל סעיף י"ט דפסלי בעידי קיום הקרובי' ללוה ולמלוה ולפיכך צריכי' הם לראות וה"ה דכשיכתבו מי הם עידי קיום סגי וכ"כ הריטב"א פ' שני דייני גזירו' וז"ל הא דאמרי' הדייני' חותמים על השטר אע"פ שלא קראוהו פי' אע"פ שלא ראו כלל לא עכנינו אבל צריך לדעת שמות בעלי דבר כדי שלא יקיימוהו בקרובים לבעלי דבר או כמו לא קראוהו כלל והוא שכתבו באחרתא כפי' שמות המעידי' על כתב העדי' עכ"ל ומביאו ב"י וכ"כ הכ"מ ס"פ נוחלין וז"ל ואפשר דכי דיכא בתר כ"ד לא דייקי וכיון שכן כתב הרמ"א ז"ל כי מקיימי השטר צריך שיכתבו שמות המעידים על החתימות כפי' או שיקראו שמות בעלי דבר דאל"כ שמא יקיימוהו בקרובים וכו' דיכא בתר כי דיכא לא דייקי ונוגי' בשטר זה והכי מתוקם הא דפ' שני דייני גזירות שהדייני' חותמים בשטר אע"פ שלא קראוהו כלומר כולו אלא שמות בעלי הדבר או לא קראוהו כלל ופירשו שמות העדי' עכ"ל והיש אומרי' שכתב המחבר אח"כ לקרותו כלל הוא הרשב"א בתשו' רמב"ן סי' ק"ב מבואר שם להדיא טעמו משום דעדי קיום ודייני קיום הקרובי' למלוה ולוה כשרים והוא היש מי שמכשיר בסעי' י"ט ולפיכך א"צ לקרותו כלל ולא לכתוב שם העדים כלל והרב בהג"ה והע"ש ערבבו הדברים וכמו שיתבאר: (נב) וכלבד שיכתבו כו' מה שנראה מדברי הרב והע"ש שכן לסברא האחרונה צריך שיכתבו ליתא וגם מה שנראה מדבריהם דלסברא הראשונה לא מהני שיכתבו ליתא אלא לסברא הראשונה כי היכא דמהני בשיראו מי הם המלוה ולוה ה"נ מהני כשיכתבו מי הם עדי הקיום ולסברא האחרונה א"צ לקרותו כלל ולא לכתוב מי הם עדי הקיום וכמ"ש בסמוך והרב והע"ש ערבבו הדברים ולא ה"ל לכתוב כאן וכלבד שיכתבו מי הם עדי הקיום כו' אלא בסברא הראשונה אחר מ"ש המחבר אבל מ"מ צריכי' הם לראות כו' היה להם לכתוב או שיכתבו מי הם עדי הקיום כו' כ"ל: (נג) צריך שיהו רחוקים מעידי השטר עצמו כשם שצריך שיהו רחוקים מהם כשמעידים בפניהם על פה שאף על פי שעדים החתומים על השטר מעידים שחתמו נעשה כאלו נחקרה עדותן בבית דין מ"מ בית דין שדנין על הממון היאך ידונו אותו בעדות קרוביהן שמעידים על הממון בעצמו עכ"ל ר"ן ולפי זה משמע דה"ה אם העידו עדים בע"פ לפני ב"ד אחר וכתבו הב"ד עדותן אין יכולי' בית דין אחר הקרובים לעדים לדון במלוה זו ע"פ עדות קרוביהן שהעידו כבר וכן משמע עוד מדברי הר"ן שהבאתי לקמן בסמוך ס"ק נ"ג וכן משמע עוד מ"ש הר"ן שם וז"ל דתנן קי"ל כטעם הירושלמי דפסול משום חשד אלא כיון דנפקא לן בש"ס דילן מדכתיב בנים שאין קרובים מעידים זה עם זה מהאי טעמא נמי אין מעידים זה בפני זה דכל שהדבר יוצא על פי קרובים הן שנים עדים או אחד עד והשני דיין לא שנא ולא אחת היא עכ"ל וכ"כ הריטב"א פ"ב דכתובות וז"ל דאמר בירושלמי לא מעידי' כו' משום חשד אבל אין זה שטת הש"ס דילן דחשד מילתא אחריתי היא ומעלמא קאתי וכדאיתא במסכ' סנהדרין גבי הא דתנן ג' אחין וא' מצטרף עמהם הרי הן ג' עדיות והן עדות א' בחשד וטעם פיסול בקרובי' בש"ס דילן גזירת המלך הוא שלא יצא הדבר נגמר ע"פ קרוביהן שאם כגוף א' וכשהעדים קרובים זה לזה אינם קרובים אלא כעד א' וכשהעדים קרובים לדיינים הרי הוא כעד עצמו נעשה דיין אחר שהעיד ואין כאן דיין שלם עכ"ל ודלא כעיר שושן שכתב הטעם שדין זה נוגע בעדים אם מתו כדין או לא וגם בסמ"ע ס"ק נ"ב כתב הטעם שלא יקבלו חשד עליהן. אלא הטעם ברור ומבואר בריטב"א והר"ן כמ"ש ועיל סי' ל"ג סעיף י"ז ומ"ש שם: (נד) דייני קיום צריך שיהיו רחוקים כו' דכי היכי דאמרי' שצריך שיהו דייני המלוה רחוקים מעידי השטר לפי שאע"פ שעידי השטר כשתלקו מעשה שחתמו מ"מ דייני מלוה ע"פ חתימתן צריכים לדון ומפיק ממונ' ע"פ קרובים כך לאו שנאמר שצריך שיהו דייני מלוה רחוקים מדייני קיום שהרי על פי קיומן צריכים לדון דאף שיש לחלק מפני שעידי השטר על המלוה עצמו הם מעידים ודייני קיום אין ענינם אלא על הקיום אינו נראה דמ"מ דייני המלוה ע"פ קרוביהן צריכים לדון וכי תימא א"כ אף עידי הקיום צריכים להיות רחוקים מדייני המלוה ואינו צריך לכתוב בקיום שמות עדי הקיום כדי להזהר בדייני המלוה שלא יהו קרוביהן ועכשיו לא כתבו כן אלא כותבים סתם ליתא שאין עידי קיום דומים לדייני קיום שכיון שנתקיים השטר בדיינים דייני המלוה ע"פ דייני הקיום הם דנים ולא ע"פ עידי הקיום שאפי' היו עידי הקיום קרוביהם דדייני מלוה כשמגבים את השטר אינם מצטרפים עמהן שאינן צריכים לא לדייני קיום ואע"פ שקרוביהן גרמו להיותם מגבי' ממון זה כל שאין כאן צירוף קרובים אלא גרמתן בעלמא לא איכפת לן כדתנן הרי אלו ג' עדיות והן עדות א' לחשד ומכאן לפי מה שכתבנו שיכולים עידי קיום להיות קרובי' לעידי השטר ולדייני מלוה כל שנתקיים השטר כבר על פי אחרים אבל צריך להזהר שלא יהיו עידי קיום קרובי' לדייני קיום ושלא יהיו דייני קיום קרובים לדייני מלוה עכ"ל ר"ן: (נה) ויש מכשירים כל שאין צריכים דייני קיום עצמן להעיד על חתימתן בפניהם אלא שדייני מלוה מכירים אות' או שאחרים מעידים עליהם עכ"ל ר"ן בשם הרא"ה: (נו) עידי הקיום שהעידו ונתקיים השטר בפני ב"ד אחר יכולי' להיו' קרובי' לדייני מלוה ועי' לקמן ס"ק ס"ג: (נז) מעידים בפניו וחותם עמהם ואע"פ שהשנים היו עדים וקי"ל לעיל סי' ז' סעיף ה' דאין עד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן הקלו

וכתב

ו תני רבי חייא וכו' כתובות דף ק"ט ע"א ז הר"ן שם וכ"כ הריב"ש בתשובה סימן שפ"ב ומ"י ח מרדכי שם והרשב"א ובתשו' להרמב"ן סי' ק"ב הארוך בזה ט הר"ן בס"פ ב דכתובות ומ"י (* משום דעיקר המלוה תלוי בעדים וגם לא קבלו עליהם חשד סמ"ע) י הר"ן שם ומ"נ כ בשם הרא"ה ומ"י ל נ"י הר"ן שם ומ"י מ לשון הרמב"ם בפ"ז מה' עדות מימרא דרב הונא אמר רב וכו' כתובות דף כ"א ע"ב נ וכתב הכ"מ ואע"ג דלקבל' עדות בעינן ג' וכו' אפי' הכי כדלרבנן

טורי זהב

סעיף י"ט ויש מי שמכשיר כלו' דלא קי"ל הכי דהא בסעיף ד' כתב רמ"א בזה לפסול מלבד מה שיש לעורר ע"ז מצד אחר:

סעיף ל"ב

נה (נח) משחתמו אין מעידים בפניו וחותם
נו (נט) ס ומותר לכתוב הקיום בשטר קודם שיתקיים השטר שאין הכתיבה עיקר אלא החתימה (ס) ע ויש חולקים:

כה פ אם באו עדים והעידו שבשעה שנתקיים בפניהם נז לא היו במעמד אחד נח אלא כל אחד קבל עדות בפני עצמו (סא) פסול: נט (סב) ואין הדיינים עצמן נאמנים לומר שלא היו ביחד ושעשו שלא כדין (תשובת רמב"ן סי' כ"ד) ס (סג) צ ויש מי שמכשיר:

כו ק שלשה שישבו לקיים את השטר ובאו שני עדים וערערו על אחד מהן שהוא גזלן וכיוצא בו ובאו

ד"מ י"ב) : נה משחתמו אין מעידין כו' דבעינן לפחות שקודם חתימתן יהיו שוין שלשתן בהכשר' ומצטרפין יחד להיות ב"ד שלם לקיו' ולכתוב: נו ומותר לכתו' הקיום בשטר כו' לאע"ג דכותבין בהקיום במותב תלתא הוינא ואשתמודענ' דלא הוי חתימת ידייהו ומחזי כשיקר' דהרי בשעה שכתבוהו לא ידעו שלשתן ס"ל להרי"ף והרמב"ם דלאיתחזי כשיקרא לא חיישי' בכה"ג כיון דאחר שיודע גם להשלישי ויחתום עמהן לא יהא מחזי עוד כשיקרא והיש חולקים ס"ל דגם בכה"ג חיישינן למיחזי כשיקרא כיון להוה מעשה ב"ד ועיין בהג"ה עוד מזה: נז לא היו במעמד א' כו' וה"ה דמ"ש בסעיף שלפני זה בשנים שמעידי' בפני השלישי דהת' מיירי דהשני' לא היו צריכין להיות הקיום לפניהן שמיירי שמכירין החתימו' מעצמן וגם אח"כ כשהעידו בפני ג' ה"ל כאלו קבלו שלשתן העדו' יחד וכמ"ש שם: נח אלא כל אחד קבל עדו' בפני עצמו פסול כו' אבל [ ] מ"מ כשחותמין א"צ להיות ביחד שם ד"מ כ"ח : נט ואין הדיינים עצמן נאמנים משום דא"כ עשו מתחלה שלא כדין ואין אדם משים עצמו רשע : ס ויש מי שמכשיר [ ] וכתב ב"י דלדעתו צריך לכתוב בקיום במותב תלת' הוינא כל הנפק שטרא קדמנ' ואשתמודע' לנא דדא היא חתימ' ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי כי היכי שלא היו ביחד פשהעידו לפניהן על חתימת העדים מ"מ צריכים להיות ביחד להודיע

וכתב בסמ"ע בהג"ה וה"ה עד החתום על השטר יכול להיות דיין לקבל עדות על עד השני שחתום עמו בשטר ורשב"א כתוב' סי' תתקס"ט ד"מ י"ב עכ"ל ולעיל סי' ז' מחודש ו' כתב הכ"י וד"מ וז"ל כתב ר' ירוחם (בריש ספר משרים) שעד החתום בשטר אינו דן כתותו שטר וכ"כ בעל העיטו' בשם רב אלפס' והרשב"א כתב בתשובה שיש לדון ולהכשיר אפי' עד החתום בשטר להיות דיין והיא בתשובה להרמב"ן ז"ל סי' קי"ב עכ"ל משמע מדבריהם דר' ירוחם וב"י בשם רב אלפס פליגי עם הרשב"א וכאמת נראה דלא פליגי דר' ירוחם מיירי שאינו דן בתותו שטר על המלוה שבו והרשב"א מיירי שיכול להיות דיין בקיו' השט' לבד וכדאמרינן בש"ס דעד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן אבל בענין השטר עצמו פשיט' דגם הרשב"א מודה וכן הביא הב"י גופיה שם בסי' ז' מחו' ט' תשו' הרשב"א כעד שחתום בלוואה אינו רשאי להיות דיין על הלוואה ההיא והיא בתשובת הרשב"א דפוס סי' אלף קי"ג וזה ברור : (נח) משחתמו אין מעידין בפניו · לא הן ולא אחרים וכמ"ש לקמן ס"ק ס"ט בשם הר"ן ומביאו ב"י וכ"כ הבעל העיטור דף ל"ד ריש ע"ד משחתמו אין מעידי' בפניהם אפי' אחרי' דאלו במותב תלתא הוו כתבין ע"כ ואע"ג דלמיחזי כשקרא לא חיישי' מ"מ הכא שקר גמור הוא שבשעה שחתמו ונתקיים השטר לא היו ב"ד שלשה נמצא שנתקיים שלא כדין:

וראיתי בש"ג פ"ב דכתובות דף תע"ו ע"ב וז"ל ומזה אומר שאחר שכתבו השני' קיום וחתמו אינן יכולי' להעיד בפני הג' שיחתום עמהם ואני אומר שאף לאחר שכתבו וחתמו מעידים בפני ג' וחותם עמהם ככ"ה וכך היה שטת ר"ת ז"ל וכן יכולים הדיינים לכתוב הקיום ולחתום בו אפי' עד שלא יעידו בפניהם ובלבד שלא יבא מתחת ידם עד שיעידו בפניהם כמנהג בקונט' הראיות עכ"ל ויש בסוף דבריו נכון הוא כיון דקי"ל למיחזי כשקרא לא חיישי' והיו במותב תלתא בשעת החתימה וע"ל סי' ל"ט ס"ג ס"ק ל"ה אבל מ"ש בתחלה ואני אומר כו' לא נהירא לי שהוא נגד כל הפוסקים ומשמעות הש"ס וגם מ"ש וכך היה שטת ר"ת לא ידענא מנ"ל הא ואולי מיירי שחתמו כל השלשתן אחר ביחד דלא נימא כיון שכבר חתמו שוב לא יועיל חתימתן לעולם משום דכותבים הן כיון שכבר חתמו והיינו שכתב וכך היה שטת ר"ת דלקמן סעי' כ"ו ס"ק ס"ה דלא ס"ל כפירש"י דכותבים כיון שכבר חתמו וכו' ע"ש :
(נט) ומותר לכתוב כו' אלא החתימה · לכאורה משמע דר"ל שאסור לכתוב ולחתום הקיום קודם שנתקיים השטר משו' דבחתימ' חיישי' למיחזי כשקרא אבל באמת זה אינו דכבר הוכחתי לעיל סי' ל"ט ס"ג ס"ק ל"ה דאפי' בחתימה לא חיישי' למיחזי כשקרא וכ"כ בסמוך ס"ק ס"ז בשם הש"ג דיכולי' הדיינים לכתוב ולחתום הקיום עד שלא יעידו בפניהם והא דאמרי' בש"ס ופוסקים משחתמו אין מעידים בפניו וחותם היינו משום דבשעת חתימה לא היו שלשתן יחד וא"כ הקיום היה שלא כדין וכן מוכח מדברי הר"ן להדיא שכתב וז"ל משחתמו אין מעידים בפניו וחותם לא הם ולא אחרים משום דחתימה קמייתא בשקרא הוי דלא הוו ידעי לה ומכיון שחתמו ולא נצטרף השלישי עמהם שוב אינו יכול להצטרף דמשחתמו כתבטל מעמד הראשון ובשעת חתימה לא היו במעמד ג' שהם בית דין שהשלישי לא היה ראוי להצטרף עמהם כיון שלא היה מכיר בחתימת ידי העדים עכ"ל אלא נראה דמ"ש הרמב"ם והמחבר ומותר לכתוב כו' שאין הכתיבה עיקר אלא החתימה אתי לאפוקי שלא יקבלו שנים עדות ויחתמו ושוב יעידו בפני הג' ויחתום דהוו לא מהני אף איעידו אח"כ בפני שלשתן יחד דחתימה קמייתא בשקרא הוי ובשעת חתימה לא היו במעמד שלשתן וכיון שחתמו ולא נצטרף שוב א"א להצטרף וכמ"ש הר"ן אבל כשכתבו ולא חתמו אף שלא היו רק שנים בשעת הכתיבה מותר כשיעידו אח"כ בפני שלשתן יחד שאין הכתיבה עיקר אלא החתימה ואף שפי' זה דוחק קצת בלשון הרמב"ם והמחבר מ"מ כן מוכח בש"ס וכן נראה עיקר לדינא: (ס) ויש חולקין ול"נ עיקר בש"ס כסברא הראשונה שהיא סברת הרי"ף והרמב"ם וכ"פ הרשב"א בתשובה פ' כל הנט וכ"כ בסמ"ג עשין ק"ט דף ק"ך ע"ג והגה"מ פ"ו מה' עדות וכ"כ בעל העיטור דף ל"ד ע"ד וכן נראה דעת הר"ן וכן פסק הריטב"א וכן דעת ר"ת וי"ש הרא"ש דהא דקאמר בש"ס ולית' היינו דלית' להך פירכ' דפריך לרב ביבי מר' פפי הוא דוחק גדול וכפר' כפ' כל הגט דפריך סתמ' דש"ס גופי' אבי לא הל"ל וליתא לא הל"ל שאני הכ' מדרב נחמן כו' ועוד דעיקר התירוץ דלית' להך פריכ' משו' דשאני שטרו' מקיום ספר מן הספר וגם שאר התירוצים בתוספות דחוקים הם אלא נראה עיקר דהא דקאמר בש"ס וליתא היינו דליתא לדרב פפי כלל והא דפריך מיני' בפ' ב' דכתובות היינו כמ"ש התוספו' שם בשם ר"ת שתירץ שדרך הש"ס להקשות אפי' מדבר דלא הוי הלכתא הכי וכן הביא בתשובת רשב"א סי' אלף ר"ל כמה סוגיו' בש"ס דפריך מדבר דלא הוי הלכתא הכי ע"ש וכ"כ הריטב"א שם וז"ל והא אמר רב פפי משמיה דרבא כו' ואע"ג דליתא לדרב פפי דהא אדחי' לקמן בפ' הכותב וכן בפ' כל הגט גבי הכותב טופסי שטרות ומשמע התם דלידחי לה לגמרי ואפי' לכתחלה לא חיישינן לה הכא לא פרכינן מינה לרב אלא דקשיא לן הא דרב להדיא פליגי עליה ותיב' אפשר דרבא פליג עליה דרב ופרקינן לי' לאמירה דלא פליגי דרב עליה דרבא מיהת וזה ברור ודכותה בש"ס טובא ויש דוחין דלא אדחי' דרב פפי אלא בדיעבד ואחרים אומרים דלא אידחי אלא כדבר שאינו מעשה ב"ד כגון טופסי שטרות אבל לענין מעשה ב"ד חיישי' לה לכתחלה וליתא דכיון דש"ס קאמר ליתא לדרב פפי משמע דליתא כלל ועוד דהא דפ' הכותב לכתחלה הוא וכמילתא דבי דיב' הוא ואפ"ה לא חשו לדרב פפי עכ"ל ואע"ג דבפ' כל הגט כתבו התוס' דיש ספרים דלא גרסי' וליתא לדרב פפי ולית' כו' והך דפ' הכותב שאני שכותבים שכשבעה כמו שפסקו לה כו' מ"מ נראה עיקר כדאמרן: (סא) פסול הקיום · אבל השטר כשר וכן הוא בתשובת רמב"ן שם וע"ל סעי' כ"ח ס"ק ס"ז: (סב) ואין הדיינים עצמם נאמנים כו' אפי' אין כתב ידם יוצא ממ"א כו' מטע' כיון דעולה הוא לא מהי מגו כפסיייהו דסיעי וכן הוא בתשובת רמב"ן שם: (סג) ויש מי שמכשיר הוא סברת הרא"ש וטור שדקדק שא"צ להעיד על חתימ' העדים בפני כל שלשתן יחד דלא פסלינן הכא אלא משום שחתמו שקר ול"נ כסברא הראשונ' דא"כ למה קאמ' בש"ס ופוסקי' בכל דוכתי במותב תלת' כחד' הוינ' וגם אמרי' בש"ס ופוסקי' בכמה מקומו' שלשה שישבו לקיו' השטר כו' משמע דקיו' השטר הוי כמעש' ב"ד שצריך שלשתן יחד וכן משמ' בכמה דוכתי בש"ס ופוסקי' דצריך בקיום שטרות שלשה כמו נבי דין דבעינ' שיהיו כולם ביחד וכן מוכח להדי' ממ"ש הר"ן פ"ב דכתובו' בשם הרא"ה דעיקר קושיא דר' זירא הוא דכיון דלא חתימי ביה אלא תרי צריך לכתוב במותב תלתא דאילו חתימי בי' תלתא לא הוי צריך למיכתב במותב תלתא כחדא הוינא דכיון דכולהו חתימי לא חיישי' דלאו במותב חד קוו עכ"ל ומביאו ב"י מחו' כ"ג וכ"כ הריב"ש סי' ש"ק בשם הרא"ה אלמא אי לאו במותב חד הוו מיפסל וכן משמע עוד בריב"ש סי' שפ"ב ות"י"ג ושאר פוסקים והכי מוכח נמי לקמן סעיף כ"ו מהדין שנתבאר שם דלאח' שחתמו אינו חותם עמהם שכבר נתבטל צירופי הראשון לפי' הרי"ף ור"ת ובייעתם אלמא דבעינן שיתוועדו כולם יחד ואף שכתבתי לקמן סעי' כ"ו ס"ק ס"ה דהעיקר כש"ס כפירש"י ולא כפי' ר"ת והרי"ף מ"מ בזה דבריה' אמת וכן הרא"ש וטו' גופייהו כתבו שם בדבריהם ומה שדקדק הרא"ש דלא פסלינ' הכא אלא משום שכתבו שקר אינו דקדוק דכיון ששנים מכירים ומעידים בפני הג' ועל פעשה דיין וה"ל כאלו הועד לפני כולם א"כ הרי הוא הועד בפני שלשתן יחד וא"דכא כשחתמו השנים פסול משום דבעינן שיהיו שלשתן

אפי' בשעה שמעידין בפני' דיינים וכתב הרשב"א בפי' תתקס"ט להכשיר עד החתום בשטר להיות דיין בקיום עד השני שחתום עמו ומ"ש ס נ' ושם ספ"ו וכ"כ הרי"ף בפ"ב דכתובות מהא דאמרי' שם דף פה ע"א דליתא לרב פפי וכ"כ התוספות בשם ר"ת אהא דרב פפי שם דף כא ע"ב ע שם בתוס' בשם י"מ דבשאר שטרות ליתא אבל במסרתא שהוא מעשה ב"ד לכ"ע חיישינן וכ"כ הרא"ש והטור בשם כא פ תשובת הרמב"ן סימן כ"ח לפי שקבלת עדות צריך ב"ד מש"כ צ טור סכ"ח וכ"כ הרא"ש מהא דאמרי' ש"מ דיינים שאין מכירין וכו' שם בכתובות וכתב הב"י מ"מ כ"ל שצריכין להמצא שלשתן יחד ולכתוב במותב ג' הוינא כדאתי הנפק שטר' דכא לקדמנא וכו' ק לשון הרמב"ם שם מתימרא דר' אבא א"ר הונא אמר רב וכו' שם דף כא ע"ב

סא (סד) ובאו שנים אחרים והעידו סב (סה) ישחזר בתשובה אם עד שלא חתמו העידו שחזר הרי זה חותם עמהם סג שהרי שלשה היו ואם אחר שחתמו העידו עליו שחזר בתשובה (סו) אינו חותם עמהם שהרי הוא כמו שאינו בעת חתימת העדים:

כז במה ד"א כשערערו עליו בעבירה אבל אם ערערו עליו בפגם משפחה כגון שאמרו אמו לא נשתחררה ועבד הוא או לא נתגיירו ועכו"ם הוא ונודע אחר שחתמו השנים שאין במשפחתו פגם ושהוא כשר הרי זה חותם עמהם סד שזה גלוי דבר הוא שהיה מקודם:

כח יכתבו קיום (סז) ונמצא אחד מדייני קיום פסול (סח) יחתמו אחר קיום סה והשטר נשאר בכשרותו:

שלשה

שפתי כהן

בתוצאת א' וכבר חתמו בלא הגליוני וכמ"ש לעיל ס"ק כ"ח בשם הר"ן: (סד) וכלו ב' אחרים. ק"ה הם עצמם כשמנים אף לפירש"י דלא מיקרי כונעים כל זמן שלא חתמו אלא דבקנו אחרים משום כיפה דאפילו אחרים אינו מועיל · (סה) שחזר בתשובה · אבל אם העידו שלא גזל כ"ל תרי ותרי ופסול מספק עוד והיינו משום דלהוציא ממון אמרינן אוקי ממונא בחזקתו וכ"כ הרמב"ם והטור לעיל סי' ל"ד סעיף כ"ח: (סו) אינו חותם עמהם [illegible]

מאירת עינים

להודיע זה לזה שגזלן יודעין שהוא חתימת ידו עדי' עכ"ל ד"א כ"ח: סא וכלו שכיב אחרי' עפ"ל שם כתבתי [illegible] דה"ה הם עצמם כשמנים להעיד קודם שחתמו על שטרים שעשה תשובה ונקט אחרים משום סיפ' וק"ל: סב שחזר בתשובה אבל אם העידו שלא גזל כ"ל תרי ותרי ופסול מספק עוד כס"ח ועל"ר: סג שהרי שלשה היו כיון דנתכשר קודם שחתמו שום א' מהן הרי כל הג' חוזרים להיות ראויית לכ"ל כבתחלה וכאלו לא נתבטל ועד הראשון [illegible]

[illegible]

כט כ שלשה שישבו לקיים את השטר (סט) ומת אחד מהם (ע) צריכין לכתוב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי כדי שלא יאמר הרואה סו ב"ד של שנים קיימוהו. סז (עא) ג אפי' היה כתוב בו בבית דין יאמר שמא דימו ששנים בית דין הם (עב) ד ואם יש בו סח (עג) משמעו' שהיו שלשה אינו צריך ה וי"א שאם לא כתבו וחד ליתוהי כשר (עד) ו ושכל מקום לכולי עלמא אם כתב בי דינ' ובמותב תלתא תו לא צריך וחותמים שנים מהם ודיו:

הגה ואם כל השלשה חתומי' אין צריך לכתוב במותב תלת הוינא (ב"י פ' ג"פ וריב"ש סי' תיג וס"ה ורשב"א סי' אלף קנ"ג ור"ן פ"ב דכתובות) סט ואפילו אין כתוב בו רק שטר זה נתקיים כראוי די בכך (תשובת רמב"ן סימן כ"א):

ל ז אפילו כשלא מת אחד מהם נוהגין לכתוב וחד ליתוהי ע (עה) כדי להקל מעליהם שלא יחתמו בו אלא שנים:

הגה עא אם כתב בהנפק* במותב תלתא וכו' וחתומי' בו ג' (עו) ונמצא אחד מהן קרוב או פסול יש לומר דכשר דתלינן דג' אחרים ישבו ולא חתמו מהן רק ב' והג' הקרוב או הפסול חתם אחר כך (ריב"ש סימן תי"ו) כמו שנתבאר לעיל סימן מ"ה סעיף י"ב לענין שאר שטרות עב (עז) וי"א דפסול (הרא"ש כ"פ סימן ד') קיום

כפסול השטר מחמת חתימת הפסול שחתם כבר על הקיום:
סו ב"ד של שנים קיימוהו וא"צ"ג דכתב לפני חתימו' במותב תלתא הוינא אי לא כתב נמי וחד ליתוהי יאמרו מתחלה הסכימו ליקח שלישי עמהן לרווחא דמילת' ולא נזדמן, להו שלישי וקיימוהו בשני' ויאמר הרואה שבשני לקיים השטר בשני' אשר"י:
סז אפילו היה כתוב בו בב"ד פי' דכתב במותב ב"ד הוינ' לחוד אבל אם כתב במותב תלתא בי דינ' הוינא כו' מסיק המחבר אחר זה דבשר דכולי האי לא חשדינן להו:
סח משמעות שהיו שלשה וז"ל הרמב"ם והביאו הטור וקשים בו משמעו' שמובי' מתוכו שהיו שלש' כגון ואמר לנו פלוני ואמרינן ליה תו לא צריך עכ"ל וכ"ל דאפי' אם אותו פלוני אינו מוחק' וגם לא זכרו שאמר להן לקיים מ"מ מדמוכח מיניה שהיה או שלישי ולפני זה כתב במותב ב"ד או במותב תלת' הוינ' לא אתי הרואה למיחשד להו וה"ט בגמרא ואמר לנו רבנ' אשי ל"ד קאמר וכמ"ש בפרישה בכ"ל ולא כת"ש ° בע"ש ו"ל * ואם יש בו משמעות אחר שהיו שלשה כגון שכתב בו פלוני זה והוא מוחק' לרבי' אמר לנו בקיו' השט' או שנעשה זה בפניו שוב א"צ וחד ליתוהי דודאי הוא לא טעה לומר ששנים נקראו ב"ד עכ"ל הרי שהצריך להיות אותו השלישי מומחה ואמ"ל לקיים ולא נהירא כי דוקא כש"י אפירושו כ"כ והוא פירשו בע"א שכתב שהזכירו שהי' הענין בפני מומח' כו' ר"ל שאותו השלישי ודאי לא היה עמהן בקיו' אלא מלכנס' לפניו אמרו' ודאי הקיו' (נעשה) בהכש' דכוה ודאי בעינן שיהי' בו מומחה דלא טעה כו' אבל לפי הרמב"ם א"צ לזה וכמ"ש ג"כ לעיל סי' ל"ט ע"ש וכן בפרישה ודו"ק: סט ואפי' אין כתוב בו רק שטר זה כו' ומשמע שם בתשובת הרמב"ן סי' כ"א דחתימת שלשתן בעינן ודלפני זה קאי וכן הביאו הב"י ע"ש: ע כדי להקל מעליהן כו' פי' כשהיו מתחלה ג' יחד וקבלו העדים בשלשה וא"כ הלך א' מהן ולא חתמו אלא השנים א"כ להדר אחר שלישי קודם שיכתבו האשרת' ושיחתו' גם הוא אלא כותבין האשרת' וכותבין בה וחד ליתוהי (וה"ה אי כתב תרי מנו תלתא ג"כ שני ב"י) וכני בחתימת השנים כיון שנתקבל העדות בשלשה:
עא אם כתב בהנפק פי' בקיום הב"ד היו רגילין לכתוב קדמנ' נפק שטר זה וע"ש זה נקרא הקיום הנפק וע"ל סי' מ"ה ס"ז: עב וי"א דפסול פי' הקיום פסול אבל השטר כשר

אלא צריך יחתמו אותו או שמא יסמכו עליו ולא ידעו שהוא פסול וא"כ אם הוא כענין שאינו יכול לחתמו כגון שהוא נכתב על גבי השטר מלבד השני כנגד הכתב וכה"ג אין צריך לחתמו ואי משו' שיסמכו על הקיום אפשר לתקנו שיעבור שריטות על דיו על הקיו' או כה"ג דלא חיישי' להא שיסמכו על הקיום ועל כל פנים אינו כפסול השט' אף שלא נתתך הקיום וכן כתוב בתשו' להרמב"ן ס"ס כ"א וז"ל ובכדון שלפנינו גם כן אף על פי שלא נעשה הקיום כהוגן לפי שקבלו עדות שלא במעמד שלשתן הקיו' הוא שבפסול בכך וכלו אינו אבל השטר שבכר נכשר אינו פסול ואף על פי (שאפשר כ"ל) שיסמכו בית דין הבא אחריהם על אותו קיום אפי' הכי אינו כפסול השטר בכך שלא אמרו חכמים מוזיף מתוכו פסול אלא בכגון שטר שעדיו פסולים עד כאן לשונו מיהו נראה דלכתחלה יש לתקנו ולהעביר שריטות על הקיום וכמו שכתבתי דכל כמה דאפשר לתקוני עדיפא שבדיכין כן נראה לי: (סט) ומת א' מהם כו' והוא הדין אם הוא חתימת ידו ואינו בנמצא שיחתום וכמו שכתב המחבר בסעי' שאח"ז וכן משמע בפוסקים: (ע) צריכים לכתוב כו' להריב"ש סי' שפ"ב והרב לעיל סעיף ז' בהגהו' דיכולי' להעיד עדות הקיום מפי כתב נראה לומר דהא דצריכי' הכא לכתוב במותב תלתא כו' היינו כדי שיהי' השטר מקוים קיום בית דין אבל מכל מקום העדאת עדים מ"מ איכא דאף על גב דכתוב בלשון אמורה שישבו להיות בית דין מכל מקום שנים נהי דבית דין לא הוי עדים מיהא הוי והיינו במקום דשייך העדאת עדים כגון שכתבו שמכירים החתימות או שבפניהם חתמו או שבפניהם נתקיים השטר ואף אם כתוב בקיום בפנינו העידו פ' ופ' על חתימתן כיון דאין כאן ג' אלא ב' אינן יכולים לקבל עדות וה"ל עד מפי עד וכמו שכתב הנמוקי יוסף פ' חזקת הבתים ומביאו בית יוסף וד"מ לעיל ריש סי' זה וכן כתב לשכ"ם בפ' חזק' הבתים דף מ' ע"א ע"ש וכן הרב וסמ"ע לעיל סעיף ד' ס"ק ז' בסמ"ע דלאם קיימו בשני' אינו כלום דה"ל עד מפי עד וא"כ בטל לגמרי דאפי' העדאת עדים לא הוי עוד כ"מ כין קיו' ב"ד להעדא' עדי' לענין מ"ש לעיל סעי' ט"ז ס"ק מ"ה בשם הר"ן והרא"ה והריטב"א ומהרל"מ דצד ודיין מצטרפי' ועוד כ"מ לענין שיחיד מומחה או אם קבלו א' שיהיה כיחיד ממוח' שיכול לדון לבדו על שטר שנתקיי' בב"ד כשמכו' הקיו' אבל אין יכול לדון לבדו כשמכירי' העדאת עדים דלענין קבלת עדות לא מהני יחיד מומחה וכא"ש לעיל סי' ג' ס"ק ח' וסי' זה סעיף ד' ס"ק ח' רק בעינן שלשה עוד איכא כפקותא אחריתי וגם נראה דהיכא דלא הוי רק העדאת עדים וצריך עוד ב"ד לקבל עדותם מתוך כתבם זה וכמו שכתבתי לעיל סעיף ז' ס"ק ט"ו בעינן שיהיו העדים קיים בשעה שמקבלים הבית דין עדותם מתוך כתבם דבעינן שיהיו ראויי' להגיד בפה בשעת קבלת העדות כן כ"ל ודוק: (עא) אפילו היה כתוב בו בבית דין כו' וכתב הריב"ש סימן תי"ג נראה דהשתא כבר מפורסם לכל דאין בית דין פחות מג' וכל דכתיב בי דינא תו לא צריך ומביאו ד"מ ובית יוסף מקודם ב"ד וא"מ נראה דהכל לפי מה שהן התלמידים: (עב) ואם יש בו משמעות שהיו שלשה כגון ואמר לנו פלוני ומכירי' אותו פלוני שאינו קרוב או פסול דאל"כ הא כתב המחבר מיד אחר כך וים אומרים כו' משמע דים פסלי אם לא כתב וחד ליתוהי אף על גב דכתיב ביה במותב תלתא והוא הרי"בש סי' תי"ג בשם הרמ"ה ומביאו בית יוסף דכת' וצריך לכתוב וחד ליתוהי משום דלא ניחוש שהיו שלשה אלא שהאחד היה פסול או קרוב ומפני זה לא חתם עמהם כדי שלא יתברר ויתגלה פסולו אבל אי כתבי בי דינא כשרים משמע אלא דליכא למיחש אי ס"ל כשמואל אבל אי כתיב בי דינא ובמותב תלתא או לא צריך וחד ליתוהי עכ"ל וא"כ לסברת הרמ"ה מה בכך שיש בו משמעות שהיו שלשה הלא כשכתוב בו במותב תלתא אין לך משמעו' גדול מזה שהיו שלשה וא"פ"ה צריך וחד ליתוהי משום דשמא קרוב או פסול היה וא"כ ה"ה הכא אלא ודאי מיירי בדפי' ודוק: (עג) משמעות שהיו שלשה כו' כגון ואמר לנו פלוני כו' ובע"ש כתב ואם יש בו משמעות אחר שהיו שלשה כגון שכתוב פלוני זה והוא מומחה לרבים אמר לנו שנשב או שנעשה זה בפניו שוב אינו צריך וחד ליתוהי דודאי הוא לא טעה לומר ששנים נקראו ב"ד ע"כ ובסמ"ע ס"ק ס"ח השיג עליו דלהרמב"ם א"צ שהשלישי יהא מומחה ולפע"ד אין כאן השגה דהע"ש ר"ל שרש"י חולק על פי' הרמב"ם ונראין דברי רש"י בטעמם בש"ס וע"כ כתב דבריו ע"פ פירש"י ואפשר גם הרמב"ם מודה לרש"י לדינא אלא דהרמב"ם מיירי כשאותו פ' הוא א' מן הג' ורש"י והע"ש מיירי אפילו הוא אינו מן הג': (עד) וי"א לכ"ע כו' בי דינא ובמותב תלתא תו לא צריך דהא כתיב במותב תלתא וא"כ ג' הוו וליכא למיחש שמא חד קרוב או פסול היה דבי דינא כשרים משמע: (עה) כדי להקל מעליהם כו' כשרוצים שלא לחתום הקיום והג' אינו כמצא: (עו) ונמצא א' מהן קרוב או פסול כו' נ"ל הריב"ש כשר דתלינן שזה הקרוב חתם מעצמו לבסוף או שהניחו ביום וחתם למעלה כו' ומביאו ב"י מחו' כ"ו ונראה דהריב"ש לטעמו אזיל דהסכים שם בסי' תי"ג ובסי' תע"ו להרמב"ן דכיון כמצא קרוב או פסול חתום בתחלה או בסוף תלינן שחתם אח"כ מעצמו אבל לא"ש הרב בסי' מ"ה סעי' י"ב בהג"ה וכן העליתי שם דהעיקר דאינו כשר א"א"כ חתום הפסול בתחלה דאז אמרי' הראשונים רוותא שבקי למאן דקשים מכייהו וחתם זה מעצמו כדי להשלים המילוי משא"כ בחתום לבסוף א"כ כ"ה הכא ונראה שלזה כיון הרב כאן בהג"ה במ"ש והג' הקרוב או הפסול חתם אח"כ כמו שנתבאר לעיל סי' מ"ה סעי' י"ב לענין שאר שטרות ר"ל דדוקא בחתום בתחלה אמרי' הכי כמו בשאר שטרות: (עז) וי"א דפסול דעת הרב דהרא"ש בתשובה כלל פ' סי' ד' חולק על הריב"ש וכ"כ בד"מ על דברי הריב"ש אבל בתשובת הרא"ש כלל פ' סי' ד' משמע דהקיום פסול אם קרוב חתום כו' ע"ש עכ"ל ולפע"ד להרא"ש אינו

ב ב"ן ז' הריב"ש שם ממימרא דר' אבהו דמן עבו שם
ג שם בגמרא
ד מסקנת הגמ' שם
ה כ"כ התו' שם והרא"ש שם בפסקיו והר"ן והריטב"א בשם הר"א"ה מפ"כב
ו ריב"ש בשם הר"מה מפ"כב *ובפי' תי"ג כתב דהשתא כבר מפורסם לכל דאין ב"ד פחות מג' וכל דכתב בי דינא תו לא צריך
ז ב"ז שם בכ"י
ז שם מפ"כה דאיתו לרבותי וכו' (** בקיום הב"ד היו רגילים לכתוב קדמנא נפק שטר זה סמ"ע)

לא ט קיום ב"ד צריך שיהיה סמוך לכתב ידי העדים או (פא) סמוך לצד השטר (פב) או מאחוריו עד (פג) ° כנגד הכתב עה (פד) (ולכן אם הגייר קצר למטה יכתוב הקיום מן הצד או מאחוריו) (רמ"כם והמגיד פכ"ו מהל' מלוה) ואם היה בין הקיום והשטר ען ריוח ט שטה אחרת ושני אוירים (פה) פסול הקיום לבדו שמא יחתוך השטר שנתקיים ויזייף באותה שטה ען שטר ושני עדים ונמצא הקיום על שטר מזויף:

לב הרחיק הקיום מהשטר שטה א או ב' שיטין או יותר י ומילא כל הריות עח (פו) כשריטות דיו כשר שהרי אינו יכול לזייף עט ל ואין חוששין (פז) לב"ד שקיימו קיום על השריטות

קולך כלל דמיירי כשרוע שלא היה שלישי אחר רק אלו הג' שחתומים בו וע"ש בתשובת הרא"ש ותרלה שכן הוא ולא הזכיר שם כלל דלא תליא בג' אחרים היו כן כ"ל ברור: (עח) קיום שכתבו אנקתו סהדי כשר כו' בלשון הריב"ש לא המליץ דין זה רק שכתב שיש לומר כן ע"ש שכדד נדבר לכאן ולכאן ובאמת נ"ע לדינא כיון דכתיב אנקנא סהדי היאך כאמר שכוונתם שהיו עדים ודייני' כאחד א"כ לא ה"ל לכתוב כלל אנן סהדי או ה"ל לכתו' אנן סהדי ודייני: (עט) כשר היינו כשכתבו אשתודעבנא או אתברר לנא דאז יכול להיות שהיו עדים ודיינים כא' אבל אי כתבו אתברר קדמנא פשיטא דאין לו דין קיום אלא דין עדים כן הוא בריב"ש שם ומביאו ב"י מקודם כ"א: (פ) דהוא"ל ותתומים ג' כו' כתב הסמ"ע ס"ק ע"ג וז"ל בריב"ש סי' שפ"ב כתב הטעם די"ל שהן עצמם הכירו החתימות והרי הם עדים וב"ד דנם זה בכלל לא יהיה גדולה שמועה מראיה וכמ"ש לציל בסמ"ע ס"ק י"ג ולא כמ"ש בע"ש שם וגם כאן עד כאן לשונו ותמהני שהשיג על העיר שושן בזה שהע"ש כתב וז"ל והרי הם עדים וב"ד וכבר אמרנו דבקיום שטרות קי"ל דעד נעשה דיין עכ"ל ובדבריו ממש כתב גם הריב"ש עצמו ומביאו ב"י מקודם כ"א וז"ל וכשנו עדים ודיינים בכת א' דכדלכבן עד נעשה דיין בכת א' כו' עכ"ל וכוונתו דלאו בימא שראו כולם שחתמו ביום כענין דלא תהא שמועה גדולה מראיה וכמ"ש בסמ"ע א"כ איכא עדים כלל ואיך כתבו אנן סהדי אלא ודאי מטום שאפשר שראוהו שחתמו בלילה וכמ"ש בסמ"ע נופי' לציל ס"ק י"ג או שנים הכירו ולא ג' והוצרכו להעיד בפני אנ' וכה"ג כענין שנעשו עדים ודיינים בכת א': (פא) סמוך לצד השטר היינו מן הצד על הגליון וכותבין בו שכותבים הקיום על הגליון כלרכו ושהעדים חתומים בו בשטר למטה ברחבו או שעושין שריטות בצד השני של הגליון מאחוריו דאל"כ יש לחוש שיחתוך הקיום ויעשה שטר אחר עם אותן עדים בצד שני של הגליון שהיה מן הצד ויכתוב אחר חתימת העדים אנקתו דייני דחתימי מעבר לדף מקיימים שטרא דנא דכתוב מאחוריו: (פב) או מאחוריו נראה שצריך שיכתבו הב"ד שהקיום הוא מאחוריו או שלא יתחילו הקיום כראש הגייר מאחוריו רק אחר ריוח שטה אחת דאל"כ קיום מאחוריו פסול דיש לחוש שמא קיימו שטר דעלמא למטה כפשוטו ויחתוך השטר וכתב שטר אחר מאחוריו ובשהקיום הוא רחוק מראש הגייר אין לחוש לכך דא"כ היה בין הקיום ובין העדים ריוח שטה א' וזה פסול וא"כ ודאי דהדייני' לא הוה עבדי הכי: (פג) כנגד הכתב פי' לאפוקי על הגליון אלא דוקא כנגד הכתב שבשטר ולאו דוקא נגד העדים עכ"ל סמ"ע ולא אתא לאפוקי על הגליון לעולם דפשיטא דכשהקיום הוא מאחוריו על הגליון וכותבים בפירוש בקיום אנקתו מקיימים את העדי' החתומים על השטר הוא בשולי השטר שאחרכו כך וכך דמועיל אלא אתא לאפוקי כשקיימו סתם ויכתבו שהם מקיימי' העדים שחתומים מעבר לדף או בעינן כנגד הכתב דאל"כ יש לחוש שיחתוך הקיום עם הגליון ויכתוב שטר אחר עם אותן עדים בצד השני של הגליון וה"ה אם עשו שריטות של דיו בצד השני של גליון מועיל הקיום על הגליון אף שכתוב הקיום סתם על העדים שמעבר לדף כן נ"ל:

(פד) ולכן אם הגייר קצר כו' ולאפוקי הגהות מרדכי סוף ב"ב דכתב דמלפף ביה כיירא וכתב ביה סימן וכ"כ המ"א שם בשם גאון וכתב עליו דא"א לעבות סימן שלא יזייף עכ"ל סמ"ע ובאמת גם מדברי הרב בהג"ה וכד"מ נראה כן אבל לי נראה כדברי הגאון וחלילה לדחות דברי גאון בלי שום ראיה דבבר ידוע שאין לחלוק על הגאון אם לא בראיה ברור' מן הש"ס וכל שכן כאן דהבעל העיטור' והגהות מרדכי הביאו דברי הגאון לפסק הלכה וכן ר' ירוחם סוף נתיב ב' הביא דברי כ"ה בשם גאון לפסק הלכה ומה שכתב המגיד משנה ומביאו בית יוסף ודברי הרמב"ם עיקר לפי עניות דעתי נראה דאף הרמב"ם מודה להגאון אלא דהרמב"ם מיירי בשום חלק מאחוריו אם כן פשיטא דעדיף טפי לכתוב הקיום מאחוריו והגאון מיירי היכא דליכא חלק בגייר כלל כגון שהגייר כתו' מכל לדדיו פנים ואחור או מלפף ביה כיירא וכתב בקיום סימן מובהק ופי' מובהק הוא כמו שכתב המ"מ דהיינו שיכתבו הדיינים מתחימת ידיהם איזה דבר בגוף השטר ויכתבו בקיום שאותן עדי' שחתומים על השטר שכתב איזה דבר כזה בגוף השטר הם מקויימים ואם יזייף בדמה כתיבה לכתיבה ולא תדמ' אבל כל שאר הסימנים הרי הן יכולים להזדייף כיון שהשטר והקיום הוא תחת ידו נבוה ודאי דברי הגאון ברורים בטעמן ונעיקר: (פה) פסול נראה היינו דוקא כשהקיום כתוב בסתם אבל אם כתוב בקיום שהעדים חתומים זה תחת זה כשר הקיום: עיין בתשובת מבי"ט ח"א סימן מ' ריש דף ו' ועמ"ש לקמן סימן ק"ו: (פו) שריטות דיו כו' ל' ה' המגיד ושריטות אלו הוא פי' לטיוטא ויפה כיון שאין לפרש שמלא כל החלק דיו שא"כ יש לחוש שמא שטר אחר היה שם וקיימוהו והוא כתב על גבי שטר זה ומלא אף בדיו וכן פרשו ז"ל עכ"ל וכ"כ הרמב"ן בחדושיו וכ"כ התוס' דף קס"ג ע"א וז"ל דמטייט ליה פי' ר"ת בנקודות או שורו' שניכר בחלק מעט וניכר שלא נמחק מעיקרא שאם היה שם נמחק או לא ואפ"ה מכש' לשטר' א"כ יטשטש כל השטר לגמרי וגם העדים שלמטה ויכתוב שטר בגליון של מעלה ויזייף העדים והאגרתא של מטה מקויימים עכ"ל וכ"כ בהגה' אשרי ולפעד"נ דוקא לפרש טיוטא שריטות דטיוט' משמע מלא דיו וכן משמע להדיא מפירש"י שכתב דמטייט ליה כלומר ממלאהו בידו כו' אטיוטא חתימי מעידים בפניהו קטי' בדיו ונמחק כדי שלא יחסרו בבעל השטר ע"כ וכ"כ הנמוקי יוסף ומביאו ב"י לעיל סימן מ"ה סעיף ז' ולא קשיא מה שהקשו התוס' וה' המגיד דלא חיישינן שמא ימחוק כל השטר והעדים דלעולם לא חיישינן שמא ימחוק השטר עם העדים דשמא יתברר אח"כ הזיוף ע"י דייני הקיום וכמלא יפסיד שטרו לגמרי שלא יהיה לו שטר בעדים וכמ"ש לקמן ס"ק פ"ח כן כ"ל ברור ונראה דגם הרמב"ם שכתב שריטות של דיו איכו משום קושית התוס' וה' המגיד דהא כתבתי לקמן ס"ק פ"ח דס"ל דלא חיישינן שמחק שטר עם העדים אלא דפוסל מטעם שמא היה כתוב שם דבר של טובה ועל כן הוא מפרש טיוטא שריטות ויהו לפי מה שכתבתי דטיוטא היינו אפילו כולו דיו י"ל דלא היו רגילים לכתוב שום דבר טובה אחר חתימת העדים (דנהי דאם כתוב טובה לאחר חיתום שטרות כשר כמ"ש לקמן סימן ס"ה ס"ק ע"א מיהו לא חיישינן שמא היה שם שובר שבפרע מקצתו או דבר של טובה כיון דלא רגילי איכשי לכתוב אחר חיתום שטרות) וכן מוכח מדברי התוס' וה' המגיד די"ל כן דאל"כ היה להם להוכיח מכח זה דמיירי בשריטות ודו"ק: (פז) ואין חוששין לב"ד שקיימו על השריטות דדוקא בעדי' חוששין לזה משא"כ בדייני קיום דליכא למיחשד לבעל השטר שהיה כתוב שם עליו דבר של טובה דאין רגילים לכתוב טובתו אחר חתימת העדים עכ"ל סמ"ע ודבריו תמוהין דהא אנן בשריטות

עג אנקתו סהדי כשר בריב"ש סי' שפ"ב כתב הטעם די"ל שהן עצמן הכירו החתימות והרי הם עדים וב"ד דנם זה בכלל לא יהיה גדולה שמועה מראי' וכמ"ש לציל כמ"ע בס"ק י"ג ולא כמ"ש ° בע"ש שם וגם כאן * :

עד כנגד הכתב פי' לאפוקי על הגליון אלא דוקא כנגד כתב שבשטר ולאו דוקא נגד העדים: עה ולכן אם הגייר קצר כו' ולאפוקי מרדכי פ' י"ב דכתי' דמלפף ביה כייר' וכתב ביה סימן וכ"כ המ"א שם בשם גאון וכתב עליו דא"א לעבות סימן שלא יזייף: עו ריוח שטה א' כו' דדוקא בעדים החתומים על השטר דהן בעלי בתים דעלמא בהן אמרו דאין רגילין לדקד' ומניחין שיעור' שטה א' ושני אוירין ריוח בין חתימתן להשטר וכמ"ש הטור והמחבר בסי' מ"ה משא"כ בב"ד דצריכין לדקדק: עז שטר ושני עדים ושטר כזה דהוא ועידיו בשטה א' הוא כשר כמ"ש בסימן מ"ה ס"י ע"ש: עח שריטות דיו פי' ונראה חלק בין השריטות אבל לא ימלא כל הריוח דיו כי אוכא למיחש לזיופא שהיה כתוב שטר אחר במקום הטיוטא והוא העביר עליו קולמוס וכתב מלמעלה שטר אחר כ"י בשם הרמב"ם ור"ת ד"מ כ"ט: עט ואין חוששין לב"ד שקיימו קיום על השריטות דדוקא בעדים חוששין לזה כמ"ש הטור והמחבר בסי' מ"ה ס"ו וכמ"ש שם פירושו וטעמו משא"כ בדייני הקיום (דליכא למחשד לבעל השטר שהיה כתוב שם

ח לשון הרמב"ם שם בפ"כו ומימרי' דרב לא שנו וכו' ב"ב דף קסג ע"א
* וכתב ה"ה
* שיכתבו בקיום שהשטר הוא אחורי הקיום וכו'
ט בר' יוחנן שם ע"ב דאמר שטר הבא הוא ועדיו בשטה אחת כשר
י מסקנת הגמ' ממימרא דרב שם ע"א
כ כתב ה"ה הוא פי' לטיוטא הנזכ' שם בגמ' ויפה כיון דא"א שתמלא כל החלק דיו שא"כ יש לחוש שמא שטר אחר היה שם וקיימוהו והוא כתב ע"ג שטר זה ומלאהו בדיו
ל דאין דרכן של בית דין לחתום לקיים שם כאן טיוטא מש"א עדות דמסורה לכל אפי' לע"ה חיישינן בהו (כמ"ש בסי' מ"ה סעיף ל') גמר' ורפ"י שם

טורי זהב

סעיף ל"ב ואין חוששין לב"ד כו' רמב"ם פי' שאין דרכן של ב"ד לחתום ע"ז ולא ידעתי מי הכניס לסמ"ע לפרש בזה דרך רחוק:
סעיף ל"ג

השריטות אלא על גופו של שטר פ (פח) ויש אומרים שחוששין לכך :

לג (פט) שטר הבא הוא ועדיו על המחק והקיום מלמטה על הנייר אין מקיימים אותו מדייני הקיום אלא מעדים של מעלה פא שמא הקיום היה רחוק מהשטר הרבה והירה הריוח מלא שריטות של דיו ונחתך גוף השטר ומחק השריטות וכתב

שם עליו דבר תובה דאין רגילין לכתוב תובתו אחר חתימ' העדים ועפ"ל): פ וי"א שחוששין לכך המחבר לטעמו שבב"י כתב שכן כראה לו מדהשמיט' הרי"ף והרא"ש לשוני' דאתמר בגמרא עלה דרב ובדרישה כתבתי שם דנ"ל דלית בזה שום פלוגת' ע"ש ודו"ק :

פא שמא הקיו' היה רחוק כו' עפ"ל ודרישה שהוכחתי מדהוצרך לכתוב שמא היה הקיום רחוק ולא כתב דבלא"ה פסול מפו' דיש לחוש שמא היה כתוב במקום שטר זה הנכתב על המחיקה שטר ועדים אחרי' ומחקו (דאי לא מחק גם לעדיו פשיט' דפסול כמ"ש הטור והמחבר בס"ס מ"ה סעיף כ"ב ע"ש) וכת' עליו שטר ועדיו והביא הקיום הראשון לקיים זיופו ש"מ דהרמב"ם והמחבר איירי בכאן אפי' היה שטר כתוב על נייר שאינו קלף דא"א למחוק כתבו של שטר ולכתוב עליו כתב שטר אח' דלא יהא ניכר אפ"ה חיישינן שהיה שטר כתוב עליו מלמעלה רחוק מן הקיו' ובינתי' היה מלא שריטו' ושריטו' יכול בקל למחקו ולכתוב במקומו וק"ל עוד כתבתי שם ושוב אחר בשריטות קיימי' דניכר שלא נכתב שום דבר ולפמ"ש ע"ש יש בדבריו ודבריו אלו צריכים להיות כדבריו בס"ק הקודם שהבי"א דברי התוס' הנ"ל וקשיא ליה אמאי פסלינ' משום שמא מחק השטר ולא פסלינא משום שמא היה כתוב דבר של תובה וע"כ כתב דליכ' למחשד כו' אבל גם בזה אין דבריו מוכרחים ונראה דאה"נ דס"ל להתוספות דפסלינ' לשטרא מה"ט אלא דלא מצי לאוכוחי מהא דילמא לא פסלינ' ליה מה"ט משום דדילמא לא רגילים לכתוב תובה אחר חתימות העדים לכך כתבו דאי נימא דלפי' במחק שאינו ניכר כשר א"כ ניחוש שמא מחק כל השטר וכתב על הגליון שלמעלה שטר אחר אלא ודאי מחק שאינו ניכר פסול משום שמא הי"ש דבר של תובה כן נ"ל ודו"ק · ולפמ"ש אפי' ידוע שלא מחק כל השטר וכת' שטר אחר כגון שכתוב בקיום אכתבו כ"ד מקיימי' לחתימת פלוני דחתימי על שטרא דנא דמתקיל מרפס הקלף פסול הקיום דשמא היה כתוב במקום המחק דבר של תובה· כן נרא' לדעת התוס' וה' המגיד והרמב"ם והמחבר ודלא כהפמ"ע · ועיין לפי מש"כ ס"ק פ"א פי' אחר בסוגיא כשר וצ"ע :

(פח) וי"א שחוששים כו' בב"י כתב שכן דעת הרי"ף והרא"ש מדלא הזכירו כלל המשא ומתן הנאמר על דברי רב ובאמת אין זה הכרח כל כך די"ל דס"ל דש"ס לא בעי אלא לפרושי טעמיה דרב וכן מוכח בטור שכתב בסתם ואם הרחיקוהו ומלאוהו טיוטא כשר דכ"ד לא חתימי אטיוטא אלא דהרא"ש כמו ס"ל הכי · גם בכל ספרי הרי"ף שלפנינו איתא כמו להאי משא ומתן דכי דיכא אטיוט' לא חתימי · מיהו בתוספות לאחד שינויא אית' דר' יוחנן פליג על כל דברי הרב וכן הוא בהגה' אשר"י וז"ל ומספקא לר"י אי פליג ר' יוחנן ומסתבר ליה דודאי פליג ואמר דכי דיכא נמי חתימי אטיוטא הלכך שטה א' בין חלקה בין מטויטת פסול דקיימא לן כר' יוחנן עכ"ל וגם ה' המגיד כתב בפ' כ"ו מה' מלוה וז"ל דכ"ע אי מתרע ליה כשר ולא נחלקו בזה והו דעת רבינו ז"ל ומ"מ הנראה מן ההלכות הוא שאין טיוט מועיל לדעת ר' יוחנן ויש לחוש דילמא אטיוטא הוא דחתימי שלא הביאו כלל סוגיא זו וגם הרשב"א ז"ל כתב כדברי רבי יוחנן פסול ואע"ג דמטייט ליה ע"כ ודברי רבינו נראין כטעמן עכ"ל ה' המגיד :

ולענין דינא נ"ל עיקר כדברי הרמב"ם חדא דלאו כימא דפליג ר' יוחנן אדרב ונשוי פלוגתא דתיקה בכדי ועוד שנ"ל בסוגיא זו כפ"ם פי' אחר שלא כפירשב"ם לפי פרשב"ם פי' אמאי דקאמר בש"ס כי דיכא אטיוטא לא חתימי וז"ל כי דיכא אטיוטא אין דרכן לחתום אבל עדים הכל מצוין לחתום ואפילו עמי הארץ עכ"ל וכן מלשון הרמב"ם והמחבר כאן · ולפשטא דש"ס לא משמע הכי מדקאמר כי דיכא אטיוטא לא חתימי דה"ל למימר כי דיכא לא עבדי הכי וגם ל' חתימי הוא מגומגם דהל"ל לא חתמו ועוד קשה בעיני מאד לומר דעדים אטיוטא הוא דחתימי לפי הרמב"ם וסייעתו שפי' שריטות לאיזה צורך חתמו ומה עדות הם מעידים על השריטות וכי היאך יעלה על הדעת לומר שעדים כתבו עדותם על שריטות שאין בו דבר ממש מה שייך עדות או חתימה על זה ואם כן לא היה להם לחתום כלל · וגם לפי מ"ש לעיל ס"ק פ"ה דהעיקר דטיוטא פירושו מלא דיו ופירשב"ם שמעידים שלא יחשדו לבעל השטר וקשה לי מכ"ל שמעידים שלא יחשדו דילמא אדרבא מעידים להפך וגם אמאי פריך בין עדים לשטר כמי מטייט ליה ול"ל לשנויי דאמרי סהדי אטיוטא חתמי שלא יחשדו בעל השטר הא פשיטא דטיוטא בין שטר לעדים פסול דאל"כ כל שטר שכתוב בו תנאי או דבר של תובה בסוף השטר קודם חתימ' העדים יטייטנו בדיו :

לכך נ"ל דה"פ אמרי סהדי אטיוטא הוא דחתימי כלומר סהדי הרי הם כתר הטיוטא חתומים וא"כ יש לומר שחתמו עדותם ג"כ אדבר תובה שהיה כתוב לפניהם (דודאי בטיוטא בסוף השטר אחר חתימת העדים לא חיישינן דילמא דבר של תובה היה שם ומחקו דהא היה מצי נייח ליה וליכא מאן דידע מיניה) ופריך בין עדים לאשרתא כמי אמרי כי דיכא אטיוטא הוא דחתימי ודילמ' כתבו איזה דבר תובה וחתמו עליו (ולא הוי מצי נייח ליה דהיה מפסיד הקיום) ומשני כי דיכא אטיוטא לא חתימי כלומר הרי אינם חותמים מיד אחר הטיוטא רק הם מזכירים קיום השטר ועל הקיום הם חתומים ולא על הטיוטא שהיא קודם הקיום · כן נ"ל פי' הסתיא · וא"כ לפי זה פשיטא דיפה עשו הרי"ף והרא"ש שהשמיטו כל הפלפול הזה משום דאין נפקות' כלל בדיכא כי התרגן לא הביא רק דברים הפשוטים כלאו הכי · ולפי זה אם עשה שריטות בין שטר לעדים כמי כשר ואין להקשות א"כ אמאי פסול בהניח ריוח שתי שטין בין שטר לעדים נשרטיה בשריטות הא לא קשיא דא"כ תיקשי כמי אמאי פסול כמליה בקרובי' או פסולי' או בשורת דברים אלא מאי אית לך למימר דאה"נ אלא דאכן קאמרינ' היכא דלא עביד הכי פסול וא"כ הכא נמי קאמרינ' אי לא עשה שריטות רק הוא חלק או טייטו בדיו פסול מש"כ בדייני' בטייטו בדיו כשר · ואף להמפרשים טיוטא שריטות יש לפרש הא דמשני כי דיכא אטיוטא לא חתימי כלומר הרי הם אינם חותמים אחר השריטות רק הם מזכירים הקיום ולכך השמיטוהו הרי"ף והרא"ש כיון שהש"ס סובר כן לדבר פשוט · ועל כן העיקר בזה כהרמב"ם וכמו שכתבתי :

שוב ראיתי בחדושי הרמב"ן שכתב וז"ל ומי שפירש כי דיכא אטיוטא לא חתימי משום שמזכירים בקיומן על מה מקיימים איני יודע מהו פה שאין בית דין מזכירים אלא חתימת העדים ואם כתבו סתם נתקיים שטר זה בפנינו כשר הוא ולא עוד אלא שהם חותמים אף על פי שלא קראו את השטר ולא ידעו מה כתוב בו כדתניא בפרק שני דייני גזירות הדיינים חותמים אף על פי שלא קראוהו עכ"ל ואני איני יודע מהו פה הרמב"ן דמה בכך שחותמים אף על פי שלא קראוהו מכל מקום כותבים מיד בסמוך לחתימתן שנתקיים שטר זה וא"כ הם מזכירים על מה חתמו שעל מה שכתוב קודם חתימתן חתמו מה שאין כן בעדים שקודם חתימתן לא נכתב שום דבר רק הטיוטא הוא לפני חתימתן ואמרו אטיוטא חתמו :

ולפי זה אם הטיוטא בקיום אחר כתיבת הקיום קודם חתימת הדיינים הקיום פסול משום דאמרי כי דיכא אטיוטא חתמי והיינו דלא מכשירינן בש"ס ופוסקים אלא בהרחק בין עדים לאשרתא ולא בין דיינים לאשרתא: (פט) שטר כו' כל סעיף זה כתבו הטור בשם הרמב"ם ותמה הב"י שהרי ש"ס הוא · ובב"ח דחק מאד לתרץ את זה ע"ש ונ"ל מפו' דיש לדקדק עוד על הרמב"ם גופיה נ"ל לטעם שמא הקיו' רחוק תיפוק לי' אפי' לא הי"שם ריוח שמא מחק כל השט' וכתב אחר במקומו ובסמ"ע ס"ק פ"א כתב בזה דהרמב"ם והמחבר איירי בכאן אפי' היה שטר כתוב על נייר שאינו קלף דא"א למחוק הרבה רק שריטות ולא נהירא דסתם שטר בכל נוני מיירי ועוד דהרמב"ם כתב שם לעיל מוכיח מיד שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר ואם תאמ' מוחק וחוזר ומוחק איכו דומ' מי שמחק פעם אחד לנמחק שני פעמי' ועלה כתב מיד שטר הבא הוא ועדיו על המחק אין מקיימי' אותו מדייני הקיום כו' שמא הקיום היה רחוק כו' ולעיל

טורי זהב

סעיף ל"ג שמא הקיום הי' רחוק וכו' הקשה הסמ"ע אמאי לא אמר שמא הי' למעלה בשטר ומחקו וכתב זה · ונלע"ד לתרץ דא"כ אותן עדים שכבר חתומים לפנינו על המחק הם בלא זיוף דאי ס"ל שזייף אותן דהיינו שהיו כבר על הנייר ומחקם וכתבם על המחק מה הרויח בזה דא"כ שעשה כן שלא יפסול השטר המזויף שעשה על המחק בשביל השטר על המחק ועדיו על הנייר או חסר אחד שלא ירגישו בזיוף השטר א"כ כ"ש עכשיו שיהיה הכל על המחק שיחשדוהו כמו שעשה דאין השטר ועדיו על המחק פסול ותוקה שאין עדים עושין אלא כהוגן ומכח הוכחה זו ס"ד שיכולין לקיים מתוך הקיום קמ"ל דפסול מטעם אחר וא"צ גם לטעם האחר למה לו לגבי הגליון הי' לו למחוק ולכתוב עליו מה שירצה י"ל דשמא הוא רוצה שיהי' השטר קיומו בידו :

מ כ"כ ין ההלכות שאין תשוש מועיל לדעת ר' יוחנן אלא הביא סוגיא זו וכ"כ הרשב"א ה"ה נ ג"ז שם ברמב"ם וטור ממימרא דרב שם וכדמפרש לה שם ע"כ

ס כן משמע מדברי הרי"ף והרמ"ן שם ע"ז פ"ק וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ע וכ"מ הכ"מ שם מבריתא ב"ב דף קכ"ט ע"ב והכריחו הרי"ף והרמ"ן שם כפ' ז"כ ם תוקימתא דנמ' שם כשהוחזק כתב ידו וכ"ד וכפי' התום' שם צ"ל בבריתא ק"ו ה"ה * עדות קנין בע"פ עד אחד כעבד אתנו לי' ימים ל"ו ב' סימן ל"ג מ"ו סי"ע ר מימרא דרב יוסף בר מניומי שם וכ"מ הרמב"ם שם מחזיר בעבדים מצוי לזיף וכ"כ השור משל"כ פישוט הקונטרס חוץ מהני שטרי מלך כמ"ש ל' כי' ל"ג ש ב' לדעת הרי"ף כפ' ל' לתין שם לב ה שור שם וכ"כ הרמ"ה ריש פ' לנערה אלמנה מקודשת כתובות סוף קף ע"ב

ולענין מיגוא בע"כ מיירי בשטר אך קשה אהרי שהוקח כל משטר לשלם כל משום דכתב נוסחה יב להקשות כן דקאמר התם ולימום דלמא נתן ליה לענין שיתן ליה לשיעור ויכתב מה דבעי ותקני לן אידוע זה בעדים אלמא שתתם הנותן לא ידע שהוקח בשטר ולא אמרינן דכתב השטר ועירין על המחק פב (צ) סוף מכשירין לקיימו מדיינין הקיום:

לד (צא) ש חתם בשטר פג קורם שנעשה גזלן ונעשה גזלן הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אם אחרים מעידים שמכירים חתימתו ם ויראו חתימתו שבשטר זה קורם שנעשה גזלן כשר אבל אם לא ראוהו ער אחר שנעשה גזלן לא ראיכא למיחש שמא עתה זייף וחתם:

הנח פד ופם לין עדים המכירים חתימתו הנזלן כותב חתימתו ומקיימין ממנה כמו שהתקבל לענין פ"ק ב"נ והוא הדין לם המיר לעכו"ם ולחזר בחתימת' דינו כשעשה נזלן (ב"י בשם ריטב"ח)

לה ב חתם בשטר ער שלא נעשה חתנו פה ונעשה חתנו ק הוא אינו יכול להעיד על כתב ידו אבל אחרים מעידים שמכירים חתימתו פו (צב) ר אפילו לא ראוהו ער שנעשה חתנו ם ויש מי שאומר דהיינו דוק' כשהשטר יוצא מתחת יד אחר פז אבל אם יוצא מתחת יד העדים לא:

לן (צג) ת חתם כשהיה בריא פח ונשתתק הוא (צד) אינו יכול להעיד (צה) על כתב ידו פט אבל אחרים מעידים עליה:

לן צ ש שנים החתומים על שטר ומתו ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא

לאחר ע"ם ודו"ק: פב ויש מכשירין לקיימו נם בזה המחק לטעמו ע"ם מ"ם בב"י ובבלחתי לעיל בדיומם וכתבתי שם לכ"ל לתין בזה פלוגתת ע"ם ודו"ק: פג קורם שנעשה גזלן כו' לא שידוע זה בעדים אלמא שתתם הגזלן מקודם לא"כ לא היימו מהימין לעדות הגזלן ולא לתעיד עליו שוב מתחתו ומחיה ומ"מ שתם לגזלן ל"ל לפי הזמן שכתב לפניהם בשטר נראה שכתב קודם שנעשה גזלן אלמא שם לחום שמת כתב הזמן נזיף שכתב היום משא"כ הקדי' הזמן וכדמשמ' וק"ל: פד ופם לין עדים המכירים כו' והיינו דוקא כשיש עדי' אלמו שטר החתום בהני החתימות קודם שנעשה גזלן אלמא אחין מכירין החתימות דעלמא קאי דלא לגי לחזור בגזלן לתיקן שטרא דלמא זייף והקדי' הזמן וק"ל: פה וכשהם אתנו הוא לחינו יכול להעיד וכת'

ב' בסימן ל"ג מתם' וכן לם היה יודע לו עדות כב"ם בקנין עד אלמא כעד' אתנו לחינו חוץ' משנעד' אתנו עכ"ל ד"ת ל': פו לפי"ל דאחזוקו עד שנעשה אתנו הטעי' זה לחינו חזוק לזייף ולחינו פסול רק מחמת קורבה ועדי' כב"ם כחלי בחקרה עדותן כב"ד כשעת החתימות ולח לא היה אתנו מ"ם פוסקין על אחתימתן אף לאחר שנעשה אתנו וק"ל: פז אבל אם יוכל אחתימת יד העדים לא ולחינו לאכרי הרי"ף דס"ל דבחוזק אחתימת יד העדים לא לחרכין לענין שום דין דס"ל בהקדמה עדותן בב"ד ועד"ת ם"ת: פח ובשאתק הוא לחינו יכול להעיד כי' ע"י אחתימתו לו בהרכבת רלתו כמ"ש לענין בב"י ל': פט אבל לאחרים מעידים עליה והעדים בשעת קרוב הכ"ל דהוא לחינו כחזק לזייף: צ שנים החתומים על השטר ואחו כן הוא לענין הנאחר

יחתוקנם לעדים פזוז' דפסול כללענין פיחון מ"ם פעיף כ"ב) דשאתק יתכחר לאחר כך הוויף על ידו דהייני קיום שלא קיימו מעולם עדים אבו אחומים על האחתק רק שהיו אחתומים על השטר ומאחר שהוא לנאמני שלא יהיה לו שטר בעדים שלא חייבי אחתק למעלה כל השטר ומאחר נוף השטר אחתק לזייף אחכחר הזייף ובלי לאחר כך נוף השטר שעדים אחומים בו וכרלה שלוה לקדק הרמ"ם ובחתק נוף השטר כו' ולא כתב כלענין הש"ם ואחתק למעלה שלא הוכיח לאחר ואחתק נוף השטר שבאחר שלנו עדיין נוף השטר לא נפסל רק לענין לאחר ואם אחתוק ואחתק השטר שלא עדים. ולפי זה אם יהיה שלא היה הקיום בחזוק יהן השטר בענין שבחוב בקיום לאחכ' כ"ל בחיבכ' לקיום אחתק השטר ואחתק השטר כמו שהוא עכשיו ולכך כתב הטור כן בשם הרמ"ם (גם בשמ"ע בסוף שצין בלוי קף ק"ם ע"ו ובחב בכל דברי הרמ"ם בלענין ע"ם) וכן כ"ל עיקר (צ) ויש מכשירים לקיימו ש"ו שנחו כחב"י בשם יש מפוסקים דכי היכי דיכול לאחר שטר וברלה שנחו על פי עדים שאחתק לפי שעה' אחתוק ואח"כ שכשיגיע לאחר מחתוק יכול לאחתוק השטר על פי עדים אחתק לפי שעה' ש"ו בשם ר"ת לאחר שכשיגיע לאחר מחתוק יכול לאחתוק השטר על פי עדים אחתק לפי שעה' ש"ו בשם ר"ת לאחר שכשיגיע לאחר מחתוק יכול לאחתוק השטר על פי עדים אחתק לפי שעה' ש"ו בשם ר"ת

טורי זהב

שעיף ל"ו פסולי עדות היינו מחמת קורבה וכ"ל בזה לין לחם עדים עצמו דשם מ"ל שמחנו עצמם שהכל יודעים שהם קרובים ולא יכל לומר מכשול ולא"ג דנפש' ל"ל בחב לפי' לא לקולמו עד לאחר שנעשה אתנו ולא מיקרין שחת עצמו זיוף ואחתוו שלא

הגהות ומתו ולבעת הרמ"ם מכוכר בסמוך בהגהות מוי"ס ג"ל קתני ומתו ולא ר"ל שחזן לפניהו לקיים תנאיהן עד"ל : צא הרי"ף ולו כתבן כו' דהכא שהתיר הוא הפה שאוכר ובלאמנים במינו : צב לפ"ל טען שנקבע כו' פי' המלוה טוען לו תקנו שטר שני כי לקיימו לכל חזן לו טעניק ליה כן דהא לך לם יקיימנו ה"ל תרי ותרי ועפ"ר : צג מצטר מקל עליו עדער כו' כבר כתבתי הטע' והקונות' לעיל בפי' זה כי"ו ו"ח : צד הן קורעין לותו פי' ונם לא מנכינן ביה ולא דלי תפס משלמי' לא מקיימן ומיני' וכ"ם מוכ"ם כהג"ה והוה מדברי הטו' ע"ם שכתב דעות החולקי' קיום תנים' מועלת : צה וכל זה שכב' מתו העדי פי' ולו לא כתו בלשון העדים : (הג"ה וכן לם כתו שנים ולחרו שקוטים בכשותיהן היו כשחתמו דכשניו הן מעידין על פטול העדי' ולא לפטול בשטר עכ"ל ר"ן ד"ה ג"ל) : צו נם הטע' נפטל כ"כ הטור בשם כתו' ז"ל ולא עדיפי עדיפ הקיתומי' על השטר מלו היו עומדין לפניהו דהוי מני לחרי פטולין הן והרמ"ם ס"ל לכל שקיימין על השטר ס"ל כה"ג כשר בקקי' עדותן בב"ד ותו לא מהימני הני לפטול השטר עפ"י ולויט' : צז והא דלין כלחנים כו' ובכ"ף כתב לכאורי הטוב' זכה הלוה בחה שבידו והטוב' כשר לקוטי חמוב' בקוק' מריח עכ"ל ד"ת ג"ב :

צח דלי תפס משלמי' נקט משלמי' כו' דלא בקרקע לא שיך תפיסה והלי תפיסה דמשלמי' אהכי לפי' תפס בעדים כיון דכתב ידם יכול מקום לחזר לה"ל תרי ותרי לחרי הטע"ם :

צט ולחרי כתוך כלי לכור כו' דלא לחזר כלי דבו' ה"ל מגיד ולחזר ולעיל לא מקיימי : ק לן פטולי עדות היינו מתת קוכה וכתרקקו כגון שהיו קלובי מתת מיתת כיוצא בהן ומתו

מולה דכשטר ג"ל ילחומים לא קרעינן ליה : (ק) חשטר שקרע עליו ערעור כו' כבר כתבתי זה לעיל סעי' ז' ס"ק כ"ה על כגון ע"ב : (קא) לן קורעי' לותו ולא מנכינן ביה ולו תפס משלמי לפניהם לא מקיימן מיניה ובלאמן . וה"ה בשטר בשנים לומרים שהוא פרוע ובנים לומרים לינו פרוע לא מנכינן ביה ולא קרעינ' ליה וכן משמע להדיא בתשו' רשב"ם שהביאה ב"י בסוף פי' כ"ש מתו' ו' ובס"ם זה ע"ם ועיי' מ"ש לקמן סי' ע"ח ס"ק כ' : (קב) ויש חולקין כו' והעיקר כשנוי הרמ"ה דכיון דהעדים נפטלו גם השטר נפטל וכן דעת הר"ן וכן מכח הכרת חדם וכן נראה דלין נפטר לחלוק ולשוקחת שטרת לחזקתיה דהא לחרי בם"ם מרובה ריש קף ע"ג וסי' זה כורה ריש קף כ"ו דהיכא דפטלי עליו שבעה נאלן כלאני דקי"ל כותיה דלמרבית הוא נפטל וב"ל לדעת הרמ"ם דמשם מיירי שנשטרות נאבדו ונגנבו ונפטלו משלמי הכל לחמיירי שהם חיים וליכם נאן אבל לא מסתבר לחלק בכך לגלח נראה כמ"ש ונדולה מזה נראה דעת התוספות דלפי' בחתו לם פוסלים לותם נגנבותיהם שלומרי' נאלנים היו נפטל השטר וחיינו כמ"ש הר"ן בתחלה נפסק דבריו דפסולי עדות היו חיינו שהו קרובים בכשותיהם וכתרקקו לבל בלומרי' נאלנים היו לפילו מתו בלחמים ע"ז ומ"ש התוספות ופסולי עדות דקתני לא שלומרים שבעדיין פסולים הם דל"ל לחלי לן בלחמים לגלח פסולי עדות היו לו ועתה הם כשרים עכ"ל ר"ן לא שלומרי' שנאלנים הם בל"ב הם פסולים לגלח פסולי עדות היו קרובים בכשותיהם ונתרקקו לבל לן כוונתם לגלח כתבו מוד בתר הכי וב"ת ומ"ש לחלי לן בלחמים ליהמנו בחנו דלפי נעני לומרים עדיין הם פסולי' ולולי דבשני עדים לא שיך חנו דלין ל' יודע מה בלב חכרו עכ"ל ולם לילחת מלי מקשין הת בהילוך קתני בגרילתך ומתו לו בלפי נאלנים הם ופסולים הם עדיין היו בלחמים וכן הוא להילוך בתוספות פ' מרובה סוף קף ע"ב ע"ב וכ"כ הריב"ם פי' כם"ו בשם הרשב"ן שפי' בהחוח דשנים תחומים על השטר ומתו פסולים מתחת קוכה לפי מפקחי בקוכות לא הוה לחמרי' תרי ותרי כיכחו דלשו לא אלי לחפסל ליהמו בנגלנותם לע"ב שמתו כו' וכן נראה דעת הריב"ם שם וכ"כ הריטב"ח פ"ב דכתובות וכתב שזה מי שפיכה דכיון שמתו ולין לחוש לבפול הנוף לין עדות לתרוצים חשוב על המיון וזה לינו לגלח בלחמן וכן פי' רבינו בשם רבינו הנדול ז"ל וכן עיקר עכ"ל וכן הכיח הכ"י לעיל פי' ל"ל מחורש ל"ת תשו' הרשב"ץ עד החתום בשטר שמת והעידו עליו שפלוה בדבית קטנה השטר בפטל וכ"כ המחכר בכי' ל"ם סעי' י"ב בלמת דל"ל לחפסל עדים בפניהם דוקא לגלח שמתו וכלו בנגלנותם וכל השטרות שתחתיו עליהם פסולים וכן עיקר : (קג) ומכשירין השטר ולא קרעינ' ליה ולא מנכינן ביה : (קד) לגלח דלי תפס כו' וה"ה לם הוח שוכר זכה הלוה ביה שבידו והשוכר כשר כ"כ התוספות והנהו לשרי"ף כ' ועיי' לעיל סי' מ"ב סעי' ח' ומ"ש בשם ס"ת ו"ת עיין בתשו' מהרי"ן ן' חשן סי' קמ"ה : (קה) דלי תפים משלמי לפילו בעדים לכל בקרקע לא מהני תפיסה וכבר הלכתי בדינים הלו בספרי תקפו כהן ע"ב : (קו) תפס כו' לגלח שנת תפס מינהו או התפיסה כו' ב"ד כ"ם הרמ"ם ומביאו הטור (ועיי' בספרי תקפו כהן) וכל שבן התפיסה הלוה ופרע לו מעלמו לגלע"י שהיה מוכרח לפרוע לו מחמת השטר שעלו כדמוכח לקמן

סי'

טורי זהב

לתם דזמן השטר נעשה מקוסם זמן שבעשה מתנו ולפי הוי חתימים עתה ולפי יכול מכשול וכמ"ש פי' לכאן לין שייך משום עלמו רשב כיון דהעבין הוא חמת והוא תחוה מלוה דמ"מ הוי רשב כמ"ם ריש פי' ל"ו דלקמי לם הוא לחמת לין להעיד עם רשב :

בשור סכ"ד ורנקא כה"ג וכו' כלי לגלמיהו גלגל תעשה ליחר כיון דמיסיקן לגמת שייך מתוך תקיעות הלקרקע ח"כ כשיולין שני שטרות מחתת זה ואל שניהם מחוחים כת לחת והת' מקוים ביחת שחת שייך הכי מתוך הלקוטן ולגלח יועיל מה שמעירין חתחת' בשביעית עין קמ"ל דלגלח מיסיקן ליחוסף לגלח בשלחה לגיך לגלמוד מתוך למיון הכתבים לכל לם היו נכרים לגלח למיון בל בקרקע לא מהני תפיסה וכבר הלכתי תקיעת העדים לא מיסיקן שחת עשה ויף :

ע"ש ולהוא שיוצאין בתחת יד לחקר נראה פשוט דלקרי גם על שטר מקוים לגלעי"ל שגיך

לחת

פסולי עדות היינו ^מחמת קורב' ונתרחקנו ^טאו מסר מודעא בפנינו (קז) ^יאו תנאי היה בדבר ולא ראינו שנתקיים התנאי הרי אלו נאמני' (קח) כואפי' עד אחד אומר לא °היה תנאי ועד אחד אומר היה תנאי ולא נתקיים נאמן קא (קט) ואין כאן אלא עד אחד: (קי)

ח דאלו מחמת עבירה אינם נאמנים כדלקמן ט כמר בר רב אשי שם ד' יט ע"ב ומפורש לקמן סי' ל"ה י כדפסק רב כהנא לרבא שם כרב הונא בריה דרב יהושע ° פי' לא שמעתי אם היה תנאי אבל אם אמר ודאי לא היה בו תנאי קד מיכייהו מסקר וה"ל ע"א בהכחשה ואינו כלום בסבר"ה כשם הריטב"א

(קז) או תנאי היה בדבר ולא ראינו שנתקיים התנאי כו' משמע דר"ל שאומרים תנאי היה בדבר שבעל השטר יעשה כך וכך ולא ראינו שעשה כך וכך והלוה או המוכר אומר לא עשה כך וכך כתב השטר כל זמן שאין בעל השטר מכחש שעשה כך וכך וכן משמע מפירש"י שכתב וז"ל תנאי היה דבריהו על תנאי מכרה לו שיעשה לו כך וכך ולא ראינו שקיים לו תנאו וזה אומר לא קיים לי ואינו מכר עכ"ל ומשמע הא אם היה התנאי בשב ואל תעשה והלוה טוען שעבר על התנאי השטר בתקפו וכן נראה מדברי הריטב"א שכתב וז"ל קיומו תנאייהו כלומר שהעדים נאמנים גם שהיה דבריהם תנאי כאלו כתב ידם יוצא ממקום אחר ואם טוען שקיים תנאו עליו להביא ראיה כשהתנאי בקום עשה וכדכתיבנא במסכת קדושין עד כאן לשונו וכ"כ עוד הריטב"א בקידושין פרק האומר בשוני' דהאומר לאשה הרי את מקודשת על מנת שאתן לך מאתים זוז (כדף ס') וז"ל שכל תנאי בקום עשה בין בגירושין בין בקידושין על בעל התנאי להביא ראי' שקיים אותו ואם לאו לא הוו קידושין כלל שאם אמר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז או על מנת שתתן לי הרי הוא בחזקת שלא נתן הוא או שלא נתנה היא עד שיביא ראייה שנתן או שנתנה אבל תנאי שהוא בשב ואל תעשה הרי הוא בחזקתו שלא עשה וע"ל זה להביא ראייה שעשה ועקר תנאו בידים עד כאן וכ"כ הר"ן פ' מי שאחזו והמחבר לקמן סי' רמ"א סעיף י' ועיין בלבוש עור סוף סימן ל"א כהג"ה (עיין בתשובת מהרי"ט סי' ע"ה וסימן ק"ט):

(קח) ואפילו עד א' כו' כתב הריטב"א וז"ל לפי שהיו ב' עדים חתומים בו והאחד אומר זה כתב ידי אבל תנאי היה בו ולא ראינו שנתקיים התנאי שאלו אמר תנאי היה דבריהו ונתקיים הרי השטר קיו' אפי' לדבריו ועד אומ' אינו תנאי שהשני אומר זה כתב ידי ולא שמעתי בו תנאי אבל ליכא לפרושי בודאי לא היה בו תנאי ומכחיש את העד דא"כ הוה קד מנייהו מסקר וה"ל עד א' בהכחשה ואינו כלום ע"כ ומביאו הר"ב בב"ה והביא נ"כ דברי הרמב"ן ז"ל שכתב כן דהיינו שאינם מכחישים זא"ז כגון שזה שמע וזה לא שמע הא אלו הכחישו זא"ז ממש לא נתקיי' כלל השטר על פיהם שהרי אחד מהם פסול לעדו' כדאמרי' התם בענין שתי כתי עדים המכחישים זא"ז עכ"ל ונתבאר לעיל סי' ל"א וע"ש:

(קט) ואין כאן אלא עד אחד על השטר ואינו כלום ונשבע הנתבע היסת ונפטר כדלקמן ס"ס פ"ב והיינו כדעת ה"ר מתתיה גאון והטור ודלא כהרמ"ה והב"י וכ"מ ושאר אחרוני' שכתבו דפליגית הרמ"ה והטור תליא אי עד מסייע פוטר משבועה דהרמ"ה סובר דאינו פוטר וה"ר מתתי' והטור סוברי' דפוטר ולא כהירא לי דפשט דבריהם לא משמע הכי ועוד דא"כ לא ה"ל להטו' להאריך ולהביא דברי הרמ"ה ולחלוק עליו ולהבי' דברי ה"ר מתתיה גאון כיון דהרמ"ה ס"ל דלאו פוטר ואיהו ס"ל לקמן סימן ע"ה וסימן פ"ז בפשיטו' דעד מסייע פוטר א"כ ממילא היה נשמע כאן דלא כהרמ"ה ועוד דה"ל להביא שהרא"ש אביו חולק על הרמ"ה שהרי הרא"ש ס"ל בפ"ק דמציעא עד מסייע פוטר ועוד לקמן סי' ע"ה בטור סעי' י"ז בשם הרמ"ה מוכח דס"ל להרמ"ה דעד מסייע פוטר וכמ"ש גם בפ"ק מ"ב אלא נראה דס"ל להרמ"ה דשאני הכא שהעד שאומר תנאי אינו יודע שלא נתקיים התנאי וא"כ זה שמעיד שלא היה תנאי ודאי מחייבו שבועה דהא לפי דבריו ודאי חייב ממון וה"ל כשני' לחייב שבועה דרחמנא רימני' ותו לא מהימן איידך לנכחים ליה כיון דלאו לפי דבריו שאומר תנאי אינו ודאי שאינו חייב לו ממון דאף על גב דעד מסייע פוטר היינו כשמעיד שפטור בודאי ממון ואע"ג דהרמ"ה כתב וכן הדין באומר פרוע כגון שמלוה הודה לפניו שהוא פרוע כו' ר"ל השטר הוא פרוע כגון שהוא מחויב לקרוע השטר אבל אינו יודע אם פרע לו מעות וכה"ג והטור משיג גם על זה דכיון שזה אומר תנאי אפילו לא הוה עד מסייע פוטר מ"מ נתבטל עדות העד שאומר לא היה תנאי וע"ז מביא דברי ה"ר מתתי' גאון וכן עיקר ודו"ק היטב (ועיין מ"ש בספרי ספתי כהן ביורה דעה סי' קכ"ז סוף ס"ק י"ג:

(קי) ואם כתוב בשטר' כו' זה הג"ה הרב מהטור וכן בש"ע ובסמ"ע נרסם כאן טור ובאמת אינו מוכרח מן הטור די"ל דהטור קאי דוקא בשכתב ידן יוצא ממקום אחר דבליק מיניה וכן בבעל התרומו' שער כ"א ריש ח"ג כתב להדיא על זה והוא דהוי כתב ידן יוצא ממקום אחר ומביאו ב"י לקמן סי' פ"ב סעיף י"ח אך בר' ירוחם נ"ב בסוף ח"ב משמע דמיירי אף בלאין כ"י יוצא ממקום אחר אין נאמני' שהרי כתב מתחל' כי הסכימו הגדולי' הא דנאמנים לומר תנאי היו דבריהו היינו דוקא בשאין כת"י יוצא ממקום אחר כו' ואחר כך כתב גם ואם כתוב בשטר שלא נעשה בו שום תנאי ושיור אין נאמנים באם ענין כיון שהגיד וכו' ולפ"ז נ"ל דר' ירוחם ובעל התרומות פליגי וכ"כ בתשוב' מה"ר יוסף ן' לב ספר ג' סוף סי' פ"ג דפליגי ולכאורה היה נראה עיקר כדברי בעה"ת דהא שפיר נאמני' במגו ואין לומר דכיון דמפורש בו שלא היה תנאי דמי לאמנה דאשוי נפשייהו רשעים דהא בתנאי שעבודא מיל בחקנת ולא דמי לאמנה וכמ"ש הר"ן · ועל כל פנים דברי הר"ב הוו כ"ע לדיכא כיון דהבעה"ת חולק להדיא · עוד י"ל דלא פליגי הבעה"ת ור' ירוחם דהבעה"ת קאי התם כשכתוב בשטר בלא שום שיור דאם אין כת"י יוצא ממקום אחר יכולים לומר אנו לא שמנו כלשון זה לתנאי

ומתו הנביא ולא מצאו כמסתייהו הפעים בכך דומיא לאמו' שטר אמנה היה דמשמע רשע בכך ואין נאמני' במ"ש המחבר אחר זה דשאני בקרובים דאמרי' דהעבין אמת שהלוהו ואף שנורמין שיטרוף משועבדי' שלא כדין מ"מ אין זה מעשה רשע כיון שהלוהו באמ' קודם שלק' ולא. ה"ל ליקח וגו' דיכולין להתנצל ולומר סברנו שהלוה לא יסמוך עליהו אלא יחתום עליו עוד עדים כשרי' והוא כשר להנאמני' כמ"ש הטו' בשמי' מ"ה סי"ב וי"ד:

קא אין כאן אלא עד אחד אומר כו' דקי"ל דין עד לחייב את הלוה ש"ד ובדעת הרמ"ה וסייעתו שהביא הטור כאן שהרי המחב' עצמו פסק לקמן סי' פ"ב סי"ב דבכה"ג ה"ל כאלו אין כאן עד כלל דלא נשבע אלא היסת והיינו כדעת ר' מתתי' ובדעת הטור ועוד שא"כ לא ה"ל להמחב' לכתוב שזה שאומר תנאי היה כאמן שכיון שהוא' כאמן לא מחייב השני להלו' שבוע' וה"ל דהמחבר לא כתב דה"ל כעד א' אלא לאפוקי מדע' הרמ"ה שכתב הטור בשמו בשמו וז"ל ע"א אומר תנאי היה וע"א אומר לא היה תנאי אם על מטלטלים מעידין כשבע הנתבע ש"ד ע"פ העד א' האומר לא היה תנאי דרחמנ' הימני' לחד לחייבו שבוע' וכל מקום שהאמינה התורה לעד א' ה"ל כשני' והאי דקאמ' תנאי הוה חד ואין דבריו במקו' שנים עכ"ל וע"ז כתב המחב' דלא ה"ל זה דאומר לא הוה תנאי לא כחד מפני שגם זה שאומר תנאי הי' כאמן וה"ל כאלו אין כאן שטר ותבעו ע"פ ונשבע היסת ונפטר ממנו כמ"ש הטור והמחב' לקמן ס"ס פ"ב וק"ל: שהיה

טורי זהב

להיות שטר מקוים ביד אחר דוקא דאלו הי' ביד עצמו ודאי חיישינן שמא זייף מתוכו בשלמא להרמב"ם פרק ו' דהל' עדות הביאו רמ"א בשם יש חולקין דס"ל דלא חיישינן כלל שמא זייף כתב מתוך כתב אלא החשש שמא זייף את הכל כמ"ש הרמב"ם בהדיא לפ"ז כשהוא מקוים אפילו תחת ידו מקיימין מתוכו אבל לסברת הטור דחיישינן לזייף כתב מתוך כתב גם בשטר מקוים ניחוש כן כאו בשני שטרי עדות ובסמ"ע כתב שירא לזייף מתוך שנתקיים בב"ד ואיני יודע מקום לזו הסברא וכן משמע ממ"ש הטור בסמוך כיון שאינו מצוי אלא משמע דבמצוי חיישינן וכ"ש תחת ידו ממש דחיישינן לזייף מתוך הכתב: ע"ש דכי היכא דאיכא למיחש כו' הדברים כרודים כפי' לדברי הרמ"ה כאשר הבין רבינו הטור כפי מה שנבאר ואף שמשמע לכאורה כפי' ב"י דמטעם זייף אותן שטרות עצמן קאמר הרמ"ה לא נהה דעת הטור בזה דהא עיקר הטעם בשני שטרות משום שאוכלין בפני הבעלים כמ"ד בסמוך נ"כ אין חילוק בין שאוכלין שני' שדות של שני בני אדם ובין א' שאוכל אותם אלא ע"כ דהרמ"ה אמר בשם שיש לתלות בשטר שדה א' שיש תחת ידו דשמא זה המזייף ראה אותו אצלו וזייף אחריו ה"נ י"ל בשני שטרות של ב' שדות יוכלום מתחת ידו וא"ל ממאי דאמרינן בגמ' כולי האי לא מצי מכוין משמע שאין חוששין דלמא אזיל חזי וזייף י"ל דהרמ"ה מפרש הפשט במתנון זה דדרך העולם הוא שחתימות של אדם משתנה קצת פעם אחת מפעם השני ומלאה שאם יש לכתב זה שאנו רואים לקיימו דמיון לשני החתימות בכל השינוי קצת דכולא כיניה' זהו קיום היותר טוב ומש"ה צריך כאן שני שטרות ומברא כוונת הוברה בהגהות מרדכי פ"ק דכתובו' וע"ז פריך התלמוד מ"ש מתחת ידי עצמו דלא דחיישינן דלמא חזי הני שני שטרות שאצלו וזייף מתוך שניהם את השלישי ה"נ אם שני שטרות בב"ד א' ביד אחר דלמא חזי אבל שניהם וזייף מתוכן ומשני כולי האי לא מצי מכוין ר"ל שיוכל לכוין כולי האי דמיון השני כתבים כיון שאינו ביד א' וא"ל למה אמר רב שישי בגמ' דוקא ביוצא מתחת יד אחר אבל ביד עצמו לא הא אפי' אם היה ביד אחד לא אלא צריך שיהא כל א' בפני עצמו וכ"ל דהתלמוד קמ"ל באם הם תחת יד עצמו ואע"פ שלא הי' בפעם אחת אבלו אלא הראשון יצא כבר מתחת ידו ואח"כ בא השני לידו ועכשיו מוציא זה השטר שלישי חיישינן והטור ס"ל דלא חיישינן כלל שמא ילך אצלו ויזייף כיון שאינו מצוי אצלו אלא עיקר הטעם דבעינן שני שטרות משום דבשטר א' יש בו חשש זייף ועז"א תלע דהא משטר מקוים א' מקיימין אם לא ימצא תחת ידו ובספרים שלפנינו כתוב אפי' יוצא

שכתוב שלא היה בו שיור לא כאמר לבטל התנאי (קיא) רק שלא היה שיור בגוף המכר נאמנין (טור) (קיב) וכן יכולין לפרש דברי השטר בכל דבר שאינן סותרין דבריה (כ"י פ' מי שמת) ^לאבל אם אמרו שהיו אנוסין מחמת ממון או קב ^ישהיה שטר °אמנה או שהיו פסולים בעבירה אינם נאמנים ^יואפילו אמרו שאחר כך עשו תשובה ואף על פי שאינם נאמנים לבטל השטר סמ"מ לגבי דידהו נאמנים (קיג) וחייבים לשלם ללוה ההפסד שבא לו מכח חתימתם ואם אומרים שבשעה שחתמו לא ידעו שהיה אמנה קג ואחר כך נתברר להם שהיה אמנה ^נאמנים קד (קיד) ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר או שיש עדים

מאירת עינים

קב שהיה שטר אמנה׳ דגם שטר אמנה לא ניתן לכתוב ועולה הוא והרי משוי נפשייהו רשעי׳ בעדו׳ זה ואין אדם משים עצמו רשע: (הג"ה וכתב נ"י פ׳ חזקת הבתים דף קפ"א ומיהו מעשים בכל יום שנוטלים קנין בתם ומאמינו על המעות אע"פ שמיעבד בפניה שהאיהו׳ אינו אלא לעשו׳ שטר כ"כ הריטב"א עכ"ל ד"מ ל"ד) : קג ואח"כ נתבר׳ להם שהי׳ אמנה כו׳ שאין זה כחוזר ומגיד אלא עדות אחרת היא זו שנודע להן אח"כ ה"ל כמעידי׳ על השטר שחתומי׳ עליו שפרע לו או מחלו לו: קד ואם כתב׳ ידם יוצא ממקום אחר כו׳ עד דאינם נאמני׳ בשום דבר וכו׳ נ"ע הא פסק המחב׳ ס"ס"ב ס"י"ב דנאמני׳ לומר תנאי היה דבריכו אפי׳ כת׳ ידם יוצא ממקום אחר דלאו חוזר ומגיד הוא שהרי השט׳ קי׳ אם יתקיים התנאי ועפ"ר ודרישה שם כתבתי דגם על דברי הטור יש לדקדק כשכתב באם כתב ידם יוצא ממקו׳ אחר בכל דבר אין נאמני׳ וכת׳ אח"כ דהרא"ש הספי׳ לסברא זו וזו סותר למ"ש הטו׳ בס"ס כ"ע ובסי׳ פ"ב וע"כ צ"ל דמ"ש אינם נאמנים בכל דבר לא קאי אלא אהני הנזכרי׳ בגמרא קטני׳ פסולי׳ אנוסים היינו או אמנה מודעת היה דבריכו ולא קאי אתנאי הי׳ דבריכו דאינו כתו׳ שם עמהן העיקר דבתנאי הי׳ דבריכו אינו עוקר עיקר השט׳ ומ"ה איבעי׳ הוא שם בגמר׳ משא"כ אינך דבאין לעקו׳ השטר לגמרי מ"ה פשיט להגמר׳ בהו דאינן נאמנין ועליהן כתב המחבר דאינן נאמנים בשום דבר המבטל השטר ר"ל בכל הני דעוקרין השטר לגמרי ועפ"ר וכן יש לפרש ג"כ דעת המחב׳ : ואף שכ׳ המחב׳ בס"ס כ"ע ס"א דאינו יכול להוסי׳ בעדותו תנאי יש לחלק דהתם דכב׳ העי׳ בב"ד בע"פ שחי׳ לו ואי הי׳ ביה תנאי ה"ל להזכירו מיד ולא להעיד סתם משא"כ כשחתמו ע"ג

שפתי כהן

לתנאי ורבי ירוחם מיירי כשכתוב בשטר להדיא בלא שום תנאי · ולפי זה מכל שכן קשה על הר"ב שכתב ואם כתוב בשטרא ואין נכון שהדי מסהדינן דלא הוי שיור בשטרא כו׳ דהא בכה"ג לכ"ע נאמנים כשאין כת"י יוצא ממקום אחר · מיהו י"ל דבהעה"ת לא מיירי רק לענין שבועה דבהכי עסיק שם להדיא דאין המלוה צריך לישבע ועלה קאי וכת׳ והוא דהוי כתב ידן יוצא ממקום אחר ורוצה לומר דאי אין כת"י יוצא ממקום אחר עכ"פ צריך המלוה לישבע ויש הוכחה לזה דהא מיד בתר הכי מביא בהעה"ת מחלוק׳ הפוסקים בתנאי היה דבריכו נאמנים אי היינו דוקא כשאין כת"י יוצא ממקום אחר או אפי׳ כשכת"י יוצא ממקום אחר ולא הכריע ואיך יכתוב כאן בפשי׳ והוא דהוי כת"י יוצא ממ"א אלא ודאי כדפירשתי ולפ"ז לא פליג הבעה"ת על ר׳ ירוחם ודלא כמהרי"ן ל"ב · ונתיישבו דברי הר"ב · ואין להקשות דהא את ליה תנו די"ל דכיון דמפורש בשטר שבשעה בלא תנאי לפי דבריהם שהיה בו תנאי דמי לאמנה ומ"מ לדינא נ"ע: (קיא) רק שלא היה שיור בנוף המכר נאמנים אפילו בשכת"י יוצא ממקום אחר כך משמע בטור : (קיב) וכן יכולים לפרש כו׳ גם זה מיירי אף שכת"י יוצא ממקום אחר וכן הוא בכיעקי יוסף שם להדיא ומביאו ב"י לעיל ס"ס כ"ט וכ"כ בתשוב׳ מהר"מ אלשיך סי׳ כ"ד וכתב דאפילו פירוש דבריהם הוא דחוק וע"ש (עי׳ בתשובות מהר"ם כהן הטיובי׳ לספר ב׳ סימן ח׳) : (קיג) וחייבים לשלם ללוה ההפסד כו׳ עי׳ מ"ש לעיל ס"ס כ"ט ול"ע וסי׳ ל"ח בזה : (קיד) ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר כו׳ משמע מדברי הטור והמחבר דבכת"י יוצא ממקום אחר אין נאמני׳ אפי׳ לומר שבשעה שחתמו לא ידעו שהיה אמנה ואח"כ נתברר להם אבל מדברי הב"י פ׳ אוק׳ הבתים בשם הריטב"א משמע דלעולם נאמנים אפילו בכת"י יוצא ממקום אחר כל היכא שמעידים שלא ידעו בדבר עד אחר שחתמו מטעם דהרי הם מעידים על השטר שהוא פרוע או מחול ויכולים לומר על זה שחתמנו וע"ז לא חתמנו וכן הוא בהריטב"א פ"ב דכתובות להדיא וז"ל ומיהו כל הדברים האלו אינם אלא כשאומרים שהיו דבריהם אמנה או תנאי או מודע׳ כשחתמנו אבל אם אומרים שלא ידעו כן בשעה שחתמו אלא שחתמו כדין ואחר כך נודע להם שהודה כן לפניה׳ לעולם הם נאמני׳ ואפי׳ כתב ידם יוצא ממקום אחר דהא לא עקרי סהדותייהו כלל והרי זה כאלו אמרו שחזר ומכר לו עכ"ל וכן עיקר ואפשר גם דעת הטור והמחבר כן ומ"ש ואם כתב ידם כו׳ אלעיל קאי ולא אנתברר להם אחר כך (שדברי הטור בנתברר להם אחר כך כו׳ הוא מן הרא"ש פ"ב דכתובו׳ ולא כמו שדקדק בבדק הבית שהוא מהרמב"ם כמו שצ"ע׳ היינו ובהרא"ש שם לא כתב לחלק בזה בין כת"י יוצא ממקום אחר או לא ע"ש) וכן נראה מדברי העיר שושן והסמ"ע ס"ק ק"ג שכתבו על מ"ש הטור ואחר כך נתברר להם כו׳ שאין זה כחוזר ומגיד אלא עדות אחרת היא זו שנודע להן אחר כך וה"ל כמעידים על השטר שחתומים עליו שפרע לו או מחל לו ע"כ לשונם הרי שכתבו הטעם דה"ל כמעידים שפרע לו פשיטא דאפילו כת"י יוצא ממקום אחר נאמנים · ודלא כהבית חדש שכתב שדעת הטור לאורויי דיוקא דבכת"י יוצא ממקום אחר אין נאמנים אפילו אמרו שבשעה שחתמו לא ידעו כו׳ גם מ"ש הב"ח להטור דייק כן מדברי התוספות בד"ה אמר רב כחמן דף י"ט לא נהירא כלל דלא מוכח שם בתוספו׳ מידי ע"ש · גם מ"ש הב"ח דמכאן יפה לו להטור דכתב בסי׳ מ"ג ס"ח לדעת ר׳ ירוחם דבכת"י יוצא ממקו׳ אחר אין נאמני׳ לומר שטעו כו׳ לא נהירא גם מ"מ אח"כ וזה לשונו גם פה כתב ב"י ע"ש הריטב"א דכשאומרי׳ דטעו ולא ידעו בדבר שהוא אמנה נאמנים לעולם כו׳ כל זה לא נהירא דהריטב"א כאן לא מיירי מטעות אלא שבתחלה לא ידעו שהוא אמנה ואחר כך שמעו מפיו שהוא אמנה וכ"ל כללו לעיל סי׳ מ"ג שאומרי׳ שעינו מתחלה בשנת המלך כמ"ש דבדינו על הריטב"א כאן לא פליגי התוספות כלל ואפשר גם הטור מודה וכמ"ש שוב מצאתי בתשובות מהר"מ אלשקר ס"ס ל"ד דף כ"ג ע"ב הביא דברי רבי יום טוב אשבילי בפירוש דאם אומרים שנודע להם אחר כך נאמנים ואפילו כת"י יוצא ממקום אחר כו׳ (והם דברי הריטב"א הנ"ל) ולא הביא שום חולק בדבר וגם מצאתי בבדק הבית

באר הגולה

ל שם בתוקיימתא דרמי בר חמא מטעם דאין אדם משים עצמו רשע מ מימרא דרב יהודה א"ר שם ד׳ יט ע"א וכדמפרש לה רב אשי שם ° פי׳ רש"י לא לוה כלום אלא כתבו ומסרו למלוי והאמינו שאם יצטרך ללוות ילוה ומסיק התם משמיה דרב כהנא דאסור לאדם שישהא שטר אמנה בתוך ביתו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה נ טור בשם הרא"ש וכן משמע בתשובות הרא"ש כלל ס"ח ע"מ כ בשם הריטב"א דכיון שמעידין שלא ידעו בדבר עד אחר שחתמו הרי הם כמעידים על השטר שהוא פרוע או מחול

טורי זהב

ממתחת ידו והוא ט"ס דבספרים ישני׳ ליתא להאי אפי׳ יוצא מתחת ידו כלל ודי שרוצה ליישב הגירס׳ דהאי אפי׳ מכנים עצמו בלאו זו הדחק ומעיל פילא בקופא דמחטא ובלע"ד דנר׳ אם לא יוצא במקום אפי׳ יוצא והכוונה כמ"ש בס"ל : ע"ש סל"ג וא"א כתב אפי׳ כאין לפסול כו׳ טעמו שם דמוקמינן השטר אחזקתו וי"ל ממ"ש הטור בסי׳ זה שכ"כ דאין כ"מ בעדותן דפסול מספק ולא מהני חוקה לשטר ונראה ברור דהרא"ש קאי אדברי התו׳ דבאומרים פסולים היו לא מהני תפיסה ע"ז כתב אינו מועיל ואח"כ דלכתחלה ספק פסולים הם ואין מוציאין ממון על פיהם ע"ש והרמ"ה כתב דאף תפיסת ב"ד כו׳ משמע כ"ש תפיסת עצמו וקשה למאי כ"מ אמרו בנמ׳ אין נאמנים לפסול השטר דהא א"א לבא לידי גבוי׳ וכ"ל דבהתפיסו הלוה עצמו קודם שבאו האחרונים מודה הרמ"ה דמהני דדוקא נבי ב"ד דאמרינן לי׳ אכן מסקינן לי׳ אכן מחתינן ליה וכ"ש תפיסת המלוה׳ דלא מהני אבל אם התפיסו הלוה עצמו הוה כמו הודאה וע"ל דהרמ"ה מפרש הך דאין נאמנין לענין שובר שבאין אחרים לפסול העדים ואמרינן דאין מוציאין ממון ע"פ העדים האחרונים וכמ"ש ב"י בשם הג"ה אשר"י זה מצאתי וכנון הוא מאוד (בשם מהרש"ק בב"י ד"ה ומ"ש אפילו הן הליוטו׳ וכו׳ עד יש מחלוק׳ בתוספת׳ וכו׳ כ"ל להגיה בירושלמי כי לא נמצאו אלו דברים לא בתו׳ ולא בתוספ׳ כי אם בירושלמי מצאתי : ובתשובת הרשב"א כתב וכו׳ עד אלא שבירושלמי משמע וכו׳ וצ"ע שכל הפוסקים הביאו מירושלמי דשטר מקוים צריך קיום ולא פליגי אלא אי מצטרף עד ודיין וצ"ע : ע"ש ג׳ שישבו לקיים השטר וכו׳ עד משחתמו אין מעידין וכו׳ ועיין בר"ן הטעם וכמ"ש בפי׳ ל"ש מחו׳ ד׳ והוא עיקר וכש"ג בשם רי"ו כתב דלמאי דקי"ל דלא כרב פפי דבעי׳ ר"מ ורי"ף אפי׳ משחתמו מעידי׳ דלא קיימינן כלל למחזי כשיקרא וכך משמע מפי׳ הכותב דאפי׳ בחתימה לא חיישי׳ ולבעי׳ זו יש להקשו׳ קושי׳ התו׳ דקשי׳ דרב אדרב דאלו הכא קאמר משחתמו אין מעידים כו׳ ובפ׳ כל הנגע לא חיישי׳ כלל ע"ש וי"ל דמסקנת התלמוד שם הוא דלא כרב אבל רב גופי׳ ס"ל לחלק בין כתיבה לחתימה ודוק · וכ"כ הריטב"א בחדושי׳ כתב דיש לחלק ובדעת הרמב"ם · ע"ש וכתבו התו׳ אהא דדייני׳ כו׳ עד ומסיק דלאו׳ בקיום השטר וכו׳ ומיהו לפי מ"ש רבינו בסי׳ ס"ב דלאו׳ בעדות בעינן ואין בקיאות ע"ש ומש"ר שדייני׳ שאין מכירין וכו׳ עד לפי שקבלת העדות וכו׳ וכך משמע מדברי הר"ן בשם הרמ"ה גבי ג׳ שישבו וכו׳ ומת אח׳ מהם כו׳ שכתב דאלו חתימי כ׳ ג׳ כו׳ כיון דכולהו חתימי לא חיישי׳ דלא כמותב חד הוי עכ"ל הא אלו ידעינן בודאי דלאו במותב חד הוי דפסול וק"ל עי׳ ב"י ומחו׳ ד"נ הביאו : ע"ש וכתבו התו׳ עד דלאו׳ בקיו׳ השטר ומיהו לפי מש"ר בסי׳ ס"ב דדאי׳ בעדות בעינן ואין מזה ראיה שקיום השטר לא ה"ל לב"י להעתיק דברי׳ אלו דכתבו כן לפי דברי רב אשי וקי"ל וכ"כ הב"ח : ע"ש העדים שאין ב"י וכו׳ עד וכ"פ הרמב"ם בה׳ עדות וכו׳ ודלא כריטב"א בחדושיו שפסק כרב אחאי והרא"ש דקי"ל כר"כ מדפריך סתמא דתלמודא פ׳ ח"ה מדל"כ

גם

פ טור ס"ל"ד בשם רבינו בשם ר' צ ובה"ה * לפתור משמעות הש"ס כמ"ש הרא"ש בכלל כ"ח סי' ד' מ"מ בשם ד"מ ק הרשב"א בתשובה כיון דקי"ל אין העדים חותמים אלא בעצה גדולה (ב"ב דף קס"ה ע"א) צריכין הם לבדו' וכל שלא בדקו משום כפשיעו רשעי ואין אדם משים עצמו רשע ממ"ש

הני לבהר המחבר גופי' שהביא דברי הריטב"א הנ"ל בסתם לפסק הלכה וכן עיקר: (קטו) אין נאמנים. ועדים אחרי' נאמנים וכן כתבו הגאונים עכ"ל רבי ירוחם נ"ב ח"ב ומביאו ב"י מתו' ל"ו: (קטז) בשום דבר. משמע דקאי גם כן אתנאי ע"כ שטר כן נ"ל לחלק לדעת המחבר' ושס"ל כדעת' הרא"ש והטור בדין זה דאלו הרמב"ם ס"ל דגם בתנאי היה דברינו אינו נאמן בשכת' ידם יוצא ממקום אחר כמ"ש בפ"ג דהל' עדו' ע"ש וב"י בסי' כ"ט כתב דשוים הם להרמב"ם בשניהן אין יכולין לומר תנאי היה דברינו ולהרא"ש בשניהן יכולין לומ' כן ולאחב' נ"ל דחילוק ביניהן והוא דוחק קצת ועל"ר ודו"ק: וכן העליתי לעיל סי' כ"ט ס"ק להלכה וקשה על מ"ש המחבר לקמן סי' פ"ב סעי' י"ב וכן לעיל סי' כ"ט כתבו הע"ו דא"י להוסיף בעדותו תנאי והסמ"ע ס"ק ק"ד כתב דלדעת הטור והמחבר דבתנאי נאמנים אף שכת' יוצא ממקום אחר ומ"ש כאן בשום דבר לא קאי אתנאי ומ"ש לעיל סימן כ"ט התם בעדות בע"פ שאני וכן כתב הב"ח לדעת הטו' ולא נהירא' דא"כ אי אפשר לומר כן בדעת הטור דא"כ היאך כתב לעיל סי' כ"ט גבי עדות בע"פ שהרא"ש חולק על הרמב"ם בה הרא"ש מיירי בעדות שבשטר אבל בלאות בטור מעיקרא ל"ק מיירי דכמו שהביא לעיל סי' כ"ט דעות חלוקות כן הביא כאן במסקנתו דברי ה"ר יונה בדלגוני בשם רב האי דאפילו בכתב' יוצא ממקום אחר נאמנים אף על המחבר קשה לי ודו"ק. עי' בתשובות מהר"ם אלשקר סי' ל"ד דף כ"ג: (קיז) חוץ מלומר בפנינו מסר מודעא. ודעת הר"ן לדעת רש"י דבכתי' יוצא ממקום אחר אין נאמנים אף במודעא וכן דעת התוספות והרא"ש פ"ב דכתובות והטור ור' ירוחם נ"ב ח"ב וכן כתבו עוד התוספות פ' חזק' הבתים דף מ"ט ע"א וכן הגה' אשרי שם ממהרי"ח וכן כתב הנמוקי יוסף שם וכן משמע בהגה' מיי' פ"ג מה' עדות בשם ר"י וכן כתב הריטב"א פ"ב דכתובות בשם ר"י ושאר פוסקים והסכים עמהם. ואולי אי ראה המחבר פוסקים אלו לא הוי פסק כן שסברי לא הביאם בב"י. וגדולה מזו מה שכתב הב"י בפשיטות דהפוסקים פסקו כמר בר רב אשי ולא כרב נחמן ולא הביא שום חולק בדבר ואני ראיתי בהריטב"א שם שכתב וזה לשונו והלכתא כרב נחמן

עדים שזה כתב ידם (קטו) פאין נאמנים קה שיאמרו לבטל השטר (קטז) בשום דבר קו (קיז) חוץ מלומר בפנינו מסר מודעא:

לח ק עדים החתומים על השטר שאמרו קז שהלוה היה קטן באותה שעה. (קיח) אינם נאמנים:

הגה וי"א דאף עדים החתומים על השטר כמי שנתקרה עדותן ואינן יכולין לחזור דוקא שנים קח (קיט) אבל עד אחד החתום בשטר יכול לחזור בו: (ריב"ש סימן קכ"ז)

מ'

קה שיאמרו לבטל השטר כתב הרא"ש בכלל כ"ח סי' ד' על שטר שכתבת' שלא היו כותבים כו המקיימו' אם איתא דלא הוה התקיימו' בכלל ה"ל לפרש ואף אם אומרי' העדי' דלא היה בכלל אין נאמנים הואיל ופותרים מ"ש בשטר עכ"ל ד"מ ל"ט: קו חוץ מלומר בפנינו מסר מודעא הטעם משום דאמרינן בגמרא מודעא ניתן לכתוב ופי' הר"ן דניתן לכתוב השטר אבל דאם יבטלו וביכא אחר כך מחמת המודעא צריך המוכר להחזיר הדמים שקיבל כמ"ש בשטר ומ"ה ס"ל דאף כשכתב ידם יוצ' ממקו' אחר נאמני' כיון דלא עקרי סהדותא לגמרי דהא אכתי מהני לאהדורי זוזי אפומא דההוא שטרא וכתב עוד הר"ן ז"ל וכן אם נפרש כו' וכתבתיהו בפרישה ע"ש וכתב עוד דחז"ל לטעמא דניתן לכתוב משום דמלוה קעבדי שחתמו לשטר הלואה או לשטר קנין כדי להציל הלוה או המוכר מהיזקו ולא היו נאמנים כשכתב ידם יוצא ממקום אחר דהא גם נאמרם אנוסים הייכו מחמת נפשו' כ"ש דניתן לכתוב ואפ"ה אין נאמנים לומר כן כשכתי' יוצא ממקום אחר כו' עד"ר ועפ"ר: קז שהלוה היה קטן כו' ה"ט דחזק' דהעדים לא חתמו על השטר אלא מתחת יד הקטן דעולה הוא ואינן נאמנים להשים נפשם רשעים: קח אבל עד א' החתום בשטר כו' דאין נ"ל חוקרין על עד אחד וע' ל"ר בכ"ע דכעדו' ע"פ אינו יכול לחזור ולהעיד ע"ש:

סכות

דבעיא דרבא דבסמוך כדידיה אזלא דאלו למר בר רב אשי כיון דמודעא מתנאי' כל שכן בתנאי וסוגיין נמי בפ' חזק' הבתים כרב נחמן דהתם פריכן להלכה מדרב נחמן וכן פסק רבינו האי והרא"ה ז"ל והרבה מן הפוסקים עכ"ל וכן ראיתי בבעל העיטור באות קיום ריש דף ל"ד וזה לשונו ומסתברא כרבינו האי דבעי דתנאי הוו דברינו אליבא דרב נחמן אוקי דאלו למר בר רב אשי פשיטא דכשרים ודיקא נמי דהא בחזק' הבתים מקשינן מדרב נחמן לרב הונא אלמא הלכתא כותיה וליתא למר בר רב אשי עכ"ל ודברי רבינו האי מצאתי בספר מקח וממכר שלו בשער ל"א שפסק כרב נחמן ע"ש ואפשר דגם ר"ח ושאר הפוסקים דפסקו בכולא ש"ס כמר בר רב אשי בר מאיפך שבועה ומיורי לא קאמרי אלא היכא דליכא משמעות דלא כותיה. מה שאין כן הכא משמע מסוגיא דש"ס דלא כותיה. שוב ראיתי שגם בפסקי תוספות פ"ב דכתובות סי' ס"ח כתבו על פה לא אתי ומרע לשטרא אפילו על ידי מנו ע"כ והיינו כרב נחמן והנקדן שם כתב על זה וזה לשונו ונ"ע כי זה דוקא לרב נחמן אבל למר בר רב אשי דקי"ל כותי' בכל דוכת' בר ממיפך שבועה ומיורי לא הוי הכי עד כאן לשונו ולפי מה שכתבתי לק"מ גם אשתמיטתיה כל הפוסקים הנ"ל שהבאתי שפסקו כרב נחמן. ומ"ש הריטב"א ובעל העיטור דבעיא דתנאי היו דברינו כרב נחמן אזלא יש לדקדק לכאורה דמה בכך הא מר בר רב אשי הוא בתרא טפי מרבא וקי"ל הלכה כבתראי מאביי ורבא ואילך וכו' והנראה לכוונתם דהא קי"ל להש"ס לסדר מיד בעיא דרבא לרב נחמן בתר מילתא דרב נחמן ובתר הכי דברי מר בר רב אשי ומדסדר הש"ס בעיא דרבא בתר מילתא דמר בר רב אשי אלמא דמסקנת הש"ס כבעיא דרבא ולא כמר בר רב אשי: (קיח) אינם נאמנים דכיון דקי"ל חזקה אין העדים חותמי' אלא אם כן נעשה גדול צריכים הם לבדוק אם הוא גדול וכל שלא בדקו משוי נפשייהו רשעי ואין אדם משים עצמו רשע עכ"ל רשב"א וא"כ אפילו אין כתי' יוצא ממ"א אין נאמנים: (קיט) אבל עד א' כו' נ"ע בזה כיון דקי"ל לקמן סי' כ"ח כהרמב"ם ופייסתו דעד אחד בכתב זוקק לשבועה א"כ ה"ל כמעיד על פה והיאך יוכל לחזור בו ואף הריב"ש סי' קכ"ז לא כתב כן רק בדרך אפשר אף הרמב"ם יודה וגם המעיין בריב"ש שם יראה דלא סמך אטעם זה לבד רק שהתיר בעד אחד בכתב כיון דלהירושלמי והרמב"ן והרמ"ך בהשגות עד אחד בכתב אינו כלום וכתב ואף אם יש חולקין יש לסמוך על הירושלמי בנדון זה שסבר כשאת ועוד יש לומר בנדון זה דכיון שלא חתם בכוונת הבעל שהוא בעל דבר וגם לא מסר בידו השטר ה"ל מפיהם ולא מפי כתבם וכ"ש שחזר בו ונתן אמתלא לדבריו שחתם מפני האיומים והפחדה ועוד אפשר שאף הרמב"ם ז"ל יודה דעד א' בשטר יכול לחזור בו כו' כן דקדק בעלי התשובות לכתוב דבר אף שאינו עולה לה"כ' כבירוק טעמי' אחרי' וע"כ נ"ל ברור כיון דקי"ל לקמן סי' כ"ח דעד א' בשטר הוי כעד א' ע"פ א"כ אינו יכול לחזור בו אם כת' עדותו בלשון שטר בכוונת בע"ד בענין דלא הוי מפיהם ולא מפי כתבם:

כתב הרב בתשובה סי' ק"י וז"ל הנה בא לפני שמואל ובידו שטר על מקנת כתובה והראה לי חתימת האלוף מהר"ר יצחק מפראג הניכרת לי אין ספק עדים קיימו חתימת העד שמעיה בר מאיר החתום על השובר גם שמעיה עצמו העיד על חתימתו ששובר מעשה השובר ושחתם על השובר לאחר שחתם העד הראשון כל הנ"ל העיד מהר"א בחתימתו גם כאן בא כמר מרדכי בן יודא חזן ואמר שהוא כתב השובר ושבפניו קבלה האשה ק"ש על השובר בפני עדים החתומים על השובר דהיינו כמר אברהם בן יצחק וכמר שמעי' בן מאיר ובפני חתמו העדים הנ"ל על השובר עכ"ל החזן ועל פי זה אני רואה שמקיים השובר מכח ג' פנים. האחד שהעד החזן מצטרף עם כמר שמעיה סופר ועד כמ"ש ר' ירוחם כתיב ב' ח"א שכתב סופר ועד מצטרף לגבות מבני חרי והביאו הב"י בח"מ סי'

טורי זהב

גם ש"ג בשם ריא"ן שיש מי שפסק כרא"ב ע"ש : ע"ש כתב ל"י וכו' עס"ה בסוף סי' פ"ב ס"ך והמעיין שם יראה דקאי לאתן דס"ל דנאמנים אפי' בכ"י יוצא ממ"א אבל לאתן דס"ל דאין נאמנים כרא"ה דדמי לדין שכתב הטור בסעי' ל"ג ודוק נ"ל : ע"ש וכתב הר"ן והא דתנאי וכו' עד ודעת הר"ן ראייתו וכו' ויש לתקן דעת הרמב"ן ולהצילו מה"ן ע"פ מ"ש התו' פ' מ"ה דף מ"ט ד"ה מר בר רב אשי כו' ע"ש : ע"ש כתב הרשב"א שכשבע וכו' עד כדין ירד לכרמו וכו' ול"ד למ"ש בפ' המקבל ובטור סי' שי"ו ס"ג דאי לא עביד לגלוי אמרי' קרקע בחזקת בעליה עומדת אע"ג דכדין ירד לשדה ואכל פירות דשם לא מיקרי מוחזק כיון דסופו לחזור בע"כ והוי משכיר מוחזק וכסברת ר"י פ' המוכר את הבית ודלא כתו' פ' המקבל והרא"ש והרמב"ן גבי פרדיסי שכתבו היפך סברת ר"י דשוכר הוי מוחזק ובעל דברי ריבות תי' דהתם המשכיר מעולם אינו מודה לטענת השוכר שהשכיר לאותן השנים שטוען אבל כאן עכ"פ השוכר מודה שמכר לו השדה ע"ש : ע"ש כתב הרמב"ם עדים שאמרו וכו' עד וה"ה אם יצטרף וכו' ולא היה דא"כ הי' מהני נ"כ בפא' אתם מעיד על חתימתו ועל חתימת קבילו כמש"ל סעיף י"ד אלא ברור דלהרמב"ם לא מהני גם ע"י צירוף ע"א דהוי כתחם ממש כנ"ל ודוק וכ"כ הרש"ך בתשו' סימן פ' ע"כ מהרש"ק) :

סי' מ"ו ס"ק ג' דבש' האגרס מצמע דסבור לגמרי דייקו בשלחן העזר לפניהו לכל כשהעופר לפניהו ומעיד על כתיבתו מלטרף לעדות מכני תרי כ"ם לאסוקי בזה שתחת ידו ובזוכר כשר שלח תוכל להוסיף עם כתובתה · הכ' מלאחר שהחזן זוכר הק"ם הוי עד ק' בע"פ ומלטרף עם עד התוסס כדלקמן בהלוה סק' ג"פ וקע"ג דכתב הרמ"ה שם דהייקו דוקא לגבות מכני תרי כבר כתבתי לעיל סוכר עדיף מנגיית בני תרי ועוד דהרי כתב הרמב"ם פ"ד מה' עדות שם לאחר לותנ"ל שכתב עדותו קניתי מידו על ההלוה נעשה מלוה בשטר נאורה וה"ה בכדון דיקו וקע"ג דלא קבלה ק"ם מחזן הכו' דק בפני עדים החתומים זה לזה מוין לכל מי שהים לכל הקנין יוכל להעיד על זה וכ"ש הרשב"ם בתשו' סי' תלף ע"ג · הנ' דשוכר זה מקיים כב' עדיו דמלאחר שכחר שמעיד העיד שוכר עכין זה השוכר ושתתם עליו לאחר שתתם העד הראשון כב"ל ק"כ מעיד הוא על תתיעת הכו' שהיה לפניהו ומכיר התתימה גם החזן מעיד שהכיר התתימה והם מטעמי' ולא לאחרי' דכשהין בכי ביבעין דמשוכח לסומכה דאל' כמ"ש הכי כשם עדים על תתיעת יל החי יכול הוא להעיד על בפני הוי עדות וכדלאחרי' פ"ק דגטין דאי לאו דעכו"ם שכר הוי מתיים ליה מקיים וכתבו שוכר עכין השוכר ושתתם העד לפניו הוי עדות וכדלאחרי' פ"ק דגטין דאי לאו דעכו"ם שכר הוי מתיים ליה מקיים וכתבו כתוספות לחין לחוש כיון דהתי עכו"ם כשר מלקוריותא כו' הרי קיין דבדרכון מיכיון דהתי סברת דאי לאו דעכו"ם שכר הוא ה"ה לעכין קיום שטרות דדכון והוא מעיד שתתם לאחר העד דמיכיר' דאי לאו דעד הראשון כאן הוא לא מתיים ליה מקיים כתם

משה לוסלביב מקלקלת עכ"ל :

וככל הנ' פכיס אלו לא רציתי פכיס מפכירות · הכין הלחר כירוש כתב סופר ונר כשר כתבתי לעיל סעי' ד' ס"ק מ"ל בלית' דר' יהוסף לא קלטי"ל כשהסופר לפניהו ומעיד בע"פ והוא הכין הת' הכין הכ' לוקח הק לעיל סעי' ס"ק ע"ג ולא לקיום הזוכר והא כפקא מיכ עוכל לעכין עריפת לקוחות וכדלאחרינן כש"ם שם ק' דמציע וככל הפוסקי' ובתלאר לקמן סיי"ן ס"ה סעי' י"ח ס"ק מ"ט בחלק שוכר בזוק לעכי' שהשלה מוכה לל יחויר לעבי' דקיימינן לקמן לעטרים' לקחו' אלא כרין ותפשר שם הרא"ש לא קלטי"ל לעכין שהשלה עכחה תיכה יכולה להוסיף מן הבעל מיכו נם זה לית' מעכם שהכתוב · נם מ"ש ועוד דהרי כתב הרא"ש פ"ד מה' עדות כו' עד וכמו שפסק בהדיא כתבו הרשב"ם סי' תלף ע"ג כו' ולא' ומלי קלטי"ל אם לא קלטי אלא לעכין דשם כפר זה בעיקר הדבר לכל מכי לשעין פרעתי וכ"ש הרשב"ם אם לא קלטי אלא לעכין דשם דכתב מעיקר' ומלו ועוד דכתב הרב : הכין הנ' שכתב הרב יל' ולא' דאי קלטי"ל אם לא קלטי אלא לעכין דשם דיקו שנשנה שתתם מלא תתיעת העד שתתם לפניו ס"ל מה עכין זה לעד עכו"ם שהתם מבירי' שכי תתיעות שלא ללא ידעינ' לו עכו"ם מכר הוא הלבך כיון דאין התיעה כשר מיתמהו רבנן לעבד ס' לקטר שהוא מכר דמיתמהו רבנן בדרבנן מצד"ל דכשא ולו מיירי שתתם העד הראשון לפניו ולקח שתתם והתם הוא לא ס' שלא שעתה ליהו מכיר התתימה וכדמשמע פשט דבריו דבכלי מיירי ס"ל לל לקך דעד עכו"ם ולעשות קיום שטרות דדכון הא לפילו הוא לחלוריותא כני בהכי דבעי שעתה ליהו מכיר התתימה מ"מ כיון שכתוב לו שהעד הראשון שתתם לפניו לין לך הכרה גדולה מזו ולפילו לא היה קותם עכמי לא"כ לעד שלא לפיין וכה"ג לא היה לו סיין מוכחין כשטר זה וישע לו שתתם עליו עד זה לעפ"י שעתה ליהו מכיר התתימה פשיטא דמהכי לחין לך היכר יותר מזה כ"ם עתה שתתם עליו לחר העד ופקק מיכה לפילו בכתב יד אחרים קיום לחלוריותא מהכי נכה כ' · מיהו כל זה לדעת הרב דקשיב לי לעתות' מה"ר לוינק לעדות לכל' תמהני דכאי לחתות' מהר"ל בטכת מ"מ לל עדיף מלו כיון מהר"ל לפני ס"ד שלא הוי שלא עד מפי עד שלא מהני בקיום שטרות וכ"ש לעיל סעי' ד' ס"ק ז' וסעי' כ"ש ס"ק ט"ו ולפשר מהר"ל היה לו דק בקין ולוש על פי המחבר שרב מקיים שטרות ביחידי לכל פשט דברי הרב לל מצמע הכי ונם נוה לפי תוכך דכיון דהל' מקיים ביחידי לכו שלא מלד המחבר ס"כ י"ל שטרות ביחידי לכל פשט דברי הרב לל מצמע הכי ונם נוה לפי תוכך דכיון דהל' מקיים ביחידי לכו שלא מלד המחבר ס"כ י"ל

דדוקא היכא דמקיים הרב לכל לל מצמיד על עדות שהגידו לפניו ובפרט על קיום עד ל' שלא הי כן תני קיום ונ"ע :

מז א שלוח לחתה לו פרוע כו' עיין בע"ם שכתב לתרץ למה לל יהל כלמן במיהו דלפי הוה מקיל ליה משום שלין כדעתו לחתול ולהפסיד מוכו שלא היה יכול לחזור ולגבותו לעולם כיון שחתלו מלל כשעותן לחתה לו פרוע לפיו מפסיד מוכו דיוקא בהלוה דלפיו נותן לכסות בחה שלוה לו עכ"ל ומכי קומ' לף לכתב הל"ל ותו' לחד שיטוי' כן לל קי"ל הכי שלל כשיטו' כתוס' והרא"ם העות ונם המחבר כו' פ"ו מעיף ה' בהלי' דלפיו יכול לחזול להלוה ומיהו שם כתבתי ומלקתי דהי"ם כשהגיע זמן הפרעון על הלוה שלוה לו לכל שם עדיין לל הגיע זמנו לפשר דיכו' לחזול לכל העור והמחבר לפיו כלן בהגיע זמנו מלקלקו בם"ם זה כיון שם לחר כן בשעת שתבעו מלו' שלו לו לל מצמע דמיירי עכ"ם שהגיע זמנו ול"ל: ב וכתוב בו בלחתו כו' לכל שם כין בו בלחתו כלקון לף כחקו' שחב לחקרו' כיון שלוה יכול לגבות בו שלל בשבועה והרי לומר שהוא פרוע (כ"כ בעור) ומשבע לב"ד דפרוע הוא בשועו לין לי כמ"ש בסי' נסי"ו והוקן

מז (א) שלוח לחתה לו פרוע וה"ה כל דבר שמשבע לל בשטר וכמ"ש בלקמן סי' פ"ו סעיף ס"ק ל"ל : (ב) ולין לו כו' לקמן סי' פ"ו סעיף ס"ק ל' הטעיתי בלקע"ג דהך דר' כתן מיירי לפילו כלוה נכסי מ"מ לענין לחתה לו פרוע לו שלל הפסד לגוה שפי הייקו דוקא בלית' ליה נכסי לגוה לקמן והייקו משום דוקלי מצעבד מדרבי כתן מדלוריותא לפי' לית ליה נכסי לל' הכל לקמן כיכו עכשיו מעשעבדים בחקום שם כני תורין לפי' הוי שעבוד דלוריית' משום תיקון העולם וכדלקמן בס"ם ל"ל הטיקון ל"ל הכל כיון דלית ליה פכיל לגוה שפי ל"ל הלוה שגובה ממכו כעל כרחו דין שוקף יש לו ולייקו נופל לל' היכל דלית ליה נכסי לגוה אלא ולפי זה לייקו יכול לגבות מן מלוה שפי לל' מצמע מלקוחו לקמן סי' ק"ל סעיף ל' וכ"כ הרשב"ם שם ס"ק מ"ה מלוה להדיח והכייקו הטעה"ת שער ב"ח ס"ק ל"ה וכ"כ הסמ"ע סוף עמין כ"ג וז"ל שם לין לגבותן מכסים והיה לו שער על לוי ושאר שער שתבה לו פרוע הוא לין מצטיין על זה לל' מצטע ליכולן וישול מלוי כלין כל שוקף שלייקו נפרע לל' בשבועה עכ"ל ועוד הלריכני בזה לקמן סי' פ"ו סעיף ג' ס"ק ה' ע"ם : (ג) שמה לפרוע כו' בנגית שדם לקמן סעיף י"ו כתב דה"ה שם הוה נגרע לגמרי כדלקמן סי' קכ"ו סעיף י"ד ולפע"ד זה לייקו לדוקא שתם כיון שהשתקו במעמד שלשתן יכול לומר אוב לין לי עכשו עתה משל"כ הכא שתקי' יהל השטר בתקפו לייקו מפויב לייתן לו זה השטר מפני שהוא שם והוא התייב ועמ"ש שם ולע"ג דכיון לו נכסים מדמי לו הרמ"ה שם ס"ק דנעשו והטור שם סי' ל"ד לגבכל הייקו משום דכיון דיש לו נכסים הוי כלקו שלוה מל מומתה וכתן לגוחן שישלם לו ה"ל כיון דיש לו נכסי' לתן פהדי דקושט' קלמר משל"כ בשהוא שלם ודו"ק ו (ד) וכתוב בו בלחתו כ"כ הטור ונ"כ בל"מ שם כו בלחתו כו' ולין לגוחש מדוקלין היטב דשתתם בס"ם מיירי בכל נוטי לפי' בשיש בלחתו וכנון שלל ל"ל הלוה שישתבע לי ל"ל בלחתו כו' ולין לגוחש כשלקמן סי' פ"ב סעיף כ' דכן מיירי בשתה דוכתי שטרות בס"ם ולין כהן בלחתו ולל עדיף שלייקו הלוה לגבות משבע בעל"ת שער ב"ח סוף סעיף כ' להדיח דדוקא כשטוען לי הוה דכלין בו בלחתו מפסיד המלוה הכרחון ע"ש וכ"ל דגם הטור ול"מ שלל מכויהו בקטו :

אך עיקר דבכי הבעה"ת והטור לריכי לי עיון מה שלקטו לו לל כ"ל לפילו לין בו בלחתו ולחזר לישתבע לי ולייקו הוה לישבע ומוה שהוא פרוע השטר בתקפו ולק שכרלה שטעמם שם לשלם כין לחזר שכרוע ולין הלוה הוה להשביעו וכין שהלוה הוה להשביעו והוא מוה שהוא פרוע ולי' לישבע מ"מ לל כהילו לי דמה בכך שלייקו הוה לישבע שלל עדיף שלייקו הוה לישבע

טורי זהב

ס"ק מ"ז בש"ע סעיף א' מלוה שאמר כו' מה שקשה ע"ז מפי' פ"ו בעניין לף מני מלוה אוחל בלוה ע"ש : שם וכתב בו נאמנות בעכיותי לל

מז

אי"מיימרן דדבר יהודה לחזר דב כתובות דף יט ע"ל ב טור וכ"כ הרא"ש שם בפקיו וכ"כ בה"ת בשע' כ"ל ג כדמשמע לף לקמן סי' ד טור וכ"כ בה"ת בס"ל וכתב הסמ"ע "שם לחזר על תעות שבידו הן על פלוני שפשקידן בידו ויודע שהיה לו פקדון מלחבי' נחתן כמנו לף בעי הוה כותבן לו והכייק לחזות לגוה